

Dónbeenì páanìí fínle vŭahŭ

Buamu New Testament

Contents

Matiye	1
Maaki	40
Luki	65
Zān	108
Bè-wénia	138
Oroomusa	176
1CO	194
2CO	212
Kalasiisa	223
Efēzesa	229
Filiipusa	235
Koloosisa	239
1TH	243
2TH	247
1TI	249
Timōtee jun níí	254
Tiite	258
Filemōn	261
Hebere	263
Zaaki	276
Piere nín-yání	281
Piere jun níí	286
Zān nín-yání	289
Zān jun níí	294
Zān tīn níí	295
Zude	296
Bè-sànkanií	298

Dónbeenì páanì fīnle vūahú
New Testament in Buamu (UV:box:Buamu)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

Language: Buamu

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Buamu

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

ISBN 978-1-5313-0102-6

PDF generated on 21 Sep 2016 from source files dated 20 Sep 2016

331a1641-e36a-5300-8cb1-c9476fce9bf

This print-on-demand edition of Scripture is designed, produced, and provided at cost by the Digital Bible Society. This is made possible through partnerships with the Bible League of Canada, Open Doors International and other missions and translation agencies. We are deeply grateful for the sacrifices made in translating this edition of Scripture and the generosity of others in making this Bible available to you.

To order additional copies of this Bible or hundreds of translations like it or to learn more about our ministries and the mission of Scripture distribution in every language, we invite you to visit www.DBS.org (USA), www.BibleLeague.ca (Canada), and www.OpenDoors.org (Europe). May God bless your work in sharing and teaching these Scriptures, until, as it is written, the earth is *“filled with the knowledge of the glory of the LORD, as the waters cover the sea.”* (Habakkuk 2:14)

Le Dónbeeni bín-tente vūahú na ó o Matiye túara

Vūahú túaró nūhú

O Matiye lé o Yeesu nì-kenínia pírú jun nì-kení. O bía mí vūahú yi le o Yeesu *Krista lé o kánfílo na khíi buen, yia le Dónbeeni yánkaa dó mí jii non le mí ì na ɓa *zúífúwa yi. O mún zéénia bìo ɓa zúífúwa ya-díwá pánáa o Yeesu.

O Matiye bía a Yeesu teró là a háyónmu bìo. O bía le o Yeesu lé o bée na wà buée kání ɓa nùpua mí bè-kora yi (Matiye 1-2). O mún bía bìo ó o Zān bātízéráa o Yeesu, làa bìo ó o Satāni khàráa wo lora (Matiye 3-4). O zéénia bìo ó o Yeesu sá là mí tonló ho Kalilee kōhú yi (Matiye 19-28).

O Matiye sankaa o Yeesu kàránló làa cúa-hónú:

1. Ho tūiá poni bèrò yi bìo (Matiye 5-7).
2. Le *Dónbeeni béeni bio keníló (Matiye 10).
3. Há wàhio bìo hènun na wee zéení le Dónbeeni béeni bio yahó (Matiye 13).
4. Bìo le Dónbeeni nùpua ko ɓa ɓua là míten (Matiye 18).
5. O Yeesu bíní buenló bìo (Matiye 24-25).

O Yeesu lé o Krista bio bon (Luki 3.23-38)

¹ O Yeesu *Krista nonkāni lé dīo kà: O Yeesu Krista nonkāni can o *Daviide yi, ó o Daviide nonkāni bēn can o *Abarahaamu yi.

² Ó o Abarahaamu lé o *Izaaki ɓan maá.

Ó o Izaaki za lé o *Zakoobu,

ó o Zakoobu za lé o *Zudaa là mìn zàwa, *

³ ó o Zudaa zàwa na ó o yú là a Tamaare lé

o Fareesi là a Zeraa,

ó o Fareesi za lé o Hesiron,

ó o Hesiron za lé o Araamu,

⁴ ó o Araamu za lé o Aminadaabu,

ó o Aminadaabu za lé o Naasōn,

ó o Naasōn za lé o Salamōn,

⁵ ó o Salamōn za lé o Buaze na ó o yú là a Arahāabu,

ó o Buaze za lé o Obēede na ó o yú là a Uruute,

ó o Obēede za lé o Zesee,

⁶ ó o Zesee za lé o bēe Daviide.

Ó o bēe Daviide za lé o *Salamōn na ó o yú là a Uuri ɓan háa,

⁷ ó o Salamōn za lé o Orobuamu,

ó o Orobuamu za lé o Abia,

ó o Abia za lé o Azaafe,

⁸ ó o Azaafe za lé o Zozafaa,

ó o Zozafaa za lé o Zoraamu,

ó o Zoraamu za lé o Oziasi,

⁹ ó o Oziasi za lé o Zuataamu,

ó o Zuataamu za lé o Akazaa,

ó o Akazaa za lé o Ezekiasi,

¹⁰ ó o Ezekiasi za lé o Manasee,

ó o Manasee za lé o Amōosi,

ó o Amōosi za lé o Zoziasi,

¹¹ ó o Zoziasi za lé o Zekonia là mìn zàwa.

Bún wó ká a *Isirayeele nìpomu á ho *Babiloonasa kíkàa yi á ɓa vaá wee kàyá ɓa kōhú yi.

¹² Bìo ɓa wi ho Babiloona yi mu kàyámu yi

ó o Zekonia ton o Salasiele,

ó o Salasiele za ɓēn lé o Zorobabēele,

¹³ ó o Zorobabēele za lé o Abiyuude,

ó o Abiyuude za lé o Eliakiimu,

ó o Eliakiimu za lé o Azoore,

¹⁴ ó o Azoore za lé o Sadooki,

ó o Sadooki za lé o Akiimu,

ó o Akiimu za lé o Eliyuude,

¹⁵ ó o Eliyuude za lé o Elizaare,

ó o Elizaare za lé o Matan,

ó o Matan za lé o Zakoobu,

¹⁶ ó o *Zakoobu za lé o Zozeefu, o Mari ɓan bāa.

O Mari mu lé wón ton o Yeesu na ɓa le *Krista.

¹⁷ Á wáa lá a *Abarahaamu jii wán à buee búe o *Daviide yi, á ɓa maáwà na sà mìn á yú ho pírú náa. Ó o Daviide jii à buee búe ho pāhú na ó o *Isirayeele nìpomu á ho Babiloonasa kíkàa yi á ɓa vaá wee kàyá ɓa kōhú yi, á maáwà na sà mìn á yú ho pírú náa. À ɓēn lá bìo ɓa wi mu kàyámu yi jii wán à buee búe o Krista yi, á maáwà na sà mìn á mún yú ho pírú náa.

O Yeesu teró (Luki 2.1-7)

* 1:2 O Zudaa là mìn zàwa lé o Isirayeele nìpomu zī-júná pírú jun ɓan maáwà. † 1:18 Mu lé mu yaamu ká lé bìo ɓa ðīn yí pánia le zīi yi. ɓa zúífúwa cān ó o hínzoró hía wee wé keñ mìn zīi à yí le lúlú-kùure síi, à loñnáa wo ká a pūhú téréenna.

¹⁸ Bìo kà lé bìo ó o Yeesu bìo wóràa á vaá bọ́ a terọ́ yi. B̄an nu Mari f̄uaamu h̄ia bọ́ non o Zozeefu yi.† Ká s̄ání ̄ba ya m̄ín, à b̄ún ò o s̄ù lè s̄ání lè le Dónbeeni Hácírí p̄ánká. ¹⁹ B̄an f̄uaalè Zozeefu f̄ù lée n̄upena. O f̄ù yí wí ò o dé n̄iyio m̄ín f̄uaalè Mari yi, ó o wí ò o s̄anka búe mu f̄uaamu. ²⁰ Bìo mu wí o s̄ii yi ká, ó o Nùhúso Dónbeeni wáayi tonkaro bía làa wo h̄a kònkórá yi: «*Daviide m̄onm̄ání Zozeefu, yí h̄ézón o Mari fé yaró. Le s̄ání na wí o wán ká ó o s̄ù lè le Dónbeeni Hácírí p̄ánká. ²¹ O ò te o za báa. Fo ò cé o yèni làa Yeesu.‡ Orén lé yia á à k̄ání m̄ín n̄ipomu mí b̄è-kora yi.» ²² Mu búenbúen wó b̄era a na à bìo ó o Nùhúso bía lè mí j̄i-cúa f̄eero j̄ii à yò lé. ²³ O bía:

«Yia yí z̄u báa á à s̄i le s̄ání á à te o za,§

á ̄ba wé è ve làa Emanuw̄eele.

B̄ún kúará le: «Le Dónbeeni wí làa wen.»*

²⁴ Bìo ó o Zozeefu s̄ina, ó o wó bìo le Dónbeeni wáayi tonkaro le o wé. O f̄o a Mari á yan. ²⁵ Ká a Zozeefu màhá yí wó a làa háa yí m̄on f̄uaa bìo ó o ton mí za, ó o Zozeefu mu có a yèni làa Yeesu.

2

Ba b̄è-z̄uñlowà buée búeekíó o Yeesu

¹ O Yeesu h̄ia ton ho *Zudee k̄h̄ú lóhó na ba le Beteleheemu yi. Mu p̄ahú ká a *Heroode* lé o b̄ée. O Yeesu mu teró m̄óndén, á ̄ba n̄upua búí na k̄arána z̄u mu bio á z̄u h̄a màn̄aayo lè mí kúaráwa, á ló lè le wii h̄enífi buée ð̄on ho Zeruzaleemu lóhó, ² á ̄ba t̄uara: «Ba *z̄uíf̄uwa b̄ée na ton á wí wen? Le màn̄aayiire búí h̄a lè le wii h̄enífi, á z̄eenía a bìo, á wa ló buara wà buée búaaní a.» ³ Bìo ó o b̄ée Heroode já mu, ó orén lè ho Zeruzaleemusa búenbúen yilera l̄unkaa. ⁴ Ó o von le *Dónbeeni yankarowà j̄únása lè ho *l̄andá bio z̄eeníflowa búenbúen na wí o n̄ipomu yi á kúaa m̄ín wán. Ò o t̄uara ̄ba yi làa hen na ó o k̄ánílo á ko ò o te yi. ⁵ Á ̄ba bía non wo yi: «O ko ò o te ho Zudee k̄h̄ú lóhó na ̄ba le Beteleheemu yi. Lé bìo á bio kà lé bìo á le *Dónbeeni j̄i-cúa f̄eero t̄uara:

«Beteleheemu, fo yín̄oñ ho *Zudaa k̄h̄ú lórá búenbúen ð̄an ló-za.

Lé fo ó o Nùhúso na à dí ù n̄ipomu

*Isiraȳe le yahó á à lé yi.»†»

⁷ Ó o *Heroode wáa s̄ankaa von ̄ba b̄è-z̄uñlowà mu, ò o t̄uara ̄ba yi á z̄uñnanáa ho p̄ahú binbiri na ̄ba mon le màn̄aayiire yi.

⁸ B̄ún m̄ón ó o le ̄ba lén va ho Beteleheemu, ò o bía non ̄ba yi: «Mí va a t̄uaka o háyónza mu bìo sese. Ká mí yú a m̄on, à mí b̄íní buee bío mu na miì, á ìn̄én m̄ín vaá búaaní a.»

⁹ Bìo ̄ba já h̄ón b̄ioní so o b̄ée mu c̄ón vó, á ̄ba wà. Á ̄ba b̄ínía wee mi le màn̄aayiire na ̄ba nonz̄on m̄on lè le wii h̄enífi, à le wà á ̄ba b̄ò yi. P̄ahú na le vaá ð̄on ho lahó na ó o háyónza mu wí yi, á le ð̄in. ¹⁰ Bìo ̄ba m̄on le màn̄aayiire kà s̄ii, á mu wó s̄i-w̄ee ̄ba c̄ón làa s̄òob̄ée. ¹¹ Á ̄ba yòò zon le z̄ii yi, á zoó m̄on o háyónza mu lè m̄ín nu Mari. Á ̄ba líí f̄ará mí nonk̄ój̄úná wán à ̄ba búaanía a háyónza. B̄ún m̄ón á ̄ba feera mí s̄ia à ̄ba h̄on wo lè ho s̄ánú lè mu biowa búí na s̄amu s̄i, ho *ánsán lè ho *m̄if̄r̄e. ¹² B̄ún m̄ón le Dónbeeni já ̄ba zeñ wán h̄a kònkórá yi le ̄ba yí b̄íní yí vaa lé o Heroode wán. Á ̄ba wáa lá w̄a-veere á vannáa m̄ín k̄h̄ú.

O Yeesu ð̄an n̄uw̄a l̄uwa làa wo

¹³ Ba b̄è-z̄uñlowà l̄enló m̄ón, á le Dónbeeni wáayi tonkaro búí buara a Zozeefu c̄ón h̄a kònkórá yi, á bía non wo yi: «H̄íní fé o háyónza lè m̄ín nu à ù l̄uwí va ho *Ezipite k̄h̄ú. Va a keeni b̄ín f̄úuu f̄úaa ká ì k̄h̄í le ù b̄íní buen. Lé bìo ó o b̄ée *Heroode á à bìo le ̄ba c̄anka a háyónza mu búe.» ¹⁴ Ó o Zozeefu wáa h̄inon ho t̄in̄ahú á f̄o a háyónza lè m̄ín nu ò o j̄on ho Ezipite k̄h̄ú.

¹⁵⁻²¹ Ká a Heroode z̄una le ̄ba b̄è-z̄uñlowà kh̄a a, ó o s̄ii c̄a làa s̄òob̄ée. Ó o non le j̄ii le ̄ba búe ̄ba z̄a-báawa búenbúen na ho Beteleheemu lóhó yi, làa h̄ia bámakaa ho yi. À wáa lá b̄ia l̄ulúio yú h̄a bìo j̄un j̄ii à liiraa, à héha lè ho p̄ahú na ̄ba b̄è-z̄uñlowà z̄eenía le mí mon le màn̄aayiire yi. B̄ún lé bìo á le *Dónbeeni j̄i-cúa f̄eero Zeremii bìo na ó o bía á wóràa j̄ii sú. O bía:

«Wáamakaa búí s̄a já ho Aramaa lóhó yi.

Mu wó lé m̄inka w̄ee.

Lé o Araseele wee wá mí z̄awa bìo yi.

O yí tà le ̄ba yanka mí

lé bìo ̄ba j̄uhú b̄ó.‡»

‡ 1:21 O Yeesu yèni kúará le: «Le Dónbeeni wee k̄ání ̄ba n̄upua.» § 1:23 Mi loñ Ezayii v̄uahú 7.14 * 1:23 Mi loñ Ezayii v̄uahú 8.8, 10 * 2:1 O Heroode na bìo bía hen lé o Heroode N̄i-beeni. † 2:6 Mi loñ M̄isee v̄uahú 5.1

‡ 2:15-21 Mi loñ Zeremii v̄uahú 31.15

O Zozeefu là a háyónza lè mín nu kará ho Ezipite yi fúuu fúaa bio ó o Heroode húrun.

O *Heroode húmú mǎndén, ó o Núhúso wáayi tonkaro bínía buara a Zozeefu cǎn hā kǎnkórá yi, á buée bía nǎn wo yi: «Híní fé o háyónza lè mín nu, à ù bīnī va ho *Isirayeele kǎhú yi. Lé bio á bia lá wee cà a háyónza mu á à búe wáa húrun.» Ó o Zozeefu hínǎn á fó a háyónza lè mín nu á bínía buararáa ho Isirayeele kǎhú yi. Mu wó kà síi bèra a na à bio ó o Núhúso bía lè mí jǎ-cúa fεero jii à yio lé. O bía: «Ī von ĩ za léra ho *Ezipite kǎhú yi.»⁵ ²² Bio ó o Zozeefu já à ba le o Aakelayuusi lé yia zon mín maá Heroode laho á lé o béε ho *Zudee kǎhú yi, ó o zána ho vaa keeniló bín. Bio á bio ó o ò wé á zéeniá nǎn wo yi hā kǎnkórá yi, á ba wà jǎn ho Kalilee kǎhú. ²³ Ba vaá kará ho lóhó búí na ba le Nazareete yi. Mu wó kà síi, bèra a na à bio le *Dónbeeni jǎ-cúa fεerowá yánkaa bía à jii sí. Bán yánkaa le ba khíi wé è ve o làa Nazareete nìi.

3

*O Zān Batiisi buera le Dónbeeni bioni
(Maaki 1.1-8; Luki 3.1-18; Zān 1.19-28)*

¹ Pāahú búí buée dǎn, ó o Zān Batiisi bio ba zūna le o wí ho *Zudee kǎhú dùure yi, á wee bue le Dónbeeni bioni. O wee bío na ba nǎpua yi: ² «Mi khíi mu bè-kora wéró yi, à bè le Dónbeeni yi, lé bio le *Dónbeeni béeni buée bó.» ³ Lé orén Zān mu á le *Dónbeeni jǎ-cúa fεero *Ezayii á bía bio kà síi:

«Nii búí wee bío pǎnpǎn le dùure yi kà síi:

«Mí wíoka ho wǎhú
ká a Núhúso o buen.

Mí muin ho wǎhú
na ò o bè.»⁴

⁴ O Zān dà-zínii tá là a cón-jǎmúkù vará, á ku-ceenii wó lè ho sǎahú. O bè-dínii lé ba hawá lè hā sò-kia sòró. ⁵ Ho Zeruzaleemu lóhósa, lè ho Zudee kǎhú nǎpomu, làa bia bó ho muhú na ba le Zurudēn yi búenbúen á wee buen o cǎn. ⁶ Ba wee zéeni mí bè-kora ba nǎpua yahó, ò o Zān bátízé ba ho Zurudēn mu yi. ⁷ Bio ó o mǎn à ba *Farizēwa lè ba *Sadusēwa wee lé buen o *bátéemù laho yi, ó o bía nǎn ba yi: «Mí yí mǎn miten le, díhioni záwa yén! Le Dónbeeni sí-cǎlè na

yòo lua á mí so wee leéka le mi dà à fé miten níi yi le? Lé o yén bía mu nǎn mia? ⁸ Héyíi! Mí wé wé hā wárá na se, hīa wee zéeni le mi khú mu bè-kora wéró yi á bò le Dónbeeni yi. ⁹ Mí yí leéka le bio mi lé o *Abarahaamu mǎnmánía á búm mí dǎn wáa à yí dé. Le ĩ bio mu na mia: Mí yí mǎn hā huua na ká le? Hǎn le Dónbeeni yáa pá dà á à wé là a Abarahaamu záwa. ¹⁰ Á mí cén pa miten bio sese. Lé le dóorè hónhónía buan hā vǎnsǎa kíioró bio yi. Vǎndεε léε vǎndεε na yí máa ha hā bia na sí, á dén ñ kúii á à sía à kúee mín wán á à cǎi. ¹¹ Īnén wee bátízé mia lè mu jumu lé bio mi khú mu bè-kora wéró á bò le Dónbeeni yi. Ká yia á à buen ĩnén mǎn, wón á à bátízé mia lè le Dónbeeni Hácírí, lè ho dǎhú. O po mi. Ī yáa yí ko là a nakāa tenló huúu. ¹² O buan mí véeró dεε mí níi yi á buée véeráa mí dínló. Á hīa lé ho díñ-poni o ò khuii á à kúee mí nání yi. Ká hā jǎakāa hǎn o ò cǎi ho dǎhú na máa hí huúu yi.»

*O Yeesu bátéemù bio
(Maaki 1.9-11; Luki 3.21-22)*

¹³ Mu pāahú, ó o Yeesu ló ho Kalilee kǎhú yi á buara ho muhú na ba le Zurudēn yi. O buara a Zān cǎn le wón bátízé mí. ¹⁴ Ó o Zān pá, ò o bía nǎn wo yi: «Ūnén lé fo lá ko á ù bátízé mi, á léε webio bēn nǎn á ù le ĩnén bátízéera fo?» ¹⁵ Ká a Yeesu mǎhá bía nǎn wo yi: «Día le mu wé làa bú. Lé kà síi á wa ko à wa wéráa à tíráa le Dónbeeni síi bio jii.» Ó o Zān wáa tà. ¹⁶ Bio ó o Zān bátízéera a Yeesu wó ó o Yeesu ló mu jumu yi. Ho pǎn-kéní mu yi, á ho wáayi jii héra, ó o mǎn le Dónbeeni Hácírí à le lion lòn háponi o wán á líi wi làa wo. ¹⁷ Á mu tǎmu búí sǎ já ho wáayi á bía: «Yia kà lé ĩ Za na á ĩ bò ĩ taká wán. O bio sí mi.»

4

*O Satāni wi ó o khà a Yeesu loí
(Maaki 1.12-13; Luki 4.1-13)*

¹ Bún mǎn á le Dónbeeni Hácírí buan o Yeesu vannáa le dùure yi bèra a na ò o *Satāni khà a loí. ² Hā wizooni búará-jun lè mí tǎnǎna búará-jun ó o Yeesu wó ò o yí dú, á le hīni dà a. ³ Ó o Satāni vá buée bó a yi, á bía nǎn wo yi: «Hā huua na kà fo yí mǎn lé? Ká fo lé le Dónbeeni Zà bio

⁵ 2:15-21 Mí loí Ozeε vǎhú 11.1 * 3:3 Mí loí Ezayii vǎhú 40.3

bon kénkén, à ù bío le hā huua na kà yèrè má wé ho dínló.» ⁴ Ó o Yeesu bía: «Bìo kà lé bìo túara le Dónbeenì bióni vūahú yi: «Dínló mí dòn yí máa na mukāni nùpue yi. O nùpue màkóo mún wi le Dónbeenì bióni na le wee bío yi.»»

⁵ Bún món ó o Satāni mu fó a vannáa ho Zeruzaleemu, á vaá yòò díní wo le *Dónbeenì zī-beenì jún-tíahú, ⁶ ò o bía nòn wo yi: «Ká fo lé le Dónbeenì Za bìo bon kénkén, à ù yén lii ho tá yi, lé bìo mu túara: «Le Dónbeenì á à na le jii mí wáayi tonkarowá yi á ba à cōn fo á líí wíoka à bàrà, bèra a na à ù zèh yí túii làa huee búí.»[†]»

⁷ Ó o Yeesu bía nòn wo yi. «Mu mún túara le Dónbeenì bióni vūahú yi kà: «Yí ví ví yí khūaa ù Núhúso Dónbeenì jii yi hàrì lòn wizon-kéní.»[‡]»

⁸ Ó o Satāni mu pá bíníá fó a yòoraráa le búee búí na dōndōn wán, á yòò zééníá ho tá kána búenbúen, lè mí nāfōró, lè mí semu na wi hā yi làa wo, ⁹ ò o bía nòn wo yi: «Ì ì na bìo kà búenbúen foñ ká fo tà líí fàrá ù nōnkójúná wán à ù búaaníá mi.» ¹⁰ Ó o Yeesu wáa bía nòn wo yi: «Lé bín, Satāni! Mu túara le Dónbeenì bióni vūahú yi: «Ū Núhúso Dónbeenì lé yia á ù ko à ù búaaní, à mún sá na orén mí dòn yi.»[§]»

¹¹ Ó o Satāni wáa wà ò o díá a Yeesu. Á le Dónbeenì wáayi tonkarowá buara a cōn, á buée wó bìo ó o màkóo wi yi nòn wo yi.

O Yeesu búakáa mí tonló ho Kalilee kōhú yi

(Maaki 1.14-15; Luki 4.14-15)

¹² Wizonle búí, ó o Yeesu já le o Zān ba dó ho kāsó yi, ó o wà van ho Kalilee kōhú.

¹³ O yí kará ho Nazareete yi, ò o wà van vaá kará ho *Καπερναυουμυ lóhó yi. Ho lóhó mu wi ho Kalilee vū-beenì jii, ho Zabulon lè ho Nefutalii lūa na bín yi. ¹⁴ Mu wó kà síí, à hā bióní na le *Dónbeenì jii-cúa fεero *Ezayii bía à jii sí. O bía:

¹⁵ «Ūnén Zabulon lè ūnén Nefutalii kána na wi lè ho vū-beenì cōn ho Zurudēn jūhú yi.

Ūnén Kalilee na lé bìa yínóñ ba *zúífūwa kōhú.

¹⁶ Minén nìpomu na lá wi le tífírí yi á mōn mu khon-beenì.

Minén na lá kará mu húmú kōhú yi mu yuumu yi

á mu khoomu ló wán.*»

¹⁷ Lé bún jii wán ó o Yeesu wáa búakáa wee bue le Dónbeenì bióni. Bìo kà lé bìo ó o hía wee bío: «Mí khí mu bè-kora wéró yi à bè le Dónbeenì yi. Lé le *Dónbeenì béenì buée bó.»

(Maaki 1.16-20; Luki 5.2-11)

¹⁸ Bìo ó o Yeesu hía wee vará á bá ho Kalilee vū-beenì, ó o mōn ba ce-pawá nūwā jun. 'Ba léee maá zàwa, o Simōn na ba mún wee ve làa Piere, lè mín za Āndere. 'Ba wee yénní mí zúán dé mu jummu yi. ¹⁹ Ó o Yeesu bía nòn ba yi: «Mí buee bè mì, á ì wé á ba nùpua lé bìa á mi wé è yí á à bua à buennáa ì cōn làa bìo mi wee paráa ba cewa bìo síí.»

²⁰ Á ba dēenía kúaará mí zúánwà à ba bò là a Yeesu wà.

²¹ Bìo ó o vá van cínú, ó o tín mōn maá zàwa nūwā jun búí. 'Ba lé o Zebedee nūwā, o Zaaki là a Zān. 'Ba wi mí woohú yi lè mín maá, á wee wíoka mí zúánwà. Ó o Yeesu von ba. ²² Mí lahó yi, á ba ló díá mí woohú lè mín maá, à ba bò là a Yeesu wà.

(Luki 6.17-19)

²³ O Yeesu hía wee vará ho Kalilee kōhú búenbúen yi, á wee kàrán ba nùpua ba *zúífūwa kàránló zíní na wi bín yi, á wee bue le *Dónbeenì béenì bín-tente. O wee weé ba nùpua na mu vāmú lè mí sííwà búenbúen tò. ²⁴ O Yeesu yèni ló fò ho Siirrii kōhú búenbúen. Á ba wee bua bìo mu vāmú lè mí sííwà wee beé lò, làa bìa sáníá wee jí bìo cērèe bìo yi à buennáa o cōn: Bìá ba cínáwa wi yi, làa bìá á le dāndāhíoní wi yi, lè ba mùamúawá, ó o Yeesu wee weé ba. ²⁵ 'Ba zāamá-kúii hía wee bè o yi. 'Ba wee lé ho Kalilee lè hā Lórá Bìo Pírú kána yi, lè ho Zeruzaleemu lóhó yi, lè ho Zudee kōhú yi, lè hā kána na khíi lè ho Zurudēn muhú mōn.

5

O Yeesu kàrána ba nùpua le búee wán (Luki 6.20-23)

¹ Ká a Yeesu mōn bán minka nì-kúii so, ó o yòora le búee yòò kará. Ó o nì-kenfíníá wà

* 4:4 Mi loíí Lándá zééníló vūahú (Deutéronome) 8.3 † 4:6 Mi loíí Lení vūahú (Psaumes) 91.11-12 ‡ 4:7 Mi loíí Lándá zééníló vūahú (Deutéronome) 6.16 § 4:10 Mi loíí Lándá zééníló vūahú (Deutéronome) 6.13 * 4:16 Mi loíí Ezayii vūahú 8.23-9.1

bueé b6 a yi. ² Ó o wáá lá le bíonì ò o wee kàrán 6a kà síí:

³ «Bia zū le mí khon mí yiwa bán júná sī,
lé bìo le Dónbeenì béenì á 6a níní wi yi.

⁴ Bia wee wá, bán júná sī,
lé bìo le Dónbeenì khíí hĩĩ 6a sīa.

⁵ Bia wayika bán júná sī,
lé bìo ho tá na le Dónbeenì dó mí jii le
mí í na, á bìo á à sī 6a yi.

⁶ Bia le Dónbeenì sī bio wéró poni wee búe,
bán júná sī,
lé bìo á bìo 6a wee ca á 6a à yí á mu jii í
sí.

⁷ Bia zū mí ninzàwa màkárí bán júná sī,
lé bìo le Dónbeenì mún khíí zūn 6a
màkárí.

⁸ Bia hácírí bò le Dónbeenì bìo mí dòn wán
bán júná sī,
lé bìo 6a khíí mi le Dónbeenì.

⁹ Bia wee wé à ho héerá keń bìa làa ba páanía
wi pàahú bán júná sī,
lé bìo le Dónbeenì khíí ve 6a le mí
zàwa.

¹⁰ Bia 6a wee beé lò lé bìo 6a wee wé bìo le
Dónbeenì sī và yi bán júná sī,
lé bìo ho wáayi béenì bìo sà 6a yi.

¹¹ Ká 6a nùpua wee là mia, á wee beé mi lò,
á wee fúaa há sabóní lè mi síwà mi dání yi
ínén bio yi, se mi júná sī. ¹² Mi zámaka, mi le
mí sīa wa làa sòobé, lé bìo le Dónbeenì bùá
beenì pan mia ho wáayi mu bio yi. Mu bon,
lé kà síí á 6a beéráa le *Dónbeenì jì-cúa
fèerowà na dú mi yahó lò.

(Maaki 9,50; Luki 14,34-35)

¹³ «Minén ka lòn yámú ho dímjná nùpua
tíahú. Ká mu yámú yonyoró ló mu yi, á 6a à
wé kaka á mu ù bĩnì í zoráa. Mu cùnú máa
keń ká mu yínó à léé yénní mu kúia à 6a
nùpua wé yonka.

¹⁴ «Minén ka lòn khoomu ho dímjná
nùpua tíahú. Ho lóhó na son le búee wán
wé òn denkhèen. ¹⁵ Ba máa wé dé fíntání à
bún yi làa láahó. Ba wé dé le bàrá hen na
le ko le bàrá yi, à bia wi le zĩ yi búenbúen
keń mu khoomu yi. ¹⁶ Minén mún ko mi keń
lòn khoomu 6a nùpua yahó, bèra a na ká
6a mòn mu bè-tentewà na mi wee wé, à 6a
búaaní mìn Maá na wi ho wáayi.

O Yeesu kàrána 6a nùpua ho làndá bìo
dání yi

¹⁷ «Mí yí leéka le í buara á wà bueé búe o
*Moyiize làndá lè 6a jì-cúa fèerowà kàránlò
jùhú dé. Bùeé. Í wà bueé tíí mu jii lé
bìo. ¹⁸ Le í mì ho tũíá na mia: Hàrí ho wáayi
lè ho tá à mía kaka, á ho làndá bàn bín-za
na khúekhúe á máa fá ho jii, fúaa mu bio
búenbúen véro. ¹⁹ Lé búnn nòn ká yia wó
khon há làndáwá mu bàn dà-za búí dání yi,
á wee kàrán 6a nùpua le 6a wé wé làa búnn,
wón bànso khíí keń cínú ho wáayi béenì
yi. Ká yia bèn wee tà bè ho làndá yi, á wee
kàrán 6a nùpua le 6a wé wé làa búnn wón
bànso khíí wé o nì-beenì ho wáayi bá-zàmu
yi. ²⁰ Le í bío mu na mia: Ká mí yí máa bè bìo
le Dónbeenì le mí wé yí á yí po ho *làndá bìo
zéénfílowa lè 6a *Farizíewa, á mí máa dàń
máa keń ho wáayi bá-zàmu yi.

Ho héerá keńlò minén lè 6a nùpua na ká
pàahú bio

²¹ «Mí já à 6a bíá bìo kà nòn wàn búaaawa
yi: «Yí búe nùpue.»* Yia wó nì-búe á bànso
6a à bua á à varáa le cítí fíiní. ²² Ká ínén
màhá à bío á à na mia: Yia sī cá mìn za yi,
wón 6a à bua á à varáa le cítí fíiní. Yia bíá
le mìn za léé bõnbú, wón bànso á ho làndá
tũíá fèerowà ko 6a cítí. Á yia bia le mìn za
lé o khéero, wón bànso ko ò o dé le Dofíní
dõhú yi. ²³ «Ká fo wà bueé wé mu hãmu á à
na le Dónbeenì yi mu hãmu cínú lahó yi, ká
ũ hácírí fúara le fo wó khon lè mi ninza ó o
sīi wee cí foñ, ²⁴ à ù bàrá ù hãmu mu hãmu
cínú lahó yi, ká ù lén va a cõn à mi vaá véení
mu. Ká búnn wó vó, à ù màhá buee wé ù
hãmu à na le Dónbeenì yi.

²⁵ «O búí lá le fo wó khon làa mí síí, ó o
von fo le cítí fíiní, à únén na wó khon à fèn
wé le jii dà-kéní làa wo ho wõhú wán ká mi
dĩn yí vaá dõn. Ká búnn míá á wón vaá dé fo
o cítí-fí nù yi, á wón bèn á à yèrèma khíí dé
fo o paro ní yi o ò dé ho kàsó yi. ²⁶ Le í mì
ho tũíá na foñ: Ho kàsó mu á fo máa lé yi
húú, ká ù yí wá le wárí na á fo ko à ù na
búenbúen á yí tíira jii.

Mí yí le mí sīa và nùpue bàn háa yi
(Matiye 18.8-9; Maaki 9,43, 47-48)

* 5:21 Mi loń Léró vūahú (Exode) 20.13; Làndá zéénfílowa vūahú (Deutéronome) 5.17 † 5:27 Mi loń Léró vūahú (Exode) 20.14; Làndá zéénfílowa (Deutéronome) vūahú 5.18

²⁷ «Mi já à ɓa bía bio kà: <Yí wé há-fé tàá bá-fé.>[†] ²⁸ Ká ìnén màhá à ɓío bio kà á à na mia: Yia lora mín za ɓàn háa á sīi vá a yi, se ɓànsò fó a wó mí yilera yi. ²⁹ Ká mu lé ũ nín-tiáni yèrè wee dé fo mu bè-kohó wéró yi, à ũ còkon lè lèe díá. Mu súaani à ũ sánfa bio ɓúí yí keñ bín, á po bio há jii sù à ɓa lèera dó le Dofíni dōhú na máa hí lùe yi. ³⁰ Ká mu lé ũ nín-tiáni ní wee dé fo mu bè-kohó wéró yi, à ũ kúii le lèe díá. Mu súaani à ũ sánfa bio ɓúí yí keñ bín á po bio há jii sù á fo ò zoráa le Dofíni dōhú na máa hí lùe yi.

O ɓúí yí dindin ja mín háa
(Matiye 19.7-9; Maaki 10.11-12; Luki 16.18)

³¹ «Mu túara: <Yia le mí ì ja mín háa, á ɓànsò ko ò o wé mu yaamu fáaró vūahú à na a yi.>[‡] ³² Ká ìnén màhá wee ɓío mu na mia: Báa na díá mín háa, à ɓàn háa mu jɔn yí fó báa, ká a wà vaá yan bá-veere, se le ɓàn báa mu dó a ho bá-fénló yi. Á yia mún fó a háa na ɓàn báa díá wo á yan, wón mún lé o há-fé.

Mi wé yí báa bio huúu

³³ «Mi mún já à ɓa bía non wàn ɓuaawa yi: <Bio fo báa le Dónbeenì yahó le fo ò wé à ũ yí khíni yi. Wé mu.>[§] ³⁴ Ká ìnén màhá wee ɓío mu na mia: Mi yí báa huúu. Mi yí báa lè ho wáayi, lé bio á bín lé le *Dónbeenì béeni lùe. ³⁵ Mi yí báa lè ho tá, lé bio á hón lé le Dónbeenì zenì bēení. Mi yí báa lè ho Zeruzalemu, lé bio á hón lé ɓa bá-zàwa béé lóhó. ³⁶ Yáá mún pá yí báa lè ũ júhú, lé bio le jún-vāni dà-kéní mí dòn ɓàn cemù lè le ɓàn bímú á fo yí dà máa wé. ³⁷ Mi wé le ũuu, à mi dīn bīn wán. Ká mi le ɓùeé, à mi dīn bīn wán. Ká bio mi wee bīni báa à bè mu wán bīn wee lé o *Satāni yi.

Mi wé yí dī yúaa mín wán
(Luki 6.29-30)

³⁸ «Mi já à ɓa bía: <Ká yia fía mí ninza yèrè á ɓa mún ñ fío ɓànsò yèrè. Yia kéra mí ninza jɔn-kéza á ɓa mún kén ɓànsò jɔn-kéza.>* ³⁹ Ká ìnén màhá wee ɓío na mia le ká a nì-sūmúí wí ò o wé mu bè-kora làa mia, à mí díá le o wé. Hen ká a ɓúí dó ũ nín-tiáni sáahó yí, ũ jì mu yí ká ũ yèrè mà hía so dá a

[†] 5:31 Mi loñ Lándá zéénlò vūahú (Deutéronome) 24.1 vūahú (Nombres) 20.3; Lándá zéénlò vūahú (Deutéronome) 23.22-24

yi. ⁴⁰ Hen ká a ɓúí le mí ì cítí làa fo á à féráa ũ báká, ũ bè ũ kánɓun ho wán na a yi. ⁴¹ Ká ho pánká ton-sá ɓúí kíkáa foñ le ũ sè bio ɓúí à varákaráa ho kilomētere dà-kéní, à ũ sè mu à varákaráa há kilomēterewa bio jɔn làa wo. ⁴² Yia flora bio ũ cōn, à ũ na mu wo yi. Yia le mí ì ke bio ũ cōn à ũ yí pí.

Mi wé wañ mi zúkúsa
(Luki 6.27-28, 32-36)

⁴³ «Mi já à ɓa bía: <Fo ko à ũ wañ mí ninza ká ũ jɔn ũ zúkúso.> ⁴⁴ È ká ìnén wón wee ɓío mu na mia: Mi wañ mi zúkúsa. Mi wé fio na bìa wee beé mi lò yi, ⁴⁵ lé bín á à zéeni le mí lé mìn Maá na wí ho wáayi zàwa. Orén lé yia wee wé à le wii hà ɓa nì-sūmáa lè ɓa nì-tentewà wán. O wee wé à ho viohó tè bìa téréna làa bìa yí téréna cōn. ⁴⁶ Ká bìa wa mia lé bán mí dòn á mi wa, á mi wee leéka le mí so pá à bīni ì yí cùnú mu mōn le? Hàrì ɓa *lānpó féwá wee wé ká sīi. ⁴⁷ Ká mìn zàwa lè mìn hínni lé bán mí dòn mi wee tēni yi, se mi so pá yú bio wó lé? Hàrì bìa yí zū le Dónbeenì wee wé ká sīi. ⁴⁸ Mi wé ɓa nūpua na jii tun làa bio á mìn Maá na wí ho wáayi tentemu jii tunnáa bio sīi.»

6

O Yeesu kàránlò na ó o non mu hāmu wéró dāni yi

¹ «Héyii! Hen ká mi wé le mí ì wé bio le Dónbeenì lāndá bò, à mi yí wé mu le ɓa nūpua mi. Ká mi wó mu ɓa mōn, á mi máa yí cùnú mìn Maá na wí ho wáayi cōn. ² Hen ká fo wé le fo ò há mu bio lè ɓa nì-khenia, à ũ yí yényéni mu le ɓa nūpua jí làa bio ɓa nì-khàwa wee wéráa mu ho kàránlò zīni lè há ɓonfúaa yi bio sīi. ʼBa wee wé mu à cà lè le yēni. Le ī mī ho tūiá na mia: Bánsowa so yú mí cùnú vó. ³ È ká ìnén, fo wé le fo o há mu bio lè ɓa nì-khenia, à ũ yí le hàrì mìn bōnlo binbirì à zūñ dēe ɓúí mu yi. ⁴ Le mu hāmu mu à wé bio na sànkāa wó. Á mìn Maá na wee mi mu bio na sànkāa á à na mu cùnú foñ.

O Yeesu kàránlò na ó o non ho fioró lè le jii lírò dāni yi
(Luki 11.2-4)

[§] 5:33 Mi loñ Levii nūwā vūahú (Lévitique) 19.12; Miló * 5:38 Mi loñ Léró vūahú (Exode) 21.24; Levii nūwā vūahú (Lévitique) 24.20; Lándá zéénlò vūahú (Deutéronome) 19.21

⁵ «Hen ká mi wé wee fio, à mi yí wé lè ɓa ni-khàwa bio sí. Bán wee wé ðìn ho kàránlò zíní làa hen na há wána fò mín yi à wéráa mí fioró, bèra a na à ɓa nùpua búenbúen wé mi ɓa. Le ī mī ho tūiá na mia: 'Ba yú mi cùnú vó. ⁶Έε ká ũnén wé le fo o fio, à ũ yòo zo ũ zū à pe ho zūajii, à ũ fio mìn Maá Dónbeenì yi. Le làa fo páanía zoó wi bín. Á lerén na zū bio fo zoó wee wé á à na mu cùnú foñ.

⁷ «Hen ká mi wé wee fio, à mi yí ðìn la há minka bioní yi làa bio á bia yí zū le Dónbeenì wee wéráa mu. 'Ba wee leéka le ká mí yí bía cèrèè á le Dónbeenì máa jí mí cón. ⁸ Mi yí wé bio ɓa wee wé ɓàn síí, lé bio á mìn Maá Dónbeenì á fèra zū bio mí màkóo wi yí vó, ká mi ðìn yí fiora.

⁹ «Mi wé wee fio, à mi fio ká síi: Wàn Maá na wi ho wáyai, wé á ɓa nùpua zūn le fo lé le Dónbeenì na ɓàn síí mia.

¹⁰ Dí ũ béenì há làa búenbúen yi. Le ũ sī bìo wé ho tá wán làa bio mu wee wéráa ho wáyai bio síí.

¹¹ Há wen lè mu bè-ðinii na ko làa wen ho zuía.

¹² Sén wa bè-kora díá, làa bio á warén mún wee tà sén díá à na bìa wó khon làa wen yi.

¹³ Pa wen bio wee khà wen dé mu bè-kohó wéro yi bìo yi. Kànñ wen o *Satāni níi yi.

[Le béenì, lè ho ðánlò, lè ho cùkú bìo sà foñ fèe. *Amiina.]

¹⁴ «Ká bia wó khon làa mia bio á mi wee tà sén díá, á mìn Maá na wi ho wáyai mún wé è sén mi bè-kora á à díá. ¹⁵ Ká mi yí máa tà sén díá na ɓa yi, á mìn Maá na wi ho wáyai mún máa wé è sén mi bè-kora máa díá.

¹⁶ «Hen ká mi wé lù mi jinií, à mi yí sè mi yara làa bio á ɓa ni-khàwa wee wé wéráa mu. 'Ba wee wé sè mí yara à ɓa nùpua búenbúen zūn le ɓa lù mí jinií. Le ī mī ho tūiá na mia: 'Ba yú mí cùnú vó. ¹⁷ Έε ká ũnén wé le fo ò lè ũ jii à ũ sèe ũ yahó, à wíoka ũ jùhú sese, ¹⁸ bèra a na à ɓa nùpua yí zūn le fo lù ũ jii. Mìn Maá Dónbeenì mí ðòn na wi le lùe na sànkāa yi á mōn bìo fo sànkāa wó. Orén lé yia á à na ho cùnú foñ.»

Ho nàfòró binbiri bìo
(Luki 12.33-36)

¹⁹ «Mí yí sá ho nàfòró ká lè miten ho ðímíná yi. 'Ba sūnɓowa lè ɓa làkàbúaaawa wi

bín á à yáa ho. 'Ba kōnlòwà wee wé háaka há wonna ká ɓa zoo juuaa ho. ²⁰ Ho wáyai lé bín á mi sá ho nàfòró binbiri bàrà yi à ká lè miten. Bín á sūnɓowa tàà làkàbúaaawa máa yí ho máa yáa. Kōnlòwà mún yí dà máa yòó háa woohú bín á máa juuaa bio. ²¹ Mu bon, hen na á ũ nàfòró wi yi lé bín á ũ sī búenbúen á à dé yi.

²² «O nùpue yio lé o sánia fíntání. Ká ũ yio se, á ũ sánia búenbúen á à keñ mu khoomu yi. ²³ Ká ũ yio yí se, á ũ sánia búenbúen á à keñ le tífirí yi. Hen ká mu khoomu na wi foñ hía yèrémáa wó le tífirí, à ũ loñ bìo le tífirí mu á à keñnáa cícici.»

(Luki 16.13)

²⁴ «Nii woon yí dà máa sá máa na júnása nùwá jun yi. O ò jin o ni-kéni ká a wañ yia so. O wé è jí o ni-kéni bioní, ká yia so ó o máa kōnbi. Mi yí dà máa sá máa na le Dónbeenì yi ká mi mún pá henía le wári càró bio.»

Mi dé mi sīa le Dónbeenì yi

(Luki 12.22-31)

²⁵ «Lé búñ nōn á ī wee bíoráa bio ká á à na mia: Mi wé yí yáa mi yilera mi mukāni bìo yi, le mi ì yí mu bè-ðinii lè mu bè-junii wen, tàà mi sánia bìo yi, le mi ì yí há sī-zínia wen á à zí. Le mukāni bìo po mu bè-ðinii, á há sánia bìo po há sī-zínia, mu so yí bon le? ²⁶ Mi loñ ɓa júnzāwa. 'Ba yí máa ði bio á mún yí máa lá ðínlò. 'Ba náa mia, ká mìn Maá na wi ho wáyai màhá pá wee ðinií ɓa. Á minén so bìo jùhú yí wi yí po ɓa júnzāwa le? ²⁷ Minén tiahú á yia dà mí mukāni wizooní á à dé wán cínú mí yilera yáaró bìo yi so wi le?

²⁸ «Á mi yilera yáaró há sī-zínia bìo yi so jùhú wi le? Mi loñ le pūiílè. Le yí máa sá ðèe, á mún yí máa tí sīa. ²⁹ Le ī bío mu na mia: Hàri o *Saļomōn lè mí cùkú búenbúen ká wón pá yí zā sīa na se yú lerén búí yi. ³⁰ Ká le Dónbeenì wee donkhueé le jinií ká síí, ðio wé keñ ho zuia ká ho yiró à ɓa cíí le, à sōnkú minén á le è wé kaka máa zinií. Mi sīaderó le Dónbeenì yi bèntín fòora.

³¹ «Àwa, á mi wé yí yáa mi yilera à ðìn bío le léee webio mi ì dí tàà léee webio mi ì ju, tàà le mi ì yí há sīa wen á à zí. ³² Mu bon, bia yí zū le Dónbeenì búenbúen wee ðìn cá

bún fɛɛɛ, ká minén mìn Maá na wi ho wáayi wón zū bio ko làa mia. ³³Mi le mi yara sí le Dónbeeni béeni bio làa bio téréna le cǎn, á bio ká búenbúen á le Dónbeeni á à na mia. ³⁴Mi cén yí yáa mi hácírí ho yìró bio yi. Lé ho yìró bio wi lè mi wǎhú. Hā wizooni lè mí dà-kéní kéní bè-wénia á à kǎja hā.»

7

Mi wé yí cítí nùpue à síni jùhú
(Luki 6.37-38, 41-42)

¹«Mi wé yí cítí nùpue à síni jùhú, á le Dónbeeni mún máa cítí mia á máa sínía júná. ²Lé bio á bio mi wee síní lè ba nùpua júná, lé bún òn sí le Dónbeeni khí sínínáa mi júná. Le wíló dèe na á mi wee mǎnzá lè mu bio, lé dén òn sí á le Dónbeeni á à mǎnzá lè mí bio. ³Le zóore na wi ù yèrè yi á fo yí zū bio, à le zàn-dèe na wi mi ninza yèrè yi á fo màhá mon wee zéeni. ⁴Fo dà à wé kaka à bío le mi ninza díá le ù lén le zàn-dèe na wi o yèrè yi, ká le zóore na wi ùnén yèrè yi á fo yí zū bio le? ⁵Yí mǎn á ùten na le! Le zóore na wi ù yèrè yi lé dió á ù ko à ù lén vé, á ù yio màhá à mi wéréwéré á à dàrì n lénáa le zàn-dèe na wi mi ninza yèrè yi.

⁶«Mi yí lá mu bio na bio sǎ le Dónbeeni yi à na ba booni yi. Nún-sí, á ba dà à yèrémá à cǎaaka mia. Mi mún yí kúia ho lóro na yàwà here ba nǎnbùeení tá le ba yonka.»

Mi wé cà mu bio le Dónbeeni cǎn
(Luki 11.9-13)

⁷«Mi wé fio le Dónbeeni cǎn, á le è hā mia. Mi wé cǎnka mu bio le Dónbeeni cǎn, á mi ì yí. Mi wé búanbúa ho woohú á le è hén ho mi ì zo. ⁸Lé bio á yia wee fio á le è hā, yia wee cà bio le cǎn, ó ò yí mu, yia wee búanbúa ho woohú á le è hén ho ó ò zo.

⁹«Minén tíahú ó o búí za fióra ho búurú o cǎn, ó o so ò na huee wo yi le? ¹⁰Táá ká a fióra a ceza o cǎn ó o so na háa wo yi? ¹¹Àwa, á bio minén na yí seka á zū bio se naló mi zàwa yi, à sǎnkú mìn Maá na wi ho wáayi á à wé kaka mǎa nanáa mu bè-tentewá à wee fio mu o cǎn yi?

¹²«Bìo mi wí à ba nì-vio wé na mia búenbúen à mi mún wé mu òn sí na ba yi. Bún lé bio ó o Mǎyiize làndá lè le *Dónbeeni jì-cúa fɛerowá zéeniá.»

Mi bánbá à mi cà le mukāni na máa vé
(Luki 13.24)

¹³«Mi zo lè ho zūajii na fínía. Lé bio á hia búaa wǎhú bèró sí, ká ba nùpua na màhá wee bè ho á à hí mu húmú binbirì. Bìà wee bè ho á boo. ¹⁴Ho zūajii na fínía hǎn wǎhú bèró do, ká bìà màhá wee bè ho á à yí le mukāni binbirì na máa vé. Bìà wee bè ho á yí tà yí boo sese.»

Ba jii-cúa fɛerowá na bio yí bon wee zūn kaka?

(Luki 6.43-44)

¹⁵«Bìà le mí lé le *Dónbeeni jii-cúa fɛerowá ká mu yí bon, á mi pa miten bio yi. Ba wee wayí miten lòn pia bio síi, ká ba yiwa yí se lòn dakhínkhínwa. ¹⁶Mi ì zūn ba bio ba wára yi. Nìà máa wé khé kíkahó wán. Á lunkúnsòró mún máa wé fáa bódíohó wán. ¹⁷Le vǎndèe na se wee wé ha hā bia na se. Á le vǎndèe na yí se wee wé ha hā bia na yí se. ¹⁸Le vǎndèe na se máa wé ha bia na yí se, á le vǎndèe na yí se máa we ha bia na se. ¹⁹Vǎndèe léé vǎndèe na yí máa ha hā bia na se, dén ù kúii á à sía à kúee mìn wán á à cǎi. ²⁰Lé ká síi á mi ì zūnnaa bìà le mí lé ba jii-cúa fɛerowá à ba yí non ba, hā wára na ba wee wé yi.»

(Luki 13.25-27)

²¹«Bìà búenbúen na wee ve mi le jùhúso! jùhúso! yínòñ bìà khíi kerí le Dónbeeni béeni yi. Bìà wee wé wán Maá na wi ho wáayi síi bio lé bán khíi kerí mu yi. ²²Le cítíi fí nǎnzoñ, á nùpua cèrèe á à bío ò na mi: jùhúso, ba buera le Dónbeeni bíoni, á non ba cínawa léra ba nùpua yi, á wó mu yéréké biowa cèrèe lè ù yèni.» ²³Á ì wáa à bío ò na ba yi: Ì yí zū mia hùúu. Mì vá lé ì nísání, bè-kora wérowá yén.»

Hā zíní bio jun wàhiire
(Luki 6.47-49)

²⁴«Àwa. Nùpue léé nùpue na wee jí ì bíoni à bè hā yi wón ònso bio bonmín làa nùpue na hácírí wi, á son mí zīi ho búaa hó wán. ²⁵Ho viohó buée tò, á hā bǎnnáa sú cáa, á ho pinpiró và lè mí pánká le zīi mu wán à le yí tò, lé bio le jùhú fàrá ho búaa hó wán. ²⁶Ká nùpue léé nùpue na wee jí ì bíoni, ò o yí máa bè hā yi, wón ònso bio bonmín là a nùpue na lé o bǎnbú, á son mí zīi le hònlè wán. ²⁷Ho viohó buée tò, á hā bǎnnáa

sú cáa, á ho pinpiró và là mí pànká le zii mu wán, á le tò pùpè.»

²⁸ Bìo ó o Yeesu bía wó, á ba zàamáa wó coon làa sòobéé bìo ó o wee kàrán là ba nùpua bìo yi. ²⁹ Lé bìo ó o yí kàránna ba nùpua là ho *làndá bìo zéeníflowa bìo síi. Orén wó mu là ho pànká na le Dónbeenì non wo yi.

8

O Yeesu weéra a bùeré búí
(Maaki 1.40-45; Luki 5.12-16)

¹ O Yeesu yòó ló le búee wán lion, á ba zàamá-kúii bò a yi. ² Ó o *bùeré búí và bueé bó a yi, á líí fàrá mí nonkójúná wán o yahó, ò o bía: «Núhúso, fo dà à weé mi ká fo tà.» ³ Ó o Yeesu líí bò mì níí o wán ò o bía non wo yi: «Í tà mu, wáa wa.» Mí lahó yi, ó o ni dèeníá wan. ⁴ Bún món ó o Yeesu bía non wo yi: «Bìo wó foñ á ù yí bío le nùpue jí. Ká ù màhá vaa zéení ütèn là le *Dónbeenì yankaro. À ù mún wé mu hāmu bìo na ó o *Moyiize bò le ba wé wé mu dání yi, á ba búenbúen zún ká ù wan bìo bon.»

O Yeesu weéra ba dásíwá jùhúso ton-sá
(Luki 7.1-10)

⁵ Bìo ó o Yeesu vaá wee zo ho *Kapenayuumu lóhó yi, á ho Oroomu dásíwá jùhúso búí và bueé bó a yi, á fìora a le o sèení mí. ⁶ O bía: «Núhúso, ì ton-sá dūmaná le zii yi. O lé o mùamúa, á lò wee be dakhíina.» ⁷ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Í bueé weé wo.» ⁸ Á ba dásíwá jùhúso bía non wo yi: «Núhúso, ù buenlò ì zii lée bìo na á ì yí koráa. Na le jii mí dòn, á ì ton-sá pá à wa. ⁹ Inén ì beere júnása wi á ì wee bè bioní yi. Á inén mún wi ba búí jùhú wán, á bán mún wee jí ì cón. Í le ya va hen à wón va bín. Í le o búí buen ò o dèení buen. Í le ì ton-sá wé bìo na, ò o dèení wé mu mí lahó yi.»

¹⁰ Bìo ó o Yeesu já hñn bioní so, ó o wó coon, ò o bía non bìà bò a yi: «Le ì mì ho tiiá na mia: O *Isirayeele nìpomu búenbúen yi á ì dìh yí fò mín làa nùpue na siidéro mii yú yia ká yi. ¹¹ Nùpua cèrèe khii lé là le wii hènéní là le tènéní, á bueé kèení ká ba à dí ho sánú le *Dónbeenì bèení díníí là a *Abarahaamu, là a *Izaaki, là a *Zakoobu. ¹² Ká bìà lá ko à ba níní kèní le Dónbeenì bèení

yi, bán ba à ja lée kúia ho khūuhū le tìbírí yi, á ba lée wá á yiwa à và bín.»

¹³ Bún món ó o Yeesu wáa bía non ba dásíwá jùhúso yi: «Lén khífo, bìo fo fìora á à wé, lé bìo fo dó ù síi mi.» Lé hón pòn-kéní so yi, á ba dásíwá jùhúso ton-sá á wan yi.

O Piere bàn hio háa là ba vánvárowà búí
weéró bìo

(Maaki 1.29-34; Luki 4.38-41)

¹⁴ O Yeesu van o Piere zii. O vaá yú a Piere mu bàn hio háa le dāmu dèe yi à le tènèni wee zèè wo. ¹⁵ Ó o Yeesu buan o níí yi á le tènèni khíina. Ó o háa mu dèeníá hínnon non ho dínlò wo yi. ¹⁶ Ho tá yuuni, á ba buan ba nùpua cèrèe na ba cínáwa wi yi á buararāa o Yeesu cón, ó o wee bío à ja ba cínáwa lén ba yi. O mún weéra ba vánvárowà búenbúen na ba buan buararāa o cón. ¹⁷ O wó mu bèra a na à le *Dónbeenì jì-cúa fèero *Ezayii bìo na ó o bía à wé: «O lá wa lònbee. O fó wa vāmú bò mí wán.»*

Ba nùpua nùwā jun búí na wi ba bè là a
Yeesu bìo

(Luki 9.57-62)

¹⁸ O Yeesu non ba zàamáa na kínía wo yi, ó o non le jii mí nì-kenínia yi le ba le mí khíí là ho vū-beení món. ¹⁹ Á ho làndá bìo zéenílò búí bueé bó a yi, á bía non wo yi: «Nì-kàránlò, ì ì bè foñ á à varáa hā lūa búenbúen na á ù wee va yi.» ²⁰ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Ba cawanwà yú hā kána wee zo. Á ba júnzàwa mún yú mí lenna. Ká a *Nùpue Za wón màhá yí yú ho lahó na ó o dà à vūn yi.» ²¹ Ó o nì-kenínia nì-kéní búí bía non wo yi: «Í ì bè foñ. Ká ù màhá día le ì vaa nùu wàn maá vé.» ²² Ó o Yeesu bía non wo yi: «Día le ba nì-hía à nùu mí nì-hía, ká ùnén buee bè miì.»

O Yeesu díníá ho pinpi-beení

(Maaki 4.35-41; Luki 8.22-25)

²³ O Yeesu yòó zon ho woohú là mí nì-kenínia á ba wà. ²⁴ Cúa-yen à ho pinpi-beení wee và ho vū-beení wán a wee yānbónka mu jumú kúee ho woohú yi fúaa ho wi ho lí. Mu wee wé ká a Yeesu dūma. ²⁵ Ó o nì-kenínia và bueé bó a yi, á sīnía wo, à ba bía non wo yi: «Núhúso, wa à hí. Kàní wen.»

* 8:17 Mí loñ Ezayii vūahú 53.4

²⁶ Ó o Yeesu bía nɔn ɔa yi: «Lée webio nɔn á mi zánanáa? Mi sía déro mi bèntín fòora.»

Ó o wáa líf hínɔn, á yòò nàmakaa ho pinpiró lè mu jummu na wee yànbónka yi, á mu wó tétété. ²⁷ Ba búenbúen á mu wó coon, á ba wee bío mín yi: «Páa! O núpue mu lé o yén síi kà? Hàrí ho pinpiró lè mu jummu ó o bía raa, á mu pá bò a bíoní yi.»

Ba núpua nùwā jun cínáwa ja lenló bìo (Maaki 5.1-20; Luki 8.26-39)

²⁸ Bìo ó o Yeesu khíi dǎn ho Kadaraa kǎhú yi, á núpua nùwā jun búii ló ɔa nì-hía nùnúní wee sí a yahó. Ba núpua mu ɔa cínáwa wi yi á ɔa záníi wi fúaa nìi woon yi máa khà miten à lá ho wǎhú mu. ²⁹ Bìo ɔa mɔn o Yeesu á ɔa wee bío kà pǎnpǎn: «Dónbeení Za, léé webio fo lon làa wen. Fo buara wà buée beé wa lò ká mu pàahú dǎn yi dǎn le?»

³⁰ Mu wee wé à nònɔn-ɔoohú búii khèra vaá wee dí. ³¹ Á ɔa cínáwa mu yankaa o Yeesu kà síi: «Hen ká ũ wi ũ ja wen, ũ wáa bío le wa vaa zo ho nònɔn-ɔoohú na kà yi.»

³² Ó o Yeesu le ɔa vaa zo. À ɔa cínáwa mu ló ɔa núpua nùwā jun mu yi á vaá zon ɔa nònɔnɔn yi. Á ɔa búenbúen yòò lùwa le búee wán á kùenkaa líf zon ho vū-beení yi á húrún.

³³ Á bía lá wee pa ɔa á lùwá lion ho lóhó, á líf lá bío wó búenbúen á fɛera, sǎnkú bìo wó ɔa núpua nùwā jun na ɔa cínáwa lá wi yi. ³⁴ Á ho lóhó núpua búenbúen ló wà léé sí a Yeesu yahó. Bìo ɔa léé yú a, á ɔa yanka wo le o sáberé ò o lé mín kǎhú yi à lén.

9

O Yeesu wéera a nìi búii na sánia húrún (Maaki 2.1-12; Luki 5.17-26)

¹ O Yeesu yòò zon ho woohú á yèrèmaa káa ho vū-beení á khú mí lóhó. ² Á ɔa buan o mùamúaa búii lè mí dāmu dɛɛ á buararāa o cǎn. Bìo ó o Yeesu mɔn bìo ɔa dórāa mí sīa wo yi, ó o bía nɔn o nìi mu yi: «Wān bǎnlo, hení ũ sīi, ũ bè-kora séra díaa.» ³ Á ho *lándá bío zéniílowa nùwā yén búii wee bío mín yi: «O nìi na kà wee mànì miten lè le Dónbeení.» ⁴ Ó o Yeesu zūna ɔa yilera ó o bía nɔn ɔa yi: «Lée webio nɔn á hā yile-kora

wirāa mia. ⁵ Lé mu yén bíoró wayi? Lé à bío le o bè-kora séra díaa lée, tàà lé à bío le o híni varāka? ⁶ Ká í màhá wi mi zūn le o *Núpue Za yú ho pánká ho tá wán à sénnāa mu bè-kora díaa.» Ó o wáa bía bìo kà nɔn o mùamúaa yi: «Lii híni, lá ũ dāmu dɛɛ à ũ khífo.» ⁷ Ó o nìi mu hínon yòò dǎn, á wà van mí zīi. ⁸ Bìo ɔa zāamāa mɔn mu, á ɔa zāna, á wee khòoní le Dónbeení ho pánká na kà bān síi na le nɔn ɔa núpua yi bío yi.

O Yeesu von o Matiye le o bè mí yi (Maaki 2.13-17; Luki 5.27-32)

⁹ Bún mǎn ó o Yeesu ló hón lahó so yi wā. Bìo ó o wee khíi, ó o mɔn o nìi búii na ɔa le Matiye ká a kará mí tonló lahó yi, á wee fé ho lǎnpó. Ó o bía nɔn wo yi: «Híni bè miil.» Ó o Matiye líf hínɔn bò a yi.

¹⁰ O Matiye von o Yeesu lè ho dǎnló mí zīi. Ho *lǎnpó féwá lè ɔa nì-kora cǎɛɛ wi ho dǎnló mu dǎniíi là a Yeesu lè mí nì-kenínia. ¹¹ Bìo ɔa *Farizíewa mɔn mu ká, á ɔa bía nɔn o nì-kenínia yi: «Lée webio nɔn á mi nì-karáló wee dí lè ho lǎnpó féwá lè ɔa nì-kora na kà?» ¹² Ó o Yeesu já bìo ɔa bía, ó o bía nɔn ɔa yi: «Héyi! Minén! Núpua na lò hereka so wee wé cā tǎni bānso dǎni le? Bùéé. Ba vānvārowā lè bia wee wé cā a dǎni. ¹³ Mi lén vaa kārán le Dónbeení bioní na kà à zūn kúarā: «Bìo á í màkóo wi yi lé le yi na se. Ká ɔa bà-kúio na ɔa wee wé lè mu hāmu á í pá bìo.»[†] Mi zūn mu sese. Ínén yi buara bia wee léeka le mí téréna bío yi dǎ. Bía zū le mí lé ɔa bè-kora wérowā lè bía á í buara bío yi.»

O Yeesu bía hā jinií liró bìo (Maaki 2.18-22; Luki 5.33-39)

¹⁴ O Zān Batiisi nì-kenínia vá buée bó a Yeesu yi à ɔa wee tūa wo yi: «Lée webio nɔn á warén lè ɔa *Farizíewa wee lí wa jinií túntún, únén nì-kenínia yí máa lí mí jinií?»

¹⁵ Ó o Yeesu bía nɔn ɔa yi: «Mí wee léeka le bía ɔa von mu yaamu sǎnú dǎniíi yara so dà à sè ká a hǎ-fia bān bāa làa ba pāanía wi le? Bún yí dà máa wé. Éɛ ká pāahú búii khíi dā, ó o hǎ-fia bān bāa ɔa à lén ɔa tǎhú, bún ká ɔa màhá wé è lí mí jinií. ¹⁶ Núpue máa lá nín-ké-finle bío búii máa làa báká kǎnle. Lé bío ká a wó mu, á le nín-ké-finle á a wíoka a lèɛ

* 9:1 O Yeesu bān lóhó na ó o Matiye bía bìo hen le ho Kapɛɛnyuumu. Mí loí Matiye vūahú 4.13 † 9:13 Mí loí Ozeé vūahú 6.6

ho. ¹⁷Làa bún síi, nùpue máa wé kúee *divén fía súmàni-kíá yi. Lé bìo ká a kúaa ho bún, ká ho hía wee za, á hã à nàma, á ho divén á à kúia, á hã súmàniwa mún ò yáa. Ho divén fía ba wé kúee hã súmàni-fía yi. Ká mu wó kà, á mu búenbúen á à wé se.»

Ba zúifúwa ya-dí hínló

là a háa búii wééró bìo

(Maaki 5.21-43; Luki 8.40-56)

¹⁸Pàahú na ó o Yeesu wee bío lè ba nùpua yi, à bún ba *zúifúwa ya-dí búii buée dñn, á buée líi búrá a tá ò o bía: «Ì hínló húrun yí míana, ká ù màhã buen buee bè ù níi o wán o ò vèe.» ¹⁹Ó o Yeesu lè mí ni-kenínja hínon bò làa wo. ²⁰Hón pàahú so yi, à bún ò o háa búii wee mí mí seeró féeé á dñn hã lúlúio píru jun à ho máa fí, á vá buée bó a yi, á zoó túaa o dà-zínii jii-kánii yi là a món. ²¹O wee bío bìo ká mí yi: «Hen ká ì dàinna túaa o dà-zínii yi mí dòn, á ì ì wa.» ²²Bio ó o Yeesu yèrèmaa khíi mòn wo, ó o bía: «Wàn hínló, yí zón dèe. Bìo fo dó ù sīi mìi, lè bún wéera fo.» Ó o háa mu dèenía wan mí lahó yi.

²³Bio ó o Yeesu wáa vaá dñn ba zúifúwa ya-dí zīi, ó o wáa mòn ba sí-búawá à ba wíokaa mítèn vó o ò-hío nùuló bìo yi, lè ba zàamáa na wee wá ká ba a zúnzúra. ²⁴Ó o bía: «Mí lé lè ho khúuhū. O híngo-za mu yí húrun, o léee yia na dūma.» Á ba wee yáa mí jiní yi na a yi. ²⁵Bio ba zàamáa ló vó, ó o Yeesu yòó zon le zīi yi, á zoó fù o híngo-za níi yi, ó o líi hínon, ²⁶á mu jía ho kǎhú búenbúen yi.

Ba muiiwà là a nù na o cíná wi yi wééró bìo

²⁷Bún món ó o Yeesu ló bín wà. Bio ó o wee khíi, á muiiwà nùwá jun búii bò a yi ká ba a wáamaka: «*Daviide Za, màkárí wen.» ²⁸Bio ó o Yeesu vaá dñn le zīi, á ba muiiwà mu buée bó a yi, ó o tùara ba yi: «Mí láa mu yi le ì dà wee wéé mia le?» Á ba le: «Úuu, Nùhúso, fo dà mu.» ²⁹Ó o Yeesu wáa dñn ba yìo, ò o bía: «Le mu wé làa bìo mí láaraa mu yi.» ³⁰Á ba yìo dèenía wee mí. Ó o Yeesu henía bìo ká non ba yi: «Háyà, nùpue yí ko ò o jí bìo wó mia kà.» ³¹Ká bìo ba wà, á ba wee bío o Yeesu bìo ho kǎhú búenbúen yi.

* 10:4 Ba Zelooteva lé ba nùpua na fù wee cūii mín síi bìo hení. Ba hía wee fi lè ba Oroomusa lè tibirí yi.

³²Pàahú na á bán wee lén yi, à bún ba buan o nù búii buararaa o Yeesu cón, cíná búii wi o yi, ó o yí dà máa bío. ³³Ó o Yeesu non o cíná mu léra, ó o nù jii dèenía fá á wee bío. Á ba zàamáa wó coon mu bìo yi, á ba wee bío: «Warén *Isirayeele nìpomu yi á wa dñn yí mòn bìo ká bàn síi hùúu.» ³⁴Ká ba *Farizéwa bán òon wee bío: «Mu lé ba cínáwa jùhúso lé yia wee na ho dànló wo yi ò o ja lè ba cínáwa lén bia ba wi yi.»

Ba zàamáa màkárí buan o Yeesu yi

³⁵O Yeesu wee héé lé hã ló-beera lè hã ló-zàwa yi, á wee kàrán ba nùpua ba *zúifúwa kàránlò zínii yi. O wee bue le *Dónbeeni béeni bín-tente, ká a wéé mu vámú lè mí síiwá búenbúen na tò ba nùpua. ³⁶Ba zàamáa na ó o wee mí á màkárí buan wo yi. Lé bìo ó o mòn à ba san, á yilera lùnkaa. Ba ka lòn pia na paro mía. ³⁷Ó o wáa bíi non mí ni-kenínja yi: «Ho dínlò bon dñn cèrèe, ká ho lárowá lé bia yí boo. ³⁸Áwa. Á mí fio o mǎhú òanso yi le o wíoka na ba ton-sáwá lè ba lá ho.»

10

O Yeesu tonkarowá píru jun yènnáa

(Maaki 3.13-19; Luki 6.12-16)

¹O Yeesu hueekaa mí ni-kenínja píru jun á non ho dànló ba yi à ba wé ja lè ba cínáwa lén bia ba wi yi à mún wéé lè mu vámú lè mí síiwá búenbúen. ²Hĩa ká lé o tonkarowá píru jun yènnáa: O nín-yání tonkaró lé o Símon, na ba mún có yèni làa Piere, lè mín za Àndere, là a Zaaki lè mín za Zán na lé o Zebedee zàwa. ³À dé o Filiipu là a Baatelemii, o Toma là a lánpó fé Matiye, o Alifée za Zaaki là a Tade, ⁴o Símon na lé ba Zelooteva* kuure nùpua ni-kéní, là a Zudaa Isikariote na khíi dé o Yeesu mí zúkúsa níi yi.

O Yeesu tonkaa mí tonkarowá píru jun

(Maaki 6.7-13; Luki 9.1-6)

⁵Bán báawa píru jun so lé bìo ó o tonkaa, á henía bìo ká non yi: «Mí yí va hã kána na á bia yínóú ba *zúifúwa kará yi, à mún yí zo ho *Samarii kǎhú lóra yi. ⁶O *Isirayeele nìpomu na ka lòn pia na vúnun bán lé bìo mí va cón. ⁷Mí lá ho wǎhú wà, à bìo ká lè bìo mí

wé bue: Le *Dónbeeni bèeni á sùaràa. ⁸ Mi wéé ɓa wánvárowà. Bía húrun á mi véeni. ɓa b̀ueréwà à mi wéé, à jia ɓa cínáwa lén bía ɓa wi yi. Mi yú mu làa káamáa, à mi b̀èn mún wé na mu làa káamáa. ⁹ Mi yí lén làa sánú, tàà wáří. Hàrí le wén-wíníwà à mi yí ɓua. ¹⁰ Mi yí ɓua puure. O ɓúí yí ɓua báká tàà nakāa à séení hía ó o zǎ. O ɓúí yí ɓua b̀uin-za. Ī bía bún lé bìo ó o ton-sá ko lè mí jii d̀ínlò. ¹¹ Mi wé vaá zon lóhó léé lóhó yi, à mi cà yia á à tà mi ì làa o wán, à keení wón ɓanso cón fúaa mi léró ho lóhó mu yi. ¹² Mi wé vaá zon zii léé zii na yi, à mi bío le ho h́erà à keń le zii mu nùpua wán. ¹³ Ká bía wi le yi á tà mi bìo, á mi h́erà á à keń ɓa wán. Ká ɓa pá mi bìo, à mi fé mi h́erà t̀èení. ¹⁴ Mi wé vaá zon zii, tàà lóhó na yi, ká bía wi bún pá mi bìo á le mí máa jí mi cón, ká mi wee lé bún, à mi púaa mi zení khúnkhūni kúia. †
¹⁵ Le ĩ mi ho t̀úia na mia: Le cítí f̀i ǹonzon, á hón lóhó so nùpua bìo na khií sá ɓa yi á à poń bio sá ho *Sodəumu lè ho Koməore lórasa yi.»‡

*O Yesu bía le lònbee na yòó lua bìo
 (Maaki 13.9-13; Luki 21.12-17)*

¹⁶ «Mi jí bio kà: Ī wee tonka mia. Mi ka lòn pia na wà vaá zo ɓa dakhínkhínwa t́ahú. Mi zūń miten ɓuaró làa bìo ɓa háwá zūnáa míten ɓuaró bio síi, à wé ɓa nùpua na wayika lè ɓa ɓ̀aaɓúuní bio síi. ¹⁷ Mí pa miten bìo. ɓa nùpua khií wé è ɓua mia á à varáa ho pànká ɓansowà cón á bán vaá cítí mia. ɓa wé è ha mia lè hā labàani ɓa *zúif̀uwa kàránlò zíní yi. ¹⁸ ɓa wé è ɓua mia á vaá d̀íní hā kána júnása lè ɓa bá-zàwa yahó bio mi tà mi bìo yi. Lé bún mi ì bè yi á à zéenínaa ĩ bio lè ɓarén làa bía yínóí ɓa zúif̀uwa.

¹⁹ «Hen ká ɓa khií wé ɓuan mia vannáa le cítí f̀iiníi, à mi yí le mi yiwa dè bìo mi ì láráa mi jii-cúaa làa bio mi ì ɓfo bio yi. Mi ì yí hā bióní na mi ì bío ho pàahú mu yi. ²⁰ Hā bióní mu máa wé mi kùrú bióní. Mìn Maá Dónbeeni Hácíri lé d̀io á à dé hā mi jiní yi á mi ì ɓfo. ²¹ ɓa nùpua ɓúí wé è dé mìn kùrú

zàwa á à na ɓa à ɓúe. Hàrí ɓa maáwà ɓúí á à wé mu ɓàn síi lè mí zàwa. ɓa zàwa ɓúí mún ñ h́íní mìn maáwà wán, á à na ɓa ɓa à ɓúe. ²² ɓa nùpua ɓúenɓúen á à jin mia bio mi tà mi bìo yi. Ká yia màhá hà mí síi fúaa mu véení, wón á à fen. ²³ Hen ká ɓa khií wee beé mi lò lóhó na yi, à mi l̀uwí va dà-veere yi. Le ĩ mi ho t̀úia na mia: O *Isirayeele kóhú lórá ɓúenɓúen á mi máa bèeni máa vé ká a *Nùpue Za yí ɓua.

²⁴ «Nì-kenínii na po yia wee kení a wón mia. Á ton-sá na po mí júhúso wón mún mia. ²⁵ Ká a nì-kenínii h́ía ka làa yia kenía wo bìo, se bún á à kájna. Ká a ton-sá mún h́ía ka le mí júhúso bìo, se bún á à kájna. Ká le z̄i-júhú nì-kínle ɓa h́ía wee ve là a *Belezebuule, § á se o zii nùpua á ɓa a ve lè hā yènnáa na yí seka po dèn.

*Le Dónbeeni lé d̀io mi wé zón
 (Luki 12.2-7)*

²⁶ «Mi cén wé yí zón ɓa nùpua. Mu bio na sánkaa ɓúenɓúen khií mi, á bio sà yi ɓúenɓúen mún khií zūń. ²⁷ Bìo á ĩ bía non mia le t́bíri yi, à mi mì wéréwéré le ɓa nùpua jí. Bio á ĩ hūmənkaa làa mia à mi yòo bue hā l̀ora. ²⁸ Mi wé yí zón bía wee ɓúe o nùpue ká ɓa yí dà máa ɓúe o mànáka. Le Dónbeeni na dà a yáa hā sánia lè ho mànáka le Dof́nii dóhú na máa hí yi, dèn lé d̀io mi wé zón. ²⁹ ɓa júnzà-wíníwà ɓúaa jun so yí máa wé yéé ho t̄món dà-kéní le? Èe ká hàrí ɓa yà-kéní máa kúen ká mìn Maá Dónbeeni yí zū mu. ³⁰ Ká mu lé minén, hàrí mi jún-vāní ɓúenɓúen á le Dónbeeni zū jii. ³¹ Mi wáa yí zón d̀èe, lé mi bìo júhú wí po ɓa minka júnzà-wíníwà.

*O Yesu bio t̀aró tàà mu p̀l̀ó
 (Luki 12.8-9)*

³² «Yia d̀in ɓa nùpua yahó ò o bía wéréwéré le mí bio sà mi, á ĩnén mún khií bio mu wéréwéré wàn Maá na wi ho wáayi yahó le ɓanso bio sà mi. ³³ Ká yia ɓèn bía wéréwéré ɓa nùpua yahó le mí yí zū mi, á

† 10:14 Hā zení khúnkhūni púaa kúiaró léé bio na ɓa zúif̀uwa wee wé hón pàahú so yi ká ɓa vaá ló ho ká-veere ɓúí yi á b́nía wà ɓueé zo mìn kóhú. Ká bio hen ká bún lé ɓarén zúif̀uwa wee wé mu làa mìn, á zéení le le pání mia ɓarén làa bía pá le Dónbeeni bèeni bio pàahú. ‡ 10:15 Mi loń Bio júhú ɓúeení vūahú (Genèse) 18–19 § 10:25 Belezebuule: Mu pàahú ká le yèni mu á ɓa zúif̀uwa c̀èrèe hía zū le lé ɓa cínáwa júhúso na lé o Satāni te le.

ɪnɛn mún kʰí bío wàn Maá na wi ho wáayi yahó le ɪ yí zū òanso.

O Yeesu bio wee kʰéé ɓa nùpua
(Luki 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ «Mi yí leéka le ɪ buara wà bueé dé ho héerá ho dímjná yi. Bùéé. ɪ yí wà bueé dé héerá ho yi. Hā fio lé hĩa á ɪ wà bueé dé. ³⁵ ɪ wà bueé kʰéé o za lè mín maá, á à kʰéé o nu lè mí hínló, là a ɓuaa hĩa lè mí yàró hĩa. ³⁶ O nùpue ɓàn zii nùpua lé bán á à yèrémá à wé o zúkúsa. ³⁷ Yia wa mín maá tàà mín nu á po mi, wón ɓànsò yí dà máa páaní làa mi. Á yia wa mí za tàà mí hínló á po mi, wón ɓànsò yí dà máa páaní làa mi. ³⁸ Yia yí máa lá mí *kùrúwá pí* à bèráa mi, wón ɓànsò mún yí dà máa páaní làa mi. ³⁹ Yia wi ò o pa mí mukāni bio wón á à víini le. Ká yia màhá víiniá mí mukāni ɪnɛn bio yi, wón á à bīnī ɪ yí le.

Yia buan le Dónbeenì ton-sá cùnú na ó ò yí

(Maaki 9.41)

⁴⁰ «Yia buan mia sese, se lé ɪnɛn á ɓànsò buan sese. Á yia buan mi se, se lé yia tonkaa mí á ɓànsò mún buan se. ⁴¹ Hen ká yia buan le *Dónbeenì jì-cúa fɛero ɓúí se lé bio ó o lé le Dónbeenì jì-cúa fɛero, á ɓànsò kʰí yí ɓa jì-cúa fɛerowà cùnú na ɓa à yí. Hen ká a ɓúí buan o nùpue na téréna lé bio ó o téréna, ó o kʰí yí ɓia téréna cùnú na ɓa à yí. ⁴² Ká nùpue non hārì ho kóo-za yimù cúee jun-wia ɓia wi hen na jùhú mia nì-kéní ɓúí yí, lé bio ó o lé ɪ nì-kenínii, wón ɓànsò á à yí mu cùnú máa kʰí.»

11

¹ Bio ó o Yeesu zéeniá mí nì-kenínia vó, ó o ló bín wà, á wà vaá kàrán ɓa nùpua ká a bue le Dónbeenì bio ho kōhú mu lórá yi.

O Zān Batiisi tonkaa ɓa nùpua o Yeesu cón

(Luki 7.18-35)

² Bio ó o Zān Batiisi wi ho kàsó yi, ó o já bio ó o *Krista wee wé, ó o tonkaa mí nì-kenínia nùwà yen ɓúí ³ le ɓa va a tūa wo yi: «Ūnɛn lé fo á wa já bio le fo ko ū buen léé, tàà wa pá ko à wa lòní nì-veere?» ⁴ Ó o Yeesu ɓia non ɓa yi: «Bio mí wee jí làa

bio mí wee mí á mi vaa bío na a Zān yi. ⁵ Ba muiiwà yio wee mí, á ɓa mùamúawà hínon wee varáka. Ba ɓùerèwà wee wa. Ba bekewà jìkōnna wee jí mu bio. Ba nì-hía wee vèe. Á le bín-tente wee bue na ɓa nì-khenia yi. ⁶ Yia yí pá ɪ bio ká a tà mu yi, se wón ɓànsò jùhú sī.»

⁷ Bio ó o Zān nì-kenínia bīniá wà, ó o Yeesu wee bío o Zān mu bio lè ɓa zàamáa kà sīi: «Lée webio á mí van vaá lora le dùure yi? Lée ho konkohó na ho pinpiró wee hée vīnvā léé? Bùéé. ⁸ Á léé webio mí vaá lora? Lée nùpue ɓúí na sīa hōnbōnōn le? ɓia wee zī hōn sī-seniso á wi ɓa pāmá-beera zīnī yi. ⁹ Á lé o yén mi van bio yi? Lé le *Dónbeenì jì-cúa fɛero ɓúí le? Ká mu lé wón, se mi tūiá sī. O yàá pá po wón, le ɪ bío mu na mia.

¹⁰ O Zān mu lé yia á le Dónbeenì bionī vūahú ɓia bio kà sīi: «ɪ ì tonka ɪ tonkaro ò o dí ū yahó á bueé wíoka ū wōhú.» ¹¹ Le ɪ mì ho tūiá na mia: ɓa nùpua na wi ho dímjná yi ɓúenɓúen á yia bio jùhú wi po a Zān wón mia. Èé ká le *Dónbeenì béeni zàwa mōn-dí màhá pá po a. ¹² Pàahú na ó o Zān Batiisi wee zéeni le Dónbeenì bio yi à buee ɓúie ho zuia yi, á le Dónbeenì béeni bio á ɓa wee firáa lè mi sòobéé. Á ɓia wee fi làa bún wi ɓa fé mu lè ho pánká. ¹³ Le Dónbeenì jì-cúa fɛerowà ɓúenɓúen là a *Moyiize làndá á ɓia le Dónbeenì béeni bio yi fúuu á bueé ɓó a Zān Batiisi pàahú. ¹⁴ Ká mi tà le bio ɓia ɓúenɓúen bon, se o Zān mu lé yia lé o *Elii na ɓuenló bio fèra ɓia. ¹⁵ Yia wee jí bio, à wón jí bio ɓia sese.»

¹⁶ O Yeesu pá bīniá ɓia: «Ho zuia nùpua á ɪ dà à tèé lè ɓa yén? Ba ka lè ɓa háyúwá na léé kará ɓa nùpua fémínló laho yi, à ɓa wee háaní na mí nīnzàwa na zoó le bonfónii yi ká: ¹⁷ «Wa ɓúa hā sīa san, à mi le mi máa léé yo. Wa bó le yèni, á mi le mi máa léé.» ¹⁸ Mí loñ. Bio ó o Zān buara, á yí máa dí dín-poni, á mún yí máa jūu ðivén, á ɓa le o cíná wi o yi. ¹⁹ Ó o *Nùpue Za ɓèn buara, á bueé wee dí ká a jūu, á ɓa wee bío bio kà: «Mí loñ. O nī na kà yí máa wé bio ɓúí ká mu yínón dínló díró làa ðivén júló. O lé ɓa *lānpó féwá lè ɓa nì-kora ɓàn ɓōnlo.» Èé ká le Dónbeenì bè-zūmīni wee zéeni mí

* ^{10:38} Ho kùrúwá pílo bio wee zéeni le ɓànsò sà mu hómú yi. Hen ká á mu wee zéeni le yia tà a Yeesu bio á zū le bún sūaaní orén mí ɓeere mukāni.

térénló ɓa bè-zūñlowà bè-wénia yi.

*Hã lórà na nùpua pá a Yeesu bio
(Luki 10.13-15)*

²⁰Bún món, ó o Yeesu wee zá là hã lórà na ó o wó mu yéréké biowa cêrɛ yi, lé biò á ɓa nùpua na wi hã yi á yí yèrémáa mi yilera là mi wárá. O wee bío biò kà: ²¹«Ūnén Korazēn lóhó là ūnén Betesayidaa lóhó, ho yéréké á á sá mia. Lé biò ká mu yéréké biowa na wó mi cón ɓàn síi lá wó ho Tiire là ho Sidōn lórà* yi, se hã lórà mu nùpua lá hínɔn hààni á khuiira hã pórókówá zá† á kúaa le sãni mi wán, á zéenianáa le mí wi á mí khi mu bè-kora wéro yi. ²²Lé bún nɔn á ĩ wee bíoráa mu na mia: Le cítii fĩ nɔnzòh á ho Tiire là ho Sidōn lórà lònbee na a yí hã, á à wé làa yi minén lònbee yi.

²³«Èe ká ūnén *Kapɛɛnayuumu, fo wee leéka le ɓa khií lá fo á à yòoráa ho wáyí yi le? Bùeé. Ho ñi-hñbó-lóhó lé hia ɓa khií líí dé fo yi. Lé biò ká mu yéréké biowa na wó ū cón ɓàn síi lá wó ho *Sodɔmu yi, se ho lóhó mu pá lá wi hãrì lòn zuia. ²⁴Lé bún nɔn á ĩ wee bíoráa mu na mia: Le cítii fĩ nɔnzòh á ho Sodɔmu biò á à wé làa yi ūnén biò yi.»

*O Yeesu dó mín Maá Dónbeenì bārākà
(Luki 10.21-22)*

²⁵Cíinú bún món, ó o Yeesu bínía wee bío biò kà: «Ī Maá, ūnén lé ho wáyí là ho tá Nùhúso, ĩ wee dé ū bārākà. Lé biò mu biò na fo sà mu bè-zūñminì ɓànsowà là le hácírí ɓànsowà yi á fo tà zéenia làa bia bio jùhú mia. ²⁶Ī Maá, mu bon. Biò mu wóráa kà lé biò sí foñ.

²⁷«Ī Maá dó mu bio búenbúen ĩ níi yi. Nii woon yí zū a Za, ká mu yínɔh o Maá. Á nii woon mún yí zū a Maá, ká mu yínɔh o Za, làa bia ó o Za mu wi ò o zéeni làa wo.

²⁸«Minén búenbúen na ho sèrò na lì wee beé lò, mí buen ĩ cón, á ĩ na hã vūñnà mia. ²⁹Mi lá ĩ zúu bè mi wán à día le ĩ kàrán mia. Lé biò á ñnén wayi, á wee liiní iten, á minén mi beere á à yí hã vūñnà. ³⁰Ī zúu na á ĩ bè mi wán á yí lì, á ho sèrò na á ĩ bè mi wán á mín záyí.»

* 11:21 Ho Tiire lóhó là ho Sidōn lóhó: Hã hía le ho Fenisii kóhú ló-beera búí. Lé bún á ho wàahú na ɓa le Baale wi yi. Hón wàahú so lé hia ó o béé háa na ɓa le Zezabele fó zonnáa o Isirayeele kóhú yi. Hã lórà mu firó biò bía o Ezekiyeele vūahú yi 26.1–28.19. † 11:21 Hen ká ɓa zúifúwa fù wi ɓa zéeni le mí wi le wée yi, tàà ká ɓa wi ɓa zéeni le mí wi á mí khi mu bè-kora wéro yi, à ɓa wé khuii hã pórókówá zí, ká ɓa wé kúee le sãni mí wán. * 12:4 Mi loñ Samuwéle nín-yání vūahú 21.2–7 † 12:7 Mi loñ Ozee vūahú 6.6

12

*O Yeesu lé yia á ho Sabaa bio wi níi yi
(Maaki 2.23-28; Luki 6.1-5)*

¹Cíinú bún món, ó o Yeesu wee káa hã mana búí yi ho *Sabaa zoñ. Á le hĩni dà a ñi-kenínia, á ɓa wee khé ho dínlò na bon dín à là. ²Bio ɓa *Farizíewa nɔn mu á ɓa wee bío là a Yeesu: «Loñ ū ñi-kenínia. Bio ɓa wee wé yí ko làa wéro ho Sabaa zoñ. Wa làndá hò mu.» ³Ó o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Bio ó o *Daviide yankaa wó ká arén là mí nùpua le hĩni dà á mi dñi yí kàránna yí nɔn le? ⁴O wà zon le Dónbeenì pñsòni bùkú yi, á zoó lá ho búurú na ɓa wó là mu hãmu á ɓa là. Ká ɓa nɔn lá yí ko à ɓa là ho. Le *Dónbeenì yankarowà mí dòn lé bìa á ho làrò níi nɔn yi.* ⁵Tàà mi so dñi yí kàránna mu o *Moyiize làndá yi, le le Dónbeenì yankarowà na wee sá le Dónbeenì pñsòni bùkú yi, á máa wé bè ho Sabaa làndá yi ká mu nɔh pá yí nɔn wé khe le? ⁶Le ĩ bío mu na mia: Bio wi hen á jùhú wi po le Dónbeenì pñsòni bùkú. ⁷Ká le Dónbeenì bóni vūahú bíoní na le bía le mínén màkóo wi le yi na se yi, ká ɓa bà-kúio na ɓa wee wé là mu hãmu á mí pá biò,† á mí lá zū kúará, se bìa yí wó yí khon á mí lá máa síiní júná. ⁸Lé biò ó o *Nùpue Za lé yia á ho Sabaa bio wi níi yi.»

*O Yeesu weéra a ñii na bàhó húrún
(Maaki 3.1-6; Luki 6.6-11)*

⁹Bún món ó o Yeesu ló bún á wà van ɓa *zúifúwa mu kàránlò zii yi. ¹⁰Mu zoñ à ñii búí wi bún á bàhó húrún. Á bìa wi bún wi ɓa kooní a Yeesu yi. Lé bún nɔn á ɓa tùara a yi kà: «Wa làndá yia á nùpue so dà wee weé *Sabaa zoñ le?» ¹¹Ó o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Minén ó o búí pio yà-kéní mí dòn lá wi síi, á wó wó kùera zon le buii yi ho Sabaa zoñ, ó o so máa líí lén wo le? ¹²Á biò ó o nùpue bio jùhú màhá wi po a pio há. Á bún wa làndá yi, á nùpue dà à wé tentemu làa nùpue ho Sabaa zoñ.» ¹³Bún món, ó o Yeesu yèrémáa

bía là a nni: «Hóóní ù bàhó.» Ó o nni hóóní mí bàhó, á ho dèenía wan òn làa hía so bio.

¹⁴ Á ba *Farizíewa wà ló, á bìo ba à wé á à yíráa o Yeesu á à búe lé bún ba lée wee wàaní wán.

O Yeesu lé le Dónbeenì ton-sá na le m̀on léra

¹⁵ Bìo ó o Yeesu zūna mu, ó o ló b́n wà.

Á ba minka zàamáa bò a yi. Ó o wéera ba v́náv́arowà búenb́uen na wi b́n, ¹⁶ ká a màhá henía mu ǹon ba yi le ba yí bá mí bìo na ǹupua yi. ¹⁷ Mu wó kà síi, bèra a na ò o jì-cúa f́eero *Ezayii b́oní na kà à jii sí. ¹⁸ Le le Dónbeenì bía:

«Yia kà lé ì ton-sá na á ì m̀on léra,
yia á ì bò ì tàkà wán.
Ì síi wan o bìo yi.

Ì ì liiní ì Hácírí o wán,
ò ò bue ì cítí bìo á à na h́a síwà yi.

¹⁹ O làa ǹupue máa wàaní.

O máa wáamaka bìo.

Ba máa jí a sá bonfúaa yi.

²⁰ Le ǹaaninle na numaa

ó o máa khé máa día.

Á le f́intání na wee hí
ó o mún máa búe.

O ò búa mítén kà síi,
fúaa bìo ó o térénló bìo yòò có ló,

²¹ á h́a síwà búenb́uen màhá à dé mí śa wo yi.»[‡]

O Yeesu pànká á yí ló Satáni cón
(Maaki 3.22-30; Luki 11.14-23)

²² Ba buan o nni búí buararàa o Yeesu cón ò o cíná wi o yi, ó o lé o muui á mún yí dà máa bío. Ó o Yeesu wéera a, ó o jii dèenía fá á wee bío, á mún wee mi. ²³ Á ba zàamáa wó coon mu bìo yi, á ba wee bío: «Yia kà màhá lé o *Daviide Za lée?»

²⁴ Ká bìo ba *Farizíewa já mu, á ba wee bío: «O nni na kà á wee ja ba cínáwa lén bía ba wi yi là a *Belezebuule pànká, yia lé ba cínáwa júhúso.» ²⁵ Ká a Yeesu màhá zūna ba yilera, ó o bía ǹon ba yi: «Kòhú lée kòhú na ǹupua wee fi mún yí á à fi ì vé. Lóhó lée lóhó, tàà zīi lée zīi na ǹupua wee fi mún yí á júhú á à búe. ²⁶ Ká bìo ó o *Satáni te ó o wee b́nì ja se o wee fi lè mítén. Á bía bìo sá a yi júhú so máa búe le?»

²⁷ «Mí wee bío le ì wee ja ba cínáwa lé bìo ó o Belezebuule wee na mu òn pànká miì.

Ká lé bún mu wóràa, á yia bèn wee na ho pànká minén ǹupua yi à ba ja le ba cínáwa lé o yén? Bía làa mia lée dà-kéní bán mí bæere yàá wee zéení le mi bìo yí bon. ²⁸ Ká le Dónbeenì Hácírí lé dìo wee na ho pànká ìnén yi, à ì ja le ba cínáwa, se bún wee zéení le le *Dónbeenì b́eenì á dèenía búeé bó mia.

²⁹ «Nii woon yí dà máa zo pànká ònso zīi á máa zoó khuii o níi bìo, ká a yí can o pànká ònso mu yí vó. Ká a màhá can wo vó, ó o zoó khuii bìo wi o zīi búenb́uen.

³⁰ «Yia yí wi làa mi, se wón wee fi làa mi. Á yia mún yí máa séení mi ho vá kúeemínwánlò yi, se wón wee saawaní. ³¹ Lé bún ǹon á ì wee bío mu na mia: Ba ǹupua bè-kora na ba wó búenb́uen lè h́a b́n-kora na ba bía búenb́uen, á bìo khíi śén ò día á à na ba yi. Ká yia bía khon le Dónbeenì Hácírí d́ání yi, wón ba khíi máa śén bìo máa día.

³² Yia bía le b́n-kohó o *Ǹupue Za d́ání yi, wón ba à śén ò día á à na yi. Ká yia bía khon le Dónbeenì Hácírí d́ání yi, wón ba khíi máa śén máa día máa na yi, h́arì ho zuia.»

Le v́nd̀e se mu wé zūn h́a bía na le wee ha yi

(Luki 6.43-45)

³³ «Hen ká le v́nd̀e se, à le bía wé sí. Ká le v́nd̀e yí se, à le bía máa wé sí. Le v́nd̀e se mu wé zū h́a bía na lé wee ha yi. ³⁴ D́ihioní yén! Bìo mi yí se, á mi dà à wé kaka á à bioráa mu bìo na se. O ǹupue bio na wi o síi yi, bún lé bìo ó o wee wé bío. ³⁵ O ǹupue na se wón wee wé bío h́a b́n-tentewà, lé bìo á bìo wi o síi yi se. Ká yia yí se wón wee wé bío h́a b́n-kora lé bìo á bìo wi o síi yi yí se. ³⁶ Le ì mì ho tūiá na mia: Le Dónbeenì cítíi f́ì ǹonzòh, á h́a b́n-conconwà na ba ǹupua bía á ba à zéení júhú. ³⁷ Lé bìo á ù jì-cúa lé h́ia ba à òn wán á à f́ináa le cítíi á à zūnnaa ká ù téréenna, tàà ká ù yí téréenna.»

Ba le o Yeesu wé yéréké bio búí à mí mi
(Maaki 8.11-12; Luki 11.29-32)

³⁸ Á ho *lándá bìo zéenílowa lè ba *Farizíewa ǹuwá yen búí wáa bía ǹon o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, wa wi à ù wé bìo búí à wa mi.» ³⁹ Ó o Yeesu bía ǹon ba yi: «Ho zuia ǹupua na yí se, na wee b́nì le Dónbeenì m̀on à wé mu bè-kora, á wee cà à ba mi yéréké bio. Èe ká ba máa mi yéréké

bio búí ká mu yínón le *Dónbeenì jì-cúa fεero Zonaasi bìo. § ⁴⁰ Mu bòn. O Zonaasi wó hā wizooní bio tìn lè mí tìnònnà bio tìn o ceza pìohó yi. Lé kà sí ó o Nùpue Za mún khíí wéráa hā wizooní bio tìn lè hā tìnònnà bio tìn ho tá yi. ⁴¹ Ho Niniivesa yèrémáa mí yilera lè mí wárá, lé bìo 6a já a Zonaasi bíoní. À yia wi minén tíahú, wón bìo jùhú wi po a Zonaasi. Lé bún non á le Dónbeenì cítíí fí nònzòh, á ho Niniivesa mu á à híni ì òh ho lònbiò nùpua yahó, á à kooní 6a yi. ⁴² O bée háa na híá wi ho Saba kòhú jùhú wán á híá ló lùe na dání nà yi làa sòobée, á buée já a *Salomòn bè-zūnminí bíoní.* À yia wi minén tíahú, wón bìo jùhú wi po a Salomòn. Lé bún non á le Dónbeenì cítíí fí nònzòh, ó o bée háa mu á à híni ì òh ho lònbiò nùpua yahó á à kooní 6a yi.

Bìo ó o cíná wee bīnī buee zoráa yia ó o lá ló yi

(Luki 11.24-26)

⁴³ «Hen ká a cíná ló a nùpue na ó o lá wi yi, ò o vaa héé vará le dùure yi, à cà ho lahó na ó ò keení á à vūn yi ká a máa yí ho. Ká a híá cà san, ⁴⁴ ò o bío mí yi: «Ì ì bīnī ì va hen na á ì ló yi.» Ká a bīnía van bīn ò o vaa yí ho lahó mu mí káamáa ká ho sàara, á wíokaa sesese. ⁴⁵ Ká a mòn mu, ò o bīnī vaa fé 6a cínáwa búaa hẹ̀jùn na bèn jii po arén, à 6a páaní buee zò keení cicàkà ho lahó mu yi. Ká mu wó kà, à wón nùpue so bìo wíokaa yáa poń bìo mu fù karáa. Lé làa bún síí á ho lònbiò nùpua na yí se bìo khíí wéráa.»

O Yeesu bàn nu lè bàn zàwa lé 6a yén?

(Maaki 3.31-35; Luki 8.19-21)

⁴⁶ O Yeesu wee bío lè 6a zàamáa, à bún à bàn nu lè bàn zàwa buée dòn. Ba léé òh ho khúuhú, á wi 6a bío làa wo. ⁴⁷ Ó o búí bía là a Yeesu: «Loń. Mìn nu lè mìn zàwa léé òh ho khúuhú á wi 6a bío làa fo.» ⁴⁸ Ó o Yeesu bía lè fànsò: «Wàn nu lé o yén? Á wàn zàwa lé 6a yén?» ⁴⁹ Bún món ó o dá mí níí mí nì-kenínia yi ò o bía. «Mi loń. Wàn nu lè wàn zàwa wi hen. ⁵⁰ Lé bìo á yia wee wé wàn Maá na wí ho wáayi síi bìo, wón lé wàn za, lè wàn hínló, lè wàn nu.»

§ 12:39 Zonaasi: O bío bía le Dónbeenì páaní kínle vūahú na 6a le Zonaasi vūahú yi. * 12:42 Mi loń Bá-zàwa nín-yání vūahú (1 Rois) 10.1-13; Wizooní bè-wénia cúajùn níí vūahú (2 Chroniques) 9.1-12

13

O òro wàhiire

(Maaki 4.1-9; Luki 8.4-8)

¹ Bún zòh ó o Yeesu hínon le zī yi ló, à wà vaá kará ho vū-beení jii, á wee kàrán 6a nùpua. ² Ba minka zàamáa kínia wo yi, ó o wó san zon ho woohú á zoó kará, à 6a zàamáa bán òh mu jumu jii.

³ O wee wà hā wàhio à kàránnáa 6a nùpua làa bio cèrèe. O bía: «Níi búí ló van mí mohú yi, á wà vaá dé mí bè-dà. ⁴ Bìo ó o wee dé mu á mu búí lion ho wòhú nìsání, á 6a jínzàwa sèekaa bún vā. ⁵ Mu búí lion ho búaa hó na le tìní wi wán ká le yí lí, á mu òhénia ló, lé bio le tìní yí boo bín. ⁶ Bio le wii jà lè mí sòobée, á ho òhnló na ló wínwíní á hon, lé bio ho naní yí vā yí lion. ⁷ Mu búí lion hen na hā kíkara bia héra yi, á mu ló, á hǎn kíkara so hínon yòò pà mu. ⁸ Mu búí bún lion ho tá na se yi, á mu ló, á yòò han mí bia. Hā búí yú khīmàni khīmàni, hā búí yú búará-tìn tìn, hā búí yú bóní làa pírú pírú.»

⁹ O Yeesu pá bīnía bía bō mu wán: «Yia wi ò o jí bìo, á wón jí bìo bía sese.»

Lée webio non ó o Yeesu wee wàráa hā wàhio

(Maaki 4.10-12; Luki 8.9-10)

¹⁰ Ó o nì-kenínia vā buée bó a yi, á wee tūa wo yi. «Lée webio non fo wee wàráa hā wàhio na 6a yi?» ¹¹ Ó o Yeesu bía non 6a yi: «Le Dónbeenì wó á le béení bìo na sà yí á mí yú zūna, à 6a nì-vio yí zūna mu. ¹² Lé bìo á yia bìo wi á 6a khíí bīnī yòò bè mu búí wán á à na a yi, ó o bìo á à wé boo. Ká yia òhée búí mía, wón á hàrì mu bè-za na ó o wee leéka le mu wi mí cǎn á 6a pá à fé. ¹³ Lé bún non á ì wee wàráa hā wàhio na 6a yi. Ba wee loń coon, ká 6a yí máa mi. Ba wee jí mu bìo ká 6a yí máa 6ua mu à zūn kúará. ¹⁴ Lé kà síí á le *Dónbeenì jì-cúa fεero *Ezayii bìo na ó o bía 6a dání yí á jii sùráa. O bía bìo kà:

«Mí khíí wee jí mu bìo

ká mí máa zūn mu kúará.

Mí khíí wé è loń coon

ká mí máa mí hàrì òh.

¹⁵ Mu nìpomu na kà òhntín bǎnbúra.

Ba tun mí jikǎnna,

á muunía mí yío.

Ɓa yí wi à Ɓa mi biò.

Ɓa mún yí wi à Ɓa jí biò.

Ɓa yí wi à Ɓa zúń mu biò

à yèrémá buen ínén Dónbeenì cón à ì wéé Ɓa.*

¹⁶ «Èe ká minén bán jíúná sī. Mí yìò wee mi, á jíkōnna mún wee jí mu biò. ¹⁷ Le ì mí ho tũíá na mia: Le Dónbeenì jì-cúa fēerowà cēēē lè Ɓa nùpua búí na térénná á síá híá v́á à Ɓa mi biò minén wee mi, à Ɓa yí mōn mu. Ɓa síá híá v́á à Ɓa jí biò minén wee jí, à Ɓa yí jíá mu.

O Yeesu zééníá o ðíro wàhiire kúará
(Maaki 4.13-20; Luki 8.11-15)

¹⁸ «Mí wáá jí yia wee dé mu bè-dà wàhiire kúará. ¹⁹ B́iá wee jí le *Dónbeenì béénì biò á Ɓa yí zū mu kúará á ka lè ho wōhú nìsání na mu bè-dà lion yi. O *Satāni wee buee lén mu Ɓa síá yi. ²⁰ Ɓa búí ka lòn búáahó. Ɓa wee jí le Dónbeenì bíonì, à tà le yi fúafúá, à zámaka le biò yi. ²¹ Ká Ɓa màh́á yí máa díá à le zo Ɓa. Ɓa wee tà le biò ho pàahú na cínú yí mí ðòn. Ká le lònbee, tàá ho kúará lénlò yú Ɓa le Dónbeenì bíonì biò yi, à Ɓa ðèení pí le Dónbeenì biò. ²² Ɓa búí ka lè ho tá na há kíkara bia héra yi á mu bè-dà lion yi. Ɓa jí le Dónbeenì bíonì, ká ho dímj́ná bio yilera, lè ho nàfòró poni na wee khà Ɓa nùpua, á wee h́è le bíonì mu, à le máa wé biò Ɓa yi. ²³ Ɓa búí bèn ka lè ho tá na se biò, na mu bè-dà lion yi. Ɓa wee jí le Dónbeenì bíonì, à zúń le kúará, á Ɓa b́èn wee ha há bia. Ɓa búí khīmàni khīmàni, Ɓa búí búará-tín tín, Ɓa búí bóńí làa píró píró.»

Le jí-kohó wàhiire

²⁴ O Yeesu b́íníá wà le wàhiire búí non Ɓa yi: «Ho wáayi béénì biò bonmín làa biò kà: Nii búí dó mu bè-dà tente mí mōhú yi. ²⁵ Á ho t́ínàahú búí ká Ɓa nùpua búenbúen ðūma, ó o nìi mu zúkúso búara, á buee dó le jíńí bia ho mōhú mu yi, ò o b́íníá wà. ²⁶ Pàahú na ho ðínlò ló á yòò wee te yi, á le jíńí mún líf ló. ²⁷ Á ho mōhú ðanso ton-sáwá bíá non wo yi: «Núhúso, fo yí dó mu bè-dà tente ũ mōhú yi le? Á le jíńí bèn ló wen b́ín.» ²⁸ Ó o bíá non Ɓa yi: «Lé ì zúkúso wó mu.» Ó o ton-sáwá bíá: «Fo wi à wa vaa ðee le jíńí mu le?» ²⁹ Á ho mōhú ðanso bíá non

Ɓa yi: «B́ueé. Mí díá, lé bío ká mi le mi ì ðee le jíńí ká mi yí wó sese á mi ì ðee le á à leé lè ho ðínlò. ³⁰ Mí díá le mu páaní ðá fúaa ho ðínlò láró pàahú. Hón pàahú so yi, ká ì b́íó ò na Ɓa ton-sáwá na à lá ho ðínlò yi le Ɓa ðee le jíńí vé, à kúia lè mí kúnkúwá à ćíí. B́ún món à Ɓa màh́á lá ho ðínlò kúee ì nání yi.»

Ho mútáàðè bèere lè le ja-fini wàhio
(Maaki 4.30-34; Luki 13.18-19)

³¹ O Yeesu t́ín b́íníá wà le wàhiire búí non Ɓa yi: «*Le Dónbeenì béénì biò bonmín lè ho mútáàðè bèere na ó o nìi búí vaá ðù mí mōhú yi. ³² Lé ka ćínú po há bia na ká búenbúen. Ká le màh́á ló, à le ðá poń ho zen-buahó bè-vànií búenbúen, à wé mí v́indè-kùure, à Ɓa jíńzàwa wé buee tá mí lenna lakara wán.»

(Luki 13.20-21)

³³ O Yeesu b́íníá wà le wàhi-veere búí non Ɓa yi: «Ho wáayi béénì biò bonmín lè le ja-fini na ó o háa búí zúnzúio kúaa mu ðūmu kiloowa bóńí làa hònú yi á khan bàrá á mu ló.»

O Yeesu wee wà há wàhio á zééníná mu biowa yara

(Maaki 4.33-34)

³⁴ B́ún búenbúen ó o Yeesu wee wà lè há wàhio à na Ɓa zàamáa yi. O híá yí máa wé kàrán Ɓa ká á yí wà wàhio. O híá wee wé kà síí, ³⁵ b́era a na à le *Dónbeenì jì-cúa fēero biò na ó o bíá à jii sí: «Ì khíí wé è bíó làa ba lè há wàhio.

Mu biò na sà yi

hàrí ho dímj́ná j́úhú búeeníí

á ì khíí zéení yara làa ba.»†

O Yeesu zééníá le jí-kohó wàhiire kúará

³⁶ B́ún món ó o Yeesu wà vaá zon le zī yi ò o díá Ɓa zàamáa. Ó o nì-kenínia wà zon o cón, á zoó bíá làa wo: «Le jíńí na ló ho mōhú yi wàhiire kúará á ũ zéení làa wen.»

³⁷ Ó o Yeesu bíá non Ɓa yi: «Yia wee dé mu bè-dà tente lé o *Nùpue Za. ³⁸ Ká ho mōhú lé ho dímj́ná. Mu bè-dà tente lé bia biò sà le Dónbeenì béénì yi. Ká le jí-kohó lé bia biò sà o *Satāni yi. ³⁹ O zúkúso na dó le jí-kohó bíá lé o Satāni. Ho ðínlò láró wee zéení ho dímj́ná véro biò. Ká Ɓa ton-sáwá na wee lá

* 13:15 Mi loń Ezaýii vūahú 6.9-10 † 13:35 Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 78.2

ho dínlò lé le Dónbeenì wáayi tonkarowà.
⁴⁰ Bìo ɓa wee dɛɛráa le jíní à kúee ho dǎhú
 yi, lé bún ɓàn síi mu khíi wéráa ho dímíjǎ
 véró pàahú. ⁴¹ O Nùpue Za khíi tonka mí
 wáayi tonkarowà, á ɓa ɓueé lén ɓia wee khà
 ɓia ká dé mu bè-kora wéró yi, làa ɓia wee wé
 mu bè-kora. ⁴² Ba khíi kúee ɓa ho dǎ-sǔmúí
 yi, hen na le minka yi véɛ wi yi, á ɓa à wá
 bín. ⁴³ Ká ɓia térénná ɓán á à juiíka lè le wii
 ɓio síi mín Maá Dónbeenì béenì yi. Yia wi
 ò o jí ɓio, à ɓànsò jí ɓio ɓía sese.

Ho nàfóro na sànkkaa lè ho lóro wàhio

⁴⁴ «Ho wáayi béenì ɓio ɓonmín lè mu bè-
 senì ɓúí na ɓa lú ho mǎhú yi. Ó o ɓúí
 zǔna mu dǎní vaá khéra á ɓíníá sà vaá lú.
 O síi wan wan, á vaá yééra ɓio wi o cǎn
 ɓúenɓúen, ò o ɓueé yà ho mǎhú mu.

⁴⁵ «Ho wáayi béenì ɓio ɓonmín là a duanlo
 ɓúí na wee cà ho lóro na yàwá here. ⁴⁶ Bìo ó o
 yú ho ɓúí na yàwá here, ó o vaá yééra ɓio wi
 o cǎn ɓúenɓúen, ò o yà ho lóro mu.

Ho zúán wàhiire

⁴⁷ «Ho wáayi béenì ɓio pá ɓíníá ɓonmín lè
 ho zúán na ɓa wee lèe dé ho muhú yi à vínáa
 ɓa cewa lè mí síiwá. ⁴⁸ Ká ho sú, à ɓa ce-pawá
 vá ho léráa mu jummu jii, à léee kéenì ká ɓa
 hueeka ɓa. Á ɓia se ɓa wee kúee mí sàkíwá
 yi, ká ɓia yí se ɓán ɓa wee kúia. ⁴⁹ Lé bún
 ɓàn síi khíi wé ho dímíjǎ véró pàahú. Le
 Dónbeenì wáayi tonkarowà á ɓueé lén ɓia
 yí térénná ɓia térénná tíahú, ⁵⁰ á à kúee ho
 dǎ-sǔmúí yi, hen na le minka yi véɛ wi yi, á
 ɓa à wá bín.»

⁵¹ Bún mǎn ó o Yeesu tùara ɓa yi: «Bìo
 ká ɓúenɓúen mí zǔ kúará le?» Á ɓa le ũuu.
⁵² Ó o Yeesu wáa ɓía nǎn ɓa yi: «*Làndá ɓio
 zéénfio léee làndá ɓio zéénfio nà keníá mǐten
 á zǔ ho wáayi béenì ɓio jǔhú á ka lǎn zǔi
 ɓànsò ɓúí na nàfóro á mu bè-fia lè mu bè-
 káa wi yi.»

Ho Nazareete lóhósa yí tà a Yeesu ɓio
 (Maaki 6.1-6; Luki 4.16-30)

⁵³ Bìo ó o Yeesu wà hǎn wàhio so vó, ó o
 ló bín, ⁵⁴ á wà van ho lóhó na ó o dǎn yi.
 O wà vaá wee kàrán ɓa nùpua ɓa *zúífúwa
 kàránlò zíní yi. Á ɓa nùpua na wi bín
 ɓúenɓúen wó coon á ɓa wee ɓío: «Bún bè-
 zǔmínì so ó o yú wen? O wó kaka wee

wéráa mu yéréké ɓiowa na kà? ⁵⁵ Yínǎn o
 ɓúen-khèero te mí za le? Á ɓàn nu yínǎn o
 Mari le? O Zaaki là a Zozeefu là a Simǎn là
 a Zude so yínǎn ɓàn zàwa le? ⁵⁶ Á ɓàn hínni
 so làa wen yí wi mín wán hen le? Á lé wen
 ó o yú hǎn pànká so ɓúenɓúen yi?» ⁵⁷ Lé bún
 ɓio yi á ɓa yí wi à ɓa dé mí sia wo yi. Ó o
 Yeesu wáa ɓía nǎn ɓa yi: «Le *Dónbeenì jǔ-
 cúa fɛero wé yí le kǎnbii há lùà ɓúenɓúen
 yi. Ká ɓa lóhósa lè ɓàn kùrú zǔi nùpua ɓán
 máa wé kǎnbi o.» ⁵⁸ O Yeesu yí dǎnna yí wó
 yéréké ɓio cèrɛe bín lè ɓio ɓa síadéro wo yi
 fǎora.

14

O Zán Batiisi ɓúeró

(Maaki 6.14-29; Luki 9.7-9)

¹ Mu pàahú ó o *Herodee* na wi ho
 Kalilee kǎhú jǔhú wán á ná ɓio ɓa wee ɓío o
 Yeesu dǎní yi. ² Ó o ɓía nǎn mí mǎnsa na làa
 wo páania wi yi: «O nùpue mu na ká lé o Zán
 ɓíníá vèera. Lé bún nǎn ó o dà wee wéráa
 mu yéréké ɓiowa.» ³⁻⁴ Mu ɓon. O Herodee
 hía nǎn le jii le ɓa wii o Zán. Á ɓa wiiira
 a can dó ho kàsó yi. O Herodee wó mu lé
 ɓio ó o Zán ɓía nǎn wo yi le o lá yí ko ò o fé
 mín za Filiipu ɓàn háa Herodiade à ya. ⁵ O
 Herodee lá wi ò o ɓúe o Zán ká a màhá zǎna
 ɓa zàamáa lé ɓio ɓa ɓúenɓúen wee léeka
 le o Zán lé le *Dónbeenì jǔ-cúa fɛero. ⁶ Ée
 ká a Herodee teró wonle sǎnú díró yi, ó o
 Herodiade hínló yon ɓia ɓa von yahó. Ó o
 Herodee mu síi wan mu yi, ⁷ ó o ɓáa le ká a
 hínzoró mu fǎora ɓio na mí cǎn á mí ì na mu
 wo yi. ⁸ Ó o hínzoró vaá ɓía mu nǎn mín nu
 yi, á ɓàn nu le o ɓío le o Zán Batiisi jǔhú lé
 hía à ɓa dé ho lenɓuen yi à na a yi. ⁹ Bìo ó o
 hínzoró ɓueé ɓía mu, ó o béɛ sǎnía tò mu
 ɓio yi. Ká ɓio ó o ɓáa ɓia ó o von yahó, ó o
 nǎn le jii le ɓa wé mu na a yi. ¹⁰ Ò o tonkaa o
 ɓúí le o va ho kàsó yi à vaa kúii o Zán Batiisi
 jǔhú. ¹¹ Á ɓa vaá kúio ho dó ho lenɓuen yi
 ɓueé nǎn o hínzoró yi ó o ɓuan vaá nǎn mín
 nu yi. ¹² Ó o Zán mu nì-kenínia ɓueé lá a
 nùna, à ɓa wà vaá ɓía ɓio mu wóráa á nǎn
 o Yeesu yi.

O Yeesu díníá ɓa minka zàamáa

(Maaki 6.30-44; Luki 9.10-17; Zán 6.1-14)

* 14:1 O Herodee mu lé yia ɓa wee ve làa Herodee Āntipaasi.

¹³ Bìo ó o Yeesu já bìo wó kà, ó o zon ho woohú wà, á wi ò orén mí dòn va ho lahó búí na á nùpue mía yi. Ká 6a nùpua màhá zūna mu. Á 6a lóka hā lórá yi á vará mu jumu jii bò a Yeesu yi. ¹⁴ Pàahú na ó o zoó ló ho woohú yi, ó o mɔn 6a minka zāamāa. Á 6a màkárí buan wo yi, ó o búakáa wee weé 6a vánvárowà na wi 6a tíahú. ¹⁵ Bìo ho ziihú dòn, ó o nì-kenínia wà 6ueé bó a yi, á bía nɔn wo yi: «Le wii tò, à ho lahó na kà á bìo búí mún mía yi. Bío le 6a nùpua lén va hā lórá yi, à vaa yí mu bìo yà dí.» ¹⁶ Ó o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Ba varó bín júhú mía. Minén miten na mu bè-dínii 6a yi.» ¹⁷ Á 6a bía nɔn wo yi: «Bìo wi wa cón hen, lée búurú bi-zàwa bìo hònú làa cezàwa bùaa jun.» ¹⁸ Ó o Yeesu bíá: «Mí 6ua mu buennáa.» ¹⁹ Ò o bía nɔn 6a zāamāa yi le 6a líf kɛnɛn le jíni wán. Ò o fò ho búurú bìo hònú lè 6a cezàwa bùaa jun, ò o hóonia mí yahó ho wáayi, ò o dó le Dónbeeni bārākà, ò o cèekaa ho búurú nɔn mí nì-kenínia yi. Á bán fò sankaa nɔn 6a zāamāa yi. ²⁰ Á 6a búenbúen dú sù. Á bìo dú ká 6a khuiira á mu sú hā sàkíwá píru jun. ²¹ Bía búenbúen na dú mu, á 6a báawa mí dòn á à yí ho muaseé hònú síí, ká 6a háawa lè 6a háyúwá níí ló.

*O Yeesu wee varáka mu jumu wán
(Maaki 6.45-52; Zān 6.16-21)*

²² Bún món, ó o Yeesu dɛɛnía kíkáa mí nì-kenínia yi le 6a zo ho woohú dí mí yahó khí ho vū-beeni món ká mínén ò na ho wǎhú 6a zāamāa yi á 6a à boka. ²³ Bìo ó o wó bún vó, ó o wà yòora le 6úee wán mí dòn, á yòó wee wé mí fioró á ho tá hūn yú bín. ²⁴ Bún pàahú à ho woohú vá zon mu jumu yi, á ho pinpi-beeni hínnon wee va lè mí pànká á wee lá mu jumu 6uee hénka lè ho woohú. ²⁵ Hā tá-tā yi, ó o Yeesu zoó wee varáka mu jumu wán á mà mí nì-kenínia. ²⁶ Bìo 6a mɔn wo ò o wee varáka mu jumu wán, á 6a zāna dàkhíina, á 6a wee bío: «O lée nì-hónbóni.» Á 6a wee wāamaka. ²⁷ Ó o Yeesu dɛɛnía bía ká síí nɔn 6a yi: «Mí hení mí sía, mu lé ínén, mí yí zón bìo.» ²⁸ Ó o Piere wáa bía nɔn wo yi: «Núhúso, ká mu lé fo bìo bon, ũ bío le í varáka mu jumu wán à buen ũ

cón.» ²⁹ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Buen!» Ó o Piere ló wee varáka mu jumu wán á wee va a Yeesu cón. ³⁰ Ká bìo ó o mɔn bìo ho pinpiró wee wéráa ó o zāna. Á bìo ó o wà líf lí mu jumu yi, ó o wāamāa: «Núhúso fení mi.» ³¹ Ó o Yeesu dɛɛnía dá mí níí cāna a, ò o bía nɔn wo yi: «Ū siidéro fɔora. Lée webio nɔn á fo titikaarāa?» ³² Bìo 6a mí nùwā jun yòó zon ho woohú yi, á ho pinpiró dín. ³³ Á 6a nì-kenínia na wi ho woohú yi á fārā mí nɔnkójúná wán o Yeesu yahó, à 6a bía nɔn wo yi: «Fo bèntín lé le Dónbeeni Za bìo bon.»

*O Yeesu weéra 6a vánvárowà búí
(Maaki 6.53-56)*

³⁴ Bìo 6a káa ho vū-beeni khí dòn ho Zenezareete kǎhú, ³⁵ á 6a nùpua na wi bín zūna a Yeesu, á 6a bía a buenlò bìo nɔn bía sùarākaa bín búenbúen yi. Á 6a buan 6a vánvárowà búenbúen buararāa o cón. ³⁶ Á 6a wee fio wo le o díá le 6a pá wáa yí o dà-zínii jii-kání túii yi. Á bía búenbúen na wee yí le túii yi á wee wa.

15

*O Yeesu lè 6a Farizíewa wee wāaní
(Maaki 7.1-13)*

¹ Ba *Farizíewa búí lè ho *lándá bìo zééniflowa búí ló ho Zeruzaleemu yi buara a Yeesu cón á 6ueé tūara a yi: ² «Lée webio nɔn á ũ nì-kenínia yí máa wé bìo á wán maáwà bò nɔn wen le wa wé wé? Ba yí máa sɛɛ mí níni á bè yi díráa làa bìo mu koráa.» ³ Ó o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Lée webio nɔn á mínén bèn yí máa wé bìo le Dónbeeni henía nɔn mía, à mí bò mí kùrú kàránlò yí?

⁴ Le Dónbeeni bía bìo kà: «Kǎnbi mìn maá lè mìn nu* le mún bía: «Yia bía khon mún maá táá mìn nu dání yi, wón ko làa búero.»†

⁵ Ká mínén wee kàrán 6a nùpua le ká a búí bān maá lè bān nu ó o bía bìo kà nɔn yi: «Bìo á í ko à í na à séení làa fo á í hōn lè le Dónbeeni,» ⁶ se wón bānsò màkóo mía ò o séení mìn maá. Mí wee pí le Dónbeeni bíoni ká síí à wé le làa bè-kāamāa ká mí bè mí kùrú kàránlò yí. ⁷ Mí yí mɔn miten na le? Yaa o *Ezayii túii sí mí wán pàahú na ó o fɛɛra le *Dónbeeni jii-cúa na ká mí dání yi: ⁸ «Ba nùpua na kà wee bùaaní mí lè mí jíni

* 15:4 Mí loñ Léró vūahú (Exode) 20.12; Lándá zééniflò (Deutéronome) vūahú 5.16 † 15:4 Mí loñ Léró vūahú (Exode) 21.17

ká ba yiwa yi á ba khèra làa mi.

⁹Le òuàaní na ba wee na miì jùhú míá.

Lé bìo ba nùpua làndáwá lé hĩa ba wee kàrán làa mín.†»

*Bìo wee tíí o nùpue
(Maaki 7.14-23)*

¹⁰Bún món ó o Yeesu von ba zàamáa á bía nòn ba yi: «Mí jí bìo kà à zúń kúará. ¹¹Bìo wee zo a nùpue jii yí máa tíí wo. Hã bíoní na wee lé là a nùpue jii, hñn lé hĩa wee tíí wo.» ¹²Ó o Yeesu nì-kenínia vá buée bó a yi, á bía nòn wo yi: «Fo zú le ù bíoní mu á vá ba *Farizíewa yi le?» ¹³Ó o Yeesu bía nòn ba yi: «Bè-fánii lée bè-fánii na á ĩ Maá na wi ho wáayi á yí fá, á khíí deé á à kúia. ¹⁴Mí díá ba. Ba lé ba muíiwà na tò ba muíiwà búaa wán. Ká a muíi tò mí ninza muíi búini wán, á ba à páani váa zo ho kǎhú.» ¹⁵Ó o Piere wáa bía nòn wo yi: «Zéeni le wáhiire mu kúará làa wen.» ¹⁶Ó o Yeesu bía nòn wo yi «Éee! Lé minén pá ðìń yí zú mu biowa yara le? ¹⁷Mu bìo búenbúen na wee zo a nùpue jii, à lii zo a píohó yi, bún ó o wee bíni lée ní kúia. ¹⁸Èe ká hã bíoní na ó o wee bío le mí jii, á wee lé o s̄ii yi, hñn lé hĩa wee tíí o nùpue. ¹⁹Mu bon. Hã yile-kora wee lé le s̄ii yi. Lé bún te le nì-búee, le ho há-fénlò le ho bá-fénlò le mí sífwa, le ho kònlò, làa bio yí bon bforó o nùpue jii, le ba nùpua yènnáa yáaró. ²⁰Bún biowa so lé bío wee tíí o nùpue, ká ho dí le hã níni na yí seera, bún yí máa tíí nùpue.»

*O síí veere háa na tà a Yeesu yi bìo
(Maaki 7.24-30)*

²¹Bún món ó o Yeesu ló bín wà, á van ho kǎhú búí na sùaráa ho Tjire le ho Sidǎn lórá yi. ²²Á ho Kanan kǎhú háa búí na wi ho kǎhú mu yi, á wà buara a cǎn, á buée wee bío pǎnpǎn kà síí: «Núhúso, *Daviide Za, màkárí mi. ĩ hínlò á cíná búí wi yi á wee beé o lò làa sòobéé.» ²³Ó o Yeesu yí dó mí jii wo yi. Ó o nì-kenínia vá buée bó a yi, á wee bío làa wo: «O háa mu na bò wá món wee wáamaka f̄éé á ù bío le o bíni.» ²⁴Ó o Yeesu bía: «O *Isirayeele nìpomu na ka lòn pia na vúnun lé bán ba tonkaa mi bio yi.» ²⁵Ó o háa yáá wáa wà buée líí f̄ará mí nǎnkóúná wán o Yeesu yahó, ò o bía: «Núhúso, seeni mi.»

²⁶Ó o Yeesu bía nòn wo yi: «Mu yí se à ba lá ba háyónzàwa ðínlò à yénní kúia na ba booní yi.» ²⁷Ó o háa bía nòn wo yi: «Núhúso, búń bon. Èe ká ba booní wee wé sèeka ho ðínlò na wee kùenka lii kúia mín so tá à dí.» ²⁸Ó o Yeesu wáa bía nòn o háa mu yi: «Fo ðèntín dó ù s̄ii miì làa sòobéé.» Mu ù wé làa bìo fo lonnáa mu. Ó o hínlò ðèeníá wan bún wán.

*O Yeesu weéra ba vánvárowà cèrèe
(Maaki 7.31)*

²⁹Bún món ó o Yeesu ló hón lahó so yi á van ho Kalilee vù-beeni jii, á vaá yòora le búee wán yòò kará. ³⁰Á ba minka zàamáa buara a cǎn le ba lóni, le ba muíiwà, làa bìa s̄anía bìo búí míá bín, le ba bekewà, le ba vánvárowà cèrèe búí. Ba buée bàraka ba o Yeesu tá, ó o weéra ba. ³¹Bìo ba zàamáa mòn à ba bekewà na lá yí dà máa bìo á wee bío, á mòn à bìa s̄anía bìo búí lá míá bín á wan, á mòn à bìa lá lé ba lóni wee varaka sese, á mòn à bìa lá lé ba muíiwà á wee mi, á mu wó ba coon dàkhíina, á ba wee òuàaní o *Isirayeele ðan Dónbeeni yèni.

*O Yeesu bíniá ðíniá ba minka zàamáa
(Maaki 8.1-10)*

³²O Yeesu von mí nì-kenínia á bía nòn ba yi: «Ba nùpua na ká màkárí buan miì. Bìo ká lé ba wizooni t̄in ká ba wi làa mi, á ba bè-ðíni wáa vó. ĩ yí wi à ĩ díá ba à ba bo ká ba yí yú bìo yí dú. Lé bìo ba dà vaá lé è lùiorá ho wǎhú wán lé le h̄ini.» ³³Ó o nì-kenínia t̄uara a yi: «Wa à yí mu bè-ðíni wen le dùure na ká yi á à na bán minka zàamáa so yi?» ³⁴Ó o Yeesu t̄uara ba yi: «Lée búurú bìo yèn wi mi cǎn?» Á ba bía nòn wo yi: «Lée búurú bìo h̄ènun làa cezàwa búaa yèn búí.» ³⁵Ó o Yeesu wáa bía nòn ba zàamáa yi le ba lii keeni, ³⁶ò o fó ho búurú bìo h̄ènun le ba cezàwa, ò o dó le Dónbeeni bàraka, ò o c̄èekaa mu nòn mí nì-kenínia yi á bán sankaa nòn ba zàamáa yi. ³⁷Ba búenbúen dú s̄ù, ó o nì-kenínia khuiira bìo ká, á mu s̄ú hã s̄akíwá bìo h̄ènun. ³⁸Bia búenbúen na dú mu, á ba báawa mí ðòn á à yí muaasee náa síí, ká ba háawa le ba háyúwá ní ló.

³⁹Bún món ó o Yeesu nòn ho wǎhú ba zàamáa yi le ba boka, ò o zon ho woohú mí ðòn á van ho Makadan kǎhú.

16

*Ba wi ò o Yeesu wé yéréké bio
(Maaki 8.11-13; Luki 12.54-56)*

¹ Ba *Farizíewa lè ba *Sadusíewa wi à ba khūaa o Yeesu nii yi, á ba vá buée bó a Yeesu yi á bía non wo yi le o wé yéréké bio búii na wee zéení le o dànló ló le Dónbeenì cón. ² Ó o Yeesu bía non ba yi: «Hen ká le wii líí wee zo, á ho wáayi mùia, à mi le ho tá hía wé se. ³ Ká le yinbí búrii, ká ho wáayi mùiamu á dó mí yuumu, à mi le ho viohó á à buen. Ká mi wee loíi ho wáayi à zūnnaa bio a à wé, á léé webio non á bio wee zéení bio wee wé bio ká wán á mi yí zū? ⁴ Ho zuia nùpua na yí se, na wee bíní le Dónbeenì món à wé mu bè-kora wee cà à ba mi yéréké bio. Èε ká ba máa mi yéréké bio búii ká mu yínón le *Dónbeenì jii-cúa fεero Zonaasi bio.* » Bún món ó o wà ò o díá ba.

*Ba Farizíewa lè ba Sadusíewa bio
(Maaki 8.14-21)*

⁵ Bio ba nì-kenínia wee khí lè ho vū-beeni món o Yeesu cón, á ba nōnsāa yí buan ho búurú. ⁶ Ó o Yeesu wáa bía làa ba: «Mí pa miten ba *Farizíewa lè ba *Sadusíewa bio yi. Ba bìo bonmín lè le ja-fini.» ⁷ Ó o nì-kenínia wee bío làa mín: «O wee bío ká síí lé bio wa yí buan ho búurú.» ⁸ Ó o Yeesu zūna bio ba wee bío, ó o tūara ba yi: «Lée webio non mi wee bíoráa le lé bio mi yí buan ho búurú? Mí siadéro mù òentín fòora. ⁹ Mí pá diñ yí máa jí mu bìo à zūn mu kúará le? Ho búurú bio hònú na á ì cēekaa non ba báawa muaaseé hònú yi, lè hā sàkíwá na mi khuiira bio ká kúaa yi jii á mi nōnsāa bìo yi le? ¹⁰ Á ho búurú bio hējun na á ì cēekaa non ba báawa muaaseé náa yi, lè hā sàkíwá na mi khuiira bìo ká kúaa yi jii á mi nōnsāa bio yi le? ¹¹ Á léé webio non á mi le mu lé ho búurú bio á ì wee bío? Mí pa miten ba Farizíewa lè ba Sadusíewa na bìo ka lòn ja-fini bio yi.» ¹² Ó o nì-kenínia mahá wáa zūna le o lá yí bía le ba pa miten le ja-fini na ba wee wé lè ho búurú bìo yi, ká lé ba Farizíewa lè ba Sadusíewa kàránlò na ba wee na ó o le ba pa miten bio yi.

O Piere bía le o Yeesu lé yia le Dónbeenì mōn léra

(Maaki 8.27-30; Luki 9.18-21)

¹³ O Yeesu wà van ho kōhú na sùarāa là a Filiipu ló-fáránii na ba le *Sezaaree yi. Ó o tūara mí nì-kenínia yi: «Ba nùpua wee bío webio o *Nùpue Za dání yi?» ¹⁴ Á ba bía non wo yi: «Ba búii le fo lé o Zān Batiisi. Ba búii le fo lé o *Elii. Ba búii yàá bèn le fo lé o Zeremii, tàà le *Dónbeenì jii-cúa fεero búii.» ¹⁵ Ó o Yeesu tūara ba yi: «Minén cón á ì bèn léé wée?» ¹⁶ Ó o Simōn Piere bía non wo yi: «Fo lé o *Krista, le Dónbeenì na wi fεεε Za.» ¹⁷ Ó o Yeesu wáa bía non wo yi: «Zān za Simōn, ū jūhú sī. Mu yínón nùpue zéénia ho tūiá poni na ká làa fo. Lé wàn Maá na wi ho wáayi á zéénia mu làa fo. ¹⁸ Á ìnén bèn ñ bío bio ká á à na foñ: Fo lé o Piere bún kúará le huee. Á lé dén huee so á ì ò fàrá ì kuure wán, á hàrì mu húmú máa dàni bio búii máa wé làa de. ¹⁹ Ho wáayi béenì won-zàwa á ì na foñ. Bìo léé bio na á fo khíi wé pá bìo ho tá wán, á le Dónbeenì mún ñ pí mu bìo ho wáayi. Á bìo na fo khíi wé tà bìo ho tá wán, á le Dónbeenì mún ñ tà mu bìo ho wáayi.»

²⁰ Ò o Yeesu wáa henia mu non mí nì-kenínia yi le ba yí bío le mí lé o Krista.

*O Yeesu wee bío mi húmú lè mi vèeró bio
(Maaki 8.31-9.1; Luki 9.22-27)*

²¹ Á lá bún jii wán, ó o Yeesu búakáa wee bío bìo ká wéréwéré lè mí nì-kenínia: «Ì ko à ì va ho Zeruzaleemu, à lò vaa be bín làa sòobée ba *nì-kia, lè ba yankarowá júnáasa lè ho *làndá bio zééniflowa níi yi. Ba à búe mi, ká hā wizoón tīn zoñ á ì ò vèe.» ²² Ó o Piere wáa fó a ba vá ló, ò o wee bío: «Ébé! Nùhúso, bún máa wé làa fo. Le Dónbeenì á à kání fo mu yi.» ²³ Ká a Yeesu mahá yèremáa bía non wo yi: «Vá lé ì nísání lè ū *Satāni bioní. Fo wee bümaka ì tonló. Ū yilera yínón Dónbeenì yilera. Hā lé ba nùpua yilera.» ²⁴ Bún món ó o Yeesu bía non mí nì-kenínia yi: «Yia wi ò o bè miì, à bànso khí mí kùrú sīi bio wéro yi, ká a wé lá mí *kùrùwá pí à bèráa miì. ²⁵ Lé bio á yia wi ò o kání mí mukāni wón á à vīnií le. Ká yia mahá tà le mí ì vīnií le ìnén bio yi, wón á à yí le.

²⁶ O nùpue lá yú ho dímjáa bìo búenbúen, ò o khon le mukāni bimbiri yi, se lé ho cūnú yén á bànso yú? O nùpue lá khon le mukāni bimbiri yi, ó o so dà à na bio búii á à binií ì

* 16:4 Mí loíi Matiye vūahú 12.39

yíráa le le? ²⁷ Mu bon. O *Nùpue Za khií buen mín Maá cùkú beenì yi lè mí wáayi tonkarowà, á buée sàání ba nùpua ni-kéní kéní yi, á à héha làa bìo ba wó. ²⁸ Le ì mí ho tuiá na mia: 'Ba nùwā yēn zāwa búí na wi bia hen tīahú máa hí ká ba yí mōn o Nùpue Za buenlò lè mí béeni.»

17

O Yeesu miníkaa le búee wán
(Maaki 9.2-9; Luki 9.28-36)

¹ Wizooní bìo hēzìn búń món, ó o Yeesu fò a Piere là a Zaaki là a Zān na ló o Zaaki bàn za á yòoraráa le búee búí na dōn wán. Bìo ba yòó wi bín mí dòn, ² ó o Yeesu miníkaa ba yio yi, á yahó wee juiíka lè le wii bìo síí, á sī-zínia ka píiapúia lòn khoomu. ³ Á ba ni-kenínia le mí ì loń, á ba mōn o *Moyiize là a *Elii* á ba dīn wee tà hā láakáwá là a Yeesu. ⁴ Ó o Piere wáa bíá nōn o Yeesu yi: «Núhúso, mu wó se á wa wi hen. Ká fo tà á ì ì tá hā búkú zāwa bìo tīn. Ūnén dà-kéní, o Moyiize dà-kéní, o Elii dà-kéní.» ⁵ Bìo ó o wee bío, à búń le dūndúure búí na wee juiíka á yòó ló líf pon ba yi. Á mu tāmū búí sā ná le dūndúure mu yi: «Yia kà lé ì Za na á ì bō ì tàkà wán. O bìo sī miì. Mí wé jí a cōn.» ⁶ Bìo ó o ni-kenínia ná mu tāmū mu sā, á ba zónkaa dàkhíina, á líf búrá mí yara ho tá yi. ⁷ Ó o Yeesu buée bó ba yi, á bó mí níí ba wán, ò o bíá: «Mí líi híńí. Mí yí zōn bìo.» ⁸ Á ba wáa hóonia mí yara á ba yí mōn nùpue ká yinoń o Yeesu mí dòn. ⁹ Bìo ba ló le búee wán wee líi, ó o Yeesu henía bìo kà nōn ba yi: «Bìo mí mōn kà à mí yí bío le nùpue jí fúaa o *Nùpue Za húrun á vèera ló ba ni-hía tīahú.»

(Maaki 9.10-13)

¹⁰ Ó o ni-kenínia tūara a yi: «Lée webio non ho *lándá bìo zéeniłowa le o Elii ko ò o buen ho yahó?»† ¹¹ Ó o bíá nōn ba yi: «Mu bon. O Elii ko ò o buen vé, à buée kúee mu biowa búenbúen mí lará yi. ¹² Le ì bío mu na mia: O Elii mu yàa buara wó. Ká ba nùpua màhá yí zūna le lé orén. Á ba wó a làa bìo ba sīa vá yi. Lé búń síí ba mún ñ beéráa o Nùpue Za lò.» ¹³ Ó o ni-kenínia wáa zūna le lé o Zān Batiisi ó o wee bío bìo.

O Yeesu weéra a háyónza na le dān-dāhíonì wi yi

(Maaki 9.14-29; Luki 9.37-43a)

¹⁴ Bìo ba líf dōn hen na ba zāamāa wi yi, ó o nīi búí vá buée bó a Yeesu yí á líf fārā mí nonkópúná wán o yahó, ò o bíá: ¹⁵ «Ni-kàránlo, loń ì za màkárí yi. Le dāndāhíonì wi o yi. Le wee beé o lò. Pōńna cèrèe le wee lá a dé ho dōhú tàà mu jumu yi. ¹⁶ Á ì buan wo buararáa ū ni-kenínia cōn, ká ba màhá yí dāńna yí weéra a.» ¹⁷ Ó o Yeesu wāmaa: «Éee! Mí zuia nùpua bēntín yí máa dé mí sīa le Dónbeenì yi bìo bon, á mí mún yí máa jí hārí dēe. Mí wee leéka le ì keení làa mia á wé è kàrán mia fúuu le? Mí bua a háyónza mu buennāa.» ¹⁸ Bìo ba buara làa wo, ó o Yeesu nāmakaa o cíná yi, ó o ló. Ó o háyónza dēenia wan mí lahó yi.

¹⁹ Bún mōn ó o Yeesu wà. Ó o ni-kenínia wà vaá bó a yi à ba tūara a yi: «Lée webio nōn á warén yí dāńna yí jōnnāa o cíná mu.» ²⁰ Ó o Yeesu bíá nōn ba yi: «Lé bìo mí sīidéro miì ka cínú dàkhíina. Le ì mí ho tuiá na mia: Hen ká mí sīadéro miì na khúekhúe lè ho mūtáàde beere bìo á mí yàa pá lá tà le miì wé làa bìo, á mí lá dà à bío ò na le búee na kà yi le le lé ho lahó na le wi yi, à va lòn-veere, á mu ù wé. Bìo woon á mī lá máa wé è wé máa sa. ²¹ [Ée ká mu màhá lé ho fióró lè le jii líró mí dòn lé bìo dà à ja a cíná na kà bàn síí á à lén.]»

O Yeesu wiokaa wee bío mí húmú lè mí vèeró bìo

(Maaki 9.30-32; Luki 9.43-45)

²² Wizonle búí ká a Yeesu lè mí ni-kenínia búenbúen páanía wi ho Kalilee kōhú yi, ó o bíá nōn ba yi: «O *Nùpue Za á ba à dé ba nùpua níń yi. ²³ Ba à búe o, ká mu wizooní tīn zoń o ò vèe.» Á ba ni-kenínia yilera yáara làa sòobé.

Le Dónbeenì zī-beeni lànpo cāló bìo

²⁴ O Yeesu lè mí ni-kenínia wà van ho *Kapēnayuumu lóhó. Á le *Dónbeenì zī-beeni *lànpo féwá wà buée bó a Piere yi à ba tūara a yi: «Mí ni-kàránlo so wee sàání le Dónbeenì zī-beeni lànpo le?» ²⁵ Ó o Piere bíá: «Ūuu o wee sàání ho.» Pàahú na ó o Piere wà vaá zo le zīi na ó o Yeesu wi yi, ó o Yeesu dēenia wee tūa wo yi: «Simōn, lée wée ko ò o wé sàání ho lànpo lè mí síwà

* 17:3 Mí loń Luki vūahú 9.31 † 17:10 Mí loń Malasii vūahú 3.23

à na ho dímíjǎ na kà bá-zàwa yi? Fo wee leéka webio mu dǎní yi? Lé ho kǒhú nùpua mí bæere léé tǎá lé bia ǎa funná á dǎǎna?» Ó o Piere le lé bia ǎa dǎǎna. ²⁶ Ó o Yeesu bíǎ non wo yi: «Áwa, bún wee zéeni le ho kǒhú nùpua yí ko ǎa wé sǎání ho lǎnpó. ²⁷ Èé ká wa màhá máa lúnka ǎa nùpua mu yilera. Lén lii ho vū-beeni yi, à lii pa le ce-hīni. Ò o nín-yání ceza na fo ò vī à ù lén à léé hén jii, á fo ò yí le wén-hǒnló le yi na dà warén wa nùwǎ jun lǎnpó á à sǎání. À ù wǎa ǎa dén à ù wa ǎa cǒn vaa sǎání wa lǎnpó.»

18

Lée wée po bia ká

(Maaki 9,33-37; Luki 9,46-48)

¹ Hón pǎahú so yi, ó o Yeesu nì-kenínia wǎ ǎa bueé bó a yi, à ǎa wee túa wo yi: «Yia bio júhú wi po bia ká le Dónbeeni béeni yi lé o yén.» ² Ó o Yeesu von o háyónza ǎa bueé dǎǎna ǎa yahó, ³ ò o bíá: «Le ī mī ho túiá na mia: Hen ká mí yí yèrémáa á yí ka le ǎa háyúwá bio sí, á mí máa zo le *Dónbeeni béeni yi. ⁴ Yia bio júhú wi po bia ká le Dónbeeni béeni yi lé yia wee liiní mīten à wé là a háyónza na ká bio sí. ⁵ Yia ǎa háyónza búu na ka là yia ká bio sí sese, se mu lé inén ī bæere á ǎa bio ǎa sese.»

Mu bè-kohó wéro yí se

(Maaki 9,42-48; Luki 17,1-2)

⁶ «Ba háyúwá na dó mí sia mī nì-kení á nùpue khà dó mu bè-kora wéro yi, se mu súaání á ǎa ca le hue-beeni ǎa bio fonle yi à lèé dé ho mu-beeni yi ò o lii lí. ⁷ Ho dímíjǎ á ho yéréké khíi sá yi, lé bio á bio wee khà ǎa nùpua dé mu bè-kora wéro yi á wi ho yi. Mu bon, mu léé bio na wéro máa khí ho yi. Èé ká yia níi wee bé mu, á ho yéréké khíi sá yi. ⁸ Ká mu lé ù níi tǎá ù zeh wee dé fo mu bè-kora wéro yi, ù kúio há lèé kúia. Fo zon le mukāni na máa vé lùe yi le ù nín-kení tǎá le ù zeh-kení, se mu súaání bio ǎa à lèé fo á à dé ho dǒhú na máa hí máa mi yi le ù níni mí bio jun tǎá ù zení mí bio jun. ⁹ Ká mu lé ù yere wee dé fo mu bè-kora wéro yi, ù còkon le lèé díá. Fo zon le mukāni na máa vé lùe yi le ù yèn-kení, se mu súaání bio ǎa à lèé fo ò dé le *Dofíní dǒhú yi le ù yio mí bio jun.»

O pio na vúnun bīnia yú wahiire

(Luki 15,3-7)

¹⁰ «Mī pa mīten bio, à ǎa háyúwá na ká nì-kení ò o búu yí zuañ yi. Lé bio ǎa háyúwá mu wáayi tonkarowá wi le wǎn Maá Dónbeeni fǎe. ¹¹ [O *Nùpue Za ǎa wǎn wá bueé cà bia khèra le le Dónbeeni á à fení.] ¹² Le ī túa mia. Hen ká a búu pia khīmāni lá wi sí, ó o yà-kení wó wó séra vúnun, ó o so máa kúia ǎa khīmāni yà-kení mia na ká le búeé yi ká a máa cǎnka yia vúnun le? ¹³ Le ī bío mu na mia: Ká a híá yú a, ó o síi á à wa wa a bio yi á à poñ ǎa khīmāni yà-kení mia na yi vúnun. ¹⁴ Lé làa bún síi á mīn Maá na wi ho wáayi mún yí wi à ǎa háyúwá na ká nì-kení à ví.»

Ká mīn za búu wó khon làa fo

¹⁵ «Hen ká mīn za wó khon làa fo, à ù vaa zéeni a wékheró na a yi, ūnén làa wo mī nùwǎ jun mī dòn. Ká a tǎ, á mí ù bīni ù wé ǎa zǎwa. ¹⁶ Ká a pá, à ù cà nùpue nì-kení tǎá nùwǎ jun dé ù wǎn, à héha làa bio le Dónbeeni bioní vūahú bíarǎa mu: «Mu bio búenbúen á wa à lén yio ǎa seérǎa nùwǎ jun tǎá nùwǎ tīn bè-bionii wǎn.» ¹⁷ Ká a pá le mí máa jí bán cǒn, à ù bío mu le mīn zǎwa na kúaa mīn wǎn. Ká a pá le mí máa jí bán cǒn, à ù wǎa wé o lòn lǎnpó fé, tǎá nì-veere búu na yí zū Dónbeeni. ¹⁸ Le ī mī ho túiá na mia: Bio léé bio na mī khíi wé pá bio ho tá wǎn, á le Dónbeeni mún ù pí mu bio ho wáayi. Á bio léé bio na á mī khíi wé tá bio ho tá wǎn, á le Dónbeeni mún ù tà mu bio ho wáayi.»

Mí wé bunǎa fio

¹⁹ «Le ī mún bío mu na mia. Hen ká nùwǎ jun búu wé ló mī tíahú á bunǎa fio ǎa bio léé bio ho tá wǎn, á wǎn Maá na wi ho wáayi á à na mu ǎa yi. ²⁰ Mu bon, hen na á nùwǎ jun tǎá nùwǎ tīn kúaa mīn wǎn yi ī yèni yi, se ī wi ǎa tíahú.»

O ton-sá na pá ho séndiaró bio

²¹ Ó o Piere wǎa vá bueé bó a Yeesu yi ò o túara a yi: «Núhúso, ká wǎn za wee wé khe làa mī fǎe, á ī ko à ī sén díá na a yi cúayen? Léé cúa-hèjun léé?» ²² Ó o Yeesu le búeé. «Ī yí bíá le cúa-hèjun mí dòn. Ī le búarǎ-tīn làa píru píru cúa-hèjun. ²³ Lé bún

* 18:16 Mī loí Lándá zéeniól vūahú (Deutéronome) 19,15

nɔn á ì t̄ t̄è ho wáayi béèni làa bìo kà: Bée búí le mí ì càtí mí kení na wí mí ton-sáwá yí. ²⁴ Bìo ó o búakáa wee càtí hã, á ba buan o búí buararãa, à le wárí na ó o ko o ò wí mí jùhúso yí á boo dàkhíina. ²⁵ O n̄i mu yí dà le máa wí. Á ba jùhúso n̄on le j̄ii le ba wáa yéè wo ò o wé o wobá-n̄i, à yéè bàn háa, là a zàwa, làa bìo wí o c̄n̄n búenbúen, à màhá wínáa le kee. ²⁶ Ó o ton-sá mu líí f̄ará mí n̄onkójúná wán mí jùhúso yahó ò o wee yanka a: «Sabéré ù j̄i ù yí. Ì ì wí le kee mu búenbúen.» ²⁷ Á ba jùhúso zūna a màkárí, ó o séra mu díá n̄on wo yí ò o le o lén.

²⁸ «Ó o ton-sá mu wà léé s̄á mí ninza búí yahó ò or̄en kee b̄èn wón yí. Le léé wén-h̄ani khim̄ani. Ó o wira mí ninza mu t̄un k̄onlè ò o wee bío: «Ì wárí na wí foñ á ù wí.» ²⁹ Á ba ninza mu líí búrá à tá, á wee yanka a kà: «Sábéré ù j̄i ù yí. Ì ì wí le kee mu.» ³⁰ Ká a màhá pá, ò o vaá dó a ho kàsó yí á pannáa o kee wíló. ³¹ Bìo ba ton-sáwá na ká m̄on bìo wó, á mu wá ba yí làa sòobé. Á ba wá vaá lá mu búenbúen f̄eera n̄on mí jùhúso yí. ³² Á ba jùhúso von o ton-sá mu á buée bíá n̄on yí: «Yí kohó bànso yén! Ùnén á ì séra bìo díá lé bìo fo yankaa mí. ³³ Fo b̄èn mún lá ko à ù zūn̄ mí ninza màkárí làa bìo á ìnén zūnanáa à ù màkárí. ³⁴ Ba jùhúso s̄i c̄a dàkhíina, ó o le ba bua a ton-sá mu vaá dé ho kàsó yí à pa le kee na wí o yí búenbúen wí véro.» ³⁵ Bún m̄ón ó o Yeesu b̄iníá bíá: «Lé kà síí á wán Maá na wí ho wáayi á khíí wé làa mia, ká mí yí máa tà s̄én díá na m̄in zàwa lè m̄in hínni yí lè mí s̄ia búenbúen.»

19

Bìo ó o Yeesu bíá mu yaamu f̄áaró d̄ání yí (Maaki 10.1-12)

¹ Bìo ó o Yeesu kàranna ba n̄upua kà síí vó, ó o ló ho Kalilee k̄ohú yí á wà khú ho *Zudee k̄ohú s̄on-kéní na wí ho Zurud̄en muhú m̄ón. ² N̄upua c̄èr̄e n̄on o m̄ón khú b̄in̄ lè mí vánvárowà, ó o w̄eera ba.

³ Á ba *Fariz̄ewa búí wí ba khúaa o Yeesu j̄ii yí, á ba wà buée bó a yí, à ba t̄uara a yí: «Wa làndá yí, ká n̄upue bàn háa dá wó khon làa wo, á níí so n̄on wo yí ò o d̄èní j̄na a le?» ⁴ Ó o Yeesu bíá n̄on ba yí: «Mí so yí kàranna

bìo kà yí m̄on le Dónbeeni bíon̄i v̄uahú yí le? «Mu jùhú búeèní, á le Dónbeeni lera a báa á lera a háa.» ⁵ Lé bún n̄on ó o báa á à díá m̄in maá lè m̄in nu, ká à leé lè m̄in háa. Á ba mí n̄uwā j̄un á à wé s̄anía dà-kéní.† ⁶ «Ba wáa yí n̄on n̄uwā j̄un, ba léé n̄i-kéní. Bìo le Dónbeeni c̄eera m̄in yí à n̄upue yí f̄aa.» ⁷ Á ba *Fariz̄ewa bíá n̄on wo yí: «Lée webio n̄on ó o M̄oyiize bíarãa le ká báa le mí ì j̄na m̄in háa, o ò wé mu yaamu f̄áaró v̄uahú na a yí?»‡ ⁸ Ó o Yeesu bíá n̄on ba yí: «O M̄oyiize n̄on le níí le mí dà a j̄na mí h̄ánání, lé bìo mí yí máa jí d̄è. Èe ká mu jùhú búeèní á mu lá yí ká kà síí. ⁹ Le ì bío mu na mia: Báa na díá m̄in háa à bàn háa mu n̄on yí fó báa, ò o k̄un fó há-veere yan, se wón léé há-fé.»

¹⁰ Ó o Yeesu n̄i-kenínia bíá n̄on wo yí: «Ká mu lé kà síí ó o báa ko ò o buarãa miten m̄in háa d̄ání yí, ká n̄upue wáa yí yan se mu s̄úaaní.» ¹¹ Ó o Yeesu bíá n̄on ba yí: «Hón kàránlò so na kà á báawa búenbúen yí dà máa tà yí. Bia le Dónbeeni n̄on mu p̄anká yí, bán mí dòn lé bia dà à tà mu yí. ¹² Bìo wee h̄è ba báawa búí à ba máa ya á síiwá boo. Ba búí wee te ká ba bámu h̄urun. Ba búí lé ba n̄upua bó ba bámu. Ba búí b̄èn wee pí mu há-yaamu ho wáayi béèni bìo yí. Yia dà hón kàránlò so á à tà yí, à wón tà ho yí.»

O Yeesu dúbuua ba háyúwá yí (Maaki 10.13-16; Luki 18.15-17)

¹³ N̄upua búí buan ba háyúwá buararãa o Yeesu c̄n̄n le o bè mí níí ba wán, ò o fio na ba yí. Ó o n̄i-kenínia wee zá làa ba. ¹⁴ Ó o Yeesu wáa bíá n̄on ba yí: «Mí díá ba háyúwá le ba buen ì c̄n̄n. Mí yí h̄è ba. Lé bìo ho wáayi béèni bìo sà bia ka lè ba bìo síí yí.» ¹⁵ Ò o Yeesu wáa bò mí níí ba wán. Bún m̄ón ó o ló hón laho so yí wà.

Ho n̄af̄oró le le Dónbeeni béèni bìo (Maaki 10.17-31; Luki 18.18-30)

¹⁶ Yìo buée t̄i, à n̄upue búí vaá vá buée bó a Yeesu yí, á t̄uara a yí: «N̄i-kàránlò, léé webio á ì ko à ì wé ká mu se à yíráa le mukāni binbiri na máa vé?» ¹⁷ Ó o Yeesu bíá n̄on wo yí: «Lée webio n̄on á fo wee t̄uaraa mi lè mu bìo na se bìo? Le Dónbeeni mí dòn lé d̄io se. Ká fo wí à ù yí le mukāni binbiri

* 19:4 Mí loñ Bìo jùhú búeèní v̄uahú (Genèse) 1.27; 5.2 † 19:5 Mí loñ Bìo jùhú búeèní v̄uahú (Genèse) 2.24 ‡ 19:7 Làndá z̄éénlò v̄uahú (Deutéronome) 24.1

na máa vé, à le Dónbeenì bíoní na le heníá bio à ù bè yi.»¹⁸ Ó o nìi tùara: «Hón lé há bíoní yén?» Ó o Yeesu bíá: «Yí búe nùpue. Yí wé há-fénló táá bá-fénló. Yí juuaa bio. Yí fí sabéré mi ninza jii. ¹⁹ Kònbì mìn maá lè mìn nu. Wañ mi ninza làa bìo á fo waráa ütèn bìo síi.»²⁰ Ó o yàrónza bíá non o Yeesu yi: «Bún búenbúen á ì bò yi. Lé mu yén á ì pá bíníá ko à ì wé.»²¹ Ó o Yeesu bíá non wo yi: «Ká fo wí ù wé o nùpue na bìo jii sù, à ù lén vaa yéè bio wí ù cón búenbúen, à na wárfi ba nì-khenia yi, á fo khíi yí ho nàfòró ho wáayi. Bún món à ù bíní buee bè mi.»

²² Bìo ó o yàrónza já hón bíoní so, ó o bíníá wá ká a sáníá tò, lé bìo ó o nìi bìo boo dà.

²³ Ó o Yeesu bíá non mí nì-kenínia yi: «Le ì mí ho tuiá na mia: Ho nàfòró ònsò zoró le *Dónbeenì béèni yi èntín do. ²⁴ Ì pá à bíní ì bío bìo ká á à na mia: O cón-juumúkù zoró lè ho mísímí kòhú á à wé wayi á à poí o nàfòró ònsò zoró le Dónbeenì béèni yi.»

²⁵ Bìo ba nì-kenínia já há bíoní mu, á ba wó coon dàkhíina, á ba bíá: «Èè! Á yia wáa dà à fen lée wée?»²⁶ Ó o Yeesu yòó fá mí yio ba yi ò o bíá: «Ba nùpua cón á mu yí dà máa wé, èè ká le Dónbeenì cón á bìo búenbúen dà wee wé.»²⁷ Ó o Pierre wáa bíá non o Yeesu yi: «Loí, warén ló díá bìo lá wí wa cón búenbúen à wà bò foñ, á wa bìo khíi wé kaka?»²⁸ Ó o Yeesu bíá non ba yi: «Le ì mí ho tuiá na mia: Hen ká a *Nùpue Za khíi kará mí cùkú beenì kanmúini wán ho díimíjá finle yi, á minén píru jun na bò mi á mún ò keení ba bá-zàwa kanmúini wán, á à citíráa o *Isirayeele zì-júná píru jun.

²⁹ Á bìá búenbúen na ló díá mí zíní, lè mín zàwa, lè mín hínni, lè mín maawá, lè mín nuwá, lè mí zàwa táá mí manawá inén bìo yi, bán khíi yí mu bàn cúa-khīmàni khīmàni á mún ò yí le mukàni binbirì na máa vé.³⁰ Èè ká bìá dú ho yahó há làa na ká wán, á cèrèè khíi wé ba món-díwá. Á bìá dú ho món há làa na ká wán, á cèrèè khíi wé ba ya-díwá.

20

Ho èrèzén vìnìsìá buahó vàrowà wàhiire

¹ «Mí loí, ho wáayi béèni bìo ka làa bìo ó o nìi búí na èrèzén vìnìsìá buahó wí á híá

wó. Wizonle búí ó o fèra hínon ló le yìnbíi búirri, á wà lée cà ba vàrowà á à kúee mí èrèzén vìnìsìá buahó yi. ² Á ba vàrowà mu làa wo wàania tò le wén-hónlò dà-kéní na lé o nùpue nì-kéní wizon-kùure sámú sàání wán, ó o le ba wáa vaa sá mí èrèzén vìnìsìá buahó yi. ³ Bún món ó o bíníá ló le yìnbí-wi-bee yi, á lée yú ba búí ba nùpua fémínlò laho yi à ba yí máa wé dèè. ⁴ Ó o bíá non ba yi: «Minén mún lén vaa sá ì èrèzén vìnìsìá buahó yi, ká ì na le wizon-kùure sámú sàání mí nì-kéní kéní yi.»⁵ Á bán wà van. Bún món á ho mòhú ònsò tìn bíníá ló ká le wii yòó fàrá, á kún ló le wi-hàarè, á lée wó bìo ó o wó khíina bàn sji. ⁶ Mu véení ó o bíníá ló ho zìihú jii, á tìn lée yú ba nùpua búí ho fémínlò laho yi. Ó o tùara ba yi: «Mí kará hen á tò le wii káamáa le we?»⁷ Á bán bíá non wo yi: «Lé bìo á nùpue yí lá wen.» Á ho mòhú ònsò bíá non ba yi: «Minén mún lén vaa sá ì mòhú yi.»

⁸ «Bìo le wii tò, á ho mòhú ònsò bíá non mi ton-sáwá jùhúso yi le o ve ba vàrowà buee sàání yi. Le o búaká làa bia buara ho món, à vaa véení làa bia buara ho yahó. ⁹ Á bia van ho mòhú yi ho zìihú á buara. Á ba lè mí nì-kéní kéní yú le wén-hàani dà-kéní kéní. ¹⁰ Á bia van ho mòhú yi ho yahó wee leéka le minén ò yí á à poí ba. Bìo ba buara, á ho mòhú ònsò mún non le wén-hàani dà-kéní kéní ba yi. ¹¹ Bìo ba fó mí sàání, á ba sía yí wan le bìo yi, ¹² á ba wee bío là a mòhú ònsò: «Bia ká sá ho zìihú jii mí dòn. À ù pá sàanía ba yi á mànía lè warén na tà le wizon-kùure sámú lònbee yi le wiso-hádòhú yi.»

¹³ Á ho mòhú ònsò bíá non ba vàrowà mu nì-kéní yi: «Wán bònlo, ì yí tò ù wán. Wa so fú yí wàania yí tò le wén-hónlò dà-kéní wán le wizon-kùure sámú bìo yi le?»¹⁴ Àwa, fé ù wárfi ù lén. Yia buara ho món á ì mún wí à ì sàání yi á màní lè únén. ¹⁵ Inén lé yia te ì wárfi. Ká ì le ì wé le làa bìo na, á ì ì wé. Táá lé bìo á ì wó mu sàamu lé bún wee vá foñ le?»¹⁶ Ó o Yeesu bíníá bia bò mu wán: «Ba món-díwá khíi wé ba ya-díwá, á ba ya-díwá khíi wé ba món-díwá.»

O Yeesu wiokaa wee bío mí húmú lè mí

§ 19:19 Mí loí ho Léró vūahú (Exode) 20.12-16; Lándá zéenlò vūahú (Deutéronome) 5.16-20; Levii nūwā vūahú (Lévítique) 19.18.

vèerò bìo

(Maaki 10.32-34; Luki 18.31-34)

¹⁷ Bìo ó o Yeesu wee va ho Zeruzaleemu, ó o fò mí nì-kenínia píru jun mí jii yi, á wee bíoráa làa bìo kà ká ba wi ho wǎhú wán varákaa wà: ¹⁸ «Mi loí, wa wee yòo ho Zeruzaleemu. Lé bín ó o *Nùpue Za ba à dé le *Dónbeenì yankarowá júnása lè ho *làndá bio zéenílowa ní yi. Ba à síní a jùhú á à búe. ¹⁹ Ba à na a bia yí zū le Dónbeenì yi á ba à zùarika yi, á à ha a lè hā làbàaní. Bún món, á ba à búee wo ho *kùrùwá wán o ò hí. Ká mu wizooní tìn zoñ o ò vèe.»

Bìo ó o Zaaki là a Zān bàn nu flora a Yeesu cǎn

(Maaki 10.35-45; Luki 22.25-27)

²⁰ O Zebedee bàn háa lè mí zàwa nùwā jun wá buée bó a Yeesu yi, ó o háa mu líí fàrá mí nonkópúná wán o yahó, á wi ò o fio bìo búí o cǎn. ²¹ Ó o Yeesu bíá non wo yi: «Lée webio á ù màkóo wi yi?» Ó o bíá: «Dé ù jii na mì le ì zàwa nùwā jun na kà ò o nì-kéní khíi keñ ù nín-tiání, ká a nì-kéní keñ ù nín-káahó* ù béení yi.» ²² Ó o Yeesu bíá non ba yi: «Bìo mi wee fio mi yí zū. Le lònbee na á ì ì lá bàn síí á mí so dà à lá le?» Á ba le ùuu le mí dà mu. ²³ Ó o Yeesu bíá non ba yi: «Mu bon, mi lò á à be. Ká inén màhǎ yí dà máa bío wéréwéré le lé yà kà á à keení ì nín-tiání tàá ì nín-káahó. Hǎn lùà so bìo sà bìá á wán Maá wíokaa hā káráa yi.»

²⁴ Bìo ba nì-kenínia nùwā píru na ká jía mu, á ba sía cǎ ba nùwā jun mu yi làa sòobé. ²⁵ Ó o Yeesu wáa von ba búenbúen á bíá non yi: «Mí zū le hā kána júnása wee wé mí pánkà bìá ba wi jùhú yi wán. Á bìá lé ba nì-beera wee zéení làa bìá ká le mí po ba. ²⁶ Èe ká minén bìo yi ko mu wé ká síí. Hen ká minén nì-kéní búí wi ò o bìo jùhú wé poñ bìá ká, ó o ko ò o wé ba ton-sá. ²⁷ Ká minén nì-kéní búí wi ò o dí bìá ká yahó, á bànsò ko ò o wé mi wobá-nii. ²⁸ Lé ká síí ó o *Nùpue Za bio karáa. O yí buara à ba sá na a yi. O buara wá buée sá á à na ba nùpua yi, á mún ò na mí mukānì á à lénnáa ba nùpua cèrèe júná.»

* 20:21 Nín-tiání làa nín-káahó: Mu wee zéení le hǎn lara bìo jun so lé hía bìo jùhú wi. * 21:5 Mi loí Zakari vūahú 9.9 † 21:9 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 118.25-26

O Yeesu héra ba muiiwá nùwā jun yio
(Maaki 10.46-52; Luki 18.35-43)

²⁹ Bìo ba ló ho Zerikoo lóhó yi, á ba zàamá-kúii bò a Yeesu yi. ³⁰ Mu wee wé à muiiwá nùwā jun búí kará ho wǎhú nisánì, á jía à ba le o Yeesu wee khíi. Á ba wee bío pǎnpǎn: «Núhúso, *Daviide Za, màkárí wen!» ³¹ Á ba zàamáa wee zá làa ba le ba wé tété. Á ba yáa wáa wíokaa wee bío pǎnpǎn: «Núhúso, Daviide Za, màkárí wen!» ³² Ó o Yeesu òn ò o von ba tùara yi: «Lée webio á mi wi à ì wé na mia?» ³³ Á ba bíá: «Núhúso, wé le wa yio à wé mi.» ³⁴ Á ba màkárí buan o Yeesu yi, ó o òn ba yio lè mí níni. Mí lahó yi á ba yio òn ba wee mi, á ba bò a Yeesu yi.

21

O Yeesu zoró ho Zeruzaleemu lóhó yi
(Maaki 11.1-11; Luki 19.28-40; Zān 12.12-19)

¹ O Yeesu lè mí nì-kenínia vaá suaráa ho Zeruzaleemu yi. Bìo ba wi le búee na ba le Oliivewa vǎnsiá búee wán, ho Betefazee lóhó jii, ó o fèra tonkaa mí nì-kenínia nùwā jun á bíá non ba yi: ² «Mí lén va ho lóhó na vaá mi yahó yi. Mi vaa òn ní bín, á mi ì mi sùnpè-nu ká a can òn lè mí za. Mí fee ba búee na mi.» ³ Ká ba tùara mia à mi bío le o Núhúso màkóo wi ba yi, á ba à òn ní ì díá ba mi ì lénnáa.

⁴ Bún wó ká síí bèra a na le *Dónbeenì jii-cúa fèero bíonì na kà à bìo wéráa.

⁵ «Mí bío na ho Sion lóhó nìpomu yi:

«Loí, lé ù béee na bò o buen ù cǎn.

O wayi.

O yòora a sùnpè-nu

lè mí za.»*

⁶ Á ba nì-kenínia wáa wá, á vaá wó bìo ó o Yeesu le ba wé. ⁷ Ba vaá buan o sùnpè-nu lè mí za buararáa, á bò mí kánbunwá ba wán ó o Yeesu yòo kará wán. ⁸ Ba minka zàamáa na bò a yi á ba cèrèe wee bá mí kánbunwá ho wǎhú wán o yahó. Ba búí lé hā vǎnsiá vǎnna ba wee khé à bá. ⁹ Ba minka zàamáa na varákaa dú a Yeesu yahó làa bìá bò a yi á wee bío pǎnpǎn:

«Le ho cùkú à dé o *Daviide Za yi.

Le le Dónbeenì wé mu bè-tentewá làa yia bò o buen o Núhúso yèni yi.

Le le Dónbeeni na wi ho wáayi à ho cùkú dé yi.»[†]

¹⁰ Bìo ó o Yeesu vaá zon ho Zeruzaleemu, á ho nìpomu búenbúen kánkáa. 'Ba wee tũaka mín yi: «Yia kà léee wée kà?»[†] ¹¹ Á ba nùpua wee bío: «O lé o Yeesu, le *Dónbeeni jì-cúa fero. O ló ho Kalilee kòhú lóhó na ba le Nazareete yi.»

O Yeesu zon le Dónbeeni zì-beeni yi

(Maaki 11.15-19; Luki 19.45-48; Zàn 2.13-16)

¹² O Yeesu vaá zon le *Dónbeeni zì-beeni yi, á zoó jòn bia wee yèè mu bìo làa bia wee yà mu bín. 'Ba wén-pàarflowà tàbàriwa làa bia wee yèè ba bùaabúuni kanmúini ó o dónkaa kúaa, ¹³ ò o bía non ba yi: «Le Dónbeeni bíoni vūahú bía bio kà: «Ì zii ba wé è ve làa fióró zii.»[‡] Ò o bíníá bía: «Á minén bèn wó le lè ba kónlowà lùe há?»[§] ¹⁴ 'Ba muiwà lè ba mùamúawà búí wà bueé bó a Yeesu yi, ó o wééra ba. ¹⁵ Á ba yankarowà júnása lè ho *làndá bio zéénflowa yiwa cà bio ba mòn ò o Yeesu wee wé mu yéréké biowa bìo yi làa bio ba háyúwá wee bío pónpón kà síi bìo yi: «Ho cùkú à dé o *Daviide Za yi.» ¹⁶ Á ba wáa bía non o Yeesu yi: «Fo wee jí bìo ba wee bío le?» Ó o Yeesu le: «Úuu, ì wee jí mu. Minén so yí kàrána bio kà le Dónbeeni bíoni vūahú yí yí mòn le? «Fo wó, á hàrì ba háyúwá lè ba kúnkúzawa wee khòni fo.»^{*}

¹⁷ Bún món ó o ló ho lóhó yi wà díá ba, á van ho Betanii lóhó vaá càana bín.

O Yeesu dánkánia le vùndèe na ba le fik-iyée

(Maaki 11.12-14, 20-25)

¹⁸ Mu tá na léee tñn yinbíi, ká a Yeesu bíníá bò o buen ho Zeruzaleemu, á le hñi dà a. ¹⁹ Ó o mòn le vùndèe búí na ba le *fikíyée ho wòhú nìsání. Ó o wà vaá bó le yi, ká a mahá yí yú bia le wán, léee vónna mí dòn. Ó o wáa bía non le yi: «Fo máa bíní máa ha bìà hùúu.» Á le vùndèe mu dèenía hon mí lahó yi. ²⁰ Bìo ó o nì-kenínia mòn mu, á mu wó ba coon. Á ba tũara a Yeesu yi: «Le vùndèe mu dèenía wó kaka honnáa kà?»[†] ²¹ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Le ì mí ho tũíá na mia: Hen ká mí dó mi sía miì, á yí máa titika, á bio á ì wó lè le vùndèe na kà bàn síi á mí wé è wé. Ká

mi mún pá dà à bío ò na le búee na kà yi: «Híní hen na fo wi yi à vaa zo ho mu-beeni yi), á mu ù wé. ²² Ká mí dó mi sía miì, á bio búenbúen na mi wee fio le Dónbeeni cón, á mí ì yí.»

O Yeesu pànká ló wen?

(Maaki 11.27-33; Luki 20.1-8)

²³ O Yeesu yòó zon le *Dónbeeni zì-beeni yi zoó wee kàrán ba nùpua. Á ba yankarowà júnása lè ba *zúifùwa *nì-kía wà bueé bó a yi, à ba tũara a yi: «Fo yú le níi wen wee wéera bio kà? Lé wée non mu wéro níi foñ?»[†] ²⁴ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Ìnén bèn mún ò tũa mia làa bio dà-kéní mí dòn. Ká mí zéénia mu, á ìnén mún ò zéení yia non le níi miì á ì wee wéera bio kà. ²⁵ Yia tonkaa o Zàn le o wé bátizé ba nùpua léee wée? Lé le Dónbeeni léee, tàà lé ba nùpua?» Á ba òn wee wàaní mín yi: «Ká wa le lé le Dónbeeni tonkaa wo, o ò bío le léee webio non á wa yí tàráa o bio. ²⁶ Ká wa mún le lé ba nùpua tonkaa wo, á ba zàamáa máa díá wen. Lé bio ba búenbúen wee leéka le o Zàn lé le *Dónbeeni jì-cúa fero.»[†] ²⁷ Á ba wáa bía non o Yeesu yi: «Wa yí zū yia tonkaa wo.» Ó o Yeesu bía non ba yi: «Áwa, á ìnén mún máa zéení yia non le níi miì á ì wee wéera bio kà.»

'Ba zàwa nùwā jun wāhiire

²⁸ O Yeesu pá bíníá bía: «Mí jí bìo kà: Nii búí zàwa nùwā jun híá wi. Ó o von o nì-kéní á bía non yi: «Ì za, lén vaa wà ho èrèzén vñnsia buahó yi ho zuia.»[†] ²⁹ Ó o le mí máa va. Ó o híá bíníá lon mi yi, ó o wà van á vaá va. ³⁰ Bún món, ó o maá mu bía mu bìo dà-kéní mu làa yia so. Á wón le mí ì va, ò o mahá yí van. ³¹ Áwa, ba nùwā jun mu tíahú, á lé o yén wó bio á bàn maá láa wee cà?» Á ba bía: «Lé yia ó o bíaráa ho yahó.» Ó o Yeesu bía non ba yi: «Le ì mí ho tũíá na mia: 'Ba *lànpo féwá lè ba háawa na wee yèè míten á à zo le *Dónbeeni béeni yi á à dí mí yahó. ³² Lé bio ó o Zàn Batiisi buara, á bueé wee zéení ho wā-tente bio làa mia, á mí yí tà mu yi. Ká ba lànpo féwá lè ba háawa na wee yèè míten bán tà mu yi. Á bìo mi yàá pá mòn bún, à mí pá yí yèrèmaa mi yilera lè mí wára, á yí tà a bio.»

† 21:13 Mi loñ Ezayii vūahú 56.7

§ 21:13 Mi loñ Zeremii vūahú 7.11

* 21:16 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 8.3

*Ho èrèzén vînsîa buahó vàrowà wàhiire
(Maaki 12.1-12; Luki 20.9-19)*

³³ «Mi wíoka jí wàhiire búii: Mòhú ònso búii híá fá ho èrèzén vînsîa mí mòhú yi, á son ho dándá kíníá yi. Ò o có ho kòhú á wíokaa, híá ho èrèzén wee jaa yi. O mún son o paro lùe. Bún mún ó o wàaná tò lè ba nùpua búii na à vâ ho, ò orén wà van le khúii. ³⁴ Pàahú na ho èrèzén wee be yi, ó o tonkaa mí ton-sáwá le ba va ba nùpua mu cón le ba khé bìo bìo sà mí yi à na. ³⁵ Ká ba nùpua mu màhá vaá wíikaa ba, á han o nì-kéní, á bó a jun ní so, á mún lèekaa o tìn ní so lè hā huaa bó. ³⁶ Ó o mòhú ònso bíníá tonkaa ba ton-sáwá mu búii. Bán boo po bìá lè ho yahó. Ká ba nùpua mu màhá vaá wó bán làa bìo ba wó làa bìá so. ³⁷ Mu véení, ó o tonkaa mí za, ò o wee leéka: «Í za wón ba à kònbí.» ³⁸ Ká bìo ba nùpua mu yère dá a wán, á ba wee bío mún yi: «Yia lua ká lé yia á ho mòhú bìo khíi sî yi. Mi wa búe o, á ho mòhú bìo wáa à sî wen.» ³⁹ À ba hínon wíira a, á khèra léé bó díá.»

⁴⁰ Ó o Yeesu tùara ba yi: «Àwa, ká a mòhú ònso khíi òuara, ó o buée wé ba nùpua mu kaka?» ⁴¹ Á ba bíá non wo yi: «O máa cèe ba bìo máa díá. Ba nì-sūmáa mu o ò búe, ká a cà nì-vio á à kúee mí mòhú mu yi. Ó orén làa bán á à wàaní ì tè bìo ba khíi na a yi wán, ho pàahú na ba dó non mún yi.» ⁴² Bún mún, ó o Yeesu bíá non ba yi: «Mí òn yí kàrána bìo ká yí non hùúu le Dónbeení bíonì vūahú yi le? «Le huee na ba so-sowa fù pá díá lé ò hò híá buée òuan ho soró òníná. Bìo ká lé bìo ó o Nùhúso Dónbeení wó, mu léé bè-tente wa yèn-dání yi.»[†]» ⁴³ O Yeesu pá bíníá bíá: «Lé bún non á ì ì bíoráa mu, á à na mia. Le *Dónbeení bée mí á à fé mí cón á à na nì-vio yi, bíá á à ha le bée mí mu òn bíá mí bæere. ⁴⁴ Yia lùwá le huee mu wán, á ònso sáníá á à yáa. Ká yia á le bèn kùera lion wán, á ònso á à fùfúuka.»

⁴⁵ Bìo ba yankarowá júnáa lè ba *Farizéwa ná a Yeesu wàhio na ó o wà, á ba zūna le lé barén ó o wee bío bìo. ⁴⁶ Á ba wáa wee cà bìo ba à wé wé á à búeráa wo, ká ba màhá zána ba zàamáa na wee lá a Yeesu lè le *Dónbeení jì-cúa fèero.

[†] 21:42 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 118.22.

22

*Mu yaamu sánú ònso wàhiire
(Luki 14.15-24)*

¹ O Yeesu pá bíníá wà hā wàhio á bíaráa làa bìá wee jí a cón. O bíá bìo ká non ba yi: ² «Ho wáayi bée mí bìo ònso mí bío ká: Bée búii sá ho ònso mí za yaamu yi. ³ Ó o tonkaa mí ton-sáwá le ba vaa yí bíá ó o vonka ho ònso mí bìo yi le ba òn. Ká ba màhá yí wi ba òn. ⁴ Ó o bíníá tonkaa mí ton-sáwá búii á non le jii na ká ba yi: «Mi vaa bío bìo ká à na bíá á ì von yi: Í òn le ì bíá na jini wi á fūaana, ì ònso bío ònso wíokaa wó. Mi wáa òn mu yaamu sánú ònso ònso.» ⁵ Ká bíá ba von màhá yí càtio mu, á ba wà vaá wee sáka mí tonni. Ba búii vonka mí mana. Ba búii vaá wee òn. ⁶ Á bíá ká wíira ba ton-sáwá mu han lè mí sòobé, à ba bó ba. ⁷ Ó o bée sū cà, ó o tonkaa mí dásiwá le ba vaa búe bíá wó mu, à cì bíá lóhó. ⁸ Bún mún ó o bíá non mí ton-sáwá yi: «Mu yaamu sánú ònso sá wó, ká bíá á ì von lè bíá yí ko ba dí ho. ⁹ Mí wáa lén zo ho lóhó ònso fūaana yi, à bíá mí zoó yí bín ònso ònso à mí ve le ba buée dí ho ònso mu.» ¹⁰ Á ba ton-sáwá wà zoó von bíá ba fòráa mí ònso ònso, ba nì-kora lè ba nì-tentewá. Á ho sánú ònso zī ònso sū lè ba nùpua.

¹¹ «Ó o bée yéó zon le zī yi, á zoó wee loí bíá ba vonka. Ó o mún o nì-kéní búii ba fíahú ò o yí zā ho sánú báka. ¹² Ó o bíá non wo yi: «Wán bónlo, fo wó kaka zonnáa hen à ù yí zā ho sánú báka? Ó o nì yí ònso ònso yí bíá. ¹³ Ó o bée non le jii mí ton-sáwá yi: «Mí wii wo ca zení là a níní, à léé lèe díá ho khúuhú le tìbíyí yi, hen na le wée lè le minka yi véé wí yi.»»

¹⁴ Ó o Yeesu bíníá bíá «Bíá von boo. Ká bíá hueekaa bán yí tà yí boo.»

*Ho lànpo cālò à na ho Oroomu bée yi bìo
(Maaki 12.13-17; Luki 20.20-26)*

¹⁵ Ba *Farizéwa wà vaá wàaná tò bìo ba à tùa là a Yeesu yi wán, á à yíráa o níi ì bua yi.

¹⁶ Á ba tonkaa mí nì-kéníá nūwā yen búii là á *Herodee mún nùpua nūwā yen le ba vaa bío bìo ká na a Yeesu yi: «Nì-kàránlo, wa zū le fo wee mí ho tùá. Bìo le Dónbeení le ba nùpua bua lè miten, lé bún ònso kàránlo binbíri á fo wee na. Fo yí máa zón nùpue. Fo

mún yí máa kà nùpue yìo. ¹⁷ Àwa, á ù zéení bio fo wee leéka bio kà dání yi: Wa làndá yí á ho lànpó ko ho wé cã na ho Oroomu béé yi léé, tàà mu yí ko làa wéró?»

¹⁸ Ó o Yeesu zūna hã yile-kora na wi ɓa yi, ó o bía non ɓa yi: «Mi yí non miten le. Mi wee cà ī nī á à ɓua yi le we? ¹⁹ Le wári na á mi wee sàání lè ho lànpó á mi na le ī loí.» Á ɓa ɓuan le wén-hōnló ɓueé non wo yi. ²⁰ Ó o Yeesu tūara ɓa yi: «Ho yahó lè le yèni na wi le wén-hōnló mu wán á wée te?» ²¹ Á ɓa bía: «Lé o béé Sezaare.» Ó o Yeesu wáa bía non ɓa yi: «Áwa. Bio sã a béé yi, à mi na mu wo yi. Ká bio ɓèn sà le Dónbeenì yi, à mi na bún dén yi.» ²² Bio ɓa jà bio ó o Yeesu bía kà, á ɓa wó coon, á ɓa wáa día wo à ɓa wá.

Ba ni-hía vèeró bio
(Maaki 12.18-27; Luki 20.27-40)

²³ Mu zoñ, á ɓa *Sadusíewa wà ɓuara a Yeesu cón. (Barén lé bía le ɓa ni-hía máa vèe.) ²⁴ Ba tūara a Yeesu yi làa bio kà: «Nì-kàránlo, bio kà lé bio ó o *Moyiize bía: «Hen ká báa ɓúí yan mín háa á húrún ò o yí yú za làa wo, á ɓàn za ɓúí ko ò o ya a maháa mu, à te ɓa zàwa yi mín za mu yèni yi.» ²⁵ Mu ù wé à zàwa nùwã hẹ̀jun ɓúí hía wi làa wen. Yia nín-yání yan á húrún ò o yí yú za lè mín háa. ²⁶ Á yia sà fó a maháa mu yan á wón húrún. Ó o tīn nī so fó a, á wón mún húrún. Ba mí nùwã hẹ̀jun ɓúenɓúen yan wo ɓènia á húrunka. ²⁷ Bio ɓa ɓúenɓúen húrún, ó o háa mu mún húrún. ²⁸ Àwa, á ɓa ni-hía vèe nonzoñ ó o háa mu bio á à sã a yén yi ɓa nùwã hẹ̀jun mu tíaḥú? Bio ɓa ɓúenɓúen mahá yan wo ɓènia.» ²⁹ Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Mi wee vīnī miten. Mi yí zū hārī dèe le Dónbeenì bionì vūahú bio dání yi. Mi mún yí zū le le Dónbeenì dà bio ɓúenɓúen wee wé. ³⁰ Bio wi bín, hen ká ɓa ni-hía khíi vèera, á ɓa báawa lè ɓa háawa máa ya mín. Ba à wé lè le Dónbeenì wáayi tonkarowà bio síi ho wáayi. ³¹ Ba ni-hía vèeró bio dání yi, á mi so ñin yí kàrána bio le Dónbeenì bía non mia le? ³² Le bía le minén lé o *Abaraḥaamu, là á *Izaaki, là á *Zakoobu ɓàn Dónbeenì. Le Dónbeenì lè bía yio wi lua ɓàn Dónbeenì. Le yínón ni-hía

ɓàn Dónbeenì.»[†] ³³ Ba zàamáa na jà a bioní á wó coon o kàránlò bio yi.

Le Dónbeenì làndá na bio jùhú wi po hĩa ká

(Maaki 12.28-34; Luki 10.25-28)

³⁴ Bio ɓa *Farizíewa jà ò o Yeesu bía ɓó ɓa *Sadusíewa jùhú, á ɓa kúaa mín wán. ³⁵ Á ɓa nì-kéní na lé ho làndá bio zéenílo wi ò o yí o nī ɓua yi, ó o tūara a yi: ³⁶ «Nì-kàránlo, hã bioní na bio henía ho làndá yi, á lé le yén jùhú wi po hĩa ká?» ³⁷ Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Fo ko ù wañ ù Nuhúso Dónbeenì lè ù sī ɓúenɓúen, lè ù mànáka ɓúenɓúen, lè ù yilera ɓúenɓúen.»[‡] ³⁸ Dén lé ñio bio here, á jùhú wi po hĩa ká. ³⁹ Ñio sà le yi na mún jùhú wi lè lerén bio síi lé ñio kà: «Fo ko ù wañ mi ninza làa bio á fo waráa ūten bio síi.»[§] ⁴⁰ O *Moyiize làndá ɓúenɓúen, lè le *Dónbeenì jì-cúa fèerowà kàránlò ɓúenɓúen, á can hã bioní bio jun na bò henía ká yi.»

Yia le Dónbeenì mɔn léra bio
(Maaki 12.35-37; Luki 20.41-44)

⁴¹ Bio ɓa *Farizíewa kúaa mín wán, ó o Yeesu tūara ɓa yi: ⁴² «Mi wee leéka le *Yia le Dónbeenì mɔn léra nonkani can wen?» Á ɓa bía non wo yi: «O lé o *Daviide mɔnmānīi.» ⁴³ Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Á bio le Dónbeenì Hácírí dú a Daviide yahó, ó o ɓèn wó kaka vonnáa wo le mí Nuhúso? Bio kà lé bio ó o Daviide bía: ⁴⁴ «O Nuhúso Dónbeenì bía non ī Nuhúso yi: Buee kēnī ī nīn-tiānī fúaa ká ī ɓurá ū zúkúsa ū tá, á ū bò ū zení wán.» ⁴⁵ Ká a Daviide wáa wee ve o Yia le Dónbeenì mɔn léra le mí Nuhúso, ó o wé o Nuhúso ká a mún pá à bīnī ī wé o mɔnmānīi kaka?» ⁴⁶ Á ɓa nīi woon yí ñaḥna dèe yí bía. À lá bún zoñ ó o ɓúí yí bīnīa yí khà mīten yí tūara a yi làa bio ɓúí.

23

Mi pa miten ɓa zúífūwa ya-díwá bio yi
(Maaki 12.38-40; Luki 11.43, 46; 20.45-47)

¹ Ó o Yeesu wáa yèrèmaa wee bío lè ɓa zàamáa lè mí nì-kenínia: ² «Ho *làndá bio zéenílowa lè ɓa *Farizíewa wee kàrán o

* 22:24 Làndá zéenílò vūahú (Deutéronome) 25.5-6 † 22:32 Mi loí Léró vūahú (Exode) 3.6 ‡ 22:37 Mi loí Làndá zéenílò vūahú (Deutéronome) 6.5 § 22:39 Mi loí Levii nùwã vūahú (Lévitique) 19.18 * 22:44 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 110.1.

*Moyiize lándá làa mia. Hón lé 6a tonló. ³Mi ko mi wé jí 6a cón, à bè bìo 6a wee bío na mia búenbúen yi. Ká 6a wára hón mi yí dé miten yi. Lé bìo á bìo 6a wee kàrán làa mia 6a yí máa wé. ⁴Ba wee jì ho sèrò na li 6a nùpua bà-júná wán, ká barén mí bæere màhá yí máa dé mí níni hàrì cínú à séení 6a sèráa ho. ⁵Ba wee wé mí bìo búenbúen à zéenínaa mítén. O Moyiize lándá bíoní búí kúeení lùakua zàwa na 6a wee ca mí buráa lè mí bàra yi á barén wee wé à hā wé òaaka. Ba kánbunwà jì-káa dùbúaaní á wee keñ khèekhàa. ⁶Ho dínló díiní keenína na seka, lè ho kàránló zíní yahón lù, á 6a wa keeníló. ⁷Ba wa à 6a nùpua wé tēení 6a yi lè le kònbii 6a zàamaa fèminló lara yi, á mún wa à 6a nùpua wé ve 6a làa nì-kàránlowà. ⁸Èe ká minén ó o búí yí tà le 6a ve o làa nì-kàránlo. Mi búenbúen lè 6a zàwa mún yi, á mi nì-kàránlo mún lé o nì-kéní. ⁹Mi wé yí ve nìi woon lè mìn maá ho tá wán. Lé bìo á mìn Maá lé o nì-kéní, wón wi ho wáayi. ¹⁰O búí yí tà le 6a ve o làa jùhúso. Lé bìo mi jùhúso lé o nì-kéní. Wón lé o *Krista. ¹¹Yia po mi búenbúen ko ò o wé mi ton-sá. ¹²Yia yòonia mítén, á wón 6a à liiní. Ká yia liinia mítén, á wón 6a à yòoni.

Ho yéréké khíi sá 6a zúifúwa ya-díwá yi (Maaki 12.40; Luki 11.39-52; 20.47)

¹³«Minén *lándá bio zéenílowa lè minén *Farizíewa nì-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia. Lé bìo mi wee hē 6a nùpua lè ho wáayi béeni díró. Minén mi bæere yí dà máa dí le, á bia wi 6a dí le á mi mún wee hē.

¹⁴«Nì-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia. Mi wee fé 6a maháawa ní bìo búenbúen véení, ká mi pá bíní wé ho fioró na túee à zéenínaa le mi téréna. Lé bún non á minén cítí khíi wé here làa sòobée.]

¹⁵«Nì-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia. Mi wee vará ho tá lùu búenbúen yi, à pà hā muna hēe cà 6a nùpua le 6a yèrèma mí yilera lè mí wára. Ká mi yú a nì-kéní sāani à mi wé ò o bio sî le *Dofnì dōhú yi poí minén làa cúa-jun.

¹⁶«Minén ya-dí muiiwà yén! Ho yéréké khíi sá mia. Lé bìo mi wee bío bìo kà: Yia baa lè le *Dónbeeni zī-beeni yèni, se bún dèe búí mia. Ká a màhá baa lè le Dónbeeni zī-beeni bàn sánú yèni, se bún yí dà máa dí kà. ¹⁷Mi lè 6a bónbúwá, á lé 6a muiiwà. Lé mu yén

júhú wi po mu yén? Lé ho sánú lée, tàá lé le Dónbeeni zī-beeni na non á ho sánú mu bìo sánáa le Dónbeeni yi? ¹⁸Mi mún wee bío le yia baa lè mu hāmu cíníni bàn yèni, se bún dèe búí mia. Ká a màhá baa lè mu hāmu na wi le wán yèni, se mu máa dí kà. ¹⁹Muiiwà yén! Lé mu yén júhú wi po mu yén? Lé mu hāmu lée, tàá lé mu bàn cíníni na non á mu hāmu mu bìo sánáa le Dónbeeni yi? ²⁰Yia cén baa lè mu hāmu cíníni, se bànso baa làa bio búenbúen na wi le wán yèni. ²¹Á yia baa lè le Dónbeeni zī-beeni yèni, se bànso baa lè le zī-beeni mu, á mún baa lè le Dónbeeni na wi le yí yèni. ²²Á yia mún baa lè ho wáayi yèni, se bànso baa lè le *Dónbeeni béeni kanmúini yèni, á baa lè le Dónbeeni mí bæere na kará lè wán yèni.

²³«Minén lándá bio zéenílowa lè minén Farizíewa nì-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia. Lé bìo hā wón-zà-wíniwà lè mí síwà na 6a wee kúee le zéeni yí á mi wee na bàn cúa-pírú níi, à ho lándá kàránló na júhú wi á mi màhá wee pón dí. Bún na lé ho térénló, lè le hii, lè le Dónbeeni bìo tàrò. Á bún lé bìo mi jòn lá ko mi wé wé, ká mi mún yí nonsā bio ká wéro yi. ²⁴Ya-dí muiiwà yén! Mi wee líi mi bè-junii à lén o donwía dí, ká a cón-júmúkù wón mi màhá wee vî.

²⁵«Minén *lándá bio zéenílowa lè minén Farizíewa nì-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia. Lé bìo mi wee sèe mu jumu juuní lè ho dínló díiní s̄a bàn máa, ká hā yiwa màhá zoó sú lè mí kònló bìo, lè mi yile-kora.

²⁶Farizíe muii yén! Ū yi lé òo ù céé wé, lé bún á à na ká bio ho khūuhū á à ce.

²⁷«Minén lándá bio zéenílowa lè minén Farizíewa, nì-khàwa. Ho yéréké khíi sá mia. Mi ka lè hā buráa na 6a khūunía máa á hā se, ká hā yiwa màhá zoó sú lè 6a nì-hía hūaa lè mu bè-sooní lè mí síwà. ²⁸Minén mún ka ká síi. Ho khūuhū á mi ka lè mí lé 6a nì-tentewà 6a nùpua yahó, ká mi yiwa hōn sú lè ho nì-khènló lè mu bè-kora lè mí síwà.

²⁹«Minén lándá bio zéenílowa lè minén Farizíewa nì-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia, lé bìo mi wee so le *Dónbeeni jì-cúa fèerowà na húrún buráa, á wee donkhueé bia fù téréna mítén buráa. ³⁰Mi wee bío: Ká wán maáwà pàahú á warén lá yánkaa wi yi, se 6a jì-cúa fèerowà búeró bio á wa níni mia yi. ³¹Á bún mi bíoní lè mí wára wee

zéeni le bia bó le Dónbeenì jì-cúa fεerowà, bán m̀ǹm̀ǹǹa lé minén mi bæere. ³²Àwa á m̀ǹ maáwà mu bio na á ba búaa júhú á mi wáa bánbá tí jii. ³³Mi ka lòn háwá, díhioní yén! Mi wee leéka le mi dà a k̀ǹí le Dofíní d̀h̀h̀ú yi le? ³⁴Lé búnn̄ n̄n̄, á ìn̄n̄ á à tonka ba jì-cúa fεerowà lè mu bè-zūn̄m̀ǹǹ b̀nsowà, làa bia k̀r̀án̄na d̀n̄ mi c̀n̄. Á mi ì búe ba búú, ká ba búú mi ì búee há *k̀r̀ùr̀wáwá wán. Ba búú bán mi ì ha lè há làb̀aani mi k̀r̀án̄lò z̄n̄í yí, á wé è j̄aka ba há lórá yí á à beé lò. ³⁵Lé búnn̄ á à na ká bia minén lè m̀ǹ búaaawa bó ká ba bè-ỳaanií m̀a, l̀n̄bee na wi ba búeró m̀n̄ á à yí mia. Le n̄-búee mu búakáa o *Abεele n̄-tente búero jii wán, á buée bó a Barasii za Zakari yi, wón na ba bó le s̀obá-lùe lè mu h̄amu c̄n̄í p̀aahú. ³⁶Le ì m̀ ho t̄uá na mia: Ho zuia n̄pua lé bán á le l̀n̄bee na wi dén n̄-búee so m̀n̄ á à yí.»

O Yeesu bía ho Zeruzalemu lóhó bio

(Luki 13.34-35)

³⁷«Éee Zeruzalemsua! Minén na wee búe le *Dónbeenì jì-cúa fεerowà, á wee lèeka bia le Dónbeenì tonkaa mi c̀n̄ lè há huua à búe. Léee zen cúa-yen á ì wi á ì ve mia kúee m̄n̄ wán làa bìo ó o k̀eereè wee wé veráa mí z̀awa kúee mí m̀a tá bìo sí à mi yí tá mu. ³⁸Àwa, le Dónbeenì á à pí mia á mi z̄í á à d̄n̄ coon. ³⁹Le ì bío mu na mia: À lá ho zuia jii wán, á mi máa b̄n̄í máa mi mi, fúaa n̄n̄zoñ na mi khíí wee bío bìo kà: «Le le Dónbeenì dúbua yia bò o buen o Nuhúso yèni yi.»*»

24

Le Dónbeenì z̄i-beeni f̄ioró bio

(Maaki 13.1-23; Luki 21.5-24)

¹Búnn̄ m̀n̄ ó o Yeesu ló le *Dónbeenì z̄i-beeni lún yi. Bìo ó o wee l̄n̄, ó o n̄-ken̄n̄ia vá buée bó a yi à ba wíokaa wee zéeni bìo le Dónbeenì z̄i-beeni sonn̄a sí làa wo. ²Ó o Yeesu wáa bía n̄n̄ ba yi: «Bìo ká búenbúen mi yí m̀n̄ le? Le ì m̀ ho t̄uá na mia: Mu búenbúen khíí f̄i, á h̄ar̄i huee máa keñ mi n̄n̄a huee wán.»

Mu bè-sūm̄a na khíí wé bìo

³O Yeesu yòo kará há Oliiweva v̄n̄s̄a búee wán, ó o n̄-ken̄n̄ia mí jii yi vá buée bó a yi, à ba t̄uara a yi: «Zéeni ho p̀aahú na le Dónbeenì z̄i-beeni mu á à fi yi làa wen. Lé

mu biowa yén khíí zéeni ù buenlò p̀aahú lè ho dímj̄ná véro p̀aahú?» ⁴Ó o Yeesu bía n̄n̄ ba yi: «Mí pa m̄ten bìo. Mí yí día le n̄pue khá mia. ⁵Lé bìo á n̄pua c̀èr̀e khíí buen ì yèni yí á à bìo le mí lé o *Krista. Ba à khá ba n̄pua c̀èr̀e á à v̄n̄í. ⁶Há h̄ia t̄aró á mi khíí wé è jí s̄a, h̄ia bó mia làa h̄ia kh̄era. Ká mi màhá yí z̄n̄. Lé bìo á búnn̄ biowa so ko mu wé ho yahó. Èe ká búnn̄ d̄en̄ia máa wé ho dímj̄ná véro. ⁷Ho síi búú khíí wé è lé vaá fi làa síi veere. Á ho k̄h̄ú búú khíí wé è lé vaá fi lè ho k̄-veere. Le h̄n̄i, lè ho tá d̄ekéro á khíí wé è wé há l̄ua búú yi. ⁸Búnn̄ biowa so búenbúen wéro á khíí keñ làa bìo ó o há-s̄an̄iso s̄an̄i yia wee wé búakáa bìo síi.

⁹«Hón p̀aahú so yi, á ba n̄pua á à dé mia á à na ba à beé lò, á à búe. Há síwá n̄pua búenbúen khíí j̄in̄ mia bìo mí tà mì bìo yi.

¹⁰Hón p̀aahú so yi, á n̄pua c̀èr̀e á à kh̄n̄í mí s̄iadéro mì. Ba wé è b̄n̄í m̄n̄ máa, á wé è j̄in̄ m̄n̄. ¹¹Bia le mí lé le *Dónbeenì jì-cúa fεerowà ká mu yí bon á khíí keñ c̀èr̀e. Ba à v̄n̄í n̄pua c̀èr̀e. ¹²Mu bè-kora khíí dé wán, á ba n̄pua c̀èr̀e waminì á à tí yi. ¹³Ká yia màhá há mí síi fúaa mu véen̄í, wón á à fen. ¹⁴Le *Dónbeenì béen̄i b̄n̄-tente mu ko le bue ho dímj̄ná l̄ua búenbúen yi, à há síwá búenbúen jí le, à ho dímj̄ná màhá bè yi véraa.

¹⁵«Mí khíí mi mu bè-sūm̄ú na wee yáa mu bìo ká mu wi le Dónbeenì z̄i-beeni yi, bìo á le *Dónbeenì jì-cúa fεero Daniyεele bía bìo.* (Yia wee k̀r̀án̄ bìo kà, à zūn̄ mu kúará sese.) ¹⁶Hón p̀aahú so yi ká bia wi ho Zudee yi à bán l̄w̄í yòo há búaa. ¹⁷Yia á à keñ mí z̄í l̄ho yí ko ò o lii zoo lá mí bìo búú mí z̄í. ¹⁸Yia á à keñ há mana yi mu p̀aahú yí ko ò o b̄m̄í òo à lii lá mí kán̄bun mí z̄í. ¹⁹Ho yéreké khíí sá ba há-s̄en̄asa lé ba há-j̄aawa yi mu zoñ. ²⁰Mi fio le Dónbeenì yi à mi l̄w̄ílo mu yí wé há yio p̀aahú, t̄áa ho *Sabaa zoñ. ²¹Lé bìo á hón p̀aahú so yi ká le l̀n̄bee á à wé búaa á à poñ dìo kh̄ina, à lá ho dímj̄ná júhú búeeñí na le Dónbeenì léra mu bìo búenbúen yi à buee búe ho zuia yi. Á le b̄n̄ síi m̄n̄ máa b̄n̄í máa keñ húu. ²²Ká le Dónbeenì lá yí khò há wizoón mu yi, á n̄i woon lá máa k̀n̄í. Èe ká le màhá khò

* 23:39 Mi loñ Lení v̄ahú (Psaumes) 118.26.

* 24:15 Mi loñ Daniyεele v̄ahú 9.27; 11.31; 12.11.

hã yi ɓa nùpua na le hueekaa bio yi.»

*O Nùpue Za bīnī buenlò bio
(Maaki 13.24-31; Luki 17.23-24; 21.25-31)*

²³ Ká a búí khíí bía non mia: «Mi loń, lé o *Krista na hen, tàà nín-yia vaá hen, à mi yí tà mu. ²⁴ Mu bon. ʼBa kristawa lè ɓa ɓi-cúa fεεrowà na bio yí bon khíí keń. ʼBa khíí wé è we mu yéréké biowa lè mí síwà na ka lè mu wee zéeni le Dónbeenì pànká á à vīnínáa ɓa nùpua. Hàrí ɓia le Dónbeenì hueekaa ká mu lá dà à wé, á ɓa mún ñ vīníní bán. ²⁵ Àwa, ĩ ɓèn wáa fεra bía mu non mia.

²⁶ «Ká ɓa wáa khíí bía non mia le o Krista wi ho tá henì yi, à mi yí va bín. Tàà ká ɓa bía le lé hen kà ó o sànkkaa mĩten yi, à mi yí tà mu. ²⁷ Làa bio ká ho vlohó ɓuúina ho wáayi lùe búí à mu khoomu dēeni keń lùe búenbúen, lé búń ɓàn síí ó o *Nùpue Za bīnī buenlò bio khíí wéráa. ²⁸ Hen na ó o yà-hīnii día yi, lé búń ɓa dùbúawá wee wé fè mĩn yi.

²⁹ Hón wizooní so ɓàn lònbee khííló món, á le wii á à dé mí yuumu. Ho ɓiíhú khoomu máa bīnī máa keń. Hà mànáyio á à kùenka à lii. Ho wáayi bio búenbúen á à dèké.† ³⁰ Bún ká bio wee zéeni a Nùpue Za buenlò á à mi ho wáayi. Á ho dímjíná nùpua búenbúen wé è wá ká ɓa à zúnzúrú. ʼBa à mi a Nùpue Za buenlò hã dùndúio wán ho wáayi lè mí dàńlò lè mí cùkú beeni. ³¹ Le búaa-beeni sá á à ɓí. O mún ñ tonka mí wáayi tonkarowá ho tá kónbúaa mí bio náa yi, á ɓa à ve ɓia le Dónbeenì hueekaa á à kúee mĩn wán.

³² «Mi loń ho fíkíyée vīndēe bio le wee wéráa. Hen ká le ɓàn lakara hía wee nàma, á wee sà mí vñn-yórowá, se mi zū le ho vlohó tērò dñ. ³³ Lé làa búń síí ká mi khíí wee mi búń biowa so búenbúen wéró, à mi mún zūn le o Nùpue Za buenlò sùaráa. O ò buen máa khíí. ³⁴ Le ĩ mĩ ho tūiá na mia: Ho pàahú na kà nùpua máa hí máa vé ká búń bio so búenbúen yí wó. ³⁵ Ho wáayi lè ho tá khíí vé, ká ĩ bioní hñn ñ keń bín fεε.»

Le Dónbeenì mí dòn zū ho dímjíná véró pàahú

(Maaki 13.32-37; Luki 17.26-30, 34-36)

³⁶ «Nii woon yí zū ho dímjíná véró wizonle lè ho pàahú máa zéeni. Le Dónbeenì wáayi tonkarowá yí zū mu, hàrí le Dónbeenì Za mí

beere yàá pá yí zū mu. O Maá mí dòn lé yia zū mu. ³⁷ Bio wó a Nōwee pàahú lé bio ɓàn síí khíí wé o *Nùpue Za bīnī buenlò pàahú.

³⁸ Pàahú na mu ɓun-beeni ñin yí buara, ká ɓa nùpua wee dí ká ɓa a ɓu, á wee ya mĩn ká ɓa a yeé mí hínni. Fúaa nònzoñ na ó o Nōwee zon ho won-beeni yi. ³⁹ ʼBa yí zūna bio búí yahó fúaa bio mu ɓun-beeni buara ɓueé lá ɓa búenbúen. Lé búń ɓàn síí mún khíí wé o Nùpue Za buenlò pàahú.‡ ⁴⁰ Mu pàahú ká báawa nùwá ɓun wi mana yi, ó o ñi-kéni á à fé è lénnáa, ká yia so á à día. ⁴¹ Ká háawa nùwá ɓun páania ñin wee ni mu bio, ó o ñi-kéni á à fé, ká yia so á à día. ⁴² Mi cén tĩnĩ mí yio, lé bio mí yí zū le wizonle na mi Nùhúso á à buen yi. ⁴³ Mi zū mu le ká le zīi ɓanso lá wee wé zūn o kòñlo buenlò bio ho tĩnàahú, se o lá wée tĩnĩ mí yio, á máa día ó o máa zo a zīi. ⁴⁴ Lé búń non á minén mún tĩnĩ mí yio, lé bio ó o Nùpue Za khíí buen ho pàahú na mi yí máa dé le o ò buen yi.

*O ton-sá tente là a ton-sá kohó wàhiire
(Luki 12.41-48)*

⁴⁵ «O ton-sá na yí máa lé mí ɓuhúso món, na hácirí wi lé o yén? Lé yia ɓa ɓuhúso dó ɓa ton-sáwá na ká bio níi yi, ò o wé na ho dínló ɓa yi ho pàahú na mu ko yi, ⁴⁶ ó o wee sá ho tonlò mu á ɓa ɓuhúso bīnía ɓueé kúaa wán. O ton-sá mu ɓuhú sí. ⁴⁷ Le ĩ mĩ ho tūiá na mia: O ɓuhúso mu á à bàrá a mí bio búenbúen ɓuhú wán. ⁴⁸ Èe ká a lé o ton-sá kohó, ó o wé è bío bio ká mí yi: ʼĨ ɓuhúso míana ò o máa buen». ⁴⁹ Ká à híni wé è ha mí ninzáwa ton-sáwá, ká à dí ká à ɓu lè ɓa ɓa-ɓuwá. ⁵⁰ Wón ton-sá so ɓa ɓuhúso khíí buen le wizonle na ó o yí zū yi, lè ho pàahú na ó o yí dó yi. ⁵¹ Ká a khíí ɓueé dñ, ó o ɓueé beé o lò làa sòobée, á à dé o ɓa ton-sáwá na ló mí ɓuhúso món tĩahú.»

25

ʼBa hínni nùwá píru wàhiire

¹ «Ho wáayi béeni bio ɓonmín làa bio kà: Hínni nùwá píru búí hía buan mí fĩtēena wà vaá sínáa o há-fia ɓàn báa yahó. ² ʼBa nùwá hònú lé ɓa ɓónbúwá ká ɓa nùwá hònú na ká lé ɓa hénlowá. ³ ʼBia lé ɓa ɓónbúwá

† 24:29 Mi loń Ezayii vūahú 13.10; 34.4

‡ 24:39 Mi loń mu Bio ɓuhú búeenii vūahú (Genèse) 6–7.

á buan mí fíntéena à ba yí buan ho jiló yí séenia. ⁴ Á ba hénlowà bán buan ho jiló á séenia hía wi ba fíntéena yi. ⁵ Bío ó o há-fíà bàn báa yuaanía ò o máa buen, á ba hínni mí nùwá píru búenbúen dūma á mu dāmu bó.

⁶ «Ho tá tíahú á le zèèrè sã já: «Lé o há-fíà bàn báa lua, mi lé lée sí a yahó». ⁷ Á ba hínni mí nùwá píru sìnkaa, á wee wíoka mí fíntéena. ⁸ Á ba bǒnbúwá wee bío làa bia hénkaa: «Mí há wen lè mí jiló cínú. Wa fíntéena wee hí.» ⁹ Á bán bía non ba yi: «Bùeé. Wa máa wé mu. Ho jiló na wa buan máa yí warén làa mia. Mu súaani à mi va ba jì-yèérowà cǒn vaa yà mi jiló.» ¹⁰ Á ba bǒnbúwá wáa hínon wà van ho jiló yèení. «Ba lénló món, ó o há-fíà bàn báa buara. Á ba hínni nùwá hònú na wíokaa mí fíntéena vó pan wo, á páanía yòò zon làa wo mu yaamu sánú díní zii. Á ba pon ho zūajii á dó. ¹¹ Mu ù dé mí yi, à bún ba hínni na so bèn bueé dǒn, á bueé wee wāamaka: «Núhúso, Núhúso, hén le wa zo.» ¹² Ó o há-fíà bàn báa bía non ba yi: «Le í mì ho tūiá na mia: Í yí zū mia.»» ¹³ Ó o Yeesu bíníá bíà bò mu wán. «Mí cén tíni mi yio. Lè bìo mi yí zū le wizonle lè ho pàahú na ó o *Nùpue Za á à buen yi.»

*Ba ton-sáwá nùwá tìn wàhiire
(Luki 19.11-27)*

¹⁴ «Ho wáayi béeni bìo bonmín làa bìo kà: Nii búí le mí lè va le khúii, ó o von mí ton-sáwá á kàràfáa mí ní bìo yi. ¹⁵ O nì-kéní ó o non ho sánú kùráa khíá-hónú yi. Á yia sã ó o non há kùráa khíá-jun yi. Ó o tìn ní so wón ó o non há kùráa khímàni yi. «Ba nì-kéní kéní yú á héhaa làa bìo ba dà wee sáráa. Bún món ó o wà. ¹⁶ Á yia yú há kùráa khíá-hónú dèenia hínon wee duan làa há, á yú há kùráa khíá-hónú bò há wán. ¹⁷ Yia yú há kùráa khíá-jun mún wó làa bún bìo sí, ó o yú há kùráa khíá-jun séenia. ¹⁸ Ká yia yú há kùráa khímàni wón wà wáa có ho kǒhú á lá mí jùhúso sánú kùráa yi.

¹⁹ «Mu míana, bún món á ba ton-sáwá mu jùhúso bíníá buara. Ó o wáa le ba zéeni bìo mí sánú bìo wóráa. ²⁰ Ó o ton-sá na ó o non há kùráa khíá-hónú yi buara, á bueé zéenia há kùráa khíá-hónú na ó o bíníá yú ò o bía:

«Núhúso, fo hía non ho sánú kùráa khíá-hónú mi. Loí, lé há khíá-hónú na á í bíníá yú.» ²¹ Á ba jùhúso bíá non wo yi: «Fobúa, fo wó se. Fo lée ton-sá tente. Bìo fo téréna mu bìo na jùhú tà mia bìo yi, lé bún non á bìo jùhú wi po bún á í khíi kàràfá foñ. «Buen bueé zàmaka làa mi.»

²² «Bún món á yia yú há kùráa khíá-jun buara á bíá: «Núhúso, fo hía non ho sánú kùráa khíá-jun mi. Loí, lé há khíá-jun búí na á í bíníá yú.» ²³ Á ba jùhúso bíá non wo yi: «Fobúa, fo wó se, fo lée ton-sá tente. Bìo fo téréna mu bìo na jùhú tà mia bìo yi, lé bún non á bìo jùhú wi po bún á í khíi kàràfá foñ. «Buen bueé zàmaka làa mi.»

²⁴ «Á yia yú há kùráa khímàni bèn buara, á bueé bíá: «Núhúso, í zū le fo lé o nùpue na lònbee wi. Fo wee lá ho dínló ho lahó na fo yí te yi, à lá ho dínló hen na fo yí dù yi. ²⁵ Á í zána, á í vaá lú ù sánú kùráa ho tá yi. Àwa, fé ù sánú.» ²⁶ Á ba jùhúso bíá non wo yi: «Ton-sá kohó yén! Fo lé o pa-dí. Bìo fo zū à í wee wé lá ho dínló ho lahó na á í yí dù yi, ²⁷ á fo so lá yí ko ù vaa bàrà í wári ho banki yi le? Se bìo á í buara, á í lá vaá fé lé lè le bàn cúnú. ²⁸ Àwa, mi fé ho sánú kùráa khímàni mu o cǒn, à na yia há kùráa khíá-píru wí cǒn yi.»

²⁹ «Yia bìo wi á ba à na mu búí bànso yi yòò bè, o ò yí á à puuní. Ká yia bìo míá, á hàri mu bè-za na wí o cǒn, á ba pa à fé. ³⁰ Ká a ton-sá na dà-jiánii míá á mí lá lée lée díá ho khúuhú, le tǐbí-cūaa yi, hen na le minka yi véé lè lé wée wi yi.»

O Nùpue Za khíi bueé cítí ba nùpua

³¹ «Ká a *Nùpue Za khíi bíníá bò lè mí wáayi tonkarowà búenbúen buara lè mí cùkú beeni, ó o bueé kéení mí bá-zamu kanmúini wán á à fínáa le cítí. ³² Á há siíwà nùpua búenbúen á à kúee mín wán o yahó, ó o wáa à sanká ba nùpua mín yi, làa bìo ó o pí-pa wee wé sénnáa ba pia lén ba via yi bìo sí. ³³ Á ba pia ó ò kúee lè mí nín-tiáni, ká ba via ó ò kúee lè mí nín-káahó. ³⁴ Bún món ó o bée á à bío á à na bia wi là á nín-tiáni yi: «Minén na á wán Maá dúbuwa yi, mi buen bueé fé le béeni kía na wíokaa mi bìo yi hàri ho dímíjǎ lénló pàahú. ³⁵ Mu bon. Le híni hía dà mi á mi non ho dínló mi. Á le ju-hání dà mi á mi non mu jumú mi. Á bìo

á ì lé o nì-hāni á mi tà á ì huera mi wán. ³⁶ Á bio á ì fù wee vará ì bírí á mi n̄n le dà-zínii miì. Ì lò fù yí here á mi buan mi sese. Ì fù wi ho kàsó yí, á mi bueé búeékíó mi.» ³⁷ Á bìa térénna á à bíó bìò kà: «Núhúso, lé wen wa m̄n fo yí à le hīni dà fo á wa n̄n ho dínlò foñ, tàá lè ju-hāni dà fo á wa n̄n mu jummu foñ á ù jun. ³⁸ Lé ho pàahú yén á wa m̄n à ù lé o nì-hāni á wa tà á ù huera wa wán. Tàá lé wen á wa m̄n fo à ù wee vará ù bírí á wa n̄n le dà-zínii foñ. ³⁹ Lé ho p̄n-yén á ù lò yí here, tàá á ù zon ho kàsó yí á wa vaá búeékíó fo.» ⁴⁰ Ó o bée á à bíó ò na ba yí. Le ì mi ho t̄iá na mia: Mi wé sansan wó mu n̄n wàn zàwa n̄-kéní búí na c̄ínú yí, se mu lé ìnén á mi wó mu n̄n yí.

⁴¹ «Bún m̄n ó o bée á à bíó ò na bìa wí là a n̄n-káahó yí: «Minén na le Dónbeenì dánkánia, mi khèn làa mi. Mi lén vaa zo ho d̄hú na máa hí máa mi yí, hìà lò á pan o *Satāni lè mí tonkarowà. ⁴² Mu bon, le hīni fù dà mi, á mi yí n̄n ho dínlò miì. Le ju-hāni fù dà mi, á mi yí n̄n mu jummu miì. ⁴³ Ì fù lé o nì-hāni á mi yí tà á ì huera mi wán. Ì fù wee vará ì bírí, á mi yí n̄n le dà-zínii miì. Ì lò fù yí here, á fù wi ho kàsó yí, á mi yí búeékíó mi.» ⁴⁴ Á ba wáa à bíó bìò kà: «Núhúso, lé wen wa m̄n fo yí à le hīni lè le ju-hāni dà fo, à ù lé o nì-hāni, à ù wee vará ù bírí, à ù lò yí here, à ù wi ho kàsó yí, á warén yí séeníá fo?» ⁴⁵ Ó o bée á à bíó ò na ba yí: «Le ì mi ho t̄iá na mia: Mi wé sansan yí wó mu yí n̄n bìa w̄n̄w̄n̄ kà n̄-kéní búí yí, se mu lé ìnén á mi yí wó mu yí n̄n yí.» ⁴⁶ Bán n̄pua so á à va le lònbee na máa vé lahó yí. Ká bìa térénna bán á à va le mukāni binbiri na máa vé lahó yí.»

26

Ba zúífūwa júnása wee lè o Yeesu wán
(Maaki 14.1-2; Luki 22.1-2; Zān 11.45-53)

¹ Bio ó o Yeesu bía h̄n̄ b̄on̄i so wó, ó o bía n̄n mí n̄-kenínia yí: ² «Mí zū le hen làa wizooni bìò jun ká ho *Paaki sánú á à dí. Ó o *N̄pue Za ba à dé á à na ba à búeé ho *k̄ur̄iwá wán.» ³ Á ba yankarowà júnása lè ba *zúífūwa n̄-kía wáa kúaa mín wán ba yankarowà júnúso beeni na ba le Kayiifu lún yí. ⁴ Ba wānía tò le mí ì w̄i o Yeesu ká mu yí zū, á à búe. ⁵ Ba wee bíó: «Wa yí ko

wa w̄i wo ho sánú p̄ahú. Ká wa wó mu, á ba zāamāa á à kánká mu bìò yí.»

O háa búí kúaa ho jiló o Yeesu júnú wán

(Maaki 14.3-9; Zān 12.1-8)

⁶ Bìò ó o Yeesu wi ho Betanii lóhó yí o Sim̄n na h̄ia lé o *b̄ueré n̄i z̄i á wee dí, ⁷ ó o háa búí bueé zon ká a buan ho d̄úukó-za na sú lè ho jiló na s̄amu s̄i á yàwá here. O háa mu vá bueé bó a Yeesu yí, ò o kúaa ho jiló mu o júnú wán. ⁸ Bio ó o n̄-kenínia m̄n mu, á ba yiwa cà mu yí, á ba wee bíó: «Bìò ká yí n̄n b̄e-yàarè le? ⁹ Ho jiló mu n̄n lá dà à ȳé ho yàwá na here yí á à sanká b̄an wárí á à na ba n̄-khenia yí.» ¹⁰ Ó o Yeesu zūna bìò ba wee bíó, ó o bía n̄n ba yí: «Mí wee zá là a háa mu le we? Bìò ó o wó làa mí á se. ¹¹ Ba n̄-khenia bán làa mia á a k̄n̄ mín wán f̄éé, éé ká ìnén wón máa k̄n̄ làa mia f̄éé. ¹² Ho jiló mu ó o kúaa ì wán á f̄era w̄okaarāa ì s̄anía ì n̄uulò bìò yí. ¹³ Le ì mi ho t̄iá na mia: Le Dónbeenì b̄in-tente wé buera l̄ue l̄ue l̄ue yí, ho d̄m̄j̄ná búenbúen yí á ba à bíó bìò ó o háa na kà wó, á ba à leéka a bìò.»

O Zúdaa wi ò o dé o Yeesu na

(Maaki 14.10-11; Luki 22.3-6)

¹⁴ Lé mu ó o Yeesu n̄-kenínia píru jun n̄-kéní na ba le Zúdaa Isikariote wá van ba yankarowà júnása c̄n̄, á vaá bía n̄n ba yí: ¹⁵ «Hen ká ì dó a Yeesu n̄n mia, á mi ì na webio mi?» Á ba mà le w̄n̄-hāni b̄on̄i làa píru n̄n wo yí. ¹⁶ Á lá b̄in̄ j̄ii wán ó o Zúdaa wáa wee cà bìò ò o wé wé è dérāa o Yeesu ba ní yí.

O Yeesu wee dí ho Paaki dínlò lè mí n̄-kenínia

(Maaki 14.12-16; Luki 22.7-13)

¹⁷ Ho *b̄úurú na á ja-fini yí dó yí sánú díró b̄an n̄n-yání wizonle zoñ, ó o Yeesu n̄-kenínia wá bueé t̄uara a yí: «Lé wen á fo wi à wa w̄oika ho *Paaki sánú dínlò bìò yí.» ¹⁸ Ó o Yeesu wáa bía n̄n ba yí: «Mí lén zo ho lóhó yí, ká mi zoó fò mín làa n̄pue na, à mi bíò na b̄anso yí: O Núhúso bía le mí p̄ahú d̄n̄, á lé ìnén c̄n̄ á mí bueé dí ho Paaki sánú yí lè mí n̄-kenínia.» ¹⁹ Á ba n̄-kenínia wó bìò ó o Yeesu bía le ba wé, á w̄okaa ho Paaki dínlò bìò.

(Maaki 14.17-21; Luki 22.14; Zān 13.21-30)

²⁰ Bìo ho zìihú dǎn, ó o Yeesu lè mí nì-kenínia pírú jun kará ho dínlò jùhú yi. ²¹ Bìo ɓa wee dí, ó o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Le ĩ mî ho tũíá na mia: Minén nì-kéní lé yia á à dé mi ì na.» ²² Ó o nì-kenínia yilera lùnkaa mu bìo yi làa sòòbée, á ɓa búakáa wee tũa wo yi lè mí nì-kéní kéní. À yia le: «Núhúso, mu lé mínén le?» À yia le: «Mu lé mínén le?» ²³ Ó o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Yia páania zoó cà làa mi, wón lé yia á à dé mi ì na. ²⁴ O *Nùpue Za á à hí làa bìo le Dónbeenì bionì vūahú biaráa mu. Ká yia màhá níi ì bè mu á ho yéréké è zo jùhú. Bansa yáá lá yí ton, se mu súaani.» ²⁵ Ó o Zudaa na á à dé wo ò na á lá le bionì ò o tũara: «Nì-kàránlo, á lé ĩnén le, tǎá?» Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Ūnén lé yia bía mu.»

O Núhúso dínlò
(Maaki 14.22-25; Luki 22.15-20; 1 Korente 11.23-25)

²⁶ Bìo ɓa wee dí, ó o Yeesu lá ho búurú, á dó le Dónbeenì bǎrákà, ò o cǎkkaa ho nɔn mí nì-kenínia yi ò o bía: «Mí fé là. Hón lé ĩ sǎnía.» ²⁷ Bún mǎn ó o lá le juuníi dèe na ho *divén wi yi, á dó le Dónbeenì bǎrákà ò o nɔn ho ɓa yi ó o bía: «Mí búenbúen fé juuka. ²⁸ Dén lé ĩ cǎni na wíokaa wee zéení le Dónbeenì páanii na le bò bìo, dén lé ĩ cǎni na kúaará ɓa nùpua cǎrèe bè-kora séndiaró bìo yi. ²⁹ Le ĩ bío mu na mia: À lá bìo kà jii wán, á ĩ máa bīnī máa ju ho divén mu, fúaa nɔnzoñ na á ĩ kǎhī bīnī ì ju ho wàn Maá Dónbeenì béeni yi.» ³⁰ Bún mǎn, á ɓa sía ho sǎnú lení à ɓa wà yòora há Oliiwewa vǐnsǎa búee wán.

O Yeesu bía le o Piere á à pí mí bìo
(Maaki 14.26-31; Luki 22.33-44; Zǎn 13.37-38)

³¹ O Yeesu wǎa bía nɔn mí nì-kenínia yi: «Ho tǐnɔn-kéní na kà yi, ká mi búenbúen á à pí ĩ bìo. Mu bon. Mu túara le Dónbeenì bionì vūahú yi kà síi á ɓa wee kǎrán:

«Ĭ ì búe o pi-pa,
á ho pi-boohú pia á à kénná à lén ñ va há lùà búenbúen yi.»*

³² Èe ká ĩ vèeró mǎn, á ĩ ì dí mí yahó vaá pa mia ho Kalílee kǎhú yi.»

* 26:31 Mi loñ Zakari vūahú 13.7.

³³ Ó o Piere lá le bionì á bía nɔn wo yi: «Hǎrí á bìa ká búenbúen pí ũ bìo, á ĩnén wón máa pí mu hùúu.» ³⁴ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Le ĩ mî ho tũíá na foñ: Ho tǐnɔn-kéní na kà yi, ó o kò-bée máa wá, ká ūnén bía há cúa-tǐn le fo yí zū mi.» ³⁵ Ó o Piere bía: «Ĭ máa bío le ĩ yí zū fo hùúu, hǎrí ká ĩ ko á ĩ hí làa fo.» Á ɓa nì-kenínia na ká búenbúen bía mu bìo dà-kéní mu.

O Yeesu wee fio ho Zetesemanii yi
(Maaki 14.32-42; Luki 22.39-46)

³⁶ Ó o Yeesu lè mí nì-kenínia wǎa vaá dǎn le lùe búii na ɓa le Zetesemanii, ó o bía nɔn ɓa yi: «Mí kǎení hen, ká ĩnén wón á à lén ñ va vaá hen, á vaá fio.» ³⁷ Ò o fó a Piere là a Zebedee zàwa nùwā jun wǎráa. Ó o yi wǎa búakáa wee dè, á hácírí yáara. ³⁸ Ó o bía nɔn ɓa yi: «Ĭ hácírí yáara dǎkhíina. Ĭ ka lè ĩ máa fen. Mí kǎení hen làa mi à tǐnī mí yìo.» ³⁹ Bún mǎn ó o wǎa vǎ van cǐnínú, á vaá líí búrá, ò o wee fio ká síi: «Ĭ Maá, ká mu lá dà à wé, à ũ yí le le lònbee na kà à yí mi. Èe ká búee. Ĭ yi le ĩnén síi bìo wé. Ūnén lé yia síi bìo wé.»

⁴⁰ Ò o bīnía ɓuara mí nì-kenínia nùwā tǐn mu cǎn, á buee yú ɓa à mu dǎmu bó ɓa. Ó o bía nɔn o Piere yi: «Èee minén, le léèrè dà-kéní na mií fání mí yìo yi á à fio làa mi lé bún mí yí dǎnna yí wó lon?» ⁴¹ Mí fání mí yìo, à fio, bèra a na à mí yí zo mu bè-kora wéro yi. O nùpue síi wee wé vǎ mu bè-tente wéro yi, èe ká ho pànká na ó o ò wé làa bú le há mia.»

⁴² Ó o Yeesu bīnía wà mu cúa-jun níi, á vaá wee fio ká síi: «Ĭ Maá, hen ká le lònbee na kà yí dà máa dà ĩ wán ká le yí yú mi, à ūnén lé fo síi bìo pá wé.» ⁴³ Ò o tǐn bīnía ɓuara mí nì-kenínia cǎn, á buee yú ɓa à mu dǎmu bó ɓa. Ba yí dǎnna yí fánía mí yìo. ⁴⁴ Mu cúa-tǐn níi, ó o bīnía wà, á tǐn vaá fiora mu bìo dà-kéní mu.

⁴⁵ Bún mǎn, ó o bīnía ɓuara mí nì-kenínia cǎn, á buee bía nɔn ɓa yi: «Mí dūma wee vūnka le? Mí loñ, ho pǎahú dǎn. O *Nùpue Za á ɓa à dé ɓa bè-kora wérowà níi yi. ⁴⁶ Mí híní wa lén. Yia á à dé mi ì na buee dǎn.»

Ba wira a Yeesu
(Maaki 14.43-50; Luki 22.47-53; Zǎn 18.2-11)

⁴⁷ Pǎahú na ó o Yeesu wee bío yi, à bún ó o Zudaa buee dǎn. O lé ɓa nì-kenínia pírú jun

nì-kéní. Ba zàamáa na bò làa wó á buan hã khà-túá lè hã búaa. Lé le *Dónbeenì yankarowà júnáa lè ba *zúífúwa *nì-kíá lè bán tonkaa ba. ⁴⁸ O Zudaa, yia á à dé o Yeesu mu á à na, á zééníá bio ba zàamáa á à zúrnáa wo. O bía: «Í hía vaá tēéníá nùpue na yi lè le kònbii, se wón lé yia mi wee cà, à ba wáa wii wo.» ⁴⁹ Ò o dēéníá wà buée bó a Yeesu yi ò o bía non wo yi: «Nì-kàránlo, foó.» Ò o tēéníá wo yi lè le kònbii. ⁵⁰ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Wán bónlo, bio fo wà buée wé hen, à ù wáa wé.»

Á bía ká wà buée bó a yi, á wiira a. ⁵¹ Á bía wi là a Yeesu mu nì-kéní búí dò mí khà-tóní ò o hà le Dónbeenì yankarowà jùhúso beenì ton-sá nín-tíání níkãahú kúio. ⁵² Ó o Yeesu wáa bía non wo yi: «Dé ù khà-tóní mí lóorè yi. Lé bio á bía wee khuii hã khà-túá búenbúen khíi hí làa hã. ⁵³ Fo yí zú ká í lá dà à ve í Maá le o buee séení mi le? Ó o lá à dēéní í tonka mí wáayi tonkarowà hñ-táwá ká ba po kuio píru jun le?† ⁵⁴ Èé ká mu wó kà, á bio túara le Dónbeenì bíoní vūahú yi á à wé kaka jii í síráa? Mu bon, ho vūahú mu yi á mu bía le lé ká sí á mu ko mu wéráa.» ⁵⁵ Bún món ó o Yeesu bía non ba zàamáa yi: «Mí so lá ko mí bua khà-túá làa búaa buee wiiraa mí lòn nì-káanii le? Làa wizoóní búenbúen ká í lá wee wé kēní le *Dónbeenì zì-beení yi à kàrán ba nùpua á mi yí wiira mí. ⁵⁶ Èé ká bún búenbúen wó lée bèra a na, à le *Dónbeenì jì-cia fēerowà bio na ba bía le Dónbeenì bíoní vūahú yi à jii sí.» Á ba nì-kenínia búenbúen wáa lùwa ba díá a.

Ba buan o Yeesu vannáa ho làndá tūiá fēerowà cón

(Maaki 14.53-65; Luki 22.54-55, 63-71; Zān 18.12-14, 19-23)

⁵⁷ Bía wiira a Yeesu á buan wo vannáa ba yankarowà jùhúso na ba le Kayiifu cón. Lé bín á ho *làndá bio zééníflowa lè ba *zúífúwa nì-kíá kúaa mín wán yi. ⁵⁸ O Piere khèra bò a Yeesu món fúaa o Kayiifu lún, á vaá zoó páanía kará lè ba parowà, á wee loñ bio mu hía wéráa. ⁵⁹ Ba yankarowà júnáa, lè ho làndá tūiá fēerowà búenbúen wee cà bio ba à koonínaa o Yeesu yi á à bè yì lè síinínaa

o jùhú á à na ba à búe. ⁶⁰ Ká ba màhá yí yú bio búí, hàrì bio ba nùpua cèrèè pá wáa buara buée kooníá o yi mí cúee. Mu véení, á nùpua nùwā jun búí ⁶¹ buara buée bía bio kà: «O nii mu bía le mí dà à fio le Dónbeenì zì-beení á à bíní lè so hã wizoóní bio tìn yi.»

⁶² Á ba yankarowà jùhúso líf hínnon yòò ò ò o bía non o Yeesu yi: «Bio ba nùpua mu wee bio ù dání yi á fo le fo yí máa bío dēé búí yi le?» ⁶³ Ó o Yeesu cèkè ò o ò ò. Á ba yankarowà jùhúso wáa bía non wo yi: «Í wee fio fo, le Dónbeenì na wi fēee yèni yi, ká fo lé o *Krista, le Dónbeenì Za, ù bio mu na wen.» ⁶⁴ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Lé fo bía mu. Le í mí ho tūiá na mia: Á lá bio ká wán, á mí lè mi a Nùpue Za ká a kará le Dónbeenì na dà mu bio búenbúen nín-tíání.‡ Mí mún khíi mí a ká a kará hã dùndúio wán wà à buen.»§

⁶⁵ Á ba yankarowà jùhúso wáa lēekaa mí dà-zínií lé bio mu vá a yi dàkhíina, ò o bía: «Lé le Dónbeenì ó o là. Wa màkóo yáá wáa mía seéràa yi. Mí já bio ó o là lè le Dónbeenì. ⁶⁶ Áwa, á lé mu yén á mi wee leéka?» Á ba bía: «O wó khon, ó o ko ò o búe.» ⁶⁷ Á ba wee pūiní mí jinsāni kúee o yahó wán, ká ba a vūaa wo lè mí nín-kuio. Ba búí wee fio o sáarà, ⁶⁸ ká ba a bío: «Ūnén Krista, wáa zéení yia vīna fo làa wen.»

O Piere pá a Yeesu bio

(Maaki 14.66-72; Luki 22.56-62; Zān 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Hón pàahú so yi, ò o Piere pá kará ho lún yi, á ba yankarowà jùhúso beenì ton-sá háa nì-kéní vá buée bó a yi, á bía non wo yi: «Ūnén mún já wi là a Kalilee nii Yeesu.» ⁷⁰ Ká a Piere màhá pá mu ba nùpua búenbúen yio yi, ò o bía: «Bio fo wee bio ká á ínén yí zū.»

⁷¹ Ò o wà vaá ò ò ho lún zūajii. Ó o ton-sá háa nì-kéní tìn mōn wo, á wón bía làa bía wi bín: «Yia ká là a Nazareete nii Yeesu lá páanía wi.» ⁷² Ó o Piere tìn pá mu ò o bía: «O nii na ká a ínén yí zū.»

⁷³ Mu dó mi yi cínú, á bía bín vá buée bó a Piere yi, à ba bía non wo yi: «Mu bon kēnkēn. Fo lé ba nì-kéní búí. Ū bíoní wee zéení mu.» ⁷⁴ Ó o Piere wíokaa báa lè mí

† 26:53 Ho wáayi tonkarowà hñ-táwá kuio píru jun na bio bía ká á kuure dà-kéní wee yí hñ-táwá muaseé hēzín sí. ‡ 26:64 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 110.1 § 26:64 Mí loñ Daniyēle vūahú 7.13

sòobée á bía: «O nì na kà á ì yí zū hùúu.» Ho pòn-kénì mu yi, ó o kò-bée wá. ⁷⁵ Ó o Piere hácírí màhá bíníá guara bìo ó o Yeesu bía non wo yi wán: Sáni ò o kò-bée wá, bìn ká ùnén pá le fo yí zū mí á dṣn hā cúa-tīn. Ó o Piere ló, á lée wá bùbùbù.

27

Ba buan o Yeesu vannáa o Pilaate cón
(Maaki 15.1; Luki 12.1; Zān 18.28)

¹ Le yìnbíi b̀̀irìi á le *Dónbeeni yankarowà júnása, lè ba *zúífùwa nì-kíá búenbúen páaníá wó le jii le mí ì na a Yeesu ba à búe. ² Á ba non le jii le ba ca a, à bua varáa o *Pilaate cón, yia ho *Oroomu bée bàrà ho Zudee kṣhú júhú wán.

O Zudaa húmú bio
(Bè-wénia 1.18-19)

³ Bio ó o Zudaa, yia dó a non á mṣn ò o Yeesu ba síníá júhú le mí ì búe, ó o zūna le mí wó khon, ó o yilera yáara, ó o buan le wén-hāani bóni láa píru á bíníá buée non le Dónbeeni yankarowà júnása lè ba nì-kíá yi, ⁴ ò o bía: «Ì b̀̀ntín wó khon lé bìo á ì non yia yí yáara d̀̀e le ba búe.» Ká bán màhá bía non wo yi: «Á b̀̀n ciran warén le? Ùnén lé yia làa bú.» ⁵ Ó o Zudaa miina le wári kúaará le *Dónbeeni zī-beeni yi, ò o ló lée wá, á vaá lù ho hũlò zon. ⁶ Á le Dónbeeni yankarowà júnása khuiira le wári, à ba bía: «Wa làndá yi, á dén wári so síi yí ko le kúee le Dónbeeni zī-beeni wári wán, lé bìo á le lé le cāni wári.»

⁷ Á ba wānía tò, à ba yà ho mòhú búí na ba wee ve làa «Có-mí Mòhú» làa de, á wó lè ba nì-hānì ǹ̀unfí. ⁸ Lé b̀̀n te b̀̀jo ba wee veráa ho mòhú mu làa cāni mòhú hàrì lòn zuiá. ⁹ Á le *Dónbeeni jì-cúa f̀̀ero Zeremii bìo na ó o bía á jii súrāa: «Ba khuiira le wén-hāani bóni láa píru, dén na lé le wári na ó o *Isirayeele nìpomu héhaa là a yāamu ¹⁰ á yà là a có-mí mòhú làa bìo ó o júhúso bíaráa mu non mi.»*

O Pilaate wee t̀̀aka a Yeesu yi

(Maaki 15.2-5; Luki 23.2-5; Zān 18.29-38)

¹¹ Bìo ba buan o Yeesu vannáa o *Pilaate cón, á wón t̀̀ara a yi: «Lé ùnén lé ba *zúífùwa bée le?» Ó o Yeesu bía non wo yi: «Fo bía mu.» ¹² B̀̀n m̀̀n, á bìo ba yankarowà

júnása lè ba nì-kíá wee kooní a yi, ó o yí bía d̀̀e. ¹³ Ó o Pilaate wáa bía non wo yi: «Bìo ba wee bío ù jii búenbúen á fo yí máa jí le?» ¹⁴ Ó o Yeesu yí bía d̀̀e mu búí d́́nì yi. Á mu wó a Pilaate coon d̀̀khíína.

Ba síníá o Yeesu júhú le mí ì búe

(Maaki 15.6-15; Luki 23.13-25; Zān 18.39-40; 19.4-16)

¹⁵ Ho *Paaki sánú lée Paaki sánú díró yi, à yia ho *Oroomu bée bàrà ho Zudee kṣhú júhú wán à lén o kàsó nì búí díá, yia ba zàamáa le o díá. ¹⁶ Mu ù wé à kàsó nì búí wi b̀̀n á yèni ló. «Ba wee ve o làa [Yeesu] Barabaasi. ¹⁷ Ó o Pilaate wáa t̀̀ara ba zàamáa na kúaa mín wán yi: «Lé o yén á mi wi à ì lén díá? Lé o [Yeesu] Barabaasi lée tàà lé o Yeesu na ba le *Krista?» ¹⁸ O Pilaate zū k̀̀nk̀̀n le ba dó a Yeesu non mí yi lé bìo le yandee wi ba yi o bio yi.

¹⁹ Pàahú na ó o Pilaate wé cítií f̀̀iníí lahó yi, á bàn háa le ba buée bío bìo kà na a yi: «Yí dé ù jii o nìi mu bio búí yi. Lé o yí wó yí khon. Ho t̀̀nàahú, á ì b̀̀ntín lò bon hā k̀̀nk̀̀rá yi o bio yi.»

²⁰ Á le *Dónbeeni yankarowà júnása lè ba *zúífùwa nì-kíá á bía bó ba zàamáa júhú, le ba f̀̀o o Barabaasi lén díaró ká ba búe o Yeesu. ²¹ Ó o Pilaate lá le bíonì ò o t̀̀ara ba yi: «Ba ǹ̀wā jun na kà t̀̀ahú, á lé o yén á mi le ì díá?» Á ba bía non wo yi: «Díá a Barabaasi.» ²² Ó o Pilaate t̀̀ara ba yi: «Ká a Yeesu na ba le Krista á mi le ì wé kakarāa?» Á ba búenbúen bía: «Búee wo ho *k̀̀r̀̀wá wán ò o hí.» ²³ Á wón t̀̀ara ba yi: «Lée webio ó o wó khon yi?» Á ba wíokaa wee bío p̀̀np̀̀n: «Búee wo ho k̀̀r̀̀wá wán ò o hí.»

²⁴ Bìo ó o Pilaate mṣn ò o yí dà bìo búí máa wé, à ba ǹ̀pua hoorá wíokaa wee dé wán, ó o lá mu jumú ò o seera mí níní ba zàamáa yahó ò o bía: «Ì níi ló a nìi na kà búero bìo yi.» ²⁵ Á ba zàamáa búenbúen bía: «Le o húmú b̀̀jo sánsá warén lè wa zàwa.» ²⁶ Ó o Pilaate wáa lera a Barabaasi díá, ò o le ba ha a Yeesu lè hā làbāaní. Ó o non wo le ba búee ho k̀̀r̀̀wá wán.

Ba dásíwá wee z̀̀aríka a Yeesu yi

(Maaki 15.16-20; Luki 23.11; Zān 19.2-3)

* 27:10 Mi loñ Zakari vūahú 11.12-13; Zeremii vūahú 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15

²⁷ O Pilaate dásíwá buan o Yeesu zonnáa le zĩ-beeni lún yi, á ba von mí ninzáwa na ká búenbúen á ba buée kíniá wo yi. ²⁸⁻²⁹ Bìo ba le mí ì zùan̄ka a yi, á ba tera a sì-zíniá, á ba zĩniá wo lè ho kánbun muhú†. Ba tá ho jùhú kírí lè hā kíkara á yòò bò a jùhú wán á wó là a bá-zàmú khònlúee, á ba dó le káani o nín-tĩani, á wee lii fàrá mí nònkójúná wán o yahó, ká ba a bío: «Zúifùwa bée, foó!» ³⁰ Ba wee pùini mí jinsani kúee o wán, á wee fé le káani vín là a jùhú. ³¹ Bìo ba zùan̄kaa wo yi vó, á ba tera ho kánbun muhú, á ba biníá zĩniá wo là a kùrú sà, á buan wo wà vaá búee ho kùrúwá wán.

O Yeesu ba búaa ho kùrúwá wán
(Maaki 15.21-32; Luki 23.26-43; Zān 19.17-22)

³² Bìo ba zoó wee lé ho lóhó yi, á ba fò mín làa ni búii na ba le Simōn. O wee lé ho Sireena lóhó yi. Á ba dásíwá kíkàa wo yi le o fé o Yeesu kùrúwá pì. ³³ Bìo ba vaá dōn ho lahó na ba wee ve làa Kolokota, búii kúará le «jún-bòkuee lahó,» ³⁴ á ba non ho *divēn na ba lunkaa lè mu bìo búii na hēe o Yeesu yi le o ju. Ká a dindío mu, ó o pá le mí máa ju mu.

³⁵ Bìo ba búaa wo ho kùrúwá wán vó, á ba wó le jún-sini bìo á sankarāa o sì-zíniá, ³⁶ á ba kará bín pan wo yi. ³⁷ Ba túara bìo non ba siinánáa o jùhú ho penpenen wán á yòò búaa o jùhú yi: YÌA KÀ LÉ O YEESU, BA ZÚIFÙWA BÉE. ³⁸ Nì-wanna nùwā jun ba mún búaa hā kùrúwáwá wán là a Yeesu. O nì-kéní wi là a nín-tĩani, ó o nì-kéní wi là a nín-káahó.

³⁹ Ba nùpua na wee khíi làa bín wee kíbón mí júná ká ba à là a, ⁴⁰ ká ba a bío na a yi: «Ūnén na lá wi à ū fio le *Dónbeeni zĩ-beeni à bini so le ãn dà-veere hā wizooní bio tĩn yi, wáa fení ütēn. Ká fo lé le Dónbeeni Za, á ū lé ho *kùrúwá wán lii.» ⁴¹ Hārí le Dónbeeni yankarowā, lè ho lándá bìo zéenflowa, lè ba nì-kía wee yáa mí jini yi na a yi ká ba a bío: ⁴² «O feníá ba búii, ò orén màhá yí dà máa fení mítēn. O yí le mí lé o Isirayeele nipomu bée le? Ó o wáa lé ho kùrúwá wán lii, á wa à dé wa sīa wo yi. ⁴³ O dó mí sīi le Dónbeeni yi, á bíá le mí lé le Dónbeeni Za. Àwa, ká le Dónbeeni mu wa a,

à le wáa fení a.» ⁴⁴ Ba nì-wanna na ba búaa hā kùrúwáwá wán o nísáa mún wee là a làa búii sīi.

O Yeesu húrún
(Maaki 15.33-47; Luki 23.44-56; Zān 19.25-42)

⁴⁵ Le wii yòò fàraló pàahú, á ho kōhú búenbúen dindin wó le tibirí, á míana fúuu fúaa le wi-haaré. ⁴⁶ Le wi-haaré mu pàahú, ó o Yeesu bíá bìo kà pōnpōn: «Elii, Elii, lama sabatani?» (Bún kúará le «wán Dónbeeni, wán Dónbeeni, fo pá mí díá le we?») ⁴⁷ Á bíá wi bín nùwā yen búii jíá mu, á ba bíá: O wee ve o *Elii. ⁴⁸ Á ba nì-kéní lùwa vaá lá le dēe búii na wee kúini mu jumu bua, á buée zíira mu bē-jia yi, á can le búaa hiire yi yòò dá a Yeesu yi le o ju. ⁴⁹ Ba búii bán bēn wee bío: «Mí díá le wa loí le o Elii buée fení a le?»

⁵⁰ Ó o Yeesu wíokaa wāamaa pōnpōn, ò o húrún. ⁵¹ Hón pàahú so yi, á ho pōnsò-beeni na zoó céra le Dónbeeni zĩ-beeni yi á yòò lēera mí tiahú líi ló. Á ho tá dèkíó, á hā búaaarā benkaa. ⁵² Hā búráa jini hénkaa, á le Dónbeeni nùpua cèrèe búii na lá húrún á vèera. ⁵³ Ba ló hā búráa yi, ó o Yeesu vèeró mōn, á ba líi zon le Dónbeeni lóhó Zeruzaleemu yi. Á ba nùpua cèrèe mōn ba.

⁵⁴ Á ho Oroomu dásíwá jùhúso lè ba dásíwá na lá pan o Yeesu yi á mōn ho tá dèkéroo làa bio wó, á ba zāna dàkhíina, á ba wee bío: «O fēntín lá lé le le Dónbeeni Za binbirí.» ⁵⁵ Háawa cèrèe mún kera bín, á khēra ãn wee loí. Ba lé bíá bō a Yeesu yi hārí ho Kalilee yi, á wee sá na a yi. ⁵⁶ Ba háawa mu tiahú ó o Makadala Mari, là a Zaaki là a Zozeefu òan nu Mari, là a Zebedee nùwā ãn nu á wi yi.

⁵⁷ Bìo ho zihú dōn, á ho Arimatee lóhó nìi búii na lé o nāfōrò ãnso á wà buara. O yēni ba le Zozeefu. O mún lá lé o Yeesu nì-kéníniá nì-kéní búii. ⁵⁸ Wón lé yia wà vaá fióra a Yeesu nì-hínmu o *Pilaate cōn. Ó o Pilaate le ba díá le o lá. ⁵⁹ Ó o Zozeefu lá hā, á bá lè ho pōnsò-finle, ⁶⁰ á dó mí kùrú búure yi na ó o có ho búaa hō yi. Ó o ãiniá le hue-beeni á pon le jii, ò o wà. ⁶¹ Mu wee wé ò o Makadala Mari lè mí yèn-bua Mari na so á kará sánsáa le búure.

† 27:28-29 Mí loí Maaki vūahú 15.17 ‡ 27:46 Mí loí Lení vūahú (Psaumes) 22.2

Ba dásíwá pan o Yeesu búure yi

⁶² Mu tá na lée t̄ɔn, ho *Sabaá zòn, á ɓa yankarowà júnása, lè ɓa *Farizíewa páanía van o Pilaate c̄ɔn, ⁶³ á vaá bía n̄n wo yi: «Cùkúso Pilaate, o sabín-fũaalo mu bióni búí á wa hácírí buara wán. Bìo ó o yìo lá wi lua, ó o bía le mí húmú wizooní t̄ɔn zòn ká mí ì vèe. ⁶⁴ Cén na le jii le ɓa pa le búure yi fúaa mu wizooní t̄ɔn níi, bèra a na ò o nì-kenínia yí buee lén o s̄anía ká ɓa bío na ɓa z̄aamáa yi le o vèera. Á dén sabérese ó á à poñ dìo ho yahó.» ⁶⁵ Ó o Pilaate bía n̄n ɓa yi: «Ba dásíwá na a pa le búure yi wi hen, nín-bia. Mi fé ɓa à mi lén vaa pa le yi làa bio mi dà à wé làa bũ.» ⁶⁶ Á ɓa wáa wà vaá léra le búure mu paró bio yìo. Le hue-beeni na pon le búure jii á ɓa wiokaa pon kũinkũin, á bàrà ɓa dásíwá le ɓa pa le yi.

28

O Yeesu vèera

(Maaki 16.1-10; Luki 24.1-12; Z̄an 20.1-10)

¹ Ho dimaasi zòn tá-t̄ia yi, ká ho *Sabaá k̄híina, ó o Makadala Mari lè mí yèn-ɓua Mari na so á wà van le búure wán. ² Yìo ɓueé t̄i, à ho tá dèkíó le mí p̄nká, ó o Núhúso Dónbeeni wáayi tonkaro búii yòó ló líi b̄iinia le huee k̄híi bàrà á yòó kará wán. ³ O wee juiika le ho viohó juiikaró bìo síi, á s̄i-z̄inia ka p̄iiap̄iiap̄iia. ⁴ Ba parowà z̄ana fúaa ɓa wee z̄a, á ka lè ɓa húrur.

⁵ Á ho wáayi tonkaro lá le bióni, ò o bía n̄n ɓa háawa yi: «Minén háawa mu, mi yí z̄ón. Ì z̄ũ le mi wee cà a Yeesu, yia ɓa búaa ho *kùrùwá wán. ⁶ O mía hen, o vèera làa bio ó o hía bíaràa mu. Mi buen buee loñ ho lahó na ó o lá dũma yi. ⁷ Mi bánbá vaa bío na a nì-kenínia yi le o vèera. Á bio kà wán, ó o dú ɓa yahó van ho Kalilee k̄hú, lé b̄in ɓa vaá mi a yi. B̄in lé bìo á ì lá wi à ì bío na mia.»

⁸ Á ɓa d̄eenía b̄inia f̄uaf̄ua ká ɓa z̄ónkaa, á ɓa sía mún pá wan làa s̄oobéé, á l̄uwa vaá bía mu là a Yeesu nì-kenínia. ⁹ Yìo ɓueé t̄i, ò o Yeesu wee sí ɓa yahó, á bía làa ba: «Mi foó.» Á ɓa vá ɓueé bó a yi, á líf buan o zení yi à ɓa búaanía wo. ¹⁰ Ó o Yeesu wáa bía n̄n ɓa yi: «Mi yí z̄ón. Mi lén vaa bío na wàn z̄awa yi le ɓa lén va ho Kalilee k̄hú, lé b̄in ɓa à mi mi yi.»

Ba dásíwá na lá pan o Yeesu búure yi jicúa

¹¹ Bìo ɓa háawa wi ho w̄hú wán wà, á ɓa dásíwá n̄wá yen búii na lá pan le búure yi f̄èn wà lion ho lóhó yi, á líf bía bìo wó búenbúen n̄n ɓa yankarowà júnása yi. ¹² Le *Dónbeeni yankarowà júnása kúaa mín wán lè ɓa *nì-kía á w̄anía tò, à ɓa n̄n le wári na boo ɓa dásíwá yi, ¹³ à ɓa bía n̄n ɓa yi: «Mi bío le o nì-kenínia ɓueé juaana a ho tá t̄iahú ká mi dũma. ¹⁴ Hàrí ká a *Pilaate wó wó j̄á mu, á wa à z̄ũn bìo wa à bío á à búeráa o j̄uhú, á mi júná á à lé.» ¹⁵ Á ɓa parowà f̄ó le wári, à ɓa wó làa bìo ɓa bíaràa mu n̄n ɓa yi. Á mu bènbéera f̄ó h̄a l̄ua búenbúen ɓa *z̄uíf̄uwa c̄ɔn á ɓueé bó ho zuia yi.

O Yeesu zéenia m̄ten lè mí nì-keníia

(Maaki 16.14-18; Luki 24.36-49; Z̄an 20.19-23; Bè-wénia 1.6-8)

¹⁶ Ba nì-kenínia píru dòn wà van ho Kalilee k̄hú, le búe-za na ó o Yeesu zéenia làa ba wán. ¹⁷ Bìo ɓa m̄n wo, á ɓa búaanía wo, ká ɓa búii wi ɓa t̄iahú pá titikaa. ¹⁸ Ó o Yeesu vá buara, ò o bía n̄n ɓa yi: «Mu bìo búenbúen wéró ho wáayi lè ho tá wán á le Dónbeeni n̄n p̄nká mi. ¹⁹ Mi wáa lén va h̄a síiwà n̄pua búenbúen c̄ɔn, à vaa wé ɓa lè ì nì-kenínia. Mi bátízé ɓa o Maá là a Za lè le Dónbeeni Hácírí yèni yi. ²⁰ Mi k̄arán ɓa à ɓa wé bè bio búenbúen na á ì henía n̄n mia yi. Mi z̄ũn mu, ì ì keñ làa mia h̄a wizooní búenbúen yi fúaa ho d̄m̄j̄ná véró.»

Le Dónbeeni bín-tente vūahú na ó o Maaki tuara

Vūahú túaró núhú

O Maaki hía wee bè là a Piere là a Poole, á wee séení ba le Dónbeeni tonló yi (Bè-wénia 13.5; Koloosisa 4.10; Piere nín-yání 5.13). O Maaki vūahú wee zéení le o Yeesu lé le Dónbeeni Za na yú ho pànká mu bio búenbúen wán (Maaki 1.1; 15.39).

Bio ó o Zān na hía wee bátízé ba nùpua á buara buée wiokaaráa ho wǒhú ká là a Yeesu, lé bún ó o Maaki nín-yání túara mí vūahú yi. O mún zéenia bio ó o Yeesu buara buée bátízéaraa o Zān cǒn làa bio ó o Satāni khàráa wo loína bio (Maaki 1.1-13).

Bio ó o Yeesu von lè mí nì-kenínia, làa bio ó o wó, bún búenbúen ó o Maaki túara mí vūahú yi (Maaki 1.14-10.52).

O Yeesu fèra bía bio va á wé o yi ho Zeruzalēmu yi á non mí nì-kenínia yi. Ká ba màhá yí zúúna a bioní mu kúará (Maaki 8.31; 9.30-32; 10.32-34).

Pàahú na ó o Yeesu wee zo ho Zeruzalēmu yi, á ba zāamāa dó ho cùkú beeni wo yi. Ká ba *zúúfūwa ya-díwá bán pá a bio (Maaki 11-13). O Maaki vūahú véení, ó o zéenia o Yeesu húmú là a vèeró bio (Maaki 14-16).

Le Dónbeeni tonkaa o Zān Batiisi

(Matiye 3.1-12; Luki 3.1-9, 15-17; Zān 1.19-28)

¹ Dìo ká lé le bín-tente, dìo wee zéení le Dónbeeni Za Yeesu *Krista bio núhú búeenii ² làa bio le Dónbeeni bía mí jì-cúa fèero *Ezayii vūahú yi:

«Ì ì tonka ì tonkaro

o ò dí ù yahó á buée wíoka ù wǒhú.*

³ Nii búii wee bío pǎnpǎn le dùure yi ká síi:

«Mí wíoka ho wǒhú ká a Núhúso ò buen.

Mí muin ho wǒhú na o ò bè.†»

⁴ Á lé bún mu bèn wórāa. O nìi búii na ba le Zān hía wi le dùure yi, á bio ká lé bio ó o wee bue: «Mí buen à ì bátízé mia, lé bún á à zéení le mi khú mu bè-kora wéroró yi, á bò le

Dónbeeni yi, á le è sén mi bè-kora á à día.»

⁵ Ho Zudee kǒhú nùpua lè ho Zeruzalēmu lóhósa búenbúen wee lé buen o cǒn. Ba wee zéení mí bè-kora ba nùpua yahó, ò o Zān bátízé ba ho Zurudēn muhú yi. ⁶ O Zān dà-zínii tá là a cón-júmúkù varà, á ku-cèenii wó lè ho sǎahú. O bè-dínii lé ba hawà lè hǎ sò-kía sǒró. ⁷ Bio ká lé bio ó o hía wee bue na ba zāamāa yi: «Nùpue búii wi ì món wà a buen, wón po mi. Ì yàá yí ko là a nakāa tenló hùú. ⁸ Inén bátízéra mia lè mu jumu yi, ká arén wón khíi bátízé mia lè le Dónbeeni Hácírí.»

O Yeesu bátéemù là a kúará lénló bio

(Matiye 3.13-17; 4.1-11; Luki 3.21-22; 4.1-13)

⁹ O Yeesu wáa ló ho Kalilee kǒhú lóhó na ba le Nazareete yi á van o Zān cǒn, á wón bátízéra a ho Zurudēn muhú yi. ¹⁰ O Yeesu zoo léenii mu jumu yi, ó o mǎn ho wáayi à ho jii héra lè mí pànká, á le Dónbeeni Hácírí lion lòn háponi o wán. ¹¹ Á mu tǎmu búii sǎ já ho wáayi, á bía: «Fo lé ì Za na á ì bò ì taká wán, ù bio sí mi.»

¹² Bún món á le Dónbeeni Hácírí dèenia jàana a vannáa le dùure yi. ¹³ O wó hǎ wizooní búará-jun bún. Lé hón pàahú so búenbúen ó o Satāni khà a yi loína. O kera ba nǎwà tǎhú bún á bio ó o màkóo wi yi, á ho wáayi tonkarowà wee wé na a yi.

O Yeesu von ba ce-pawà nùwā náa

(Matiye 4.12-22; Luki 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴ O Zān déró ho kàsó yi món, ó o Yeesu wà van ho Kalilee kǒhú á vaá wee bue le Dónbeeni bín-tente na ba nùpua yi. ¹⁵ O wee bío na ba yi: «Ho pàahú jii tun, le *Dónbeeni béeni buée bó. Mi khí mu bè-kora wéroró yi à bè le Dónbeeni yi, à mi tà le bín-tente bio.»

¹⁶ Bio ó o Yeesu hía bá ho Kalilee vū-beeni jii wà, ó o vaá mǎn ba ce-pawà nùwā jun. Ba lé o Simǎn lè mín za Àndere. Ba wee yénni mí zúán dé mu jumu yi. ¹⁷ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Mí buée bè mi, á ì wé á ba nùpua lè bía mi wé è yí á à bua à buennáa ì cǒn làa bio mi wee paráa ba cewà bio síi.»

¹⁸ Á ba dèenia kúaará mi zúánwà à ba bò là a Yeesu wà.

¹⁹ O Yeesu dá vá van mí yahó, ó o mǎn o nii búii na ba le Zebedee zàwa, o Zaaki lè

* 1:2 Mi loñ Malasii vūahú 3.1 † 1:3 Mi loñ Ezayii vūahú 40.3

mín za Zān à ba wi mí woohú yi wee wíoka mí zùánwà. ²⁰ Ó o Yeesu dɛɛnía von ba, á ba ló díá mín maá Zebedee lè ba ton-sáwá ho woohú yi, à ba bò là a Yeesu wà.

*O nni na ó o cíná wee beé lè
(Luki 4.31-37)*

²¹ O Yeesu lè mí nì-kenínia wà van ho *Kapɛɛnayuumu lóhó yi. Ba *zúífúwa vùrílò wizonle na ba le *Sabaa zòh ó o zòh ba kàránlò zii yi, á zoó wee kàrán ba. ²² Á bia já a bíoní wó coon làa sòobéé. Lé bio ó o yí kàrána ba nùpua lè ho *lándá bìo zéénílowa bìo síí. Orén wó mu lè ho pànká na le Dónbeení non wo yi.

²³ Mu pàahú mí bæere yi, à bún ò o nni búí na ó o cíná wi yi buée zon ba zúífúwa kàránlò zii yi, á bíá pónpón: ²⁴ «Nazareete nni Yeesu! Lée webio á ù wà buée cà wa cón hen? Fo buara wa yáaró bio yi lée? Ba le í yí zū fo le? Ünén lé yia lé le Dónbeení nùpue na le tonkaa.» ²⁵ Ó o Yeesu nàmakaa wo yi: «Wé tété. Lé o nni mu yi lónbio.» ²⁶ Ó o cíná zékéra a nni lè ho pànká, ò o ló a yi ká a wáamaa pónpón. ²⁷ Á ba nùpua wó coon dàkhíina, fúaa ba wee bío mín yi: «Éee! Bìo kà lée webio? Ho lée kàránlò finle na pànká wi. Hàrí ba cínáwa ó o nùpue mu wee na le jii yi, à ba wé bio ó o wi à ba wé.» ²⁸ Ó o Yeesu yèni dɛɛnía ló fúafúu ho Kalilee kshú búenbúen yi.

*O Yeesu weéra ba vánvárowà cèrèè
(Matiye 8.14-17; Luki 4.38-41)*

²⁹ Bún món ó o Yeesu ló ba *zúífúwa kàránlò zii á bò mín là a Zaaki là a Zān á téréna van o Simón là a Àndere bàn zii. ³⁰ Mu wó ò o Simón bàn hio háa wi le dāmu dɛɛ yi, lé bio le tɛɛni wee zéé wo. O Yeesu buée dɛɛní á ba bíá a bìo làa wo. ³¹ Ó o Yeesu vaa váa dín o nùhú yi, ò o líí fú a níí yi hóonía làa wo, á le tɛɛni khíina ó o dɛɛnía hínon non ho dínlò ba yi. ³² Le wii zoró món, ho tá yuuní, † á ba nùpua buan mi vánvárowà làa bia ba cínáwa wi yi búenbúen buararāa o Yeesu cón. ³³ Ho lóhó nìpomu búenbúen ló buée kúaa mín wán le zii zūajii. ³⁴ O Yeesu weéra ba nùpua cèrèè na mu vāmú lè mi

† ^{1:32} Ho Sabaa nùhú wee wé búa ho yezúimá zòh ziihú à vaa vé ho tìbírí zòh le wii zoró pàahú. Lé bún non á ba bíarāa hen le ba nùpua pan le wii líi zoró á wee buarāa mí vánvárowà buennāa o Yeesu cón, lé bio ba lá yí dà máa wé mu le wisoni yi ho Sabaa bio yi.

síwà lá wee beé lè, á mún jnon ba cínáwa cèrèè léra bia ba wi yi. O yí máa díá à ba cínáwa mu bío, lé bio ba zū a síí.

(Luki 4.42-44)

³⁵ Mu tá na lée tōn yinbíi búirri, ká ho tá ka yúíí, ó o Yeesu hínon le zii yi, á wà ló ho lóhó món le lùe búí na á nùpue mía yi, á lée wee fio le Dónbeení yi bín. ³⁶ Ó o Simón lè mi ninzàwa ló lée wee cà a. ³⁷ Bio ba vaa yú a, á ba bíá non wo yi: «Loí, ba nùpua búenbúen wee cà fo.» ³⁸ Ká a Yeesu màhá bíá non ba yi: «Mí wa lén va há lórá na bāmakaa yi. Í mún ko à í vaa bue le bín-tente bín, lé bio á bún lé í buenlò nùhú.» ³⁹ Ò o wáa hínon tò ho Kalilee kshú búenbúen yi wà, á wee bue le Dónbeení bíoní na ba nùpua yi ba *zúífúwa kàránlò zii yi, á mún wee já ba cínáwa lén bia ba wi yi.

*O Yeesu weéra a búeré búí
(Matiye 8.1-4; Luki 5.12-16)*

⁴⁰ *Búeré búí wà buara a Yeesu cón, á buée líí fàrá mí nonkójúná wán ò o wee yanka a kà síí: «Fo dà à weé mi ká fo tà.» ⁴¹ Ó o nni màkárí buan o Yeesu yi dàkhíina. Ó o líí bò mi níí o wán ò o bíá non wo yi: «Í tà mu, wáa wa.» ⁴² Ó o búeré sàahú dɛɛnía bínia se dín. ⁴³ Ó o Yeesu le o lén, ò o henía bio kà non wo yi: ⁴⁴ «Háyà. Bìo wó foh á ù yí bio le nùpue jí. Ká ù màhá vaa zéení úten lè le *Dónbeení yankaro. À ù mún wé mu hámu bio na ó o *Moyiize bò le ba wé wé mu dání yi, à ba búenbúen zúu ká ù wan bio bon.» ⁴⁵ Ká bio ó o nni mu wà ó o wee yényení bio wó a yi há lùu búenbúen yi. Lé bún non ó o Yeesu yí máa tà zo lóhó à nùpue mi, ò o wee khèn kɛɛní ho donkiahú lùe búí na á nùpue mía yi. Á ba nùpua wee lé lùu búenbúen yi à buen o cón.

2

O Yeesu weéra a mùamúá á mún séra a bè-kora díá

(Matiye 9.1-8; Luki 5.17-26)

¹ Wizooni bio yen bún món, ó o Yeesu bínia buara ho *Kapɛɛnayuumu. Á ba já a sã le o wi le zii yi. ² Á ba zāamāa buée fò mín

bùirí bùirí á lùe yí ká, hàrì ho zūanjii. Ó o Yeesu wee zéeni le Dónbeeni bíoni na ba yi. ³ Á ba nùpua nùwā yēn búí vaá ló wee buen. 'Ba nùwā náa ba tíahú buan o mùamúa. 'Ká ba màhá yí dà máa zoó bàrá a o Yeesu yahó ba nùpua booró bio yi. Á ba yòó kara ho lòho sànsáa hen na ó o Yeesu wi yi. Lé hón kǎhú so á ba dó a mùamúa yi lè hā hūni á liiniá ká a dūma mí dāmu dēe wán. ⁵ Bìo ó o Yeesu mōn bio ba dórāa mí sia wo yi, ó o bía non o mùamúa mu yi: «Wān bōnlo, ū bè-kora séra díá.» ⁶ Á ho *lándá bio zéenslowa na wi bín wee bío mí yiwa. ⁷ «O nùpue mu wee bío kà síi le we? O wee màní mítēn lè le Dónbeeni. Lée wée dà à sēn mu bè-kora á à díá ká mu yínōi lè Dónbeeni mí dōn.» ⁸ Ó o Yeesu dēeniá zūna ba yilera ó o bía non ba yi: «Lée webio non á hā yilera na kà síi wiráa mia? ⁹ Lé mu yén biforó wayi? Lé à bío na a mùamúa yi le o bè-kora séra díá lée, táá lé à bío na a yi le o híni lá mí dāmu dēe ò o varáka? ¹⁰ Ká í màhá wí á mí zūn na lé o *Nùpue Za yú ho pánká ho tá wán à sénnāa mu bè-kora díá.» Ò o wáa bía bio kà non o mùamúa yi: ¹¹ «Le í bío mu na foñ, lii híni, lá ū dāmu dēe á ū khífo.» ¹² Mí laho yi ó o nūi mu dēeniá hínon yòó ñin, á líf lá mí dāmu dēe ò o lée wà ká ba búenbúen ñin wee loñ. Á ba búenbúen wó coon mu bio yi. Á ba wee khōoni le Dónbeeni kà síi: «Bìo kà bàn síi wa ñin yí mōn hūuu.»

O Yeesu buara ba bè-kora wérowà bio yi (Matiye 9.9-13; Luki 5.27-32)

¹³ O Yeesu yèrēmāa van lè ho Kalilee vū-beeni jii. Á ba zāamāa wee buen ò o kàrán ba. ¹⁴ O wee khíí, ó o mōn o nūi búí na ba le Alifee za Levii ká a kará mí tonló lùe yi, á wee fé ho lànpo. Ó o Yeesu bía non wo yi: «Híni bè mi.» Ó o Levii líf hínon bò a yi.

¹⁵ O Levii von o Yeesu lè ho ñínló mí zii. Ho *lànpo féwá lè ba ni-kora cērēe wi ho ñínló mu ñínfi là a Yeesu lè mí ni-kenínia. Mu bon. 'Ba nùpua cērēe na hía wee bè làa wo lé bán nùpua so síi. ¹⁶ Ho *lándá bio zéenslowa na lé ba *Farizíewa kuure nùpua búí á mōn ò o Yeesu wee dí lè ba ni-kora lè ho lànpo féwá, á ba bía non o ni-kenínia yi: «Lée webio non ó o wee díráa làa bán nùpua so síi?» ¹⁷ Ó o Yeesu pá bio ba bía, ó o bía non ba yi: «Héyì! Minén! Nùpua na lò hereka

so wee wé cà tíni bānsō ñání le? 'Bùeé. 'Ba vānvārowà lé bía wee wé cà a ñání. Inén yí buara bía wee leéka le mí téréna bio yí dé. Bía zū le mí lé ba bè-kora wérowà lé bía á í buara bio yi.»

Mu bè-kía lè mu bè-fia wi mín júná yi (Matiye 9.14-17; Luki 5.33-39)

¹⁸ Wizonle búí ó o Zān Batiisi ni-kenínia lè ba *Farizíewa ni-kenínia lù mí jinií. Á ba nùpua búí wà buéé tūara a Yeesu yi: «Lée webio non ó o Zān Batiisi ni-kenínia lè ba Farizíewa ni-kenínia wee lì mí jinií à ünén ni-kenínia bēn yí máa wé mu?» ¹⁹ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Mí wee leéka le bía ba von mu yaamu sánú díró yi á ba so dà a bío le ba lì mí jinií ká a há-fia bān báa làa ba wi mín wán le? Bún yí dà máa wé. ²⁰ Èe ká pāahú búí khíi dā, ó o há-fia bān báa ba à lén ba tíahú, bún ká ba màhá wé è lì mí jinií.

²¹ «Nùpue máa lá nín-ké-ñinle bio búí máa la làa báká kínle. Lé bio ká a wó mu, á le nín-ké-ñinle á à wíoka à lèe ho. ²² Làa bún síi, á nùpue máa kúee *divén fia sūmāni-kía yi. Lé bio ká a kúaa ho bín, ká ho hía wee za, á hā à nāma. Á ho ñiyén lè hā sūmāniwa á à páani í yāa. Ho ñiyén fia ko ho kúee hā sūmāni-fia yi.»

O Yeesu wee zéeni ho Sabaa bio ya-binbiri (Matiye 12.1-8; Luki 6.1-5)

²³ Ho *Sabaa búí zoñ ká a Yeesu wee káa hā mana búí yi, ó o ni-kenínia wee khé ho ñínló ho wōhú nisāni à là. ²⁴ Á ba *Farizíewa wee bío là a Yeesu. «Loñ, lée webio non á ū ni-kenínia wee sárāa ho Sabaa zoñ ká wa lándá non hò mu?» ²⁵⁻²⁶ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Bìo ó o *Daviide yánkaa wó á mí ñin yí kārāna yí mōn le? Mu wó le *Dónbeeni yankarowà nūhúso beeni Abiataare pāahú. O Daviide lè mí ninnzáwa á le híni hía dá á ba yí yú bio ba à dí. Ó orén mí bæere zon le Dónbeeni zii yi á zoó lá le Dónbeeni hāmu búurú là, ò o mún buan ho búí lée non mí ninnzáwa yi, ká le Dónbeeni yankarowà mí ñin lè bía non lá ko ba wé là ho làa bio ho lándá bòráa mu.» ²⁷ Ó o Yeesu pá bínfa bía non ba yi: «Ho Sabaa bàrá ò o nùpue bio wé se, ká nùpue yí léra Sabaa bio yi. ²⁸ Lé bún non ó o Nùpue Za á ho Sabaa bio mún wi níi yi.»

* 2:25-26 Mi loñ Samuwēle nín-yání vūahú 21.1-7

3

O Yeesu weéra a nni na bàhó húrun
(Matiye 12.9-14; Luki 6.6-11)

¹ Bún môn ó o Yeesu bīnía van ba *zúí-fūwa kàránlò zīi yi. Mu zoñ à nni búí wi bín á bàhó húrun. ² Á ba *Farizīewa na wi bín bò mí yìo o Yeesu wán le mí ì loñ ká a weé o nni mu ho *Saba a zoñ, lé bìo ba wi ba zéení a Yeesu mu wékheró bio. ³ Ó o Yeesu bíá non o nni na bàhó húrun yi: «Lii híni buee léé òo ba nùpua búenbúen yahó le ba mi fo.» ⁴ Bún môn ó o Yeesu tūara bia wi bín yi: «Wa làndá yí á lé mu yén ó o nùpue ko ò o wé ho Sabaa zoñ? Léé bè-tente léé, tàá léé bè-kohó? Lé ho káni a nùpue léé, tàá lé ho díá ò o hí?» Á bia wi bín yí bíá ðe. ⁵ Ó o Yeesu loína ba búenbúen yi khíi fò le le sī-cīlè. O mún yi wee vá lé mi sòobéé bìo ba yiwa tunka bìo yi. Ó o wáa bíá non o nni yi: «Hóní ù bàhó.» Ó o nni hónía ho á ho ðeenia wan. ⁶ Á ba Farizīewa fó mín à ba ló á ðeenia léé kúaa mín wán là a *Heroode kuure nùpua, à ba wee loñ bio ba à wé á à búeráa o Yeesu.

Ba zāamāa wee lé buen o Yeesu cōn

⁷⁻⁸ O Yeesu le mí nì-kenínia wà van ho Kalilee vū-beeni jii á ba minka zāamāa bò a yi. Ba nùpua mu búí ló ho Kalilee kōhú yi. Ba búí ló ho Zudee kōhú lóhó na ba le Zeruzaleemu yi, le ho kōhú mu lórá búí yi mún. Ba búí ló ho Idumee kōhú yi, le ho Zurudēn muhú môn. Ba búí ló hā ló-zàwa na bāmakaa ho Tiire le ho Sidōn lórá yi. Bán zāamā-kúii so hía wee buen o Yeesu cōn, lé bio ba já bio ó o wee wé búenbúen. ⁹ Ó o Yeesu wáa le mí nì-kenínia ðua ho woohú búí buennáa bèra a na ká ba zāamāa hía wee hénka a, ò o zo hon. ¹⁰ Mu bon. Bio ó o wee weé ba nùpua cèrèè ká síi, á bia mu vāmú wee beé ló wee jaa mín o wán, bèra à na ò o yí ba túii yi. ¹¹ Ba nùpua na ba cínáwa wi yi ká ba sansan mōn o Yeesu, à ba lé lùiorá a tá, à wé wāamaka ká ba à bío: «Fo lé le Dónbeeni Za.» ¹² Ká a Yeesu màhá wee hení mu na ba yi le ba yí bá mí bio na nùpua yi.

O Yeesu hueekaa mí tonkarowá píru jūn
(Matiye 10.1-4; Luki 6.12-16)

* ^{3:17} Ba zúífūwa cōn, ó o nùpue na ka lòn vohó na wee nāmaka lé o nùpue na sīi khúaa.

† ^{3:18} Mí loñ Matiye vūahú 10.4 ‡ ^{3:22} Mí loñ Matiye vūahú 10.25

¹³ Bún môn ó o Yeesu yòora le búee búí wán, ò o von ba nùpua búí á ba buée yòora a cōn. ¹⁴ Ó o hueekaa ba píru jūn ba fíahú á có yèni làa tonkarowá. O hueekaa ba à ba keñ mín wán làa wo ò o wé tonka à ba bue le Dónbeeni bio. ¹⁵ O mún non ho pánká ba yi à ba wé ja le ba cínáwa lén bia ba wi yi.

¹⁶ Bia ó o hueekaa yènnáa lé hía kà:

O Simōn, yia ó o có yèni làa Piere.

¹⁷ O Zaaki le mí za Zān na lé o Zebedee za-wa. O Yeesu có ba yèni làa Buaneezeesi, bún kúará le «nùpua na ka lòn vohó na wee nāmaka.*»

¹⁸ O Àndere, o Filipu là a Baatelemii,

o Matiye là a Toma,

o Zaaki na lé o Alifee za,

o Tade, o Simōn na lé ba Zelootewa†

kuure nùpua nì-kéní.

¹⁹ O Zudaa Isikariote na khíi dé o Yeesu mí zúkúsa níi yi.

O Yeesu ðànló yí ló Satāni cōn

(Matiye 12.22-32; Luki 11.14-23; 12.10)

²⁰ Bún môn ó o Yeesu bīnía buée lion le zīi yi. Á ba minka zāamāa tīn buée fò mín fúaa o Yeesu le mí nì-kenínia yáa yí yí pàahú máa díráa. ²¹ Bìo á bàn nùwā já mu, á ba ló wá buée fé o, à ba wee bío le o jùhú míá bín.

²² Ho *làndá bìo zéénflowa na ló ho Zeruzaleemu yi guara bín bán ðèn wee bío: «Mu lé ba cínáwa jùhúso na ba le *Belezebuule‡ lé yia wi o yi. Lé wón non ho pánká wo yi ó o dà wee janáa ba cínáwa lén bia ba wi yi.» ²³ Ó o Yeesu wáa von ba wee bíoráa le hā wàhio: «O *Satāni yí dà máa ja mí ninzàwa cínáwa. ²⁴ Ká kōhú ðà-kéní nùpua hía wee fi mín yi, se hón kōhú so máa va yahó. ²⁵ Ká zī-jùhú ðà-kéní nùpua hía wee fi mín yi, á hón zī-jùhú so máa va yahó. ²⁶ Ká a Satāni hía wee fi le mí ninzàwa cínáwa, ká a bëni sankaa, ó o pánká máa va yahó ká ho ò yáa. ²⁷ Nii woon yí dà máa zo pánká ðanso zīi á máa zoó khuii o níi bio ká a yí can o pánká ðanso mu yí vó. Ká a màhá can wo vó, ó o zoó khuii o zīi bìo búenbúen á à lénnáa. ²⁸ Le ī mi ho túiá na mí: Ba nùpua bè-kora le ba bín-kora na

ba à bío le Dónbeenì dání yi búenbúen á le Dónbeenì dà khíi sèn ò díá á à na ba yi.

²⁹Ká yia màhá khíi bíá le bín-kohó á l'éra le Dónbeenì Hácírí yi, wón bìo á le Dónbeenì máa sèn máa díá máa mi hùúu. Mu ù jì a jùhú yi f'èè.» ³⁰O Yeesu bíá kà síi non ba yi, lé bìo ba wee bío le o cíná wi o yi.

*O Yeesu bàn nùwā binbirí
(Matiye 12.46-50; Luki 8.19-21)*

³¹Bìo ó o Yeesu bàn nu lè bàn zàwa wáa buée dñ, á ba lée ðin ho khūuhū, à ba tonkaa o búí le wón zoo ve o. ³²Ba núpua na kará kínía o Yeesu yi boo, à búñ à yia ba tonkaa buée wee bío làa wo: «Loñ, mìn nu lè mìn zàwa [lè mìn hínni] wee cà fo, ba lée wi ho khūuhū.» ³³Ó o Yeesu bíá: «Lé o yén lé wàn nu? Á wàn zàwa lé ba yén?» ³⁴Ò o loína bia kará kínía wo yi khíi fò, ò o bíá: «Mi loñ! Wàn nu lè wàn zàwa wi hen. ³⁵Lé bio á yia wee wé le Dónbeenì síi bìo se wón lé wàn za, táá wàn hínló, táá wàn nu.»

4

*O ðiro wàhiire
(Matiye 13.1-9; Luki 8.4-8)*

¹O Yeesu tìn wíokaa wee kàrán ba núpua ho Kalilee vū-beenì jii. 'Ba minka zàamáa kínía wo yi, ó o wó san zon ho woohú á zoó kará. Ho woohú mu wi mu jumu yi, ká ba zàamáa bán lée wi le fónbóore yi mu jumu jii. ²O hía wee wà há wàhio à kàránnáa ba núpua làa bìo cèrèè. Bìo kà lé bìo ó o kàránnáa làa ba: ³«Mi tántá mi jikōnna. Nii búí ló van mí mōhú yi, á wà vaá dé mí bè-dà. ⁴Bìo ó o wee dé mu, á mu búí lion ho wōhú nìsání, á ba jínzàwa sèekaa búñ vā. ⁵Mu búí lion ho búaa hó na le tñí wi wán ká le yí lì, á mu ðèenía ló, lé bìo le tñí yí boo bñ. ⁶Bìo le wii já mu lè mí sòobéè, á mu hon, lé bìo mu naní yí zon ho tá yi sese. ⁷Mu búí lion hen na há kíkara bia héra yi, á mu ló, á hñn kíkara so hínnon yòò pà mu, á mu yí yú bia hùúu. ⁸Mu búí búñ lion ho tá na se yi, á mu ló, á yòó dñ, á yú há bia bóni làa píru píru, búar-á-tñ tñ, khīmàni khīmàni.» ⁹Bún mōn ó o bíá non ba yi: «Yia wee jí bìo, à wón jí bìo bíá sese.»

*O Yeesu wàhio wàró jùhú
(Matiye 13.10-17; Luki 8.9-10)*

¹⁰Bìo ó o Yeesu páanía wi làa bìa yí máa tà lé o mōn là a nì-kenínia píru jùn, á ba fíora a le o zéeni há wàhio mu kúará làa mí. ¹¹Ó o bíá non ba yi: «*Le Dónbeenì béeni bìo na kúará lá ðin yí zū á minén yú zūna. Ká ba nì-vio wee jí mu bìo búenbúen lòn wàhio.

¹²Lé búñ non
«á ba lé ba núpua na yìo wi
ká ba yí máa mi sese.
'Ba mún wee jí mu bìo,
ká ba yí máa zūñ mu bàn kúará binbirí.
Ká búñ mía se ba lá á à yèrèrà à buen le
Dónbeenì cñ,
á dén lá à sèn ò díá á à na ba yi.»*

*O Yeesu zéeni o ðiro wàhiire kúará
(Matiye 13.18-23; Luki 8.11-15)*

¹³Bún mōn ó o Yeesu bíá non ba yi: «Ká le wàhiire na kà bàn kúará á mí yí zū, á mí ì wé kaka á à zūnnáa há wàhio búenbúen na ká bàn kúaráwa? ¹⁴Le Dónbeenì bóni ká lè mu bè-dà na ó o ðiro wee dé. ¹⁵Ba núpua búí ká lè ho wōhú nìsání na le bóni lion yi. Hen ká ba já le Dónbeenì bóni, ò o Satáni ðèení lén le ba yiwa. ¹⁶Ba búí ká lè ho búaa hó na le tñí wi wán ká le yí lì. Hen ká ba já le Dónbeenì bóni, à ba tà le yi, à zàmaka le bìo yi. ¹⁷Ká ba màhá yí máa tà à le bóni mu wii ba sese à va yahó. Ká le lònbee, táá ho kúará lénló yú ba le Dónbeenì bóni bìo yi, à ba ðèení pí le Dónbeenì bìo. ¹⁸Ba búí ká lè ho tá na á há kíkara bia héra yi á mu bè-dà lion yi. 'Ba já le Dónbeenì bóni, ¹⁹èè ká ho yiró bìo yilera, lè ho nàfóro símu na wee vñni ba núpua, lè mu biowa síwà cèrèè na ba núpua sía wee vá yi, búñ wee wii ba, à hè le bóni mu à le máa ðàñ ðèè búí wé. ²⁰'Ba búí bèn ká lè ho tá na se bìo. 'Ba wee jí le Dónbeenì bóni à tà le yi. Bán ka lòn ðínló na yòó ton, á ho búí yú há bia bóni làa píru píru, búar-á-tñ tñ, khīmàni khīmàni.»

*Le fñntání wàhiire
(Luki 8.16-18)*

²¹Bún mōn ó o Yeesu bñnia bíá non ba yi: «O búí so wee wé dé fñntání à bñn lá láahó búñ yi le? Táá òanso so wee wé dé le zoo bàrà kàtà tà le? 'Bùèé. 'Ba wé dé le bàrà hen na le ko le bàrà yi. ²²Mu bìo na sànkkaa

* 4:12 Mi loñ Ezayii vūahú 6.9-10

búenbúen khíi mi. Á bìo sà yi búenbúen bìo khíi zúú. ²³Yia wee jí bìo, à ònso jí bìo bía sese.»

²⁴O Yeesu pá bíníá bía bìo kà non ba yi: «Mí wé jí bìo wee bío na mia sese. Le wíló dèe na mí wee mònzá lè mu bìo, lé dén òn sá á le Dónbeenì á à mònzá lè mí bìo á à wíoka à bè mu búí wán á à na mia. ²⁵Lé bìo á yia bìo wí á le è bíní ì na mu búí wo yí á à bè mu wán. Ká yia dèe búí mía, á hàrí mu bè-za na ó o wee leéka le mu wí mí cón, á le pá à fé.»

Bìo mu bè-dínii wee wé wé dānāa bàn wāhiire

²⁶O Yeesu tín bíníá bía: «*Le Dónbeenì béenì bìo bonmín làa bìo kà: Nii búí dó mí bè-dà mí móhú yi. ²⁷O wee da à lée sín làa wízoní. Hón pāhú so ká hā bia wee hàa à yòo lé ká a yí zū bìo mu wee wéráa. ²⁸Ho tá mítén wee wé à mu bìo na dó à lé, à wé mí mùuní, à te, à kúee mí yìo. ²⁹Ká ho dínílo hía bon, á láró dōn, ò o móhú ònso dèenì lá mí khónle ká a khè ho.»

Ho mútáàdè vīndèe bæere wāhiire
(Matiye 13.31-32; Luki 13.18-19)

³⁰Bún món ó o Yeesu tín pá bíníá bía: «Lé mu yén á wa dà à tée lè le Dónbeenì béenì? Lé le wāhiire yén á wa à dīn wán á à zéenínáa le béenì mu bìo? ³¹Mu bìo dà à tée lè le vīndèe na ba le mútáàdè bàn bæere. Le ka cínú á po hā bia búenbúen na ho dīmíná yi. ³²Ká ba dù le à le lé, à dā poñ ho zen-buahó bè-vānii búenbúen, à lakara keí á tarò wé, à ba jínzàwa wé dàn tá mí lenna yi.»

(Matiye 13.34-35)

³³Lé ká síi ó o Yeesu hía wee wārāa hā wāhio cērèe làa hā kà bàn síi bìo, à zéenínáa le Dónbeenì bíonì na ba nùpua yi. O hía wee kārán ba à héha làa bìo á bia wee jí a cón dà à zúúnáa hā kúará. ³⁴O hía máa wé bío lè ba zāamāa ká a yí máa wā wāhio. Ká pāhú na ó orén lè mí nì-kenínia wí mí dōn, ò o zéenì hā kúará na bán yi.

O Yeesu dīnía ho pinpiró
(Matiye 8.23-27; Luki 8.22-25)

* 5:1 Ho Zerasaa lé hā Lórá Bio Pírú kōhú ló-beenì. Le Dónbeenì bíonì vōnna búí yi á ho Kadarāa lè ho Zēekesa lórá lé hāa bìo bía. † 5:2 Ba zúífūwa búráa lè warén búráa yínóñ dà-kéní. Ba fū wee wé cé mí búráa hā ó-łeera yi kúia. Lé hōn búráa so síi ó o khéero ló yi guararāa o Yeesu cón.

³⁵Mu nōnzoñ mí bæere zīihú, ó o Yeesu bía non mí nì-kenínia yi: «Mí wa khíi lè ho vū-beenì món.» ³⁶Á ba wāa wā díá ba zāamāa. Ho woohú na ó o Yeesu lá wí yi lé hía ó o nì-kenínia zon làa wo á ba wā. Hā wanna búí mún sàarāa yi làa ba. ³⁷Cúa-yen à ho pinpi-beenì hīnnon wee vā, á mu jumu wee yānbónka zo ho woohú. Lōnbìo à ho yòo wee sí lè mu jumu. ³⁸Mu wee wé ò o Yeesu líí dūma ho woohú fīkōhú sá mí júhú á mu dāmu bó. Ó o nì-kenínia sínia wo á bía non wo yi: «Núhúso, wa à hí. Mu so lée bio na yí ciran fo lée?» ³⁹Ó o Yeesu sīna nāmaka ho pinpiró yi, ò o bía non ho vū-beenì jumu yi: «Wé tété.» Á ho pinpiró dēenía dīn. Á mu búenbúen wó tété. ⁴⁰Ó o Yeesu bía non mí nì-kenínia yi: «Lée webio non á mí zānanāa? Á lé minén pá dīn yí dó mí sía miì lon?» ⁴¹Ká bìo ba zāna dākhiína, á ba wee bío mín yi: «Páa! O nùpue mu lé o yén síi ká? Hàrí ho pinpiró lè mu jumu ó o bíarāa, á mu pá bò a bíonì yi.»

5

O Yeesu non ba cínāwa léra o nìi búii yi
(Matiye 8.28-34; Luki 8.26-39)

¹Bún món á ba wā khíi dōn ho Kalilee vū-beenì món ho Zerasaa* kōhú yi. ²Bìo ó o zoó ló ho woohú yi lée wee dīn, à bún ò o nìi búii ló ba nì-hía nūuní† à wee sí a yahó. O cíná búii wí o nìi mu yi á wee beé o ló. ³O wee cāa ba nì-hía nūuní. Nùpue yí dà máa bīnī máa ca a làa dèe woon, hàrí lè hā zúakuaríwā. ⁴Pōnna cērèe ba can wo lè hā zúakuaríwā. Ká a màhá wee wé khòo hā zúakuaríwā, à háaka hā cíní na wí o zení yi. Pànká ònso na dà a bìo wón mía. ⁵Fúuu lè hā wízoní, ká lé ba nì-hía nūuní lè hā búaa ó o wí yi, á wee wāamaka ká a húaa mítén bóoníka yi lè hā huua.

⁶O nìi mu khèra mōn o Yeesu ó o lūwa guarā á buée líí búrá a tá † ò o wee bío bìo ká pōnpōn: «Dónbeenì na wí mu bìo búenbúen júhú wán Za Yeesu! Lée webio fo lon làa mí? Sábéré, ī wee yanka fo le Dónbeenì yèni yi, yí yáa ī bìo.» ⁸O bía búin, lé bìo ó o Yeesu wee kíká a cíná na wí o yi le o lé. ⁹O o Yeesu

tùara a yi: «Û yèni ba le we?» Ó o bía: «Û yèni ba le Zàamáa, lé bio wa boo.»¹⁰ Ò o wee yanka a le o yí ja mí lén ho kǎhú mu yi.

¹¹ Mu wee wé à nǎnbùe-foohú búí wee dí le búee nisání. ¹² Á ba cínáwa mu yankaa o Yeesu kà: «Na ho wǎhú wen le wa vaa zo ba nǎnbùeení na kà yi.»¹³ Ó o Yeesu nǎn mu wǎhú ba yi. Á ba cínáwa mu ló a nǎi yi á vaá zon ba nǎnbùeení yi. Á ba búenbúen yòò lùwa le búe wán á kùenkaa líf zon ho vū-beení yi á húrun. Ba à yí lòn muaaseé jun síi.

¹⁴ Á bía lá wee pa ba lùwa vaá bía mu nǎn bía wi mí manawà yi, á bía mu nǎn bía wi ho lóhó yi. Á ba nùpua ló wà buée loí bio wó. ¹⁵ Bio ba buée dǎn hen na ó o Yeesu wi yi, á ba mǎn o nǎi na ba minka cínáwa lá wi yi, ò o wó mí nǎ-tente á zǎ mí sǎa kará, á ba zǎna. ¹⁶ Á bía mu wó yò yi lá bio wó a nǎi na ba cínáwa lá wi yi làa bio wó ba nǎnbùeení yi á ferra nǎn bía ló buaraka yi. ¹⁷ Á ba wee yanka a Yeesu le o sáberé ò o lén día mí.

¹⁸ Pàahú na ó o Yeesu bínía wà yòò zo ho woohú yi, ó o nǎi na yú míten ba cínáwa níi yi yankaa wo le o día le mí bè làa wo. ¹⁹ Ó o Yeesu pá ò o bía nǎn wo yi: «Bíní va mǎn zǎi à vaa bío ù màkárí na ó o Nùhúso zǎnna, làa bio ó o wó nǎn foñ búenbúen à na ba nùpua yi.»²⁰ Ó o nǎi mu bèn wáa wà á tò hǎ Lórá Bìo Pírú kǎhú yi ká a wee yényení bio búenbúen na ó o Yeesu wó nǎn wo yi. Á bía búenbúen na ja mu á mu wó coon dàkhiína.

O Zayiruusi hínló là a háa búí wééró bio (Matiye 9.18-26; Luki 8.40-56)

²¹ Bún mǎn ó o Yeesu zon ho woohú, á yèrémáa khú ho vū-beení mǎn, hen na ó o ló yi buararáa. Á ba minka zàamáa buée kíniá wo yi ká a wi mu jumu jii. ²² Hón pàahú so yi à bún ba *zúífúwa kàránlò zǎi ya-dí búí na yèni ba le Zayiruusi buée dǎn. Bio ó o buée bó a Yeesu yí ó o líf búrá a tá, ²³ á wee bǎnbǎn a kà síi: «Û hínló máa fen, ï wee fio fo, sáberé à ù buee bè ù níi o wán ò o lò fá.»²⁴ Ó o Yeesu wáa bò làa wo á ba wà. Á ba minka nùpua bura bò a yi. ²⁵ Háa búí wi ba tíahú á wee mi mí seeró féee á dǎn hǎ lúlúio píru jun à ho máa fi.²⁶ Ó lò bon làa soobé le tǎni bǎnsowà níni yi, á níi bio

búenbúen wó. Ká a màhá pá yí yú míten. O vǎmú yáa wíokaa wee dé wán. ²⁷ O háa mu hía ná a Yeesu bio, lé bún nǎn ó o buée zon ba zàamáa yi, á jàana zoó bo a Yeesu yi, á túaa o dà-zínii yi là a mǎn. ²⁸ O lá wee bio bio kà mí yi: «Hen ká ï dàina túaa o dà-zínii yi, á ï wa.»²⁹ Bìo ó o bèn yú zoó túaa o dà-zínii yi, ó o seeró dèeniá dǎn, ó o zǎna mu mí sǎniá yi le mí wan. ³⁰ Mí laho yi, ó o Yeesu zǎna le pánká búí ló mí yi, ó o yèrémáa dǎn ba zàamáa yi ò o tùara: «Lée wée túaa ï dà-zínii yi?»³¹ Ó o nǎi-keníniá bía nǎn wo yi: «Fo yí mǎn bio ba nùpua buraráa foñ á wee jàa mín le? À ù pá wee tùu le lée wée túaa foñ.»³² Ká a Yeesu wi ò o zǎn yia wó mu, ó o wee loí mí nisáa yi. ³³ Ó o háa zǎna, ó o wee zà, lé bio ó o zǎ bio wó a yi. Ó o wà buée líf búrá a Yeesu tá, ò o ferra bio mu wóráa búenbúen nǎn wo yi. ³⁴ Ó o Yeesu bía nǎn wo yi: «Wàn hínló, bio fo dó ù síi mi, lé bún wéera fo. Wáa lén, vaa yí héera. Fo wan mu vóráa.»

³⁵ Bìo ó o Yeesu wee bío kà síi à bún ba tonkarowà búí ló a Zayiruusi zǎi nǎn o mǎn á buée wee bío làa wo: «Û hínló wáa húrun. Fo tǎn pa à seé o nǎi-kàránlò le?»³⁶ Ká a Yeesu màhá yí loína lè ba cǎn ò o bía nǎn o Zayiruusi yi: «Yí titika, dé ù síi mi.»³⁷ O Yeesu yí tà le nùpue léni mí ká mu yínó o Piere là a Zaaki lè mǎn za Zǎn. ³⁸ Bìo ó o vaá dǎn o Zayiruusi mu zǎi, ó o Yeesu mǎn bio le lùe kánkáa dǎnnáa. Ba nùpua wee wá pǎnpǎn. ³⁹ Ó o Yeesu yòò zon le zǎi yi ò o bía nǎn ba yi: «Lée webio te hǎn minka kánkáa so. Lée webio nǎn mi wee wáráa kà síi? O híngo-za mu yí húrun, o lée yia na dǎma.»⁴⁰ Á ba wee zǎnka a yi. Ó o wáa le ba búenbúen lé, ò o fó a híngo-za bǎn maá lè bǎn na lè mí nǎi-keníniá nùwá tǎn á zonnáa hen na ó o híngo-za wi yi. ⁴¹ Ò o líf fù a níi yi ò o bía: «Talita kumi.» (Bún kúará le «híngo-za, le ï bío mu na foñ, lii híni»). ⁴² Ó o híngo-za dèeniá líf hínon wee varáka. O teró lúlúio yú píru jun. Bio ba mǎn mu kà síi á ba wó coon dàkhiína. ⁴³ Ká a Yeesu màhá heníá mu nǎn ba yi le ba yí bío mu le nùpue jí. Ò o bímíá bía le ba na mu bio wo yi le o dí.

‡ 5:25 Mí loí Levii nùwà vǎhú 15.25-33

6

Ho Nazareete lóhósa yí tà a Yeesu bio
(Matiye 13.53-58; Luki 4.16-30)

¹ Bún món ó o Yeesu ló hón laho so yi á wà van ho lóhó na ó o dōn yi. Ó o nì-kenínia bò làa wó. ² Bìo ho Sabaa dōn ó o zoó kàrána ba nùpua ba *zúífúwa kàránlò zī yi. Ba minka nùpua na já a bioní á wó coon dàkhīna. Á ba wee bío: «Bìo kà búenbúen ó o yú wen? O bē-zūrimini lè mu yéréké biowa na ó o wee wé ó o yú wen? ³ Yínōn orén lé o búen-khēero le? Á bān nu yínōn o Mari le? O Zaaki là a Zozee là a Zude là a Simōn, bán so yínōn bān zāwa le? Á bān hīnni làa wen yí wí mín wán hen le?» Lé bún non á ba yí tàráa o Yeesu bio. ⁴ Ká a Yeesu màhá bía non ba yi: «Le *Dónbeeni jì-cúa fēero wé yí le kōnbii lùà búenbúen yi. Ká bān kùrú lóhó mí beere nùpua, lè bān temínlowà lè bān zī-júhú nùpua bán máa wé kōnbi o.» ⁵ O Yeesu yí wó yéréké bìo bín, ká mu yínōn ba vānvārowà nūwā yen na ó o bò mí níní wán á weéra. ⁶ Bìo ba yí dó mí sīa wo yí á wó a coon.

O Yeesu tonkaa mí nì-kenínia lè ba nūwā jun jun

(Matiye 10.5-15; Luki 9.1-6)

Bún món ó o Yeesu tò há lórà na bāmakaa bín yi, á wee kàrán ba nùpua. ⁷ O von mí nì-kenínia píru jun á wee tonka lè ba nūwā jun jun. O non ho dàrló ba yi, à ba wé kíkánáa ba cínáwa yi, ⁸ á bía bìo kà non ba yi: «Mí yí bua dèè à láràa ho wōhú ká mu yínōn le bùen-za mí dòn. Mí yí bua bē-díni, tàá puure. Mí yáá pá yí bua wárí. ⁹ Mí zí há nakāa ká a búí yí bua báká búí à séení hía ó o zā.» ¹⁰ Ó o bínía bía: «Mí wé vaá zón lóhó léé lóhó yi, à le zī na mí làara yi lè bín à mí keení yi fúaa mí léró ho lóhó mu yi. ¹¹ Ká lóhó na sa wé pá le mí máa làa mí wán, tàá ká ba pá le mí máa jí mí cōn, ká mí wee lé ho yi, à mí púaa mí zení khúnkhūnì kúia bín.* Á bún ñ zéení làa bán le ba wó khon.» ¹² Á ba bēn wà dén jii so wán, á vaá wee hée bue mu na ba nùpua yi le ba yèrè má mí yilera lè

* 6:11 Mí loñ Matiye vūahú 10.14 † 6:14 O Heroode na ba bía bìo hen lé o Heroode Āntipaasi.

‡ 6:17-20 O Filiipu na ba bía bìo hen lé yia hía wi ho Oroomu lóhó yi. Wón wi mí dòn là a Filiipu na fàrá ho Sezaaree lóhó. O Heroode hía fó bān háa yan ká a yìo wi lua. § 6:17-20 Mí loñ Levii nūwā vūahú (Lévitique) 18.16

mí wárá. ¹³ Ba cínáwa cèrèè ba wee ja lén bía ba wi yi, á mún wee khii ho jiló lè ba vānvārowà cèrèè, à weé ba.

O Zān Batiisi búeró bìo
(Matiye 14.1-12; Luki 9.7-9)

¹⁴ Bún ñ wé ò o bée *Heroode† já a Yeesu bìo, lé bìo ó o yèni ló há lùà búenbúen yi. Ba nùpua búí wee bío le lé o Zān Batiisi á vèera, le lé bún non ó o dà mu yéréké bìo wee wéráa. ¹⁵ Ká ba búí bán bēn wee bío le mu lé o *Elii. Ba búí yáá bēn wee bío le mu lé le *Dónbeeni jì-cúa fēerowà na yánía nì-kéní. ¹⁶ Bìo ó o Heroode já mu kà, ó o le éee! Le o Zān Batiisi na mínén non le jii ba kúio júhú lé wón bínía vèera le.

¹⁷⁻²⁰ Bìo kà lé bìo mu wóràa: O Heroode hía fó mín za Filiipu‡ bān háa Herodiade yan. Ó o Zān bía non wo yi: «Mín za bān háa á fo yí ko à ù fé ya.»§ Bìo ó o Herodiade já mu ó o sīi cà a Zān yi, á wi ò o cà a búeró yahó ká a màhá yí dàina mu yí wó, lé bìo ó o Heroode mu fù wee hézōn o Zān. O zū le o léé nì-tente na bìo sà le Dónbeeni yi, ó o bēntín fù pan o bìo. Hen ká a wee jí a bioní, ò o máa zūn bìo o ò wé sese, ò o jōn pá wa a bioní jiló. Ká bún pá yí hò bìo ó o non le jii á ba wiira a Zān mu can dó ho kàsò yi, á weéràa o Herodiade sīi.

²¹ Á nōzōn na ó o Heroode mu teró wiz-onle bánbáa buée dōn yi, ó o Herodiade wáa bò bún yi á wóràa bìo ó o lá wee leéka. Mu zōn ó o Heroode wó ho sōn-beeni ò o von mí bēni nì-beera, á von ba dásíwá júnása lè ho Kalilee kōhú bá-zāwa. ²² Mu zōn ó o Herodiade hínlò á wà zon hen na ba wee dí ho sánú yi, á zoó yon. Ó o bìo weéra a Heroode làa bìa ó o von sīa. Ó o Heroode wáa bía non o hínzoró yi: «Bìo fo le fo ò cà à ù zéení, á ï na mu foñ.» ²³ Fúaa o hía baa á bía bìo kà: «Bìo búenbúen na á fo le fo o cà à ï na foñ, hàri mu wé ï bēni bán sankà mànì, á ï pá à na mu foñ.» ²⁴ Ó o hínzoró wáa wà léé tuara mín nu yi: «Lé mu yén á ï ko à ï bío le o *Heroode na mi coon?» Á wón bía non mí hínlò yi: «Lén zo o bío le o Zān Batiisi júhú lé hía ò o na foñ.» ²⁵ Ó o hínzoró

dèenía yèrèmaa bánbáa zon o bée cón á zoó bía bìo kà nòn wo yi: «O Zān Batiisi jùhú lé hia à ũ wáa dé ho lenbuen yi na mi.»²⁶ Ó o bée sánia búenbúen yòò tò. Ká a màhá yí wi ò o pí bia ó o von yahó bio ó o báa bìo yi.²⁷ Mí lahó yi ó o dèenía tonkaa mí dásí nì-kéní, á nòn le jii yi le o vaa kúii o Zān Batiisi jùhú bua buennáa. Ó o dásí nì wà van ho kàsó zii yi, á vaá kúio o Zān Batiisi jùhú,²⁸ á dó ho lenbuen yi á buée nòn o hínzoró yi, á wón buan vaá nòn mín nu yi.²⁹ Bìo ó o Zān Batiisi nì-kenínia ná mu, á ba buée lá a vaá nùuna.

O Yeesu dínia ba minka zàamáa
(Matiye 14.13-21; Luki 9.10-17; Zān 6.1-14)

³⁰ Ba tonkarowà vaá bínia buara a Yeesu cón, á buée fεera bìo ba wó làa bio ba kàranna búenbúen lè ba nùpua á nòn wo yi.
³¹ Ba nùpua na wee buen ká ba bíní lén á boo dà, fúaa o Yeesu lè mi tonkarowà yí yú ho pàahú máa díráa. Lé bún nòn ó o bíaráa bìo kà nòn ba yi: «Mí buen le wa khèn lé à mi léé yí vūn cínú.»³² Á barén mí dòn wáa zon ho woohú á khèra ló van hen na á nùpue mía yi.³³ Ká nùpua cèrèè màhá mòn ba lénlò, á zūna ba. Á ba lóka hā lórá búenbúen yi á búunia dú a Yeesu lè mí tonkarowà yahó van ho lahó mu yi.³⁴ Bìo ó o Yeesu zoó ló ho woohú yi, ó o mòn ba minka zàamáa. Á ba màkàrí buan wo yi, lé bio ba bonmín lòn pia na paro mía. Ó o wáa kàranna ba làa bio cèrèe.³⁵ Bìo le wii wee tè, ó o Yeesu nì-kenínia vá buée bó a yi á bía nòn wo yi: «Le wii tò, à hen na wa wi yi, á nùpue mía yi.³⁶ Bìo le ba nùpua mu lén va hā manawà lè hā lórá na sùarákaa hen, à vaa yà mu bio dí.»
³⁷ Ó o Yeesu bía nòn ba yi: «Mínén miten na mu bè-dínii ba yi.» Á ba bía nòn wo yi: «Hàrí wa vaa yà wén-hāani* khíá-jun búurú buee na ba yi, á hon pá máa yí ba.»³⁸ Ó o Yeesu bía nòn ba yi: «Mí vaa loí le léé búurú bio yen ká mí cón.» Bìo ba van buara, á ba bía nòn wo yi: «Léé búurú bi-zàwa bìo hònú làa cezàwa bùaa jun.»³⁹ Ó o Yeesu wáa nòn le jii mí nì-kenínia yi le ba sanká ba nùpua le ba keení lè mí kuio le jí-sio wán.⁴⁰ Á ba kará lè mí kuio. Ba búí lé ho khímàni khímàni, ba búí lé ho búará-jun làa píru píru.⁴¹ Ó o

Yeesu wáa fó ho búurú bi-zàwa bìo hònú lè ba cezàwa bùaa jun buan, ò o hóonia mí yahó ho wáayi á wee fio, ò o dó le Dónbeeni bāraká, ò o cèekaa ho nòn mí nì-kenínia yi le ba sanká na ba nùpua yi. O mún sankaa ba cezàwa bùaa jun nòn ba búenbúen yi.
⁴² Ba lè mi nì-kéní kéní yú dú á sù.
⁴³ Ho búurú lè ba cezàwa na là ká á ba nì-kenínia khuiira, á mu sí hā sàkíwá píru jun.
⁴⁴ Bìo dú mu, á ba báawa mí dòn á yú ho muasee hònú.

O Yeesu wee varáka ho vū-beeni jumu wán

(Matiye 14.22-33; Zān 6.15-21)

⁴⁵ Bún món ó o Yeesu dèenía kíkáa mí nì-kenínia yi le ba zo ho woohú à dí mí yahó khí ho vū-beeni món lè ho Betesayidaa lóhó cón, ká minén nà na ho wóhú ba zàamáa yi á ba à boka.
⁴⁶ Bìo ba saawaa mín yi vó, ó o vaá yòora le búee búí wán á wà yòò fio le Dónbeeni yi.
⁴⁷ Ho tá á á bío le mí l hī, à bún ho woohú na ó o nì-kenínia zon á zoó wi ho vū-beeni sī yi. Ò o Yeesu mí dòn léé dīn le bónbóore yi.
⁴⁸ Ó o mòn ò o nì-kenínia lè wee be lè ho woohú paró, lé bio ho pinpiró wee sí ba yahó. Hā tá-tia yi, ó o Yeesu wee varáka mu jumu wán á mà ba, á wà vaá níkhíí ba.
⁴⁹ Bìo ba mòn wo ò o wee varáka mu jumu wán, á ba wee léeka le o léé nì-hónbóní. Á ba wee wāamaka.
⁵⁰ Ba búenbúen á yia yí mòn wo mía. Á ba zónkaa dàkhíina. Ká a Yeesu dèenía bíà làa ba: «Mí hení mí sīa, mu lé ínén, mi yí zón bio.»
⁵¹ Ó o yòò zon ho woohú yi làa ba, á ho pinpiró dīn. Ó o nì-kenínia wó coon dàkhíina.
⁵² Ba yí zūna mu yéréké bio na ó o wó lè ho búurú bān kúará, lé bio ba tun mí yiwa.

⁵³ Ba káa ho vū-beeni khíi dōn ho lahó na ba le Zenezareete kōhú, á ba can mí woohú mu jumu jii.
⁵⁴ Bìo ba zoó ló ho woohú yi á ba nùpua na mòn o Yeesu dèenía zūna a,
⁵⁵ á ba héera bía a. Á ba nùpua wee lé làa búenbúen yi à bua mí vānvārowà ká ba wi mí dāmu sīa wán, à varáa o cón hen na ba wee jí le o wi yi.
⁵⁶ Lúa búenbúen na ó o Yeesu wee va yi, hā ló-zàwa lè hā ló-beera lè hā manawà, á ba nùpua wee bua mí vānvārowà à varáa ho femínlò lara yi ká ba yanka a le o día le ba tūiika a dà-zíinii jii-káa

* 6:37 Le wén-hōnlò dà-kéní wee yi o nùpue nì-kéní wizon-kùure sámú sàánín.

yi. Á bía wee yí le túii yi, bán búenbúen wee wa.

7

O Yeesu lè 6a Farizēwa wee wàani
(Matiye 15.1-9)

¹Ba *Farizēwa lè ho *lándá bio zééniflowa nùwā yen búii na ló ho Zeruzalemu yi, á buéé kúaa mín wán kínía o Yeesu yi. ²Ba loína mōn ò o nì-kenínia búii wee dí à 6a yí sɛera mí níní á yí ceéraráa míten làa bio ho lándá bòráa mu. ³Mu bon, 6a Farizēwa lè 6a *zúifúwa búenbúen á wee bè ho lándá na á bàn maáwà zééní nōn 6a yi. 'Ba máa wé dí ká 6a yí sɛera mí níní sese. ⁴Ká 6a vaá ló ho yáwá yi à 6a máa dí ká 6a yí sɛera míten. *Lándáwá cèrèe na 6a yú mín maáwà cón á 6a wee bè yi: Hā juunú s̄a, lè hā dúunà lè hā bánámáwá, bio na á hā ko à hā wé sɛeráa. ⁵Á 6a Farizēwa lè ho lándá bio zééniflowa wáa túara a Yeesu yi: «Lée webio nōn á ū nì-kenínia yí máa bèráa ho kàránlò na á wán maáwà nōn wen yi, á wee dí ká 6a níní yí sɛera làa bìo ho lándá bòráa mu?» ⁶Ó o Yeesu wáa bía nōn 6a yi: «Nì-khàwa yén! O *Ezayii túiá s̄i mí wán pàahú na ó o fɛera le *Dónbeeni jì-cúa na kà mi dání yi. Bìo kà lé bìo ó o hía túara:

«Ba nùpua na kà wee bùaani mi lè mí jini, ká 6a yiwa yi, á 6a khèra làa mi.

⁷Le bùaani na 6a wee na mi jùhú mía.

Lé bìo 6a nùpua lándáwá

lé hía 6a wee kàrán làa mín.»*

⁸Ò o Yeesu bíníá bía: «Le Dónbeeni lándáwá á mi wee pí díá, ká mi bè 6a nùpua kàránlò yi.» ⁹Ò o pá bíníá bía: «Bìo mi pá le Dónbeeni lándáwá à mi bò mín kùrú lándáwá yi léé bio na se mi cón sál! ¹⁰Mu bon. O *Moyiize bía: «Kònbì mìn maá lè mìn nu.»† Mu mún bía: «Yia bía khon mìn maá tàá mìn nu dání yi, wón ko làa búeró.»‡ ¹¹Ká minén bán wee kàrán 6a nùpua le ká nùpue bía nōn mìn maá yi tàá mìn nu yi le mí níi bìo na mí lá ko à mí séení làa wò lée Koroban. (Bún kúará le hāmu na bìo s̄a le Dónbeeni yi.) ¹²Se mi nōn le níi wo yi ò o yí séení mìn maá tàá mìn nu. ¹³Ká mi wee wé kà s̄í se lé le Dónbeeni bíoní bàn báhéé á mi wee lén

le wán lè mì kùrú lándáwá na mi wee zéení làa mín. Bún bàn síwá cèrèe á mi wee wé.»

Mu bìo na wee tíí o nùpue
(Matiye 15.10-20)

¹⁴Bún mōn ó o Yeesu von 6a zàamáa á bía nōn yi: «Mí búenbúen jí bìo kà à zūn kúará: ¹⁵Bìo ó o nùpue wee dí, bún dèe woon yí máa tíí wo. Bìo wee lé o s̄ii yi, bún lé bìo wee wé tíí wo. ¹⁶[Yia wee jí bìo à wón jí bìo bía sese.]» ¹⁷Bìo ó o Yeesu wà díá 6a zàamáa ó o vaá zon le z̄ii yi, ó o nì-kenínia zoó wee túa wo yi lè le wàhiire mu bàn kúará. ¹⁸Ó o bía nōn 6a yi: «Minén mún yí zū mu biowa mu yara le? Mí yí zū le bìo ó o nùpue wee dí dèe woon yí máa tíí wo le? ¹⁹Mu yí máa zo a s̄ii yi, ká mu wee zo a píhó yí ò o b̄íní lée ní kúia.» O Yeesu wee zéení làa h̄on bíoní so le ho d̄ínlò búenbúen dà wee dí. § ²⁰O pá bíníá bía: «Bìo wee lé o nùpue s̄ii yi lé bìo wee tíí wo. ²¹Lé bìo ó o nùpue s̄ii lé bún á hā yile-kora wee lé yi à dé o ho há-fénlò lè ho bá-fénlò lè mí síwá yi, lè ho k̄ónlò lè le nì-búee yi. ²²Hā wee na ò o wé o bá-fé tàá o há-fé, à s̄ii wé vá 6a nùpua biowa yi, à wé o nì-sūmúii, à wé khà 6a nùpua víiní. O yú bìo na ò o wé. Le yandee wee keñ wo yi. O wé yáa 6a nùpua yèni, à wé bùaani míten, à wé o b̄ónbú. ²³Bún biowa so búenbúen wee lé o nùpue s̄ii yi. Bún lé bìo wee tíí wo.»

O síí veere hāa na tà a Yeesu yi bìo
(Matiye 15.21-28)

²⁴Bún mōn ó o Yeesu ló dén lùe so yi á wà van ho k̄hú na s̄uaraa yi lè ho Tiire lóhó. O vaá zon le z̄ii búii yi, á yí wi à 6a zūn o bìo. Ká a màhá yí sà míten yí yú. ²⁵Háa búii na h̄ínlò ó o cíná wi yi á já a s̄a. Ó o dèení wà buara a cón á buéé líí búrá a tá, ²⁶ò o fiara a Yeesu le o ja a cíná lén mí h̄ínlò yi. O háa mu yínwá zúifú, o ló ho Siiro-Fenisii k̄hú yi. ²⁷Ó o Yeesu bía làa wo: «Día le 6a háyúwá dí vé. Mu yí se à 6a lá 6a háyónzawa d̄ínlò yénní kúia na 6a booní yi.» ²⁸Ó o háa bía nōn wo yi: «Núhúso, mu bon. Èe ká 6a booní jòn mún pá wee wé s̄eeka ho d̄ínlò na 6a háyónzawa wee dí ká ho ò kùenka.» ²⁹Ó o Yeesu wáa bía nōn wo yi: «Ū bíoní na

* 7:7 Mi loñ Ezayii vūahú 9.13 † 7:10 Mi loñ Léró (Exode) vūahú 20.12; Lándá zééniflò (Deutéronome) vūahú 5.16

‡ 7:10 Mi loñ Léró (Exode) vūahú 21.17; Levii nùwā (Lévitique) vūahú 20.9 § 7:19 Mi loñ Bè-wénia vūahú 10.9-16

á ũ bía kà bìo yi, á ĩ ɲɔn o cíná léra ũ hínló yi wó. Wáa híni lén va ũ zii.»³⁰ Ó o háa bèn bínía wà van mí zii, á vaá yú mí hínló ò o dũma le dāmu dēe wán, ò o cíná ló a yi.

O Yeesu wéera a beke búii

³¹ Bún món ó o Yeesu ló ho kōhú na á ho Tiire lóhó wi yi, á ló ho Sidōn lóhó yi, á káa há Lórá Bio Pírú kōhú yi bínía buararāa lè ho Kalilee vū-beeni cōn. ³² Á ba bò là a nìi búii buararāa o cōn ò o lé o beke, á bioní mún yí máa jí. 'Ba fióra a Yeesu le o bè mí níni o wán. ³³ Ó o Yeesu wáa fó arén mí dòn wàráa á khèra lè ba zāamāa, ò o kúaa mí nín-kízawa o ɲikōnna yi. Bún món ó o bò mí ɲinsāni o nìi denle wán,³⁴ ò o hōonía mí yahó ho wáayi á wee fio, ò o vūuna sūe ò o bía nɔn o nìi yi: «Efata.» (Mu kúará le «hén»). ³⁵ Mí lahó yi ó o nìi ɲikōnna dēenía wee jí mu bìo, á denle fá, á wee bío sese. ³⁶ Ó o Yeesu henía mu nɔn bía wi bín búenbúen yi le ba yí bío bìo wó kà à na nùpue yi. Ká bìo ó o hò ba kà síi, á ba wáa wíokaa wee yényéni mu. ³⁷ Ba nùpua wó coon mu bio yi dàkhíina. 'Ba wee bío: «Bìo ó o wee wé búenbúen bēntín se. Hàri ba bekewà ɲikōnna wee jí mu bìo. Á bìa bioní lá yi máa jí wee bío sese.»

8

O Yeesu bínía dínía ba minka zāamāa
(Matiye 15.32-39)

¹ Hón pāahú so yi á ba minka zāamāa tín wà buéé kúaa mín wán. Bio á bìo ba à dí mía, ó o Yeesu von mí nì-kenínia á bía bìo kà nɔn yi: ² «Ba nùpua na kà màkárí buan mi. Bìo kà lé ba wízoní tín ká ba wi làa mi, á ba bè-dínii wáa wó. ³ Ká ĩ dífa ba kà síi ba wà, á ba wé é lé è lùiorá ho wōhú wán lé le híni. Lé bìo ba cēreé léenía nà yi.» ⁴ Ó o nì-kenínia bía nɔn wo yi: «Wa à yí mu bè-dínii wen le dùure na kà yi á à na bán minka zāamāa so yi?» ⁵ Ó o Yeesu tũara ba yi: «Lée búurú bìo yen wi mi cōn?» Á ba bía nɔn wo yi: «Lée búurú bìo hēɲun.» ⁶ Ó o bía nɔn ba zāamāa yi le ba lii keení. Ò o fó ho búurú bìo hēɲun, ò o dó le Dónbeeni bārākà, ò o cēekaa ho nɔn mí nì-kenínia yi le ba sankaa na ba zāamāa yi, á ba sankaa ho nɔn ba yi. ⁷ Cezawa bùaa yen búii mún lá ká ba cōn. Ó o Yeesu dó le Dónbeeni bārākà ba cezawa mu

bìo yi, ò o le ba nì-kenínia mún sankaa bán na ba yi. ⁸ Ba búenbúen dú sù, ó o nì-kenínia khuiira bìo ká, á mu sú há sàkíwá bìo hēɲun. ⁹ Ba báawa na kera bín á à yí muaaseé náa síi. Bún món ó o Yeesu nɔn ho wōhú ba yi le ba boka. ¹⁰ Ò o yòò zon ho woohú bún wán lè mí nì-kenínia á ɲɔn ho Dalamanuta kōhú.

Ba Farizēwa le o Yeesu wé yéréké bìo búii à mí mi
(Matiye 16.1-4)

¹¹ Á ba *Farizēwa buara buéé wee wāani là a Yeesu. 'Ba wi ba khūaa o ɲii yi, á ba le o wé mu yéréké bìo búii na wee zéeni le o dànló ló le Dónbeeni cōn. ¹² Ó o Yeesu yòò vūuna sūe ò o bía: «Lée webio nɔn á ho zuia nùpua wee càraa mu yéréké bìo? Le ĩ m̀ ho tũía na mia: Yéréké bìo dēe woon máa zéeni làa mi.»

¹³ Ò Yeesu wà dífa ba, á bínía yòò zon ho woohú lè mí nì-kenínia á ɲɔn lè ho vū-beeni món.

Ba Farizēwa là a Heroode bìo
(Matiye 16.5-12)

¹⁴ Ó Yeesu nì-kenínia nɔnsāa á yí buan mu bè-dínii. Búurú bi-za dà-kéni mí dòn lé hía wi ba cōn ho woohú yi. ¹⁵ Ó o Yeesu wáa bía bìo kà henía nɔn ba yi: «Mi fání mí yìo, à pa miten bìo ba *Farizēwa là a *Heroode bìo yi. 'Ba bìo bonmín lè le ɲa-fíni.» ¹⁶ Ó o nì-kenínia wee bío mín yi: «O wee bío kà síi lé bìo wa yí buan ho búurú.» ¹⁷ Ó o Yeesu zũna bìo ba wee bío, ó o tũara ba yi: «Lée webio nɔn mi wee bíorāa le lé bìo mi yí buan ho búurú? Mi pá dīh yí máa jí mu bìo à zũn mu kúará le? Mi tun mi yiwa le? ¹⁸ Mí léé muuwa léé, tàà mi yí máa jí bìo. Mi so yí máa leéka mi yiwa bìo kà wán le: ¹⁹ Bìo á ĩ cēekaa ho búurú bìo hònú nɔn ba báawa muaaseé hònú yi, á bìo dú ká na mí khuiira wàráa sú sàkíwá bìo yen?» Á ba bía: «Lée sàkíwá pírú ɲun.» ²⁰ Ó o bínía tũara ba yi: «Á bìo á ĩ cēekaa ho búurú bìo hēɲun á nɔn ba báawa muaaseé náa yi, á bìo dú ká na mí khuiira wàráa á sú sàkíwá bìo yen?» Á ba bía: «Lée sàkíwá bìo hēɲun.» ²¹ Ó o Yeesu wáa bía nɔn ba yi: «Ó, o! À hàri lòn zuia à mí pá yí zũ mu bìo yara le?»

O Yeesu wó ó o muu bíii wee mi

²² Bún món á ba wà vaá dōn ho Betesayidaa lóhó. Á ba búii buan o muu

guararáa o Yeesu cón à ɓa fiara a le o túii wo yi. ²³ Ó o Yeesu tò a muui mu ní yi á lóráa ho donkíahú, á lée bò mí jinsáni o yio wán, ò o bò mí níni o wán ò o tùara a yi: «Fo wee mi bio búii le?» ²⁴ Ó o muui yòò loóna ò o bía: «Í wee mi ɓa nùpua. ʼBa wee varáka, ká ɓa màhá ka lòn vɛnsia.» ²⁵ Ó o Yeesu pá bɛnía bò mí níni o yio wán, ó o loóna sese á mɔn mu bio wéréwéré. O wan á weɛ mi mu bio búenbúen wɛɛn. ²⁶ Ó o Yeesu wáa le o lén va mí zii, ká a yí líi zo lóhó yi.

O Piere bía le o Yeesu lé yia le Dónbeenì mɔn léra

(Matiye 16.13-20; Luki 9.18-21)

²⁷ Bún mɔn ó o Yeesu lè mí nì-kenínia wà jɔn lè hã lórá na sùaràa yi là a Filipu ló-fáránii cón, hia ɓa le Sezaaree. Bio ɓa lá ho wɔhú wà, ó o Yeesu tùara ɓa yi: «Lée webio ɓa nùpua wee bio í dání yi?» ²⁸ Á ɓa bía: «Ba búii le fo lé o Zàn Batiisi. Ba búii le fo lé o *Elii. Ba búii bán ɓɛn le fo lé *Dónbeenì jì-cúa fɛɛrowà búii na yáania nì-kení.» ²⁹ Ó o bɛnía tùara: «Ká minén bán ɓɛn le í lée wée?» Ó o Piere bía nɔn wo yi: «Ūnén lé yia le Dónbeenì mɔn léra.» ³⁰ Ó o Yeesu wáa henía mu nɔn ɓa yi le ɓa yí bio mu na nùpue yi.

O Yeesu wee bio mí húmú lè mí vèeró bio
(Matiye 16.21-28; Luki 9.22-27)

³¹ Bún mɔn ó o Yeesu wee kàrán mí nì-kenínia ká a bío: «O *Nùpue Za ko ò o lò be làa sòobɛɛ. Ba *nì-kía, lè le *Dónbeenì yankarowà júnása, lè ho *lándá bio zéénlɔwa á à pí a bio. Ba nùpua à búe o ká hã wizoóni tɛn zoñ ò ò vɛɛ.» ³² O hía wee bio mu na ɓa yi wéréwéré. Ó o Piere wáa fó a á ɓa vá ló, á lée wee bio làa wo. ³³ Ká a Yeesu màhá yèrémáa khíi loóna mí nì-kenínia yi ò o nàmakaa o Piere yi ká síi: «Va lé í nisání lè ū *Satāni bioní. Ū yilera yínón Dónbeenì yilera. Hã lé ɓa nùpua yilera.»

³⁴ Bún mɔn ó o Yeesu von ɓa zàamáa lè mí nì-kenínia á bía nɔn yi: «Yia wí ò o bè mi, à ɓanso khí mí kùrú sīi bio wéro yi, ká a wé lá mí *kùrúwá pí* à bèráa mi. ³⁵ O nùpue na wi ò o kǎn mí mukānì wón á à vīnī le. Ká yia màhá tà le mí í vīnī le īnén

lè le Dónbeenì bín-tente bio yi, wón á à kǎn le. ³⁶ O nùpue lá yú ho dímjná bio búenbúen ò o khon le mukānì binbirì yi, se lé ho cùnú yén á ɓanso yú? ³⁷ Lée webio ó o nùpue dà à kǎn lè mí mànakà? ³⁸ Yia wee niyi īnén lè ī bioní bio yi ho zuia nùpua tíahtú, bía wee bīnī le Dónbeenì mɔn à wé mu bè-kora, ó o Nùpue Za bɛn mún khíi niyi ɓanso bio yi ká a khíi bɛnía guara mín Maá Dónbeenì cùkú beenì yi lè le Dónbeenì wáayi tonkarowà.»

9

¹ O Yeesu pá bɛnía bía nɔn ɓa yi: «Le ī mi ho tūiá na mia: Ba nùwā yɛn búii wí hen á máa hí ká ɓa yí mɔn le *Dónbeenì béeni láró lè ho pánká.»

O Yeesu miníkaa le búee wán
(Matiye 17.1-13; Luki 9.28-36)

² Wizoóni bio hɛzín bún mɔn, ó o Yeesu fó a Piere là a Zaaki là a Zàn á yòoraráa le búee búii na dɔn wán á ɓa yòò wi bɛn mí dòn. Ó o Yeesu dɛndɛn miníkaa ɓa yahó, ³ á sī-zínia wee juiíka kùiakùú, á ka píuapúia. Hã cemu ɓàn síi a nùpue na dà à ceé làa sīa ho dímjná yi wón mía. ⁴ Yìo buée tī, ò o *Elii là a *Moyiize* dɛndɛn ló buée wee bio là a Yeesu. ⁵ Ó o Piere wáa bía nɔn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, mu wó se á wa wí hen. Wa à tá hã bùkú zàwa bio tɛn: Ūnén dà-kení, o Moyiize dà-kení, o Elii dà-kení.» ⁶ O yí zū bio o ò bio lè bio ɓa ninzàwa là arén mí bæere á zána dàkhíina. ⁷ Á le dùndúure búii yòò ló líi pon ɓa yi á mu tãmu búii sã wee jí le dùndúure mu yi: «Yia kà lé ī Za na á ī bò ī tàká wán, mi wé jí a cón.» ⁸ Mí lahó yí á ɓa nì-kenínia lońkaa mí nisáa yi, à ɓa màhá yí mɔn nì-veere ká yínón o Yeesu mí dòn.

⁹ Bio ɓa ló le búee wán wee líi, ó o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Bio mi mɔn ká á mi yí bio le nùpua jí, ká mu yínón o *Nùpue Za húmú là a vèeró mɔndén.» ¹⁰ Á ɓa tà bio ó o bía yi ká ɓa màhá wee tũaka mín yi: «Ho vèeró mu húmú mɔndén ɓàn kúará lé mu yén?» ¹¹ Á ɓa tũara a Yeesu yi: «Lée webio nɔn á ho *lándá bio zéénlɔwa le o Elii ko ò o buen ho yahó?» ¹² Ó o bía nɔn ɓa yi: «Mu bon. O Elii ko ò o buen ho yahó à buée kúee mu biowa

* 8:34 Mí loń Matiye vūahú 10.38

* 9:4 Mí loń Luki vūahú 9.31

† 9:4 O Elii là a Moyiize lé le Dónbeenì

nùpua na yánkaa wee fɛɛ le jì-cúa na le nìpomu yi. Ba húrun míana. ‡ 9:11 Mí loń Malasii vūahú 3.23

mí lara yi. Èε ká léε webio bèn mún non á mu túararáa le Dónbeenì bíonì vūahú yi le o Nùpue Za lò ò be làa sòobéε, á ba mún máa mì a máa dé dèε yi. ¹³Áwa, á le ī bío mu na mia: O *Elii mu búara ho yahó, á ba nùpua wó a làa bio ba sía vá yi làa bio mu túararáa le Dónbeenì bíonì vūahú yi o dání yi.[§]»

O Yeesu weéra a háyónza búí
(Matiye 17.14-20; Luki 9.37-43a)

¹⁴Bio ba buée dōn ba nì-kenínia na ká, á ba buée yú à ba zāamāa kínífa ba yi, á ho *lāndá bio zéénílowa búí dīn weε wāanī làa ba. ¹⁵Ba nùpua miiníi là a Yeesu á mu vīnīkaa ba. Á ba búunia wà buée tēení a yi. ¹⁶Ó o Yeesu tūara mí nì-kenínia yi: «Lée webio mi weε wāanī wán làa ba?» ¹⁷Ó o búí ló ba zāamāa yi á bía non wo yi: «Nì-kāránlo, ī lá buan ī za buararáa ū cōn, cíná búí wi o yi á weε beé o lò. O weε hē o ò o máa bío yí. ¹⁸Lúε léε lúε ká a bio mu hīnnon o wán, ò o cíná mu fé o dé ho tá yi, ò o jīnsā-khūankhúwa wé lé, à wé là mí jīa, à pà dífa. Á ī fióra ū nì-kenínia le ba jīa a cíná mu lén wo yi, ká ba mahá yí dāfina mu.» ¹⁹Ó o Yeesu bía non ba yi: «Mí zuia nùpua bēntīn yí dó mí sía le Dónbeenì yi bio bon. Ī mahá wāa à jī ī yi mi bio yi, á wé é kārán mia vaá dā ho pāahú yēn coon? Mí bua a háyónza mu buennāa.»

²⁰Á ba buan wo buararáa. O cíná miiníi là a Yeesu ó o zèkéra a háyónza lè mí pānká. Á wón líí lūwá ho tá yi, á weε birónka, á jīnsā-khūankhúwa weε lé. ²¹Ó o Yeesu tūara a háyónza bān maá yi: «Mu weε wé o yi míana léε tāá lé lōnbio?» Á bān maá bía: «Lé o kúnkúzāmu pāahú á mu búakāa yi.

²²Pōnna cērēε yí ó o cíná mu wé lá a à dé ho dāhú yi tāá mu jumu yi le mí ī búε. Ká fo dà à wé bio búí, à ū makārī wen à ū séenī wen.»

²³Ó o Yeesu bía non wo yi: «Fo bía le ká ī dà mu. Yīa dó mí sīi mi à bìo búenbúen dà weε wé cōn.» ²⁴Mí lahó yí ó o háyónza bān maá dēenia zoó wāamaa: «Ī dó ī sīi foñ ká ū mahá séenī mi à ī yí titika.» ²⁵Ó o Yeesu mōn à ba zāamāa búunia wà buée búε ba yi, ó o weε zá là a cíná kà síi: «Ūnēn cíná na weε wé ò o nùpue máa bío yí, à mún máa jī mu bio, le ī bío mu na foñ, lé o háyónza mu yi, à yí biní yí zo a yi hūūu.» ²⁶Ó o cíná weε wāama,

ò o zèkéra a háyónza lè mí pānká ò o ló. Ó o háyónza dífa lōn nùpue na húrūn. Fúaa bía wi bīn cērēε weε bío le o húrūn. ²⁷Ká a Yeesu mahá líí fū a nūi yi á hóonia làa wo ó o yòó dīn. ²⁸Bio ó o Yeesu wà van le zīi yi á lè mí nì-kenínia mí dōn pāanía wi, á ba tūara a yi: «Lée webio non á warén yí dāfina yí jōnnāa o cíná mu?» ²⁹Ó o Yeesu bía non ba yi: «Ho fióro mí dōn lé hīa dà à jīa a cíná na kà bān síi á à lén.»

O Yeesu wíokaa weε bío mí hūmú lè mí vèeró bio

(Matiye 17.22-23; Luki 9.43-45)

³⁰Būn mōn ó o Yeesu lè mí nì-kenínia ló dēn lūε so yi á kāa ho Kalilee kōhú wà. O Yeesu yí wi à ba nùpua zūīn o dání. ³¹lé bio ó o weε kārán mí nì-kenínia. O weε bío na ba yi: «O *Nùpue Za á ba à dé ba nùpua níni yi á ba à búε. Ó o hūmú mōn wizoonī tīn ká a vèε.» ³²Ká a nì-kenínia mahá yí zūna a bíonī mu kúarā. Á ba mún zāna, á yí wi ba tūa wo yi lè mu jūhú.

Lée wée po bía ká?

(Matiye 18.1-5; Luki 9.46-48)

³³Būn mōn ó o Yeesu lè mí nì-kenínia wà vaá dōn ho *Kapēnyuumu lóhó. Bio á ba wà van le zīi yi ó o tūara ba yi: «Lée webio mi lá weε wāanī wán ho wōhú wán?» ³⁴Á ba wó tētē, lé bio ba lá weε wāanī, á wi ba zūīn yīa po barén na ká. ³⁵Ó o Yeesu wāa líí kará ò o von ba mí píru jun á bía non yi: «Hen ká yīa wí ò o kení bīa ká jūhú wán, à bānso líinī mīten ba búenbúen yahó, à wé ba búenbúen ton-sá.» ³⁶Ò o fó a háyónza búí buée dīnīa ba yahó, á líí lá a yòó buan ò o bía: ³⁷«Nùpue léε nùpue na buan o háyónza na kà bān síi sese īnēn bio yi, se le īnēn ī beere á bānso buan sese. Á yīa buan mi sese, se mu yīnoñ īnēn á bānso buan sese, mu lé yīa tonkaa mí ó o buan sese.»

Yīa yí máa fī là wen se wón làa wen léε dà-kéní

(Luki 9.49-50)

³⁸Ó o Zān bía non o Yeesu yi: «Nì-kāránlo, wa mōn o nīi búí ò o weε jīa ba cínáwa lè ū yēni, á wa lá wí à wa hē o, lé bio ó o mía wa kuure yi.» ³⁹Ká a Yeesu mahá bía non ba yi: «Mí yí hē o, lé bio á Nùpue na wó yéréké

§ 9:13 O Elii na ó o Yeesu le o buara ho yahó lé o Zān Batiisi ó o bía bio.

bio lè ì yèni á yí dà máa bío bín-kohó ì dání yi mí lahó yi. ⁴⁰Yia yí máa fi làa wen se wón làa wen lée dà-kéní. ⁴¹Le ì mí ho tuiá na mia: Yia non mu numu koo-cúe mia lé bio mi bio sá yia le Dónbeeni non léra yi, wón òanso á à yí mu cùnú máa khí.

Mi pa miten bio mu bè-kohó wéro yi (Matiye 18.6-9; Luki 17.1-2)

⁴²«Ba háyúwá na dó mí sía mi á yia khá dó mu bè-kohó wéro yi, wón òanso á ba lá can le hue-beeni fonle yi á lèra dó ho muhú yi, bún pá à wé síaani le lònbee na à yí o. ⁴³Ká mu lé ù níi wee dé fo mu bè-kora wéro yi, à ù kúii le díá. Fo yú le mukáni binbirí na máa vé lè ù níi dà-kéní bún síaani bio ba à dé fo le Dofíní dshú na máa hí lùe yi lè ù níi bio jun. ⁴⁴[«Ba súnbowa na wee là há sánia wi bín, ba yí máa hí. Á ho dshú mún yí máa hí bín huúu.»] ⁴⁵Ká mu lé ù zeñ wee dé fo mu bè-kora wéro yi, à ù kúii le díá. Fo yú le mukáni binbirí na máa vé lè ù zeñ kéní bún síaani bio ba à dé fo le Dofíní dshú na máa hí lùe yi lè ù zení mí bio jun. ⁴⁶[«Ba súnbowa na wee là há sánia wi bín, ba yí máa hí, á ho dshú mún yí máa hí bín huúu.»] ⁴⁷Ká mu mún lé ù yere wee dé fo mu bè-kora wéro yi, à ù còkon le lén díá. Fo yú le *Dónbeeni béeni lè ù yèn-kéní bún síaani bio ba à dé fo le Dofíní dshú na máa hí lùe yi lè ù yio mí bio jun. ⁴⁸«Ba súnbowa na wee là há sánia wi bín, ba yí máa hí. Á ho dshú mún yí máa hí bín huúu.»*

⁴⁹«Nùpue lée nùpue á le Dónbeeni khíi khén kúará lè le lònbee na ka lòn dshú bio, á à ceéráa wo, làa bio ba hía wee wé kúeeráa mu yámú mu hámú wán à ceéráa mu bio síi.† ⁵⁰Mu yámú yoo. Èe ká mu yámú yonyoró hía ló mu yi, á ba à wé kaka á mu ù bíní ì zoráa? Minén mi beere kení lòn yámú na yonyoró wi. Mí kení mín wán làa héerá.»

10

Bio ó o Yeesu bia mu yaamu fáaró dání yi (Matiye 19.1-12; Luki 16.18)

¹Bún món ó o Yeesu ló bín á wà van ho *Zudee kshú, á khú ho Zurudén muhú món.

* 9:48 Mi loñ Ezayii vūahú 6.24 † 9:49 Mi loñ Levii nūwā vūahú (Lévitique) 2.13 * 10:4 Mi loñ Lándá zéeniłó vūahú (Deutéronome) 24.1, 3 † 10:6 Mi loñ Bio jūhú búeení vūahú (Genèse) 1.27; 5.2 ‡ 10:8 Mi loñ Bio jūhú búeení vūahú (Genèse) 2.24

Á ba zàamáa tñ kúaaaka mín wán hen na ó o wi yi. Ó o wee kàran ba làa bio ó o lá wee wé wéráa mu. ²Á ba *Farizéwa nūwā yen búii vá bueé bó a yi. Ba wi à ba yí o níi búa yi, á ba tūara a yi: «Wa lándá wee na níi búa yi ò o ja mín háa le?» ³Ó o Yeesu mún tūara ba yi: «Lé mu yén ó o *Moyiize lándá henia non mia mu dání yi?» ⁴Á ba bíá: «O Moyiize non le níi le ká búa wi ò o díá mín háa ò o lén, ò o wé mu yaamu fáaró vūahú vé à bè yi díaráa wo.» ⁵Ó o Yeesu wáa bíá non ba yi: «O Moyiize mà bún lé bio mi yí máa jí dèe. ⁶Bún míá á mu jūhú búeení ká mu lá yi ka ká. Mu bio búenbúen lénlò pāahú, á le Dónbeeni (léra a baa, á léra a háa.)† ⁷«Bún bio yi ó o baa á à díá mín maá lé mín nu ká à léé lè mín háa, ⁸á ba mí nūwā jun á à wé sánia dà-kéní.»‡ Ba wáa yínóñ nūwā jun, ba lée ni-kéní. ⁹Bio le Dónbeeni ceéra mín yi à nùpue yí fáa.»

¹⁰Á bio ó o Yeesu lè mí ni-keninia hía zon le zii yi, á ba wíokaa tūara a yi mu bio mu dání yi. ¹¹Ó o bíá non ba yi: «Baa na díá mín háa ò o kún fó há-veere yan, se wón lée háfé bàn nín-yání háa cón. ¹²Mu lée dà-kéní là a háa na díá mín baa ò o wà vaá yan bá-veere. Wón mún lée bá-fé.»

O Yeesu wee fan ba háyúwá bio yi (Matiye 19.13-15; Luki 18.15-17)

¹³Ba nùpua búii buan mí háyúwá buararáa o Yeesu cón le o bè mí níi ba wán. Ó o ni-keninia wee zá làa ba. ¹⁴Ká bio ó o Yeesu mnon mu, ó o síi cà ó o bíá non mí ni-keninia yi: «Mí wé díá le ba háyúwá buen ì cón. Mí yí hè ba. Mu bon, bia ka lè ba háyúwá na ká bio síi, lé bán á à kení le Dónbeeni bá-zamu yi. ¹⁵Le ì mí ho tuiá na mia: Yia yí tà le *Dónbeeni béeni bio là a háyónza bio síi á òanso yí dà máa zo le yi huúu.» ¹⁶Bún món ó o wee láka ba baa ò o bò mí níi ba ni-kéní kéní wán ò o fara le le Dónbeeni wé mu bè-tentewá làa ba.

Ho nàfóró òanso lè le Dónbeeni béeni bio (Matiye 19.16-30; Luki 18.18-30)

¹⁷Bio ó o Yeesu wee lá ho wshú á à lén, à bún ò o nìi búii lùwá mà a, á bueé líí fàrá

mí nonkójúná wán o yahó ò o tùara a yi: «Nì-kàránlo tente, lée webio á i ko á i wé à yiráa le mukāni binbirì na máa vé?»¹⁸ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Lée webio non fo wee veráa mi làa nì-tente? Nì-tente mía ká mu yínón le Dónbeenì mí dòn. ¹⁹Fo zū le Dónbeenì làndáwá na kà: Yí búe nùpue, yí wé há-fénlò tàà bá-fénlò, yí juuaa bio, yí fí sabéré nùpue jii, yí khà nùpue à fé bio, kànbì mìn maá lè mìn nu.»²⁰ Ó o nì bía: «Nì-kàránlo, bún búenbúen á i bò yi hàrì i yàrónzàmu pàahú.»²¹ Ó o Yeesu loína a yi, á wara a. Ó o bía non wo yi: «Bìo dà-kénì ká á fo yí wó. Lén vaa yèè bio wi ù cón búenbúen à sankà bàn wá rí ña ba nì-khenia yi, bún ká le Dónbeenì kía na ho wáayi á fo ò yí. Bún món à ù bínì buee bè mì.»²² Ká a nìi jà hñ bioní so, ó o sánia tò, á yèrémáa wà ká a yilera yáara, lé bio ó o nìi bio ɓoo. ²³ Ó o Yeesu loína mí nì-kenínia na kínia wo yi ò o bía: «Ho nàfòró bànso wà zoró le *Dónbeenì béeni yi bènín lònbee wi.»²⁴ Hā bioní mu yáara ba hácirí làa sòobé. Ó o Yeesu pá bínia bía non ba yi: «Wàn bñlowà, ho zoró le Dónbeenì béeni yi bènín lònbee wi. ²⁵ O cón-juumùkù zoró lè ho misimí kòhú á à wé wayi á à poñ o nàfòró bànso zoró le Dónbeenì béeni yi.»²⁶ Ba nì-kenínia wó coon dàkhíina hā bioní mu bio yi. Á ba wee tũaka mín yi: «Éee! Á yia wáa dà à fen lée wée?»²⁷ Ó o Yeesu loína ba yi ò o bía: «Bìo yí dà máa wé ba nùpua cón á dà wee wé le Dónbeenì cón. Lé bio le Dónbeenì dà bìo búenbúen wee wé.»²⁸ Ó o Piere bía non wo yi: «Loñ, warén ló díá bìo lá wi wa cón búenbúen à wa bò foñ.»²⁹ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Le i mì ho tũia na mia: Yia ló díá mí zii, lè mìn zàwa, lè mìn hínni, lè mìn nu, lè mìn maá, lè mí zàwa, lè mí manawà ínén lè i bín-tente bìo yi, ³⁰ á bànso ò yí hā zini, lè mìn zàwa, lè mìn hínni, lè ba nuwà, á à yí ba zàwa, lè hā manawà. Á le lònbee mún ò yí o. Mu bàn khimani khimani á bànso ò yí ho pàahú na wa wi yi. Á mún ò yí le mukāni binbirì na máa vé ho pàahú na wà à buen yi. ³¹ Ée ká bìa dú ho yahó bìo ká wán á cèrèe khíi wé ba món-díwá. Á bìa dú ho món bìo ká wán á khíi

wé ba ya-díwá.»

O Yeesu wíoka wee bío mí húmú lè mí vèeró bio

(Matiye 20.17-19; Luki 18.31-34)

³² Ó o Yeesu làa bìa làa wo bò mín wáa lá ho wòhú wee yòo ho Zeruzaleemu. Ó o varákaa dú mí nì-kenínia yahó. Ó o nì-kenínia hácirí yáara, á bìa làa ba bò mín zána. Ó o Yeesu tñ bínia fó mí nì-kenínia píru jun, ò o wee bío bìo ko mu wé o yi hen làa cínú à na ba yi: ³³ «Mi loñ, wa wee yòo ho Zeruzaleemu, hen na ó o *Nùpue Za ba à dé le *Dónbeenì yankarowà júnása lè ho *làndá bìo zéeníflowa ní yi. 'Ba à síini a jùhú, á à na bìa yínón ba *zúifúwa yi á ba à búe. ³⁴ Bán á à zũarika a yi, á à püini mí jinsani i kúee o wán, á à ha a lè hā làbaani, á à búe o. Ká hā wizooni tñ zoñ o ò vèe.»

Bìo ó o Zaaki là a Zān wee fio o Yeesu cón (Matiye 20.20-28)

³⁵ Bún món ó o Zebedee zàwa Zaaki là a Zān á buéé bó a Yeesu yi á bía non wo yi: «Nì-kàránlo, wa wi à ù wé bìo wa à fio ù cón à na wen.»³⁶ Ó o Yeesu tũara ba yi: «Lé mu yén á mí le i wé na mia?»³⁷ Á ba bía non wo yi: «Hen ká ù khíi wi ù béeni cùkú yi, à ù tà díá le wa keeni ù nísáa. O nì-kénì keñ lè ù nín-tiáni, à yia so keñ lè ù nín-káahó.»³⁸ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Bìo mi wee fio á mi yí zū jùhú. Mí so dà a lá le lònbee na à dé mi mu húmú yi làa mi le?»³⁹ Á ba le úuu le mí dà mu. Ó o Yeesu bía non ba yi: «Mu bon. Le lònbee na à yí mi bàn síi á à yí mia. Mí i zo le lònbee mu yi. ⁴⁰ Ká mu màhá yínón ínén á à bío le yia kà bànso à keeni i nín-tiáni tàà i nín-káahó. Hñn lùà so bìo sà bìa le Dónbeenì wíokaa hā karáa yi.»

⁴¹ Ká bìo ba nì-kenínia nuwā píru na ká jà mu, á ba sã cà a Zaaki là a Zān yi. ⁴² Ó o Yeesu von ba búenbúen á bía non yi: «Mí zū mu le bìa ba nùpua yio wi wán le ba lé hā kãna júnása, bán júnása so á wee wé zéeni mí pánkà ba nùpua wán. Á ba nì-beera wee wé zéeni làa bìa ká le mí po ba. ⁴³ Ée ká minén bìo lá yí ko mu wé ká síi. Hen ká mí nì-kénì búu wi ò o bìo jùhú wé poñ bìa ká, à bànso wé minén na ká ton-sá. ⁴⁴ Hen ká mí nì-kénì búu wi ò o dí bìa ká yahó, á bànso ko

§ 10:19 Mi loñ Léró vūahú (Exode) 20.12-16; Làndá zéeníló vūahú (Deutéronome) 5.16-20

* 10:37 Mi loñ Matiye vūahú 20.21

o ò wé mi búenbúen wobá-nì. ⁴⁵ O Nùpue Za mí beere yáá yí búara à ba sá na a yi. O búara wà buée sá à na ba nùpua yi, á mún ñ na mí mukāni á à lénnáa ba nùpua cèrèe júná.»

O Yeesu weéra a muui búii na ba le Baatimee yio

(Matiye 20.29-34; Luki 18.35-43)

⁴⁶ O Yeesu lè mí nì-kenínia lè ba zàamáa vaá dñn ho Zerikoo lóhó. Bio ba wee lé ho yi, à búnn ò o muji búii na ba le Baatimee á kará ho wǎhú nísání wee fioka. «Bàn maá ba le Timεε. ⁴⁷ Bio ó o já le mu lé o Nazareete nùii Yeesu, ó o bía pǎnpǎn: «*Daviide Za, Yeesu, màkárí mi.» ⁴⁸ Á ba nùpua cèrèe wee zá làa wo le o wé tété. Ó o yáá wáa wíokaa wee bío pǎnpǎn: «Daviide za, màkárí mi.» ⁴⁹ Ó o Yeesu dñn ò o bía: «Mi ve o le o buen.» Á ba bía nnon o muui mu yi: «Hení ũ sīi, lii híni, lé o wee ve fo.» ⁵⁰ Ó o wáa lèera mí kánbun díá, ò o líí tá hínon á mà a Yeesu wee buen. ⁵¹ Ó o Yeesu tũara a yi: «Lée webio á fo le í wé na fon?» Ó o muui bía nnon wo yi: «Nì-kàranlo wé le í yio à wé mi.» ⁵² Ó o Yeesu bía nnon wo yi: «Lén, bio fo dó ũ sīi mi lé búnn á í weéraráa fo.» Mí lahó yí ó o dèenía wee mi á bò là a Yeesu wà.

11

O Yeesu zoró ho Zeruzaleemu yi

(Matiye 21.1-11; Luki 19.28-40; Zān 12.12-19)

¹ Bio ó o Yeesu lè mí nì-kenínia vaá sũaráa ho Zeruzaleemu yi, ho Betefazee lè ho Betanii lórá nísání, lè hā Oliivewa vǐnsia búee cǎn, ó o Yeesu tonkaa mí nì-kenínia nùwā jun le ba dí mí yahó, ² á bía nnon ba yi: «Mí lén va ho lóhó na vaá mi yahó yi. Mi vaa dèenii á mi ì dèení ì mi sùnpè-bòohú búii na á nùpue dñn yí yòora yí mǎn hũúu ká a can dñn. Mi fee wo à bua buee na mi. ³ Ká a búii tũara mia le lée webio nnon mi wee feeráa wo, à mi bío na bānsa yi le o Núhũso màkóo wi o yi, ó o mún ñ bñi ñ buen làa wo lǎnbio.»

⁴ Á ba wà van á vaá zoó yú a sùnpè-bòohú búii le bonfónii ho wǎhú nísání ká a can dñn le zīi búii zũañii. Á ba feera a. ⁵ Á ba nùpua nùwā yen búii na wi bín á tũara ba yi: «Lée webio mi wó kà? Mi feera o sùnpèenì mu le

we?» ⁶ Á bio ó o Yeesu lá bía nnon ba yi lé búnn á ba bía nnon ba nùpua mu yi. Á ba díá ba á ba wà. ⁷ Ba buan o sùnpèenì mu buée nnon o Yeesu yi, à ba bò mí kánbunwà o mání wán, ó o Yeesu yòò kará wán. ⁸ Ba nùpua cèrèe wee bá mí kánbunwà ho wǎhú wán o yahó. «Ba búii lé hā vǐnsia vǎnna na ba kǎhó hā mana yi á ba wee bá. ⁹ Bìá dú a yahó làa bìá dú a mǎn á wee bío bio kà pǎnpǎn:

«Le ho cùkú à bio sǐ le Dónbeenì yi.

Le le Dónbeenì wé mu bè-tentewà làa yia bò o buen o Núhũso Dónbeenì yèni yi.*

¹⁰ Le le Dónbeenì wé mu bè-tentewà làa yia wà buée fàrá wàn búaa *Daviide béenì á à dñi.

Le ho cùkú à bio sǐ le Dónbeenì na dà mu bio búenbúen wán yi.»

¹¹ Bio ó o Yeesu vaá dñn ho Zeruzaleemu, ó o wà van le *Dónbeenì zī-beenì lún yi, á zoó loĩkaa le kǎhí fò. Bún mǎn ó o fò mí nì-kenínia píru jun à ba bñnia nnon ho Betanii. À búnn à le wii wáa tò.

O Yeesu dánkánia le vǐndèe na ba le fikíyee

(Matiye 21.18-19)

¹² Mu tá na lée tǎn, pǎahú na ba wee lé ho Betanii yí á à lén, à búnn ò o Yeesu á le híni dà. ¹³ O khèra mǎn le vǐndèe na ba le fikíyee à le sà dñn. Ó o wà le mí vaá loĩ le mí ì yí bia le wán lé. Ó o vaá yú à lée vǎnna mí jii yi, lé bio mu yí wó hā vǐnsia mu haró pǎahú. ¹⁴ Ó o Yeesu wáa bía nnon le vǐndèe mu yi: «Fo máa bñi máa ha bia hũúu á nùpue máa dí.» Ó o nì-kenínia já bio ó o bía.

O Yeesu nnon ba bè-yèerowà

(Matiye 21.12-17; Luki 19.45-48; Zān 2.13-22)

¹⁵ Ba vaá dñn ho Zeruzaleemu ó o Yeesu wà vaá zon le *Dónbeenì zī-beenì lún yi á zoó wee ja ba bè-yèerowà lè ba bè-yàwa. Ba wén-pũarilowà tabáriwa, làa bia wee yèé ba búaa búuní kanmúini ó o dónkaa kúaa. ¹⁶ O wee hè ba le nùpue yí bua dèe à káanáa ho lún mu yi. ¹⁷ Ò o mǎhá wáa wee kǎrán ba nùpua làa bio kà: «Le Dónbeenì bioni vǎhú yi á mu bía: «Í zīi ba wé è ve le kǎna nùpua búenbúen fioró zīi.»†» Ò o Yeesu bñnia bía: «Á minén wó le lè ba kǎnlowà lùe há?» ¹⁸ Á le

* 11:9 Mi loĩ Lení vǎhú (Psaumes) 118.25-26 † 11:17 Mi loĩ Ezayii vǎhú 56.7

*Dónbeenì yankarowà júnása lè ho *lándá bio zéenílowa já mu á ba wee cà bio ba à wé wé è búeráa o Yeesu. Ba zána a lé bio ó o kàránlò á ba zàamáa búenbúen sīa wee wa bio yi. ¹⁹Bio le wii tò ó o Yeesu lè mí nì-kenínia á ló ho lóhó yi lée wà.

*Mi dé mi sīa le Dónbeenì yi
(Matiye 21.20-22)*

²⁰Mu tá na lée tōn yìnbíi búirìi ká ba lá ho wōhú wà, á ba vaá mōn ho fíkíyée mu à ho hon lè mí naní búenbúen. ²¹Ó o Piere leékaa bio wó khíina bio, ó o bía nōn o Yeesu yi: «Nì-kàránlò, loñ. Ho fíkíyée na fo dánkánia á hon.» ²²Ó o Yeesu wáa bía nōn mí nì-kenínia yi: «Mi dé mi sīa le Dónbeenì yi. ²³Le t̄ mi ho tūiá na mia: Ká a búii lá bía lè le búee na kà: «Híní hen na fo wi yi à vaa zo ho mu-beení yi.» Ká bānsò yí titikaa ò o dó mí sīi le Dónbeenì yi le bio mí bía á à wé, á mún n̄ wé á à na a yi. ²⁴Lé búin nōn á t̄ wee bíoráa mu á à na mia: Hen ká mi wé wee fio bio búii le Dónbeenì cōn à mi láa mu yi le mu yú vó. Le è wé mu á à na mia. ²⁵Mi wé sansan wee fio, ká a búii wó khon làa mia á mi sīa wee c̄i bio yi, à mi sēn mu día. Bún ká mìn Maá Dónbeenì á mún n̄ sēn mi bè-kora á à día.» ²⁶[Ká mi yí máa tà sēn día na ba yi, á mìn Maá na wi ho wáayi mún máa wé è sēn mi bè-kora máa día.]

*O Yeesu pànká ló wen?
(Matiye 21.23-27; Luki 20.1-8)*

²⁷Bún mōn á ba wáa jōn ho Zeruzaleemu. Bio ó o Yeesu zoó wee varáka le *Dónbeenì zī-beení lún yi, á ba yankarowà júnása lè ho *lándá bio zéenílowa lè ba nì-kíá á wà buée bó a yi ²⁸à ba tūara a yi: «Fo yú le níi wen wee wéráa bio ká? Lée wée nōn mu wéró níi fòh?» ²⁹Ó o Yeesu bía nōn ba yi: «Ínén mún n̄ tūa mia làa bìo dà-kéní. Ká mi tà á zéénia mu, á t̄ bēn mún n̄ zéení yia nōn mu biowa mu bān wéró níi mi làa mia. ³⁰Yia nōn le níi o Zān yi le o wé bátízé ba nùpua lée wée? Lé le Dónbeenì lée, tàá lé ba nùpua? Mi bío lon!» ³¹Á ba yèrémáa wee wānín mún yi: «Ká wa le lé le Dónbeenì tonkaa wo, o ò bio le lée webio nōn á wa yí tàràa o bio. ³²Tàá ká wa bēn le lé ba nùpua tonkaa wo, á mu ù wé kaka?» Ba zána ba zàamáa lé bìo á bán búenbúen wee leéka le o Zān hía lé le *Dónbeenì jii-cúaa fēero binbiri. ³³Á ba wáa

bía nōn o Yeesu yi: «Wa yí zū yia tonkaa wo.» Ó o Yeesu bía nōn ba yi: «Áwa, á ínén mún máa zéení yia nōn le níi mi á t̄ wee wéráa bio kà.»

12

*Ho èrèzēn v̄insia buahó v̄arowà wahiire
(Matiye 21.33-46; Luki 20.9-19)*

¹Bún mōn ó o Yeesu wáa wee bío làa ba lè hā wāhio: «Nii búii hía léra ho èrèzēn v̄insia buahó á son ho dándá kínia yi, á có ho kōhú na ó o wé è jaa ho èrèzēn yi. O mún son o paro lùe. Bún mōn ó o wāania tò lè ba nùpua búii na à vā ho, ò orēn wā van le khúii. ²Pāhú na ho èrèzēn wee be yi, ó o tonkaa mí ton-sá nì-kéní le o va ba nùpua mu cōn le ba khé bio bìo s̄a mí yi à na. ³Á ba nùpua mu vaá han wo á día ó o wà lè mí níi káamáa. ⁴Ó o mōhú bānsò bīnīa tonkaa mí ton-sá veere. Á wón ba vaá vūaana vūaana jūhú, à ba là là a. ⁵Ó o mōhú bānsò t̄n pá bīnīa tonkaa nì-veere. Á ba vaá bó wón. Lé ká sīi ba wó lè ba ton-sáwá c̄erēe na ó o mōhú bānsò tonkaa. Ba búii ba han, à ba búii ba bó. ⁶O mōhú bānsò za na ó o bò mí taká wán lé yia wáa ká a cōn. Á wón lé yia ó o tonkaa, ò o wee leéka: Í za wón ba à kōnbi. ⁷Bio ba nùpua mu yèrē dá a wán, á ba wee bío mún yi: «Yia lua kà lé yia á ho mōhú bio khúii s̄i yi. Mi wa búe o á ho mōhú bio wáa à s̄i wen.» ⁸Á ba hínōn wīara a za mu bó, á lá lée lèera díá lè ho soró mōn.» ⁹Ó o Yeesu wáa tūara ba yi: «Lé mu yén á ho mōhú bānsò wáa à wé? Ò o ò buen buée búe ba nùpua mu, ká a cà nì-vio á à kúee mí mōhú mu yi. ¹⁰Le bíon̄i na kà á mi so ññ yí kàráanna le Dónbeenì bíon̄i vūahú yi yí mōn le? «Le huee na ba so-sowa fū pá díá lé ñño hía buée buan ho soró ññia. ¹¹Bio kà lé bio ó o Nuhúso Dónbeenì wó, mu lée bè-tente wa yèn-dán̄i yi.» ¹²Ba *zúifūwa júnása wee cà bio ba a ñño wán á à wīarāa o Yeesu, lé bio ba zū le lé bārén̄i á le wāhiire mu wà bò wán. Èe ká bio ba zána ba zàamáa, á ba día wo à ba wà.

*Ho lànpo cālò à na ho Oroomu bée yi bio
(Matiye 22.15-22; Luki 20.20-26)*

¹³Bún mōn á ba tonkaa ba *Farizēwa nùwā yen búii là a *Herodee kuure nùpua

* 12:11 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 118.22-23

nùwà yèn búí o Yeesu cón le ba buée tùa wo yi, à yíráa o níí bua yi. ¹⁴ Á ba buée bíá nòn wo yi: «Nì-kàránlo, wa zū le fo wee mì ho tūiá. Fo yí máa zón nùpue. Fo mún yí máa kà nùpue yìo. Bìo le Dónbeenì le ba nùpua wé bua lè mítén lé búñ bàn kàránlò binbirì á fo wee na. Àwa, á ù bío na wen. Wa làndá yi á ho lànpó ko ho wé cā na ho Oroomu kóhú béé yi lée, tàá mu yí ko làa wéró? Wa ko wa wé cā ho lée, tàá wa wé yí cā ho?»

¹⁵ Ó o Yeesu zūna le bìo ba lon binbirì á ba yí bíá. Ó o wáa bíá nòn ba yi: «Mì wi mì khūaa ĩ jii yi à yíráa ĩ níí bua yi le we? Mì cà le wén-hǒnló búí na mìi le ĩ loí.» ¹⁶ Á ba cà le buée nòn wo yi. Ó o Yeesu tūara ba yi: «Ho yahó lè le yèni na wi le wén-hǒnló mu wán á wée te?» Á ba bíá: «Lé ho Oroomu béé.» ¹⁷ Ó o Yeesu wáa bíá nòn ba yi: «Àwa. Bìo sà ho Oroomu béé yi à mì na mu wo yi. Ká bìo bèn sà le Dónbeenì yi à mì na mu le yi.» Á ba wó coon bìo ó o bíá bio yi.

Ba nì-hía vèeró bìo

(Matiye 22.23-33; Luki 20.27-40)

¹⁸ Ba *Sadusíewa lé bìa le ba nì-hía máa vèe. Wizonle búí, á ba búí á buée bó a Yeesu yi á tūara a yi kà: ¹⁹ «Nì-kàránlo, bìo ó o *Moyiize tūara henía nòn wen lé bìo kà: «Hen ká a búí yan mín háa á húrún ò o yí yú za làa wo, á bàn za ko ò o fé bàn háa ya à te ba zàwa yi mín za mu yèni yi.»[†] ²⁰ Àwa. Ka lòn nùpua nùwà hẹ̀jun búí yánkaa lée zàwa síi. Ó o yahón so yan mín háa á húrún ò o yí yú za làa wo. ²¹ Ó o jun níí so fó a maháa mu yan á húrún ò o yí yú za làa wo. Lé búñ ó o tìn níí so bìo mún wóráa. ²² Ba mí nùwà hẹ̀jun yan wo bèenia á húrunka ò o búí yí yú za làa wo. Mu bàn véeníí ó o háa mu mún húrún. ²³ Àwa. Nònzoñ na ba nì-hía á à vèe yi ó o háa mu bìo á à sí a yén yi? Bìo ba mí nùwà hẹ̀jun màhá yan wo bèenia.» ²⁴ Ó o Yeesu bíá nòn ba yi: «Mì wee v́iní miten. ĩ bíá búñ lé bìo mì yí zū le Dónbeenì bíonì v́uahú bíonì kúará. Mì mún yí zū le le Dónbeenì dà bìo búenbúen wee wé. ²⁵ Mu bon. Ba nì-hía khíi vèera á ba báawa lè ba háawa máa bíni máa ya mín. Ba à bonmín lè le Dónbeenì wáayi tonkarowá

ho wáayi. ²⁶ Ba nì-hía vèeró dání yi á mì so òon yí kàránna ho lahó na wee bío le v́indè-za na ho dǒhú wi yi bìo o Moyiize v́uahú yi yí mòn le? Mu tūara bíñ le le Dónbeenì bíá nòn o Moyiize yi: «Ĭnén lé o *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu bàn Dónbeenì.»[‡] ²⁷ Ó o Yeesu wáa bíá: «Le Dónbeenì lé bìa yìo wi lua bàn Dónbeenì ká le yínón nì-hía bàn Dónbeenì. Mì sòobáa wee v́iní miten dà.»

Le Dónbeenì làndá na bìo here po h́ia ká
(Matiye 22.34-40; Luki 10.25-28)

²⁸ Ho *làndá bìo zéenílo búí ná ba wáaní. Ó o mòn ò o Yeesu bíá se nòn ba Sadusíewa yi ó o vá buée bó a yi ò o tūara a yi: «Le Dónbeenì làndáwá búenbúen tíahú á lé ho yén bìo here po h́ia ká?» ²⁹ Ó o Yeesu bíá nòn wo yi: «Le Dónbeenì làndáwá yi á h́ia ká lé h́ia bìo here po h́ia ká: «*Isirayeele nìpomu, ní bìo ká: Wa Núhúso Dónbeenì lé o Núhúso mí dòn. ³⁰ Fo ko à ù wañ ù Núhúso Dónbeenì lè ù síi búenbúen, lè ù mànaká búenbúen, lè ù yilera búenbúen, lè ù pànká búenbúen.»[§] ³¹ H́ia sà ho yi lé h́ia ká: «Fo ko à ù wañ mí nínza làa bìo fo waráa ütèn bìo síi.» *Làndáwá na kún bìo here á po h́a bìo jun na ká h́on mía.» ³² Á ho làndá bìo zéenílo wáa bíá nòn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo mu se, bìo fo bíá lé ho tūiá. O Núhúso lé le Dónbeenì mí dòn. Dónbeenì búí kún mía ká mu yínón lerén. ³³ Á wañ le Dónbeenì lè ù síi búenbúen, lè ù yilera búenbúen lè ù pànká búenbúen, à mún wañ mì nínza lè ütèn bìo síi, búñ súaani mu háamu na ba wee wé na le Dónbeenì yi lè ba bà-kúio na ba wee ya lè le muini na le Dónbeenì yi.» ³⁴ Ó o Yeesu mòn ò o nì mu bíá ba bè-zúñlowà bíonì ó o bíá nòn wo yi: «Hen làa cínú ká fo ò keñ le Dónbeenì bá-zàmu yi.» Bún món ó o búí wáa yí bíniá yí khà mítén yí tūara a yi làa bìo búí.

Yia le Dónbeenì mòn léra bìo
(Matiye 22.41-46; Luki 20.41-44)

³⁵ Mu wó ká a Yeesu wee kàrán ba nùpua le *Dónbeenì zì-beeni yi, ó o tūara bìo ká: «Ho *làndá bìo zéenílowa dà a wé kaka a bíoráa le yia le Dónbeenì mòn léra lé o *Davide

† 12:19 Mi loí Làndá zéenílo v́uahú (Deutéronome) 25.5-6
loí Làndá zéenílo v́uahú (Deutéronome) 4-5

‡ 12:26 Mi loí Léro v́uahú (Exode) 2.6
§ 12:30 Mi

* 12:31 Mi loí Levii nùwà v́uahú (Lévitiq) 19.18

mònmàníí? ³⁶ Lé bìo ó o *Daviide mí bæere á le Dónbeenì Hácírí wó ó o bía bìo kà: <O Nùhúso Dónbeenì bía non ì Nùhúso yi: 'Buee keení ì nín-tiàni fúaa ká ì búrá ù zúkúsa ù tá á ù bò ù zení wán.†>

³⁷ «Bìo ó o *Daviide wee ve yia le Dónbeenì mən léra le mí Nùhúso. Ó o wé o Nùhúso ká a mún pá à wé o m̀̀nmàníí kaka?» 'Ba zàamáa wee jí a Yeesu c̀̀n lè le sí-weε.

Mi yí wé lè ho làndá bio zéenlowa bio
(Matiye 23.1-36; Luki 20.45-47)

³⁸ Bìo ó o Yeesu wee kàrán ba zàamáa ó o wee bío na ba yi: «Mi yí wé lè ho *làndá bjo zéenlowa bio. Bán na wa hã báká-beera zíló à wé héekaráa. 'Ba wi ba nùpua wé t̀̀eni ba yi lè le k̀̀nbi ba zàamáa f̀̀mínlò lara yi. ³⁹ 'Ba *zúifúwa kàránlò z̀̀ni yahón kanmúini lè ho d̀̀nlò d̀̀ini k̀̀eníní na seka á ba wé hueeka keení yi. ⁴⁰ 'Ba wee khà ba maháawa à fé ní bìo búenbúen. 'Ba mún wa ho fioró na túee wérol à wé lè ba t̀̀eréna. 'Barén cítíí khíí wee here le Dónbeenì c̀̀n.»

O mahá-khenii hãmu bio
(Luki 21.1-4)

⁴¹ O Yeesu kará le *Dónbeenì z̀̀i-beeni hãmu bonkonì nisãní á wee loí bìo ba zàamáa wee kúeeráa le wárl le yi. Ho nãfòró b̀̀ansowá c̀̀r̀̀e wee búee kúee le wárl na boo. ⁴² Mahá-khenii búí mún búeé kúaa mí t̀̀mónwá bio jun. ⁴³ Ó o Yeesu wáa von mí nì-kenínia á bía non yi: «Le ì mì ho t̀̀iá na mia: O mahá-khenii na kà bio na ó o kúaa á boo po bía ká búenbúen bio. ⁴⁴ Lé bio le wárl na ba búenbúen wó lè mu hãmu lé dio ba yú puunía. Ò orén lè mí khemu, ò o pá kúaa bio wi o c̀̀n búenbúen na ó o lá wé è dí.»

13

Ho dímíná vérol à a Nùpue Za buenlò bio
(Matiye 24.1-44; Luki 21.5-33)

¹ Bìo ó o Yeesu zoó ló le *Dónbeenì z̀̀i-beeni lún yi, ó o nì-kenínia nì-kéni bía non wo yi: «Nì-kàránlo, hã huua na kà g̀̀entín seka, á hã mún búaa. Hã soni dãamu yáa!» ² Ó o Yeesu bía non wo yi: «Fo mən hã dãamu lon? Èε ká huee khíí máa keení mí nínza huee wán. Mu búenbúen khíí fi.»

³ Bún món ó o Yeesu yòó kará hã Oliivewa v̀̀nsãa búee wán á sãnsáa le Dónbeenì z̀̀i-beeni. Ó o Piere là a Zaaki là a Zãn là a Ændere na wi làa wo mí dòn á t̀̀ara a yi: ⁴ «Lé ho pãahú yén á mu bìo mu ù wé yi? Á lé mu bìo yén khíí zéeni le mu wérol pãahú d̀̀n?» ⁵ Ó o Yeesu wáa bía non ba yi: «Mì pa miten bio. Mì yí día le nùpue khà mia. ⁶ Nùpua c̀̀r̀̀e khíí buen ì yèni yi á à bío: <Ì lé o Krista.> 'Ba à khà nùpua c̀̀r̀̀e á à v̀̀ini. ⁷ Ká mi khíí wee jí hã hã tárol sã, hã lúio yi làa hã khèra làa mia à mi yí le mi yiwa dé, lé bio á bún biowa so ko mu wé ho yahó. Ká bún d̀̀enía máa wé ho dímíná vérol. ⁸ Ho síí búí khíí wé è lé vaá fi lè ho síí veere. Á ho k̀̀hú búí khíí wé è lé vaá fi lè ho kã-veere. Ho tá d̀̀keró khíí wé hã lùu búí yi. Á le hini khíí lé. Mu ù wé làa bìo o há-sãníso sãní vía wee wé búakaráa bio síi.

⁹ «Èε ká minén pa miten bio. 'Ba nùpua khíí wé è bua mia á à varáa ho p̀̀nká b̀̀ansowá c̀̀n á bán vaá cítíí mia. 'Ba wé è ha mia ba *zúifúwa kàránlò z̀̀ni yi. 'Ba wé è bua mia á vaá d̀̀ni hã kãna júnáa lè ba bá-zawa yahó bio mi tà mì bìo yi. Lé bún mi ì bè yi á à zéenináa ì bìo làa ba. ¹⁰ Mu bon, sãni ho dímíná vé, á le Dónbeenì bín-tente ko le bue à na hã síwá búenbúen yi. ¹¹ Hen ká ba khíí wé wiikaa mia á buan vannáa le cítíí yi à mi yí le mi yiwa fèn dè bìo mi vaá bío bìo yi. Hón pãahú so yi á hã bíoní na à bío ò na mia lé hã à mi bío. Lé bìo á hã máa lé minén mi bæere yi. Mu lé le Dónbeenì Hácírí á à dé hã mi jini yi. ¹² 'Ba nùpua búí wé è dé mín kùrú zawa á à na ba à búe. Hàri ba maáwá búí á à wé mu bàn síí lè mí zawa. 'Ba zawa búí mún ò hini mín maáwá wán, á à na ba ba à búe. ¹³ 'Ba nùpua búenbúen á à jin mia bio mi tà mì bìo yi. Ká yia mahá hã mí síí fúaa mu véenii, wón á à fèn.

¹⁴ «Mì khíí mí mu bè-sũmú* na wee yáa mu bìo ká mu wi hen na mu yí ko mu keení yi. (Yia wee kàrán bio kà à zúí mu kúará sese.) Hón pãahú so yi ká bía wi ho Zudee yi à bán lúwí yòó hã búaa. ¹⁵ Yia á à keení mí z̀̀i lòho yí ko ò o lii zoo lá bio búí. ¹⁶ Yia á à keení hã mana yi mu pãahú yí ko ò o bini bo à lii lá mí kánbun mí z̀̀i. ¹⁷ Ho yéréké khíí sá ba há-

† 12:36 Mi loí Lení v̄ahú (Psaumes) 110.1 * 13:14 Mi loí DaniyeEle v̄ahú 9.27; 11.31; 12.11

sɛɛnasa lè ɓa há-ɲàawa yi mu zoñ. ¹⁸ Mi fio le Dónbeeni yi à mu biowa mu wéro yí lì há yio yi. ¹⁹ Lé bio ho pàahú mu bàn lònbee á à wé ɓuáa á à poi dío khiína. Hàrì ho dímjáa ɲúhú búaró pàahú na le Dónbeeni lera mu bio búenbúen yi à buee búe ho zuia yi, á le lònbee mu sí yí kera yí mən. Á le bàn síi mún máa bini máa keñ hùúu. ²⁰ O Nuhúso lá yí khò le lònbee mu wizooni yi, á ni woon lá máa kani. Ká a màhá khò há yi ɓa nùpua na ó o hueekaa á ɓa wé làa wo bio yi. ²¹ Ká a búii bía non mia ká síi: «Mi loñ. Lé o *Krista na hen, tàa nín-ɲia vaá hen», à mi yí tà mu. ²² Mu bon, ɓa Kristawa lè le Dónbeeni ɲi-cúa fɛerowà na bio yí bon khií keñ. ʼBa à wé mu yéréké biowa lè mí síwà na ka lè mu wee zéeni le Dónbeeni pánká á à víninaa ɓa nùpua. Hàrì bía le Dónbeeni hueekaa ká mu lá dà à wé, á ɓa mún ñ vini bán. ²³ Àwa. Á minén cén pa miten bio. Í fèra bía mu búenbúen non mia vó.

²⁴ «Le lònbee khiíló mǎndén á <le wii á à dé mí yuumu.

Ho piíhú khoomu máa bini máa keñ.

²⁵ Há mànàayio á à kùenka à lìi.

Bio buan ho wáayi biowa ñina búenbúen á à ñeké.†

²⁶ Hón pàahú so yi á ɓa à mi a Nùpue Za buenló há ñundúio wán lè mí ñaríló lè mí cùkú beeni. ²⁷ O khií tonka le Dónbeeni wáayi tonkarowà ho tá kónbúaa bio náa yi lè ho dímjáa búenbúen yi á ɓa a ve bía le Dónbeeni hueekaa á à kúee mín wán.

²⁸ «Mi loñ ho *fikíyee vɛndɛe bio le wee wéráa. Hen ká le bàn lakara hía wee nàma á wee sà mí vɛn-yórowà, se mi zū le ho viohó tɛrò ñ. ²⁹ Lé làa bún síi ká mi khií wee mi mu biowa mu wéro, à mi mún zūn le o *Nùpue Za buenló sɛaráa. O ò buen máa khií. ³⁰ Le í mi ho tuiá na mia: Ho pàahú na ká nùpua máa hí máa vé ká bún biowa so búenbúen yí wó. ³¹ Ho wáayi lè ho tá khií vé, ká í bioní hñ ñ keñ bín fɛɛ. ³² Ni woon yí zū ho dímjáa véro wizonle lè ho pàahú máa zéeni. Le Dónbeeni wáayi tonkarowà yí zū mu, hàrì le Dónbeeni Za mí beere yáa pá yí zū mu. O Maá mí ñon lé yia zū mu.

³³ «Mi pa miten bio. Mi yí wé lòn nùpua na ñuma. Lé bio mi yí zū ho pàahú na mu ù

wé yi. ³⁴ Mu bio bonmín làa bio kà: Ni búii le mí ì va le khiíi. Ó o kàrafáa mí zii mí tonsáwá yi, á sankaa há tonni non ɓa lè mí ní-kéni kéni yi. Bún món ó o bía non o paro yi le o tñi mí yio. ³⁵ Minén mún tñi mí yio, lé bio mi yí zū a zii ɓanso bini buenló pàahú. O dà à buen ziihú tàá tá fiahú, tàá kò-bá-wéé yi, tàá yinbi. ³⁶ Ká a khií ñin ñ buara ò o yí buee yí mia ká mi ka lòn nùpua na ñuma. ³⁷ Bio á í wee bío na mia ká, á yahó sá ɓa nùpua búenbúen. Mi yí wé lòn nùpua na ñuma.»

14

Ba zúifúwa ɲúnása wee lè o Yeesu wán (Matiye 26.1-5; Luki 22.1-2; Zān 11.45-53)

¹ Wizooni bio ɲun wáa ká ho Paaki sánú díró lè ho *búuru na á ɲa-fini yí dó yi sánú díró yi. Á le *Dónbeeni yankarowà ɲúnása lè ho *landá bio zéeni lowa wee cà bio ɓa à wé wé è wiiraa o Yeesu ká mu yí zū, á à na ɓa à búe. ² Ba wee bío: «Wa yí ña máa wii wo ho sánú díró yi. Ká wa wó mu á ɓa zàamáa á à kánká mu bio yi.»

O háa búii kúaa ho ɲiló o Yeesu ɲúhú wán

(Matiye 26.6-13; Zān 12.1-8)

³ O Yeesu kera ho Betanii lóhó yi o Simon na hía lé o *ɓueré ni zii. Pàahú na ó o kará wee dí à bún à háa búii buee wee zo, á buan mí ñúukó-za búii na wó lè le huee na ɓa le alibaatere à ho sú làa ɲiló búii na sámu sí. Ho ɲiló mu ɓa le nàarè á yàwá here làa sòobɛɛ. Bio ó o buee bó a Yeesu yí ó o ɲiina ho ñúukó-za mu ɲii, ò o kúaa ho ɲiló mu o Yeesu ɲúhú wán. ⁴ Á bía wi bín búii sía cà. Á ɓa wee bío mín yi: «Ho ɲiló na ká yáaró ɲúhú lé mu yén? ⁵ Ho ɲon lá dà à yèé á à yí há wén-hāani khiá-tin* á à sankaa na ɓa ni-khenia yi.» Á ɓa lan wee zá làa wo. ⁶ Ó o Yeesu wáa bía: «O háa mu mi día bio. Mi wee zá làa wó le we? Bio ó o wó làa mi á se. ⁷ Ba ni-khenia bán làa mia á à keñ mín wán fɛɛ. Á pàahú lée pàahú á mi dà wé è wé mu sáamu làa ba ká mi tà. Èe ká ñin wón máa keñ làa mia fɛɛ. ⁸ Bio ó o dà à wé lé bio ó o wó. O kúaa ho ɲiló na sámu sí í sánia wán à fèn wiokaráa há paráa há ñuuló. ⁹ Le í mi

† 13:25 Mi loñ Ezayii vūahú 13.10; 34.4

* 14:5 Mu pàahú á há wén-hāani khiá-tin lé o nùpue lúlú-kùure sámu sáanii.

ho tũia na mia: Le Dónbeeni bín-tente wé buera lùe lée lùe yi ho dímjí ná búenbúen yi, á ba à bío bio ó o háa na kà wó, á ba à leéka a bio.»

*O Zudaa wi ò o dé o Yeesu na
(Matiye 26.14-16; Luki 22.3-6)*

¹⁰ O Yeesu ni-keninia píru jun ni-kéní na ba le Zudaa Isikariote á wà vaá bía non ba yankarowá júnása yi le mí wi à mí dé o Yeesu na ba yi. ¹¹ Á bán sīa wan wan á dó mí jíní non le mí í na le wá rí wo yi. Ó o wáa wee cà ho pàahú na o ò dà n ò wé mu yi, á à déráa wo ba ní ní yi.

*O Yeesu wee dí ho Paaki dínló lè mí ni-keninia
(Matiye 26.17-25; Luki 22.7-14, 21-23; Zān 13.21-30)*

¹² Ho *búurú na á ja-fini yó dó yi sánú díro bàn nín-yání wionle zò, diò ba wee wé fúaa ho Paaki piozàwa yi, † ó o Yeesu ni-keninia tũara a yi: «Lé wen á fo wi à wa vaa wíoka ho Paaki dínló yi?» ¹³ Ó o tonkaa mí ni-keninia nùwā jun á bía non yi: «Mí lén zo ho lóhó yi, á mí zoó sí a nìi búí yahó ká a sò mu jumu lè ho dúuhú. Mí bè o yi, ¹⁴ ká a vaá zon zīi na yi à mí bío na le zīi mu òanso yi: O ni-kàránlo le wa tũa foñ: Ho lahó na á ínén lè í ni-keninia á à dí ho Paaki dínló yi lé ho yén? ¹⁵ O ò zéeni la-beeni búí làa mia ho nónwíohú yi na sà bàráka wó. Lé bín à mí wíoka wa Paaki dínló bìo yi.» ¹⁶ Á ba wà vaá zon ho lóhó yi, á zoó yú mu búenbúen làa bìo ó o Yeesu bíaráa mu. Á ba wíoka ho Paaki dínló bìo.

¹⁷ Bìo le wii tò, ó o Yeesu lè mí ni-keninia píru jun buara. ¹⁸ Bìo ba kará wee dí ó o Yeesu bía: «Le í mì ho tũia na mia: Minén na làa mi páania kará ho dínló jũhú yi ni-kéní á à dé mí í na.» ¹⁹ Ó o ni-keninia yilera lunkaa, á ba wee tũaka a yi lè mí ni-kéní kéní. À yia le: «Mu lé ínén le?» À yia le: «Mu lé ínén lé?» ²⁰ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Mu lé minén píru jun ni-kéní, yia làa mi páania wà zoó cì. ²¹ Mu bon. O *Nùpue Za á à hí làa bìo le Dónbeeni bioní vūahú bíaráa mu. Ká

yia màhà ní ò bè mu á ho yéréké è zo jũhú. Bànsò yàá lá yí ton se mu súaani.»

(Matiye 26.26-30; Luki 22.15-20; 1 Korente 11.23-25)

²² Bìo ba wee dí, ó o Yeesu lá ho búurú á dó le Dónbeeni bārākà. Ò o wee cèka ho na mí ni-keninia yi ká à bío: «Mí fé là, hón lé í sánia.» ²³ Ò o bínía lá le juuníi dèe na ho *divén wi yi ò o dó le Dónbeeni bārākà. Ò o non ho ba yi á ba búenbúen jun. ²⁴ Ó o bía non ba yi: «Dén lé í cāni na wíoka wee zéeni le Dónbeeni páanii na le bò bio, dén lé í cāni na kúarà ba nùpua cèrèe bio yi. ²⁵ Le í mì ho tũia na mia: Í máa bīnī máa ju divén hùúu fúaa ho pàahú na á í khíi ju ho bàn bè-fīa yi le Dónbeeni bēeni yi.» ²⁶ Bún món á ba sía ho sánú lení, à ba wà yòora hā Oliiwewa vīnsīa búee wán.

*O Yeesu bía le o Piere á à pí mí bìo
(Matiye 26.31-35; Luki 22.31-34; Zān 13.36-38)*

²⁷ O Yeesu bía non mí ni-keninia yi: «Mí búenbúen á à lùwí día mi. Làa bìo le Dónbeeni bioraa mu mí bioní vūahú yi ká sí: «Í ò búe o pi-pa á ba pia á à kénna à lén n va hā làa búenbúen.» ‡ ²⁸ Èe ká í vèeró món, á í dí mí yahó vaá pa mia ho Kalilee kōhú yi.» ²⁹ Ó o Piere bía: «Hārì à bia ká búenbúen pí ū bìo, á ínén wón máa pí mu hùúu.» ³⁰ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Le í mì ho tũia na foñ. Ho tīnòn-kéní na ká yi, sání ò o kò-béee wá hā cúa-jun, bún ká ūnén bía le fo yí zū mí á dñn hā cúa-tīn.» ³¹ Ó o Piere pá bīnīa wíoka tīina mí bioní yi: «Í máa bío le í yí zū fo máa mi hùúu, hārì ká í ko à í hí làa fo.» Á ba ni-keninia na ká búenbúen bía mu bìo dà-kéní mu.

*O Yeesu fíora ho Zetesemānii yi
(Matiye 26.36-46; Luki 22.39-46)*

³² Bún món á ba wà vaá dñn le lùe búí na ba le Zetesemānii. Ó o Yeesu bía non mí ni-keninia yi: «Mí keení hen le í lén vaa fio.» ³³ Ò o fó a Piere là a Zaaki là a Zān á bòráa. O búakaa zāna á yi wee dè ³⁴ ó o bía non ba yi: «Í hácírí yáara dàkhīina. Í ka le í máa fen. Mí keení hen, á tīnī mí yìo.» ³⁵ Bún món ó o wáa vá van cīnū, á vaá líf búrá ò o fíora le ká mu dà à wé, à le lònbee na kà à yí yí mí. ³⁶ O

† 14:12 Mi loí Léró vūahú (Exode) 12.6, 14-20 ‡ 14:27 Mi loí Zakari vūahú 13.7

bía bìo kà: «Ì Maá, fo dà bìo búenbúen wee wé. Yí le le lònbee na kà à yí mi. Èé ká mu yí wé ínén sī bìo. Le únén lé yia sī bìo à wé.»

³⁷ Ò o bīnía buara mí nì-kenínia cǎn á bueé yú ba à mu dāmu bó ba. Ó o bía nǎn o Piere yi: «Simǎn, dāmu bó fo le? Fo yí dà máa tīnī ũ yio hàrì le lèèrè dà-kénì yí le? ³⁸ Mi fánì mi yio à wé fio bèra a na à mi yí zo mu bè-kora wéro yí. O nùpue sīi wee wé vá mu bè-tente wéro yí, èé ká ho pànká na ó o ò wé làa bún lé hía mía.» ³⁹ Ò o tīn wíokaa khèra vaá fíora ò o bía hā bioní dà-kénì mu. ⁴⁰ Bún mǎn ó o bīnía buara mí nì-kenínia cǎn á bueé yú ba à mu dāmu bó ba. Ba yí dàinna yí fánía mí yio. Á bìo ba wáa à bío á à na a Yeesu yi á ba yí zū. ⁴¹ Bìo ó o Yeesu wà á bīnía buara mún cúa-tīn níi yí, ó o bueé bía nǎn ba yi: «Mi pá dūma wee vūnka lon? Mu wáa vó. Ho pāahú dǎn. O *Nùpue Za á ba à dé ba bè-kora wérowà níi yí. ⁴² Mi hínì wa lén. Yia á à dé mi ì na bueé dǎn.»

Ba wìira a Yeesu

(*Matiye 26.47-56; Luki 22.47-53; Zān 18.3-12*)

⁴³ Pāahú na ó o Yeesu wee bío yi, à bún ò o Zudaa bueé dǎn. O lé ba nì-kenínia píru jun nì-kénì. Ba zāamāa na bò làa wo á buan hā khà-túa lè hā būaa. Bía tonkaa ba lé le *Dónbeeni yankarowà júnása lè ho *lándá bìo zéeniłowa lè ba nì-kía. ⁴⁴ O Zudaa, yia á à dé o Yeesu mu á à na, á zéeniá bìo ba zāamāa á à zūnnāa wo. O bía: «Ì hía vaá tēeniá nùpue na yi lè le kǎnbii, se wón lé yia mi wee cà. À mi wáa wii wo à bua sese lénnāa.» ⁴⁵ O Zudaa bueé dēenií ó o wà vaá bó a Yeesu yi ò o bía nǎn wo yi: «Nì-kàránlo.» Ò o tēeniá wo yi lè le kǎnbii. ⁴⁶ Á bía làa wo bò mún wáa wìira a Yeesu. ⁴⁷ Á ba nì-kénì búii dò mí khà-tóní á hà lè le *Dónbeeni yankarowà júnáso beeni ton-sá nì-kénì jikāahú kíuo. ⁴⁸ Ó o Yeesu bía nǎn bía wà bueé wii wo yi: «Mí so lá ko à mi bua khà-túa làa būaa à bueé wìirāa mi le? Ì lée nì-kāanii le? ⁴⁹ Ì làa mia lá wee kerí mún wán túntún, á wee kàrán ba nùpua le *Dónbeeni zì-beeni lún yi á mi yí wìira mi. Èé ká mu wó kà, à le Dónbeeni bioní vūahú bìo jii síráa.»

⁵⁰ Ó o nì-kenínia búenbúen wáa lùwa wà à ba día a. ⁵¹ Yàrónza búii lé yia bò a Yeesu yi. Lée bunló mí dǎn wí o wán. Ba le mí ì wii wo, á

ba buan o bunló yi, ⁵² ó o kueera ho día, ò o lùwa wà mí káamāa.

O Yeesu ba buan vannāa ba tūiá fēerowà yahó

(*Matiye 26.57-68; Luki 22.54-55, 63-71; Zān 18.13-14, 19-24*)

⁵³ Bún mǎn á ba buan o Yeesu vannāa le *Dónbeeni yankarowà júnáso zīi, hen na ba yankarowà júnása lè ba nì-kía lè ho *lándá bìo zéeniłowa búenbúen kúaa mín wán yi. ⁵⁴ O Piere khèra bò a Yeesu mǎn. O bueé zon ba yankarowà júnáso lún yi, á zoó páania kará lè ba parowà á wee huee ho dǎhú. ⁵⁵ Ba yankarowà júnása lè ba *zúifūwa tūiá fēerowà búenbúen wee cà bìo ba à koonínāa o Yeesu yi á à bè yi ì súnínāa o júnú á à na ba à búe. Ká ba màhá yí yú bìo búii. ⁵⁶ Nùpua cèrèe wee bueé fūaa hā sabioní o jii, ká ba màhá wee bīnì kán mín. ⁵⁷ Á ba nùwā yén búii wáa hínǎn koonía o yi lè le sabéré na kà: ⁵⁸ «Wa já ò o bía le mí ì fio le Dónbeeni zīi na ba nùpua son, á à bīnì ì so le búii hā wizooní tīn yi ká dén á nùpua máa so.» ⁵⁹ Hàrì bún á ba yáa pá wee kán mín wán. ⁶⁰ Á ba yankarowà júnáso wáa lii hínǎn yóo òo òo òo búenbúen yahó ò o tūara a Yeesu yi: «Bìo ba nùpua wee bío ũ dǎn yi á fo le fo máa bío dèe búii yi le?» ⁶¹ Ó o Yeesu cèkè ò o òo òo. Á ba yankarowà júnáso wíokaa tūara a yi: «Le únén lé o Krista, le Dónbeeni na wa wee khòni za le?» ⁶² Ó o Yeesu bía: «Ūuu, ì lé orén. Mi búenbúen á à mi a *Nùpue Za ká a kará le Dónbeeni na dà mu bìo búenbúen nín-tiáni. Mí mún khíi mí a ká a kará hā dundúio wǎn bò ò buen.» ⁶³ Á ba yankarowà júnáso wáa lēekaa mí dà-zínii lé bìo mu vá a yi dàkhíina, ò o bía: «Wa màkóo wáa mía seérāa yi. ⁶⁴ Hā bín-kora na ò o mà léera le Dónbeeni yi á mi já. Àwa, á lé mu yén á mi wee leéka?» Á ba búenbúen le o wó khon ó o ko ò o búe. ⁶⁵ Ba nùwā yén zàwa búii ba tíahú á búakāa wee khàani kúee o Yeesu wán. Ba pon o yahó yi à ba wee vūaa wo lè mí nín-kuiio ká ba à tūa wo yi le o zéeni yia wó mu làa wo. Le *Dónbeeni yankarowà júnáso lún parowà fó a, á wee dé sáarà yi.

O Piere pá a Yeesu bìo

(Matiye 26.69-75; Luki 22.56-62; Zãn 18.15-18, 25-27)

⁶⁶Pàahú na ó o Piere pá líf wi ho lún yi, à bún le Dónbeeni yankarowà jùhúso beeni ton-sá háawa nì-kéní búí buée dñ. ⁶⁷Bìo ó o m̀on o Piere ò o wee huee ho dñhú, ó o wíokaa loína a yi sese ò o bía: «Ūnén mún lá wi là a Nazareete nìi Yeesu mu.» ⁶⁸Ó o Piere pá mu ò o bía: «Bìo á fo wee bío kà á ĩ yí zũ.» Bún m̀on ó o wà vaá b́ánía òon ho lún zũajni. [Ó o kò-bée wá.] ⁶⁹Bìo ó o ton-sá háa mu m̀on o vaa b́áníló, ó o wee bío làa bia wi b́in: «O ǹpue na kà lé b́arén nì-kéní búí.» ⁷⁰Ó o Piere t́ín pá. Mu yáá yí míana, à bún à bía wi b́in t́ín b́ía non o Piere mu yi: «Ho t́iia poni. Fo lé b́arén búí. Ūnén mún lé o Kalilee nìi.» ⁷¹Ó o Piere wáa b́ía: «Ká ĩ f́à sabéré à le Dónbeeni le ĩ mi mu. ĩ ì b́aa mu jii wán, o ǹpue na mi wee bío bìo á ĩ yí zũ.» ⁷²Hón pàahú so yi ó o kò-bée wá h́a cúa-jun nìi. Ó o Piere h́acírí m̀ahá b́inía guara bìo ó o Yeesu f́u b́ía làa wo yi wán: «Sáni ò o kò-bée wá h́a cúa-jun b́ún ká ūnén pá le fo yí zũ mi á dñ h́a cúa-t́in.» Ó o Piere wáa wee wá.

15

Ba buan o Yeesu buararáa o Pilaate c̀ón (Matiye 27.1-2, 11-14; Luki 23.1-5; Zãn 18.28-38)

¹Le yinbí b̀urìni á ba *yankarowà júnása, le ba nì-kía, le ho *lándá bio zéenílowa, b́án búenbúen na le ba *zúífúwa t́iia f́erowà á kúaa mún wán, bèra a na à ba bío t̀è bìo dà-kéní wán. Ba can o Yeesu, á buan buée non o *Pilaate yi. ²Ó o Pilaate t̀àra a yi: «Lé ūnén lé ba zúífúwa b́ée le?» Ó o Yeesu b́ía non wo yi: «Fo b́ía mu.» ³Ba yankarowà júnása wee kooní a Yeesu yi làa bio c̀èr̀e. ⁴Ó o Pilaate wíokaa t̀àra a yi: «Fo le fo máa bío d̀e le? Bìo ba wee bío ū jii á fo yí máa jí le?» ⁵Ká a Yeesu m̀ahá yí b́inía yí b́ía d̀e. Bún wó a Pilaate coon.

Ba le o Yeesu ko ò o búe

(Matiye 27.15-26; Luki 23.13-25; Zãn 18.39-19.16)

⁶Hen ká ho *Paaki sánú sansan dñ, ò o Pilaate lén o kàsó nìi búí díá, yia ba zàamáa le o díá. ⁷Mu ù wé à nìi búí na ba le Barabaasi pánía wi ho kàsó yi le ba búí na làa wo káa á bó a nìi búí. ⁸Á ba zàamáa wáa wà van o Pilaate c̀ón á vaá wee fio wo ò o wé bìo ó o lá wee wé na ba yi. ⁹Ó o Pilaate b́ía non ba yi: «Mí wi à ba zúífúwa b́ée lé yia à ĩ díá le?» ¹⁰O Pilaate zũ ḱénḱén le ba yankarowà júnása dó a Yeesu non mí yi lé bìo le yandee wi ba yi o bio yi. ¹¹Ká ba yankarowà júnása m̀ahá sùkúra ba zàamáa le ba fio o Pilaate c̀ón le o Barabaasi lé yia ò o díá. ¹²Ó o Pilaate wíokaa t̀àra ba zàamáa yi: «Lé mu yén mi le ĩ wé làa yia mi wee ve làa zúífúwa b́ée?» ¹³Á ba wee bío na a yi ká ba a wáamaka: «Búe wo ho *kùrùwá wán ò o hí.» ¹⁴Ó o Pilaate t̀àra ba yi: «O wékhe lé ho yén?» Á ba yáa wíokaa wee wáamaka p̀ǹp̀ǹ: «Búe wo ho kùrùwá wán ò o hí.» ¹⁵O Pilaate wi ò o wé ba zàamáa s̀ii, ó o lera o Barabaasi díá, ò o le ba ha a Yeesu le h́a làb́aaní, ò o non wo le ba búe ho kùrùwá wán.

Ba dásíwá wee z̀ańka a Yeesu yi

(Matiye 27.27-31; Zãn 19.2-3)

¹⁶Á ba dásíwá buan wo zonnáa ho *Zudee k̀hú b́e lún yi, à ba von mí ninzàwa na ká búenbúen. ¹⁷Ba źiinía o Yeesu le le dà-muhú, á tá ho kirí le h́a kíkara á dó a jùhú yi.* ¹⁸Bún m̀on á ba wee t̀eńí a yi ká: «*Zúífúwa b́e, fo!» ¹⁹Ba wee v́úaa o jùhú le le káani, á wee khàani kúee o wán ká ba à f́ará mí nonkójúná wán à lii búrá a yahó. ²⁰Bìo ba z̀ańkaa wo yi vó, á ba tera le dà-muhú o wán, à ba źiinía wo là a kùrú s̀a. Bún m̀on á ba buan wo lóráa ho donkíahú á wà léee búe ho *kùrùwá wán.

Ba búaa o Yeesu ho kùrùwá wán

(Matiye 27.32-44; Luki 23.26-43; Zãn 19.17-27)

²¹O Sireena nìi Simon na lé o Aleksándere là a Urufuusi b́an maá, á ló h́a mana yi bò ho ẁhú buée wee khíi, á ba dásíwá buée kíkáa yi le o fé o Yeesu kùrùwá p̀i. ²²Ba buan o Yeesu vannáa lahó búí na ba le Kolokota yi, bún kúará le «jún-bòkuee lahó.» ²³Ba

* ^{15:17} Ba bá-zàwa le ba nì-beera le bia yánkaa dà h́a s̀i-muna wee źi. H́a yáwá f̀u here. H́a kiríwá ba wee wé, à kúee ba bá-zàwa júná yi à zéenínáa ba bá-zámu pánká bio. Ká bio ba wi ba z̀ańka a Yeesu yi, á ba źiinía wo le ho kánbun muhú á dó h́a kíkara kirí o jùhú yi.

lũnkaa ho *divén lè mu bìo búí na ɓa le mĩrè á wi ɓa na a Yeesu yi ò o ɓu, ká a màhá yi ɓun mu. ²⁴ Bún món á ɓa búaa wo ho kùrùwá wán. ɓa le mí ì sanká a sì-zíñia á ɓa wó le ɓún-síni bìo à zúñnáa ðio á à sì yia làa yia yi. ²⁵ Le wi-bee pàahú lé bìo ɓa búaa wo yi ho *kùrùwá wán. ²⁶ Bìo ɓa túara le ðe wán, bìo wee zéeni bìo nɔn ɓa búaaráa wo lé bìo ká: «ZÚFÚWA BÉ.» ²⁷ Ba mún búaa ɓa ni-wanna nùwá ɓun búí là a Yeesu. O ni-kéní wí là a nín-tiáni ká a ni-kéní wí là a nín-káahó. ²⁸ [Bún wó à le Dónbeeni bíoni vùahú bíoni na ká a ɓii sí: «ɓa mà a dó ɓa ni-kora tíahú.»]† ²⁹ ɓa nùpua na wee khíí làa bín wee kíbón mí ɓúná ká ɓa a là a. ɓa wee bío: «Fo yí mɔn mu le. Únén na lá le fo ò ffo le *Dónbeeni zí-beeni á à bíní ì so le ɓàn dà-veere há wízonni bìo tìn yi, ³⁰ wáa fení ütèn. Lii ho *kùrùwá wán le wa loí.» ³¹ Le *Dónbeeni yankarowá ɓúnáa le ho *làndá bìo zéeni lowa mún wee yáa mí ɓiní yi na a yi ká ɓa a bío làa mín: «O fenía ɓa búí ò orén màhá yí dà máa fení mítèn. ³² Le o Krista, o *Isirayeele bé, à lé ho kùrùwá wán lii. Ká wa mɔn mu á wa à dé wa sia wo yi.» Bia páania búaa há kùrùwáwá wán là a Yeesu bán mún wee là a.

O Yeesu húmú

(Matiye 27.45-56; Luki 23.44-49; Zān 19.28-30)

³³ Le wii yòo fàrálò pàahú á ho kòhú búenbúen ðĩndĩn wó le tíbirí. Mu míana fúuu fúaa le wi-háarè. ³⁴ Le wi-háarè mu pàahú, ó o Yeesu bíá bìo ká pónpón: «Eloyii, Eloyii, lama sabatanií?» Bún kúará le «Wàn Dónbeeni, wàn Dónbeeni, fo pá mí díá le we?» ³⁵ Á bia wi bín nùwá yen búí ɓá mu á ɓa bíá: «Mí loí, o wee ve o *Elii.» ³⁶ Á ɓa ni-kéní búí lùwa vaá lá le ðe búí na wee kùiní mu ɓumu á zífra mu bè-ñia yi á can le búaaahiire ɓii yi á yòò dá a Yeesu yi le o yè, ò o bíá: «Mí ðin, wa à loí ká a Elii buéé liiní a ho *kùrùwá wán.» ³⁷ Lé bún pàahú ó o Yeesu wáamaa yi pónpón, ò o húrun. ³⁸ Á ho pónsò-beeni na zoó céra le *Dónbeeni zí-beeni á yòò lèera mí tíahú líf ló. ³⁹ Ho Oroomu dásiwá ɓúhúso na ðin o Yeesu yahó á mɔn bìo ó o húrunnáa ó o bíá: «O nùpue na ká ɓentín lá lé le Dónbeeni Za binbirí.»

† 15:28 Mí loí Ezayii vùahú 53.12

⁴⁰ Háawa nùwá yen búí mún híá wi bín á khèra ðin wee loí. ɓa háawa mu tíahú ó o Mari wi yi, yia wee lé ho Makadala lóhó yi. À séení a Mari na lé o Zaaki háyónza là a Zozee ɓàn nu, là a Salomé. ⁴¹ ɓa híá wee bè o Yeesu yi ká a wi ho Kalilee yi á wee séení a, Háawa cèrèe búí mún híá wi ɓa háawa mu tíahú á bò là a Yeesu ɓuara ho Zeruzalemu yi.

Ba nùna a Yeesu

(Matiye 27.56-61; Luki 23.50-56; Zān 19.38-42)

⁴² O Yeesu hí-nònzoñ ho ziihú ɓii, à bìo á lé bún zoñ á ɓa wee wíoka mítèn ho *Sabaa bìo yi, ⁴³ ó o Zozee fu na wee lé ho Arimatee lóhó yi á ɓuara. O fù lé ɓa *zúfúwa túiá feerowá ni-kéní na ɓa nínzáwa wee kòñbi. Wón mún lá wee lóoni le Dónbeeni béeni láró pàahú. O henía mí sī ò o van o *Pilaate cón á vaá fióra a Yeesu ni-hínmu. ⁴⁴ Ká a Pilaate ɓá bìo ó o Yeesu ðeenía húrun ó o wóoon mu bìo yi. Ó o von ɓa dásiwá ɓúhúso á buéé túara yi le o Yeesu mu húrun míana le. ⁴⁵ Á bìo ó o ɓá mu ɓa dásiwá ɓúhúso cón wó, ó o nɔn le ɓii o Zozee fu yi le o lá a sánia. ⁴⁶ Ó o Zozee fu yá ho bun-seni dà-poni ò o liinía o Yeesu ho *kùrùwá wán á líf bá lé ho bunlò ɓuan vaá dó le búure yi, ðio ɓa lá có ho búaaahó yi díá. Bún món ó o bíinía le hue-beeni pon le búure mu ɓii. ⁴⁷ O Makadala Mari là a Zozee ɓàn nu Mari á ðin mɔn hen na ó o dó a yi.

16

O Yeesu vèeró

(Matiye 28.1-8; Luki 24.1-12; Zān 20.1-10)

¹ Bìo ho *Sabaa khíina, ó o Makadala Mari là a Zaaki ɓàn nu Mari là a Salomé á yà ho ɓiló na sámu sí le mí vaá khii làa Yeesu sánia. ² Ho dimaasi zoñ yinbí búiri, le wii hàró pàahú, á ɓa híñon wà ɓon le búure. ³ ɓa wee bío mín yi: «Lé wée yáa vaá bíini le hue-beeni na pon le búure ɓii á à na wen coon?» ⁴ Ká bìo ɓa vaá ðn, á ɓa le mí ì loí, à le hue-be-beeni bíinía ló le búure ɓii á khíí díá le nisáni. ⁵ Á ɓa wà vaá zon le yi, á zoó mɔn yàronza búí ò o kará lé le nín-tiáni, á zá ho báká poni na túee. Á ɓa zāna. ⁶ Ká a yàronza mu màhá bíá nɔn ɓa yi: «Mí yí zón. Í zū le lé o Nazareete nii Yeesu na ɓa búaa

ho *kùrùwá wán á mi wee cà. O mfa hen, o vèera. Mi loí. Lé ho lahó na kà á ba lá bàrà a yi. ⁷Mi lén vaa bío mu na a Piere là a Yeesu mu nì-kenínia na ká yi le o dú ba yahó van ho Kalilee kòhú. Lé bín ba vaá mi a yi làa bio ó o biaráa mu.» ⁸Á ba yilera lùnkaa, á ba wee zà. Á ba ló á léé lùwa wà. Ba yí bía dèè yí nòn nùpue yi lé bìo ba zána.

*O Yeesu zéenia míten lè mí nì-kenínia
(Matiye 28.9-10; Zân 20.11-18)*

⁹[O Yeesu vèeró mòn ho dimaasi zoñ yinbíi á mu nín-yání, ó o zéenia míten là a Makadala Mari, wón na ó o hía nòn ba cínáwa bùaa hènun léra yi. ¹⁰Ó o Mari wà van bía là a Yeesu lá páanía wi cón, á vaá yú ba à ba yara sò á wee wá, ó o bía làa ba le mí mòn o Yeesu. ¹¹Ká bìo ba já bìo ó o Mari bía le o Yeesu vèera, ó o mún mòn wo, á ba yí tà mu.

¹²Bún món ó o Yeesu zéenia míten làa sí veere lè mí nì-kenínia nùwā nùn ká ba nòn hā mana. ¹³Á ba bínía buée bía mu lè ba nì-kenínia na ká á bán mún yí tà mu yi.

¹⁴Mu bán món, ó o Yeesu zéenia míten lè ba nì-kenínia píru dòn ká ba wee dí. O zá làa ba bìo ba yí dó mí sīa wo yi, làa bìo ba tun mí yiwa á yí tà bía bía le mí mòn wo ò o vèera bio. ¹⁵Ó o waa bía nòn ba yi: «Mi lén va ho dímíjā lùa búenbúen yi à vaa bue le Dónbeenì bín-tente na ba nùpua búenbúen yi. ¹⁶Yia á à dé mí sīi le yi, á ba à bátízé, wón á à fēn. Ká yia yí dó mí sīi le yi, wón nùhú á à sí. ¹⁷Bia dó mí sīa le yi wé è wé mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeenì pánká: Ba à nā ba cínáwa á à lén bía ba wi yi lè ī yēni; ba a bío hā sí-viò bíoní; ¹⁸yia wé buan háa yi, taa ká a nùn bē-nūnii búí na dà a búe nùpue, á dèè woon máa wé bānso; ba à bè mí níni ba vānvārowā wán á bán á à wa.»

¹⁹Bìo ó o bía bún vó, ó o Núhúso Yeesu buan yòdora ho wáayi á yòó kará le Dónbeenì nín-tiáni. ²⁰Á ba nì-kenínia wà vaá wee bue le bín-tente hā lùa búenbúen yi. O Núhúso wee séeni ba, á ba wee wé mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeenì pánká à zéeni le bio ba wee bío á léé tūiá poni.]

Le Dónbeenì bín-tente vūahú na

ó o Luki túara

Vūahú túaró júhú

O Luki hía wee bè là a Poole va hā kúio. O yínón zúifù. O lé o *Kereesi nì. O fù lé o òkòtúaràn. Lé orén túara ho vūahú mu, á mún túara ba Tonkarowà bè-wénia vūahú.

Bio non ó o Luki túararáa mí bín-tente:

1. O Luki wi à ba kèrètiewa búenbúen zūn le bia dó mí sia o *Krista yi á bio bò bio na wó mōn kénkén wán. Ò o wi ò o hení ba sia à ba wíoka fárá tìn.
2. O mún wi ó o zéeni le ba kèrètiewa yínón nùpua na wi à ba fá mí jii òn òn lè ba *zúifúwa.
3. Nún-sí ó o Tiofiile hía lé o Poole jii-tà ho Oroomu yi. Ó o Luki túara ho vūahú mu non wo yi, à séniá o tonló yi.

O heníá mu bè-kora séndíaró lè ho fioró bio. O zéeniá a *Isirayeele nipomu làndáwá yara.

Yia lé ba nùpua búenbúen kànílo ó o zéeniá bio mi vūahú mu yi.

¹² Tiofiile,* bio wó khíina wa cón lè mí dà-kéní kéní búenbúen le Dónbeenì dání yi à lá mu júhú búenií á ba búí mōn á lé mu seérása, bán lé bia wó le Dónbeenì bín-buerowà na zéeniá mu làa wen. Ba cèrèe wi à ba kúieeka mu mín wán à túa hā wōnna yi. ³ Á bio á ònén mún wi á ònén túa mu lè ba bio síi, á ònén túakaa mu cinciíra bia mōn mu lè mí nì-kéní kéní cón á zūnnanáa mu ya-tente. Á bio mu sàmaanáa lé búin á ònén wi à ònén túararáa mu à na ònén Tiofiile cùkúso yi, ⁴ búin lè bio o na á fo ò zūn kénkén ká bio á ba fù kàrána làa fo búenbúen lé ho túia poni.

O Zān Batiisi teró bio zéeniílo

⁵ Ho Zudee kōhú bée *Herodee pàahú, á le Dónbeenì yankaro búí fù wi búin á yèni ba le Zakari. O lé o Abia kuure nùpue búí. Bàn háa yèni ba le Elizabæeti. Wón fù lé le *Dónbeenì yankarowà júhúso *Aaron nonkāni hínló búí. ⁶ Ba mí nùwā jun fù

léé nùpua na téréenna le Dónbeenì yahó, ó o Nuhúso làndáwá là a bè-zéeniá lè mí dà-kéní kéní búenbúen á ba wee bè yi lè mí jii-káa. ⁷ Ba lá ònén yí yú za lé bio ó o Elizabæeti hía na yí máa te, à ba mí nùwā jun mún kínkaa.

⁸ Wizonle búí, ó o Zakari zon le *Dónbeenì zī-beeni yi lé bio á ba kuure nùpua lé bán ho yankaró pàahú yèrèmaa buée dōn, ⁹ á bio ba le mí ò cà yia zoó cii mu bio na sāmú sī le *sòobá-lùe† yi làa bio mu bòráa le Dónbeenì yankarowà làndá yi á ba wó le jún-sini bio, ó orén lé yia ó o Nuhúso léra.

¹⁰ Hón pàahú so yi, ká ba zāamaa léé ònén ho khūuhū á wee wé ho fioró. ¹¹ Yio buée tī ò o Nuhúso wáyai tonkaro líf ònén o yahó mu bio na sāmú sī ciiíní ònén nísání bán nín-tiání. ¹² Pàahú na ó o Zakari mōn wo, ó o zāna làa sòobé á wee zà wàwàwà. ¹³ Ká a tonkaro màhá bíá làa wo: «Zakari, yí zón ònén, le Dónbeenì já ònén fioró. Mìn háa Elizabæeti á à sī le sání á à te o za báa; ká a khii ton à ònén cé o yèni le Zān. ¹⁴ O bio khii wé hā zāmakaa lè le sī-wee ònén, á nùpua cèrèe mún khii zāmakaa a teró bio yi. ¹⁵ Lé bio ó o khii wé nì-beeni o Nuhúso yèn-dání yi. Bè-junni na dà a ví hā yio ó o máa bè mí jii yi hūúu, á le Dónbeenì Hácírí á à fèn ònén keri wo yi ká a yàá ònén yí ton. ¹⁶ Orén lé yia khii bini ònén fé o *Isirayeele nipomu cèrèe á ba à yèrèma à buen ba Nuhúso Dónbeenì cón. ¹⁷ Orén mí beere lé yia khii fèn ònén wíoka a Nuhúso wōhú lè le Hácírí lè ho dànló na le Dónbeenì yánkaa non mí jii-cúa fèero *Elii yi. Ònén za mu lé yia khii véeni hā bíoní na wi ba maáwà lè mí zàwa pàahú, á mún ònén yèrèma bia pá le Dónbeenì bíoní sīa á ba à wé lè ba nùpua na téréenna lè ba bè-zúnlowà bio síi. Lé ká sīi ò ò wíokarāa ba nùpua á à parāa o Nuhúso buenlò.»

¹⁸ Ó o Zakari bíá non le Dónbeenì tonkaro mu yi: «Bio ònén wé á ònén tārāa mu yi lé mu yén? Bio á ònén màhá kína, á wán háa mún yio tōn yú.» ¹⁹ Á le Dónbeenì tonkaro bíá: «Ìnén na ònén ònén yahó ká lé o Kabiriyele. Ì wi le Dónbeenì nísání á wee sá na le yi. Lerén lé

* 1:1-2 Tiofiile: Le yèni mu kúará lé bio ká: «Yia le Dónbeenì wa. Yia ó o Luki von lè le yèni mu á bio yí tà yí zū sese.

† 1:9 Le sòobá-lùe: Lé le Dónbeenì zī-beeni lahó búí na à nùpue woon yí dà máa zo yi ká mu yínón le Dónbeenì yankarowà mí ònén.

diò tonkaa mi le ò buee bío le bín-tente na kà na foñ. ²⁰ Àwa! Á bio fo yí tà ò bioní yí, lé búñ nòn á ù jii á à lí á máa bíní máa bío fúaa ù za báa mu te nònzoñ. Loñ mu sese, bio á ò bía làa fo búenbúen á à wé ho pàahú na le Dónbeenì le mu ko yí.»

²¹ Hón pàahú so yí ká ba zàamáa pá lée ò ò ho khūuhū á pan o Zakari. Ho pòntóní na ó o zoó wó le sòobá-lùe yí á lùnkkaa ba yilera. ²² Pàahú na ó o wà buee lé yí, à búñ ò o jii lù, ó o wee bío le ba nùpua le mí níní. Á ba dèenía zūna mu le o bio mu yínóí káamáa, Dónbeenì zéeniá bio búí làa wó zoó le sòobá-lùe mu yí. ²³ Nònzoñ na ó o Zakari mu tonló wó yí, ó o wà van mí zī.

²⁴ Lé búñ món á bàn háa Elizabèeti sùráa mí sání. Bio ó o zūna mí sání mu bio, ó o wó há pīina bio hònú búenbúen ká a yí máa tà lé khūuhū. Hón pàahú so yí ó o wee bío mí yí: ²⁵ «Páti! Bio kà yáa ò ò yí bon. O za máa teró bio na fù wee wé bío na mì fèe á wáa wó ho zuia. O Nuhúso na pànká wi á zūna ò ò makárá á hóonía ò jūhú.»[‡]

O Yeesu teró bio zéeniá

²⁶ Pīina bio hēzín búñ món, á le Dónbeenì bía nòn mí tonkaro Kabiriyele yí le o tñ lén va ho Kalileē kōhú lóhó búí na ba le Nazareete yí, o hínzo-sínii búí cōn. ²⁷ O hínzoró mu fūaamu[§] á bō nòn o bēe *Daviide nonkāni nùpue búí na yèni ba le Zozeefu yí. O hínzo-sínii mu yèni ba le Mari. ²⁸ Bio ó o Kabiriyele vaá zon o zī yí ó o tēeniá a yí: «Mari, foó. O Nuhúso Dónbeenì wó mí sāmua làa fo: Orén mí bēere món wi làa fo. Wáa zámaka.» ²⁹ Ó o Mari kará coon á yilera yáara. O wee le mí yí, le dén tēenii so jūhú lé mu yén. ³⁰ Á le Dónbeenì tonkaro bía: «Mari, yí zón dēe woon, le Dónbeenì sāmua á dōn fo. ³¹ Loñ! Bio fo kará wán á fo ò sè le sání á a te o za báa, ká ù le fo ò cé o yèni à ù bío le Yeesu. ³² O khí wé nùpue na jūhú wi á ba wé è ve o le le Dónbeenì na wi mu bio búenbúen jūhú wán Za. Á le Dónbeenì mún khí bàrá a bàn búaa Daviide bá-zāmua nāmúiní wán. ³³ O khí lá lé bēeni o *Zakoobu nìpomu zī, á bá-zāmua máa ve máa mi.»

[‡] 1:25 Ba zúifúwa cōn ó o háa na ton hínzon yòó kína ò o yí fò za huúu á bio fù lée niyio na búaa dàkhíina. [§] 1:27 Mi lorí Matiye vūahú 1.18

³⁴ Ó o Mari bía nòn wo yí: «Mu dà a wé kaka? Bio á ò màhá yí zū báa.»

³⁵ Á ho wáayi tonkaro zéeniá mu ya-tente làa wo: «Le Dónbeenì Hácírí á à líi ù wán, á le Dónbeenì na wi mu bio búenbúen jūhú wán dànló á à búñ foñ le ho tāró bio síi. Lé búñ nòn ó o za na á ù khí te á ba wé è ve le yí poni bānso, làa Dónbeenì Za. ³⁶ Loñ! O Elizabèeti na làa fo te mín pá sù le sání le mí há-kínmu; wón na ba fù le o híana yí máa te, nín-yia sání pīina yú há bio hēzín. ³⁷ Lé bio á bio na le Dónbeenì á à wé è sa búñ bio so mia huúu.» ³⁸ Hón pàahú so yí ó o Mari bía nòn ho wáayi tonkaro yí: «Ì wi o Nuhúso ní yí ho zuia, ò wi o ní yí ho yiró. Le mu wé mì làa bio fo bíaráa mu.» Á ho wáayi tonkaro zoó ló lée wà ò o díá a Mari.

O Mari búeekíró là a Elizabèeti bio

³⁹ Wizooní bio yèn búñ món, ó o Mari hínzon bánbáa jòn ho lóhó búí na wi ho *Zudaa kōhú búaa yí. ⁴⁰ Bio ó o vaá dōn ó o tērenna vaá zon o Zakari zī, á zoó tēeniá a Elizabèeti yí. ⁴¹ Bio ó o Elizabèeti já a Mari tēenii sá, ó o za dēeniá zoó kúrúnna a yí, á le Dónbeenì Hácírí wáa sù a Elizabèeti mu, ⁴² ó o zoó bía pōnpōn: «Ba háawa búenbúen tñahú ò ò lén lé yia le Dónbeenì dúbuua wi wán, ó o za na sání wi ù wán á le mún dúbuua yí. ⁴³ Ìnén lée wée á ò ò Nuhúso bàn nu ló guararáa ò cōn! ⁴⁴ Loñ! Pàahú na á ò ò já ù tēenii sá, á ò za sīi wan wa á kúrúnna ò ò yí. ⁴⁵ Yia tà le bio ó o Nuhúso bía nòn mí yí á à wé máa khí bēntín bio se.»

Le Dónbeenì khòoníró leni na ó o Mari sía

⁴⁶ Ó o Mari wáa bía: Ìnén wee dé o Nuhúso yèni wán, ⁴⁷ á ò ò sīi mún wan le Dónbeenì na lé ò ò kánílo bio yí. ⁴⁸ Lé bio le lora mí ton-sá háa na bio jūhú mia. Bio ká wán á ba nùpua búenbúen na wee te le mí pōnna á à bio lé ò ò bio se. ⁴⁹ Lé bio le Dónbeenì na dà mu bio búenbúen á wó mu bē-beera nòn mì. Le yèni po há yènnáa búenbúen. ⁵⁰ Le sāmua á bēnbéra fò ba nùpua na wa le á wee kōnbi

- hã p̄nna búenbúen yi.
⁵¹ Le wee wé zéeni mí pànká
 bia wee òuani mifen wán
 á ja ba vínvíná.
⁵² Le wee wé liini ba bá-zàwa mí kanmúini
 wán
 à hóoni ba yídàwa júná.
⁵³ Bia le hīni wee búe
 á le wee wé sīni níni
 lè mu bè-tentewà cērèè,
 à ja ho nàfōrò bànsowà
 á ba lén lè mí nín-káamáa.
⁵⁴ Le séeniá mí ton-sá *Isirayeele,
 à zéeniáa le le yi yí nōnsāa mu sāamu
⁵⁵ na le wee wé là a *Abarahaamu lè mí
 món yi fúuu,
 làa bìo le hía dóràa mí jii nōn wán
 maawà yi.
⁵⁶ Ó o Mari wáa kará là a Elizabēeti á yú hã
 p̄ina tīn síi, búin món ó o bīniá wà bon.

O Zān Batiisi teró

⁵⁷ Bìo ó o Elizabēeti teró d̄n, ó o ton mí
 za báa. ⁵⁸ Á bia làa wó kará bó mín yi lè bàn
 temínlowà já le o Núhúso wó mí sāamu làa
 wo, á ba páaniá wee zámaka làa wo. ⁵⁹ O
 kúnkúza mu teró wizoóni bìo hētīn zoñ á
 ba búan wo búeé *kúio,* à ba le mí ì cé bàn
 maá Zakari yèni á à na a yi. ⁶⁰ Á bàn nu
 Elizabēeti pá ò o bíá: «Búeé. O yèni ba le
 Zān.» ⁶¹ Á ba bíá non wo yi; «Lée webio? Le
 yèni mu ba yèn-bua mía mìn zīi.» ⁶² Á ba wáa
 wee túa bàn maá yi lè mí níni le lé le yèni
 yén ó o le mí ì cé á à na mí za yi. ⁶³ Ó o Zakari
 le ba lá le d̄èè na wee túa wán na mí yi, á
 bìo kà lé bìo ó o túara: «O yèni ba le Zān.»
 Á mu wó ba coon. ⁶⁴ Lé búin wán ó o Zakari
 jii d̄eniá feera wee bío, á wee búani le
 Dónbeenì. ⁶⁵ Á bia sùaràkaa bīn búenbúen
 zāna, á ho *Zudee kōhú búaa lùu búenbúen
 yi á ba wee bío bìo wó. ⁶⁶ Á bia wee jí mu
 búenbúen wee bua mu mí sīa yi. Ba wee túa
 mifen yi: «O kúnkúza mu bìo khii wé kaka
 coon?» O Núhúso pànká b̄entīn wi làa wo.

Le Dónbeenì khòniló leni na ó o Zakari sía

⁶⁷ Ó o kúnkúza mu bàn maá Zakari á le
 Dónbeenì Hácírí sú á le le o bío hã bíoní na
 kà:

⁶⁸ «Mí wé sío búani a Isirayeele nìpomu

* ^{1:59} Mu lé o n̄pue bámu d̄èè bàn jii s̄ahú w̄end̄faró. Ba zúifuwa c̄n á mu fū lée bìo na ba wee
 wé à zéeniáa mu temínmu na yánkaa wi le Dónbeenì là a Abarahaamu lè mí món n̄pua
 p̄ahú. Hārì ho zuia á ba món n̄pua pá wee wé mu. Mi loñ Levii n̄wā v̄uhú (Lévitique)
 12.3

- bàn Dónbeenì na lé o Núhúso.
 Lé bìo le buara k̄aniá mí n̄pomu
 á mu w̄i mifen.
⁶⁹ Le n̄n ò k̄ani lo na pànká wi w̄en
 na ló le ton-sá *Daviide zī-júhú yi.
⁷⁰ Le yánkaa bia bìo kà hàani
 mí jii-cúa f̄erowà jini yi:
⁷¹ Ī khii k̄ani mia mi zúkúsa
 làa bia jina mia búenbúen níni yi.
⁷²⁻⁷³ Bún s̄amu so lé bìo le hía wó,
 le hía wó mu á n̄n wán búaa wa yi.
 Le yi pá yí nōnsāa bìo lerén làa ba jini tò
 wán
 le mí ì bua làa mín yi.
 Le yāniá báa lè wán búaa *Abarahaamu
⁷⁴⁻⁷⁵ le mí ì fé w̄en wà zúkúsa níni yi,
 Á wa à dàñ ò ò ò ò sá a na le yi
 wa muk̄ani wizoóni búenbúen yi.
 Mu húaaramu lè mu tentemu yi
 le yahó ká z̄ani mía w̄en.
⁷⁶ Ūnén háyónza mu, ba khii ve
 làa yia dà mu bìo búenbúen wán jii-cúa
 f̄ero.
 Fo khii dí o Núhúso yahó loo
 á à wíoka a w̄hú á à na a yi.
⁷⁷ Ò o n̄pomu à zūn ho fenló
 bìo ba bè-kora s̄end̄iaró bìo yi.
⁷⁸ Wán Dónbeenì s̄i se, á hii wi
 le lée wamini b̄anso.
 Le wó á mu k̄oomu ló ho wáayi
 lè le wii na líi há bìo síi.
⁷⁹ Le k̄oomu mu ù lé á à kúia
 bia kará le t̄ibíri yi wán
 làa bia na wi mu h̄umú yuumu yi,
 á à dí wa yahó ho h̄èerà w̄hú wán.»
⁸⁰ Ó o háyónza mu wáa wee d̄á á hácírí
 wee dé wán ká le wà. Ò o ò k̄eni hã mana
 tá henì yi fúaa n̄nzoñ na ó o khii ò ò
 Isirayeele n̄pomu yahó á ba a mí.

2

*O k̄ani lo teró bìo
 (Matiye 1.18-25)*

¹ O Zān mu teró p̄ahú lé búin á ho
 *Oroomu b̄é Okusite á n̄n lè jii, le hã k̄ana
 na bìo s̄á mí yi á ba túa n̄pua búenbúen
 yèniáa à mí zūn jii. ² Hón n̄n-yáni miló so
 wó ká a Kiriniyuusi lé yia ó o b̄arà ho Siirii

kǎhú júhú wán. ³ Lé bún nɔn ká nùpue na nɔnkāni can lóhó na yi ò o lén va bín à vaa túa mí yèni.

⁴ Ó o Zozɛɛfu mún hínnɔn ló ho Kalilee lóhó na ba le Nazareete yi á wà van ho Zudee kǎhú lóhó yi, hía yèni ba le Beteleheemu. Lé bín ó o bɛɛ *Daviide ton yi. O Zozɛɛfu mu lé o Daviide mɔnmàní búí.

⁵ Ó o Zozɛɛfu mu lè mín fūaalè Mari hínnɔn páanía bò mín á wà vaá túa mí yènnáa bín. Hón pàahú so yi ká òn fūaalè mu sání dǎn.

⁶ Bìo ba vaá wi ho Beteleheemu yi, ó o Mari teró pàahú dǎn, ⁷ ó o ton mí hínbíi za á ba bá a lè ho pǔnsòró á dó ho boohó yi, lè bìo ba yí yú le lùe ba ni-hāni làaníi.

Ba pi-pawà já le bín-tente

⁸ Mu wee wé ká ba pi-pawà khèra vaá wee pa mí pia fé mín yi hā mana na sùarāa bín yi. ⁹ Yio buée tí à le Dónbeeni wáayi tonkaro búí òn ba yahó, ó o Núhúso khon-be-beeni lion ba wán lè mí pánká á ba yiwa lèekaa á zāna dàkhíina. ¹⁰ Ká ho wáayi tonkaro mahá bía á híina ba sīa: «Mí yi zǎn wà. Lée bín-tente á í bío á à na mia. Le bìo á à wé hā zāmaka-beeni mìn nipomu búenbúen cǎn. ¹¹ Mí yú a kǎnío, o ton ho tǐnàhú na kà yi o Daviide ba lóhó yi. O lé o *Krista á lé o Núhúso. ¹² Bìo mi ì zūnnáa wo lè bìo kà: Mí wáa lén, ká mi hía vaá mɔn kúnkúza yia ká a dūma ho boohó yi á bá lè ho pǔnsòró se wón lé orén.»

¹³ Mí lahó yi à bún à ho wáayi tonkarowà ku-beeni búí yòò ló lion o cǎn á ba páanía wee khòní le Dónbeeni:

¹⁴ «Ho cùkú lè le yèn-beeni à bìo sǐ le Dón-beeni na dà mu bìo búenbúen júhú wán yi! Ò o hээрà na ó o wee na óa nùpua na bìo sǐ a yi à yí mí pánká ho tá wán.»

¹⁵ Bún mǎn á ho wáayi tonkarowà bínía yòò wà à ba día ba pi-pawà, á ba yèrémáa wee bío mín yi: «Mí híni le wa bánbá va ho Beteleheemu yi à vaa mi bìo ó o Núhúso zéénia làa wen à zúni mu yahó.» ¹⁶ Mí lahó yi á ba dèénia hínnɔn bánbáa vaá yú à Mari là a Zozɛɛfu là a kúnkúza yia mu ká a dūma ho boohó yi. ¹⁷ Bìo ba mɔn wo ká síi, á ba dèénia

lan wee bío bìo ho wáayi tonkaro bía nɔn ba yi o kúnkúza mu bìo yi à na bìa wi bín yi.

¹⁸ Á bìa já ba pi-pawà mu jii-cúa búenbúen á òn coon mu bìo yi. ¹⁹ Ò o Mari wón bèn fuan hā bíoní mu mí yi, á wee le mí yi hā bìo yi fɛɛɛ. ²⁰ Bìo ba vaá mɔn o wán vó, á ba bínía wà ká ba wee búaaní le Dónbeeni yèni, á wee khòní le bìo ba já làa bìo ba mɔn búenbúen bìo yi.

O Yeesu ba vaá nɔn le Dónbeeni yi

²¹ O teró wizooní bìo hètín níi zòh á ba *kúio* wo, á có yèni le Yeesu. Dén yèni so le òn á ho wáayi tonkaro hía zéénia lè òn nu ká a sání yàá òn yi sù. ²² Bún mǎn á bìo ba ceéra mǐten vó làa bìo mu bòráa o *Moyiize làndá yi, ó o Mari là a Zozɛɛfu buan mí za Yeesu yannáa ho Zeruzaleemu á wà vaá na a júhúso yi, ²³ làa bìo mu túararāa o júhúso làndá vūahú yi: «Ba nùpua hínbíi zà-báawa lè ba sároní búaa nín-yání zà-tenia bà-báa búenbúen bìo sǎ a Núhúso yi.»[†] ²⁴ Ba mún ko ba na ba búaa búuní búaa jun, ká bán yí yú, á ba a na ba háponí búaa jun à á wé lè mu hāmu, làa bìo mu túararāa o Núhúso làndá vūahú yi.[‡]

²⁵ Bún pàahú ká a ni-kínle búí fù wi ho Zeruzaleemu yi á yèni ba le Simion. Le Dónbeeni Hácírí fù wi làa wo. O lée nùpue na fù téréenna ba nùpua yahó, á dó mí síi le Dónbeeni yi, á mún bò le làndáwá lè mí dà-kéní kéní yi. O fù kará wee lóoní yia wà buée kǎni a *Isirayeele nipomu mí wobámu yi. ²⁶ Le Dónbeeni Hácírí yánkaa bía nɔn wo yi: «Fo máa hí ká fo yí mɔn o *Krista na lè le Dónbeeni tonkaro lè ù yio.»

²⁷ Ho pàahú na ó o Yeesu òn nùwā buan wo wà buée tíirāa o Núhúso làndá jii, lè hón pàahú so yi á le Dónbeeni Hácírí dà-kéní kéní mu á jàana a Simion buararāa le *Dónbeeni zǐ-beeni yi. ²⁸ Bìo ó o mɔn o kúnkúza mu ó o dèénia vaá fó a buan mí bàra yi, ò o wee khòní le Dónbeeni ká síi:

²⁹ Núhúso, bìo á ù fù bía

ɛɛ lé mu wáa wó ho zuia.

Lònbìo ù ton-sá à ù wáa día

o ò yí níi à hí làa hээрà.

³⁰ O kǎnío á í yio á wáa mɔn,

* 2:21 Mí loí 1.59 † 2:23 Ba sároní búaa nín-yání zà-tenia bà-báa bán wee búe à wé lè mu hāmu na a Núhúso yi. Mí loí Léro vūahú (Exode) 13.2, 12, 15 ‡ 2:24 Mí loí Levii nùwā vūahú (Lévítique) 12.1-8

³¹ yia ũ fèra wíokaa bàrá
hã síwà búenbúen yahó loo,
o ò wé yia wé è dé hã khoomu.
³² Orén lé yia á à wé mu khoomu
á hã síwà nùpua á à bè yi ì zūnnaa fo
o ò wé ũ nìpomu *Isirayeele
cúkú là ho yèni loo.

O Simion là a Aana bìo na ba bía a Yeesu
dání yi

³³ Ó o Yeesu bàn maá là bàn nu wó coon hã
bióni na ó o Simion bía ba za dání yi bio yi.
³⁴ Bún món ó o Simion dúbuua ba yi, ò o bía
non o Yeesu bàn nu Mari yi: «Awa! Le ì fèn
bí mu na foñ: Ū za mu na kà bìo khíi wé hã
kánkáa o Isirayeele nìpomu búenbúen cón.
Orén bìo yi, á le Dónbeeni khíi síni ba cèrèè
júná, á le orén bìo yi, á le mún nì lén ba cèrèè
búi júná. O ò wé yia wé è zéni le Dónbeeni
bí, ká ba nùpua màhá máa tà a yi. ³⁵ Bún lé
bí á à na ká ba nùpua cèrèè sía bìo na fù
tun yi, á à lé ho khúhú. Èé ká únén Mari, le
lònbee na à yí fo á à kerí lòn cànbúaa na ba
cú là ũ kosji.»

³⁶ Hón pàhú so yi ò o há-kínle búi mún
bueé dón. O lé le *Dónbeeni ji-cúa fèero. O
yèni ba le Aana, ká bàn maá lé o Fanuwèele
na ló a Azeere nùwã zii. Bàn báa na ó o hía
yan là mí hínmu ó o karáráa dón hã lúlúio
bío hènun. ³⁷ Bìo á wón húrun ó o yí bínía
yí yan á teró lúlúio yòó yú ho útará-náa làa
bío náa. O fù wee wé buen le *Dónbeeni zì-
beeni yí túntún á buée sá na le yi là mí jii
lìrò lé mí fióró le wisoni là ho tìnàhú. ³⁸ Bìo
ó o mton o kúnkúza Yeesu ká bàn nùwã buan
wo, ó o dèenía wee khòni le Dónbeeni ká a
bí o háyónza yia mu bío à na bía búenbúen
na fù wee lòní ho pàhú na le Dónbeeni á à
kání ho Zeruzaleemu yi.

Ho Nazareete bíní varó bìo

³⁹ Bìo ó o Yeesu bàn nùwã wó bío ó o
Núhúso làndá lé ba bè yi á mu búenbúen
jii tun wó, bún mǎndén á ba van ho Kalilee
kǎhú yi, ho Nazareete lóhó na ba lá wi yi.
⁴⁰ Ó o háyónza mu wee dá ká a líika, á hácírí
wee dé wán. O fù sú là mu bè-zúnmìni á le
Dónbeeni dúbuua mún fù wi o wán.

O Yeesu fo mín là ho làndá zūnlówà

§ 2:41 Ba zúifúwa Paaki sánú là ba kèrétíewa Paaki sánú yínón dà-kéní. Mi loñ Dónbeeni bióni
vúahú bióni búi bàn kúará vúahú yi. * 2:42 Ba zúifúwa cón ká a za báa teró lúlúio hía yú ho
pírú jun bún ká a wáa dà wee mì dé ba nùpua na yio tñn fíahú le Dónbeeni bío dání yi.

⁴¹ Lúlúure léé lúlúure ká a Yeesu bàn
nùwã fù wee wé va ho Paaki sánú[§] díníni
ho Zeruzaleemu yi. ⁴² Bìo ho pàhú mu
yèrèmaa bueé dón, á ba le mí ì va bín làa bìo
ba lá wee wé wéráa mu. Hón pàhú so yi,
ò o Yeesu lúlúio wáa yú ho píru jun^{*} ó o bò
lè mín nùwã van ho sánú mu díníni. ⁴³ Bìo ho
Paaki sánú mu vaá dú wó, á ba bínía wee bo,
à ba za Yeesu wón pá kará ho Zeruzaleemu
yi ká ba yí zū mu. ⁴⁴ Barén hácírí yi á ba wee
leéka le o wi mí nínzàwa tíahú. Lé ba wizon-
kúure vèeni món, á ba màhá zūnnána mu
ká a yí bò làa bán. Á ba màhá wáa wee hée
tùjaka a bìo mín temínlowà là mí nì-zūnlówà
cón. ⁴⁵ Á bìo ba tùakaa san, á ba bínía lá ho
wǎhú van ho Zeruzaleemu á vaá wee cànká
a bín.

⁴⁶ Mu wizooni tñn ní zòh á ba vaá zoó yú a
le *Dónbeeni zì-beeni yi ká a páanía kará là
ho làndá zūnlówà á wee jí ba cón ká a tùaka
ba yi. ⁴⁷ Á bía wee jí a bióni búenbúen wee
wé coon le hácírí na ó o wee cikonnáa mu
bío dání yi, làa bìo ó o wee bíní zéenínaa mu
yara bío yi.

⁴⁸ Bìo ó o Yeesu bàn maá le bàn nu zoó
mton wo bín á ba dín concáan. Á bàn nu
bía làa wo: «Eee! Ünén, fo wó wen kà le
we? Loñ! Mìn maá làa mi cànkáa fo hã lùaa
búenbúen yi san à wa yí mton fo, á wa hácírí
yáara làa sòobé ũ bío yi.»

⁴⁹ Ó o Yeesu bía non ba yi: «À mí lá wee
cànká mi le we? Mi so yí zū ká ì ko à ì pa bío
bío sà wán Maá yi sese à wé o sñi bío le?» ⁵⁰ Á
bàn nùwã yí zūna a bióni mu kúará.

⁵¹ Bún món ó o Yeesu hínnon bò ba yi
vannáa ho Nazareete á vaá wee bè ba bióni
yi. Bún biowa so na wee wé là mí dà-kéní
kéní búenbúen á bàn nu fù wee bua mí sñi yi,
á wee le mí yi mu wán fèèè. ⁵² Ó o Yeesu wáa
wíokaa wee dá ká a líika. O hácírí là a bè-
zúnmìni wee dé wán ká mu wà. Lé bún non
ó o bío weéraráa le Dónbeeni là ba nùpua
sía.

3

O Zān Batiisi tonló júhú

(Matiye 3.1-10; Maaki 1.1-6; Zān 1.19-23)

¹ Bún pàahú ká ɓa bá-zàwa bée Tibεere wi mí pànká láró lúlúio píró hònú ní yi.* Á bìo kà lé bìo ó o bàraka lè mí nùpua hā kāna búii na bìo sà a yi júná wán: O *Põnsi Pilaate lé ho Zudee á wón wi jùhú wán; ká a *Herodee lé ho Kalilee. Bàn kínlé Fíliipu lé ho Ituree lé ho Tarakoniite á wón wi júná wán; ò o Lizaniasi bèn lé ho Abilene á wón wi jùhú wán. ² Bia hía lé le *Dónbeeni yankarowà júnása mu pàahú lé o Aana là a Kayiifu. Lé hón pàahú so yi á le Dónbeeni dó mí bióni o Zakari za Zān jii yi ká a wi hā mana yi ho tá heni yi. ³ Ó o wáa hínnon tò hā lórá na bá ho Zurudēn muhú á wee bue bìo kà na ɓa nùpua yi: «Mi buen à ì bítízé mia, lé bún á à zéení le mi khú mu bè-kora wéro yi, á bò le Dónbeeni yi, á le è sèn mi bè-kora á à díá.» ⁴ Bún lé bio wee zéení le le *Dónbeeni jii-cúa fεero *Ezayii bìo mu na ó o yánkaa túara mí vūahú yi kà wéro dōn: «Nii búii wee bío pǎnpǎn le ðuure yi kà síi: «Mi wíoka ho wǎhú ká a Núhúso o buen.

Mi muin ho wǎhú na o ò bè.

⁵ Hīa léé bonconí à mi ti hā.

Hā búaa lè hā búe-zàwa

à mi dà le hā maní.

Hā wāna na kunka

à mi bíní téréen.

Hā wā-zàwa na kùarànkúaràn

à mi bíní wíoka.

⁶ Hón pàahú so yi á ɓa nùpua

na wi ho sǐ yi búenbúen

á à mi bìo le Dónbeeni wi à le kànináa ɓa.»[†]

⁷ Á bìo ɓa zāamāa lè mí kuio wee lé buen o Zān mu cǎn bèra a na o ò bítízé ɓa, ó o wee bío na ɓa yi: «Mí yí mǎn miten le, díhioni zàwa yén! Le Dónbeeni sǐ-cǐlè na yòó lua á mi so wee leéka le mi dà a fé miten ní yi le? Lé o yén bíá mu non mia? ⁸ Héyii! Mí wé wé hā wárá na se, hīa wee zéení le mi khú mu bè-kora wéro yi á bò le Dónbeeni yi. Mí yí bío mi yiwa le bìo mi lé o *Abarahaamu mǎnmánía á bún mí dòn wáa à yí dé. Le ì bío mu na mia: Mí yí mǎn hā huua na kà le? Hón le Dónbeeni yàá pá dà à yèrémá à wé là a Abarahaamu zàwa. ⁹ Á mi cén pa miten bìo

sese. Lé le dóorè hónhónía ɓuan hā vǐnsiá kúioró bio yi. Vǐndēe léé vǐndēe na yí máa ha hā bia na sǐ, á dén ñ kúii á à sía à kúee mín wán á à cǐi.»

¹⁰ Á bia wi bún búii túara a yi: «Àwa! Á bio wa wáa ko wa wé lé mu yén coon?» ¹¹ Á bio kà lé bìo ó o bíá non ɓa yi: «Hen ká yia bákáwá léé bio jun ká a mǎn mí ninza búii na báká mia huúu, ó o ko ò o na ho búii wo yi. Ká yia bè-díinii wi ò o mún páanii sanku mu làa yia bè-díinii woon mia máa dí.»

¹² Ba *lǎnpó féwá búii mún ɓuara a Zān mu cǎn á wà bueé bítízé. Á bán mún túara a yi: «Nì-kàránlo, lé mu yén á warén bèn ko wa wé?» ¹³ Ó o bíá non ɓa yi: «Mí yí fé ho lǎnpó à yòo poín bio ho lǎndá zéenia làa mia.»

¹⁴ Á ɓa dásíwá mún ɓuara á bueé túara a yi làa bìo á barén bèn ko ɓa wé. Ó o bíá non ɓa yi: «Mí wé yí hihíika ɓa nùpua à fé wári, à mún yí báká nùpue woon yi le sáberé jii wán, ká mi sáanii lé ðiò à mi kǎja yi.»

(Matiye 3.11-12; Maaki 1.7-8; Zān 1.24-28)

¹⁵ Bún búenbúen yi ká ɓa nùpua kará dó mí sía wee lǎon bío le Dónbeeni le mí ì wé. Ba mí mǐ-kéní kéní wee leéka le jùhú sǐ ó o Zān mu lé yia lé o *Krista. ¹⁶ Ká a màhá bíá non ɓa yi: «Ínén wee bítízé mia lè mu jummu, èe ká a búii na bèn pànká po ínén á wi lè ho mǎn bò o buen. Ì yàá yí ko là a nakāa tenló huúu. Wón lé yia bueé bítízé mia lè le Dónbeeni Hácírí lè ho dǎhú. ¹⁷ O ɓuan mí véeró ðee mí ní yi á bueé véeráa mí dínló. Á hīa lé ho dínn-poni o ò khuii á à kúee mí nání yi. Ká hā jǎakáa hǎn o ò cǐi ho dǎhú na máa hí huúu yi.»

¹⁸ O Zān mún pá kún hía bíá bióní cèrèe làa bún fàn síi á non ɓa nùpua yi á mún zéenia le Dónbeeni bín-tente bìo làa ɓa.

O Zān kàsò zoró bìo

(Matiye 14.3-4; Maaki 6.17-18)

¹⁹ Bún wee wé ká a *Herodee, yia wi ho Kalilee kǎhú jùhú wán á fó mín kínlé fàn háa Herodiade yan. O mún láa wee wé hā wén-kora lè mí síiwà á séenia bìo kà. Bún búenbúen lé bio ó o Zān já ó o vaá yú a á bíá non wo yi le o lá yí ko ò o wé mu. ²⁰ Ó o

* 3:1 Bìo ó o Tibεere wi mí pànká láró lúlúio píró hònú ní yi, à bún ò o Yeesu teró lúlúio yú ho bóni làa píró. Bún wee zéení le o Yeesu lúlúio píró jun bìo na bíá là a Zān Batiisi bìo mu yí cèera mín yi, ká lúlúio cèrèe wi mu pàahú. [†] 3:6 Mi loñ Ezayii vūahú 40.3-5

yàá wíoka dó mu wán, ò o le ba fé o Zān vaa pe nii ho kàsó yi.

O Yeesu bátéémù bio
(Matiye 3.13-17; Maaki 1.9-11)

²¹ Bìo ba nùpua hía wee lé buen o Zān cón à buee bátízé, ó o Yeesu mún buara ó o Zān bátízera a. Bio o Zān bátízera a vó ó o Yeesu wee fio. Lé hón pàahú so á ho wáayi nii héra ²² á le Dónbeeni Hácírí lá a háponi sí, á lion o wán. Á mu tãmu búí sã já ho wáayi á bía: «Fo lé í Za na á í bò í tàkà wán, ù bio sí miil.»

O Yeesu nonkãni
(Matiye 1.1-17)

²³ Pàahú na ó o Yeesu hía wee gúa mí tonló júhú yi ká a teró lúluúio wee yí ho bóní làa píru sí. Á bio ba yánkaa wee leéka làa búni ó o hía lé o Zozeefu za, ká a Zozeefu mu bàn maá gèn lé o Helii,

²⁴ ó o Helii bàn maá lé o Mataate,
ó o Mataate bàn maá lé o Levii,
ó o Levii bàn maá lé o Meliki,
ó o Meliki bàn maá lé o Zanayii,
ó o Zanayii bàn maá lé o Zozeefu,

²⁵ ó o Zozeefu bàn maá lé o Matatiasi,
ó o Matatiasi bàn maá lé o Amwosi,
ó o Amwosi bàn maá lé o Nahuumu,
ó o Nahuumu bàn maá lé o Hesilii,
ó o Hesilii bàn maá lé o Nakayii,

²⁶ ó o Nakayii bàn maá lé o Maate,
ó o Maate bàn maá lé o Matatiasi,
ó o Matatiasi bàn maá lé o Semejeje,
ó o Semejeje bàn maá lé o Zozeeki,

ó o Zozeeki bàn maá lé o Zodaa,
²⁷ ó o Zodaa bàn maá lé o Yuanan,
ó o Yuanan bàn maá lé o Erezaa,
ó o Erezaa bàn maá lé o Zorobabele,
ó o Zorobabele bàn maá lé o Salasiele,

ó o Salasiele bàn maá lé o Nerii,
²⁸ ó o Nerii bàn maá lé o Meliki,
ó o Meliki bàn maá lé o Adii,
ó o Adii bàn maá lé o Kosaamu,
ó o Kosaamu bàn maá lé o Elemadamu,
ó o Elemadamu bàn maá lé o Eere,

²⁹ ó o Eere bàn maá lé o Zozue,
ó o Zozue bàn maá lé o Eliyezere,
ó o Eliyezere bàn maá lé o Zoriimu,
ó o Zoriimu bàn maá lé o Mataate,
ó o Mataate bàn maá lé o Levii,

³⁰ ó o Levii bàn maá lé o Simion,
ó o Simion bàn maá lé o Zudaa,
ó o Zudaa bàn maá lé o Zozeefu,
ó o Zozeefu bàn maá lé o Zonaamu,
ó o Zonaamu bàn maá lé o Eliakiimu,
³¹ ó o Eliakiimu bàn maá lé o Meleyaa,

ó o Meleyaa bàn maá lé o Mena,
ó o Mena bàn maá lé o Matataa,
ó o Matataa bàn maá lé o Natān,
ó o Natān bàn maá lé o *Daviide,
³² ó o *Daviide bàn maá lé o Zesee,
ó o Zesee bàn maá lé o Obēede,
ó o Obēede bàn maá lé o Buaze,
ó o Buaze bàn maá lé o Sala,
ó o Sala bàn maá lé o Naasōn,
³³ ó o Naasōn bàn maá lé o Aminadaabu,
ó o Aminadaabu bàn maá lé o Ademen,
ó o Ademen bàn maá lé o Aanii,
ó o Aanii bàn maá lé o Hesiron,
ó o Hesiron bàn maá lé o Farēsi,
ó o Farēsi bàn maá lé o *Zudaa,
³⁴ ó o Zudaa bàn maá lé o *Zakoobu,
ó o Zakoobu bàn maá lé o *Izaaki,
ó o Izaaki bàn maá lé o *Abarahaamu,
ó o Abarahaamu bàn maá lé o Teraa,
ó o Teraa bàn maá lé o Nahoore,
³⁵ ó o Nahoore bàn maá lé o Seruuki,
ó o Seruuki bàn maá lé o Arakoo,
ó o Arakoo bàn maá lé o Faleki,
ó o Faleki bàn maá lé o Ebēere,
ó o Ebēere bàn maá lé o Sala,
³⁶ ó o Sala bàn maá lé o Kayinaamu,
ó o Kayinaamu bàn maá lé o Aafakisaade,
ó o Aafakisaade bàn maá lé o Sēemu,
ó o Sēemu bàn maá lé o Nōwee,
ó o Nōwee bàn maá lé o Lamēeki,
³⁷ ó o Lamēeki bàn maá lé o Matuzala,
ó o Matuzala bàn maá lé o Enōki,
ó o Enōki bàn maá lé o Yarēde,
ó o Yarēde bàn maá lé o Maleleyeēle,
ó o Maleleyeēle bàn maá lé o Kayinaamu,
³⁸ ó o Kayinaamu bàn maá lé o Enōsi,
ó o Enōsi bàn maá lé o Sēete,
ó o Sēete bàn maá lé o Adāma,
ó o Adāma bàn maá lé le Dónbeeni.

4

O Yeesu kúará lénló bio
(Matiye 4.1-11; Maaki 1.12-13)

¹ Le Dónbeeni Hácírí pánká yi o Yeesu wán. Ó o wáa ló ho Zurudēn yi léee wà, á le Dónbeeni Hácírí lēnia wo vannáa le dùure yi. ² Á mu yú wizooní búará-jun ká a *Satāni wee khà a loí bín. Hón wizooní so yi búenbúen ó o yí dú bio húúu. Hā wizooní mu vaa véení, á le hīni dà a. ³ Bio ó o Satāni mōn mu kà, ó o bía non wo yi: «Le huee na kà á fo yí mōn le? Ká fo lé le Dónbeeni Za bìo bon kénkén, à ù bío le le huee na kà yèrémá wé ho dínló.» ⁴ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Bio kà lé bio túara le Dónbeeni bioní

vūahú yi: «Dínló mí dòn yí máa na mukāni nùpue yi.»^{*}

⁵Bún món ó o Satāni mu fó a yòorarāa le búee búí na dōn wán á yòó dīn ò o zéeniá ho tá kána búenbúen làa wo le cúekúee wán, ⁶ò o bía non wo yi: «Í ì na ho pánká foñ á fo ò keñ hā nūhú wán, á à na hā nàfòró lè hā semu na wi hā yi foñ, lé bio le Dónbeenì non hā mì. Í dà a na hā yia á ì sīi vá yi. ⁷Ká fo tà á líí fàrá ù nonkójúná wán à ù búaaní mi, á hā bio ò sí foñ.» ⁸Ó o Yeesu bía non wo yi: «Mu túara le Dónbeenì bióni vūahú yi: «Ū Núhúso Dónbeenì lé yia á ù ko à ù búaaní à mún sá na orén mí dòn yi.»[†]

⁹Bún món ó o Satāni mu pá bíníá fó a vannáa ho Zeruzalemu, á vaá yòó dīniá wo le *Dónbeenì zī-beeni jún-tíahú, ò o bía non wo yi: «Ká fo lé le Dónbeenì Za bio bon kénkén, à ù yén líi ho tá yi, ¹⁰lé bio mu túara: «Le Dónbeenì á a na le jii mí wáayi tonkarowà yi le ba pa ù bio sese.»

¹¹Á mu mún bíníá túara: «Ba à cōn fo á líí wioka à bàrá, bèra a na ù zeñ yí túii làa huee búí.»[‡]

¹²Ó o Yeesu bía non wo yi: «Mu mún túara le Dónbeenì bióni vūahú yi: «Yí ví ví yí khúaa ù Núhúso Dónbeenì jii yi hārì lòn wizoñ-kéní.»[§]

¹³Bio ó o Satāni mu khà a làa bio búenbúen san ó o wà ò o díá a, á pannáa pòn-veere.

O Yeesu bàn kùrú nùwā pá a bio
(Matiye 4.12-17; Maaki 1.14-15)

¹⁴Bio á bún búenbúen wó khiina, ó o Yeesu wà van ho Kalilee kōhú ká le Dónbeenì Hácírí pánká wi o wán. O yèni ló ho Kalilee mu kōhú lórá búenbúen yi. ¹⁵O fù wee wé kàránlò zīi làa bio ó o lá wee wé wéráa mu. Bio ó o le mí ì kàrán le Dónbeenì bióni vūahú, ó o líí hīnon yòó dīn, ¹⁷á ba lá le

(Matiye 13.53-58; Maaki 6.1-6)

¹⁶Bún món ó o wà van ho Nazareete, hen na ó o dōn yi. Ho *Sabaá zoñ ó o van ba zúífúwa kàránlò zīi làa bio ó o lá wee wé wéráa mu. Bio ó o le mí ì kàrán le Dónbeenì bióni vūahú, ó o líí hīnon yòó dīn, ¹⁷á ba lá le

*Dónbeenì jii-cúa fεero *Ezayii vūahú non wo yi. Ó o fó ho bèra á fò mín làa bio kà:

¹⁸«O Núhúso Hácírí á wi mì.

Lé bio ó o léra mi

le ì vaa bío le bín-tente bio

à na bia lé ba ni-khenia yi.

Le tonkaa mi

le ì bio na ba kàsósa yi

le ba à keñ mīten,

à ì mún bío na ba muuwà yi

le ba yio á à bīnī wé è mi.

À ì na hā sānī-wia

bía ba wee beé lò yi.

¹⁹À ì mún bue le lúlúure na ó o Núhúso sāamu bio ò wé yi bio.»^{*}

²⁰Bún món ó o bun ho vūahú á khii non ho kàránlò zīi ton-sá yi ò o líí kará á wee zéeni hā bióni mu júná làa ba. Á bia wi le zīi yi búenbúen fá mí yio o yi. ²¹Bio ó o jii zoó wee hen á bio kà lé bio ó o bía non ba yi ho yahó: «Mí yí mōn le? Le Dónbeenì jii-cúa fεero bióni na mi já lé hōn bio lan wee wé ho zuiá.»

²²Bia wee jí hā bióni mu búenbúen wee wíoka a yèni á mún wó coon hā bio yi. «Ba lá yí máa dé le hōn bín-tentewá so na kà ó o dà wee bio. Á ba wee bío mún yi: «Yia kà kùaní yínóñ o Zozeefu yàró na wa búenbúen zū lé wón wee bío hā bióni mu na kà.» ²³Ó o Yeesu bía non ba yi: «Mí túiá sí, mi dà à wà le wàhiire na kà á à na mi: «Tini bānsō weé ūten ūten.» Lé bún non á mi yáá pá dà à bīnī ì bíoráa bio kà á à na mi: «Bio á fo wó ho *Kapεenayuumu yi búenbúen á wa já, á ù bēn wé mu bàn síi hen kà mún kùrú lóhó yi le wa mi.»[†] ²⁴Ó o Yeesu pá bíníá bía: «Le ì mi ho túiá na mia: Le Dónbeenì jii-cúa fεero na dà à yí le yèn-tente mún kùrú lóhó yi, wón mia. ²⁵Le ì mi ho túiá poni na mia: Le Dónbeenì jii-cúa fεero *Elii pàahú, á ho viohó hía dīn á yí máa tè à dōn hā lúlúio bio tīn lè mí pīina bio hēzīn, á le hīni ló ho kōhú búenbúen yi. Bún pàahú ká ba maháawa mún boo o *Isirayeele nīpomu tíahú. ²⁶Ká le Dónbeenì mahá pá yí tonkaa o Elii ba ni-kéní woon cōn, ká yínóñ ho Sīdōn kōhú lóhó búí na ba le Sareputaa maháa

* 4:4 Mi loñ Lándá zéenióló vūahú (Deutéronome) 8.3 † 4:8 Mi loñ Lándá zéenióló vūahú (Deutéronome) 6.13 ‡ 4:11

Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 91.11-12 § 4:12 Mi loñ Lándá zéenióló vūahú (Deutéronome) 6.16 * 4:19 Mi loñ «Dónbeenì sāamu lúlúure» Dónbeenì bióni vūahú bióni búí bàn kúará vūahú yi.

mí dòn cón.† 27 Ba òùeréwà mún híà boo o Isirayeele nìpomu tíahú le Dónbeenì jì-cúà fεero Elize pàahú, à òa nì-kénì woon ó o búì sáníà yí wan ká yínòh o Siirii nìi Naaman mí dòn.‡»

28 Hón bioní so bío vaa véení, à bún à bà wi le zii yi búenbúen hínon yòò òò òò lé le sī-cíflè. 29 Lé bún òa òòenía wíira a wán, á vá lóràa léé líkaa lóràa ho lóhó món, á vaa yòora le búee mu na ho lóhó son wán bàn jún-tíahú le mí ò dón wo ò dé ho kòhú yi. 30 Ó o òòòò fó mítén òa níní yi á léé wà ò o díà òa.

O Yeesu weéra òa vánvárowà
(Maaki 1.21-28)

31 Bún món ó o wà van ho Kalilee lóhó, híà òa le *Καπερναυουμ. Ká òa *zúífùwa vúnló wizonle na òa le *Sabaà òòò, ò o kàrán òa òa kàránlò zii yi. 32 Á bà jà a bioní wó coon làa sòobée lé bìo ó o bioní pànká wi binbirì. 33 Mu zòh ò o nìi búì na ó o cíná wi yi á wi òa kàránlò zii mu yi. Á wón zoó bíà bìo ká pónpón: 34 «Éee! Nazareete nìi Yeesu, léé webio á ù wà bueé cà wa cón hen? Fo buara wa yáaró bìo yi léé? Ba le í yi zù fo le? Ùnén lé yia lé le Dónbeenì nùpe na le tonkaa.»

35 Ó o Yeesu nàmakaa wo yi: «Wé tété, lé o nìi mu yi lònbiò!» Ó o cíná mu òòenía fó a dó ho tá yi òa nùpua na wi bún búenbúen tíahú ò o ló a yi ká a màhá yí yú a yí bóónía yi. 36 Á bà kera bún na mòn mu wéró bán búenbúen zónkaa kará concáan. Cúa-yen, à òa yèrèmaa wee bío mín yi: «Páti! Dìo ká lé le bioní yén síi ká? O nùpue mu wee na le jii òa cínáwa yi le ho pànká, à òa máa òòò kán wo ká òa òòení wee bío ó o le òa wé.» 37 Ó o Yeesu yèni òòenía ló há lórà na bàmakaa bún búenbúen yi.

(Matiye 8.14-17; Maaki 1.29-34)

38 Bìo ó o zoó ló ho kàránlò zii, ó o téréenna van o Simòn zii. O vaa òòení à bún òa wee bío làa wo le o Simòn bàn híò háa le tènì wee zéé. Á òa fióra a le o wéé wo. 39 Ó o vaa zón á líí lúnlúrá a nùhú yi ò o bíà le le tènì lé o yi, á le òòenía ló. Mí lahó yi ó o hínon non ho òòòò òa yi.

† 4:26 Mí loí Bà-zàwa nín-yání vūahú (1 Rois) 17.9 § 4:40 Mí loí Maaki vūahú 1.32 * 5:1 Ho Zenezareete vū-beenì yèni, ho Kalilee vū-beenì lé ho Tiberiade vū-beenì búenbúen lé ho vūhú dà-kénì òa wee ve kà.

40 Bìo le wii líf zón,§ á bà búenbúen na òa vánvárowà le mí síwà wi cón á buan òa buararáa. Ó o bò mí níní òa nì-kénì kénì wán á òa wan. 41 Ba nùpua cèrèe na òa cínáwa wi yi á òa wee lé yi ká òa a bío pónpón: «Ùnén lé yia lé le Dónbeenì Za.» Ká a Yeesu wón màhá wee zá làa òa le òa yi bío. Lé bìo òòòò mí bεere yàá zū mu le o lé *Yia le Dónbeenì mòn léra.

O Yeesu wee bue le Dónbeenì bín-tente
(Maaki 1.35-39)

42 Bún bàn tá léé tòn yìnbii bùirìi, ó o Yeesu hínon khèra ló van le lùe búì na a nùpue mía yi, á vaa kará mí dòn. Bìo òa nùpua sína yí mòn wo, á òa wee cànká a. Bìo òa vaa yú a, á òa wáa yí wi à òa bíni díà ò o khèn làa òa. 43 Ó o Yeesu bíà non òa yi: «Ó, o! Í mún ko à í wa há lórà na ká yi à vaa bue le *Dónbeenì béenì bín-tente bún, lé bìo á bún lé bìo le Dónbeenì tonkaa mi bìo yi.» 44 Ò o hínon wà, á vaa wee bue le bín-tente òa *zúífùwa kàránlò zíní yi ho *Zudee kòhú yi.

5

O Yeesu von mí nín-yání nì-keninia
(Matiye 4.18-22; Maaki 1.16-20)

1 Wizonle búì ká a Yeesu wì ho Zenezareete* vū-beenì jii á òa zàamàa kíniá yi wee jàa mín, lé bìo òa wi òa jii le Dónbeenì bioní, ó o mòn há wanna bìo jun ká há òòò mín nisáa mu jummu jii. 2 Ba ce-pawà na zón há buararáa búenbúen ló léé òòò wee sεε mí zùánwà. 3 Há wanna mu bàn dà-kénì lé o Simòn te ho, á hón lé hía ó o Yeesu fióra zón, ò o bíà non wo yi le o jàa zo mu jummu yi ciiínú, bún món ó o líf kará ò o wee kàrán òa zàamàa na òòò bún.

4 Pàahú na ó o bíà yó yi, ó o khií wee bío là a Simòn: «Wáa vá zo mu jummu na boo yi, à ùnén le mí ninzàwa na pàanía wee sá à yénni mí zùánwà kúee mu jummu yi à mí wiika òa cewà.» 5 Ó o Simòn bíà làa wo: «Éee! Ùnén! Loí! Wa púia mu jummu yi càana à wa yi fò hàrì ceza. Éε ká ù bioní jii wán, á í yénni há á à kúee.» 6 Á bà yénnia há kúaa mu

‡ 4:27 Mí loí Bà-zàwa cúa-jun níi vūahú (2 Rois)

jumu yi á hã líi vūn ɓa cewà cèrɛɛ, lée cínú ká hã zùánwà hūni lá à fáa. ⁷ Á ɓa von mí ninzàwa ce-pawà na wi ho won-veere yi le ɓa ɓuee séeni mí. Á bán ɓuara ɓueé séenia ɓa á hã wonna mí bio jun sù lè ɓa cewà fúaa hã wi hã líi lí mu jumu yi.

⁸ Bìo ó o Simɔn Piere mɔn mu kà síi, ó o líi fúrá a Yeesu tá ò o bía nɔn wo yi: «Bú! Nùhúso, í yàá ðɛntín lá yí ko à í sùará foñ lé bìo á í lé o bè-kora wéro.» ⁹ O Simɔn wee bjo kà síi lé bìo ɓa ce-kuui na ɓa vūn kà bio zánía wo ðàkhíína, orén làa bìa páanía wi ho woohú yi làa wo. ¹⁰ Hàrí o Zebedee nùwá Zaaki làa Zàn na mún lé ɓa ce-pawà, bán mún zána lè ɓa bjo síi. Ó o Yeesu bía nɔn o Simɔn mu yi: «Áy! Yí zón ðɛɛ woon. Lii híni. À lá ho zuia jii wán, á ɓa nùpua lé bìa fo wé è yí á à ɓua à ɓuennáa í cón.» ¹¹ Bún món á ɓa vá mí wonna ɓueé ðínia mu jumu jii, à ɓa kúará mí bio ɓúenɓúen bín, à ɓa bò là a Yeesu wà.

O Yeesu weéra a ɓùeré nìi
(Matiye 8.2-4; Maaki 1.40-45)

¹² Wizonle ɓúí ká a Yeesu wi ho lóhó ɓúí yi, ó o fò mín là a *ɓùeré nìi ɓúí. Bìo ó o mɔn o Yeesu ó o ðɛɛnía líi fúrá à yahó á ɓuure ɓó ho tá yi. Ò o fiara a yi kà: «Nùhúso! Fo dà à weé mi ká fo tà.» ¹³ Ó o Yeesu líi bò mî níi o wán ò o bía nɔn wo yi: «Í tà mu, wáa wa.» Mí lahó yi ó o nìi ðɛɛnía wan. ¹⁴ Bún món ó o Yeesu henía bio kà làa sòobéɛ nɔn wo yi: «Bìo wo foñ á ù yí bio le nùpue jí. Ká ù màhá vaa zéeni úten lè le *Dónbeeni yankoro. À ù mún wé mu hãmu bio na ó o *Moyiize bò le ɓa wé wé mu dání yi à ɓa ɓúenɓúen zūn ká ù wan bio bon.»

¹⁵ Ká bún yí hò bìo ɓa wíokaa wee bjo o Yeesu bio hã lùu ɓúenɓúen yi. Á ɓa nùpua cèrɛɛ wee vá kúee mín wán à jínáa o bioní à mún ɓua mí vánvárowà lè mí síiwà à ɓuennáa ó cón le o weé. ¹⁶ Ká a Yeesu wón màhá wee wé wé ká a lén mí ðòn vaa fio le lùe ɓúí na wan ɓúirin yi ká a bini buen.

O Yeesu weéra a mùamúá
(Matiye 9.1-8; Maaki 2.1-2)

¹⁷ Wizonle ɓúí ò o Yeesu wee kàrán ɓa nùpua. Mu nònòn ká ɓa *Farizíewa lè ho *làndá bìo zéenílowa wi bín á kará ɓó a yi. ɓa ló ho Kalilee lè ho *Zudee lórá cèrɛɛ yi. ɓa ɓúí yàá pá ló ho Zeruzaleemu lóhó yi. O Nùhúso Dónbeeni pànká na wi o Yeesu yi lé

hà nɔn ó o wee weéraa ɓa vánvárowà. ¹⁸ Yìo ɓuee tí, à nùpua ɓúí sò mí mùamúá luaráa ká a wi mí ðàmu ðɛɛ wán. Bìo ɓa ɓueé ðòn á ɓa wi ɓa zo le zii yi làa wó à zoó bàrà a Yeesu yahó. ¹⁹ Á ɓa wó fúuu san lé bio ɓa nùpua boo dà. Á ɓa día ɓa yòora làa wó le zii mu lòho, á yòò kara ho sɔn-kéní à ɓa can hã hūni o mùamúá mu ðàmu ðɛɛ yi á liinía làa wó líi bàrà a Yeesu yahó bìa wi bín ɓúenɓúen tíahú. ²⁰ Bìo ó o Yeesu mɔn bio ɓa dóráa mí sía wo yi, ó o bía nɔn o mùamúá yi: «Wàn bónlo, ù bè-kora séra día.»

²¹ Bìo ó o bía bún ká á ho làndá bìo zéenílowa lè ɓa Farizíewa á wee bío mí yiwa: «O nùpue mu lée weé á wee màní mítén lè le Dónbeeni kà síi? Lé weé dà a sɛn mu bè-kora á à día ká yínón le Dónbeeni mí ðòn.»

²² Ká a Yeesu màhá zūna ɓa yilera ó o bía nɔn ɓa yi: «Lée webio nɔn á hã yilera na kà síi wiráa mi? ²³ Lé mu yén bíoró wayi? Lé à bío le o bè-kora séra día lée tàà lé à bío le o híni varáka? ²⁴ Ká í màhá wi á mí zūn le o *Nùpue Za yú ho pànká ho tá wán à sénnáa mu bè-kora día.» Ò o wáa bía bìo kà nɔn o mùamúá yi: «Le í bío mu na foñ, lii híni, lá ù ðàmu ðɛɛ á ù khífo.» ²⁵ Ó o nìi mu ðɛɛnía hínnɔn yòò ðin bún wán ɓa ɓúenɓúen yìo yi á líi lá mí ðàmu ðɛɛ ò o wee ɓuani le Dónbeeni ká a wà nɔn mí zii. ²⁶ Á ɓa ɓúenɓúen wó coon mu bio yi. Á ɓa zána à ɓa pá wee khòní le Dónbeeni kà síi: «Wa ɓɛntín mɔn yéréké bè-bàrákàwá zuia.»

O Yeesu von o Levii le o bè mí yi
(Matiye 9.9-13; Maaki 2.13-17)

²⁷ Bún món ó o Yeesu ló lée wà. O vaá wee khíí ó o mɔn o lànpó fé ɓúí na ɓa le Levii ká a kará mí tonló lùe yi. Ó o bía nɔn wo yi: «Híni bè mi.» ²⁸ Ó o Levii ðɛɛnía hínnɔn día mí tonló lè mí bio ɓúenɓúen, ò o bò a Yeesu yi.

²⁹ O Levii sá ho ðínló o Yeesu bio yi, ò o von wo mí zii. O mún von ɓa nùpua ɓúí ɓa ɓueé páanía kará wee dí. ɓa cèrɛɛ lé ɓa ninzàwa *lànpó féwá. ³⁰ Á bìo ɓa Farizíewa lè ho làndá bìo zéenílowa na bìo sà ɓa yi mɔn mu á ɓa wee khí mí kío yi. Á ɓa tùara a Yeesu nì-kenínia yi: «Lée webio nɔn á mí pá tà wee dí ká mî ù ju lè ɓa lànpó féwá lè ɓa nì-kora na kà?» ³¹ Ó o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Héy! Minén! Nùpua na lò hereka so wee wé cà tìni ɓànsò dání le? ɓueé, ɓa

vánvárowà lé bìà wee wé cà a dání. ³² Ìnén yí ùara bìà wee leéka le mí térénnà bio yí dé. Bìà zū le mí lé 6a bè-kora wérowà lé bìà á ì ùara bio yí, bèra a na à 6a khi mu bè-kora wéro yí.»

*O Yeesu bíà le jii líró bio
(Matiye 9.14-17; Maaki 2.18-22)*

³³ Bún mún á 6a nùpua búí tùara a Yeesu yí: «O Zān nì-keníníà wee wé lí mí jinií à mún wé mí fióró, á 6a Farizíewa nì-keníníà mún wee wé kà síí. À ùnén nùpua bán bèn wee dí ká 6a a ju léé webio?» ³⁴ Ó o Yeesu bíà non 6a yí: «Mí yí mən le: Pàahú na 6a nùpua wí mu yaamu sánú díró yí là a há-fia bán báa á 6a so dà à bío le 6a lí mí jinií le?»

³⁵ Ho pàahú búí khií dā ó o há-fia bán báa 6a a lén 6a tíahú, bún ká 6a màhà wé è lí mí jinií.»

³⁶ Ó o mún bíníà wà le wàhiire na kà non 6a yí: «Nùpue na a lá mí báká finle á à kúii bio búí á à là le mí báká kínle na lèera wón mía. Lé bio ká a wó mu, á ho dà-finle á à yáa. Á bio lan mín yí mún máa wii mín. ³⁷ Làa bún síí, nùpue máa kúee *divén fia sùmàni-kía yí. Lé bio ká a kúaa ho bún ká ho hía wee za, á hā à nàma, á ho divén á à kúia, á hā sùmàniwa mún n yáa. ³⁸ Ho divén fia ko ho kúee hā sùmàni-fia yí. ³⁹ Á nùpue mún máa díà divén kía ká a máa ju divén fia. Lé bio á 6a wee bío le ho divén kía lé hia sí.»

6

*O Yeesu zéeniá ho Sabaa bio là 6a nùpua
(Matiye 12.1-8; Maaki 2.23-28)*

¹ Mu wó ká a Yeesu wee káa hā mana búí yí ho *vūnló wizonle na 6a le Sabaa zoñ, ó o nì-keníníà wee báaraá zoo khé ho dínló léé pùkà là. ² Á 6a *Farizíewa búí mən mu á 6a wee bío làa ba: «Léé webio non mí wee wéráa bio kà? Wa làndá hò mu.» ³ Ó o Yeesu bíà non 6a yí: «Bìo ó o *Daviide yánkaa wó ká arén le mí nùpua á le hini dà á mi òn yí kàrána yí mən le? ⁴ Orén mifen zon le Dónbeeni zii á zoó lá le Dónbeeni hāmu búurú á là, ò o ùuan ho búí léé non bia làa wó bò mín yí. Ká a non lá yí ko ò o wé mu, lé bio le *Dónbeeni yankarowà mí òn lé bán wee wé là ho.» ⁵ Ò o tín pá bíníà bíà non 6a

yí: «O *Nùpue Za lé yia á ho Sabaa bio wí níi yí.»

(Matiye 12.9-14; Maaki 3.1-6)

⁶ Ho Sabaa mu búí zoñ ó o Yeesu van ho kàránlò zii yí á vaá zoó wee kàrán 6a nùpua. Mu zoñ à nìi búí wí bín á nín-tiáni bàhó húrun. ⁷ Á ho *làndá bio zéenílowa le 6a Farizíewa bò mí yio o Yeesu wán le mí ì loí ká a pá à wéé nùpue ho Sabaa zoñ, lé bún 6a à òn wán á à yíráa wo ò kooní yí. ⁸ Ó o Yeesu zūna 6a yilera ò o pá bíà non o nìi na bàhó húrun yí: «Lii híni vá buéé léé òn hen ká 6a nùpua yahó le 6a mí fo.» Ó o nìi líí hínon á vá buéé léé òn. ⁹ Ó o Yeesu bíà làa ba: «Le ì tūa mia làa bio búí: Lé mu yén ó o nùpue ko ò o wé ho Sabaa zoñ? Léé bè-tente léé, tàá léé bè-kohó? Lé ho kání a nùpue léé, tàá lé ho búé o?» ¹⁰ Ò o Yeesu lora 6a búenbúen yí khií fò ò o bíà non o nìi yí: «Hóoní ù bàhó.» Ó o nìi hóoníà ho á ho ònéníà wan. ¹¹ Á ho làndá bio zéenílowa le 6a Farizíewa sía cà mu yí làa sòobéé, á 6a wee wāaní mín yí: «Léé webio á wa yáà à wé á à yíráa wo ò fi níi yí coon?»

*O Yeesu hueekaa mí tonkarowà píru jun
(Matiye 10.1-4; Maaki 3.13-19)*

¹² Wizonle búí ó o Yeesu hínon le mí yòó wé mí fióró le búee wán, ó o yòó fióra le Dónbeeni yí bín fúuu càana. ¹³ Bio ho tá tñn, ó o von mí nì-keníníà kúaa mín wán, á hueekaa 6a píru jun 6a tíahú á có yèni làa tonkarowà. Hia ká lé 6a yènnáa:

¹⁴ O Simon na ó o có yèni làa Piere,
o Àndere na lé o Simon mu bán za,
o Zaaki là a Zān, o Filiipu là a Baatelemii,
¹⁵ o Matiye là a Toma, o Alifee za Zaaki,
o Simon na lé 6a Zelootewa *kuure nùpua nì-kéní,
¹⁶ o Zaaki za Zudaa,
là a Zudaa Isikariote na khií dé o Yeesu o zúkúsa níi yí.

*O Yeesu kàrána 6a nùpua á wéera 6a búí
(Matiye 4.23-25; Maaki 3.7-11)*

¹⁷ Bún mún, ó o Yeesu bíníà bò le mí nì-keníníà lion ho tá pèrú yí hen na ó o món-bèwa cèrèe òn yí. Ba minka zàamáa mún wí bín. Ba ló 6a *zúifúwa kòhú kúaráa búenbúen yí, ho Zeruzalèemu lóhó, le ho Tiire le ho Sidón lórá na wí mu yámú numu

* 6:15 Mí loí Matiye vūahú 10.4

jii ló-zàwa yi. ¹⁸ Ba búenbúen wà buee jí a Yeesu cǎn á mún ñ cànka ò o weé ba véena. Bia ba cínáwa wee beé lò wee yí míten. ¹⁹ Ba nùpua búenbúen wee cànka à ba yí o túii yi, lé bìo le Dónbeenì pànká na wi o yi á wee lé léee weé ba nùpua búenbúen.

(Matiye 5.1-12)

²⁰ Ó o Yeesu wáa yòò lora mí nì-kenínia yi ò o bía:

«Minén na lé ba nì-khenia, mi júná sī, lé bìo le Dónbeenì béénì á mi níní wi yi!

²¹ Minén na le hīni wee búee ho zuia, mi júná sī, lé bìo á bìo mi wee ca á mi ì yí á mu jii ì sí!

Minén na wee wá ho zuia, mi júná sī lé bìo mi kǎí dī hā konsīn!

²² «Ká ba nùpua kǎí jina mia, á pá mia, á wee là mia, á wee yáa mi yèni o *Nùpue Za bìo yi, se mi júná sī. ²³ Mi zámaka à wé coronka lé bìo le Dónbeenì búúá beenì pan mia ho wáayi mu bìo yi. Mu bon, lé ká síi á barén bàn búawa mún yánkaa beéarará le *Dónbeenì jii-cúa fèerowà lò.

²⁴ Èe ká minén nǎfóò bànsowà á ho yéréké kǎí sá yi,

lé bìo á mu bìo búenbúen mí yú wó, á bìo máa bīnī máa bè mu wán máa na mia.

²⁵ Minén na wee dí búubaa ho zuia á ho yéréké kǎí sá yi,

lé bìo á bìo cèrèè hīni kǎí tē mia.

Minén na wee dī hā konsīn ho zuia á ho yéréké kǎí sá yi,

lé bìo mí bìo kǎí wé ho yahó sèrò le le wéé.

²⁶ Minén na ba nùpua wee wíoka yèni á ho yéréké kǎí sá yi,

lé bìo á lé ká síi á bàn búawa mún yánkaa wó làa bìo fù le mí lé le Dónbeenì jii-cúa fèerowà ká mu jii yí bon.

Wa ko wa wé we mu bè-tentewà làa bia yi wa wen

(Matiye 5.38-48)

²⁷ «Àwa, minén na wáa òò wee jí ì cǎn búenbúen lé minén á ì wee bío bìo ká a na yi:

Mi wañ mi zúkúsa.

Bia jina mia à mi wé mu bè-tentewà na yi.

²⁸ Bia wee dǎnkání mia à mi wé dúbua yi.

Bia wee yáa mi yèni

à mi wé fio na yi.

²⁹ Hàrì ká a búii dó ù sáhó yi, à ù yèrèma hia so dá a yi.

Ká a búii fó ù kánbun, à ù mún díá le o fé ù báká.

³⁰ Yia fiara bìo ù cǎn, ù na mu wo yi.

Yia lá ù bìo, à ù díá le o bua.

³¹ Bìo mi wi à ba nì-vio wé na mia, à mi wé mu bàn síi à na ba yi.

³² Ká bìa wa mia lé bán mí dòn á mi wa, á mi wee léeka le mi so pá à bīnī ì yí bìo mu món le? Hàrì ba bè-kora wérowà mún wa bìa wa ba. ³³ Ká bìa wee wé mu bè-tentewà na mia lé bán mí dòn mi wee wé mu bàn síi na yi, á mi wee léeka le mi so pá à bīnī ì yí bìo mu món le? Hàrì ba bè-kora wérowà mún wee wé bún. ³⁴ Ká bìa kǎí òò mu á à wí mia, lé bán mí dòn á mi wee ke le mí bìo, á mi wee léeka le mi so pá à bīnī ì yí bìo mu món le? Hàrì ba bè-kora wérowà mún wee ke mín biowa làa mín làa bún síi à paráa mu kǎí wíló. ³⁵ Èe ká minén yí wé bún. Mi wañ mi zúkúsa, mi wé wé mu bè-tente na ba yi. Ká nùpue kon ù bìo, ù yí dé ù síi mu kǎí bīnī wíló yi. Lé bún ñ na ká mi ì wé le Dónbeenì na wi mu bìo búenbúen júhú wán zàwa, lé bìo á ba bè-yízúnlòwà le ba nì-sūmáa á le wee wé mu bè-tentewà na yi. ³⁶ Mi zúñ le hii wéro làa bìo á mìn Maá Dónbeenì zúnáa le hii wéro bìo síi.

Mi wé yí cíti nùpue (Matiye 7.1-5)

³⁷ «Mi wé yí cíti nùpue, á le Dónbeenì mún máa cíti mia. Mi yí síni nùpue júhú, á le Dónbeenì mún máa síni mí júná. Mi wé sén díá na mún yi, á le Dónbeenì mún wé è sén ñ díá á à na mia. ³⁸ Mi wé hā mu bìo, á le Dónbeenì mún wé è hā mia. Mu bìo na le Dónbeenì á à hā làa mia á à wé bìo na à kúee mí òò yi á à didíi fúaa ká mu sú cáa púuu. Lé bìo le wíló òò na mi wee mǎnzá le mu bìo, lé dén bàn síi á le Dónbeenì á à mǎnzá le mí bìo á à na mia.»

³⁹ O bīnia wá le wǎhjiire na kà: «Muui so dà a tē mí ninza muui búini wán le? Búee. Lé bìo ká ba vaá òò ho kǎhú á ba mí nùwá jun á à páani ì zo ho. ⁴⁰ Nì-keníni na po yia wee kení a wón mia. Nùpue léee nùpue na kení òò o dà à wé làa yia kení wo bìo síi. ⁴¹ Léee webio non á le zóore na wi ù yère yi á fo yí zú bìo, à le zàn-dèe na wi mi ninza yère yi á

fo màhá mɔn wee zéení? ⁴²Fo dà a wé kaka à bio le mi ninza díá le ù lén le zàn-dèe na wi o yèrè yi, ká le zóore na wi ùnén yèrè yi á fo yí zū bio le? Yí mɔn ùten na le! Le zóore na wi á ù yèrè yi lé dio á ù ko à ù lén vé, á ù yio màhá à mi wéréwéré á à dàñ n lénnaa le zàn-dèe na wi mi ninza yèrè yi.

*Le vɛ̀ndèe lè mí bia wàhiire
(Matiye 7.16-20; 12.33-35)*

⁴³«Vɛ̀ndèe na se máa wé ha bia na yí se, á le vɛ̀ndèe na yí se mún máa wé ha bia na se. ⁴⁴Mu bon, le vɛ̀ndèe bia lé hɔ́n ba wee wé bè yi à zúnnáa le síi. Lunkúnsòrò máa wé fáa bódíohó wán. Á jia mún máa wé khé kíkáhó wán. ⁴⁵O nùpue na se wón wee wé bío hā bín-tentewà lè bio á bio wi o síi yi se. Ká yia yí se wón wee wé bío hā bín-kora, lé bio á bio wi o síi yi yí se. O nùpue bio na wi o síi yi, lé bún wee wé lé là a jii.

*Hā zíní bio jun wàhiire
(Matiye 7.24-27)*

⁴⁶«Mí wee ve mi le «Núhúso! Núhúso!» à mi màhá yí máa wé bio á ù wee bío na mia á mu jùhú so wi le? ⁴⁷Mí òn le ù zéení a nùpue na wee buen ù cón, à jii ù bióní, à mún bè há yi bio ó o bio òonnáa mún làa mia. ⁴⁸O bio òonmín làa nùpue búí na le mí ù so mí zii ó o náana ho tá á líí bó le huee yi a màhá bò yi fàráráa le jùhú. Hā vi-beera tèrò pàahú á mu jun-beeni buée òkíó le à le pá òn. Le yí tò lé bio le jùhú fàrá se. ⁴⁹Èe ká yia wee jii ù bióní ò o yí máa bè há yi, wón fànsò bio òonmín làa nùpue búí na fàrá mí zii jùhú ho tá káamáa yi á son. Bio ho vi-beeni tò á mu jun-beeni buara buée bó le yi, à le dèenia tò pùpè.»

7

*Ba dásíwá jùhúso ton-sá weéró bio
(Matiye 8.5-13; Zān 4.46-54)*

¹Bio ó o Yeesu bía hɔ́n bióní so búenbúen á nɔn ba zāamáa yí vó, ó o wà van ho *Kapɛɛnayuumu. ²Mu pàahú ká ho *Oroomu dásíwá jùhúso búí wi bín á ton-sá nì-kéní na ó o bɛ̀ntín wa làa sòobéé á lò yí here díá mu húmú jii wán. ³Bio ba dásíwá jùhúso mu já a Yeesu bio, ó o tonkaa ba *zúífúwa nì-kíá nùwá yen búí le ba vaa fio wo le o buee weé mí ton-sá. ⁴Á bán wà van

o Yeesu cón á vaá wee bónbóní a ká ba à bio làa wo: «O nii mu na tonkaa wen bɛ̀ntín ko lè ù séení, ⁵lé bio ó o wa wa nìpomu. Orén lé yia léra mí níi yi á séení le á sonnáa wa kàránlò zii.» ⁶Ó o Yeesu dèenia bò làa ba á ba wà. Bio ba vaá sùaràa o nii mu zii à bún ò o tìn tonkaa mún bɔ̀nlowà le ba léé bio na a yi: «Núhúso, yí seé ùten ù bio yi. Ù buenlò ù zii yi léé bio na á ù yí koráa. ⁷Lé bún bio yi á ù yí heníanáa ù síi á yí buara ù cón ùten. Na le jii á ù ton-sá pa à wa. ⁸Ìnén ù beere júnáasa wi á ù wee bè bióní yi. Á ùnén mún wi ba búí jùhú wán, á bán mún wee jii ù cón. Ì le yia va hen à wón va bín, ù le o búí buen ò o dèení buen. Ì le ù ton-sá wé bio na, ò o dèení wé mu mí lahó yi.» ⁹Bio ó o Yeesu já hɔ́n bióní so, ó o wó coon o nii mu bio yi, ó o yèrèmaa khii bía lè ba zāamáa na bò a yi: «Le ù bio na mia: O *Isirayeele nìpomu búenbúen yi á ù òn yí fò mún làa nùpue na síidéro mù yú yia ká yi.» ¹⁰Á ba dásíwá jùhúso bàn bɔ̀nlowà bíníá khífon á vaá yú ò o ton-sá mu wan.

O Yeesu vènia o Naɛɛ maháa za

¹¹Bún mɔn ó o Yeesu wà wee va ho lóhó búí na ba le Naɛɛ. Ó o nì-kenínia lè ba zāamá-kúii bò làa wo. ¹²Bio ó o vaá òn ho lóhó jii, ó o fò mún làa nùpua búí à ba buan mí nì-hío wà vaá nùu. Yia húrun léé maháa búí te mí za kéní. Ho lóhó nùpua cèrèe ló á bò là a háa mu. ¹³Bio ó o Núhúso mɔn o háa mu ó o màkárí buan wo yi. Ó o bía làa wo: «Háa mu, yí yáa ù yilera.» ¹⁴Ò o wà wá bó ba yi á lá mí níí bò le khàare wán á bía buan o nì-hío òn. Ó o Yeesu bía: «Yàronza, lii híni, lé mi bía mu.» ¹⁵Ó o dèenia líí hínnɔn yòò kará wee bio. Ó o Yeesu hóonía wo yòò dó bàn nu níi yi. ¹⁶Á bía wi bín búenbúen zāna á ba wee khòoní le Dónbeeni ká síi: «Yia ká màhá lé le *Dónbeeni jii-cúa fèero binbirì á wa yú. Le Dónbeeni ló buara á wà buée fení mí nìpomu.» ¹⁷O Yeesu bio na ó o wó ká dèenia já ba *zúífúwa kǎhú búenbúen yi á dà khii zon hā làa ba bó mún yi mún.

O Yeesu zéenia mí buenlò jùhúso nɔn o Zān Batiisi yi

(Matiye 11.2-6)

¹⁸O Zān Batiisi nì-kenínia vaá bía bio wó búenbúen á nɔn wo yi. Bún mɔn ó o von ba nùwá jun búí ba táhú ¹⁹á tonkaa le ba vaa

tùu o Yeesu yi: «Ūnén lé yia á wa já bìo le fo ko ù buen léé, tàá wa pá ko á wa lòoní nì-veere?»²⁰ Á bán wà vaá yú a Yeesu á bía non wo yi: «O Zān Batiisi tonkaa wen ù cōn le wa buee tùu foñ le lé fo lé yia ko ù buen léé, tàá wà pa nì-veere?»²¹ Á mu wáa wó se à ba buee dōn ò o lan wee weé ba nùpua cêrɛɛ na mu vāmù lé mí sīwà tò. O mún wee ja ba cínáwa lén bia ba wi yi, á mún wee hén ba muiiwà yio à hā mi wéréwéré.²² Būn wéro mōn, ó o màhá yèrèmaa wee bío là a Zān tonkarowà: «Mí lén vaa zéeni bio mí mōn làa bio mí já à na a Zān yi: Lé ba muiiwà yio wee mi, á ba mùamúawà hínon wee varáka, ba bũerwà wan, ba bekewà jikōnna wee jí mu bio, ba nì-hía wee vèe, á le bín-tente wee bue na ba nì-khenia yi.*²³ Yia yí pá ì bìo ká a tà mu yi se wón òanso júhú sī.»

*O Yeesu wee bío o Zān Batiisi bio
(Matiye 11.7-11)*

²⁴ Bìo ó o Zān tonkarowà bīnía wà, ó o Yeesu wáa wee bío o Zān mu bio lè ba zāamāa kà sīi: «Lée webio á mi van vaá lora le dùure yi? Lé ho konkohó na ho pinpiró wee héé vīnvā léé? Bùéé.²⁵ Á léé webio mi vaá lora? Lée nùpue búii na sīa hōnbōnōn le? Hōn sī-sení òansowà so lé ba pāmá-beera zīnī á ba wi yi.²⁶ Á lé o yén mi van bio yi? Lé le *Dónbeeni jī-cúa fεero léé? Ká mu lé wón se mi tūiá sī. O yàá pá po wón, le ì bío mu na mia.²⁷ Orén lé yia le Dónbeeni fεra bía bio mí vōnna yi: ì ì tonka ì tonkaro o ò dí ù yahó á bueeé wōka ù wōhú.»[†] ²⁸ Le ì bío mu na mia: «Ba nùpua na ho díimíjá yi búenbúen á yia júhú wi po a Zān wón mia. Èe ká le *Dónbeeni béeni zāwa mōn-dí màhá pá po a.

(Matiye 11.16-19)

²⁹ «Ba nùpua búenbúen, hàri ho *lānpó féwá á hía wee buee jí a Zān cōn. Á ba tà zūnna le le Dónbeeni bìo bon á ba wee buen o cōn ò o bátízé ba.³⁰ Ká ba *Farizíewa lè ho *lāndá bio zéeniłowa bán yí tà bio le Dónbeeni le mí ì wé è na ba yi, á ba òen mún pá à Zān *bátéemù bio.»³¹ Ó o Yeesu bīnía bía: «Ho zuia nùpua na kà á ì dà à tèé lè ba yén? Lé ba yén á ba bìo òonnáa mín? ³² Ba ka lè ba háyúwá na léé kará ba nùpua femínló

lahó yi, á wee háaní na mí ninzàwa na zoó le bonfónii yi kà:

Wa búia hā sīa san,
à mi le mi máa léé yo.

Wa bó le yèni,

á mi le mi máa wá.

³³ Bìo ó o Zān Batiisi buara á yí máa dí dīn-poni, á mún yí máa ju *dīvén, á mi le o cíná wi o yi.³⁴ Á bìo ó o *Nùpue Za òen buara wee dí, á mún wee ju ho dīvén á mi mún yí tà búin, à mi wee bío bìo kà: «Mí loñ! O nii na kà yí máa wé bio búii ká mu yínóñ dīnló díró làa ja-juñló. O lé ba *lānpó féwá lè ba bè-kora wérowà bàn bōnlo.»³⁵ Èe ká bía búenbúen na mu bè-zūmīni wi yi bio bon, bán wé è wé mu bè-zūmīni mu bàn wára.»

*O bá-fé na bè-kora séra día bio
(Matiye 26.1-13; Zān 12.1-8)*

³⁶ Wizonle búii ó o Farizíe búii von o Yeesu le o buee dí mí zīi. Ó o Yeesu van á ba vaá khónkaa dūmaka[‡] wee dí.³⁷ Hón pāahú so yi ò o háa búii na á ho lóhó nùpua búenbúen zū bá-fénló bìo á já bìo ó o Yeesu wi o nii mu zīi, ó o buan mí òen búii na yàwá here na sú lè ho jiló na sāmú sī á buararāa bīn.³⁸ Bìo ó o bueeé zon, ó o bánbáa khii huerá a Yeesu mōn ò o wee wá, ó o yèn-caa wee lii o Yeesu mu zení wán. Ó o jún-vānī lé òio ó o wee bīnī sūuka làa hā, búin mōn ò o wee bīnī yèe hā ká a kúee ho jiló mu hā wán.

³⁹ Á bìo ó o Farizíe na ó o wi zīi á mōn mu, ó o wee bío mi yi: «Yia kà cén lá léé Dónbeeni jī-cúa fεero kénkén, ó o lá a zūn o háa mu na wee lanlāka a zení léenīi, là a bè-wénia.»⁴⁰ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Simōn, ì ì bío bìo búii á à na foñ.» Ó o Simōn le: «Núhúso, bío.»

⁴¹ Ó o bía làa wo: «Nùpua nùwā juñ hía kon nāfóro òanso búii wári. O nì-kéní léé wén-hāani khíá-hònú, ò o nì-kéní na so léé wén-hāani búarā juñ làa píru.⁴² Bìo á yia ba kon le cōn zū à ba yí dà le máa wí, ó o bó ba mí nùwā juñ kení. Àwa! Ba nùwā juñ mu tíahú, á ù wee leéka le lé o yén ñ wañ o nii mu á à poñ mí ninza.»⁴³ Ó o Simōn bía: «Ì wee leéka le lé yia ó o día le kee na bùaa non yi.» Ó o Yeesu le: «Ū bio bon, fo mà ho tūiá.»

* 7:22 Mí loñ Ezayii vūahú 35.5; 61.1 † 7:27 Mí loñ Malasii vūahú 3.1 ‡ 7:36 O Yeesu pāahú ká ba zúifūwa le mí ì dí, à ba khón daráka kíni ho dínló yi díráa.

⁴⁴ Ò o yèrèmaa khíi sánsáa o háa mu ò o wee bío là a Simòn: «Fo yí m̀on le: Ì bueé zon hen coon à ù yí le ba bua mu jumu buee seé le Ì zení, ò o háa na kà wón wá siinia há á bínía sùukaa lè mí jún-vānī. ⁴⁵ Bìo á Ì bueé d̀on ù zī, á ù yí h́non yí wīra mí á yí yèera ní, ò orén lè mí buee zoró hen á Ì zení lè h́on ó o wīra lè ho yèeró. ⁴⁶ Fo mún yí kúaa jiló Ì j́hú wán á yí dórāa ho c̀kú mi, ò orén wón lè ho jiló na s̄amu s̄i ó o kúaa Ì zení wán. ⁴⁷ Lè búnnon à Ì Ì bío mu á à na foñ: Bìo ó o háa mu ba séra b̀kora c̀rèè díá lè búnnon ó o waminì wárá boorāa. Èé ká yia b̀kora na séra díá ka c̀ínú, wón waminì wárá na o ò zéeni à ò èn Ì k̀n c̀ínú.»

⁴⁸ Bún m̀on ó o Yeesu bíá non o háa yi: «Û b̀kora séra díá.» ⁴⁹ Á bíá làa wo páanía wee dí wee bío mí yiwa: «O ǹpue mu lée wée á wee hení mí s̄i à bío le mu b̀kora séra díá?» ⁵⁰ Ó o Yeesu bíá non o háa yi: «Fo wáa yú ho héerá, h́nín lén, ù s̄idéro mi á fenía fo.»

8

Ba háawa na fù wee bè là a Yeesu

¹ Bún m̀on ó o Yeesu h́non tò háa ló-beera lè háa ló-zàwa yi á wee bue le *Dónbeeni béeni b́n-tente. Bìá b̀o làa wó lè o ǹkenínia pírú jun, ² lè ba háawa ǹwá yen búu, bíá ó o jun ba c̀ínáwa léra yi á mún wéera véèna. Ba lè o Mari na ba wee ve làa Makadala* Mari, yia ó o jun ba c̀ínáwa bùaa h̀jun léra yi, ³ là a Kuza na ó o *Heroode bàrà mí zī tonni j́hú wán bàn háa Zaana, là a Suzaana. Háawa c̀èrè mún h́a wi b́n á séenia barén á fù wee wé lén mí ní bío à séeni là a Yeesu lè mí ǹkenínia.

O Yeesu wà o díro wàhiire á b́nía zéenia kúará

(Matiye 13.1-9; Maaki 4.1-9)

⁴ Ba ǹpua h́a wee léka háa lórá yi buen o Yeesu c̀n. Bìo ba ḱnía wo yi boo, ó o wà le wàhiire na kà non ba yi: ⁵ «Nii búu h́a ló wan mí mohú yi, á wà vaá dé mí b̀-à. Bìo ó o vaá wee dé mu á mu búu lée lion ho w̄hú wán, á ba wā-bèwa yonkaa, à mu búu

á ba júnzàwa b̀en sèekaa v̄. ⁶ Mu búu lion háa huaa yi hen na le t́n yí boo yi, á mu ló ká mu d̀enia b́nía hon, lè bío á ho h́n ló mía b́n. ⁷ Mu búu búnnon lion hen na háa ḱkara bíá héra yi, á mu ló á yòò zon mín yi làa háa, á h́n pà mu. ⁸ Mu búu búnnon lion ho tá na se yi, á mu ló á yòò d̀n á han mí bíá, á há lè mí dà-kéní kéní á yú háa bíá khimani khimani.» Bún m̀on ó o pá b́nía bíá bío kà non ba yi: «Yia wee jí bío, à wón jí bío bíá sese.»

(Matiye 13.10-13; Maaki 4.10-12)

⁹ Ó o Yeesu ǹkenínia t̀ara a yi: «Le wàhiire mu kúará lè mu yén?» ¹⁰ Ó o bíá non ba yi: «Le Dónbeeni béeni bío na ó o ǹpue yí zū kúará á le wee zéeni á c̀e na minén mí d̀on yi. Ká ba ǹpua na ká wee jí mu lòn wàhio káamāa, lè búnnon á ba lè ba ǹpua na yio wi ká háa yí máa mí, á mún wee jí mu bío ká ba yí máa zūn mu kúará.†

(Matiye 13.18-23; Maaki 4.13-20)

¹¹ «Le wàhiire mu kúará lè bío kà: Mu b̀-à lè le Dónbeeni bíon. ¹² Bìo lion ho w̄hú wán lè ba ǹpua na ká ba jí le Dónbeeni bíon à ba máa yí tà le yi, ká a *Satāni d̀eni bánbá buee lén le ba yiwa yi, à mún ti ba k̀n ló w̄hú. ¹³ Bìo lion háa huaa na le t́n yí boo yi lè ba ǹpua na ká ba jí le Dónbeeni bíon à ba tà le yi, à zàkaka le bío yi, ká ho kúará lén ló yú ba pàahú na yi, à ba d̀eni lè lè mí m̀n, lè bío á le bíon mu yí wīra ba sese. ¹⁴ Bìo lion háa ḱkara yi lè bíá wee jí le Dónbeeni bíon ká ba jún-sèró, lè ho d́míná nàfóró, lè ho bàn simu á wee h̀ le à le máa dàni háa bíá na d̀n. ¹⁵ Bìo b̀n lion ho tá na se yi lè bíá wee jí le Dónbeeni bíon à bua le lè le s̄i na se, dío púaara díá. Ba yí máa b́n lè lè mí m̀n. Bún lè bío non á ba wee haráa háa bíá na se.

Le f́ntání wàhiire

(Maaki 4.21-25)

¹⁶ «Ǹpue na à dé le f́ntání mí zī á à b́n í lá le d̀é búu á à pe yi, tàà ká a dó le wó o ò lá le zoó bàrà mí kàtà tá wón mía. Ba wé dé le bàrà hen na le ko le bàrà yi, à bíá wee zo le zī wé mí. ¹⁷ Mu b̀-ànkani na mu khoom khíi máa lè wán búnnon mía. Hàri bío kúará yí zūn búnnon bío khíi bío yi le wizon-kéní.

§ 7:46 Le ní yèeró, háa zení seeró lè ho jiló kúeeró ho j́hú wán, búnnon búnnon lè bío á ba zúifúwa fù wee wé à dérāa ho c̀kú mí ǹhānī yi. * 8:2 Makadala: Lè ho lóhó búu na wi ho

Kalilee v̄-beeni j̄ni lè le wii t̀eni. † 8:10 Mí loñ Ezayii v̄ahú 6.9.

¹⁸ Á mi cén wé jí bìo wee bío na mia sese, lé bio á yia bìo wi á ba à bíní ì na mu búí wo yi á à bè mu wán. Ká yia dèe búí mia, á hàrí mu bè-za bìo na ó o wee leéka le mu wi mí cón á ba pa à fé.»

*O Yeesu bàn nu lè bàn zàwa bìo
(Matiye 12.46-50; Maaki 3.31-35)*

¹⁹ O Yeesu bàn nu lè bàn zàwa buara a cón à ba màhá yí dà máa zoó búe o yi, lé bìo ba nùpua boo dà. ²⁰ Ó o búí bíá mu non wo yi: «Mín nu lè mín zàwa wi ba mi ù wán, ba léé òn ho khūuhū pan fo.» ²¹ Ó o Yeesu bíá non bia wi bín búenbúen yi: «Bia wee jí le Dónbeenì bíonì à bè le yi, bán lé wán nu lè wán zàwa.»

*O Yeesu òn ho pinpiró
(Matiye 8.23-27; Maaki 4.35-41)*

²² Wizonle búí, ó o Yeesu zon ho woohú lè mí nì-kenínia, ò o bíá non ba yi: «Mí wa khí lè ho vū-beenì món.» Á ba dèenía zoó wá mu jummu yi bún wán. ²³ Bìo ba vá zon yú, á ho pinpi-beenì hínnon wee wé lè mí pánkà ho vū-beenì wán, á mu jummu wee yànbón zo ho woohú, lònbiò à ho yòó wee sí lè mu jummu. Bún búenbúen wee wé ká a Yeesu wón mu dāmu bó. ²⁴ Ó o nì-kenínia vaá wee síní a ká ba à bío bio kà: «Núhúso! Núhúso! Wa à hí.» Bìo ó o sīna, ó o líí hínnon á nāmaka ho pinpiró lè mu jummu na wee yànbónka yi á mu búenbúen òn wó tétété. ²⁵ Ó o Yeesu bíá làa ba: «Mí sía déró mii wáa wi wen?» Á ba búenbúen zónkaa òn concáan, á wee bío mín yi: «Páa! O nùpue mu lé o yén síi kà? Hàrí ho pinpiró lè mu jummu ó o bíaráa, á mu pá bò a bíonì yi.»

*O Yeesu wéera a nìi na ba cínáwa wi yi
(Matiye 8.28-34; Maaki 5.1-20)*

²⁶ Á ba khíi òn ho Zerasaa kōhú, hà sánsáa mín lè ho Kalilee kōhú. ²⁷ Bìo ó o Yeesu ló ho woohú yi líí le mí ì òn, à bún ho lóhó na ba wi yi nùpue búí na ba cínáwa wi yi á wee sí a yahó. O wee vará mí bíí míana. O mún yí máa da zīi yi, lé ba nì-hía nūnúní ó o wee da yi. ²⁸⁻²⁹ Pōnna cèrèe ká ba cínáwa mu hínnon o wán, à ba sí sa ca a níní là a zení lè hā zúakùaríwà ò o yí òn yí va lùe. Ká a màhá wee khò hā búenbúen kúia, à ba cínáwa na wi o yi ja a dé hā mana yi.

Ó o Yeesu non le jii ba cínáwa na wi o yi le ba lé. Lé bún non ó o miiní là a Yeesu mu, ó o líí búrá a tá ò o wee bío bio kà pónpón: «Dónbeenì na wi mu bio búenbúen jūhú wán Za Yeesu, léé webio á ù lon làa mi? Sábéré, ì wee yanka fo, yí yáa ì bìo.» ³⁰ Bún món ó o Yeesu tūara a nìi mu yi: «Ù yèni ba le we?» Ó o bíá: «Ì yèni ba le Zāamāa.» Lé bio ba cínáwa na wi o yi á boo dà. ³¹ Á bán lé bia wee yanka a Yeesu le o yí ja mí vaa kúee ba cínáwa kōhú na nàyló jii míá yi. ³² Mu wee wé à nònbùe-booohú búí yòó wee dí le búee yi. Á ba cínáwa mu yankaa o Yeesu le o sábéré ò o na ho wōhú mí yi, à mí vaa yòó zo bán yi. Ó o non mu wōhú ba yi. ³³ Lé bún wán ba cínáwa mu ló a nìi mu yi á vaá zon ba nònbùeení yi. Á ba búenbúen yòó lùwa le búee wán á kùenkaa líí zon ho vū-beenì yi á húrún.

³⁴ Bìo á bia lá wee pa ba mon bio wó kà, á ba lùwa vaá bíá mu non bia wi mí manawà yi, á bíá mu non bia wi ho lóhó yi. ³⁵ Á ba nùpua ló le mí buée loñ bìo wó. Bìo ba buée òn o Yeesu, á ba mon o nìi mu na ba cínáwa lá wi yi, ò o wó a nì-tente á zā mí sía kará a Yeesu tá. Á ba zána. ³⁶ Á bia mu wó yio yi wee bío bio ó o nìi mu wó wó wannáa làa ba. ³⁷ Ho Zerasaa kōhú nìpomu yi á yia yí zána mu bio mu wón míá, fúaa ba wee yanka a Yeesu le o sábéré ò o lén díá mí. Ó o Yeesu wá vaá zon ho woohú le mí ì bíní ì lén ò va hen na ó o ló yi, ³⁸ ó o nìi na yú míten ba cínáwa nìi yi yankaa wo le o díá le mí bè làa wo. Ó o Yeesu pá ò o bíá non wo yi: ³⁹ «Lén va mìn zīi à vaa bío bio búenbúen na le Dónbeenì wó non foñ à na ba nùpua yi.» Ó o nìi mu bíní wà á vaá wee yényení bio búenbúen na ó o Yeesu wó non wo yi ho lóhó búenbúen yi.

*O Zayiruusi hínló là a háa búí wééró bìo
(Matiye 9.18-26; Maaki 5.21-43)*

⁴⁰ Bìo ó o Yeesu bíníá khíi òn hen na ó o ló yi buararáa, ó o khíi yú ba nùpua cèrèe à ba wee zámaka a bíní buenlò bio yi. Ba búenbúen lá wee lòoní a. ⁴¹ Hón pàahú so yi à bún ò o nìi búí na lé ba *zúífùwa kàránlò zīi ya-dí na yèni ba le Zayiruusi buée òn, á

‡ 8:31 Ba zúífùwa cón á ho kōhú na nàyló jii míá mu lé ba cínáwa kàsò lùe.

bueé líf búrá a Yeesu tá ò o wee yanka a le o bè làa mí va mí zīi, ⁴² lé bìo ó o hínló yà-kéní na ó o yú á wee hí. O lúlúio wáa lá wee yí ho píru jun síi. Bìo ó o Yeesu bò làa wo wà a va a zīi, á ba minka nùpua bura bò a yi.

⁴³ Hãa búí wi ba tíahú á wee mi mí seeró fée á dñn hã lúlúio píru jun à ho máa fí. O ní bìo yáara le tíni òansowá cèrèe cón ká bán búenbúen màhá yí òáña a yí weéra. ⁴⁴ Bìo ó o vá zoó bó a Yeesu yi, ó o zoó túaa o dà-zínii ji-kání yi là a món. Ó o seeró dènía òò bíi wán. ⁴⁵ Ó o Yeesu òò ò o túara: «Lé o yén túaa mi?» Á bía bó a yi búenbúen à yia le mí yí túaa wo yi, à yia le mí yí túaa wo yi. Ó o Piere lé yia bía làa wo: «Éee! Núhúso! Fo yí mən bìo ba nùpua buraràa foñ á wee jàa mín le?» ⁴⁶ Ó o Yeesu le: «Ī mən mu, ká a búí màhá pá túaa mi. Lé bìo á ĩ zūna mu le pànká búí ló mi.»

⁴⁷ Bìo ó o háa mu mən ò o zūna a bìo ó o wà buara ká a wee zàka á bueé líf búrá a Yeesu tá, ò o zéénia bìo nən ó o túaanáa wo yi, làa bìo ó o wó wó wannáa mí laho yi bía wi bíi búenbúen yahó. ⁴⁸ Ó o Yeesu bía nən wo yi: «Wàn hínló, bìo fo dó ũ síi mi, lé búi weéra fo. Wáa lén, vaa yí héera.»

⁴⁹ Bìo ó o Yeesu wee bío ó o jii yàa yí tò, à búi ò o tonkaro búí ló a Zayiruusi zīi á jnon o món bueé dñn á bueé wee bío làa wo: «Ū hínló wáa húrun. Wáa yí seé o ñ-kàranlo.» ⁵⁰ Bìo ó o Yeesu jà mu, ó o bía nən o Zayiruusi yi: «Yí titika, dé ũ síi mi, á ũ hínló á à wa.» ⁵¹ Bìo ba vaá dñn, ó o le bía ká òò ho khūhū, ò o Piere là a Zān là a Zaaki là a híngo-za bàn maá lé bàn nu lé bán ó o fó zonnáa le zīi yi. ⁵² Ba nùpua búenbúen wee wá kuaará a híngo-za mu bìo yi. Ó o Yeesu bía: «Mí yí wá bìo. O híngo-za mu yí húrun, o léé yia na dūma.» ⁵³ Á ba nùpua wee zūańka a yi lé bìo ba zū kénkén le o húrun. ⁵⁴ Ó o Yeesu líi fù a ní yí, ò o von wo pónpón: «Ī hínló, líi híni.» ⁵⁵ Ó o vèera á dènía líf híngon. Ó o Yeesu bía le ba na mu bìo wo yi le o dí. ⁵⁶ Á bàn nùwā can òò coon mu bìo yi. Ká a Yeesu màhá henía mu nən ba yi le ba yí bío bìo wó ká le nùpue jí.

* 9:5 Mi loí Matíye vūahú 10.14

9

O Yeesu tonkaa mí ñ-kenínia píru jun
(Matíye 10.5-9, 11-14; Maaki 6.7-13)

¹ O Yeesu von mí ñ-kenínia píru jun á nən ho òánló le le jii ba yi, à ba wé kíkánáa ba cínáwa yi á mún weéráa mu vāmú le mí síwá. ² O tonkaa ba le ba vaa bue le *Dónbeeni béeni bìo à mún weé ba vánvárowá. ³ Bìo ká lé bìo ó o henía nən ba yi: «Mí yí bua hàrì dèe à láràa ho wōhú. O búí yí bua búin-za, tàa puure, tàa bè-díni. Mí yàa pá yí bua wáři. O búí yí bua báká búí à séení hia ó o zá. ⁴ Mí wé vaá làara nùpue na wán, à wón zīi lé òò mi kèení yí fúaa mí léro ho lóhó mu yi. ⁵ Mí wé vaá zon lóhó na yi, ká bía wi ho yi pá mi bìo, ká mi wee lé ho yi, à mi púaa mi zení khúńkhūni kúia bín.* Á búi ñ zéení làa bán le ba wó khon.» ⁶ Á ba bèn wá òò jii so wán á vaá wee héé bue le Dónbeeni bín-tente, á mún wee weé ba vánvárowá hã lórá le mí dà-kéní kéní yi.

O Heroode hácírí yáara a Yeesu bìo yi
(Matíye 14.1-2; Maaki 6.14-16)

⁷ Búin biowa so na wee wé ká búenbúen ó o *Heroode na ba bàrá ho kōhú júhú wán jà á mu lúnkaa o yilera, lé bìo ba búí wee bío le lé o Zān Batiisi vèera. ⁸ Ba búí bèn le lé o *Elii bínia buara. Ba búí yàa bèn wee bío le mu lé le *Dónbeeni ji-cúa fèerowá na yáania ñ-kéní lé yia vèera. ⁹ Ká a Heroode wón wee bío mí yi: «O Zān á ínén ĩ beere nən le jii á ba kúio júhú. Ó o ñi mu na bèn wee wé búin bè-beera so na à ĩ jàa bìo léé wée coon?» Ó o wáa wee cà ò o mi a Yeesu wán konloon.

O Yeesu dínia ba nùpua na po muaaseé hònú
(Matíye 14.13-21; Maaki 6.30-44; Zān 6.1-15)

¹⁰ Bìo ó o Yeesu tonkarowá bínia bueé dñn á bìo ba wó búenbúen á ba lá fèera nən wo yi. Búin món ó o fó barén mí òò á ba khèra van le ho lóhó búí na ba le Betesayidaa cón. ¹¹ Á bìo ba zāamáa zūna mu, á ba bò a món. Ó o Yeesu mən ba ó o yèrèmaa sá ba yahó, á wee bío le Dónbeeni béeni bìo na ba yi. Á bía wee cà le lòn-hebúee ó o mún weéra. ¹² Bìo ó o ñ-kenínia píru jun mən à le wii wee tè, á ba va bueé bó a yi à ba bía làa wo: «Bìo na ba zāamáa yi le ba lén va hã ló-zàwa le hã

manawà na sùaràa hen à vaa làa, à mún yí mu bìo dí. Lé bìo á hen na wa wi yí á lóhó yí sùaràa yí, dèe woon mìa hen.»¹³ Ó o Yeesu bíá nòn ɓa yí: «Minén miten na mu bè-dínii ɓa yí.» Á ɓa bíá nòn wo yí: «Búurú bi-zàwa bìo hònú làa cezàwa bùaa jun mí dòn lé bún wi wa cón hen, tàá fo le wa lén vaá yà ho dínlò à buée na ɓa ni-kúii na kà yí le?»¹⁴ Lé bìo á ɓa báawa na wi bún mí dòn mu zoñ á à yí ho muaaseé hònú sfi. Ó o Yeesu bíá nòn mí ni-kenínia yí: «Mí sankà ɓa nùpua le ɓa keení lè mí kuio ho búarà-jun làa píru píru wán.»¹⁵ Á ɓa híñon sankaa ɓa á ɓa búenbúen karáka.¹⁶ Ó o Yeesu wáa fó ho búurú bìo hònú lè ɓa cezàwa bùaa jun mu á buaon ò o hóonía mí yahó yòó dá ho wáyí, ò o dó le Dónbeenì bārākà mu bìo yí. Bún món ó o cèekaa mu nòn mí ni-kenínia yí le ɓa dá lè ɓa zàamáa.¹⁷ Á ɓa búenbúen dú sù, á bìo ká á ɓa khuiira á mu sú hā sākíwá píru jun.

O Piere le o Yeesu lé o Krista
(Matiye 16.13-21; Maaki 8.27-31)

¹⁸ Wizonle búí, ó o Yeesu khèra vaá wee fio, ò o ni-kenínia wi bún, ó o tũara ɓa yí: «Ba nùpua wee bío webio ĩ dání yí?»¹⁹ Á ɓa ɓa: «Ba búí le fo lé o Zān Batiisi, ɓa búí le fo lé o Elii. Ba búí bán bèn le fo lé le Dónbeenì jii-cúa fèerowà na yánía ni-kéní búí na vèra.»²⁰ Ó o Yeesu bínia tũara ɓa yí: «Ká minén cón á mi le ĩ lée wée?» Ó o Piere bíá: «Fo lé o *Krista na le Dónbeenì tonkaa.»²¹ Ó o bíá bìo kà henía nòn ɓa yí: «Mí yí ví ví bío mu le nùpue jí dé.»²² Ó o pá bínia bíá nòn ɓa yí: «O *Nùpue Za ko ò o lò be. Ba ni-kía, lè le *Dónbeenì yankarowà júnása, lè ho *lándá bìo zéénflowa á à pí a. Ba à na a ɓa à búe, ká hā wizooní tĩn zoñ ò ò vèe.»

O Yeesu wee bè yí kaka
(Matiye 16.24-26; Maaki 8.34-9.1)

²³ Bún món ó o yèrèmaa wee bío làa bìa wi bún búenbúen: «Yia wi ò o bè miì, à ɓanso khí mí kùrú sfi bìo wéro yí, ká a wé lá mí *kùrùwá pí† lè hā wizooní búenbúen, à bèráa miì.²⁴ O nùpue na wi ò o kàní mí mukàni, wón á à wíni le. Ká yia màhá tà le mí ì wíni le ĩnén bìo yí, wón á à kàní le.

† 9:23 Mí loñ Matiye vūahú 10.38 ‡ 9:30-31 O Mōyiize bìo wee zéení ho Lándá bìo o Isirayeele nìpomu cón. Ká a Elii bìo bún wee zéení le Dónbeenì bíoní tánílò bìo. O Yeesu lé yia ɓèn buée tífra mu mí cúa-jun jii.

²⁵ O nùpue lá yú ho dímiñá bìo búenbúen ò o khon le mukàni binbirì yí, tàá o bìo yáara búenbúen, se lé ho cùnú yén á ɓanso yú?²⁶ Yia wee niyi ĩnén lè ĩ bíoní bìo yí, ó o Nùpue Za ɓèn mún khíi niyi ɓanso bìo yí ká a khíi bínia ɓuara lè mí cùkú beenì, là a Maá Dónbeenì lè mí wáyí tonkarowà cùkú beenì yí.²⁷ Le ĩ mi ho tũia na mia: Bia wi hen tíahú, á ɓa búí wi yí á máa hí ká ɓa yí mən le *Dónbeenì bēeni.»

O Yeesu miníkaa le búee wán
(Matiye 17.1-8; Maaki 9.2-8)

²⁸ Bìo á bún búenbúen bíá khíina, wizooní bìo hētĩn bún món ó o fó a Piere là a Zān, là a Zaaki á yòoraràa le búee wán á wà yòó fio.²⁹ Pàahú na ó o wee fio yí, ó o yahó dindĩn miníkaa, á sì-zĩnia mún yèrèmaa wee juiika kùiakùia.³⁰⁻³¹ Yio buée tĩ à nùpua nùwā jun búí dĩn là a Yeesu ho wáyí cùkú beenì yí á wee tà hā láakáwá làa wo. *Ba lé o Mōyiize là a *Elii.† Hā láakáwá na ɓa wee tà lé o Yeesu bìo na ó o ò va ho Zeruzaleemu á vaá hí á à tíráa ho tonlò na ó o ɓuara bìo yí jii.³² Bún búenbúen wee wé ká a Piere lè mí ninzàwa dũma kákáká. Bìo ɓa sɪna á ɓa mən o Yeesu cùkú beenì lè ɓa nùpua nùwā jun na páania dĩn làa wo.³³ Pàahú na á ɓa nùpua mu le mí ì lén, ó o Piere wáa yí zũ bìo ò ò bó, ó o bíá nòn o Yeesu yí: «Núhúso, mu wó se á wa wi hen. Wà à tá hā bùkú-zàwa bio tĩn: Ünén dà-kéní, o Mōyiize dà-kéní, o Elii dà-kéní.»³⁴ Pàahú na ó o wee bío yí, á le dùndúure búí yòó ló lii pon ɓa yí. Bìo ó o ni-kenínia mən bún, á ɓa zána.³⁵ Á mu tãmu búí sã wee jí le dùndúure mu yí: «Yia ká lé ĩ za na á ĩ mən léra. Mí wé jí a cón.»³⁶ Bún tãmu so bío vaa véení, á ɓa le mí ì loñ ò o Yeesu dĩn mí dòn. À lá bún jii wán á ɓarén ó o búí yí bíá bìo ɓa mən yí nòn nùpue yí huúu.

O Yeesu weéra a háyónza na ó o cíná wi yí

(Matiye 17.14-18; Maaki 9.14-27)

³⁷ Mu ɓan tá na lée tōn ká ɓa ló le búee wán wee lii, á ɓa zàamáa lée sã a Yeesu yahó.³⁸ Ba ni-kúii mu tíahú á ni búí dĩn dĩn ò o wáamaa yí: «Ni-kàránlo! ĩ wee yanka fo,

loñ ī za bìo yahó yi; lé orén mí dòn lé yà á ī ton káŋaa yi. ³⁹ Cíná búii wi o yi, á wee òn òn fé wo dé, ò o wé wāama ká a táará, à jinsā-khùankhúá wé lé. Mu wee wé híni o wán túntún. Hen ká mu hínon o yi à mu bío le mí ì khíi ká a díá sùrèn lòn nì-hío. ⁴⁰ Á ù nì-kenínia á ī yàá fèra yú á yankaa le ba ja a lén wo yi, ká ba màhá yí dàina mu.» ⁴¹ Ó o Yeesu bíá: «Mí zuia nùpua bēntín yí máa dé mí sīa le Dónbeenì yi bon, á mí mún yí máa jí hàrì dē. Mí wee leéka le ī keení làa mia á wé è kàrán mia fúuu le?» Bún món ó o mún bíá là a nii: «Bua ū za mu à ū buen le ī loñ.» ⁴² Bìo ó o háyónza vá wá buée sùará a yi, ó o cíná mu tñn fó a dó ho tá yi ó o lii wee dá kèkèkè. Ó o Yeesu kíkáa o cíná mu yi le o lé, ò o wéera a yàrónza non bàn maá yi. ⁴³ Á bía wi bñn búenbúen can òn le Dónbeenì na dá mu bìo búenbúen pànká na ba non bìo yi.

O Yeesu wee bío mí húmú lè mí vèeró bìo (Matiye 17.22-23; Maaki 9.30-32)

Bìo là lè mí nì-kení kénì òn wee loñ mu bè-beera na ó o Yeesu wó ká, ó o yèrèmaa wee bío lè mí nì-kenínia: ⁴⁴ «Hā bíoní na á ī bìo ò na mia á mí jí à bua mí yiwa: O *Nùpue Za á ba à dé ba nùpua níi yi.» ⁴⁵ Le bíoní mu ó o nì-kenínia yí jí júhú sese, le kúará á tun ba yi, lé bún non á ba yí zū le bàn ya-tente, á ba mún hézána mu bñn tũaró làa wo.

Lée wée po bía ká?

(Matiye 18.1-5; Maaki 9.33-37)

⁴⁶ O Yeesu nì-kenínia wee wāaní mún yi á à zūnnaa yia po ba búenbúen. ⁴⁷ Bìo ó o Yeesu zūna ba yilera, ó o vaá fó a háyónza búii buée bàrá mí nisání ⁴⁸ ò o wee bío làa ba: «Nùpue léee nùpue na buan o háyónza na ká sese ínén bìo yi, se lé ínén á bànsò mún buan sese. Á yia buan mi se, se wón mún buan yia tonkaa Mi sese. Lé bìo á yia bìo júhú mía mi búenbúen tíahú wón lé yia po minén na ká.»

§ ^{9:54} Le Dónbeenì bíoní vōnna búii yi á bìo ká lé bìo túara sà le bíoní mu jii: «Làa bìo ó o Elii híá wórāa mu bìo sí.» * ^{9:55} Le Dónbeenì bíoní vōnna búii yi á bìo ká lé bìo túara sà le bíoní mu jii: «Le hácirí na wee jaà mia dé bìo ká yi á mí yí zū sí. O Nùpue Za buara ba nùpua kànfló bìo yi ká a yí buara ba búeró bìo yi.» * ^{10:1} Le Dónbeenì bíoní vōnna búii yi á ba tonkarowá mu léee búarā-tñn làa píru.

Yia yí máa fi làa mia se wón sà mi jii (Maaki 9.38-40)

⁴⁹ Ó o Zān lá le bíoní ò o bíá: «Núhúso, wa mon o nii búii ò o wee ja ba cínáwa le ū yēni, á wa lá wi wa hē o, lé bìo ó o mía wa kuure yi.» ⁵⁰ Ó o Yeesu bíá bìo ká non ba yi: «Mí yí hē o, lé bìo á yia yí máa fi làa mia se wón làa mia léee dà-kení.»

Ho Samarii lóhó búii nùpua yí tà a Yeesu bìo

⁵¹ Bìo ó o Yeesu léró ho dímíjní yi pàahú wá buée sùará, ó o hà mí sīi ò o le mí wāa à lén á à va ho Zeruzalēemu. ⁵² Ó o fèra tonkaa ba nùpua á ba dú a yahó. Á ba wá vaá zon ho *Samarii lóhó búii yi le mí zoó wíoka le lue á à ká làa wo. ⁵³ Á ho lóhó mu nùpua pá le o máa làa mí wán, lé bìo ó o veeni yahó sá ho Zeruzalēemu. ⁵⁴ Bìo ó o Zaaki là a Zān mon mu ká, á ba bíá non o Yeesu yi: «Núhúso, fo le wa bío le ho dōhú lé ho wáayi à lii cīi ba búe júhú le?» § ⁵⁵ Ó o Yeesu yèrèmaa khíi zá làa ba. * ⁵⁶ Bún món á ba wá van ló-veere.

Yia le mí ì bè o Yeesu bìo (Matiye 8.19-22)

⁵⁷ Pàahú na á ba wi ho wōhú wán, ó o nii búii vaá ló buée wee bío là a Yeesu: «Ī ì bè foñ á à varáa hā lūa búenbúen na á ū wee va yi.» ⁵⁸ Ó o Yeesu bíá non wo yi: «Ba cawanwá yú hā kāna wee zo, á ba jínzawa mún yú hā lenna. Ká a *Nùpue Za wón màhá yí yú ho lahó na ó o dà à vūn yi.»

⁵⁹ Ó o Yeesu bínia bíá làa búii: «Buee bè mi.» Á wón bíá làa wo: «Ī ì bè foñ. Ká ū màhá díá le ī vaa nūu wán maá vé.» ⁶⁰ Ó o Yeesu bíá non wo yi: «Día le ba nì-hía à nūu mí nì-hía, ká únén vaa bue le Dónbeenì béeni bìo.»

⁶¹ Ó o búii pá bínia bíá làa wo: «Núhúso, ì ì bè foñ, ká ū màhá díá le ī vaa dé wán nūwā cāawése vé à ī bñn buen.» ⁶² Ó o Yeesu bíá làa wo: «Yia wee và lè mí náwa sūnbúahó ká a yèrèma khíi loñ lè mí món, wón yí ko lè le *Dónbeenì béeni.»

10

O Yeesu tonkaa mí nì-kenínia búii

¹ Bún món ó o Núhúso pá bīnía hueekaa ba núpua búará-tín làa píru làa nùwā jun* búí á tonkaa là ba nùwā jun jun le ba dí mí yahó va hā ló-beera là hā lùu búenbúen na ó orén mí beere ko ò o va dā. ² Ó o bía non ba yi: «Ho dínlò bon dín cèrèe, ká ho láròwà lé bía yí boo. Áwa. Á mi fio o mǎhú òanso yi le o wíoka na ba ton-sáwá le ba lá ho. ³ Mi lén! Ká mi jí bio kà: Ī wee tonka mia. Mi ka lòn piowà na wà vaá zo ba dakhínkhínwa tíahú. ⁴ Mi yí bua wári, mi yí bua puure, hàri nakāa. Mi yí dín la ba núpua tènfiló yi ho wǎhú wán.

⁵ «Mi wé vaá zon zīi lée zīi, à mi fèn bío le ho hээрà ке́и le zīi mu yi. ⁶ Ká núpue na ko là ho hээрà wi le yi, á mí hээрà á à dā òanso. Ká a bèn yí ko làa ho, á ho máa dā a. ⁷ Dén zīi so lé dío à mi keeni yi, ká mi wé yí làa zīi yi à bīni lé vaa làa le búí yi. Ba wé yú bio na non mia à mi dí bún. Ī bía bún lé bio ó o ton-sá ko là mí jii dínlò.

⁸ «Lóhó lée lóhó na mí wé vaá zon yi, ká ba tà buan mia, ká ba wé yú bio na bàrá mi tá, à mi dí bún. ⁹ À ba vánvárowà na wi ho lóhó mu yi à mí wéé, à mí mún bío na ho núpua yi le le *Dónbeeni béeni bueé bó ba yi. ¹⁰ Ká lóhó na mí vaá zon yi ká ho núpua yí tà mi bio, à mí zoo dín ho lóhó mu sīi yí ká mí bio bio kà na ba yi: ¹¹ «Mi lóhó khúnkhūni na fà wa zení á wa à púaa á à kúee mi wán, † ká mí mǎhá pá zūu mu le le Dónbeeni béeni bueé bó.» ¹² Le ĩ bío mu na mia: Le cítíi fí nònzoñ, á hón lóhó so núpua bio na khúí sá ba yi á à poñ bio sá ho *Sodǎomu lóhósa yi. ‡

(Matiye 11.20-24)

¹³ «Ūnén Korazén lóhó là ūnén Betesayidaa lóhó, ho yéréké á à sá mia. Lé bio á ho yéréké bè-beera na wó minén cǎn bān sīi lé bún lá wó ho Tiire là ho Sidǎn lórá§ yi, se hā lórá mu núpua lá hínon háani á khuiira hā pórókówá zá, á kúaa le sāni mí wán, á zéeniánaa le mí wi à mí khí mu bè-kora wéro yi. ¹⁴ Lé bún non le cítíi fí nònzoñ á ho Tiire là ho Sidǎn lórá lònbee na à yí hā á à wé làa yi minén lònbee yi. ¹⁵ Èe ká ūnén *Kapeɛnyuumu, fo wee leéka le ba

khíi lá fo á à yòoráa ho wáayi le? Bùee. Ho ni-hǎnbó-lóhó lé hia ba khíi líi dé fo yi.»

¹⁶ Ó o wee bío là mí ni-kenínia: «Yia wee jí mí cǎn, se òanso mún wee jí ĩ cǎn. Á yia pá mia se wón mún pá mi. Á yia pá mi, se lé yia tonkaa mi ó o mún pá.»

Ba tonkarowà bīni buenlò bìo

¹⁷ Bía ó o tonkaa mí búará-tín làa píru làa nùwā jun* bīnía buara à ba sīa wan làa sòobée, á ba bía non o Yeesu yi: «Núhúso, hàri ba cínáwa ká wà von ū yèni le ba wé bio na, à ba wé mu.» ¹⁸ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Ī lá wee wé mi a *Satāni, ba cínáwa jùhúso ká a yòó kùera ho wáayi wee lii là ho viohó na juiína bio sīi. ¹⁹ Mi loñ! Ī non ho pánká mia, hia mí wé è varákaráa ba háwá, là ba naawá wán, à mún púpúuraa o zúkúso pánká búenbúen, ká dèe woon máa yí mia. ²⁰ Èe ká mí mǎhá yí zámaka bío mí yú ho pánká ba cínáwa wán bio yi, ká mí zámaka lé bio á mí yènnáa túara ho wáayi le Dónbeeni cǎn.»

(Matiye 11.25-27)

²¹ Hón pǎahú dà-kéni so yi á le Dónbeeni Hácírí wéera Yeesu sīi, ó o wee bío bio kà: «Èee! Ī Maá, ūnén lé ho wáayi là ho tá Núhúso, ĩ wee dé ū bǎrákà. Lé bio mu bio na fo sà mu bè-zūmimi òansowà là le hácírí òansowà yi á fo tà zéeniá làa bía bio jùhú mia. Ī Maá, mu bon. Bío mu wóráa ká lé bio sī foñ. ²² Ī Maá dó mu bio búenbúen ĩ níi yi. Nii woon yí zū a Za, ká mu yínóñ o Maá. Á nii woon mún yí zū a Maá, ká mu yínóñ o Za, làa bía ó o Za mu wi ò o zéeni làa wo.»

(Matiye 13.16-17)

²³ Bún món ó o yèrémáa wee bío là mí ni-kenínia mí jùhú wán: «Minén na wee mí bio kà là mí yìo, mi júná bèntín sī. ²⁴ Lé bio le *Dónbeeni ji-cúa fèerowà là ba bá-zàwa cèrèe sīa hía vá à ba mí bio minén wee mí à ba yí mǎn mu. Ba sīa hía vá à jí bio minén wee jí, à ba yí ná mu.»

O Samarii nii na wó le hii wǎhiire

²⁵ Ho *lǎndá bio zéeniío búí wi ò o yí o Yeesu níi bua yi, ó o túara a yi: «Ni-kǎranlo,

† 10:11 Mí loñ o Matiye 10.14

‡ 10:12 Ho Sodǎomu lé hā ló-beera bio jun na le Dónbeeni yánkāa bó jùhú o Abarahaamu pǎahú dà-kéni. Ho bio wee zéeni mu bè-kora mónlò là le Dónbeeni cítíi bio. Mí loñ Bio jùhú búeeñi vǎhú (Genèse) 18.20-21; 19.24-25

§ 10:13 Mí loñ Matiye vǎhú 11.21

* 10:17 Mí loñ o Luki 10.1

ĩ ko à ãĩ wé kaka à bè yi yírãa ho yìrón mukāni na máa vé?»²⁶ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Lé mu yén tùara wa làndá vùahú yi? Fo wee jí mu kaka?»²⁷ Ó o nìi bía non wo yi: «Fo ko ù wañ ù Nùhúso Dónbeeni lé ù sīi búenbúen, lè ù mànakà búenbúen, lè ù pànká búenbúen, lè ù yilera búenbúen† à ù mún wañ mi ninza làa bìo á fo waráa ütèn bìo síi.‡»²⁸ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Fo bía se. Bánbá ù wé bún, á fo ò yí le mukāni.»

²⁹ Ó o nìi pá wi ò o cà ho tũíá sīni, ó o bīnía tùara a yi: «Lé o yén lé wa ninza?»

³⁰ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Nii búii hĩa ló ho Zeruzalēemu yi á wee va ho Zerikoo, á ba wā-tiwa vaá tun wo ho wǎhú kuio yi á fó sīa, à ba han wo foonía yi ó o yuunia día, à ba wà. ³¹ Mu wó fò mún à le *Dónbeeni yankaro búii lá ho wǎhú mu. Bìo ó o buée mōn o nìi mu ò o díá ó o hà yòò ló á khíi lá mí wǎhú wà. ³² Ó o *Levii nùwā nì-kéní búii mún lá ho wǎhú mu á buée mōn o nìi mu ò o díá, á wón mún hà yòò ló á khíi wà.

³³ Bún mōn ó o *Samarii nìi búii mún lá ho wǎhú dà-kéní mu. Bìo ó o buée mōn o nìi ó o màkárí buan wo yi. ³⁴ Ó o vaá bó á yi, á kúaa ho divén lè ho jiló o dokuaa wán á bá, ò o lá á yóò bò mí yà-yòonii wán á vannáa ba nì-hānì làaníi zīi, á vaá wee loñ wo yi ká a vāaní a. ³⁵ Mu tá na lée tōn yìnbíi ó o léra le wén-hāani bio jun á non le zīi ãanso yi, ò o bía: «O nìi mu á ù pa bìo sese, ká ã khíi bīnía wà buée khíi hen, ká bio fo wó a bio yi á po le wári na á ã non foñ, á ã ã sáani mu.»»

³⁶ Ó o Yeesu màhá bīnía wee tùa wo yi: «Ba nùwā tīn mu tǎhú ó o yén lé yia zéenia le o nùpue na ba wā-tiwa tun lé mí ninza?»³⁷ Á ho làndá bio zéeni lo bía: «Lé yia wó le hii làa wo.» Ó o Yeesu bía non wo yi: «Wáa lén à wé vaa wé làa bún síi.»

O Yeesu làara a Maate là a Mari bàn zīi

³⁸ Bìo ó o Yeesu lè mí nì-kenínia wi ho wǎhú wán wà, ó o vaá ãn ho lóhó búii, ó o zoó làara a háá búii na ba le Maate zīi. ³⁹ O háá mu bàn hínló búii wi bín á yèni ba le Mari. Bìo ó o mōn o Yeesu ó o wà buée kará a tá á wee jí a bioní. ⁴⁰ Hón pàahú so yi, ò o Maate wón ãn yahó bon mí zīi tonni sáró yi. Bìo ó o mōn mín hínló mu ò o kará, ó o wà buée wee bío là a Yeesu: «Nùhúso,

wán hínló bìo ó o kará yí máa séení mi á fo yí mōn le? Bío le o híni dé mí níi mi.»

⁴¹ Ó o Yeesu bía non wo yi; «Héyii, Maate. Fo wee yáa ù yilera ká ù hée tāmá mu bìo cērēe wéró yi, ⁴² ká bìo dà-kéní lé bio bìo here. O Mari lera bìo se po mu búenbúen, bìo á nùpue yí dà máa fé o cōn máa yí.»

11

O Yeesu wee zéeni ho floró wéró

(Matiye 6.9-13)

¹ Wizonle búii ó o Yeesu vaá wee wé mí floró le lùe búii. Á bio ó o flora vó, ó o nì-kenínia nì-kéní bía làa wo: «Nùhúso, kení wen lè ho floró làa bìo ó o Zān Batiisi keníanaa mí nì-kenínia.»² Ó o Yeesu bía non ba yi: «Hen ká mí wé wee fio, à mí bío kà:

Wàn Maá,

wé à ba nùpua zūn le fo lé le Dónbeeni na bàn síi mia.

Dí ù bēeni hã lùe búenbúen yi.

³ Hã wen lè mu bè-díni na ko làa wen hã wizoní lè mí dà-kéní kéní yi.

⁴ Sén wa bè-kora día,

làa bìo á warén mún wee tà sén día à na bia wó khon làa wen yi.

Pa wen bìo wee khã wen dé mu bè-kohó wéró yi bìo yi.»

⁵ Ò o pá bīnía bía non ba yi: «O búii bàn bōnlo wáa lá wi síi. Wizonle búii ó o hínon vaá yú a ho tá tǎhú á bía non yi: «Í bōnlo, ke mi làa búurú bi-zàwa bìo tīn, ⁶ wán bōnlo nì-kéní búii ló le kúii yi á buée ló ã wán, à bè-díni mí ã cōn máa na a yi.» ⁷ Á yia zoó le zīi yi ãn bía bio kà: «Día mi, yí búmaka mi. Ho woohú pon, á ã zàwa làa mi dūma vó. Í yí dà máa híni máa na búurú foñ. Bōnlo na à wé bún mia.» ⁸ Le ã mi ho tũíá na mia: Hàri ká a pá le mí máa híni máa na ho búurú mu wo yi ba bōnmu bìo yi, á bio ó o yí wi ò o yèni yáa, ó o pá hía híni á à na bio ó o wee cà búenbúen wo yi.

(Matiye 7.7-11)

⁹ «Ínén wee bío mu na mia: Mi wé fio le Dónbeeni cōn, á le è hã mia. Mi wé cànka mu bìo le Dónbeeni cōn, á mi ã yí. Mi wé búanbúa ho woohú á le è hén ho mi ã zo.

¹⁰ Lé bio á yia wee fio á le è hã, yia wee cà

† 10:27 Mi loñ Levii nùwā vùahú (Lévitique) 19.18 ‡ 10:27 Mi loñ Làndá zéeni lo vùahú (Deutéronome) 6.5

bio le cǎn, ó o yí mu, yia wee búanbúa ho woohú á le è hén ho ó ò zo.

¹¹ «Minén tíahú ó o búí za* fíora a ceza o cǎn, ó o so o na háa wo yi le? ¹²Táá ká a fíora le fúaaale ó o so o na naa wo yi le? ¹³Áwa, á bio minén na yí seka á zū bio se naló mi zàwa yi, à sǎnkú mìn Maá na wi ho wáayi á à wé kaka máa nanáa mí Hácírí bia wee fio le o cǎn yi?»

Béeni na núpua wee fi mín yi yí dà máa va yahó

(Matiye 12.22-30; Maaki 3.20-27)

¹⁴Wizonle búí ò o Yeesu wee ja a cíná á à lén o nì búí na ó o cíná mu wó ó o yí dà máa bío yi. Bìo ó o ló a yi wó, ó o nì jii dǎenia fá á wee bío. Á ba zàamáa wó coon mu bìo yi.

¹⁵Ká ba nì-kéní kéníwà búí màhá pá wee bío: «Mu lé ba cínáwa núhúso *Belezebuule† lé yia non ho pànká wo yi, ó o dà wee janáa ba cínáwa lén bia ba wi yi.» ¹⁶Ba búí bán bèn le mì khúaa o jii yi, á ba bío non wo yi: «Wé ho yéréké bio búí na wee zéeni le ũ dànló ló le Dónbeeni cǎn le wa mi.» ¹⁷Ká a Yeesu màhá zūna ba yilera, ó o bío non ba yi: «Kǎhú lé kǎhú na núpua wee fi mín yi, á à fi ì vé. Á zī-júhú na núpua mún wee fi mín yi á júhú á à búe. ¹⁸Ká a *Satāni hía binía wee fi le mítén ó o bǎeni á à wé kaka à keínáa? Bìo á mi màhá wee bío le mu lé o Belezebuule lé wón non ho pànká mì á ï wee ja le ba cínáwa. ¹⁹Ká lé bún mu wóráa, á bia làa mia lé le dà-kéní bèn wee ja ba cínáwa mu le ho pànká yén? Bán mí beere wee zéeni le mi bio yí bon. ²⁰Le ï mì ho tūiá na mia: Lé le Dónbeeni pànká lé hía á ï wee ja le ba cínáwa. Bún wee zéeni le le Dónbeeni mu béeni wáa bueé bó mia. ²¹Ká a pànká bānsó búí á hía sīa wi ó o kará pannáa mí lue yi, ó o ní bìo á dǎe búí máa wé. ²²Èe ká yia pànká wi po a vaá ló buara bueé dàina a han, o ò fé o hīa sīa na ó o lá dó mí sīi yi, á mún ì khuii o ní bìo á à sanká.

²³«Yia yí tà ï bìo se wón lé ï zúkúso, á yia mún yi máa séeni mí ho kúeemínwánlò bio yi, se wón wee saawaní.

(Matiye 12.43-45)

²⁴«Hen ká a cíná ló a núpue na ó o lá wi yi, ò o vaa hée vará le diure yi, à cà ho laho na ó ò keeni á à vūn yi ká a máa yí ho. Ká a wó san ò o bío mí yi: «Mu sūaaní à ï bīnī va hen na á ï ló yi.» ²⁵Ká á bīnīa van bīn, ò o vaa yí ho laho mu ká ho sàara á wíokaa sesese. ²⁶Ká a mōn mu, ò o bīnī vaa fé ba cínáwa búaa hējun na bēn jii po arén à ba páani buee zoo keeni cǎkàkà ho laho mu yi. Ká mu wó kà, à wón núpue so bio wioka yáa poí bio mu fū karáa.»

²⁷Bìo ó o Yeesu òon wee bío, à bún ò o háa búí na wi ba zàamáa tíahú bío non wo yi pǎnpǎn: «O háa na ton fo á yēenia bēntīn júhú sī.» ²⁸Ó o Yeesu bío non wo yi: «Bia júná sī lé bia wee jí le Dónbeeni bíoni à mún tà bè le yi.»

Ba le o Yeesu wé yéréké bio à mí mi

(Matiye 12.38-42)

²⁹Pàahú na ba zàamáa kīnīa o Yeesu yi wee jàa mín, ó o wee bío làa ba: «Ho lònbiò núpua yiwa yí se. Ba wi à ï wé yéréké bio búí à ba mi. Èe ká ba máa mi yéréké bio búí ká mu yínōn le *Dónbeeni jii-cúa fēero Zonaasi bío. ³⁰Bìo ó o Zonaasi bío hía zéenanáa ho Niniivesa,‡ lé bún bān sīi ó o *Núpue Za bìo mún khúí zéenináa ho lònbiò núpua.

³¹«O bēe háa na hía wi ho Šabaa kǎhú júhú wán§ á hía ló le lue na dānī nāyi làa sòobēe á bueé já a Salomōn bē-zūmīnī bīonī. À bìo wi minén tíahú bún bēn po a Salomōn. Lé bún non á le Dónbeeni cǎfī fī nōnzoñ ó o bēe háa mu á à hīnī ì òon ho lònbiò núpua yahó á à kooní ba yi.» ³²«Ho Niniivesa khú mu bē-kora wéro yi lé bìo ba já a Zonaasi bīonī. À bìo wi minén tíahú bún bēn po a Zonaasi. Lé bún non á le Dónbeeni cǎfī fī nōnzoñ á ho Niniivesa mu á à hīnī ì òon ho lònbiò núpua yahó á à kooní ba yi.

Le fīntānī wāhiire

(Matiye 5.15; 6.22-23; Maaki 4.21)

³³«Núpue máa dé fīntānī á máa sanka, ó o mún máa bún le yi làa láahó. Ba wé dé le bàrà hen na le ko le bàrà yi, à bia wee zo le zīi wé mi.

* 11:11 Le Dónbeeni bīonī vōnna búí yi á bìo kà lé bìo túara sà le bīonī mu jii: Ká a za fíora ho búurú o cǎn ó ò na le huee wo yi le. † 11:15 Mí loñ Matiye vūahú 10.25 ‡ 11:30 Mí loñ Zonaasi vūahú 2.11-3.9 § 11:31 Mí loñ Bá-zàwa nín-yání vūahú (1Rois) 10.1-13

³⁴ «Ū ylo lé ū sáníá fíntání. Ká ū ylo se, á ū sáníá búenbúen á à keń mu khoomu yi. Ká ū ylo yáara á ū sáníá á à keń le tǔbíri yi. ³⁵ Ǽwa! Á ū cén pa ütēn bio, à ū khoomu à yí wé le tǔbíri. ³⁶ Ká ūnén ū beere á wi mu khoomu yi á bio búí yúii míá yi, á fo ò dǔn wé è mi làa bio ká fo dǔn le fíntání khoomu yi à ū mináa bio síi.»

O Yeesu wee kooní ho làndá núnása yi (Matiye 23.4-36; Maaki 12.38-40)

³⁷ Pàahú na ó o Yeesu bíá wó yi, ó o *Farizíē búí bueé von wo lè ho dǔnló mí zī. Ó o Yeesu hǐnǎn á vaá zoó kará wee dí. ³⁸ O Farizíē mu na von wo á wó coon bio ó o wee dí ò o yí sēkaa mítēn làa bio ba wee wé wéráa mu. ³⁹ Ó o Núhúso bíá nǎn wo yi: «Minén Farizíēwa, mi ka lè mu jumu jnunú lè ho dǔnló díinú sǐa na máa mí dǎn wee ce wéréwéré, ká mi yiwa hǎn màhá sù lè ho kǔnló lè mu sūnsūmámu. ⁴⁰ Mi lé ba bǔnbúwá. Le Dónbeení na wó bio wee mi ho khúhú á so mún yí wó bio wi lè ho yi le? ⁴¹ Mu hǎmu wéror se, ká mi yiwa naló le Dónbeení yi à mi yí nǎnsá yi, lé bún ñ na ká mu bio búenbúen á à ce wéréwéré. ⁴² Ká minén Farizíēwa, ho yéréké khíi sá mia, lé bio á hàrì hǎ vǔn-zà-wíníwá na ba wee kúee le zéeni yi búenbúen á mi wee na bàn cúa-pírú ní, à mu húaarǎmu lè le Dónbeení waminí á mi màhá wee pǔn díá, à bún lé bio mi jǔnǔn lá ko à mi wé wé ká mi yiwa mún yí nǎnsá bio ká wéror yi.

⁴³ «Ho dǔhú khíi cǐ minén Farizíēwa, lé bio mi wa ho yahón lùá keeníló ho kǎránló zīnǐ yi, á mún wa à ba nùpua wé tēení mia lè le kǔnbii ba zǎamáa fēmínló lara yi. ⁴⁴ Ho yéréké khíi sá mia, lé bio mi ka lǎn búrúá na yí máa mi sese na ba wee vará wán à ba yi zū mu.*»

⁴⁵ Á ho *lǎndá bio zéenílò nì-kéni bíá làa wo: «Nì-kǎránlò, fo wee bío kà, se lé warén fo mún wee là.» ⁴⁶ Ó o Yeesu bíá nǎn wo yi: «Minén làndá bio zéenílòwá á ho dǔhú mún khíi cǐ, lé bio á mi wee jǐ ho sèró na lì ba

nùpua wán, à mi màhá yí máa dé mi níni ho sèró bio yi hàrì cǐnú. ⁴⁷ Ho yéréké khíi sá mia, lé bio á ba jì-cúa fēerowá na á min maáwá bó bán búrúá lè hǎn á minén wee so. ⁴⁸ Bún wee zéeni le bio á min maáwá mu wó á mí tà á nǎn mi wee soráa ba jì-cúa fēerowá mu na ba bó búrúá.

⁴⁹ «Lé bún nǎn le Dónbeení bè-zūimǐni bíaráa bio kà: «Ì ì tonka ba jì-cúa fēerowá lè ba tonkarowá ba cǔn, á ba búí ba à búe ba tíahú, ká ba búí ba à beé lò.» ⁵⁰ Ho dímǐjná jǔhú fǎráló pàahú, á ba jì-cúa fēerowá na ba bó búenbúen á ho zuia nùpua lé bán á le lǎnbee na wi ba húmú mǎn á à jǐ wán. ⁵¹ À lá a *Abēele búeró pàahú à buee dǎ a Zakari búeró yi, wón na ba bó le *Dónbeení zǐ-beeni yi mu hǎmu wéeni laho lè le *sǔobá-lùe pàahú.† Le ì mi ho túiá na mia: Dén cǎni so na kúará búenbúen lé ho lǎnbio nùpua lé bán á le lǎnbee na wi mu mǎn á à jǐ wán.

⁵² «Minén làndá bio zéenílòwá: Ho yéréké khíi sá mia, lé bio le Dónbeení zūíló binbirí wǔhú á mi tun. Minén mi beere á yí bò ho, á bìá le mí ì bè ho á mi mún hò.» ⁵³ Bio ó o Yeesu ló le zī yi, à bio ho làndá bio zéenílòwá mu lè ba Farizíēwa sǐa wee cǐ a yi làa sǔobéé, á ba léee wee tǔaka a yi mu biòwa lè mí síiwá dǎnǐ yi. ⁵⁴ Ba le mí ì jǐ a jǐi yi ká a hía bíá khon à ba yí o níi bua yi.

12

Mi pa miten bio (Matiye 10.26-27, 19-20)

¹ Mu wee wé ká ba nùpua fò mín bún bǔírí bǔírí bǔírí fúaa ba wee yonka mín zení lé ba booró. Ó o Yeesu wáa sǎnsáa mi nì-kenínía á wee bíoráa: «Héyi! Mi pa miten ba *Farizíēwa bio yi. Ba bio bonmín lè le jǎfǐni. Bio ba wee kǎrán lè ba nùpua á barén mí beere yí máa bè yi. ² Mu bio na sǎnkaa búenbúen khíi mi, á bio sà yi búenbúen mún khíi zūn. ³ Lé bún nǎn á bio mi ì bío le tǔbíri yi, á ba nùpua khíi mi wéréwéré. Bio

* 11:44 Hǎ búrúá bio: Ho làndá bio zéenílòwá cǔn ká yia dǎn o nì-hío à ba le wón tun. Lé bún á hàrì hǎ búrúá á nùpue yǎá pá yí ko ò o vará wán tàá ò o dǎ, bún ká a pá dēenia tun. Lé bún nǎn á ba zúifúwa fu wee wé khúuiníníá mí búrúá à hǎ wé mi sese. † 11:51 O Abēele là a Zakari húmú bio: Le Dónbeení bíonǐ vǔahú làa bio ba zúifúwa fù túara làa ho, ó o Abēele lé yia lé o yahón nùpue na ba bó, á ho vǔahú mu vaa véeni ó o Zakari lé yia ba bó dú ho mǎn. Mi loí Bio Núhú Búeení vǔahú (Genèse) 4.8; Wízonǐ bè-wénia nín-yáni vǔahú (1 Chroniques) 24.20-22

mi wee hūmōnka kúee m̄n jikōnna yi hā zíní fíkāna á mún khíi bue hā lōra.

*Mi wé kōnbi le Dónbeenì
(Matiye 10.28-31)*

⁴ «Wàn bōnlōwà, ì ì bío mu ù na mia. Mi wé yí zōn bìa wee búe o nùpue ká ɓa máa bīnī dān mu búí wé. ⁵ Yia m̄i ko à mi wé zōn á ì ì zéeni làa mia. Mi wé zōn le Dónbeenì na dà à dé mia le Dofíní dōhú na máa hí yi mu hūmú mōn. Le ì bío mu na mia; Dén le d̄io mi ko mi wé zōn. ⁶ ɓa jínzà-wíníwà bùaa hònú so yi máa yèé hā tōmónwà bìo j̄un le? À le Dónbeenì yi pá yí máa nōnsā bán yà-kéní búí yi. ⁷ Hārì mi j̄un-vānī búenbúen á le Dónbeenì zū j̄ii. Mi wáa yí zōn d̄e, lé mi bìo j̄úhú wí po ɓa minka jínzà-wíníwà.

*Yia tà làa yia pá a Yeesu bìo
(Matiye 10.19-20; 10.32-33)*

⁸ «Le ì bío mu na mia: Yia òn ɓa nùpua yahó ò o bía wéréwéré le mí bìo sà m̄i, ó o *Nùpue Za mún khíi bío le Dónbeenì wáayi tonkarowà yahó le ɓanso bìo sà mí yi. ⁹ Ká yia b̄en bía wéréwéré ɓa nùpua yahó le mí yí zū m̄i, ó o Nùpue Za mún khíi bío le Dónbeenì wáayi tonkarowà yahó le mí yí zū ɓanso. ¹⁰ Nùpue na bía le b̄in-kohó o Nùpue Za d̄án yi, á wón ɓanso á ɓa à s̄en ñ díá á à na yi. Ká yia khíi bía le b̄in-kohó le Dónbeenì Hácírí d̄án yi, á wón ɓanso máa yi mu ɓan s̄éndiáró.

¹¹ «Hen ká ɓa khíi wé ɓuan mia vannáa ɓa *zúifūwa k̄aránlò zíní yi, tàa ho p̄anká ɓansowà yahó à bán c̄ítí mia, à mi yí le mi yiwa d̄e bìo mi ì láráa mi j̄i-cúa làa bìo mi ì bío bìo yi. ¹² Lé bìo á bìo mí vaá bío á le Dónbeenì Hácírí á à zéeni làa mia h̄on p̄ahú so yi.»

O n̄àf̄oró ɓanso na lé o b̄ónbú wahiire

¹³ O n̄i búí bía n̄on o Yeesu yi ɓa z̄amáa tíahú: «N̄i-k̄aránlò, bío na wàn za yi le o sanká wàn kía ò o na ì bìo.» ¹⁴ Ó o Yeesu bía n̄on wo yi: «Wàn b̄onlò, léee wéé dó mi le ì fáa m̄in t̄úíawà à mún sanká m̄in kía n̄a mia?» ¹⁵ B̄ún m̄on ó o wee bío làa bìa wí b̄in búenbúen: «Mí pa m̄iten bío. Mi yí wé nùpua na yio yí máa sì làa bìo, lé bìo h̄arì ò o nùpue n̄i bìo wé boo kaka, á so o mukānì pá po mu.»

¹⁶ Ò o wáa wà le wahiire na kà n̄on ɓa yi: «N̄i búí na n̄àf̄oró wí h̄iá ɓó ho d̄ínlò làa s̄obéé mí m̄ohú yi. ¹⁷ Ó o lon mí yi, ò o wee bío bìo kà le mí s̄i: «Lé mu yén á ì ko à ì wé? Ì d̄ínlò na á ì yú á máa zo ì náa.» ¹⁸ Á bìo kà lé bìo ó o wáa le mí ì wé: «Ì ì f̄i ì náa búenbúen, ká ì b̄in ì so h̄iá ɓúaa ká á à khuij ì d̄ínlò le ì bìo búenbúen á à kúee yi.» ¹⁹ B̄ún m̄on á ì wáa à bío ì s̄i yi: «Áyì, wàzaa, à ù bìo ɓ̄ent̄ín se. Fo ò wé h̄á l̄úlúio z̄anz̄an ká d̄eé búí máa f̄oo f̄on. Wáa wé v̄un, wé dí, wé ju ká ù wé bìo s̄i f̄on.» ²⁰ Ká le Dónbeenì m̄ah̄á bíá n̄on wo yi: «Fo lé o b̄ónbú. Ho t̄ín̄aahú na kà lé h̄on á ì ì fé ù mukānì yi. Áwa, h̄on p̄ahú so yi, ká ù bìo na á ù khuiira zoó b̄arà pan yi á bìo á à s̄i wéé yi.» ²¹ Lé kà síí á yia wee khuii ho n̄àf̄oró zoo pa yi ká a máa cà h̄ia le Dónbeenì c̄ón á bìo khíi wéráa.»

*Mi cà le Dónbeenì b̄eenì vé
(Matiye 6.25-34)*

²² B̄ún m̄on ó o wee bío le mí n̄i-kenínia: «Lé b̄ún n̄on á ì wee bíoráa bìo kà á à na mia: Mí wé yí yáa mi yilera mi mukānì bìo yi, le mi ì yí mu b̄e-d̄inii wen à á dí, tàá mi s̄anía bìo yi, le mi ì yí h̄a s̄i-z̄inia wen á à z̄i. ²³ Mu bon. Le mukānì bìo po mu b̄e-d̄inii, á h̄a s̄anía bìo po h̄a s̄i-z̄inia. ²⁴ Mi loñ ɓa kh̄ankhonwà, ɓa yí máa ñ bìo, á mún yi máa lá d̄ínlò. ɓa náa m̄ia, ká le Dónbeenì m̄ah̄á pá wee d̄iní ɓa. À bìo m̄inén bìo j̄úhú m̄ah̄á wí po ɓa jínzàwà. ²⁵ Minén t̄íahú á yia dà mí mukānì wizooní á à dé wán c̄ínú mí yilera yáaró bìo yi so wí le? ²⁶ Á bìo mí yí dà d̄eé woon máa wé bìo c̄ínú bìo yi, á mí wee yáa mi yilera bìo kà d̄án yi le we? ²⁷ Mí loñ le p̄uifl̄e. Le yí máa sá d̄eé, á mún yí máa tí s̄iá. Le ì bío mu na mia: h̄arì o *Salom̄on le mí c̄úkú búenbúen ká wón pá yí z̄á s̄ia na se yú lerén búí yi. ²⁸ Ká le Dónbeenì wee donkhueé le j̄iní ká síí, d̄io wé keñ ho zuia ká ho yiró à ɓa c̄íi le, à s̄onkú minén á le è wé kaka máa z̄iní. Mi s̄iad̄eró le Dónbeenì yi ɓ̄ent̄ín f̄oora. ²⁹ Mí wé yí yáa mi yilera à wé ñin cà bìo mi ì dí làa bìo mi ì ju. ³⁰ Mu bon, bíá yí zū le Dónbeenì ho d̄im̄j̄ná yi lé bán wee wé ñin cà b̄in búenbúen féé. Éé ká minén min Maá Dónbeenì wón zū bìo ko làa mia. ³¹ Mi le mi yara sí le Dónbeenì b̄eenì bìo, á bìo ká á le Dónbeenì á à na mia.»

³² «Minén nùwā yen zàwa na á ò pan bìo, mi yí zǎn dèe, lé bìo á mu wó sīna mìn Maá Dónbeenì yí à le na mí bēeni mia.

(Matiye 6.19-21)

³³ «Mi yèè mi nù bìo à sanká wá rí na mi yú à na ba nì-khenia yi. Mi cá ho nàfòrò binbirì na máa vé bàrà ho wáyai ká lè miten. Bín á ba kǒnlowà máa juuaa ho, á bùaa mún máa yáa ho. ³⁴ Mu bon, hen na mi nàfòrò wí yí lé bín á mi sīa búenbúen á à dé yi.

Ba ton-sáwá na wee fání mí yio bìo
(Matiye 24.45-51)

³⁵ «Mí zǐ mí tonló sà, à zàní mí fíntéena wíoka ò dinnáa. ³⁶ Mi wé lè ba nùpua na pan mí jùhúso na van mu yaamu cēení bìo. Ká a buée dǒn pàahú na yi, á búanbúaa ho woohú à ba dēení hén ho. ³⁷ Bán ton-sáwá so na á ba jùhúso buée yú à ba fánia mí yio pan wo bēntín júná sī. Le ò mī ho tuiá na mia: O jùhúso mí bēere á à lá mí tonló sà á à zǐ ká a bío le ba kēení, ká a lá ho dínló á à sanká à na ba yi ba à dí. ³⁸ Hàrì ò o jùhúso mu buée dā ho tá tíahú tàa mu yáa dà bún wán, ká a buée yú ba ká ba yio fá á kará pan wo, se bán ton-sáwá so júná bēntín sī.

³⁹ «Mí zū le ká le zǐ bānsò lá wee wé zūn o kǒnlo buenló pàahú, ó o lá máa wé è díá ó o máa zo a zǐ. ⁴⁰ Minén mún tǐnǐ mí yio, lé bìo ó o *Nùpue Za khíi buen ho pàahú na á mí yí máa dé le o buen yi.» ⁴¹ Ó o Piere tùara a yi: «Núhúso, le wáhiire mu á ù wà nǒn warén wa dòn yi léé, tàa lé ba nùpua búenbúen á le wà nǒn yi?»

⁴² Ó o Yeesu bíá nǒn wo yi: «O ton-sá na yi máa lé mí jùhúso mǒn, na hácirí wi le o yén? Lé yia ó o jùhúso á à bàrà mí zǐ tonni jùhú wán, le o wé sanká ho dínló na mí zǐ nùpua lè mí nì-kéní kéní yi ho pàahú na mu ko yi, ⁴³ ó o wee sá ho tonló mu ó o jùhúso bínia buée kúaa wán. O ton-sá mu jùhú sī. ⁴⁴ Le ò mī ho tuiá na mia: O jùhúso á à bàrà a mí bìo búenbúen jùhú wán.

⁴⁵ «Ká a òn-sá mu díá ò o wee bío mí yi: Ì jùhúso míana ò o máa buen.» Ò o wáa hínǒn wee ha mí ninzàwa ton-sáwá,

* 12:55 Ba zúifúwa kǒhú bìo sǐi wí mí dòn lè warén bìo. Mu yámú jumu wí lè le wii tēení. Lé làa bín á ho viohó wee wé lé yi buennáa. Ká le wii hēení bàn nín-káahó á ho tá hēnì bùaa yi. Lé làa bín á ho wunwuró wee wé lé yi buennáa.

ba báawa lè ba háawa, á wee dí ká a ju khée, ⁴⁶ wón ton-sá so ba jùhúso khíi buen le wizonle na ó o yí zū yi, lè ho pàahú na ó o yí dó yi. Ká a jùhúso mu khíi buée dǒn, ó o buée beé o lò làa sòobé, ká a pá à dé o ba ton-sáwá na ló mí jùhúso mǒn tíahú.

⁴⁷ «O ton-sá na zū mí jùhúso sīi bìo, ò o yí wíokaa miten á yí wó mu làa bìo ó o lonnáa mu, wón á ho haró ò jí. ⁴⁸ Ká yia yí zū mí jùhúso sīi bìo, ò o wó há wén-kora á ba ko ba ha, wón haró máa tà máa jí a làa yia so bìo. Yia ba nǒn mu bìo na boo yi, á ba khíi fé bìo boo cǒn, á yia ba kàràfáa mu bìo na boo yi, á ba khíi tuiá yi làa bìo po bún.

Ho kharó lè lé cítii bìo

⁴⁹ «Lé ho dǒhú á ò buan wa buée dé ho tá yi, á ò bēntín lá wi à ho dēení zà! ⁵⁰ Ká ò màhá ko à ò káa lònbe-beenì búu yi, á ò hácirí bēntín lúnkaa mu bìo yi, ká mu yí wó yí wó, á ò máa yí iten.

(Matiye 10.34-36)

⁵¹ «Mí wee leéka le ò fuara wà buée dé hēerá ho dímjná yi le? Bùee. Le ò bío mu na mia: Lé há bíoní á ò wà buée kúee á à kheéráa ba nùpua. ⁵² Bìo ká wán á ba nùpua nùwā hǒnù na wi le zǐi dà-kéní yi á à kha. Ba nùwā tǐn á à fi lè ba nùwā jun na so, á ba nùwā jun á mún ò fi lè ba nùwā tǐn mu. ⁵³ O maá máa wé sī lè mí za, ó o za mún máa wé sī lè mín maá. O nu máa wé sī lè mí hínló, ó o hínló mún máa wé sī lè mín nu. O bùaa háa máa wé sī lè mí yàró háa, ó o yàró háa mún máa wé sī lè mín bùaa háa.»

(Matiye 16.2-3)

⁵⁴ Bún mǒn ó o wee bío lè ba zàamáa: «Hen ká mi mǒn ká há dùndúio wee vá kúee mín wán lè le wii tēení, à mi le ho viohó ò tē, à mu bèn wé làa bún. ⁵⁵ Hen ká mi mǒn ká ho pinpiró wee lé lè le wii hēení bàn nín-káahó à buen, à mi le ho wunwuró ò kēn, à mu bèn wé làa bún.* ⁵⁶ Nì-khàwa yén! Mí wee loñ ho tá lè ho wáyai à zúinnáa bìo wee wé pǒnna. Á léee webio nǒn á mu bìo na wee wé lǒnbio á mí yí zū máa zēení kúará?

(Matiye 5.25-26)

⁵⁷ «Lée webio nǒn á mínén mí bēere yí dà máa hueeka mu biowa mín yi à zúinnáa bìo

téréna. ⁵⁸ O búí lá wó khon lè mi ninza síí, ó o von fo le cítí yí, à ùnén na wó khon bánbá à ù fèn wé le jii dà-kéní lè mi ninza mu ho wóhú wán ká mi òn yí vaá dōn. Ká bún míá ó o vaá dé fo o cítí-íí níi yí, á wón bèn á à yèrémá khíí dé o paro níi yí, á wón ò dé ho kàsó yí. ⁵⁹ Le í bío mu na mia: Ho kàsó mu á fo máa lé yí húúu ká ù yí wá le wá rí na fo ko á ù na búenbúen á yí tíira jii.»

13

Le vîndêe na yí máa ha wáhiire

¹ Mu pàahú, á núpua nùwā yen búí ló buée wee bío ho Kalileesa búí bìo là a Yeesu, bíá ó o *Pilaate na wi ho *Zudee kōhú jùhú wán á non le jii ba bó ká ba òn wee wé mu hāmu. ² Ó o Yeesu bíá non ba yi: «Mi wee leéka le bán núpua so lé bia híá wee wé mu bè-kora po ho Kalileesa na ká á non ba bìo wóráa ká síí le? ³ Búeé. Ká minén mún yí khú mu bè-kora wéro yí, á mi í hí lè ba bìo, le í bío mu na mia. ⁴ Tàá mi wee leéka le ba núpua píru hētín na ho Silowe nōnwíohú híá tò nà yí á ba húrun lé bán híá wee wé mu bè-kora po ho Zeruzaleemu núpua na ká le? ⁵ Búeé. Ká minén mún yí khú mu bè-kora wéro yí, á mi í hí lè ba bìo, le í bío mu na mia.» ⁶ Bún món ó o wà le wáhiire na ká non ba yi: «Nii búí híá fá le vîndêe búí na ba le *fikíyée mí vînsà buahó yí. Wizonle búí ó o le mí buée loń le mí í yí bia ho wán á à khò lè, ó o buée khon. ⁷ Ó o wáa wee bío le mí ton-sá: «Bìo ká le mu lúlúio bìo tîn ká í sansan le í buée khò le vîndêe mu na ká bia, à í buée khe. Mu jùhú míá à í díá le à le fé le lùe káamāa. Búe le.» ⁸ Ó o ton-sá bíá non wo yi: «jùhúso, díá lé ho dueera loń, ká í ì búnbú le jùhú á à kúee ho duioró yí. ⁹ Nún-sí á lóhóló ká le è ha. Ká le wáa yí hān làa bún, à ù mahá búe le.»»

O Yeesu weéra há-mónkú búí ho Sabaa zòh

¹⁰ Mu híá wó *Sabaa búí zòh ká a Yeesu wee kàrán ba núpua ho kàránló zii yí. ¹¹ Mu zòh à háa búí wi bín á lò yí here yú há lúlúio píru hētín. O cíná búí wó a là a mónkú ó o yí dà máa híní máa yòó muin. ¹² Bìo ó o Yeesu mōn wo, ó o von wo á buée bíá

bìo ká non yi: «Háa mu, fo wáa yú ūten ū vāmú níi yí.» ¹³ Ò o yòó bò mí níni o wán, ó o dēenia hínon yòó muina òn á wee búaaní le Dónbeeni. ¹⁴ Ká ho kàránló zii jùhúso mahá yí wara mu, lé bío ó o Yeesu weéra vānváro ho Sabaa zòh, ó o bíá non ba zāamāa yi: «Hā wizoní bìo hēzín lé hñn á ho tonló ko à ho wé sá yí ho yāvā jùhú yí, á mí wé buen le ba wé mia hón pàahú so yí, ká mi yí wé mu há wizoní bìo hēpun níi na le ho Sabaa zòh yí.» ¹⁵ Ó o Nùhúso bíá non wo yi: «Nì-khàwa yén! Minén á yia yí máa fee mí nàa tàá mí sūnpēni à lée juuí ho Sabaa zon lée wée? ¹⁶ O háa na ká na lé o *Abarahaamu mōnmānii búí na ó o *Satāni can há lúlúio píru hētín yí á so lá yí ko ó o fee díá ho Sabaa zòh le?» ¹⁷ Dén bíonì so na ó o Yeesu bíá á dó há niyio bia làa wo wee wānii yí. Ká ba zāamāa na wi bín búenbúen bán bèn wee zāmaka mu bè-tentewà na ó o wee wé bìo yí.

Ho mútáàdè bèere lè le ja-fini wáhiio

(Matiye 13.31-33; Maaki 4.30-32)

¹⁸ O Yeesu bíá bío ká: «Le *Dónbeeni bēeni á bonmín làa webio? Lée webio á í dà à tēé làa de? ¹⁹ Le bío bonmín lè ho mútáàdè* bèere na ó o nii búí dù mí vînsà buahó yí, á le ló á hínon yòó wó mí vîndē-beeni, á ba jinzàwa wee tá mí lenna yí.» ²⁰ Ò o pá bíní bíá bìo ká: «Lée webio á í dà à tēé lè le Dónbeeni bēeni? ²¹ Le bío bonmín lè le ja-fini na ó o háa búí zúnzúio kúaa mu dūmu kiloowa bóni làa hònú yí á khan bàrà á mu ló.»

Ho zoró lè ho zūajii na fíníá bío

(Matiye 7.13-14, 22-23)

²² O Yeesu híá tò há ló-beera lè há ló-zàwa yí á wee kàrán ba núpua ká a va lè ho Zeruzaleemu cōn. ²³ Ó o búí tūara a yi: «Nùhúso, bíá á à kàni yínón ba à wé ba nì-dòndáa le?» Ó o bíá non ba yi: ²⁴ «Mí bánbá à mí zo lè ho zūajii na fíníá. Le í bío mu na mia: «Ba núpua cèrēe khíí cà ho zoró yahó ká mu yio máa lé. ²⁵ Ká a zii bānsò khíí hínon á vá mí woohú pon á dó, à bún minén lée wi ho khūuhú á wee búanbúá ká mí ì bío bío ká: «Nùhúso, hén le wa zo.» Ò o bío o na mia: «Í yí zū mí léeni.» ²⁶ Á mí òn á à bío o na a yi:

* 13:19 Ba zúífuwa cōn á ho mútáàdè bèere lé òo ká cínú. Ba wee wé ni ho bàn bia kúee le zéeni yí, à le símu wíoka dé wán.

«Ee! Ká wa ɲɔŋ pánáa dú á ɲun làa fo, á fo mún kàrána ba nùpua wa lóhó bonfúaa yi.»

²⁷ Ó o tɛn á à bío ò na mia: «Mi vá lé ì nisání, bè-kora wérowà yén! Í yí zū mi léenii.»

²⁸ «Ká mi khíi mɔn o Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu lè le Dónbeeni ɲi-cúa fεerowà búenbúen le Dónbeeni bá-zàmu yi à minén ba lée kúaará ho khúuhú, á mi ì wá á yiwa à vá bín. ²⁹ Ba nùpua khíi lé ho dímjná kúaráa búenbúen yi á buée keení ká ba à dí ho sánú le Dónbeeni béeni dínií. ³⁰ Bún ká bia dú ho món ho zuia khíi wé ba ya-díwá, ká bia dú ho yahó ho zuia bèn khíi wé ba món-díwá.»

O Yeesu varákaa wee va lè ho Zeruzaleemu cón

³¹ Hón pàahú so yi á ba *Farizíewa nùwá yen búí wá buée bó a Yeesu yi á wee bío làa wo: «Héyii! Híní lén hen à va lòn-veere, lé bio ó o *Heroodé wi ò o búe fo.» ³² Ó o bíá nɔn ba yi: «Mi lén va à bío na wón cawan† so yi: «Í wee ɲa ba cínáwa á mún wee weé ba vánvárowà ho zuia lè ho yíró, ká mu wízoní tɛn zòh á í tíí ò tonló ɲii. ³³ Ká í màhá ko à í lá í wòhú lén ho zuia lè ho yíró lè ho yíró ní ló, lé bio mu yí se à le *Dónbeeni ɲi-cúa fεeró hí lòn-veere ká mu yínɔŋ ho Zeruzaleemu yi.»

(Matiye 23.37-39)

³⁴ «Eéee Zeruzaleemusa! Minén na wee búe le Dónbeeni ɲi-cúa fεerowà, á wee lèeka bìa le Dónbeeni wee tonka mi cón lè hã huua à búe. Lée zen cúa-yen á í wi à í vá mia kúee mín wán làa bìo ó o kùeerè wee wé veráa mí zàwa kúee mí mía tá bìo síi à mi yí tà mu! ³⁵ Áwa! Le Dónbeeni á à pí mia hùú,‡ Le í bío mu na mia: Mi máa bíní máa mi mí fúaa nɔnzòh na mi khíi wee bío bìo kà: «Le le Dónbeeni dúbua yia bò o buen o Nùhúso yèni yi§.»»

14

O Yeesu weéra vánváro búí ho Sabaa zòh

¹ Ho *Sabaa búí zòh ó o Yeesu á ba *Farizíewa ɲúhúso búí von lè ho dínló mí zii. Á bia wi bín fá mí yìo wo yi le mí ì loí bio ò wé. ² À búu ò o ònii búí na mu vámú búí tò ó o sánia lon á ñin o yahó. ³ Ó o Yeesu lá le bíoní ò o tùara ho *lándá bìo zéenflowa

lè ba Farizíewa yi: «Wa lándá yi á nùpue so dà à weé vánváro ho Sabaa zòh le?» ⁴ Á ba yí bíá, à ba ñin búirín. Ó o Yeesu wáa buan wo yi, á weéra, ò o le o lén khífo. ⁵ Bún món ó o wee bío làa bia wi bín: «Minén á yia za táá o nàa tò le buii yi ó o máa dèení máa suee wo fúafúa hàrí mu wé ho Sabaa zòh lé o yén?» ⁶ Ó o búí mún yí ñáina dèe yí bíá mu ñáni yi.

Bìo wi ho yahón lùà lè ho mónén lùà keenílò yi

⁷ Bún món á bìo ó o Yeesu mɔn à bíá ba von wee yi ho yahón lùà à keení yi, ó o wà le wáhiire na kà nɔn ba yi: ⁸ «Hen ká a búí von fo mí yaamu sánú dínií, à ù yí dèení yí vaa keení ho yahó, lé bìo mu dà a wé le o búí na ɲúhú wi po fo á ba mún von. ⁹ Á fo ò keení ù zàamu ká yia von mia mi nùwá ɲun á buée wee bío làa fo: «Híní à ù na le lùe yia kà yi.» Á fo màhá à còoní ì híní lé ù ñiyio á à lén khíi keení ho món. ¹⁰ Ba wé von fo làa bún síi, à ù buee khíi líi keení ho món, ká yia von fo buee ñin, ò ò bío ò na foñ: «Wàn bónlo, híní buee yòo keení ho yahó.» Hón pàahú so yi bún ká bia ba von mu yaamu sánú dínií búenbúen á à mi bìo ba bùaaníanaa fo. ¹¹ Lé bìo á nùpue lée nùpue na wee yòoní mítén wón à le Dónbeeni á à línií. Ká yia wee línií mítén wón à le è yòoní. ¹² Bún món ó o yèrèmaa wee bío làa yia von wo: «Hen ká fo wé le fo ò ve nùpua à ba buée dí ù cón, à mu wé wisoni yi táá ho tɛnàahú, à ù yí le mu wé mín bónlowà, lè mín zàwa lè mín temínlowà, táá mi nínzàwa bío ñansowà. Lé bìo ba khíi ñan fo ò ve làa bún bìo síi á à ñé bìo fo wó nɔn ba yi lahó yi. ¹³ Ká fo wíokaa ho dínló ho sánú bìo yi á le fo o ve lè ba nùpua, à ba nì-khenia, lè ba mùamúawà, lè ba lóní lè ba muíiwá lé bán à ù ve. ¹⁴ Ká fo wó bún, á ù bìo á à wé se, lé bìo á bán yí dà mu síi máa wé máa na foñ. Le Dónbeeni le ñiò khíi sàáni foñ bia wó mu bè-tentewá véerò zòh.»

Bia ba von lè ho dínló wáhiire (Matiye 22.1-10)

¹⁵ Bìo á bia làa wo pánia wee dí nì-kéni ɲá hɔn bíoní so, ó o bíá nɔn o Yeesu yi: «Yia khíi keení le *Dónbeeni béeni dínló dínií bèntɛn bìo se.» ¹⁶ Ó o Yeesu bíá nɔn wo yi:

† 13:32 Ba zúifúwa cón ó o cawan lé yia bèn héra làa bìo ó o zanká héraráa warén cón bìo síi.

‡ 13:35 Mi loí Zeremii vùahú 12.7, 22.5 § 13:35 Mi loí Lení vùahú (Psaumes) 118.26.

«Nùpue búí hía le mí ì dí sǎn-beeni, ó o fèra bía mu non ba nùpua cèrèe yi. ¹⁷Bio ho dínló mu díró pàahú dǎn, ó o le mí ton-sá vaa bío na bia ó o von yi: «Mí híni buen, lé ho dínló wiokaa vó pan mia.» ¹⁸Á ǎa le mí ni-kéni kéni yú bio ǎa à bío máa buennáa. O nín-yáni nùpue bía non o ton-sá yi: «Sábéré, ì bēntín yí dà máa buen; ì yà ho mǎhú lǎnbio, á ì ko à ì vaa loí ho.» ¹⁹Ò o búí wón bía non wo yi: «Sábéré, ì yà ho varò nàwa bùaa píru, lé bán á ì wi à ì díní loí.» ²⁰Ò o ní-kéni wón bēn bía: «Ì yan lǎnbio á ì bēntín yí dà máa buen.» ²¹Ó o ton-sá mu bínía bueé bía mu búenbúen non mí jùhúso yi, á wón síi cǎ, ó o bía non wo yi: «Wáa bánbá lén va ba nùpua fémínló lara yi, à zo ho lóhó bonfúaa yi, à ba ni-khenia, ba mùamúawà, ba muuwa lè ba lóni na fo ò fèraa mín bín à ù bua buennáa.» ²²Mu ù dé mí yí, ò o ton-sá bínía bueé wee bío lè mí jùhúso: «Bio fo le ì wé á ì wó ká hǎ lùu búí màhá pá ká.» ²³Ó o bía non mí ton-sá yi: «Wáa hée lá hǎ wána, à léka hǎ manawà yi loí, ká ù fò mín làa nùpua na, à ù bío búe ba júná le ba buen ì zii, bèra na à le sí.» ²⁴Le ì bío mu na mia: Bia á ì von ho yahó búenbúen á ni-kéni ká á ì dínló mu máa zo jii.»

O Yeesu bèrò yi bio
(Matiye 10.37-38)

²⁵Pàahú búí ó o Yeesu lá ho wǎhú á ba zàamáa bò a yi, ó o yèrèmaa wee bío làa ba: ²⁶«Yia le mí ì buen ì cǎn, ká òanso yí pá mín maá, lè mín nu, á yí pá mín hǎa lè mí zàwa, á yí pá mín zàwa lè mín hínni, á yàa pá yí pá mítén mí beere, á òanso yí dà máa wé ì ni-kenínii. ²⁷Yia yí máa lá mí *kùrùwá pí* à bèraa miì, wón òanso yí dà máa wé ì ni-kenínii. ²⁸Hen ká minén ó o búí lá le mí ì so le zì-beeni, ó o so máa keeni ká a máa le mí yi le wári na o ò dé le yi bio yi, à loí ká diò wj o cǎn á dà le wee so á à bueé le? ²⁹Ká bún pá ká á fàrá le jùhú á le yí dàna yí bon, jún-sí á bìa wee mi le wé è yáa mí jíní yi á à na a yi ká ǎa à bío: ³⁰«O ni na ká son mí zii hùnía yi ò o yí dàna le yí bueéra.»

³¹«Mu mún lée dà-kéni là a bée búí na á ba ninza bée ló wà bueé tá le hǎ hía. O

so máa keeni ká a máa loí le mí dásíwá muaseé píru á dà wee sánsá mí zúkúso dásíwá muaseé bóni na wà bueé fi làa wo le? ³²Ká a zú le mí yí dà mu, o ò fèn ò tonka ǎa nùpua á ǎa à khèn vaá sí a yahó á à túa wo yi làa bio ó o ko ò o wé na a yi, à bè yi yíráa ho héera.» ³³Ò o Yeesu wáa bía: «Mí le mi yiwa sese. Minén ó o búí yí dà máa wé ì ni-kenínii ká òanso yí pá bio wi o cǎn búenbúen.

Mu yámú na pánká mia bio
(Maaki 9.50)

³⁴«Mu yámú yoo. Èe ká mu yámú yonyoró hía ló mu yi, á ǎa à wé kaka á mu ù bíní ì zoráa.† ³⁵Mu cùnú wáa mia, mu yí dà máa yèrèma máa wé bio búí ho tá yi, á mu mún yí dà máa wé duioró. Ba wé yénni mu kúia. Yia wee jí bio, à wón jí bio bía sese.»

15

O pio na vúnun á bínía yú wàhiire
(Matiye 18.12-14)

¹Wizonle búí á ho *lǎnpó féwá lè ba bè-kora wérowà vá bueé kínía o Yeesu yi á wee jí a bóni. ²Bío ǎa *Farizíewa lè ho *lǎndá bio zéenílowa non mu á ǎa sia wee cǎ á ǎa wee bío mín yi: «Mí loí, o nùpue mu mána mín lè ǎa bè-kora wérowà á wee dí làa ba.» ³Ó o Yeesu wà le wàhiire na ká non ǎa yi: ⁴«Minén ó o búí pia khímàni lá wi, ó o yà-kéni wó wó séra vúnun, ó o so máa kúia ǎa khímàni yà-kéni mia na ká le dùure yi ká a máa vaá cànka yà vúnun fúaa o yú a le? ⁵Ká a hía vaá yú a, ó o síi ì wa wa á à lá a yòó pí á à khíforáa. ⁶O bueé dēnií o ò wé mín bǎnlowà làa bìa làa wó bó mín yi á à bío ò na yi: «Ì pio yà-kéni na lá vúnun á ì wáa cà yú. Mí le wa páani zàmaka mu bio yi.» ⁷Le ì bio mu na mia: Lé ká síi á le sí-wee mún ò wéraa hen na le Dónbeeni lè mí tonkarowà yòó wi yi, o nùpue ni-kéni na khú mu bè-kora wéroró yi bio yi, á à poí ǎa ni-tentewà khímàni ni-kéni mia na màkóo mia ho yèrèmaló yi.

O háa na wén-hǎnló vúnun ó o cà yú bio
⁸«Táa ká a háa búí wén-hàani bio píru lá wi, ó o wó wó vúnía le dà-kéni, ó o so máa dé le fíntáni á máa sàa mí zii ká a cà

* 14:27 Mí loí Matiye vùahú 10.38

† 14:34 Hón pàahú so yi ká mu yámú á yí máa ce sese. Mu biowa búí hía lúnkaa mu yi. Lé bún non á mu yonyoró hía wee wé lé mu yi ká mu búí pá ká à ǎa lá lée kúia.

le kùaráá búenbúen yi fúaa o yú le le? ⁹Ká a yú le o ò ve mín bônlowà làa bìà làa wó bó mín yi á à bío ó na yi: «Í wén-hónlò na lá vúnun á ì yú. Á mí le wa páaní zámaka mu bìo yi.» ¹⁰Le ì bío mu na mia: Lé kà síí á le Dónbeenì wáayi tonkarowá síá á à waráa o bè-kora wéro nì-kéní na khú mu bè-kora wéro yi bìo yi.»

O za na van vúnun wàhiire

¹¹Bún món ó o Yeesu pa bínía bíá bìo kà: «Nii búí zàwa nùwá jun híá wí. ¹²Wizonle búí ó o fèeso bíá non mín maá yi: «Í maá, sankaa wán kíá à ù na ìnén bìo.» Ó o maá bèn sankaa mí nàfòró á non mí zàwa nùwá jun mu yi.

¹³«Wizooní bìo yen bún món, ó o fèeso yèera bìo ó o yú búenbúen á lá wárí ò o wà van ho kòhú búí na dání nàyi. Bìo ó o vaá wi bún ó o zon mu koomu yi á yáara mí wárí búenbúen véenía. ¹⁴Pàahú na ó o wárí mu yáara wó yi, à bún le hìn-sùmúú búí ló ho kòhú mu yi, á mu bìo búenbúen hīni wee tè o. ¹⁵Ó o vaá yú ho kòhú mu nùpue búí á wón le o wé vaa pa mí nòn bùe ení mí mòhú yi. ¹⁶Á 6a nòn bùe ení dínlò ó o síi wee bīnī vá yi lè ho díró ká nùpue màhá yí máa na ho wo yi.

¹⁷«Ó o hácírí bínía buara bìo ó o wó khíina wán, ó o zūna le mí wó khon, ó o wee bío mí yi: «Wán maá ton-sáwá búenbúen wee dí ho dínlò sa mítén, à ìnén wón bueé wee hí hen lè le hīni. ¹⁸Í ì bīnī ì va wán maá cōn á vaá bío ò na a yi: Í maá, ì bèn tīn wó khon lè le Dónbeenì á mún wó khon làa fo, ¹⁹á ì wáa yí ko à ù bīnī bua mi lè ù kùrú za tenii bìo, ká ù bua mi lè ù ton-sá bìo síi.» ²⁰Ò o wáa hīnon wà non mín maá zīi. Bìo ó o khèra yóó ló lua, á bàn maá fèra mōn wo, ó o makárí buan wo yi làa sòobéé, ó o lúwa wee sí mí za mu yahó á vaá wiira a kùkà á wee bèèní yi. ²¹Ó o za wee bío làa wo: «Í maá, ì wó khon lè le Dónbeenì á mún wó khon làa fo. Í yí ko à ù bīnī bua mi lè ù kùrú za bìo síi.» ²²Ká bàn maá màhá bíá non mí ton-sáwá yi: «Mí bánbá zoo lońka à mi lén ho báká beenì na se po híá ká à buee léé zīiní làa wo. Á mí dé le nín-kízá-fībèere o nín-kízá yi, à mún zīiní a lè há nakāa. ²³Mí léé lén o nòn-bòohú na jini wi à búe à wà dí ho sánú à weé wa síá. ²⁴Lé bìo, á ì za mu lá ka lòn nīi na húrun ká

a bīnía vèera. O lá vúnun, á ì bīnía yú.» À 6a wáa cùaaana ho sánú díró.

²⁵«Bún búenbúen wee wé ká a nīi mu za kínlè so van há mana. Bìo ó o ló há mana yi bueé wee sùará mín zīi, ó o wee jí há síá lè ho yoró sá. ²⁶Ó o dīn ò o von o ton-sá búí tūara yi làa bio wee wé bàn lún yi. ²⁷Ó o ton-sá bíá non wo yi: «Lé mìn fèe bīnía buara, á mìn maá léra a nòn-bòohú na jini wi á bó, lé bìo ó o za bīnía buara lè le lòn-hebúee.» ²⁸Ó o kínlè so dēenía síi cà bún wán á henbuaa le mi máa zo. Á bàn maá ló le mi léé yanka a ò o buee zo. ²⁹Ká a màhá bíá non mín maá yi: «Loń, ìnén sá non foń há lúlúio cèrèè yi, á harí wizoń-kéní á ì dīn yí pá ù jii, ò o vio za sáani á ù yàá pá dīn yí non mi le ì dí lè ho sánú lè wán bônlowà. ³⁰À ünén za na lá ù níi bìo vaá yáara véenía 6a há-kora wán bīnía buara, á ù màhá le 6a lén o nòn-bòohú na jini wi búe.» ³¹Á bàn maá bíá non wo yi: «Í za, ìnén làa fo páaniá wi mìn wán fèe, á bìo á ì te búenbúen bìo sà foń. ³²Ká wa màhá ko wa dí ho sánú à weé wa síá, lé bìo á mìn fèe mu lá ka lòn nīi na húrun á bīnía vèera. O lá vúnun á ì bīnía yú.»

16

O ton-sá kohó na hácírí wi wàhiire

¹Bún món ó o Yeesu wee bío lè mí nì-kenínia: «Nàfòró 6anso búí híá là nùpue búí bàrá mí tonni jùhú wán. Wizonle búí á 6a bueé bíá non wo yi le o ton-sá mu wee yáa o níi bìo dàkhíina. ²Ó o von wo bueé wee bíoráa: «Bìo á ì já ù dání yi á so bon le? Wáa wa lá bìo á ù wó búenbúen bàn càtíi, bún món á wa à kúia mín. À ù tonlò wó ì cōn zuia.» ³Ó o nīi wee bío mí yi: «Éee! Í jùhúso wáa léra mi mí tonni sáró yi á ì ì wé kaka? Bìo ho varò á ì yí dà bìo, á ho hée fio mún niyio wi mi. ⁴Áwa, ì wáa zū bìo á ì wé ká ì tonlò yáara á ì pá à yí 6a búí na à bua mi.» ⁵Á bìá búenbúen na 6a jùhúso kení wi yi ó o von lè mí nì-kéní kení. Á yia buara ho yahó ó o tūara yi: «Í jùhúso kee na wi foń lé le yén?» ⁶Á wón bíá: «Léé oliiweva bia jiló bàrikónwa khīmàni.» Ó o bíá non wo yi: «Lii keení fūafūa. Fé ù kee vūahú à ù túa: Niló bàrikónwa búará-jun làa píru.» ⁷Ó o bīnía tūara a búí yi: «Á ünén bèn kee lé le

yén?) Á wón bía: «Lée dínló pórókówá khíá-hònú.» Ó o bía non wo yi: «Fé ù kee vūahú à ù túa: Dínló pórókówá khíá-náa.»⁸ Bio ó o ton-sá mu yí téréna ká ba júhúso màhá pá khònia wo hā héní na ó o yú bio yi. Lé bio á ho dímjá na kà nùpua zū mín buaró á po mu khoomu nùpua.»

⁹ Ó o Yeesu mu bīnía bía: «Le ī bío mu na mia: Mi wé yú ho dímjá nàfòró à mi wé wé bio mi ì yíráa ba bōnlowà làa ho, ká ho khíi vó mi cōn, á ba à fé mia á à zoráa le mukāni na máa vé lahó yi. ¹⁰ Yia yú mu bio na cīnú ó o zūna mu buaró, wón ba non bio boo yi ó o mún ñ zūn mu buaró. Yia yí téréna mu bio na cīnú yi, ó o mún máa téréna mu bè-beera yi. ¹¹ Ká mi yú ho dímjá nàfòró á mi yí zūna hōn buaró, á léé wéé á à tá à na ho nàfòró tente mia? ¹² O ñi-veere bio na ba kàràfáa mia á mi yí zūna buaró, á mi kùrú bio á ba mún máa na mia.

(Matiye 6.24)

¹³ «Ton-sá woon yí dà máa sá máa na júnása nūwā jun yi. O ò jin o ñi-kéní, ká a wañ yia so. O wé è jí a ñi-kéní bioní, ká yia so ó o máa kōnbi. Mi yí dà máa sá máa na le Dónbeeni yi ká mi mún pá henía le wári càró bio.»¹⁴ Bio ba *Fariziēwa já hā bioní mu, á ba wee yáa mí jiní yi na a Yeesu yi, lé bio á ba dó mí sia le wári càró yi dākhiina. ¹⁵ Ká a Yeesu màhá bía non ba yi: «Minén wee wé mítén lè ba ñi-tentewá ba nùpua yahó, èé ká le Dónbeeni dén zū bio wi mi yiwa, lé bio á bio ba nùpua wee mi à wé lè mu bè-beeni á le Dónbeeni yí máa tà yi.

Ho landá lè le Dónbeeni béeni bio

(Matiye 11.12-13)

¹⁶ «O *Moyiize landá lè le *Dónbeeni jicúa fēerowá vōnna á pàahú wà fēéé bueé bó a Zān Batiisi buenló yi. Wón buenló jii lé bīn á le *Dónbeeni béeni bio bueró júhú búa yi, á ba nùpua lè mí ñi-kéní kéní wee jñaa mín le béeni mu zoró yi wán.

(Matiye 5.18)

¹⁷ «Ho wáayi lè ho tá véro á wayi po ho landá bín-za dèe na cīnú víló.

(Matiye 5.32)

¹⁸ «Báa na díá mín háa ò o bīnía fó há-veere yan léé há-fé. Á yia fó a háa na bàn báa díá wo á yan mún lé o há-fé.»

O nàfòró òanso là a Lazaare wahiire

¹⁹ Būn mōn ó o Yeesu pá bīnía bía bio kà: «Nùpue búii hía wi bīn á nàfòró wi á wee zī hā sī-seni na yàwá here. Wizooni búenbúen léé sánú díró o cōn. ²⁰ Ñi-khenii búii na yèni ba le Lazaare, na sānia búenbúen vó lè hā dokuaa á hía wee buee da a nàfòró òanso mu khūuhū. ²¹ O sīi yàa wee wé vá a ñii mu dínló na wee kùenka lii kúia yi lè ho díró. À bè bīn wán, á ba booní wee wé buee denka a dokuaa. ²² Wizonle búii ó o ñi-khenii mu húrun, á le Dónbeeni wáayi tonkarowá bueé líi lá a yòò bàrà a *Abarahaamu nisāni. Būn mōn ó o nàfòró òanso mún húrun á ba nūuna. ²³ Bio ó o wi ho ñi-hōnbó-lóhó yi, ó o lè wee be dākhiina. Ó o hōnía mí yahó le mí ì loñ, ó o khèra mōn o Abarahaamu ò o Lazaare kará a nisāni.

²⁴ «Ó o von wo pōnpōn: «Wàn búaa Abarahaamu, loñ ī makári yi à ù tonka a Lazaare le o dé mí nín-kíza júhú mu jumuyi, á buee weé lè ì denle, lé bio á ì lè gēntín wee be ho dōhú na kà yi dākhiina.»²⁵ Ká a Abarahaamu màhá bía non wo yi: «Ī za, le ū yi, bio á ū yio fū lua á ū yú mu bè-seni cèrèe á wéera lè ū sīi, ò o Lazaare bio wó hā yinyio. Ho zuaia á wón yú mí lònbee cūnú à ūnén bèn yú le lònbee. ²⁶ Būn pá nūi ló, á ho ká-be-beeni wi warén làa mia pàahú, bèra a na ká bia le mí ì lé hen á à khí mí cōn à ba yí dàni mu. Á nùpue mún yí dà máa lé hen na á ū khíi wi yi máa buen wa cōn.»

²⁷ «Ó o nàfòró òanso bía non wo yi: «Ī pá à bīnii ì fio fo. Sábéré à ù tonka a Lazaare mu ò o lii wàn maá zīi. ²⁸ Wàn zàwa nūwā hōnú líi wi bīn, ò o lii jii ba zeñ wán à bán wáa yí buee zo le lònbe-beeni na kà lahó yi.»²⁹ Ó o Abarahaamu bía non wo yi: «O *Moyiize landá lè le *Dónbeeni jicúa fēerowá bioní wi bīn, le mìn zàwa mu wé jí hōn.»³⁰ Ó o nàfòró òanso bía: «Wàn búaa Abarahaamu, bīn pá máa yí ba. Hen ká bia húrun ñi-kéní búii lá ló lion ba cōn á ba à yèrémá wára.»

³¹ Ká a Abarahaamu màhá bía non wo yi: «Ká ba yí máa jí a Moyiize lè le Dónbeeni jicúa fēerowá cōn, á hāri à ñi-hío búii vèe, á ba pá máa tà.»»

17

Yí khà mi ninza dé bè-kohó wéro yi
(Matiye 18.6-7; Maaki 9.42)

¹Bún môn ó o Yeesu bía non mí nì-kenínia yi: «Bìo wee vá a nùpue dé mu bè-kohó wéro yi bún yí dà máa hè húúu. Έε κά yia màhá níi bò mu bìo, wón á ho yéréké è sá yi. ²Hàri bá ca le hue-beeni o fonle yi à lèè dé ho muhú yi, bún pá à wé wayi á à poñ le lònbee na à yí o ká mu lé orén non á ba háyúwá na kà nì-kéní búí wó mu bè-kohó. ³Mi cén pa miten bìo sese.

Mi ninza bè-kora séndíaró bìo (Matiye 18.21-22)

«Hen ká mi ninza búí wó khon làa fo à ù zéeni a wékheró na a yi. Ká a tà le mí ì khí mu yi, à ù sén mu día na a yi. ⁴Ká a wó khon làa fo le wizon-kùure yi hā zen cúa-hèrun, à mu lè mí dà-kéní kéní ó o wee buée òon ù yahó le mí ì khí mu yi, à ù sén mu día na a yi.»

Le sídéro na ka lè ho mútáàdè bèere bìo (Matiye 17.20)

⁵Ba tonkarowà bía non wo yi: «Núhúso, dé wa sídéro wàn.» ⁶Ó o Núhúso bía: «Hen ká mi sídéro na khúekhúe lè ho mútáàdè bèere bìo á mi yáá pá lá tà le mí ì wé làa bìo, á mi lá dà à bío ò na* le vîndèe na ká yi: «Dè ho lahó na ù wi yi a vaa zoo fá ütèn ho muhú yi, á le è wé mu.

O ton-sá tonló bìo

⁷«Hen ká minén ó o búí ton-sá lá wi á wee vá a mohú tàá o wee pa a sáron búaa síí, ká a ló hā mana yi buara, á mi ì bío le o dèeni buée keeni ò o dí le? ⁸Yínón bìo ká mi ì bío ò na a yi le: «Sá ho ònínlò na mi, wíoka ütèn à ù lá ho buennáa le ì dí à ì ju. Bún môn á ünén màhá à dí ká ù ju.» ⁹O so o tēeni mí ton-sá mu yi bìo ba le o wé ó o wó bìo yi le? Búeé. ¹⁰Minén bìo làa bún mún lée dà-kéní. Bìo le Dónbeeni le mi wé ká mi wó mu wó, à mi bío bìo ká: «Wa lée ton-sáwá na á nùpue yi ko ò o na bìo yi. Bìo ba le wa wé lé bún mí dòn á wa wó.»»

O Yeesu wéera ba bùeréwà nùwā pírú

¹¹Bìo ó o Yeesu wee va ho Zeruzalēmu, ó o bọ le súíi na wi ho *Samaríi lè ho Kalilee pàahú yi. ¹²Ó o vaá wee sùará ho lóhó búí

yi, à *bùeréwà nùwā pírú wee sí a yahó. Á ba khèra òon ¹³à ba wee wāamaka pónpón: «Yeesu! Nì-kàranlò! Zúú wa màkàrí.» ¹⁴Bìo ó o Yeesu non ba, ó o bía non ba yi: «Mí lén vaa zéeni mítèn lè le *Dónbeeni yankarowà.»†

Á bìo ba bò mín wee va bún, á ba wan. ¹⁵Bìo ba nì-kéní non ò o wan, ó o binía tò mí làa yi á wee khòon le Dónbeeni pónpón ká a buen, ¹⁶á buée líí búrá a Yeesu tá, á yahó bó ho tá yi, ò o wee dé o bákà. O lée Samaríi ní. ¹⁷Ó o Yeesu wáa bía: «Ba mí nùwā pírú búenbúen yí wan le? Á ba nùwā dènu na ká bèn zon wen? ¹⁸Bán tíahú ó o búí yí leékaa ò o biní buée búaan le Dónbeeni ká mu yínón ho síi veere nùpue na ká mí dòn le?» ¹⁹Bún môn ó o Yeesu bía non wo yi: «Lii híni lén, à ù sídéro mi wéera fo.»

O Nùpue Za bíní buenlò bìo

²⁰Wizonle búí á ba *Farizēwa tūara a Yeesu yi le lé ho pàahú yén á le *Dónbeeni béeni á à buen yi. Ó o bía non ba yi: «Le Dónbeeni béeni buenlò yínón bìo na wee mí làa yio. ²¹Ba máa bío le: «Mí loí, mu wi hen» tàá «Lé vaá hen á mu wi yi.» Lé bìo á mi ko à mi zúú mu le le Dónbeeni béeni wi làa mia wó.» ²²Bún môn ó o bía non mí nì-kenínia yi: «Pàahú búí buée dā ó o *Nùpue Za wizooní dà-kéní búí á mi sí á à vá yi lè ho miló ká mi máa mi le.

(Matiye 24.23-28)

²³«Ba à bío ò na mia: «O wi hen» tàá «Lé vaá làa hen ó o wi yi.» Έε ká mi yí va bún, mi yí lùwí mu bìo yi. ²⁴Làa bìo ká ho vlohó juuína ho wáayi lùe búí à mu khoomu dèeni keñ lùe búenbúen, lé bún bàn síí ó o Nùpue Za bíní buenlò wizonle bìo khí wéera. ²⁵Έε ká a màhá ko ò o lò be làa sòobéé vé, à ho pàahú na ká nùpua pí a bìo.

(Matiye 24.37-41)

²⁶«Bìo wó a Nòwee pàahú lé bìo bàn síí khí wé o *Nùpue Za bíní buenlò pàahú.‡

²⁷Ba nùpua híia wee dí ká ba à ju, á wee ya mín ká ba a yeé mí zàwa mín yi fúaa nònzoñ na ó o Nòwee zon ho won-beeni yi á mu jun-beeni buara buée bó ba búenbúen.

* 17:6 Bìo ó o Yeesu bía binbirí lé bío ká: «Hen ká mi sídéro lá búaa yú ho mútáàdè bèere na cínú yi.»

† 17:14 Le Dónbeeni yankarowà mí dòn lé bia híia wee wé bío le o nùpue na mu búemu wámú lá wi yi á wán, ó o wáa dà à zo ba nùpua tíahú. Mi loí Levii nùwā (Psaumes) 13.49. ‡ 17:26 Mi loí Bìo Núhú Búeení vūahú (Genèse) 6-9

²⁸ Mu mún khíi wé làa bìo hía wó a Lotee pàahú.⁵ Ba nùpua hía wee dí á wee ju, á wee yà ká ba a yéé mí biowa, á wee dí ká ba a so. ²⁹ Èé ká nànzòh na ó o Lotee ló ho Sodòomu yi, á ho dǎhú lè ho kiribi ló ho wáayi á tò ba wán, á bó ba véenia. ³⁰ Lé bún bàn síi mún khíi wé nànzòh na ó o Nùpue Za ko ò o mi wán. ³¹ Mu zòh à yia wi mí zii lòho yí bío le mí ì lii á zoó khuii mí sía, à yia hã mana yi mún yí bío le mí ì bini ì buen mí zii. ³² Mi leéka a Lotee bàn háa bìo.* ³³ Yia wi ò o fení mí mukàni wón á à viini le. Ká yia viini mí mukàni wón á à yí le.

³⁴ «Le ì bío mu na mia: Mu zòh tinaahú á ba nùpua nùwã jun na pánia duma le damu dèe dà-kéni wán, ó o ni-kéni á à fé è lénnáa, ká yia so á à día. ³⁵ Ba háawa nùwã jun na pánia wee ni mu bìo, ó o ni-kéni á à fé è lénnáa, ká yia so á à día. ³⁶ [Ba báawa nùwã jun na wi há mana yi, ó o ni-kéni ba à fé è lénnáa, ká ba à día a ni-kéni.] ³⁷ Ó o ni-keninia tũara a yi: «Núhúso, lé wen á mu ù wé yi?» Ó o bíá non ba yi: «Hen na ó o yà-hinii día yi, lé bin á ba dùbúawá wee wé fè mín yi.»

18

O maháa là a cítí-fí wàhiire

¹ Bio ó o Yeesu wi ò o zéeni lè mí ni-keninia le ba ko ba wé fio féee à bàra yí tè hùúu, ó o wà le wàhiire na ká non ba yi: ² «Cítí-fí búii hía wi lóhó búii yi. O yí máa zón Dónbeeni, á mún yí máa kòmbi nùpue. ³ Maháa búii mún hía wi ho ló-kéni mu yi á wee buen o nii mu cón féee à buee bío bío ká na a yi: «Mì ìnen le ì fioso tuiá.» ⁴ O wó mu míana ò o nii mu wee pí a bio. Ká mu mahá a va à yí, ò o sá san ó o wee bio mí yi: «Í yí máa zón le Dónbeeni, á ì mún yí máa kòmbi nùpue bún bon, ⁵ ká a maháa na ká bènín lan miì dàkhíina. Í ì wé bío ó o wee cà, ò o wé yí buee òon seé mi.» ⁶ Ó o Núhúso biniá bíá non ba yi: «Mi loñ bío ó o cítí-fí-kohó mu na ká wó. ⁷ Mi wee leéka le le Dónbeeni so máa na ho tuiá síni bia le hueekaa yi na wee ve le pònpón le wisoni lè ho tinaahú yi le? ⁸ Le ì bío mu na mia: Le è na ho tuiá síni ba yi ho pàahú na mu ko yi. Èé ká a

*Nùpue Za maháa khíi biniá buara, ó o buée yí ba nùpua na dó mí sía le Dónbeeni yi ho tá wán le?»

O Farizé là a lànpo fé wàhiire

⁹ O mún biniá wà le wàhiire búii á bò bìa wee leéka le mí téréna à ba wee zuañ bia ká yi wán: ¹⁰ «Nùpua nùwã jun búii hía wà yóó wé ho fioró le *Dónbeeni zì-beeni yi. O ni-kéni léé *Farizé ká yia so léé *lànpo fé. ¹¹ Ó o Farizé zoó fàrá òon ho wáayi á wee fio mí yi ká: «Dónbeeni, ì wee dé ù bákà, lé bío á ì yí ka lè ba nùpua na ká bìo. Ba wee tè ba nùpua wán, á wee juua, á lé ba há-féwá, sònkú o lànpo fé na ká. ¹² Ìnen wee ì ì jii há cúa-jun ho yàwá jùhú dà-kéni yi, á bío á ì wee yí bàn cúa-pirú níi á ì mún wee na foñ.» ¹³ Ó o lànpo fé wón vá líf òon le kùèèrè yi á yàá yí wi ò o hóoni mí yahó ho wáayi á wee hiimika ká a bío mí ji-káa yi ká: «Dónbeeni, makári mi, ì léè bè-kora wéro.» ¹⁴ Ó o Yeesu biniá bíá bío kà: «Le ì bío mu na mia: Ba nùwã jun mu tiahú ó o lànpo fé lé yia biniá van mí zii ká a téréna le Dónbeeni yahó. Lé bío á yia wee yòoni mítén á le Dónbeeni á à liini, ká yia wee liini mítén á le è yòoni.»

Ba buan ba háyúwá buararãa o Yeesu cón

(Matiye 19.13-15; Maaki 10.13-16)

¹⁵ Hàri ba háyúwá á nùpua búii buan buararãa o Yeesu cón le o bè mí níni ba wán. Bio ó o ni-keninia non mu, á ba wee zá làa ba. ¹⁶ Ká a Yeesu mahá von ba, ò o bíá: «Mì día le ba háyúwá wé buen ì cón, mi yí hè ba, lé bío le *Dónbeeni béeni bío sà bìa ka lè ba bío síi yi. ¹⁷ Le ì mí ho tuiá na mia: Yia yí tà le Dónbeeni béeni bío là a háyónza bío síi, á bànso yí dà máa zo le yi hùúu.»

Ho nãfóro bãnsowá lè le Dónbeeni béeni bío

(Matiye 19.16-30; Maaki 10.17-31)

¹⁸ Ba *zúufuwa púnása ni-kéni búii tũara a Yeesu yi: «Ni-kàranlo tente, ì ko à ì wé mu yén à yirãa le mukàni na máa vé.» ¹⁹ Ó o Yeesu bíá non wo yi: «Léé webio non á fo wee verãa mi làa ni-tente? Ni-tente mia ká mu yinón le Dónbeeni mí òon. ²⁰ Fo zũ le Dónbeeni lãndãwã na ká: Yí wé há-fénló tàà bá-fénló, yí búe nùpue, yí juuaa

§ 17:28 Mi loñ Bio Núhú Búeeníi vūahú (Genèse) 19.26

* 17:32 Mi loñ Bio Núhú Búeeníi vūahú (Genèse)

bio, yí fí sáberé mi ninza jui, kòmbi mìn maá le mìn nu.* »²¹ Ó o nì bíá nòn wo yi: «Bún búenbúen á ì bò yi hàrí ì yàrónzàmu pàahú.»²² Bìo ó o Yeesu jí a jì-cúa vó, ó o bíá nòn wo yi: «Bìo dà-kéní pá fòora fòh. Vaa yèé bio wi ù cón búenbúen à sanká bàn wárí na ba ì-khenia yi, bún ká fo ò yí ho nàfòró ho wáyí. Bún món à ù bíní buee bè mi.»

²³ Ká a nì mu jí há bíoní mu, ó o sánia tò, lé bìo ó o nì bio boo dà. ²⁴ Bìo ó o Yeesu mòn ò o yahó so, ó o bíá bio kà: «Ho nàfòró bànsowà zoró le Dónbeenì béenì yi bèntín á à wé here. ²⁵ O cón-júmúkù zoró lè ho mísímí kòhú á à wé wayi á à poí o nàfòró bànsowà zoró le Dónbeenì béenì yi.»²⁶ Á bìá òo òo wé jí a bíoní tùara a yi: «Éee! Á yia wáa dà à fen léee wée?»²⁷ Ó o Yeesu bíá nòn ba yi: «Bio yí dà máa wé ba nùpua cón á dà wé wé le Dónbeenì cón.»

²⁸ Bún món ó o Piere bíá nòn wo yi: «Loí, warén ló díá bio lá wi wa cón à wa bò fòh.»

²⁹ Ó o Yeesu bíá nòn ba yi: «Le ì mi ho tuiá na mia: Yia ló díá mí zii, tàà mín háa, lè mín zàwa, lè mín nùwá, lè mí zàwa le Dónbeenì béenì bio yi, ³⁰ ó ò yí bio cèrèé á à poí bún ho pàahú na wa wi yi, á mún pá à yí le mukāni na máa vé ho yirò na lua yi.»

O Yeesu wiokaa wee bío mí húmú lè mí vèrò bio

(Matiye 20.17-19; Maaki 10.32-34)

³¹ Ó o Yeesu fó mí nì-kenínia píru jun mí jùhú wán á bíá nòn ba yi: «Mi loí, wa wee yò ho Zeruzaleem, á bio búenbúen na le *Dónbeenì jì-cúa fèrowà tùara o *Nùpue Za dání yi á jii yòó sí bín. ³² Lé bìo ba à dé o bia yí zù le Dónbeenì ní yi, á bán ò zuaí yi, á à là, á à pùiní mí jinsāni ì kúee o wán. ³³ Ba à ha à lè há làbàani, á à búe o. Ká mu wizooni tìn zoñ, o ò vèe.»³⁴ Ká a nì-kenínia màhá yí zùna dèe woon mu yi. Há bíoní mu bàn kúará á sà ba yi á ba yí zù bìo ó o Yeesu wi ò o bío jùhú.

O Yeesu héra a muu bíu yìo ho Zerikoo yi

(Matiye 20.29-34; Maaki 10.46-52)

³⁵ Bìo ó o Yeesu vaá wee sùará ho Zerikoo yi, à bún ò o muu bíu kará ho wòhú nìsāni

wee fioka. ³⁶ Bìo ó o jí ba zàamāa na wee khíí sá, ó o tùara bìo wee wé. ³⁷ Á ba bíá nòn wo yi le lé o Nazareete nìi Yeesu lé yia wee khíí. ³⁸ Ó o wee bío pònpón: «*Daviide Za, Yeesu, màkárí mi!»³⁹ Á bìá wi ho yahó wee nāmaka a yi le o wé tété. Ká a yàá wiokaa wee wāama lè mí sòobé: «Daviide Za, màkárí mi!»⁴⁰ Ó o Yeesu òo ò o le ba bua a muu mu buennāa. Bìo ó o buee òo, ó o tùara a yi: ⁴¹ «Lée webio á fo le ì wé na fòh?» Ó o bíá: «Núhúso, wé le ì yio à wé mi.»⁴² Ó o Yeesu bíá nòn wo yi: «Wáa mi, bio fo dó ù sī mi lè bún á ì wéerara fo.»⁴³ Mí lahó yi ó o dèenía wee mi, á bò a Yeesu yi á wee khòoní le Dónbeenì. Á ba zàamāa búenbúen mòn mu á ba mún wee khòoní le Dónbeenì.

19

O Yeesu là a Zasee bio

¹ Bìo ó o Yeesu vaá zon ho Zerikoo, ó o tò ho yi wee káa. ² O nì búu wi ho lóhó mu yi á yèni ba le Zasee. O lé ho *lānpó féwá jùhúso búu, á nàfòró wi. ³ O wee cà ò o mi a Yeesu à zii, ó o wó san, lé bio ba nùpua boo dà, ò o mún lé o nì-búinbúu. ⁴ Ó o lùwa dú ho yahó á vaá yòora le vùndè-beeni búu na ba le sikomòore, na òo òo hen na ó o Yeesu wà buee khíí yi, ò o òo òo mināa wo.

⁵ Bìo ó o Yeesu buee òo lè lùe mu, ó o hóonía mí yahó ò o von wo: «Zasee, buee lii fua fua. Lé fo á ì ko à ì làa wán ho zuia.»⁶ Ó o Zasee dèenía bánbāa lion, á líí fó a Yeesu vannāa mí zii lè há zāmakaa.

⁷ Á bìá búenbúen na mòn mu á mu yí sī yi á ba wee hūhūaaka: «O nùpue mu vaá làara a bè-kora wéro wán.»⁸ Ká a Zasee wón màhá hínon yòó òo òo Yeesu yahó ò o wee bío: «Núhúso, loí, ì ní bìo bàn sanká màni á ì ì na ba ì-khenia yi, ká ì mún tò a búu wán mu búu yi, á ì ì na mu bàn cúa-nāa bànso yi.»⁹ Ó o Yeesu bíá nòn wo yi: «Le zii na kà nùpua wāa kánia ho zuia, lé bìo ó o nì na kà mún lé o *Abarahaamu mōnmānī búu. ¹⁰ Lé bìo ó o *Nùpue Za guara wà buee cà ba khèra lè le Dónbeenì, á à fení.»

Ho sánú kùráa wàhiire

(Matiye 25.14-30)

¹¹ Ó o Yeesu bíní wà le wàhiire dà-kéní á nòn bia òo òo jí há bíoní mu yi. Lé bìo ó o

* 18:20 Mi loí Léró vūahú (Exode) 20.12-16; Làndà zéeníló vūahú (Deutéronome) 5.16-20

sùaràa lè ho Zeruzalèemu, á ɓa mún wee leéka le le *Dónbeenì béenì á à dèenì ì zéení mítén mí lahó yi. ¹² Bìo kà lé bìo ó o bía: «Nii búí na sà se mín zīí á ko ò o lá le béenì, ó o ló van ho kǎhú búí na dǎnì nàyi á wà vaá lá le bín ká a bíní ì buen.* ¹³ Sǎní ò o lén, ó o von mí ton-sáwá nùwǎ pírú á sankaa ho sǎnú kùráa† dà-kéní kéní non yi, ò o bía: «Mí bánbá ñan làa ho ká ì ì buen.» ¹⁴ Ká ɓa kǎhúsa máhá jina a á ɓa tonkaa ɓa nùpua le ɓa ja a mǎn à vaa bío bìo kà: «Wa yí wi ò o nìi mu wé wa béé.»

¹⁵ «Bìo ó o vaá lá mí béenì bínía ɓuara mín kǎhú, ó o von ɓa ton-sáwá na ó o kǎràfáa mí sǎnú yi. O wi ò o zūn bìo ɓa sá yú làa ho.

¹⁶ «Ó o nín-yání nùpue ɓuara á bía: «Núhúso, ù sǎnú kùurè na á ù non miì á ì bínía yú há kùráa bìo pírú séení.» ¹⁷ Ó o béé bía non wo yi: «Fobúá, fo wó se. Fo léé ton-sá tente, bìo á fo térénna mu bè-wíníwà yi, á ì ì bàrà fo há ló-beera bìo pírú jùhú wán.»

¹⁸ «Á yia sà ɓuara ɓueé bía: «Núhúso, ù sǎnú kùurè na á ù non miì á ì bínía yú há kùráa bìo hònú séení.» ¹⁹ Ó o béé bía non wo yi: «Á ùnén á ì ì bàrà há ló-beera bìo hònú jùhú wán.»

²⁰ «Ó o búí bínía ɓuara ɓueé bía: «Núhúso, ù sǎnú kùurè na á ù non miì, nín-dìo. Ì lá dó le le nín-kéní yi bàrà, ²¹ lé bìo á ì zǎna fo. Fo lé o nùpue na mukǎnì jii. Fo wee lá bìo á ù yi bàrà, á wee lá ho dínlò na á ù yí dù.»

²² «Ó o béé bía non wo yi: «Ton-sá kohó yén! Ì ì cítí fo ù kùrú jì-cúa wán. Fo fù zū le ì jii, á wee lá bìo á ì yí bàrà, á mún wee lá ho dínlò na á ì yí dù, ²³ ká bún fo zū, á léé webio non á ù yí vaá bàrà le ho banki yi? Se bìo á ì bínía ɓuara, á ì lá ɓueé fé le lè le ɓàn cúnú.»

²⁴ «Bún mǎn ó o bía non bia wi bín yi: «Mí fé ho sǎnú kùurè mu o cǎn à na há kùráa bìo pírú ɓanso yi.» ²⁵ Á ɓa bía non wo yi: «Núhúso, wón á há bìo pírú yi cǎn wó.» ²⁶ Ó o bía non ɓa yi: «Le ì bío mu na mia: Yia bìo wi á ɓa à bíní ì na mu búí wo yi á à bè mu wán. Èé ká yia bìo mia, á hǎrì mu bè-za na

wi o cǎn á ɓa pá à fé. ²⁷ Ká ì zúkúsa na yí wi á ì wé ɓa béé á mí ɓua ɓuennáa hen à ɓuee búé ì ylo yi.» ²⁸ Bìo ó o Yeesu bía bún wó, ó o khíina dú ɓa yahó á non ho Zeruzalèemu.

O Yeesu zoró ho Zeruzalèemu yi
(Matiye 21.1-11, 15-17; Maaki 11.1-10; Zǎn 12.12-16)

²⁹ Bìo ó o Yeesu vaá sùaràa ho Betefazee lè ho Betanii yi, le ɓúee na ɓa wee ve làa Oliivewa vǎnsia ɓúee nisání, ó o tonkaa mí nì-kenínia nùwǎ jun á bía non yi: ³⁰ «Mí lén va ho lóhó na vaá mi yahó yi, ká mi vaá dǎn, á mi ì mi sùnpè-za na á nùpue dǎn yí yòora yí mǎn hùu ká a can dǎn. Mi fee wo ɓua ɓuennáa. ³¹ Ká a búí tùara mia le léé webio non mi wee feeráa wo, à mi bío na ɓanso yi: «O Núhúso màkóo wi o yi.» ³² Á bía ó o tonkaa wà van, á mu ɓuénbúen vaá wó làa bìo ó o Yeesu bíaràa mu.

³³ Bìo ɓa wee fee o sùnpè-za mu, á bía te o wee túa ɓa yi: «Léé webio non á mi wee feeráa o sùnpè-za mu?» ³⁴ Á ɓa bía: «O Núhúso màkóo wi o yi.» ³⁵ Bún mǎn á ɓa ɓuan o sùnpè-za mu ɓuararàa o Yeesu cǎn, à bò mí kǎnbunwà o wàn, à ɓa ɓuan wo yi ó o Yeesu yòora. ³⁶ Bìo ó o lá ho wǎhú wà, á ɓa nùpua wee bá mí kǎnbunwà ho wǎhú wàn o yahó. ³⁷ Bìo ó o búakáa wee birón há Oliivewa vǎnsia ɓúee á wà vaá sùaràa ho Zeruzalèemu yi, á ɓa zǎamàa na lé o nì-kenínia ɓuénbúen wee zǎmaka, á ɓa búakáa wee khòní le Dónbeenì pǎnpǎn ho yéréké bè-beera na ɓa mǎn bìo yi: ³⁸ «Ba wee bío: «Le le Dónbeenì wé mu bè-tentewà là a béé *Daviide na bò o buen o Núhúso yèni yi.

Ho héerà keí ho wáayi,
à ho cùkú lè le yèn-beeni bìo sǐ le Dónbeenì na dà mu bìo ɓuénbúen jùhú wán yi.»

³⁹ Á ɓa *Farizèewa búí na wi ɓa zǎamàa tǎhú bía non o Yeesu yi: «Nì-kǎránlo, bío le ù nì-kenínia wé tété.» ⁴⁰ Ó o Yeesu bía: «Ká ɓa wó tété, á há huua pá à wǎamaka.»

O Yeesu wee wá ho Zeruzalèemu bìo yi

⁴¹ Bìo ó o Yeesu vaá sùaràa ho Zeruzalèemu yi, á ylo mǎn ho, ó o wee

* ^{19:12} Mu ɓàn síi hía wó ho pǎahú mu yi: Bìo ó o Heroode Nì-beeni hía húrun, ó o za Heroode Aakelayuusi ló van ho Oroomu á wà vá cà le béenì á ɓueé zoràa mín maá lahó yi, á ɓa zúifúwa tonkaa ɓa nùpua le ɓa ja a mǎn à vaa bío le mí yí tà a bìo. † ^{19:13} Mu pǎahú ká ho sǎnú kùurè dà-kéní á ɓa yèèra a ho ɓàn wári á à yí ó nùpue nì-kéní wizoóní khimàni sámú sǎnii.

wá ho nìpomu bìo yi, ⁴² ká a bío: «Éee Zeruzaleemusa, mi yàá mún lá zūna bìo dà à na ho hээрà mia ho zuia bìo há. Эе ká mu màhá wáa sànkáa mia. Mi yí dà mu máa mi. ⁴³ Lé bìo ho pàahú búí khíi dā, á mi zúkúsa á à keení ì kíní mia, á à fífāka yi. ⁴⁴ Ba à fi mi lóhó lè minén búenbúen dúkúdúkúdúkú. Ba máa díá á hàrì huee máa keń mí ninza huee wán mi lóhó mu yi, lé bìo mí yí zūna ho pàahú na le Dónbeeni fuara mi bìo yi.»

O Yeesu nnon ba bè-yèérowà
(Matiye 21.12-13; Maaki 11.15-17; Zān 2.13-16)

⁴⁵ Bún món ó o Yeesu zon le *Dónbeeni zī-beeni yi á zoó wee na ba bè-yèérowà ká a bío na ba yi: ⁴⁶ «Le Dónbeeni bíá mí bióni vōnna yi: «Ī zīi á à wé fiórò zīi,»[‡] ká minén wó le lé ba kōnlòwà lùe.»

⁴⁷ O Yeesu lá wee wé kàrán ba nùpua le Dónbeeni zī-beeni yi làa wizooni búenbúen. Á le *Dónbeeni yankarowà júnása, lè ho *lándá bìo zéeníflowa, lè mu nìpomu júnása wee cà bìo bà à wé è búeráa o Yeesu. ⁴⁸ Ká bìo bà à wé è yíráa wo á ba yí zū, lé bìo ó o bióni níló sī ba nùpua búenbúen yi.

20

Ba wí ba zūn hen na ó o Yeesu pànká ló yi

(Matiye 21.23-27; Maaki 11.27-33)

¹ Wizonle búí ká a Yeesu wee kàrán ba nùpua le *Dónbeeni zī-beeni yi ká a bue le bín-tente, á ba *yankarowà júnása, lè ho *lándá bìo zéeníflowa, lè ba *zúifùwa nì-kíá ² bueé wee tūa wo yi: «Zéení bìo non á ū wee wéráa há wárá mu? Léé wée non mu bàn níi fòh?» ³ Ó o Yeesu bíá non ba yi: «Ínén mún ñ tūa mia, mi bío na mì: ⁴ Léé wée híá non le níi le o Zān wé bátízá ba nùpua? Lé le Dónbeeni léé, tàá lé ba nùpua?»

⁵ Á ba ñin wee bío mín yi: «Hen ká wa le lé le Dónbeeni, o ò bío le léé webio non á wa yí tàráa o bìo. ⁶ Ká wa mún le lé ba nùpua tonkaa wo, á ba zāamáa á à lèeka wen lè há huaa á à búe. Lé bìo á ba lāa mu yi kénkén le o Zān lé le *Dónbeeni ni-cúá fεero.» ⁷ Á ba wáa bíá le mí yí zū yàa non le níi mu o Zān yi. ⁸ Ó o Yeesu bèn bíá non ba yi: «Àwa,

ínén mún máa zéení yàa non le níi mì á ĩ wee wéráa bìo kà.»

Ho èrèzén vīnsiá buahó vārowà wāhiire
(Matiye 21.33-46; Maaki 12.1-12)

⁹ Bún món ó o Yeesu wà le wāhiire na kà non ba zāamáa yi: «Nii búí híá léra mí èrèzén vīnsiá buahó á non ba nùpua na làa wó wāania tò bìo ba khíi na a yi wán, le ba wé và ho, ò o wà van le khúii na nàyi á wà váa míá bín. ¹⁰ Pàahú na ho èrèzén wee be yi, ó o tonkaa mí ton-sá nì-kéni le o va ba nùpua mu cōn le ba khé bìo bìo sà mí yí à na. Á ba nùpua mu váa han wo, á díá ó o wà lè mí nín-kāamáa. ¹¹ Ó o mōhú òanso bīnia tonkaa mí ton-sá veere, á ba mún váa là wón á han nnon, ó o wà à ba yí non ðee wo yi. ¹² Ó o pá bīnia tonkaa ba nūwā tīn níi, á wón ba mún váa han bóoníkáa yi, á nnon.

¹³ «Ó o mōhú òanso wáa bíá: «Éee ĩ wáa à wé kaka coon? Àwa, ĩ ĩ tonka ĩ za na á ĩ wa làa sòobée, jún-sī á wón ba à kōnbi.» Ò o bíá non mí za mu yi le o híni lén, á wón hínon wà. ¹⁴ Ée ká bìo ba nùpua mu yère dá a wán, á ba wee bío mín yi: «Yia lua kà lé yà á ho mōhú bìo khíi sī yi. Mi wa búe o, á ho mōhú bìo wáa à sī wen.» ¹⁵ À ba hínon wīira a á khéra léé bó díá. Ó o Yeesu wáa tūara ba yi: «Àwa! Lé mu yén á ho mōhú òanso ò wé làa ba? ¹⁶ Ó ò buen bueé búe ba nùpua mu, ká a cà nì-vo á à kúee mí mōhú mu yi.» Bìo ba nùpua jún há bióni mu, á ba bíá: «Póon! Bún máa wé.»

¹⁷ Ká a Yeesu màhá fá mí yìo ba yi ò o bíá: «Le Dónbeeni bióni vūahú bióni na kà kúará lé mu yén?

«Le huee na ba so-sowa lá pá díá, lé dìo híá bīnia bueé buan ho soró ñinía.»

¹⁸ Yia lùwá le huee mu wán á òanso sánía á à yáa.

Ká yia á le fēn kùera lion wán, á òanso á à fūfúuka.»*

¹⁹ Á ba *yankarowà júnása lè ho *lándá bìo zéeníflowa zūna le lé ñarén á le wāhiire mu wà bò wán, á ba ñeñía wee cà a wīiró yahó, ká ba màhá zāna ba nùpua.

Ho lànpo cālò à na ho Oroomu bée yi bìo
(Matiye 22.15-22; Maaki 12.13-17)

‡ 19:46 Mi loń Ezayii vūahú 56.7 * 20:18 Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 118.22

²⁰ Bún mǎn á ba wee hùen o Yeesu. Ba tonkaa ba nìnbáwa búí na wee wé míten lòn nùpua na téréna. Ba le bán khúaa o jii yi à yí o bín-kohó búí bẹ yi déraa wo yia wi ho kǎhú jǎhú wán ní yi. ²¹ Á ba túara a yi: «Nì-kàránlo, wa zú le bio fo wee bío làa bìo fo wee kàrán lè ba nùpua á téréna. Fo yí máa kà nùpue yio. Bio le Dónbeenì le ba nùpua wé bua lè míten lé bún fàn kàránló binbiri á fo wee na. ²² Àwa! Á ù bío na wen: Wa làndá yí á ho lànpo ko ho wé cā na ho Oroomu kǎhú bée yi lée, tàà mu yí ko làa wéró?»

²³ Ó o Yeesu zūna ba hénní bìo, ó o bía non ba yi: ²⁴ «Mi zéení le wén-hǎnló búí làa mi. Ho yahó lè le yèni na wi le wén-hǎnló mu wán á wée te?» Á ba bía: «Lé o bée.» ²⁵ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Áwa. Bio sà a bée yi à mi na a yi, ká bio gèn bìo sà le Dónbeenì yi à mi na mu dén yi.» ²⁶ O bióní na ó o bía á ba yí mon bín-kohó búí na ba dà a bè yi á à wiiraa wo ba nùpua yahó. Bìo ó o bía wó ba coon, á ba òn tétété.

Ba nì-hía vèeró bìo

(Matiye 22.23-33; Maaki 12.18-27)

²⁷ Ba *Sadusiéwa lé bia le ba nì-hía máa vèe. Lé bán nùwā yèn búí guara a Yeesu cǎn buée túara a yi: ²⁸ «Nì-kàránlo, bìo ó o *Moyiize túara henía non wen lé bìo kà: Hen ká a búí yan mín háa á húrun ò o yí yú za làa wo, á fàn za ko ò o fé fàn háa ya, à te ba zàwa yi mín za mu yèni yi.† ²⁹ Ka lòn nùpua nùwā hẹjun búí lá lée zàwa sí, ó o yahón so yan mín háa á húrun ò o yí yú za làa wo. ³⁰ Ó o jun ní so fó a maháa mu yan, ³¹ bún mǎn ó o tǎn ní so fó yan, á ba mí nùwā hẹjun yan wo bèenia á húrunka, ò o búí yí yú za làa wo. ³² Mu bàn véení ó o háa mu mún húrun. ³³ Àyà, nǎnzoñ na ba nì-hía á à vèe yi, ó o háa mu bìo ò sǎ a yén yi? Bìo ba mí nùwā hẹjun màhá yan wo bèenia.»

³⁴ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Ho òmínjá na lònbio báawa lè ba háawa wee ya mín. ³⁵ Èe ká ba báawa lè ba háawa na ko ba khíi vèe à yí le mukáni ho òmínjá na bò o buen yi bán máa ya mín. ³⁶ Ba yí dà máa bíní máa hí, lé bìo ba bonmín lè le Dónbeenì wáayi tonkarowà. Ba lé le Dónbeenì zàwa lé bìo ba véera. ³⁷ Ho laho na bía le vǎndè-za na

ho dǎhú wi yi bìo, ó o Moyiize zéení mu wéréwéré le ba nì-hía khíi vèe, ò o von o Núhúso le *Abaraahaamu fàn Dónbeenì là a *Izaaki fàn Dónbeenì là a *Zakoobu fàn Dónbeenì.‡ ³⁸ Le Dónbeenì lé bia yio wi lua fàn Dónbeenì, ká le yínón nì-hía fàn Dónbeenì. Lé bìo ba búenbúen yio wi lua lerén bìo yi.»

³⁹ Á ho *làndá bìo zéeníflowa nùwā yèn búí bía non wo yi: «Nì-kàránlo, fo bía se.» ⁴⁰ Lé bìo ba yi wi à ba bíní khà míten túa wo yi làa bìo búí.§

O Krista sǎmí zǎnló bìo

(Matiye 22.41-46; Maaki 12.35-37)

⁴¹ O Yeesu bíní túara ba yi: «Ba da à wé kaka à bíoraa le o *Krista lé o *Daviide mǎnmǎni? ⁴² Lé bìo ó o Daviide mí beere bía mu hā Leni vūahú yi:

«O Núhúso Dónbeenì bía non ì Núhúso yi:

‡Buee keení ì nín-tiání,

‡fúaa ká ì búrá ù zúkúsa ù tá,

á ù bò ù zení wán.*

⁴⁴ Bìo, ó o Daviide wee ve o Krista lè mí Núhúso, o ò wé o jǎhúso ká a mún pá à wé o mǎnmǎni kaka?»

Mi pa míten ho làndá bìo zéeníflowa bìo yi

(Matiye 23.6; Maaki 12.38-40)

⁴⁵ Bìo ba zǎamáa òn wee jí a bióní, ó o bía non mí nì-kenínia yi: ⁴⁶ «Mi pa miten ho *làndá bìo zéeníflowa bìo yi. Ba wa hā báká-beera zíló à wé héekaraa. Ba wa ba wé tēení ba yi lè le kǎnbii ba zǎamáa fémínló lara yi. Ho kàránló zǎni yahón lù, lè ho ònló ònló kēenínia na seka ba wé hueeka keení yi. ⁴⁷ Ba wee khà ba maháawa juua bìo, á mún wa ho fioró na túee wéró à ba nùpua leéka le ba téréna. Lé bún búenbúen non á ba lònbee khíi wíoka à déraa wán.»

21

O mahá-khenii hāmu bìo

(Maaki 12.41-44)

¹ O Yeesu hǎonía mí yahó á lora khíi fò, ó o mon ho nǎfòrò bǎnsowà na wee kúee mí hāmu hā bonkoní yi le *Dónbeenì zǎ-beeni yi. ² Ó o mún mon o mahá-khenii búí ò o wee kúee mí tǎmónwà bìo jun, ³ ó o bía: «Le ì mì ho túiá na mia: O mahá-khenii na kà bìo na ó o kúaa á boo po bia ká búenbúen

† 20:28 Mi loñ Làndá zéeníló vūahú (Deutéronome) 25.5
Léró vūahú (Exode) 3.6

* 20:43 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 110.1

‡ 20:37 Mi loñ Léró vūahú (Exode) 3.6

§ 20:40 Mi loñ

bio. ⁴ Lé bìo le wárfi na ba búenbúen wó lè mí hāmu lè dìo ba yú puunfá. Ó orén lè mí khemu, ò o pá kúaa bio wi o cón búenbúen na ó o lá wé è dí.»

*Le Dónbeenì zì-beenì fióró bio
(Matiye 24.1-8; Maaki 13.1-8)*

⁵ Bìo ba nùpua nùwā yen búí wee bío le Dónbeenì zì-beenì bìo, le le donkhueéera lè hā *hue-senfi lè mu biowa na ba wó lè mu hāmu, ó o Yeesu bíá non ba yi: ⁶ «Pàahú búí khífi dā ká bìo mí yìo wi wán kà á à fi. Hàri huee máa kefi mí ninza huee wán.»

Ho yéréké biowa na khífi wé á ho dímjíá á à véráa

⁷ Á ba tùara a yi: «Nì-kàránlo, lé ho pàahú yén á bún bìo so ò wé yi, á lé mu bìo yén khífi zéení le mu bìo mu wéro pàahú dǎn?» ⁸ Ó o Yeesu bíá: «Mí pa miten bio. Mí yí díá le ba víiní mia. Lé bìo á nùpua cèrèè khífi buen í yèni yí á à bío: «Í lè o *Krista, ho pàahú dǎn.» Ká mí màhá yí bè ba yi. ⁹ Hen ká mí khífi wee jí hā hā táró, lé ho káaló bìo, à mí yí dèé mí yiwa. Lé bìo á bún biowa so ko mu wé ho yahó. Ká bún dèenía máa wé ho dímjíá véro pàahú.»

¹⁰ Ò o bínfi bíá bò mu wán: «Ho síf búí khífi wé è lé vaá fi lè ho síf veere, á ho kǎhú búí khífi wé è lé vaá fi lè ho kǎ-veere. ¹¹ Ho tá dèkénòn sūmáa khífi wé hā lùá búí yi, á le híni lè mu vón-kora khífi kefi lùá cèrèè yi. Mu bè-beera búí na bìo á à wé le záníí á à wé ho wáayi lè ho tá yi.

(Matiye 10.17-22; Maaki 13.9-13)

¹² «Èe ká sání à bún búenbúen dā, á ba à wíika mia á à beé lò. Ba à bua mia á à varáa ba *zúifúwa kàránló zíní yi á vaá cífi, á à kúee mia ho kásó yi. ¹³ Ba wé è bua mia á vaá díni hā kána júnása lè ba ba-zàwa yahó bìo mí tà mì bìo yi. ¹⁴ Lé bún mí ì bè yi á à zéenína í bìo. ¹⁵ Mí bè mí hácírfi bìo kà lè bìo wán: Mí yí dèé mí yiwa bìo mí vaá bío á à fenínáa miten bìo yi. ¹⁶ Ínén í beere lé yia á à na hā bónífi lè mu bè-zúimíní mia, á mí zúkúsa ó o búí máa dàni máa sánsá mia á mún máa kán. ¹⁷ Hàri mìn maáwà lè mìn nuwá, mìn zàwa lè mìn nùwà na ká, lè mìn bónlòwà miten lé bán á à dé mia á à na, á mí cèrèè búí ba à búe. ¹⁸ Ba nùpua búenbúen á à jín mia bìo mí tà mì bìo yi. ¹⁹ Èe ká hàri mí jún-vání dà-kéní búí máa ví. ²⁰ Mí fàrá dìn

sese, bún lé bìo á à na ká mí ì yí le mukāni na máa vé.

*O Yeesu wee bío ho Zeruzaleemu fióró bìo
(Matiye 24.15-21; Maaki 13.14-19)*

²⁰ «Pàahú na mí khífi mí ba hīn-táwá lè mí kuio ká ba kífi ho Zeruzaleemu yi, bún ká mí ì zūn le cíni ká ho fióró yi. ²¹ Hón pàahú so yi á bia á à kefi ho *Zudee yi ko ba lùwí yòo hā búaa. Bia á à kefi ho Zeruzaleemu yi ko ba lé ho yi lén, à bia wi hā mana yi yí bíní buee zo ho yi. ²² Lé bìo mu ò wé le cífi fíló wizooní na le Dónbeenì bónífi viahú bè-bónífi búenbúen á jii ì sí yi. ²³ Ho yéréké khífi sá ba há-séenasa lè ba há-jàawa yi mu zoñ. Lé bìo mu ò wé le yi-véè lāa sòobéè ho kǎhú mu yi, á le Dónbeenì á à zéení le le síi wee cí ba nùpua mu yi. ²⁴ Ba à búe ba búí lè hā hā khàra, ká ba búí ba à bua à varáa hā kǎ-vio yi, á bia yínóni ba zúifúwa buéé fi ho Zeruzaleemu á à keefi ho yi fúaa ba pàahú jii sú.

*O Nùpue Za bíní buenlò bìo
(Matiye 24.29-35; Maaki 13.24-31)*

²⁵ «Mu bìowa búí na síf yí zū khífi wé le wii le ho píihú lè hā mànaayio yi. Ho dímjíá kánasa búenbúen á yilera à yaa mu yámú jumu na wee kùrìn sǎ jíló bìo yi. ²⁶ Ba nùpua búí yiwa á à dè dè è yuunika ká ba leékaa bìo khífi wé ho tá wán mu pàahú, lé bìo á ho wáayi bìo búenbúen á à dèké. ²⁷ Bún ká ba à mí a *Nùpue Za hā dùndúio wán ká a yòo lua lè mí dànló lè mí kúkú beenì. ²⁸ Ká bún biowa so wéro jii khífi héra, à mí híni dìn à hóoní mí júná lé bìo á mí kánlò wáa sùaráa.»

O Yeesu lá ho fíkiyéé bìo á kàrána lè ba nùpua

(Matiye 24.32-35; Maaki 13.28-31)

²⁹ Bún món ó o Yeesu wà le wàhiire na ká non ba yi: «Mí lofi ho *fíkiyéé vǐndèè lè hā vǐnsǎ na ká. ³⁰ Ká hā hía wee sà mí vǐn-yórowà, se mí zū le ho vǐohó téréo dǎn. ³¹ Lāa bún síf ká mí khífi mon ká bún biowa so wee wé, à mí zūn le le *Dónbeenì béenì sùaráa. ³² Le í mí ho tūáa poni na mia: Ho pàahú na ká nùpua máa hí máa vé ká bún biowa so búenbúen yí wó. ³³ Ho wáayi lè ho tá khífi vé, ká í bónífi hǎn ñ kefi bún fíee.

Mí wé fání mí yo

yia wee lá ho na? Yínón yia ba wee lá ho na yi le? Àwa! Ìnén wi mi tíahú lòn ton-sá bìo síi.

(*Matiye 19.28*)

²⁸ «Bìo á mi wee tà *κενί* làa mi *ῥέε* le lònbee na wee yí mi yi, ²⁹ le bún nòn á le béenì na á ì Maá nòn mi à ì mún nòn mia. ³⁰ Mi khíí dí á à ì ju làa mi ì béenì yi, á mi mún khíí *κεενί* ba bá-zàwa kanmúiní wán á à cínfíraa o *Isirayeele zì-júná píru jun.»

O Yeesu bía le o Piere híá pí mí bìo

(*Matiye 26.31-35; Maaki 14.27-31; Zān 13.36-38*)

³¹ O Yeesu bía nòn o Simòn Piere yi: «Simòn, Simòn, héyì! Loń! O *Satāni fìora ho wòhú le Dónbeeni cón yú à didírāa mia làa bìo ba wé didírāa mu dūmu à lén zàn-bìo. ³² Èé ká ì màhá fìora nòn fòh, à le sīdéró yí fòo fòh. Ká ù khíí tà yèrēmāa òuara ì cón, à ù hení mìn zàwa sīa.» ³³ Ó o Piere bía nòn wo yi: «Núhúso, hàrì à mu wé kàsò, á ì ì zo ho làa fo. À mu wé húmú, á ì ì hí làa fo.» ³⁴ Ó o Yeesu bía: «Piere, le ì bío mu na fòh: Ho zuia ó o kò-béé maa wá, ká ù pá le fo yí zū mi à dòn hā cúa-tín.»

Mi wé wíoka miten hā fio bìo yi

³⁵ Bún món ó o Yeesu bía nòn ba yi: «Bìo á ì híá tonkaa mia, à ì le mi yí òuara wá rí à yí òuara puure làa nakāa, á bìo búí cén fòora mia le?» Á ba bía: «Dèé búí yí fòora wen.» ³⁶ Ó o wáa bía nòn ba yi: «Àwa! Bìo ká wán ká yia wá rí wi ò o lá le òuara, à yia puure wi mún lá le òuara. Yia khà-tóní mia à wón yèé mí báká beenì, ò o yà ho búí. ³⁷ Le ì bío mu na mia: Le Dónbeeni bíoní vūahú bíoní na ká bìo ko à mu sá mi à jii sí: «Ba mà à dó ba bè-kora wérowà jii.»* Mu bon. Bìo túara ì dání yi á à wé jii ì sí.» ³⁸ Ó o nì-kenínia bía nòn wo yi: «Núhúso, lé hā khà-túa bìo jun na.» Ó o Yeesu bía: «Mí wáa díá kà.»

O Yeesu fìora hā Oliivewa Búee wán

(*Matiye 26.36-45; Maaki 14.32-41*)

³⁹ O Yeesu ló ho lóhó yi á wà van hā Oliivewa búee wán làa bìo ó o wee wé wérāa mu. Ó o nì-kenínia bò a yi. ⁴⁰ Bìo ó o vaá dòn ho lahó mu ó o bía nòn ba yi: «Mí wé fio bèra a na à mi yí zo mu bè-kora wé rí yi.»

⁴¹ Bún món ó o khèra làa ba á à yí lòn hen na ó o nùpue hue-lèenii dà vaá dá yi síi, á lí

fárá mí nònkójúná wán ò o wee fio ká síi: ⁴² «Ì Maá, ká fo tà, à ù yí le le lònbee na ká dá mi. Èé ká mu yí wé ìnén síi bìo ká ùnén síi bìo lé bìo wé.» ⁴³ [Bún món á le Dónbeeni tonkaro búí buée zéeniá miten làa wo, á híina a síi. ⁴⁴ O Yeesu wíokaa wee fio le mí sòobéé, lé bìo á bìo wà buée wé làa bìo á à sá a yi búenbúen ó o mòn, á mu wee beé o lò dakhíina, ó o fèenì yèrēmāa ka lòn cāni, á wee luioka lii kúia ho tá yi.] ⁴⁵ Bìo ó o fìora wó, ó o bínia òuara mí nì-kenínia cón á buée yú ba à mu dāmu bó ba, lé bìo ba yiwa wee várāa. ⁴⁶ Ó o bía nòn ba yi: «Mí yí da. Mí híni fio à mi yí zo mu bè-kora wé rí yi.»

Ba wìira a Yeesu

(*Matiye 26.47-55; Maaki 14.43-49; Zān 18.2-11*)

⁴⁷ Bìo ó o Yeesu òuara wee bío, à bún ba zāamāa búí vaá ló lua. Yia dú ba yahó lé o Zudaa, wón na lé o nì-kenínia píru jun nì-kéní mi beere. O buée dèení, ó o wà buée bó a Yeesu yi, á le mí ì tēení a yi lè le kònbii. ⁴⁸ Á wón bía nòn wo yi: «Èé, Zudaa, lé le kònbii tēení á fo ò bè yi á à dérāa o *Nùpue Za á à na le?» ⁴⁹ Ká bía làa wo bò mín zūna bìo híá à wé, á ba túara a yi: «Núhúso, wà dà à fi lè wa khà-túa le?» ⁵⁰ Á ba nì-kéní búí dèeniá hà ba *yankarowà núhúso ton-sá nín-tiāni jikāahú kúio. ⁵¹ Ká a Yeesu màhá bía: «Héyì! Mí díá kà.» Ò o dòn o nìi jikāahú ó o dèeniá wan. ⁵² Bún món ó o Yeesu yèrēmāa bía nòn ba yankarowà júnāsa, lè le *Dónbeeni zì-beeni parowà júnāsa lè ba nì-kía na wà buée wii wo yi: «Mí òuara mi khà-túa lè mī būaa guararāa ì wán le we? Ì lée nì-kāanii le?» ⁵³ Hā wizoóní búenbúen á ì lá wee wé *κενί* làa mia le Dónbeeni zì-beeni yi á mi yí wìira mi hón pàahú so yi. Èé ká ho pàahú na ká hón bìo sà minén lè le tíbíri pānká núhúso yi.»

O Piere pá a Yeesu bìo

(*Matiye 26.57-58, 69-75; Maaki 14.53-54; Zān 18.12-18, 25-27*)

⁵⁴ Bún món á ba wáa wìira a Yeesu á òuara vaá zonnāa ba yankarowà núhúso zii. O Piere bò ba yi ká a màhá khèra wi. ⁵⁵ Ba zoó lò ho dōhú ho lún síi yi á ba búí kará kínia

* 22:37 Mi loń Ezayii vūahú 53.12

yi. Ó o Piere buée zoó kará làa ba. ⁵⁶Ó o ton-sá háa búí mɔn wo ho dǎhú khoomu yi ò o kará, ó o fá mí yio wo yi, ò o bía: «O nni na kà mún fù wi làa wo.» ⁵⁷Ó o Piere pá mu, ò o bía: «Héyii! Háa mu, ɪ yàá yí zū a.»

⁵⁸Mu ù dé mí yi ò o búí tɪn mɔn wo, á wón bía nɔn wo yi: «Ūnén mún lé o nni mu bàn nì-kéní búí.» Ká a Piere màhá bía: «Nii mu, ɪ yí nɔn wo.» ⁵⁹Bio mu dá dò mí yi lòn léèrè dà-kéní síí ó o nì-veere búí tɪn pá bímía bía mu: «Mu bon kénkén. O nni mu fù wi làa wo, lé bìo ó o mún lé o Kalilee nni.» ⁶⁰Ká a Piere màhá bía: «Bìo á ūnén yàá wee bío á ɪ yí zū.» Ho pàahú dà-kéní kéní na ó o wee bío mu yi ó o kò-béé wá. ⁶¹Ó o Nùhúso yèrèmaa fá mí yio o Piere yi. Lé bún ó o Piere hácírí màhá buara bìo ó o Nùhúso bía nɔn wo yi wán: «Ho zuia ó o kò-béé maa wá ká ū pá le fo yí zū mí á dǎn hā cúa-tin.» ⁶²Ó o Piere hínɔn ló á léé wá bùbùbù.

Ba dásíwá wee ha a Yeesu ká ba a là a (Matiye 26.67-68; Maaki 14.65)

⁶³Ba nùpua na pan o Yeesu yi wee yáa mí jini yi na a yi ká ba a ha a. ⁶⁴Ba wee pe o yahó yi ká ba túa wo yi: «Ká fo lé le *Dónbeení jni-cúa fero bìo bon, à ū zéení yia vína fo.» ⁶⁵Hā bín-kora lè mí sííwá á ba wee bío na a yi.

Ba buan o Yeesu vannáa ho landá tuiá feerowá cǔn (Matiye 26.59-65; Maaki 14.55-65; Zān 18.19-24)

⁶⁶Bìo ho tá tǔn, á ba *zúífúwa nì-kía, lè ba *yankarowá júnása *lè ho landá bìo zéenílowa kúaa mín wán, à ba le ba bua a Yeesu buennáa minén na lé ho landá tuiá feerowá yahó. ⁶⁷Á ba tùara a yi: «Fo lé o *Krista à ū bío mu le wa jí.» Ó o bía nɔn ba yi: «Ì bía mu nɔn mia á mi máa tà mu, ⁶⁸ká ɪ mún tùara mia á mi máa bío dǎe. ⁶⁹Ká hā laa na kà wán, ó o *Nùpue Za á à keení le Dónbeení na dà mu bìo búenbúen nín-tíani.» ⁷⁰† Á ba búenbúen wáa bía: «À bún à fo lé le Dónbeení Za lon?» Ó o bía nɔn ba yi: «Lé minén miten bíja le ɪ lé orén.» ⁷¹Á ba wáa bía: «Wa màkóo wáa mía seéràsa yi. Warén waten wáa já a jni-cúa.»

† 22:69 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 110.1, Daniyεεle vūahú 7.13

23

Ba buan o Yeesu buararáa o Pilaate cǔn (Matiye 27.2, 11-14; Maaki 15.1-5; Zān 18.28-38)

¹Ho landá tuiá feerowá búenbúen hínɔn buan o Yeesu vannáa o *Pilaate cǔn. ²Bìo ba vaá dǎn bín, á ba wee bá a ká ba a bío: «O nni na kà á wa yú ò o wee khà wa nìpomu víini le ba yi cá ho lànpo à na a béé yi. Ò o mún wee bío le mí lé o *Krista, o béé.» ³Ó o Pilaate tùara a yi: «Lé ūnén lé ba *zúífúwa béé le?» Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Fo bía mu.» ⁴Ó o Pilaate bía nɔn ba yankarowá júnása lè ba zāamáa yi: «Bíoni na à ɪ Ì dǎn wán á à síinínaa o nni na kà jùhú á ɪ yí mɔn.» ⁵Ká ba màhá pá wíokaa wee bío lè mí pánká: «O wee káani wa nìpomu lè mí kàránlò. O búaa mu jùhú ho Kalilee yi á tò ho *Zudee yi féeé wà buée bó hen.»

⁶Bìo ó o Pilaate já hā bíoni mu, ó o tùara: «O nni mu léé Kalilee nni le?» Á ba le ūuu. ⁷Á bìo ó o zūna mu kà, ó o le ba bua a varáa o *Heroode cǔn, lé bìo ó o Heroode lé yia wi ho Kalilee jùhú wán, à wón mún wi ho Zeruzalemu yi mu pàahú.

Ba buan o Yeesu buararáa o Heroode cǔn

⁸Bìo ó o Heroode mɔn o Yeesu, ó o síi wan, lé bìo ó o já a sã míana, á lá wí ó o mi a wán hàrì hàáni. O lá wí ò o mi a ká a wee wé yéréké bìo búí. ⁹O tùara a yi làa bìo cèrèe ká a Yeesu màhá yí dó mí jini wo yi hùuu.

¹⁰Ba *yankarowá júnása lè ho *landá bìo zéenílowa dǎn wee kooní a Yeesu yi lè le heerè. ¹¹O Heroode lè mí dásíwá wee yáa mí jini yi na a Yeesu yi ká ba a zuaíka a yi. Ba zíníia wo lè ho báká beeni na se làa sòbóéé, à ba bíníia buan wo vannáa o Pilaate cǔn. ¹²Lé bún zoñ ó o Heroode là a Pilaate bímía wó ba bǔnlowá ká ba nɔn lá wee fi.

Ba le o Yeesu ko ò o búe (Matiye 27.15-26; Maaki 15.6-15; Zān 18.39-40; 19.4-16)

¹³Bún món ó o Pilaate von ba yankarowá júnása, lè ba ya-díwá lè ba zāamáa á kúaa mín wán, ¹⁴ò o bía nɔn ba yi: «O nni na kà á mi buan buararáa ɪ cǔn, á le o wee káani mu nìpomu. Àwa! ɪ mún wáa tùara a yi mi

búenbúen yìo yi, á hã wén-kora na mi le o wó na dà à dé o jùhú á ì yí mɔn. ¹⁵O Heroode bíníá buan wo buée nɔn wen, lé bio á wón mún yí mɔn o wékheró. O bɛntín yí wó bio búí na nɔn ó o koráa lé mu húmú. ¹⁶Ì ì bio le ba ha a lè hã làbàaní, ká ì ì díá wo o ò lén.» ¹⁷[Hen ká ho Paaki sánú díró dɔn, ó o Pilaate ko ò o lén o kàsó nì búí díá.]

¹⁸À búñ ba búenbúen páaníá wee bío pónpón: «Búe o, à ù díá o Barabaasi!» ¹⁹Wón Barabaasi so kàsó zoró jùhú lé bio ó o hía wi ho káaló fio yi, á bó a ni búí. ²⁰Bio ó o Pilaate wi ò o díá a Yeesu, ó o wíokaa túara ba zãamãa yi. ²¹Ká ba màhá wee wãamaka: «Búee wo ho *kùrùwá wán ò o hí! Búee wo ho kùrùwá wán ò o hí!»

²²Mu cúa-tín nùí ó o Pilaate bía nɔn ba yi: «Lée webio ó o wó khon yi? Ì yí mɔn bio búí na nɔn ó o koráa lé mu húmú. Ì ì bio le ba ha a lè hã làbàaní, ká ì ì díá wo o ò lén.» ²³Ká bārén bán pá lan wee wãamaka pónpón le ba búee o Yeesu ho kùrùwá wán. Á bārén wãamakaa lé hía yú ho pánká. ²⁴Ó o wãa tà le mí ì wé bio ba wee cà. ²⁵O nì na ba le o díá, wón na kera ho káaló fio yi á wó le nì-búee ba dó ho kàsó yi, ó o léra díá, ò o nɔn o Yeesu ba dásíwá yi le ba wé làa bìo bio zúífúwa sía vá yi.

Ba dásíwá buan o Yeesu wàráa

(Matiye 27.32-34; Maaki 15.21-23; Zãn 19.17-22)

²⁶Bio ba buan o Yeesu wàráa, á ba vaá fò mín làa Σιρηνά* nì búí na ba le Σιμων, ò o ló hã mana yi lua. Á ba dásíwá wiira a buée séeníá lè ho kùrùwá, ò o bèráa o Yeesu mɔn. ²⁷Ba minka zãamãa bò a yi á séeníá ba háawa búí na wee wá kùaará a bio yi. ²⁸Ó o Yeesu yèrèmmáa wee bío làa ba: «Zeruzaleemu háawa, mi yí wá ìnén bio yi, ká mí wá minén miten lé mí zãwa bio yi. ²⁹Lé bio hã wizoóní búí na lua yi, á ba khíí wé è bio: «Ba háawa na yí máa te làa bìa ñhí yí ton za yí yèeníá yí mɔn bán júná bɛntín sí.» ³⁰Hón pãahú so yi ká ba á bío ò na hã búaa yi: «Mí tɛ jì wɛn» á mún ñ bio lè hã dòn búaa: «Mí pe wɛn»† ³¹Lé bio ká ba wee wé ìnén na ka lòn bũen-siire ká síí, á minén na ka lòn bũen-heni bio khíí dà búñ wán.»

* 23:26 Σιρηνά: Ho lée lóhó búí na wi ho Afiriiki kòhú yi á sùarãa yi lè ho Mèditeranée yámú jnumu. O Yeesu pãahú á ba zúífúwa búí hía wi ho lóhó mu yi. † 23:30 Mí loú Ozee vùahú 10.8.

Ba búaa o Yeesu ho kùrùwá wán
(Matiye 27.35-44; Maaki 15.24-32; Zãn 19.17-27)

³²Ba mún buan nì-wanna nùwã jun búí na ba à páaní ì búe là a Yeesu. ³³Bio ba vaá dɔn ho lahó na ba wee ve làa «Nún-bòkuee» á ba búaa o Yeesu ho *kùrùwá wán bín. Ba nì-wanna nùwã jun á ba mún búaa hã kùrùwá wán bín. O nì-kéní wi là a Yeesu nín-tiáni ká yia so wi là a nín-káahó. ³⁴[Ó o Yeesu bía: «Ì Maá, sɛn díá na ba yi, lé bio ba yí zú bio ba wee wé.»] Bún mɔn á ba dásíwá wó le jún-sini bìo á sankaarãa o sɛ-zínia. ³⁵Ba zãamãa ñhí bín á wee loñ. Ba *zúífúwa júnása bán wee yáa mí jini yi na a yi ká ba á bío: «O fenía ba búí, le orén mún fení miten ká a lé o *Krista bio bon, yia le Dónbeení mɔn lera.» ³⁶Ba dásíwá mún wee yáa mí jini yi na a yi. Ba vá buée bó a yi, á hoonía mu bè-jia yòò nɔn wo yi ³⁷á ba wee bío: «Hen ká fo lé ba zúífúwa bée, à ù fení ütɛn ütɛn.» ³⁸Yòò o jùhú yi á bio ká lé bio ba túara: «YIA KÀ LÉ BA ZÚÍFÚWA BÉE.» ³⁹Ba nì-wanna na ba búaa nì-kéní wee là a ká a bío: «Fo yínóí o Krista le, á ù fení ütɛn ütɛn à ù mún fení warén lon!» ⁴⁰Ká a nì-kéní na so wón bɛn wee zá lè mí ninza mu ká a bío: «Fo yí máa zɔn Dónbeení le? Yínóí le lònbee dà-kéní mu á ù wi yi le? ⁴¹Warén bán ko lè le lònbee, lé bio wa wékhe lé hia dó wen mu yi, ká arén wón yí wó bè-kohó.» ⁴²Bún mɔn ó o bíníá bía: «Yeesu, hen ká fo khíí buara lè ù bɛni, à ù pa ì bio.» ⁴³Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Le ì mì ho túiá poni na foñ: Ho zuia ká fo ò kerí làa mi le Dónbeení cɔn.»

O Yeesu húmú

(Matiye 27.45-56; Maaki 15.33-41; Zãn 19.28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵Mu wó à le wii wá yòò fàrá, á ho kòhú búenbúen ñhí wó le tífírí á míana fúuu fúaa le wi-haarè. Ho pónsòrò na zoó le *Dónbeení zì-beeni yi á lenkaa mín tíahú. ⁴⁶Ó o Yeesu bía pónpón: «Ì Maá, ì wee dé ì mànakà ù nì yi.» Bío ó o bía búñ wó, ó o húrun. ⁴⁷Bio ho Oroomu dásíwá kuure jùhúso mɔn bio wó, ó o khonía le Dónbeení, ò o wee bío: «O nì na ká bɛntín lá téréna.» ⁴⁸Ba zãamãa na buara buée lora mu bio mu á mɔn bio wó, á ba bíníá wá ká ba

yara sò làa sòobée. ⁴⁹O Yeesu bàn bǎnlowà búenbúen lè ba háawa na bò làa wó hàrí ho Kalilee yí á buée khèra òn wee loí bìo wee wé.

O Yeesu nùulò bìo
(*Matiye 27.57-61; Maaki 15.42-47; Zān 19.38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹Nii búí háa wi bǎn á yèni ba le Zozεεfu. O wee lé ba *zúifùwa lóhó na ba le Arimatee yi. O fù léé nì-tente na téréna, á háa wee lóní le *Dónbeenì béeñi buenlò. O fù lé ba zúifùwa làndá tiiá fεerowà nì-kéní, ká a màhá fù yí tà bìo ba ninzáwa jini tò wán wó. ⁵²Ó o wà van o Pilaate cǎn vaá flora a Yeesu nì-hínmu. ⁵³Bún món ó o huera a ho *kùrùwá wán, á líí pon yi lè ho bunlò, á lá vaá nùuna le búure na có ho búaaahó yi, ná á nì-hío lá òn yí nùuna yi yí mǎn.[‡] ⁵⁴Mu wó ho yèzúma zòh zǎihú á ho *Sabaa jùhú búaráa. ⁵⁵Ba háawa na bò là a Yeesu hàrí ho Kalilee yi á bò mín là a Zozεεfu vaá mǎn le búure, á lora bìo ó o Yeesu nì-hínmu òmánaa. ⁵⁶Bún món á ba bǎnía vaá wee wíoka ho jilò lè mu bìo na sǎmu sí o Yeesu mu sǎnia bìo yi. Ho Sabaa zòh á ba wúina làa bìo ho làndá heníanaa mu.

24

O Yeesu vèerò bìo
(*Matiye 28.1-9; Maaki 16.1-8; Zān 20.1-10*)

¹Ho dimaasi zòh yǎnbí bǎirìi á ba háawa hínon lá ho jilò na sǎmu sí na ba lá wíokaa, á buan vannáa le búure wán. ²Ba vaá yú le hue-beeni na lá pon le búure jii à le bǎnía khíí díá. ³Á ba yòó zon, ká ba màhá yí zoó mǎn o Nùhúso Yeesu sǎnia. ⁴Á ba òn yilera lùnkaa, à bǎn à báawa nùwǎ jun na sǎ-zǎnia wee juiika òn ba yahó. ⁵Bìo ba zǎna òn cǎiorá mí júná, á ba nùpua mu bíá làa ba: «Lée webio nǎn á yia yìo wi lua á mí buée wee cà ba nì-hía lùe yi? ⁶[O míá hen. O vèera.] Mì le mì yiwa bìo ó o hía bíá nǎn mia wán ká a wí ho Kalilee yi: ⁷«O *Nùpue Za ko ò o dé ba bè-kora wérowà ní yi, à búεε ho *kùrùwá wán, à vèe hǎ wizooní tǎn ní zòh.»»

[‡] 23:53 Ba zúifùwa búráa: O Yeesu pǎahú ká ba zúifùwa na níí se fù wee wé cé mí búráa hǎ búaaarà yi. Hǎ búí wee wé hǎ bú-kǎní á ho zǎ-júhú dà-kéní nùpua wé nùu yi. Hǎ búráa mu ba fù wee wé pe jini lè hǎ hue-beera. Bíá yí dà hǎn búráa so sí máa cé, bǎn búráa fù wee wé cé ho tá kǎamáa yi. Ba fù wé khúuní hǎ à hǎ wíoka wé mì, lé bìo ká yia vará hǎ wán tàà o òn hǎ, se bǎnso tun.

⁸Á ba hácirí màhá bǎnía buara o Yeesu bíoní wán. ⁹Á ba bǎnía wà vaá bíá mu búenbúen nǎn ba tonkarowà píru òn làa bíá ká búenbúen yi. ¹⁰Ba lé o Makadala Mari, là a Zaana, là a Zaaki bàn nu Mari. Ba há-vio na lá páania wi làa ba á mún bíá mu bìo dà-kéní mu nǎn ba tonkarowà yi. ¹¹Éε ká ba tonkarowà màhá lá hǎ bíoní mu lòn bǎn-conconwà, á ba yí tà ba bìo. ¹²[Ká a Piere màhá pá hínon lùwa van le búure wán à vaá líí lúnlúra ò o lora le yi. Á ho nùulò òn lè òn ó o mǎn. Ó o wó coon bìo wó bìo yi á bǎnía vannáa mí zǎi.]

O Yeesu zéenia mǎn lè mí nì-kénia búí
(*Maaki 16.12-13*)

¹³Le wizooni mu mí bæere zòh, ó o Yeesu nì-kénia nùwǎ jun búí bò mín nǎn ho lóhó na ba le Emayusi. Horén lè ho Zeruzaleemu á à yí léèrwa bìo jun væni síí. ¹⁴Bìo wó khíina búenbúen lé bǎn bàn láakáwá á ba wee tà. ¹⁵Bìo ba wee bío ká ba à wǎaní mín ká ba wà, ó o Yeesu mí bæere buée bó ba yi á bò làa ba. ¹⁶Ba jòh wee mì a, ká bìo búí màhá hò ba á ba yí zǎna a. ¹⁷Ó o Yeesu tùara ba yi: «Lée webio á mí wee wǎaní wán ká mì wà?»

Á ba òn so mí yara. ¹⁸Á ba nì-kéní na ba le Keliopaasi bíá nǎn wo yi: «Ba nùpua na buara ho Zeruzaleemu yi búenbúen, á ùnén ù òn lé yia yí zǎ mu biowa na wó hǎ wizooní yen na ká yi le?» ¹⁹Ó o tùara ba yi: «Á bǎn biowa so lè mu yǎn?» Á ba bíá nǎn wo yi: «Bìo wó a Nazareete nìi Yeesu yi há. O lá lé le *Dónbeenì jì-cúa fεero. Le Dónbeenì lè ba nùpua zǎna le o pǎnká wí mí bè-wénia lè mí bíoní yi. ²⁰Wa *yankarowà júnása lè wa ya-díwá nǎn wo bíá yí zǎ le Dónbeenì yi à bǎn sínia jùhú à búé, á ba búaa wo ho *kùrùwá wán. ²¹Wa lá wee leéka le orén lè yia ko ò o kǎní a *Isirayεle nìpomu, ká mu yìo wǎa máa lé. Ho zǎia lé mu biowa mu wéro wizooní bìo tǎn. ²²Wa kuure háawa nùwǎ yen búí wó wen coon. Ba fù hínon le yǎnbí bǎirìi á van le búure wán, ²³ká ba màhá yí vaá yú a sǎnia. Á ba bǎnía buée bíá mu nǎn wen, à ba mún bíá

le Dónbeeni wáayi tonkarowà búí zéenia míten làa mí, à ba bía non mí yi wéréwéré le o yio wi lua. ²⁴ Wa ninzàwa nùwà yen búí mún van le búure wán á vaá mɔn mu búenbúen làa bio ba háawa bíaráa mu, ò o Yeesu wón ba yí mɔn.»

²⁵ Ó o Yeesu màhá wáa wee bío làa ba: «Mi lé ba bɔnbúwá. Mí yí máa dé mí sía le Dónbeeni jì-cúa fɛerowà bè-bíonii yi fúa.

²⁶ O *Krista so lá yí ko ò o lò be kà síi à yíráa mí cùkú beeni le Dónbeeni cɔn le?»

²⁷ Bún mɔn ó o wáa zéenia bio bía a dání yi le Dónbeeni bíoní vūahú yi búenbúen bân kúará. O búu mu júhú là a *Moyiize vɔnna á vaá lá là le Dónbeeni jì-cúa fɛerowà vɔnna búenbúen.

²⁸ Bìo ba vaá bó ho lóhó na ba wee va yi, ó o Yeesu wó lòn nìi na le mí ì khíí á à va làa yahó. ²⁹ Ká ba màhá hò a le o yí wé mu, à ba bía non wo yi: «Día à ù cāa làa wen, ho tá wee hī.»

Ó o Yeesu wáa zoó làara ba wán. ³⁰ Bìo ba wee dí, ó o lá ho búurú, á dó le Dónbeeni bāráká, ò o cèekaa ho non ba yi. ³¹ Lé bún wán á ba yio màhá fá, á ba zūna a. Ó o dèenia nuuna vúnun ba yahó. ³² Á ba wee bío làa mín: «Bìo ó o fù wee bío ká a zéení le Dónbeeni bíoní kúará làa wen ho wòhú wán á wa sía so fù yí hā le?»

³³ À ba dèenia hínon bínía non ho Zeruzaleemu. Ba vaá yú ba tonkarowà píru dòn le mí ninzàwa mín wán bín, ³⁴ á bán wee bío làa ba: «O Núhúso vèera bio bon. O Simɔn mɔn wo.» ³⁵ Á barén mí beere lá bìo wó ho wòhú wán bía non ba yi, làa bio ba zúrnanáa o Yeesu pàahú na ó o wee cèeka ho búurú yi.

O Yeesu wíokaa zéenia míten le mí tonkarowà

(Matiye 28.16-20; Maaki 16.14-18; Zān 20.19-23; Bè-wénia 1.6-8)

³⁶ Bìo ba wi bún bíoró yi, à bún ò o Yeesu mí beere dèenia wi ba tíahú [ó o bía non ba yi: «Le ho héerà keń làa mia.»] ³⁷ Á ba zāna dàkhíina, lé bio ba mɔn wo wó làa nì-hónbóní. ³⁸ Ká a Yeesu màhá bía làa ba: «Mí yilera yáara le we? Lée webio non hā titikaa wiráa mí sía yi? ³⁹ Mi loń ì níni le ì zení. Mu lé ìnén ì beere. Mí buee dā mi loń, lé bìo ó o nì-hónbóní sánía mía làa bìo mi mɔn à ìnén sánía wiráa bio síi.» ⁴⁰ [O bía hɔn bíoní so non

ba yi, ò o zéenia mí níni le mí zení làa ba.]

⁴¹ Ká ba minka sī-wee làa bio mu wó ba coon bio yi, á ba pá yí tà yí tà le o Yeesu vèera bio bon, ó o wáa bía non ba yi: «Bè-dínii wi mi cɔn le?» ⁴² Á ba non o ceza na sɔn sɔn-kéní wo yi, ⁴³ ó o fó a là ba yio yi.

⁴⁴ Bún mɔn ó o bía non ba yi: «Bìo kà lé bio á ì bía non mia pàahú na á ì làa mia páania wi: Bìo túara ì dání yi búenbúen o Moyiize làndá là ba jì-cúa fɛerowà vɔnna, le hā leni vūahú yi á lá ko mu wé.» ⁴⁵ Bún mɔn ó o Yeesu wó á ba wee zūn le Dónbeeni bíoní vūahú bíoní kúará, ⁴⁶ ò o bía non ba yi: «Mu túara kà: O *Krista ko ò o lò be, bún mɔn ò o vèe hā wizooní tin níi zòh. ⁴⁷ Bìo kà lé bio mi bue o yèni yi à na hā síwá nùpua búenbúen yi: «Mí yèrémá mí yilera le mí wárá à mí yí mu bè-kora séndiaró.» Mí búu mu júhú ho Zeruzaleemu yi. ⁴⁸ Bìo mi mɔn à mí bío na ba nùpua yi. ⁴⁹ Ìnén ì beere á à tonka le Dónbeeni Hácírí na le dó mí jii le mí ì na á le è lii mi wán, ká mí màhá ko mí keení ho lóhó yi fúaa le Dónbeeni pánká lé ho wáayi à lii mi wán.»

O Yeesu yòora le Dónbeeni cɔn

(Maaki 16.19-20; Bè-wénia 1.9-11)

⁵⁰ Bún mɔn ó o Yeesu fó ba á ba ló ho lóhó yi wà vaá sùaráa ho Betanii yi, lé bún ó o hoonía mí níni ò o dúbuaa ba yi. ⁵¹ Pàahú na ó o wee dúbua ba yi, ó o làa ba saawaa mín yi, [ó orén wón buan yòora ho wáayi.] ⁵² [Ká barén bán ùaania wo] à ba bínía van ho Zeruzaleemu ká ba sía wan làa sòobée. ⁵³ Ba yí máa khí le *Dónbeeni zì-beeni yi. Ba wee buee ùaani le bín fée.

Le Dónbeenì bín-tente vūahú na

ó o
Zān
túara

Vūahú túaró nūhú

O Zān na hía lé o Yeesu nì-kenínia nì-kení lé wón túara ho vūahú na kà. O sansan wee bío mīten bío, ò o le o nì-kenínii búí (18.15), táá o nì-kenínii na ó o Yeesu wa (13.23; 19.26; 20.2; 21.7, 20,41).

Bìo o Matiye là a Maaki là a Luki túara cèrèè ó orén wáa yí bínía yí tò yí mí vūahú yi. Bío o Zān túara mí vūahú lé bío kà:

1. O zéénia le o Yeesu lé le Dónbeenì bfoní na wi fεεε, le o wó mīten là a nùpue á buée kará làa wen. O zéénia bío ó o Zān Batiisi fεεra a Yeesu tūiá poni dání yi. O mu zéénia bío ó o Yeesu fōrāa mín lè ba nùpua lè mí síwà (1).
2. O Zān zéénia le o Yeesu ló le Dónbeenì cōn, á mún zéénia bío o Yeesu kārānna lè ba nùpua (2-12).
3. O zéénia bío ó o Yeesu kārānna lè mí nì-kenínia ho tīnāahú na ba wīra a yi (13-17).
4. O Zān bía bío wó a Yeesu yi bío (18-19).
5. Ho vūahú vaa véení, ó o mún bía a vèeró, làa bío ó o zéénianāa mīten lè mí nì-kenínia mí vèeró mōn bío (20-21).

O Yeesu Krista lé le Dónbeenì Bìoni

¹ Mu nūhú búεení, á yia lé le Bìoni á wi ká bío búí òn yí léra. O páanía wi lè le Dónbeenì. Orén mí bæεε lé le Dónbeenì. ² Mu bío búεnbúεn nūhú búεení, ká arén lè le Dónbeenì páanía wi. ³ Lé orén á le Dónbeenì òn wán lérarāa mu bjo búεnbúεn. Bío ó o nī yí kera lénló yi būn mía. ⁴ Orén lé yia le mukāni wee lé cōn. Dén mukāni so ka lòn khoomu na wee zéení bío le Dónbeenì karāa lè ba nùpua. ⁵ Mu khoomu mu wee dé le tībírí yi, á bìa wi le tībírí mu yi wee pí mu bío.*

⁶ Nii búí hía wi bín á le Dónbeenì tonkaa. O yèni ba le Zān.† ⁷ Lé orén buara buée wó yia ka lòn khoomu seérāso, á wee mì ho tūiá o jii, bèra a na á ba búεnbúεn tà le yia ka

lòn khoomu á bío bon orén pānká yi. ⁸ Orén mí bæεε hía yīnōi yia ka lòn khoomu, ká a buée wó o seérāso, á mà ho tūiá o jii. ⁹ Yia lé mu khoomu binbirì á buara ho òmíjíná yi á buée wee dé mu khoomu ba nùpua búεnbúεn wán.

¹⁰ Yia lé le Bìoni á wi ho òmíjíná yi, ho òmíjíná na le Dónbeenì òn orén wán á léra. Èε ká ho òmíjíná mu nùpua màhá yí zūna a.

¹¹ O buara mín kūrú lúε yi, á bìa bío sà a yi pá a bío. ¹² Ká ba tīahú á ba búí màhá tà a bío, á dó mí sīa wo yi. Bán ó o wó á ba wó le Dónbeenì zàwa. ¹³ Ba yí wó le Dónbeenì zàwa làa bío ba nùpua wee terāa ba zàwa bío. Ba mún yí wó le Dónbeenì zàwa làa bío ó o báa là a hāa wee páani á yírāa ba zàwa bío. Le Dónbeenì mīten lé òn wó á ba lé le zàwa.

¹⁴ Yia lé le Bìoni á buée wó a nùpue, á kará làa wen. O sāamu jii mía. Lé orén wee zéení ho tūiá poni binbirì làa wen. Wa fá wa yio o cūkú yi, hia ó o Za kéní na ló mín Maá Dónbeenì cōn wé yí.

¹⁵ O Zān na lé o seérāso á bía bío ká pōnpōn o dání yi: «Yia ká lé yia á i fèra bía bío nōn mía. I bía le o wi i mōn bō o buen, ká a màhá po mi lé bío ó o wi i yahó hàani.»

¹⁶ Mu bè-tentewà lè mí síwà na lé o sāamu na jii mía á wa búεnbúεn yú nāmaa mín wán. ¹⁷ Ho làndá lé o *Moyiize á le Dónbeenì bō yi nōnāa ho wen. Ká mu sāamu lè ho tūiá poni lé orén na lé o Yeesu *Krista á le Dónbeenì bō yi zéénianāa mu làa wen. ¹⁸ Nùpue na òn le Dónbeenì wón mía. Ká arén na lé o Za kéní na lé le Dónbeenì, yia páanía wi là a Maá Dónbeenì, lé wón nōn ó o Maá bío zūnāa.

Bìo ó o Zān Batiisi bía mīten dání yi

(Matiye 3.1-12; Maaki 1.2-8; Luki 3.15-17)

¹⁹⁻²⁰ Wizonle búí á ba *zúifūwa júnāsa na wi ho Zeruzalemu yi á tonkaa ba yankarowà là a Levii nūwā le ba buée tūa o Zān yi le o lé o nùpue yén sí. Ó o yí sà mu, ò o mà ho tūiá wéréwéré nōn bìa ba tonkaa yi: «Inén yīnōi o Krista, yia le Dónbeenì mōn léra.» ²¹ Á ba tūara a yi: «Á fo lé o nùpue yén sí? Fo lé le *Dónbeenì

* 1:5 á bìa wi le tībírí mu yi wee pí mu bío: Le Dónbeenì bìoni vōnna búí yi, á mu bía ká sí: á le tībírí maa òn mu bío. † 1:6 O Zān na bío bía hen lé yia hía wee bātízé ba nùpua. Mí loí Matiye vūahú 3.1-17

ji-cúa fεero *Elii[‡] le?» Ó o Zān le mí yínón Elii. Á ba bīnía tūara: «Á fo lé le *Dónbeeni ji-cúa fεero na wa wee lòní[§] le?» Ó o Zān le bùeé. ²² Á ba wáa bía non wo yi: «Ūnén bèn lé o nùpue yén síí? Wa ko wa vaa zéeni bio búí à na bía tonkaa wen yi. Fo lée wée?» ²³ Ó o Zān bía: «Īnén lé yia le *Dónbeeni ji-cúa fεero *Ezayii bía bio:

«Nii búí wee bío pónpón le dùure yi kà síí: Mi wíoka ho wǎhú ká a Núhúso o buen.»^{*} »

²⁴ Bía ba tonkaa o Zān cǎn búí lé ba Farizēwa. ²⁵ Á bán tūara a Zān mu yi: «Ká fo yínón yia le Dónbeeni mon léra, á yínón o Elii, á mún yínón le Dónbeeni ji-cúa fεero na wa wee lòní, á lée webio non fo wee bátízéa ba nùpua?» ²⁶ Ó o Zān wáa bía non ba yi: «Īnén wee bátízé ba nùpua lè mu jummu. Èe ká a búí wi mi tíahú á mi yí zū bio. ²⁷ Īnén fèra dú wón yahó. O nakāa tenló á Īnén yàá pá yí koráa.» ²⁸ Bio kà búenbúen wó ho Betanii[†] lóhó yi, ho muhú na ba le Zurudēn mǎn, hía ó o Zān hía wee bátízé ba nùpua yi.

O Yeesu ka lòn muini pioza á le Dónbeeni non

²⁹ Mu tá na lée tǎn, ó o Zān mon ò o Yeesu mà a wee buen, ó o bía: «Yia kà ka lòn muini pioza á le Dónbeeni non à sénnáa ho dímjíná nùpua bè-kora díá.[‡] ³⁰ Lé orén lé yia á ĩ bía bio kà síí: Nùpue búí wi ĩ mǎn bò o buen, ká a màhá po mi lé bio ó o wi ĩ yahó hàani. ³¹ Ī lá yí zū yia lé orén, ká ĩ màhá buéé wee bátízé ba nùpua lè mu jummu, bèra a na ò o *Isirayeele nipomu à zūn wo.» ³² O Zān mu pá bīnía bía bio kà wéréwéré: «Ī mon le Dónbeeni Hácírí à le lion o wán lòn háponi, á líí wi làa wo. ³³ Ī lá ñh yí zū yia lé orén, ká le Dónbeeni na tonkaa mi le ĩ bátízé ba nùpua lè mu jummu màhá bía non mi: «Fo ó mi le Dónbeeni Hácírí ká le yòò ló wee lii o nùpue búí wán. Wón lé yia á à bátízé ba nùpua lè

le Dónbeeni Hácírí.» ³⁴ Ī mon mu, á ĩ wee bío mu wéréwéré le o lé le Dónbeeni Za.»

O Yeesu lé yia le Dónbeeni mon léra

³⁵ Mu tá na lée tǎn, ká a Zān tǎn wi ho lahó dà-kéní mu yi lè mí nì-kenínia nùwā jun, ³⁶ ó o mon o Yeesu ò o wee khíí, ó o bía: «Yia wee khíí ká lé le *Dónbeeni Pioza.» ³⁷ Ó o Zān nì-kenínia nùwā jun mu já bio ó o bía, á ba dēenía bò a Yeesu yi. ³⁸ Ó o Yeesu yèrēmáa khíí lora á mon à ba bò a yi, ó o tūara ba yi: «Lée webio mi wee cà.» Á ba bía: «Arabii (bún kúará le: «nì-kàránlo»), lé wen fo wi yi?» ³⁹ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Mí buen, á mi vaa mi hen na á ĩ wi yi.» Á ba wáa bò a yi á vaá zūna bín. Mu wó le wi-háarè. Á ba wáa kará tò le wií bín làa wo.

⁴⁰ O Zān nì-kenínia nùwā jun na já a bioní á bò a Yeesu yi nì-kéní ba le Āndere, o Simǎn Piere bǎn za. ⁴¹ Yia ó o Āndere mu nín-yání van cǎn lé bǎn za Simǎn mu á vaá bía non wo yi: «Wa mon o Mesii.» (Mesii lé mu heberemu. Ká mu kúará lè mu kerεkimu ba le Krista, bún kúará le yia le Dónbeeni mon léra.) ⁴² Ò o fó a buararāa o Yeesu cǎn. Ó o Yeesu lora a yi ò o bía: «Fo lé o Simǎn, o Zān za. Āwa! Bio kà wán á ba wé è ve fo làa Sefaasi.» (Sefaasi lé mu heberemu. Mu kerεkimu yi ba le Piere, bún kúará le búaaahó.)

⁴³ Mu tá na lée tǎn, ó o Yeesu le mí ì va ho Kalilee kǎhú, ó o fò mín là a nì búí na yèni ba le Filiipu, ó o bía non wo yi: «Bè mi.» ⁴⁴ O Filiipu mu wee lé ho Betesayidaa lóhó yi, hen na ó o Āndere là a Piere wee lé yi. ⁴⁵ Bún mǎn ó o Filiipu bèn vaá fò mín là a Natanayeele, ó o bía non wón yi: «Yia ó o *Moyiize bía bio ho làndá vǎnna yi, wón na ba ji-cúa fεerowá mún bía bio, á wa yú. O lé o Nazareete nii Yeesu, o Zozeefu za.» ⁴⁶ Ó o Natanayeele bía non wo yi: «Bè-tente so dà a lé Nazareete yi le?» Ó o Filiipu bía non wo yi: «Buen á fo vaá mí a.» ⁴⁷ Bio ó o Yeesu mon

[‡] 1:21 Bio le Dónbeeni ji-cúa fεero Elii tonló sá vó, ó o buan yòora ho wáayi. Ba búí hía wee leéka le o ko ò o bīnī buen à dí yia le Dónbeeni mon léra yahó, à buee wíoka a buenló bio.

§ 1:21 O ji-cúa fεero na ba Farizēwa tūara bio lé o ji-cúa fεero na ó o Mǎyiize bía bio le o ka lè mínén bio síí à le Dónbeeni khíí tonka. Mi loñ Làndá zéenílǎ vūahú (Deutéronome) 18.15

* 1:23 Mi loñ Ezayii vūahú 40.3 † 1:28 Ho Betanii na ba bía bio hen hón wi ho Zurudēn muhú nisání. Ho wi mí dòn làa hía wi ho Zeruzalεemu nisání. ‡ 1:29 Ba zúifwa fū wee wé ya hā muini lè ba bà-kúio, à càráa mí bè-kora séndíaró. O Zān le o Yeesu ka lòn muini pioza á le Dónbeeni non, lé bio ó o Yeesu mu á ba à búe ba nùpua bè-kora séndíaró bio yi. Mi loñ Ezayii vūahú 53.

o Natanayeele ò o vará mà a, ó o bía bìò kà o dání yi: «Yia kà á kúaaakúaaamu mía yi. O lé o *Isirayeele nì binbirì.»⁴⁸ Ó o Natanayeele tùara a Yeesu yi: «Fo wó kaka zūnanáa mí?» Ó o Yeesu bía nòn wo yi: «Ī fèra mòn fo ká ũ kará le vîndèe na ba le fíkíyée tá, ká a Filiipu yáá ãn yi von fo.»⁴⁹ Ó o Natanayeele bía nòn wo yi: «Nì-kàránlo, fo lé le Dónbeeni Za. Fo lé o Isirayeele nìpomu bé.»⁵⁰ Ó o Yeesu bía nòn wo yi: «Fo dó ũ sī mī lé bìò á ĩ bía le ĩ mòn fo ho *fíkíyée tá. Áwa! Bè-beera búí yáá khíí wé fo ò mí ká mu po bìò kà.»⁵¹ Ò o pá bínía bía: «Le ĩ mī ho tũá na mia: Mí khíí mī ho wáayi ká ho héra, á le Dónbeeni wáayi tonkarowá wee bè o *Nùpue Za yi à liiráa à biní yòò.[§]»

2

O Yeesu yéréké bio na ó o nín-yání wó

¹ Hā wizooní bìò tīn zoñ, à bún mu yaamu sánú búí wee dí ho Kalilee kōhú lóhó na ba le *Kanaa yi. Ó o Yeesu bān nu kera bīn. ² Ba mún von o Yeesu lè mí nì-kenínja mu yaamu mu sánú ãníní. ³ Bio ho *divén hía vó, ó o Yeesu bān nu buée bía nòn wo yi: «Ba divén vó.» ⁴ Ká a Yeesu màhá bía nòn wo yi: «Hāa mu, lé ünén ko ũ zéení bìò á ĩ ko à ĩ wé làa mí le? Ī pàahú ãníní ãníní.»⁵ Ó o Yeesu bān nu wáa bía nòn ba ton-sáwá yi: «Bìò búenbúen na ó o hía à bío le mí wé, à mí wé mu.»

⁶ Numu sĩa bìò hèzìn wí bín. Hā lé hā huua á ba tan. Hā mí dà-kéní kéní á liiterewa khímàní síí dà à kúee yi. Ba *zúífúwa wee wé kúee mu jumu hā yi, à sèeka lè mīten làa bìò ba làndá bòráa mu à ceéráa mīten. ⁷ Ó o Yeesu bía le ba ton-sáwá hà mu jumu sííní hā sĩa mu. Á bán síínía hā yòò bó mí jì-káa yi. ⁸ Ó o Yeesu wáa bía nòn ba yi: «Mí kí mu cínú à vaa na yia dú ho sánú tonni yahó yi.» Á ba ká mu vaá nòn wo yi, ⁹ ó o dín dío à mu lé ho divén. Ó o yí zū hen na á hón divén so ló yi, ká ba ton-sáwá na hà mu jumu, bán zū hen na ho ló yi. Ó o von o há-fīa bān bāa

¹⁰ á bía nòn wo yi: «Ba nùpua búenbúen wee wé dá ho divén na sī ho yahó. Ká pàahú na á bía ba von yìo hía wee ví ba, à ba màhá wé dá hía yí tà yí sī. À ünén wón bèn bàrá hia sī fúuu fúaa hā làa na kà wán.»

¹¹ Bìò kà lé o Yeesu nín-yání yéréké bìò na wee zéení le o ló le Dónbeeni cón na ó o wó. Mu wó ho Kalilee kōhú lóhó na ba le Kanaa yi. Bìò ó o wó kà lé bún zéení a beemu, ó o nì-kenínja wíokaa dó mí sĩa wo yi. ¹² Bún món ó o Yeesu lè mín nu, lè mín zàwa, lè mí nì-kenínja á bò mín van ho *Kapēenyuumu lóhó yi. Ba kará bín wó hā wizooní bìò yēn.

O Yeesu zoó nòn ba duanlowá

(Matiye 21.12-13; Maaki 11.15-17; Luki 19.45-46)

¹³ Bìò ba *zúífúwa sánú na ba le *Paaki díro wá buée sùará, ó o Yeesu wá yòora ho Zeruzaleemu lóhó yi. ¹⁴ Bìò ó o vaá zon le *Dónbeeni zì-beeni lún yi, ó o zoó yú ba nùpua bín à ba wee yéé ba nàwa, lè ba pia, lè ba ãuuaabúuní. O mún zoó yú bìò wee pùarí le wá rí bín, à ba karáka mí tàbá ríwa júná yi.* ¹⁵ Ó o wáa lá ho húló pá lè le làbàani, á nòn lè ba búenbúen á ba ló lè mí nàwa lè mí pia. Á ba wén-pùarílowá wá rí ó o pónkaa kúaaar, á lílkaa ba tàbá ríwa kúaaaka. ¹⁶ Ó o bía nòn ba ãuuaabú-yèerowa yi: «Mí khuii ba le ba lé. Mí yí wé ĩ Maá zī làa duanlò zī.» ¹⁷ Ó o nì-kenínja há cí rí yòò guara le Dónbeeni bíonì vūahú bíonì na ká wán: «Dónbeeni, bìò á ĩ heníanaa ũ zī bìò bèn tīn hía máa ká mí†» ¹⁸ Á ba zúífúwa júná na wí bín tùara a yi: «Lé mu yéréké bìò yén á fo dà à wé á à zéení le bìò fo wó ká bān wéró pánká á fo yú le Dónbeeni cón?» ¹⁹ Ó o Yeesu bía nòn ba yi: «Ká le Dónbeeni zī-beeni na ká mí lá fù, á ĩnén ñ bíní ñ so le hā wizooní bìò tīn yi.» ²⁰ Á ba zúífúwa júná bía nòn wo yi: «Le Dónbeeni zī-beeni na ba

§ 1:51 Bìò ó o Yeesu bía hen á bìò bonmín lè le yòonì na ó o Zakoobu hía mòn hā kònkórá yi ká ho wáayi tonkarowá wee lii à bíní yòò làa de. Mu wee zéení le o Yeesu ka lòn yòonì na wí le Dónbeeni lè ba nùpua pàahú. Mí loñ Bìò júhú búeení vūahú (Genèse) 28.12-13 * 2:14 Le wá rí pùarílo: Ba zúífúwa na hía wee lé hā ká-vio yi buen á wee buée pùaríka hā ká-vio wá rí na ba buan lè mín kōhú wá rí, à ãn yàráa ba bà-kúio ba muiní yaró bìò yi, lè le Dónbeeni zì-beeni lànpó cāló bìò yi. † 2:17 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 69.10

son hã lúliúio búará-jun làa bio hèzìn[‡] lé dén á ünén le ká ba lá fù, á fo dà à bíní ì so hã wizoní bio tìn yi le?»

²¹Έε ká le Dónbeeni zī-beeni na ó o Yeesu wee bio bio lé orén mí beere sánia. ²²O Yeesu veeró món lé hón pàahú so ó o nì-kenínia hácirí bínia buara hã bióní na ó o hía bíá wán. Á ba tà le le Dónbeeni bióní vūahú bióní á bon, á mún tà le o Yeesu bióní á bon.

O Yeesu zū bio wi ba nùpua sīa yi

²³Pàahú na ó o Yeesu hía wi ho Zeruzaleemu yi ho *Paaki sánú bio yi, á ba nùpua cèrèe món mu yéréké biowa na ó o wee wé, á ba tà a bio. ²⁴Ká a Yeesu màhá yí dó mí sīi ba yi, lé bio ó o zū bio wi ba nùpua búenbúen yi. ²⁵O màkóo mía à ba zéeni bio wi o nùpue yi làa wo. Orén mítén zū bio wi o nùpue sīi yi.

3

O Yeesu zéeni le mukāni binbirí bio

¹Nii búii hía wi bín á yèni ba le Nikodeemu. O lé ba *zúifūwa júhúso búii á mún lé ba *Farizéwa kuure nùpue búii. ²Tínahú búii, ó o buara a Yeesu cón á buée wee bio làa wo: «Nì-kàránlo, wa zū le ünén lé yia le Dónbeeni tonkaa. Lé bio á nùpue yí dà máa wé mu yéréké biowa làa bio ünén wee wéráa mu ká le Dónbeeni yí non mu wéro pànká bānsó yi.» ³Ó o Yeesu bíá non wo yi: «Le ī mí ho tūiá na foñ: Nùpue yí dà máa zūn le *Dónbeeni béeni bio, ká bānsó yi bínia yí ton.*» ⁴Ó o Nikodeemu tūara a Yeesu yi: «O nùpue na yio tñn dà à bíní ì te kaka? Bio ó o màhá yí dà máa bíní máa zo mín nu pìohó yí á máa te.» ⁵Ó o Yeesu bíá non o Nikodeemu yi: «Le ī mí ho tūiá na foñ: Nùpue yí dà máa keñ le Dónbeeni béeni dfiní, ká bānsó yí ton mu jumu lè le Dónbeeni Hácirí yi. ⁶Yia ton o nùpue yi, wón mu nìpomu mukāni wi yi. Á yia ton le Dónbeeni Hácirí yi, wón le Dónbeeni Hácirí na wee na le mukāni binbirí wi yi. ⁷Àwa, á bio á ī bíá non foñ le mi búenbúen ko à

mi bíní te, ū cén yí le mu wé fo coon. ⁸Ho pìpiró wee wé và lùe lée lùe na bio sī ho yi. Á fo ò jí ho sã, ká fo yí zū hen na ho ló yi, làa hen na ho wee va yi. Lé ká sīi ó o nùpue na ton le Dónbeeni Hácirí yi á bio káráa.» ⁹Ó o Nikodeemu wáa bíá non o Yeesu yi: «Ho bíní teró mu bio á dà à wé kaka?» ¹⁰Ó o Yeesu bíá non wo yi: «Ünén nì-kàránlo na yèni ló a *Isirayeele nìpomu tíahú, á pá yí zū bín le? ¹¹Le ī mí ho tūiá na foñ: Bio wa zū làa bio wa món á lé mu seérása, bín lé bio wa wee bio bio wéréwéré. Ká mi màhá yí wi à mi tà mu yi. ¹²Hen ká ī wee bio bio wee wé ho tá wán làa mia, à mi máa tà bio á ī wee bio yi. Á mi bèn ñ wé kaka à tārāa bio á ī wee bio yí ká ī wee bio bio wee wé ho wáayi làa mia?»

¹³Nùpue dñn yí yòora ho wáayi. O *Nùpue Za mí dòn lé yia ló ho wáayi á lion.

¹⁴Bio ó o Isirayeele nìpomu hía wi ho tá hení yi, ó o *Moyiize hía can ho hñnló háa le búeení yi á hoonía fará.† O Nùpue Za mún ko ò o ca le búeení yi à hooní fará làa bín sīi, ¹⁵bèra a na ká nùpue lée nùpue dó mí sīi wo yi, à bānsó yí le mukāni binbirí na máa vé.

¹⁶Mu bon. Le Dónbeeni wara ho dímiñá nùpua dàkhiina, fúaa le non mí za kéní, bèra a na ká nùpue lée nùpue na dó mí sīi wo yi, à bānsó bio yí yáa, ká a yí le mukāni binbirí na máa vé. ¹⁷Le Dónbeeni yí tonkaa mí Za ho dímiñá yi à síiniáa ba nùpua júná, ká le tonkaa wo ò o buee kàní ba. ¹⁸Yia dó mí sīi wo yi, wón bānsó júhú máa sí. Ká yia yí dó mí sīi wo yi, wón júhú sú wó. Bānsó júhú sú lé bio ó o yí dó mí sīi le Dónbeeni Za kéní yi. ¹⁹Bio non á ba nùpua júná sūrāa lé bio kà: Yia na lé mu khoomu binbirí ló buara ho dímiñá yi. Ká bio ba nùpua wára yí seka á ba wara le tibirí á po a. ²⁰Mu bon, nùpue lée nùpue na wee wé mu bè-kora, wón wee jin mu khoomu. O yí máa tà lée dñn mu yi ò o wén-kora à mi wéréwéré. ²¹Έε ká yia wee bè le Dónbeeni tūiá poni yi, wón wee wé lé mu

‡ 2:20 Le Dónbeeni zī-beeni soró júhú búia yú hã lúliúio bóní ó o Yeesu tonnáa. Bún pàahú ká a Heroode Nì-beeni lé yia lé ho Zudee kōhú béε. O Yeesu teró món lúliúio búará-tín làa bio náa lé bín le zī-beeni mu son wó yi. Bún pàahú ká a Heroode Akiripaa lé yia bèn lé o béε.

* 3:3 Yí bínia yí ton: Mu kερεεkimu yi á le bióní mu na yèrémāa ká bān kúará mún lé bio kà: Yí ton ho wáayi. † 3:14 Pàahú búii ó o Isirayeele nìpomu á ba háwá hía wee hàa ho tá hení yi, à ba hí. Ká yia yóò lora a háa na o Moyiize wó lè ho hñnló á hoonía fará yi, à wón fen. Mí loñ Miló vūahú (Nombres) 21.9

khoomu yi, à ɓa mi wéréwéré le o wee bè le Dónbeenì bióni yi.

Bìo ó o Zān Batiisi bía a Yeesu dání yi

²² Būn món ó o Yeesu lè mí nì-kenínia ló ho Zeruzaleemu yi wà van la-veere ho *Zudee kǎhú yi. O vaá kará bín á cākaa làa ba, á wee bátízé ɓa nùpua. ²³ O Zān wón mún hía wee bátízé ɓa nùpua ho laho na ɓa le Enon yi, ho wi ho Saliimu lóhó nísání, lé bìo mu jummu boo bín. Ba nùpua hía wee buen o cǎn ò o bátízé ɓa. ²⁴ Mu wee wé ká a Zān ɓa ñin yi dó ho kàsó yi.

²⁵ Wizonle búí, ó o Zān nì-kenínia nùwā yen búí wāania là a zúifù nìi búí bio ho landá le ɓa wé wé ceéráa mīten wán. ²⁶ Ó o Zān nì-kenínia mu wà van o cǎn, á vaá bía non wo yi: «Nì-kàránlo, ù hácírí so ɓuara a nùpue na nònzoñ wi làa fo khífi ho Zurudēn món bio yi le? Yia fo mà ho tūiá jii. Áwa, lé o wáa wee bátízé ɓa nùpua, á ɓa nùpua cērēe mún wee va a cǎn.» ²⁷ Ó o Zān bía non ɓa yi: «Nùpue yí dà máa yí bìo ká Dónbeenì yí non mu wo yi. ²⁸ Minén mi beere jía ho tūiá na á ï mà le ï yínón yia le Dónbeenì mōn léra, ká ï lée nùpue na le Dónbeenì tonkaa á ï dú a yahó ɓuara. ²⁹ Mu ka lòn há-fia, wón bìo sà mín báa yi. Èe ká bàn báa mu bàn bǎnlo wón wee wé ñin o nísání, á wé jí a bióní. O sīi wé wa a há-fia bàn báa bióní yi. Lé bún á ñén sīi mún wee waráa. Lé ï sī-wee mu jii màhá wáa sú bio ká wán. ³⁰ Yia mi bía bio ko ò o bio júhú wé, à wé dé wán, ká ñén bìo ko mu tì yi.

³¹ «Yia ló ho wáayi lion, wón po ɓa nùpua búenbúen. Yia bìo sà ho tá yi, wón wee wé ɓa nùpua wára, á wee ɓio ɓa nùpua bióní. Ká yia ló ho wáayi lion wón po ɓa nùpua búenbúen. ³² Bìo ó o mōn làa bio ó o já ho wáayi le Dónbeenì cǎn, lé bún ñan tūiá ó o wee mi na ɓa nùpua yi. Ká ɓa nùpua màhá yí máa tà bìo ó o wee zéení yi. ³³ Yia tà ho tūiá na ó o mà non ɓa yi, se ɓanso wee zéení le bìo le Dónbeenì bía lée tūiá poni. ³⁴ Yia le Dónbeenì tonkaa wón wee fēe le jii-cúa, lé bìo le Dónbeenì wee na mí Hácirí ɓanso yi à yòo puuní. ³⁵ O Maá Dónbeenì wa a Za, á bàrá a mu bio búenbúen júhú wán. ³⁶ Yia dó

mí sīi o Za yi, se ɓanso yú le mukāni binbirì na máa vé. Ká yia pá a Za mu bio, se wón yí yú dén mukāni so. Ká le Dónbeenì sīi pá wé è cì ɓanso yi fēe.»

4

O Yeesu là a Samarii hínzoró fò mín le buii wán

¹ Ba *Farizēwa jía le o Yeesu mōn nùpua á po a Zān nùpua, ó o mún wee bátízé ɓa nùpua po a. ² (O Yeesu mí beere yí máa bátízé ɓa nùpua. O nì-kenínia lé bía wee bátízé ɓa). Bìo ó o Yeesu jía bio ɓa bía a dání yi, ³ ó o ló ho *Zudee kǎhú yi lè mí nì-kenínia á bínfa non ho Kalilee kǎhú. ⁴ Ká ɓa màhá ko ɓa káa ho *Samarii kǎhú yi à varáa bín. ⁵ Ba wá á vaá sùarāa ho Samarii lóhó búji na ɓa le Sikaare yi. Ho lóhó mu bó ho mōhú na ó o *Zakoobu yánkaa non mí za Zozēfu yi. ⁶⁻⁸ Buii búí ó o Zakoobu yánkaa có bín. Bìo ó o Yeesu bueé dōn dén buii so júhú yi, ò o san le veeni yi, ó o líf kará bín wee vūnka. Ò o nì-kenínia bán wá zoó yà mu bè-díni ho lóhó yi. Mu wó à le wii yòó fàrá.

Ó o Samarii hínzoró búí ló wá bueé hà mu jummu, ó o Yeesu bía làa wo: «Háa mu, hā mi lè mu jummu le ï ju.» ⁹ Ó o háa bía non wo yi: «Èee! Ùnén zúifù nìi wó kaka wee fio mu jun-junii ñén na lé o Samarii hínzoró cǎn?» O háa bía bún lé bìo ɓa *zúifúwa fù yí máa páani bìo búí yi lè ɓa Samariisa huúu. ¹⁰ Ó o Yeesu bía non o háa mu yi: «Fo lá zū bìo na le Dónbeenì le mí ì hā làa fo, á lá zū yia wee fio mu jummu ù cǎn, ùnén lé fo lá à fio mu jummu, ó o lá à na mu jummu na wee na le mukāni binbirì foñ.» ¹¹ Ó o háa bía non o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, le buii nà yi, á ù hūló mún mía máa hàráa. Á fo lá à wé kaka á à yíráa mu jummu na wee na le mukāni binbirì mu? ¹² Wán ɓuāa Zakoobu lé yia có le buii mu. Orén mí beere jun le jummu, ó o zāwa là a sánfi mún jun mu. Á ùnén so dà à bío le fo po wón le?» ¹³ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Nùpue lée nùpue na wee ju le buii na ká jummu, wón á le ju-hāni pá wé è dàñ. ¹⁴ Èe ká nùpue na à ju mu jummu na á ï na ɓanso yi, wón á ju-hāni máa bini máa dàñ huúu. Mu jummu na á ï na a yi, á à wé lòn jun-dāni

* 4:5 Mi loñ Bìo júhú búeení vūahú (Genèse) 33.19; 48.22; Zozue vūahú 24.32

na yí máa fí hùúu bānso yi, á mu ù na le mukāni binbiri.»¹⁵ Ó o háá bía non o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, yàá wáa na bún jumu so mi, á le ju-hānī yí bīnī yí dàñ mi, à ì wáa yí bīnī yí buée hà jumu hen.»

¹⁶ Ó o Yeesu bía non o háá yi: «Lén zoo ve mìn báa à mi buée lé.»¹⁷ Ó o háá bía non wo yi: «Ì yí yan.» Ó o Yeesu bía non wo yi: «Ū tuiá sí à ù bío le fo yí yan.»¹⁸ Bío fo bía bon. «Ba báawa na fo yan yú ba nùwā hònú, á yia làa fo páania wi kà yínón mìn báa.»¹⁹ Ó o háá wáa bía non o Yeesu yi: «Wàn yàró, ì wáa zū le únén lé le *Dónbeeni jì-cúa fεero búí.»²⁰ Warén wàn bùaawa á bùaania le Dónbeeni le búee na kà wán, ká minén zúifúwa bán wee bío le hen na le Dónbeeni ko le wé bùaani yi á wi ho Zeruzaleemu yi. Á lé mu yén wáa bio bon?»²¹ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Háa mu, tà bio á à ì bío yi. Pàahú búí khíí dā, á le Dónbeeni bùaani ló le búee na kà wán le ho Zeruzaleemu yi á bio jùhú máa wé.»²² Minén Samariisa wee bùaani le Dónbeeni ká mi yí zū le. Warén zúifúwa bán zū le Dónbeeni na wa wee bùaani lé bio le Dónbeeni ðin warén wán á wee káiníaa ba nùpua.²³ È ká pàahú búí khíí dā, ho yàá wáa ðón wó, á le Dónbeeni bùaani flowa binbiri á wé è bùaani a Maá Dónbeeni lè lerén mí beere Hácírí pánká, lè ho tuiá poni na le zéenia làa ba. Mu bon, bán bùaani flowa so lé bio ó o Maá síi vá yi.²⁴ Le Dónbeeni lé le hácírí, á bía wee bùaani le ko ba bùaani le lè lerén mí beere Hácírí pánká, lè ho tuiá poni na le zéenia làa ba.»

²⁵ Ó o háá bía non o Yeesu yi: «Ì zū mu le *Yia le Dónbeeni mōn lera yia ba le *Krista, á wà à buen. Ká a khíí buée ðōn, ó o buée zéenika mu biowa búenbúen yara làa wen.»

²⁶ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Ìnén na wee bío làa fo kà lé orén mí beere.»

²⁷ Bún pàahú ò o Yeesu nì-kenínia bīnía buée ðōn. Bío ba buée mōn ò o Yeesu wee bío làa háa, á mu wó ba con. Ká barén ó o búí màhá yí tūara a yi le mu wó kaka tàá léee webio non ó o wee bíoráa làa háa mu.²⁸ Ó o háá wáa día mí jumu ðēe bīn, ò o wà zōn ho lóhó yi á zoó wee bío lè ba nùpua le ba buée léee loñ o nīi na zūna bio á mí wó búenbúen á bía. Le o màhá à wé Yia le Dónbeeni mōn lera na ba le Krista léee? ³⁰ Á ba nùpua ló mà a Yeesu.

³¹ Hón pàahú so yi, ó o Yeesu nì-kenínia

le o dí. «Ba wee bío: «Nì-kàránlo, sáberé à ù dí.»³² Ká a màhá bía non ba yi: «Ì bè-dínii á mi yí zū síi.»³³ Á ba nì-kenínia wee tūaka mín yi le o búí màhá buan bè-dínii buée non wo yi léee.³⁴ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Yia tonkaa mi síi bio wéró, lè ho tonló na ó o le ì sá à síinī jii, bún lé lè ì dínló.»³⁵ Minén wee wé bío le hen làa piina bio náa ká ho dínló láró ðōn. Ká ìnén bēn weē bío na mia: Mi loñ há manawà sese, ho dínló bon ðin á pan mí láró.³⁶ Yia wee lá ho dínló ðēenia búakáa mí tonló á wee yí mí sàanī. Ho dínló na ó o wee lá lé ba nùpua na à keñ le mukāni binbiri na máa vé yi. Lé ká síi ó o ðiro là a láro sía wee wé páani waráa.³⁷ Bío bía ká bēntín bon: O ðiro wi, á yia wee lá ho dínló wi.³⁸ Àwa, ìnén wáa tonkaa mia ba nùpua cōn bèra a na à mi yí ba guennáa làa bio ho dínló lārowà wee láráa ho ho mōhú na á ba yí sá yi bio síi. Nì-vio lé bía búaa ho tonló mu jùhú, á minén á à sá à síi jii.»

³⁹ Ho Samariisa na wi ho lóhó mu yi cèrēe dó mí sía o Yeesu yi, lé bio ó o háa mīten bía non ba yi le o Yeesu bía bio mí wó búenbúen non mí yi.⁴⁰ Lé bún non ká ba Samariisa buée ðōn, á ba yankaa wo le o keeni làa mí. Ó o Yeesu kará bīn há wizooni bio jun.⁴¹ Á bía dó mí sía wo yi wiokaa dó wán há bioní na ó orén mí beere bía non ba yi bio yi.⁴² Á ba bía non o háá yi: «Bío kà wán, á wa wáa dó wa sía wo yi lé bio warén wa beere jía a jì-cúa, ká mu yínón bio fo bía non wen mí ðōn bio yi. Wa wáa zū le orén lé ho díimíjása kánfó.»

O Yeesu weéra a ya-dí beeni búí za

⁴³ Bío ó o Yeesu lè mí nì-kenínia wó há wizooni bio jun ho lahó mu yi, á ba ló bīn wà van ho Kalilee kōhú yi.⁴⁴ O Yeesu mīten hía bía le *Dónbeeni jì-cúa fεero máa wé yí le kōnbii mín kùrú kōhú yi.⁴⁵ È ká bio ó o vaá ðōn ho Kalilee, á ho kōhú mu nùpua byan wo se. Lé bio á bán mún van ho *Paaki sánú díro ho Zeruzaleemu yi, á vaá mōn bio búenbúen na ó o wó búin.

⁴⁶ O Yeesu bīnía van ho Kalilee kōhú lóhó na ba le *Kanaa, hen na ó o hía yèrémáa mu jumu wó lè ho ðivén yi. Ho kōhú mu béee tonni ya-dí beeni búí wi bīn á za ló yí here wi ho *Kapēnyuumu yi.⁴⁷ Bío ó o tonni

ya-dí beeni mu jíá le o Yeesu ló ho *Zudee kǎhú yi á buara ho Kalilee, ó o ló van o cǎn, á vaá yankaa wo le o buen ho Kapereyuumu, à buee weé mí za na día mu húmú jii wán.⁴⁸ Ó o Yeesu bía non o nni yi: «Yínón mi wé yí mon mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeeni pánká, á mi máa dé mi sía mi lon?»⁴⁹ Ó o bée tonni ya-dí beeni bía non o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, sáberé à ù wa bè mín va hen na á ì za wi yi ò o yí hí.»⁵⁰ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Lén va, ù za á dèe búí máa wé.» Ó o nni dó mí sii bìo ó o Yeesu bía non wo yí ó o bíní wà.

⁵¹ Mu tá na lée tǎn, ó o ton-sáwá ló buée sá a yahó, á bía non wo yi le o za wáa wan.⁵² Ó o tùara ho pàahú na ó o za mu bìo díká dó yi làa ba. Á ba bía non wo yi le mu wó ho híihú ká le wii dá yeení. Lé hón pàahú so á le tēni búakáa ló a sánía yi.⁵³ Ó o za bàn maá wáa zūna le mu wó ho pǎn-kení na ó o Yeesu bía non wo yi le o za á dèe búí máa wé. Ó orén lè mí zii nùpua búenbúen dó mí sía o Yeesu yi.⁵⁴ Bún lé bìo wó a Yeesu cúa-jun ní yéréké bio na wee zéeni le o ló le Dónbeeni cǎn na ó o bínía buée wó ho Kalilee kǎhú yi, ká a ló ho Zudee kǎhú yi buara bín.

5

O Yeesu weéra a màmúá búí

¹ Wizooni bìo yen bún mǎn, à bún ba *zúífúwa sánú búí díró dǎn, ó o Yeesu wà yòora ho Zeruzaleemu. ² Ho lóhó mu yi á súdeení la-beeni búí wi yi á ba wee ve lè mu heberemu le Betezadaa. Le bó ho zūajii na ba wee ve làa Pia Zūajii. Hā sànsáwá bio hónú son kíni le súdeení la-beeni mu yi. ³ Lé hón tá á ba vánvárowá cèrèè híá wee wé da yi. Ba vánvárowá mu tíahú á ba muiiwá, lè ba lóní, lè ba màmúáwá wi yi. [Ba híá wee da bín à pa bio mu jummu híá à bùcán. ⁴ Lé bìo á pǎnna búí, à le Dónbeeni wáayi tonkaro buee bùcán mu. Ká a ványáro na zon mu yi ho yahó, hàri mu wé vāmú léé vāmú tò à ò pá wa.] ⁵ Vánváro búí híá wi bín á vāmú míana a wán yú hā lúlúio bóni làa píru làa bìo hētín. ⁶ Bìo ó o Yeesu mǎn wo ò o duma, ó o zú le o lò yí here míana,

ó o tùara a yi: «Fo wi à ù wa le?»⁷ Ó o nni bía non wo yi: «Nì-kàránlo, nùpue na à lá mi líf dé mu jummu yi mu bùcánlò pàahú á mía. Hen ká ì dàmákáa le ì líf zo, bún ká a búí zon vó.»⁸ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Lii híni, lá ù dāmu dèe à ù varáka.»⁹ Mí lahó yí ó o nni mu dēniá wan, á lá mí dāmu dèe ò o wee varáka.

Èe ká bio mu wó ba *zúífúwa vūnló wiz-onle na ba le *Sabaa zoñ, ¹⁰ á ba zúífúwa júnása wee bío là a nni na wan: «Wa làndá yi, á fo yí ko à ù lá ù dāmu dèe bua, lé bio ho Sabaa lé ho zuia.»¹¹ Ó o nni bía non ba yi: «Yia weéra mi lé yia bía non mi le ì lá ì dāmu dèe à ì varáka.»¹² Á ba wáa tùara a yi: «Yia le ù lá ù dāmu dèe ù varáka léé wée?»¹³ Ká a nni màhá yí zú yia weéra a, lé bio ó o Yeesu vūnun ba nùpua na wee jàa mín bín tíahú.

¹⁴ Bún mǎn, ó o Yeesu vaá fò mín là a nni mu le *Dónbeeni zì-beeni lún yi, ó o bía non wo yi: «Loñ lon. Bìo ká wán, á fo wáa wan. Àwa. Ká fo yí wi à mu búí na po bio yú fo khíina à bini yí fo, à ù yí bini yí wé bè-kohó.»¹⁵ Ó o nni wá vaá bía non ba zúífúwa júnása yi le lé o Yeesu weéra mí. ¹⁶ Lé bún non á ba zúífúwa júnása và bòráa o Yeesu yi wee seé, bìo ó o weéra a nùpue ho Sabaa zoñ bio yi. ¹⁷ Ká a Yeesu màhá bía non ba yi: «Ì Maá Dónbeeni wee sá fèe, á ìnen bún wee sá.»¹⁸ Dén bioni so na ó o Yeesu bía bio yi, á ba zúífúwa júnása wíokaa sòobáa mítén o búero bio yi. Lé bìo á mu yínón bìo ó o wó khon ho Sabaa bìo yi mí dòn, ká lé bìo ó o le le Dónbeeni lé mín kùrú Maá. Bún wee zéeni le o màniá mítén lè le Dónbeeni.

Le Dónbeeni Za pánká

¹⁹ O Yeesu wíokaa lá le bioni ò o bía non ba yi: «Le ì mi ho túia na mia: O Za* yí máa wé bìo búí mítén. Bìo á fàn Maá Dónbeeni wee wé ò o mi, bún lé bìo ó o wee wé. Bìo á fàn Maá wee wé búenbúen ó o mún wee wé. ²⁰ Mu bon, o Maá wa a Za, á bìo ó orén mí beere wee wé ó o wee zéeni làa wo. O pá à bini í zéeni a lè mu bè-beera na po bio mi mǎn á buée bó ho zuia yi, ó o ò wé, á mu ù wé mia coon. ²¹ Làa bìo síi ó o Maá wee vèenínáa ba ñ-hía à na le mukáni binbiri ba yi, lé làa bún síi ó o Za mún wee nanáa le mukáni binbiri bia ó o wi ò o na le yi. ²² O

* 5:19 Hen ká a Yeesu sansan le Za táá Dónbeeni Za se lé orén Yeesu mí beere wee bío mítén bio.

Maá mún yí máa cítí nùpue, ká a màhá non le cítí filó pànká búenbúen o Za yi, ²³bèra a na à ba nùpua búenbúen wé kònbì o Za, làa bio ba wee kònbiráa o Maá. Yia yí máa kònbì o Za, se òanso mún yí máa kònbì o Maá na tonkaa wo. ²⁴Le ì mí ho tuiá na mia: Yia wee tà jí ì bíoní, á dó mí sī ì Maá na tonkaa mi yi, wón òanso yú le mukāni binbirì na máa vé hā làa na kà wán. Òanso á ì máa cítí. O òeēnia ló mu húmú yi, á yú le mukāni binbirì. ²⁵Le ì mí ho tuiá na mia: Ho pàahú búí khíi dā, ho yàá wáa òn wó, á bia yí yú le mukāni binbirì, na ka lòn nì-hía á à jí le Dónbeenì Za tāmú. Bía á à jí mu, bán á à yí le mukāni binbirì. ²⁶Mu bon, làa bio ó o Maá á le mukāni binbirì wee lé cōn, lé làa búns sīi ó o wó ó o Za á le mukāni binbirì mún wee lé cōn. ²⁷O non ho pànká wo yi ò o fináa le cítí, lé bio ó o lé o *Nùpue Za.

²⁸«Mí yí le bio bía kà wé mia coon, lé bio á pàahú búí khíi dā, ká ba nì-hía búenbúen á à jí a Nùpue Za tāmú, ²⁹á ba à vèe. Á bia wó mu bè-tentewà á à yí le mukāni binbirì na máa vé. Ká bia wó mu bè-kora bán júná à sí. ³⁰Ìnén yí dà òeē máa wé ìten. Ì wee wé fí le cítí à héha le ì Maá jí-cúa na ó o mà non mi. Á ì cítí filó mún téréna, lé bio á ì yí máa fí le làa bio á ì sīi vá yi. Ì wee fí le làa bio ó o Maá na tonkaa mi sīi vá yi.

³¹«Mu lá lé ìnén ì òn á wee mì ho tuiá ì jii, á mí lá dà a pí ì tuiá. ³²Èe ká nì-veere lé ì seérà, á ì zū le ho tuiá na ó o wee mì ì jii á bon. ³³Minén lé bía tonkaa ba nùpua á ba van o Zān Batiisi cōn, á wón vaá mà ho tuiá ì jii á non ba yi. ³⁴Ìnén wón màkóo mia à nùpue wé ì bio seéràso. Ká ì màhá bía mu bèra a na à mi dàni kàni.

³⁵«Bìo ó o Zān hía wee bío ka lòn fíntání na khoomu yenkeen, á mí tà zámakaa mu khoomu mu bio yi ho pòn-za òeē yi. ³⁶Bìo búí wi bún á wee zéeni bío á ì bio karáa. Bún po ho tuiá na ó o Zān mà ì jii. Mu bìo mu lé mu bè-wénia na á ì Maá le ì wé, bío á ì wee wé kà, lé bún wee zéeni le lé ì Maá tonkaa mi bio bon. ³⁷Á ì Maá na tonkaa mi wón mí beere mún wee mì ho tuiá ì jii. Mí yí jà a bíoní, á mí mún yí zū a. ³⁸Mí yí tà a

bíoní yi binbirì, lé bio mi yí tà yia ó o tonkaa bio. ³⁹Mí wee kàrán le Dónbeenì bíoní à cikon, lé bio mi wee leéka le lé lerén wee na à mi zūn bío mi ì wé á à yiráa le mukāni binbirì na máa vé. Áwa, lé òn bíoní so lé òio wee zéeni bío á ì bio karáa wéréwéré, ⁴⁰à mi màhá pá yí wi à mi buen ì cōn à yiráa le mukāni binbirì.

⁴¹«Ìnén màkóo mia à ba nùpua khòoní mi. ⁴²Èe ká minén bán á ì zū bío mi karáa. Le Dónbeenì mi yí wa. ⁴³Ì Maá lé yia á ì buara yèni yi, á mi pá ì bio. Ká a búí màhá lá buara mí kùrú yèni yi, á mi ì tà wón bio. ⁴⁴Minén na wi mi wé khòoní mín, à mi yí wi à mi cà à òio lé le Dónbeenì mí òn à khòoní mia, á à wé kaka à òeē mi sīa ìnén yi? ⁴⁵Mí yí leéka le lé ìnén khíi kooní mia le Dónbeenì yahó òe. Bùeé. O *Moyiize na mi wee lòní le o ò seeni mia lé wón wee kooní mia le Dónbeenì yahó. ⁴⁶O Moyiize bío mi lá tà kénkén, se ìnén á mi mún lá à tà bio, lé bio á ìnén lé yia ó o Moyiize bía bio mí vónna yi. ⁴⁷Èe ká bio ó o túara ì dání yi á mi yí tà yi, á mi mún yí dà máa tà ìnén bíoní yi.»

6

O Yeesu òiníia ba zāmáa
(Matiye 14.13-21; Maaki 6.30-44; Luki 9.10-17)

¹Bún món ó o Yeesu le mí nì-kenínia zon ho woohú á khú ho Kalilee vū-beeni món, hía ba mún wee ve làa Tiberiade vū-beeni. ²Á ba minka zāmáa bò a yi, lé bio ba vánvárowà na ó o wee wéé à ba mí á bio wee wé ho yéréké. ³Ó o Yeesu wà vaá yòora le búee búí, á yòò kará bún le mí nì-kenínia.

⁴Mu wee wé, à ba *zúífúwa sánú na ba le *Paaki díro súaràa. ⁵Ó o Yeesu le mí ì loí, à ba minka zāmáa wee buen wo yi, ó o túara a Filiipu yi: «Lé wen á wa à yí mu bè-díni yi á à na ba minka nùpua na kà búenbúen yi?»

⁶O Yeesu túara a Filiipu yi kà, lé bio ó o wi ò o khén o kúará, ká arén wón zū bio ó o ò wé. ⁷Ó o Filiipu bía non o Yeesu yi: «Hàrí wa lá yí le wén-hāni khíi-jun* à vaa yà le ho búurú buee cèeka wíníwíní, á ba búenbúen pá máa yí.» ⁸Ó o nì-kenínia nì-kéní, o Simón Piere bàn za Ìndere á bía non o Yeesu yi: ⁹«Yàróntza búí wi hen á ba cezàwa búaa jun,

* 6:7 Le wén-hānló dà-kéní wee yí o nùpue nì-kéní wizon-kùure sámú sàání. † 6:9 Ooze: Mu léé bè-vàni búí na ba zúífúwa hía wé wé à wé le ba nàwa dínló. Ho ooze mu dùmu á ba nì-khenia wee è wé le ho búurú. Horén dùmu yàwá sí.

lè ho búurú bi-zàwa bìo hònú na wó lè mu bio búí na ba le ooze† dũmu á wi c̄n̄. Ká léé webio á búń ò wé lè ba minka z̄amáa na k̄a?»¹⁰ Ó o Yeesu wáa bíá: «Mi bío le ba búenbúen lii keení.» Le jíní sà le lùe mu yi boo, á lé dén ba wáa líí kará wán. Ba báawa mí dòn á à yí muaaseé hònú síí.¹¹ Ó o Yeesu fó ho búurú bi-zàwa, á dó le Dónbeenì b̄arák̄, ò o n̄on ho le ba sank̄a na b̄ia kará búń búenbúen yi. Lé búń òn síí ó o múń wó lè ba cezàwa, á ba búenbúen dú làa bìo ba sía vá yi.¹² Bìo ba búenbúen dú sù, ó o Yeesu bíá n̄on mí ñi-kenínia yi: «Mí yí díá le bìo dú ká à yáa. Mí khuii mu búenbúen.»¹³ Á ba khuiira mu, á ho ooze búurú bi-zàwa bio hònú bio na là ká á sú h̄a s̄akíwá píru j̄un.¹⁴ Bìo ba n̄upua m̄on mu yéréké bìo na ò o wó, á ba bíá: «O ñi na k̄a bèntín lé le *Dónbeenì j̄i-cúa f̄eero, yia lá ko ò o búen ho dímj̄ná yi.»¹⁵ Bìo ó o Yeesu z̄úna le ba n̄upua buée fé mí á à wé lè mí b̄éé lè ho p̄anká, ó o t̄ín wà yòora le búee wán mí dòn.

*O Yeesu varáka mu jummu wán
(Matiye 14.22-27; Maaki 6.45-52)*

¹⁶ Ho z̄iíhú, ó o Yeesu ñi-kenínia wà lion ho v̄u-beení j̄ii, ¹⁷ á líí zon ho woohú wee k̄hí lé ho *Kap̄eenayuumu lóhó c̄n̄. Ho tá h̄un ká á Yeesu díń yí buée d̄n̄ ba.¹⁸ Ho pinpiró wee và lè mí p̄anká, á ho v̄u-beení jummu wee ȳanbónka.¹⁹ Bìo ba vá zon á à yí lòn kilom̄eterewa bio hònú t̄aa bìo h̄ez̄in síí lè le b̄ónb̄oore†, á ba m̄on o Yeesu ò o wee varáka mu jummu wán wà buée s̄uará ba yi, á ba z̄ána.²⁰ Ó o Yeesu bíá n̄on ba yi: «Mu lé ñén, mí yí z̄ón.»²¹ Á ba wáa wi ba bío le o Yeesu yòo zo ho woohú yi, á búń ba d̄enía d̄n̄ hen na ba wee va yi vó.

O Yeesu ka lòn dínló na wee na le mukāni binbirì

²² Mu tá na léé t̄on, á ba z̄amáa na k̄hí wi lè ho v̄u-beení m̄ón á z̄úna le léé woohú dà-kéní mí dòn lá wi búń. Ba z̄úna le o Yeesu yí zon ho woohú lè mí ñi-kenínia, ká lé barén wà mí dòn.²³ Èe ká wonna búí ló ho Tiberiade lóhó yi buée d̄n̄ ho lahó na ó o Yeesu dó le Dónbeenì b̄arák̄ ò o n̄on ho búurú ba là yi.²⁴ Bìo ba z̄amáa m̄on

ò o Yeesu míá búń, ó o ñi-kenínia mún míá búń, á ba yòo zon h̄ón wonna so yi j̄on̄ ho *Kap̄eenayuumu lóhó, á wà k̄hí c̄a.

²⁵ Bìo ba bínia k̄hí yú á Yeesu ho v̄u-beení m̄ón, á ba wee t̄ua wo yi: «Ñi-kar̄ánlo, fo buara hen dià?»²⁶ Ó o Yeesu bíá n̄on ba yi: «Le ñ mí ho t̄úia na mia: Mí wee cà mi yínón bio mí z̄úna mu yéréké bio na á ñ wó òn k̄uará, ká lé bìo mi yú ho búurú á là sù bio yi.²⁷ Mí wé yí sá ho dínló na dà wee yáa bio yi, ká mi wé sá h̄ia yí máa yáa bio yi, h̄ón na wee na le mukāni binbirì na máa vé. Hón dínló so lé o N̄upue Za á à na ho mia, lé bio ó orén lé yia ó o Maá Dónbeenì z̄eenia bio le mí n̄on mu bìo búenbúen wéró p̄anká yi.»²⁸ Á ba t̄uara a yi: «Lé ho tonló yén á le Dónbeenì wi á wa sá?»²⁹ Ó o Yeesu bíá n̄on ba yi: «Bìo le Dónbeenì le mí wé, lé à mí dé mí sía yia le tonkaa yi.»

³⁰ Bìo ó o bíá ká síí, á ba bíá n̄on wo yi: «Ûnén bèn lé mu yéréké bìo yén fo dà à wé á wa à mí á à dér̄aa wa sía fon? Wé mu búí le wa mi!³¹ P̄aahú na á wán bùaawa h̄ia wi ho tá hen yi, á ba yú ho *maane á là, làa bio mu t̄uaraa le Dónbeenì bíonì v̄uahú yi: O h̄ia n̄on ho dínló na ló ho wáayi ba yi á ba dú.Š.»³² Ó o Yeesu bèn bíá n̄on ba yi: «Le ñ mí ho t̄úia na mia: Mu yínón o *M̄oyiize lé yia h̄ia n̄on ho búurú na ló ho wáayi mia. Lé ñ Maá Dónbeenì n̄on ho mia. Lé orén mún wee na ho dínló binbirì na ló ho wáayi mia.³³ Mu bon, ho dínló binbirì na le Dónbeenì wee na lé yia ló ho wáayi lion. Lé orén wee na le mukāni binbirì ho dímj̄náa yi.»³⁴ Á ba bíá n̄on wo yi: «Ñi-kar̄ánlo, wé na hón dínló so wen f̄éé.»

³⁵ Ó o Yeesu wáa bíá n̄on ba yi: «Ínén lé yia lé ho dínló na wee na le mukāni binbirì. Yia bò mi á dó mí síi mi, á h̄ini làa ju-h̄ianí máa búe òn̄on h̄uúu.³⁶ Í bíá mu n̄on mia le mi m̄on bio á ñ wó, à mi j̄on̄ pá yí dó mí sía mi.³⁷ B̄ia á ñ Maá wee wé à ba bio sí mi le mí ñi-kéní kéní wé è bè mi. Yia bò mi, á ñ máa bío le o bíni h̄uúu.³⁸ Lé bio á ñ yí ló ho wáayi yí wà buée wé ñ síi bio. Yia tonkaa mí lé wón síi bìo á ñ wà buée wé.³⁹ Yia tonkaa mí síi bìo lé à ñ yí víini bíá ó o kar̄áf̄aa mi ñi-

† 6:19 Ho Kalilee v̄u-beení: Ho v̄u-beení mu tóntómú á à yí kilom̄eterewa b̄óní síí, ká ho bùaaró á à yí kilom̄eterewa píru j̄un síí. § 6:31 Mí loñ Lení v̄uahú (Psaumes) 78.24; Léro v̄uahú (Exode) 16.1-15. Ba z̄amáa bíá le bíonì mu à z̄eení le o M̄oyiize lé yia h̄ia n̄on ho dínló mún bùaawa yi.

kéní búí, ká ĩ vèení ɓa ho díńlọ́ vé ǹnzòn. ⁴⁰Mu bon, ĩ Maá s̄i bío lé à bia búenbúen na fá mí yìo o Za yì á dó mí s̄ia wo yì, à yì le mukāni binbirì na máa vé, à ĩ vèení ɓa ho díńlọ́ vé ǹnzòn.»

⁴¹Á ɓa *zúífùwa wáa wee ḱhí mí ḱfó yì, lé bío ó o bía le mínén lé ho díńlọ́ binbirì na ló ho wáayi lion. ⁴²Á ɓa bía: «Yínóh̄ orén lé o Zozɛɛfu za Yeesu le? Wa zū b̄an maá lé b̄an nu. Ó o wáa à wé kaka á à b́foráa le mí ló ho wáayi lion?» ⁴³Ó o Yeesu bía n̄n ɓa yì: «Mí yì ḱhí mí ḱfó yì. ⁴⁴Nùpue woon yì dà máa bè miì, ká a Maá na tonkaa mi yì buan wo yì buararáa, á ìnén á à vèení ɓanso ho díńlọ́ vé ǹnzòn. ⁴⁵Bio kà lé bio túara le Dónbeenì j̄i-cúaa f̄ɛɛrowà w̄nna yì: «Le Dónbeenì ḱhí kàrán ɓa búenbúen. * Nùpue lé nùpue na wee jí a Maá Dónbeenì t̄amu, á wee díaa míten ò o kàrán, wón á à bè miì. ⁴⁶Bún yì máa zéeni le ĩ le nùpue búí m̄on o Maá. Yia ló le Dónbeenì c̄n ɓuara, lé wón mí d̄on m̄on wo. ⁴⁷Le ĩ mì ho t̄uía na mia: Yia dó mí s̄i wo yì, wón yú le mukāni binbirì na máa vé. ⁴⁸Ìnén lé ho díńlọ́ na wee na le mukāni binbirì. ⁴⁹M̄in ɓuawa là ho *maane ho tá heni yì, èe ká bún màhá yì hò ɓa húmú. ⁵⁰Ká ìnén lé ho díńlọ́ binbirì na ló ho wáayi lion. Yia dú ho, á ɓanso ò yì le mukāni binbirì na máa vé. ⁵¹Ìnén lé ho díńlọ́ na wee na le mukāni binbirì, h̄ia ló ho wáayi lion. Yia dú ho, á ɓanso á à yì le mukāni binbirì na máa vé. Ho díńlọ́ na á ĩ na bèra a na à ho díńlọ́ náa yì le mukāni binbirì, lé ĩ s̄anía.»

⁵²Bio ɓa *zúífùwa j̄a h̄a b́oní mu, á ɓa wee kán m̄in lè mí s̄ob̄ɛɛ. ʼBa wee bío: «O n̄i mu dà a wé kaka a nanáa mí s̄anía wen á wa a là?» ⁵³Ó o Yeesu bía n̄n ɓa yì: «Le ĩ mì ho t̄uía na mia: Hen ká mí yì là a Nùpue Za s̄anía, á yì jun o c̄ni, á le mukāni binbirì máa k̄en mia. ⁵⁴Yia là ĩ s̄anía, á jun ĩ c̄ni, wón ɓanso yú le mukāni binbirì na máa vé. ĩ ì vèení ɓanso ho díńlọ́ vé ǹnzòn. ⁵⁵Mu bon, ìnén s̄anía lé ho díńlọ́ binbirì, á ĩ c̄ni lé mu bè-junii binbirì. ⁵⁶Yia là ĩ s̄anía á jun ĩ c̄ni, se wón páania làa mi á ìnén páania làa wo. ⁵⁷O Maá na tonkaa mi lé wón mí ɓɛɛɛ wee na le mukāni binbirì. Á lé orén p̄anká yì á le mukāni binbirì mún wiráa ìnén yì. Lé làa bún s̄i, á yia là ĩ s̄anía, á ɓanso mún ñ yì le mukāni binbirì ìnén p̄anká yì. ⁵⁸Ìnén lé

ho díńlọ́ na ló ho wáayi lion, hón yì ka làa h̄ia á m̄in ɓuawa yánkaa dú bío s̄i. Bán dú hón à ɓa pá húrun. Èe ká yia dú ho díńlọ́ na ló ho wáayi lion, á ɓanso á à yì le mukāni binbirì na máa vé.» ⁵⁹O Yeesu bía h̄a b́oní na ká, ká a wee kàrán ɓa nùpua ɓa zúífùwa kàránlọ́ z̄i ho *Kapeɛnayuumu lóhó yì.

Le mukāni binbirì na máa vé b́oní

⁶⁰Bio á bia bò a yì j̄a a b́oní, á ɓa c̄ɛɛɛ bia: «O n̄i mu b́oní ɓ̄ent̄in hereka. Nùpue na dà à tà h̄a yì á mia.» ⁶¹Ó o Yeesu z̄una le bia bò a yì wee ḱhí mí ḱfó yì bío ó o bía bío yì, ó o bía: «H̄a b́oní mu ɓónia mia léé? ⁶²Èe ká mí ɓ̄en wáa ḱhí m̄on o *Nùpue Za ká a b́nía wee yòo hen na ó o ló yì ɓuara há? ⁶³Le Dónbeenì Hácírí lé dío wee na le mukāni binbirì. O nùpue míten yì dà ɗɛɛ máa wé. H̄a b́oní mu na á ĩ b́a n̄n mia ká lé le Dónbeenì Hácírí á h̄a ló c̄n. H̄a wee na le mukāni binbirì. ⁶⁴Èe ká ɓa nùwá yen búí mi t̄ahú á yì dó mí s̄ia mi.» À mu ɓ̄en bon, mu j̄uhú búɛɛn̄i á bia yì dó mí s̄ia o Yeesu yì ó o z̄una bío, á mún z̄una yia á à ɗé o ò na bío. ⁶⁵Ó o Yeesu pá b́nía bía ká s̄i: «Lé bún te bío á ĩ bía mu n̄n mia le nùpue yì dà máa bè miì, ká a Maá Dónbeenì yì n̄n mu wéró p̄anká ɓanso yì.»

⁶⁶À wáa lá bún j̄ii wán, á bia bò a yì c̄ɛɛɛ b́nía o m̄on, á yì máa bè làa wo. ⁶⁷Ó o wáa túara mí ñ-ken̄inia píru jun yì: «M̄inén mún máa b́n̄i le?» ⁶⁸Ó o Sim̄on Piere bía n̄n wo yì: «Núhúso, lé o yén á wa à b́n̄i vaá bè yì? Ùnén lé yia le mukāni binbirì na máa vé b́oní wee lé c̄n. ⁶⁹War̄n dó wa s̄ia foñ, á z̄u le ùnén lé yia lé le Dónbeenì nùpue yì poni ɓanso na le tonkaa.» ⁷⁰Ó o Yeesu bía n̄n ɓa yì: «Mu so yínóh̄ ìnén hueekaa minén píru jun le? Èe ká mí ñ-ken̄i búí màhá pá lé o *Satāni nùpue.» ⁷¹Mu lé o Sim̄on Isikariote za Zudaa ó o wee bío mi. Mu bon, ɓa píru jun mu t̄ahú ó orén lé yia à ɗé o ò na.

7

O Yeesu ɓan z̄awa yì dó mí s̄ia wo yì

¹Bún m̄on, ó o Yeesu tò ho Kalilee k̄hú yì. O yì wì ò o zoo te ho *Zudee k̄hú yì, lé bio ɓa *zúífùwa j̄unása wi ɓa búe o. ²Bio ɓa zúífùwa s̄ánú na ɓa le *Bùkúwá S̄ánú díró wà ɓueé s̄uara, ³ó o Yeesu ɓan z̄awa bía n̄n wo yì: «Fo lá ko à ù lé hen à lén va ho Zudee

* 6:45 Mí loñ Ezayii v̄uahú 54.13

kôhú yi, à bìa bò fòn bín mún mi mu bè-wénia na fo wee wé. ⁴Nùpue na wi ba zūn wo, wón bè-wénia máa wé sánka wé. Mu bè-beera na fo wee wé, á fo ko à ũ wé à ba nùpua búenbúen mi.» ⁵Mu bon, o Yeesu bàn zàwa mí beere yí dó mí sīa wo yi. ⁶Ó o Yeesu bía non ba yi: «Īnén á ho pàahú ðìn yí ðōn cōn, ká minén bán á ho pàahú wi cōn wà fēē. ⁷Ho ðímíná nùpua yí dà máa jin mia, ká ĩnén wón ba jina, lé bio á ĩ wee mi ho tūiá le ba wárá yí seka. ⁸Minén lén va ho sánú ðíiní. Īnén wón máa va, lé bio ho pàahú ðìn yí ðōn ĩ cōn.» ⁹O Yeesu bía hōn bíoní so non ba yi ò o kará ho Kalilee kōhú yi.

O Yeesu van hã bùkúwá sánú ðíiní

¹⁰Bìo ó o Yeesu bàn zàwa wà van ho sánú ðíiní, ó orén mún wà van. Ká a màhá sánkaa mīten vannáa, ò o bio yí zūí. ¹¹Ba *zúifúwa júnása wee cà a ho sánú mu ðíiní. Ba wee héē tūaka hen na ó o Yeesu mu wi yi. ¹²O Yeesu bio wó le wāníní làa sòobéc ba zàamáa tíahú. Ba búí wee bío le o nni mu léē nì-tente. Ba búí ðēn le o wee vīiní ba nùpua. ¹³Ká nùpue na màhá à hení mí sī á à bío mu wéréwéré ba nùpua yahó wón mía, lé bio ba zána ba zúifúwa júnása.

¹⁴Ho sánú dú zon ho tíahú lòn wizoóní bio náa sīí ó o Yeesu zonnáa le *Dónbeeni zī-beeni lún yi, á zoó wee kàrán ba nùpua. ¹⁵Ba zúifúwa wee wé coon o bio yi, á ba wee bío: «O nni mu kàránlò jòn yí van yahó ò o pá zū le Dónbeeni bíoní vūahú bìo ká sīí le we?»

¹⁶Ó o Yeesu bía non ba yi: «Bìo á ĩ wee kàrán làa mia á yí ló ĩnén ĩ beere cōn. Yia tonkaa mi lé yia mu ló cōn. ¹⁷Yia tà wee wé le Dónbeeni sīi bìo, wón bànso á à zūn ká ĩ kàránlò ló le Dónbeeni cōn, tàá ká ĩ wee bío ĩ kùrú bíoní. ¹⁸Yia wee bío mí kùrú bíoní, wón wee cà le yèni. Ká yia wee cà le yèni à na yia tonkaa wo yi, wón wee mì ho tūiá, o téréna. ¹⁹O *Moyiize so yí non ho làndá mia le? À yia màhá wee bè ho yi mi tíahú wón mía. Léē webio non mi wi mi búeráa mi?» ²⁰Á ba zàamáa bía non wo yi: «O cíná wi fòn! Yia wi ò o búe fo lé o yén?» ²¹Ó o Yeesu bíná lá le bíoní ò o bía non ba yi: «Ī wó mu yéréké bio dà-kéní m̀dòn va vūnló wizonle na lé ho *Sabaa zòn, á mi búenbúen wó coon mu bìo yi. ²²O Moyiize bò mu henía

non mia le mi wé *kúio mi zà-báawa, á mi yáa wee kúio ba hàrì ho Sabaa zòn. Ho làndá mu yáa yínòí Moyiize búia ho púhú, mu lé mìn búawa. ²³Áwa, ká minén dà wee kúii o za báa ho Sabaa zòn, bèra a na à mi yí wé yí khe o Moyiize làndá dání yi, á léē webio non á mi sīa wee cíná mi, lé bio á ĩ wó ó o nì-kùure wan cun ho Sabaa zòn?» ²⁴Bìo mi wee mi à ðìn wán cítíráa o nùpue à mi khí yi. Mí wé cítí o nùpue làa bìo téréna le Dónbeeni cōn.»

O Yeesu lé yia le Dónbeeni m̀on léra

²⁵Á ho Zeruzaleemusa búí wáa wee bío: «Éē! Yia ká so yínòí o nni na á wa júnása wi ba búe le? ²⁶Nín-yia wee bío ba nùpua yahó, ò o búí yí dó mí jii wo yi. Wa júnása màhá wáa zūna le lé orén lé yia le Dónbeeni m̀on léra léē? ²⁷Yia ká wón á warén zū léení. Éē ká yia le Dónbeeni m̀on léra khíi buara, á nùpue woon máa zūn hen na ó o ló yi.» ²⁸Bìo ó o Yeesu wee kàrán ba nùpua le *Dónbeeni zī-beeni lún yi, ó o bía bio ká p̀ónp̀on: «Mí so zū mi kénkén, á zū ĩ léení le? Īnén yí buara ĩten, ká ho tūiá poni bànso lé yia tonkaa mi. Mí yí zū a, ²⁹ká ĩnén wón zū a, lé bio á mu lé orén á ĩ ló cōn buararáa. Orén lé yia tonkaa mi.» ³⁰Á ba wáa wee cà a wiiró yahó, ká nùpue woon yí wiira a, lé bio ó o pàahú ðìn yí ðōn. ³¹Éē ká ba zàamáa mu tíahú, á ba cèrèè jòn pá tà a bio. Ba wee bío: «*Yia le Dónbeeni m̀on léra khíi buara, ó o so búéé wé yéréké biowa na po bio ó o nni na ká wee wé le?»

Ba tonkaa ba parowà le ba vaa wii o Yeesu

³²Á ba *Farizíewa búí já bìo ba zàamáa wee hùhúuaka a Yeesu dání yi, á ba Farizíewa mu kuure lè le *Dónbeeni yankarowà júnása tonkaa ba parowà búí le ba vaa wii wo. ³³Ó o Yeesu bía: «Ī kénlò mi tíahú máa wé bìo na á à mía. Hen làa cínú ká ĩ ĩ bīnì ĩ va yia tonkaa mi cōn. ³⁴Mí khíi wé è cà mi, ká mi máa yí mi, á hen na á ĩ kén yí á mi mún yí dà máa va yi.» ³⁵Á ba *zúifúwa wee tūaka mún yi le lé wen o ò o ká mí máa yí o coon? Lé ba zúifúwa na héera wika bía yínòí ba zúifúwa tíahú ó o màhá wi ò o lén va cōn léē? O màhá wi ò o vaa kàrán bía yínòí ba zúifúwa léē? ³⁶Bìo ó o bía le wa khíi wé è cà mí ká wa máa yí mí, á

hen na mí ò keń yi á wa yí dà máa va yi, búń kúaráa léé webio?

O Yeesu le bía le ju-hānǐ dà buen mí cǎn

³⁷ Ho sǎnú dí vé n̄nzoñ d̄en wizonle so lé dio júhú wi po hǎa ká. Bún zoñ ó o Yeesu ð̄in ǎa zǎamáa yahó ò o bía p̄np̄n̄: «Hen ká yia le ju-hānǐ dà, à òanso buen í cǎn á ì ì na mu jumú wo yi ó o ò ju. ³⁸ Yia dó mí s̄ii miì, làa bio mu túararǎa le Dónbeeni b̄ioni v̄uahú yi kà sí: «Á wón òanso s̄ii á à wé lòn jun-dǎnǐ, á mu jumú na wee na le mukāni wé è tá á à lé yi.» ³⁹ Mu lé le Dónbeeni Hácírí ó o Yeesu wee b̄io bio kà sí, dio á b̄ia dó mí s̄ia wo yi kh̄ii yí. Mu p̄ahú ká le Dónbeeni ð̄in yí non mí Hácírí b̄ia dó mí s̄ia o Yeesu yi, lé bio le Dónbeeni ð̄in yí lera a yeni.

Ba zǎamáa j̄i-cúa wi mín júná yi o Yeesu bio yi

⁴⁰ Ká ǎa zǎamáa na wí b̄in j̄á a Yeesu b̄ioni mu, á ǎa búii wee b̄io le yia kà wón ð̄ent̄ín lé le *Dónbeeni j̄i-cúa f̄eero. ⁴¹ Ba búii bán ð̄en le o lé *Yia le Dónbeeni m̄on lera. Ba búii ð̄en le mu so bon ká yia le Dónbeeni m̄on lera ko ò o lé ho Kalilee k̄ohú yi le. ⁴² Mu so yí túara le Dónbeeni b̄ioni v̄uahú yi le o *Daviide n̄onkani, là a Daviide mu ǎa lóhó Beteleh̄emu lé b̄in á Yia le Dónbeeni m̄on lera ko ò o lé yi le? ⁴³ Á ǎa zǎamáa j̄i-cúa wó mín júná yi o Yeesu mu bio yi. ⁴⁴ Ba zǎamáa mu t̄iahú á n̄uwā yen búii wi ǎa wii wo, ká n̄upue woon yí túaa wo yi.

Ba zúif̄uwa júnása yí tà a Yeesu bio

⁴⁵ Bio ǎa parowà na le Dónbeeni yankarowà júnása le ǎa Fariz̄iewa tonkaa b̄inía guara, á bán túara ǎa yi: «Lée webio non á mí yí buannáa wo yí buararǎa?» ⁴⁶ Á ǎa parowà b̄ia: «Hā b̄ioni na ó o n̄upue mu wee b̄io òanso s̄ii á wa ð̄in yí j̄á a búii j̄ii yi yí m̄on h̄uu.» ⁴⁷ Á ǎa Fariz̄iewa b̄ia non ǎa yi: «Minén mún día miten ó o khà lon? ⁴⁸ Warén júnása t̄iahú le warén Fariz̄iewa t̄iahú á ni-kéní kà so tà a bio le? ⁴⁹ Ká lé ǎa zǎamáa na ká mí ð̄on, bán na yí z̄u ð̄e o M̄oyiize l̄andá bio yi, bán le Dónbeeni d̄ankánia.» ⁵⁰ Á ǎa Fariz̄iewa ni-kéní ña ǎa le Nikodeemu, yia van o Yeesu c̄on ho t̄in̄ahú búii, ⁵¹ á b̄ia non ǎa yi: «Wa l̄andá yi, á wa

yí dà máa s̄iní n̄upue júhú ká wa yí j̄á òanso j̄i-cúa, á yí z̄una ká a wó khon.» ⁵² Á ǎa b̄ia non wo yi: «Ūnén mún wee b̄io lòn Kalilee ni! Kārán le Dónbeeni b̄ioni v̄uahú à cikon, á fo ò mi mu le *Dónbeeni j̄i-cúa f̄eero ni-kéní kà yí máa lé Kalilee yi.»

[⁵³ Lé búii á ǎa búenb̄uen wà kh̄iḡon wán,

8

¹ ò o Yeesu wón wà ȳora le búee na ǎa le Oliivewa búee wán.

O há-bá-f̄e na ó o Yeesu k̄anía

² Mu tá na lée t̄on ȳinb̄ii búir̄i, ó o b̄inía van le *Dónbeeni z̄i-beeni lún yi, á ǎa zǎamáa buée k̄inía wo yi. Ó o líí kará ò o wee kārán ǎa. ³ Á ho *l̄andá bio z̄eenílowa le ǎa *Fariz̄iewa buan o háa búii na ǎa z̄u yi là a bá-veere buée zonnáa, á zoó ð̄inía wo ǎa n̄upua búenb̄uen yahó, ⁴ à ǎa b̄ia non o Yeesu yi: «Ni-kāránlo, o háa na kà ǎa z̄u yi là a báa. ⁵ Á wa l̄andá yi, ó o *M̄oyiize bò mu henía non wen le ká wa wé yú bán háawa so sí, à wa l̄eeka ǎa le h̄a huua búe. * Àwa, ūnén ð̄en le we mu d̄ání yi?» «Ba b̄ia búii à kh̄uaanáa o Yeesu j̄ii yi à yírǎa wo kooní yi. Ká a Yeesu mahá líí lúnlúra, ò o wee túa ho tá p̄np̄uró yi le mí n̄in-kiza. ⁷ Bio ǎa ð̄in lan wee túa wo yi, ó o líí h̄in̄on ȳò ð̄in, ò o b̄ia non ǎa yi: «Yia ð̄in yí wó bè-kohó h̄uu mi t̄iahú, à wón wǎa l̄e wo le le huee ho yahó.» ⁸ ò o Yeesu b̄inía líí lúnlúra, á wee túa ho tá p̄np̄uró yi. ⁹ Bio ho l̄andá bio z̄eenílowa le ǎa Fariz̄iewa mu j̄á h̄on b̄ioní so, á ǎa wee lén le mí ni-kéní kéní, à búaká le ǎa ni-kía, á ká a Yeesu là a háa ho t̄iahú. ¹⁰ Ó o Yeesu wǎa líí h̄in̄on ȳò ð̄in ò o wee b̄io là a háa: «O, o, háa mu, ǎa n̄upua mu bò làa wen? O búii mía máa s̄iní ū júhú le?» ¹¹ Ó o háa b̄ia non o Yeesu yi: «N̄uh̄uso, o búii mía máa s̄iní ho.» Ó o Yeesu wǎa b̄ia non wo yi: «Àwa, á ìn̄én mún máa s̄iní ū júhú. Fo dà a lén, ká ū ð̄en yí b̄iní yí wé bè-kohó.»]

O Yeesu ka lòn khoomu ho ð̄im̄j̄ása c̄on

¹² O Yeesu pá b̄inía b̄ia bio kà non ǎa zǎamáa yi: «Inén ka lòn khoomu ho ð̄im̄j̄ása c̄on. Yia tà bò mi, se òanso yú mu khoomu na wee na le mukāni binbir̄i. O máa keń

* 7:42 Mi loń Samuw̄e le jun ní v̄uahú 7.12; Misee v̄uahú 5.1 * 8:5 Mi loń L̄andá z̄eenílo v̄uahú (Deutéronome) 17.6-7

tíbirí yi hòúú.»¹³ Á ɓa Farizīewa bía non o Yeesu yi: «Ūnén wáa wee mi ho tūiá ū jii, à bún à bio fo wee bío á nùpue yí ko ò o tà yi.»¹⁴ Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Hàrí ká ĩ wee mi ho tūiá ĩ jii, se bio á ĩ wee bío ó o nùpue ko ò o tà yi. Lé bio á ĩ zū hen na á ĩ ló yi buararáa, á ĩ mún zū hen na á ĩ wee va yi. Ká minén bán yí zū ĩ léení, á mún yí zū hen na á ĩ wee va yi.»¹⁵ Minén wee fí ɓa nùpua cítíí fíló sī, ká ĩnén wón máa cítí nùpue.¹⁶ Ká ĩ lá ko à ĩ fí cítíí, á ĩ cítíí mu júhú á à wé. Lé bio mu yínón ĩnén ĩ dòn á à fí le cítíí mu. Mu lé ĩnén lè ĩ Maá na tonkaa mi á à páaní ĩ fí le.¹⁷ Mi lándá vūahú yí á mu túara le ká seéràsa nùwā jun mà ho tūiá mu bio dà-kéní bio yi, se bún bio so á nùpue ko ò o tà yi.¹⁸ ĩnén wee mi ho tūiá ĩ jii. Á ĩ Maá na tonkaa mi mún wee mi ho tūiá ĩ jii.»¹⁹ Á ɓa túara a yi: «Mìn maá mu wi wen?» Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Mí yí zū mi, á mún yí zū ĩ Maá. Ká mí lá zū mi, se mi mún lá à zū ĩ Maá.»²⁰ O Yeesu bía hǒn bíoní so ká a wee kàrán ɓa nùpua le *Dónbeenì zī-beenì lún yi, mu hāmu kúeení lahó nísání. Nùpue yí wīira a lé bio ó o pàahú ñhí yí dǒn.

O Yeesu wee bío mí varó mìn Maá cǒn bio

²¹ O Yeesu pá bīnía bía bio kà non ɓa yi: «Īnén ñ lén á mi ñ càráa mi. Èe ká mi màhá à hí lè mi bè-kora. Hen na á ĩnén wee va yi, á minén yí dà máa va yi.»²² Á ɓa *zúífūwa wee bío mìn yi: «O wi ò o búe mīten léé? Bio ó o màhá le hen na minén wee va yi á warén yí dà máa va yi.»²³ Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Minén ló ho tá yi. Ká ĩnén ló ho wáayi. Minén bio sà ho dímjína na kà yi, ká ĩnén wón bio yí sà ho yi.»²⁴ Lé bún te bio á ĩ le mi ñ híráa le mi bè-kora. Mu bon, hen ká mi yí tà le ĩnén lé yia wi fééé, á mi ñ hí lè mi bè-kora.»²⁵ Á ɓa túara a yi: «Ūnén lé o yén?» Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Ī wee bio mu na mia fééé hàrí mu júhú búeení.»²⁶ Ī dà à bío bio cèrèè mi dání yi, á dà à fí le cítíí mi bio cèrèè wán. Ká yia tonkaa mi lé ho tūiá poni ɓanso, á bio á ĩ já a cǒn, bún lé bio á ĩ wee bío na ho dímjínaa yi.»

²⁷ Ba yí zū ká lé o Maá Dónbeenì ó o wee bío bio.²⁸ Ó o Yeesu wáa bía non ɓa yi: «Ká a *Nùpue Za á mi can le búeenì wán hoonía

fárá, bún ká mi ñ zūn ká ĩnén lé yia wi fééé. Á mi ñ zūn ká ĩ yí máa wé bio woon ĩten. Bio á ĩ Maá bía non mi, bún lé bio á ĩ wee bío.²⁹ Ī Maá na tonkaa mi á wi làa mi, o yí día mi ĩ dòn, lé bio á ĩ wee wé bio sī a yí fééé.»³⁰ Bio ó o Yeesu wee bío kà, á ɓa nùpua cèrèè dó mí sīa wo yi.

Le Dónbeenì tūiá poni wee wé ó o nùpue keñ mīten

³¹ Ó o Yeesu wáa bía non ɓa zúífūwa na dó mí sīa wo yi: «Ká mi wee bè ĩ bioní yi, se mi màhá lé ĩ nì-kenínia bio bon.³² Mi ñ zūn ho tūiá poni binbirì na ló le Dónbeenì cǒn. Lé bún ñ wé á mi ñ keñ mīten.»³³ Á ɓa bía non wo yi: «Warén lé o *Abarahaamu mǒnmánia. Wa yí wó a búí wobáani yí mǒn. Á léé webio non á ūnén bíaráa le wa à keñ waten?»³⁴ Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Le ĩ mi ho tūiá na mia: Nùpue léé nùpue na wee wé mu bè-kora wón ka lòn wobá-nii mu bè-kohó nū yi.³⁵ Á mi zū le o wobá-nii bio yí sà ho zī-júhú yi fééé. Ká a za na ton ho zī-júhú yi, wón bio sà ho yi fééé.³⁶ Ká le Dónbeenì Za wáa wó mia lè ɓa nùpua na wi mīten, á mi ñ wé mīten binbirì.³⁷ Ī zū le mi lé o Abarahaamu mǒnmánia, èe ká mi màhá wee cà à mi búe mi, lé bio á bio á ĩ wee kàrán làa mia yí máa zo mia.³⁸ Bio á ĩ Maá zéenia làa mi, lé bún á ĩ wee bío, ká minén ɓèn wee wé bio á mìn maá bía non mia.»³⁹ Á ɓa bía non wo yi: «Warén wán maá lé o Abarahaamu.» Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Ká mí lá lé o Abarahaamu zàwa bio bon, se mi lá wee wé hā wára na ó o Abarahaamu wó ɓàn sīi.⁴⁰ Á mi yí máa wé hǒn, à mi wi mi búe ĩnén na mà ho tūiá poni non mia, hia na á ĩ já ĩ Maá Dónbeenì cǒn. Bún ó o Abarahaamu yí wó.⁴¹ Mi wee wé mìn maá wára.» Á ɓa bía non wo yi: «Wàn maá lé le Dónbeenì mí dòn. Wa yínón zíní zàwa.»⁴² Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Ká mìn maá lá lé le Dónbeenì, á mi lá à warí mi, lé bio á ĩnén ló le Dónbeenì cǒn ɓuara. Ī yí ɓuara ĩten. Lé lerén tonkaa mi.⁴³ Bio non á mi yí máa zūnnaa hā bíoní na á ĩ wee bío na mia kúará lé mu yén? Lé bio á mi yí wi mi jí hā.⁴⁴ Yia lé mìn maá lé o *Satāni. Á mìn maá sīi bio lé bún á mi wí à mī wé. O lé o nì-búe hàrí ho dímjína lénlò pàahú. O yí dà máa mi ho tūiá poni, lé bio á tūiá poni mia wo yi. Hen ká a fà le sabéré, se lé orén mí beere sif

ó o wee zéení, lé bio ó o lé o sabín-fúaaló. Orén lé yia á hā sabíoní wee lé yi. ⁴⁵ Ée ká ínén wee mi ho tũíá poni, lé bún non á mi yí tǎráa ī bíoní yi. ⁴⁶ Mínen tǎhú, ó o búí so dà a bío le ī wó bè-kohó? Ká ī wee mi ho tũíá poni, á léee webio non mi yí tǎráa ī bíoní yi? ⁴⁷ Bia na lé le Dónbeenì zàwa binbirí wee wé jí le Dónbeenì bíoní. Ée ká minén yínón le Dónbeenì zàwa, lé bún non mi yí máa jínnáa le bíoní.»

O Yeesu le mínén po a Abarahaamu

⁴⁸ Á ba *zúífúwa bía non wo yi: «À bún wa tũíá sī à wa bío le fo lé o *Samaríi nìi†, á wa mún tũíá sī à wa bío le o cíná wi foñ.» ⁴⁹ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Ínén á cíná mía yi. Í Maá lé yia á ī wee kǎnbi. Ká minén bán wee zúañ mi. ⁵⁰ Ínén yí máa bío le nùpue dé cùkú mi. O búí wi á à bío le ba dé ho mi, á lé wón mún lé o cítí-fí. ⁵¹ Le ī mi ho tũíá na mia: Yia tà bò ī bíoní yi, á bànsó máa hí máa cén.»

⁵² Á ba zúífúwa bía non wo yi: «Hā làa na kà wán, á wa wáa láa mu yi kénkén le o cíná wi foñ. O *Abarahaamu húrun, á le *Dónbeenì jí-cúa fēerowá húrunka. Á ũnén pá wee bío le ká yia tà bò ũ bíoní yi á bànsó máa hí máa cén. ⁵³ Ũnén bèn wee leéka le ũ jǎhú so wi po a Abarahaamu le? Wón húrun, á le Dónbeenì jí-cúa fēerowá mún húrunka, á ũnén bèn wee leéka le fo léee wée?»

⁵⁴ Ó o Yeesu bía: «Í lá wee dé ho cùkú iten yi, se mu jǎhú mía. Yia wee dé ho cùkú mi lè ī Maá, yia mi le o lé mìn Dónbeenì. ⁵⁵ À mi jǎhú yí zū a. Ká ínén wón zū a. Í lá le ī yí zū a, se ī lé o sabín-fúaaló lè mi bío sīi. Ée ká ī zū a, á wee bè o bíoní yi. ⁵⁶ Mìn maá Abarahaamu hía wee leékaa le mí ì mi ī buenló, ó o zámakaa mu bío yi. Ó o bèn mǎn ī buenló, á sīi wan mu bío yi.» ⁵⁷ Á ba zúífúwa bía non wo yi: «Ũnén na lúlúio máa yí ho búarǎ-jun láa píru á mǎn o Abarahaamu wen?» ⁵⁸ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Le ī mi ho tũíá na mia: O Abarahaamu á à bío le mí ì te, à bún à ínén wi.»

⁵⁹ Á ba wáa sèekaa hā huua le mí ì lèeka làa wo á à búe. Ó o Yeesu sà mítén ló le *Dónbeenì zī-beenì lún yi léee wá.

9

O Yeesu weéra a nìi na ton ká a lé o muíi
¹ Bio ó o Yeesu lè mí nì-kenínia wee khií, á ba fò mìn làa nìi búí na ton ká a lé o muíi.
² Ó o nì-kenínia tũara a yi: «Nì-kàránlo, léee webio non ó o nìi na kà ton ká a lé o muíi? Lé orén kùrú bè-kora bío yi léee, tǎá lé bǎn nùwá bè-kora bío yi?» ³ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Mu yínón orén bè-kora bío yi, á mu mún yínón bǎn nùwá bè-kora bío yi. O nìi mu ton ká a lé o muíi, léee bèra a na à bío le Dónbeenì dà a wé à ba nùpua búenbúen mi a yi. ⁴ Bio mu khoomu wi hā làa na kà wán, á wa ko wa wé le Dónbeenì na tonkaa mi bè-wénia. Le tǎbírí hía wi, á nùpue máa dàí máa wé bio búí. ⁵ Bio á ī wi ho dímjá yi hā làa na kà wán, á ī ka lòn khoomu ho yi.» ⁶ Bio ó o Yeesu bía hǎn bíoní so wó, ó o pùinia mí jinsānī, á khan lè le tǎnī, á khiira là a muíi yio, ⁷ ò o bía non wo yi: «Lén vaa sēe ũ yahó le súdeenī la-beenì na ba le Silowee yi.» (Ho Silowee mu kúará le «tonkaro».) Ó o muíi wá vaa sēera mí yahó, á bínia wee buen, ò o wee mi. ⁸ Á bía làa wo kará bó mìn yi, làa bía lá wee wé mi a ká a wee fioka, á wáa wee tũaka mìn yi: «Yia kà so yínón o nìi na lá wee wé keení fioka le?» ⁹ Á ba búí le mu lé orén. Ba búí bèn le mu yí bon, le o làa wo bonmín. Ó o nìi le mu lé mínén. ¹⁰ Á ba tũara a yi: «Fo wó kaka wee mináa?» ¹¹ Ó o nìi bía non ba yi: «O nìi na ba le Yeesu, lé wón khan le tǎnī lè mí jinsānī, á khiira lè ī yio, ò o le ī lén vaa sēe ī yahó ho Silowee yi. Á ī wá van bín vaa sēera ī yahó, á ī wee mi.» ¹² Á ba tũara a yi le o nìi mu wi wen, ó o le mí yí zū.

Ba Farizíewa wee tũaka a muíi yi là a waró bio

¹³ Á ba bò là a nìi na lá lé o muíi vannáa ba *Farizíewa cǎn. ¹⁴ Yaa bío ó o Yeesu khan le tǎnī lè mí jinsānī á weéra a nìi yio, á wó ho *Sabaa zoñ. ¹⁵ Lé bún non á ba Farizíewa bèn sǎ wee tũa o nìi yi làa bío wó wó ó o wee mináa. Á wón bía non ba yi: «O khiira le tǎ-sio lè ī yio, á ī sēera ī yahó, á ī wáa wee mi.» ¹⁶ Á ba Farizíewa nùwá yen búí wáa bía: «O nìi na wó bío ká à Dónbeenì yí tonkaa, lé bio ó o yí bò ho Sabaa làndá yi, ò o sá ho tonló.» Ba búí bán bèn wee bío: «Bè-kora

† ^{8:48} Samaríi nìi: Ba zúífúwa cǎn á ba Samariisa yí máa ce le Dónbeenì yahó. Ba yí máa bè le Dónbeenì làndá yi. Ba von o Yeesu lè le yèni mu hen á là làa wo.

wéro so dà wee wé yéréké bìo na wee zééní le Dónbeenì pànká na á yìà kà wó òàn síí le?» Á òarén jì-cúà bíníà wí mìn júná yí.
¹⁷ Á òa bíníà tùara a nìi yí: «Lé mu yén ùnén bèn wee leéka o nìi mu dání yí, bìo á lé orén weéra ù yìo?» Á wón bía: «O nìi mu lé le *Dónbeenì jì-cúà fèero.»

¹⁸ Bìo ó o nìi lá lé o muìi, á yìo bíníà wee mi, á òa zúífùwa júnáa yí tà yí. ¹⁹ Á òa von òàn nùwá wee tùa yí: «Yìà kà lé minén te mi za le? Lé orén á mi le o ton ká a lé o muìi le? Á mu wó kaka ó o wee mináa?» ²⁰ Ó o nìi òàn nùwá bía: «Lé warén te wa za, á ton ò o lé o muìi. ²¹ Ká bìo wó wó ó o wee mináa á wa yí zū, á yìà weéra a yìo á wa mún yí zū. Mí tùa wo yí, o yìo tōn, o dà wee bío mí bìo mítén.» ²² Bà bía kà síí lé bìo òa zána òa zúífùwa júnáa. Bán wó le jii le ká nùpue bía wéréwéré òa nùpua yahó le o Yeesu lé *Yìà le Dónbeenì mōn léra, á òanso òa à hè le mí kàránlò zii zoró. ²³ Lé bún nōn á òàn nùwá bíaara le òa tùa orén mí bære yí, le o yìo tōn.

²⁴ Á òa zúífùwa júnáa bíníà von o nìi na lá lé o muìi, á bía nōn wo yí: «Loñ le Dónbeenì yí à ù bēntín mī ho tūiá. Warén bán zū le o nìi mu lé o bè-kora wéro.» ²⁵ Ó o nìi bía nōn òa yí: «O nìi mu lé o bè-kora wéro léé, o yínōñ o bè-kora wéro léé, bún á òarén yí zū. Bìo dà-kéní lé bìo á ù zū, ù lá lé o muìi, ká bìo kà wán á ù wee mi.» ²⁶ Á òa bía nōn wo yí: «Lée webio ó o wó làa fo. O wó kaka á weéaraa ù yìo?» ²⁷ Ó o nìi bía nōn òa yí: «Ì lá bía mu nōn mia, á mi yí jà lé ù cōn. Á lée webio nōn á mi wí à ù bíní bíaara mu na mia? Minén yàa mún wáa wí à mi wé o nì-kenínia sá?» ²⁸ Á òa wee là a, á òa bía: «Ùnén lé yìà lé o nìi mu nì-keníni kèè. Warén bán lé o *Moyiize nì-kenínia. ²⁹ Wa zū le le Dónbeenì bía là a Moyiize. Ká yìà kà wón á wa yí zū léení.» ³⁰ Ó o nìi bía nōn òa yí: «Mu bēntín lée bè-víníkani. Mí yí zū a léení, èè ká arén lé yìà màhá weéra ù yìo. ³¹ Wa zū le le Dónbeenì yí máa jì a bè-kora wéro fióró. Ká yìà wee kōnbi le, á wee wé le síi bìo, wón lé yìà á le wee jì fióró. ³² Bìo ho òimíjā wí wí, á wa òin yí jà ká nùpue na ton ká a lé o muìi ó o búú weéra yìo. ³³ O nìi na ká lá yí ló le Dónbeenì cōn, á bìo ó o wó ká ó o lá máa òàn máa wé.» ³⁴ Á òa bía nōn wo yí: «Ùnén na ton le mu bè-kora mí jii yí

lé fo wee kàrán warén le?» À òa jōn wo ó o ló, á hò a le mí kàránlò zii zoró.

Bìà lé òa muìiwà binbirí

³⁵ Bìo ó o Yeesu jà à òa hò a nìi le mí kàránlò zii zoró, ó o wà waá yú a, á bía nōn wo yí: «Fo dó ù síi o *Nùpue Za yí le?» ³⁶ Ó o nìi bía: «Nì-kàránlò, zééní a làa mi bèra a na á ù òàn dé ù síi wo yí.» ³⁷ Ó o Yeesu bía nōn wo yí: «Fo mōn wo, òinén na wee bío làa fo lé orén.» ³⁸ Ó o nìi wáa bía: «Nùhúso, ù dó ù síi foñ.» Ò o líí búrá a yahó. ³⁹ Ó o Yeesu wáa bía: «Ìnén buara ho òimíjā yí le cítí bìo yí, bèra a na à òa muìiwà à wé mi. Ká bía wee mi, á bán wee òa muìiwà.» ⁴⁰ Bìo òa *Farizewa nùwá yēn búú na wí bín jà há bióní mu, á òa bía nōn o Yeesu yí: «Á lé warén mún lé ùnén muìiwà le?» ⁴¹ Ó o Yeesu bía nōn òa yí: «Ká mí lá lé òa muìiwà binbirí, á bè-kohó bìo lá máa mí máa léé mia. Èè ká bìo mí le mi wee mi, lé bún nōn á mu bè-kohó bìo wee mi leéara mia.»

10

Le pi-loore wàhiire

¹ O Yeesu bía nōn òa yí: «Le ù mí ho tūiá na mia: Yìà yí máa zo le pi-loore yí le le òàn zūajii, ká a wee zo le yí làa lòn-veere, wón òanso léé kōnlo làa nì-wàhú. ² Yìà wee zo le ho zūajii, wón lé o pi-pa. ³ Yìà wee pa le pi-loore yí wee hén le jii ò o zo. Á òa pia wee jì a cōn. O wee ve mí pia le òa yènnáa à léráa ho khūuhú. ⁴ Ká a von mí pia búenbúen òa ló, ò o dí òa yahó lén à òa bè mōn, lé bìo òa zū a tāmú. ⁵ Ká yìà òa yí zū wón òa máa bè mōn. Ba yàa à lùwí á à khèn làa wo, lé bìo òa yí zū a tāmú.»

⁶ O Yeesu wà òàn wàhiire so nōn òa yí, ká bía ó o wà le nōn yí màhá yí zūna a bióní kúará.

O Yeesu ka lòn pi-pa tente

⁷ O Yeesu pá bíníà bía: «Le ù mí ho tūiá na mia: Ìnén ka lòn pi-loore òàn zūajii. ⁸ Bía dú ù yahó búenbúen lée kōnlowá làa nì-wanna. Èè ká ù pia yí jà òa cōn. ⁹ Ìnén ka lòn zūajii. Yìà zōn làa ho, á wón ù fēn. Bànsò dà wé è zo ká a lé mítén, á mún ù yí mí bè-dínii. ¹⁰ O kōnlo wón wee wé buen ho juaaló, le ho búeró, le ho yáaró bìo yí mí òàn. Èè ká òinén wón buara, bèra a na à ù pia yí le mukāni binbirí na òàn síí mia.

¹¹ «Ínén ka lòn pi-pa tente. O pi-pa tente wee tà dé mí mukāni na mí pia bio yi. ¹² Ká yia wee pa ɓa pia le wárfi bio yi, wón ká a mɔn o dakhínkhín ò o lùwí ká a díá ɓa, à wón yí ɓa búu wiika, à bia ká kénna. O wé lùwí lé bio ɓa pia bio yí sà a yi. O yínón pi-pa binbirì. ¹³ O wee sá le wárfi bìo yi, ká ɓa pia bìo yí ciran wo.

¹⁴ «Ínén ka lòn pi-pa tente. Bia bìo sà mi ka lòn pia. Í zū ɓa, á ɓa mún zū mi, ¹⁵ làa bio ó o Maá zúnáa mi á í mún zúnáa wón bìo síi. Í wee dé í mukāni na í pia bio yi. ¹⁶ Í pia búu pá wí, á ðiñ yí zon le pi-loore na ká yi. Bán á í mún ko à í hè buennáa. ʼBa à jí í tãmu, á ɓa à wé pi-ɓoohú dà-kéní, làa pi-pa nì-kéní. ¹⁷ O Maá wa mi, lé bio á í wee tà dé í mukāni na, à bīnì yíráa le. ¹⁸ Nùpue yí dà máa víinì ínén mukāni làa pànká. Ínén lé yia wee tà dé le na ìten. Le bàn naló pànká wí í cǔn, á le bàn bīnì yíró pànká mún wí í cǔn. Bún lé bio á í Maá non le jii le í wé.»

¹⁹ Hǒn bioní so bio yi, á ɓa *zúifúwa jicúa tǐn wó mún júnáa yi. ²⁰ ʼBa tíahú, á ɓa cèrèe wee bío bìo kà: «O cíná wí o yi, o wee khée. Mi yí jí a cǔn.» ²¹ ʼBa búu ɓèn wee bío: «Nùpue na á cíná wí yi yí dà máa bío há bioní na kà bàn síi. Cíná so dà a weé muiiwá yio le?»

Ba zúifúwa júnáa pá a Yeesu bio

²² Mu wó le tēenì pàahú, ká ɓa *zúifúwa wee dí le *Dónbeenì zī-beenì ceéro sánú ho Zeruzaleemu yi, ²³ ó o Yeesu zoó wee varáka ho sànsá na ɓa le Salomɔn sànsá yi, le Dónbeenì zī-beenì lún yi. ²⁴ Á ɓa zúifúwa wáa buée kíníá wo yi, à ɓa tũara a yi: «Fo màhá à díá wen há yilera yi á vaá dā ho pàahú yén coon? Hen ká fo lé *Yia le Dónbeenì mɔn léra, à ū bio mu wéréwéré na wen.» ²⁵ Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Í bía mu non mia, á mi yí tà mu. Há wárá na á ínén wee wé lé í Maá pànká, lé hǒn wee zéení í léení. ²⁶ Èe ká bio non á minén yí tàráa mu, lé bio á mi yí máa mi dé bia bio sà mi jii. ²⁷ Bia bio sà mi wee jí í cǔn làa bio ɓa pia wee júnáa o pi-pa cǔn bio. Í zū ɓa, á ɓa wee bè mi. ²⁸ Í wé è na le mukāni binbirì na máa vé ɓa yi. ʼBa bìo máa yáa huúu. O búu máa fé

ɓa í mí yi. ²⁹ O Maá na kàràfáa ɓa mi, wón po mu búenbúen, ó o búu máa fé ɓa í Maá ní ɓa yi. ³⁰ Ínén lé í Maá lée dà-kéní.»

³¹ Á ɓa zúifúwa tǐn khiira há huua le mí í lèeka làa wo ò búe. ³² Ó o Yeesu wáa bía non ɓa yi: «Í wó mu bè-tentewá cèrèe lé í Maá pànká á mi mɔn. Á lé mu yén bìo yi á mi le mí í lèekaráa mi le há huua á à búe?» ³³ Á ɓa bía non wo yi: «Mu yínón ū bè-tente búu na fo wó bìo yi á wa le wa à lèekaráa fo le há huua á à búe. Ká lé bìo fo wee là le Dónbeenì. Unén nùpue káamáa á le fo lé le Dónbeenì.» ³⁴ Ó o Yeesu wáa bía: «Mu túara mi làndá vūahú yi ká síi: «Ínén Dónbeenì bía le mi lé há doffina.»* ³⁵ Á wa jòn zū le bio túara le Dónbeenì bioní vūahú yi á yí dà máa khíní yi. Wa mún zū le minén làndá yi á le Dónbeenì bía le ɓa nùpua na le non mí bioní yi lé há doffina. ³⁶ Ká ínén wón ó o Maá Dónbeenì mɔn léra á í bio sà a yi á tonkaa ho dímjáa yi. Á mi í wé kaka à bóráa le ínén wee là le Dónbeenì lé bio á í bía le í lé le za? ³⁷ Hen ká í yí máa wé bio á í Maá wee wé, à mi yí tà í bio. ³⁸ Ká í wee wé mu, hàrí ká mi le mi máa tà í bioní yi, à mi pá wáa tà bio á í wee wé yi, bèra a na à mi zūn kénkén le o Maá páanía làa mi, á í páanía làa wo.»

³⁹ Á ɓa tǐn le mí í wii wo, ká a màhá porónna wà ò o díá ɓa.

⁴⁰ O Yeesu bīnía khú le ho Zurudēn muhú món, hen na ó o Zān láa wee bátízé ɓa nùpua yi, á khií kará bín. ⁴¹ Nùpua cèrèe guara a cǔn. ʼBa wee bío: «O Zān yí wó hàrí yéréké bio dà-kéní na wee zéení le Dónbeenì pànká. Ká bio búenbúen na ó o bía a nìi mu dǎnì yi ɓèntǐn lée tuiá.» ⁴² Á ɓa nùpua cèrèe dó mí sīa o Yeesu yi bín.

11

O Lazaare hómú làa vèeró bio

¹ Nii búu na ɓa le Lazaare hía lò yí here. O Lazaare mu le mín hínni nuwá jun, o Maate là a Mari, á wi ho Betanii lóhó yi. ² O Mari mu lé yia hía kúaa ho jiló na sǎmu sī o Yeesu zení wán á bīnía sùukaa le mí jún-vānì.* Lé wón bàn za Lazaare á lò yí here. ³ Ó o Lazaare mu bàn hínni mí nuwá jun tonkaa o búu le o vaa bío bìo kà na a Yeesu yi: «Núhúso, mìn bǔnlo á lò yí here.»

* 10:34 Mi lorí Lení vūahú (Psaumes) 82:6 * 11:2 Mi lorí Zān vūahú 12:3

⁴Bìo ɓa waá bía mu nɔn o Yeesu yi, ó o bía: «Mu wámú mu yínón bìo na à wé o ò hí ì cén. Mu ù wé á le Dónbeenì yèni á à lé. Mu ù wé á le Dónbeenì Za cùkú á à mi.»

⁵O Yeesu á wa a Maate là a Mari lè bàn yàró Lazaare. ⁶Èε ká bìo ó o jà á Lazaare wámú bìo, ó o bíníá wó hā wizooní jun hen na ó o wi yi. ⁷Bún món, ó o bía nɔn mí nì-keníníá yi: «Mí bíní le wa lén va ho *Zudee kǎhú.» ⁸Ó o nì-keníníá bía nɔn wo yi: «Nì-kàránlo, yínón bín á ɓa còoníá le mí ì lèeka fo lè hā huaa á à ɓúe le? À lé bín á ù pá wi à ù bíní va yi le?» ⁹Ó o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Hā léèrèwa pírú jun lé hīa wi le wizon-kùure yi, tàá? Ká a nùpue wee varáka le wisoni yi, ò o máa húaa mítén, lé bìo á mu khoomu wi. ¹⁰Èε ká a nùpue wee varáka ho tǐnàahú, ò o wé húaa mítén, lé bìo mu khoomu mía.» ¹¹Bìo ó o Yeesu bía hñn bfoní so wó, ó o pá bíníá bía: «Wàn bǔnlo Lazaare dūma, ká ì màhá waá sǐnǐ a.» ¹²Ó o nì-keníníá bía: «Hen ká a dūma, se o wámú díká wee dé, o ò wa.» ¹³O Yeesu wi ò o bío le o Lazaare húrún. Ká a nì-keníníá bán wee leéka le lé mù dāmu binbirì ó o bía bìo. ¹⁴Ó o Yeesu wāa bía mu wéréwéré nɔn ɓa yi: «O Lazaare húrún. ¹⁵Bìo mu yí wó yí yú mí bín á ì wee zàmaka minén bìo yi, lé bìo á lé bún á à na á mi ì wíoka à dérāa mi sīa mì. Mi wāa wa lén va hen na ó o Lazaare mu wi yi.» ¹⁶Ó o Toma na ɓa wee ve làa Hénbení á wāa bía nɔn ɓa nì-keníníá na ká yi: «Mí mún wa lén va, à vaa páanǐ hí làa wo.»

¹⁷Bìo ó o Yeesu wà waá zo ho Betanii lóhó yi, ó o jà à ɓa le o Lazaare nùuna á yú hā wizooní bìo náa. ¹⁸Ho Betanii lè ho Zeruzalɛemu yí nà yi mín yi. Mu máa yí kilomɛterewa bìo tǐn sese, ¹⁹á ɓa *zúífùwa cèrèè ló ho Zeruzalɛemu yi ɓuara a Maate là á Mari cǔn, á wà ɓueé tɛɛnǐ bàn yàró yúmú. ²⁰Bìo ó o Maate jà à ɓa le o Yeesu bò o ɓuen, ó o ló léé sá a yahó, ò o Mari wón kará le zīi yi. ²¹Bìo ó o léé yú a, ó o bía nɔn wo yi: «Núhúso, fo nònzoñ lá wi hen, se wàn yàró yí húrún. ²²Èε ká ì zū le hā làa na kà wán pá, á ɓio búenbúen na fo ò fio le Dónbeenì cǔn, á le è wé.» ²³Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Mín yàró á à vèe.» ²⁴Ó o Maate bía: «Ì zū le ká le Dónbeenì wee vèenǐ ɓa nì-hía ho dímjǐná vé nònzoñ, ó o ò vèe.» ²⁵Ó o Yeesu bía nɔn wo

yi: «Ìnén lé yia wee vèenǐ ɓa nì-hía á wee na le mukānǐ binbirì. Yia dó mí sīi mì, ó o mukānǐ á à kɛn, hārǐ à ɓānsò hí. ²⁶Á nùpue léé nùpue na dó mí sīi mì á yú le mukānǐ binbirì, wón máa hí máa cén. Maate, fo tà bún le?» ²⁷Ó o Maate bía: «Ūuu Núhúso, ì tà le fo lé *Yia le Dónbeenì mɔn léra, le Dónbeenì Za na ko ò o ɓuen ho dímjǐná yi.»

²⁸Bìo ó o Maate bía bún wó, ó o wà ɓueé von mín hǐnló wee hūmɔnkarāa: «O nì-kàránlo léé wi hen. O le ù ɓuen.» ²⁹Bìo ó o Mari jà bìo bía, ó o dɛɛnǐa hñnɔn bánbāa mà a Yeesu. ³⁰Mu pàahú ò o Yeesu lá ðñh yí ɓueé zon ho lóhó yi. O wi hen na ó o Maate léé sá a yahó yi. ³¹Bìo ɓa zúífùwa na lá wi le zīi yi làa Mari, á wee hñi o sīi mɔn wo ò o hñnɔn bánbāa ló, á ɓa bò a món. ɓa wee leéka le o bò ò lé le búure wán á léé wá. ³²Bìo ó o Mari waá ðñh hen na ó o Yeesu wi yi, ó o líf búrá a yahó, ò o bía nɔn wo yi: «Núhúso, fo nònzoñ lá wi hen, se wàn yàró yí húrún.» ³³Ká a Yeesu mɔn ò o wee wá, á ɓa nùpua na bò làa wo mún wee wá, á mu vá a yi làa sòobɛɛ, ó o sò mí yahó. ³⁴Ó o tūara ɓa yi: «Lé wen á mi nùna a yi?» Á ɓa bía nɔn wo yi: «Núhúso, ɓuen ɓuee loñ.» ³⁵Ó o Yeesu yèn-caa wee lé. ³⁶Á ɓa zúífùwa na wi bín á wee bío: «Mí loñ bìo ó o lá wa làa wo.» ³⁷Ká ɓa nùwā yɛn ɓúí bán ɓɛn wee bío: «Orɛn na wéera a muui yò, á so mún lá yí dà máa hè o Lazaare húmú le?»

³⁸Bìo ɓa wee wa hen na le búure wi yi, ó o Yeesu á mu wíokaa vá yi làa sòobɛɛ. Le búure mu léé ɓó-ɛɛhó ɓúí kǎhú, á jii pon lè le hue-beenǐ. ³⁹Ó o Yeesu bía: «Mí ɓiñí le huee lén bín.» Ó o Maate na lé yia húrún ɓàn hǐnló, á bía nɔn o Yeesu yi: «O sāmú á à wé, lé bìo ó o wi le búure yi yú hā wizooní bìo náa.» ⁴⁰Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Ì so yí bía yí nɔn foñ le ká fo dó ù sīi mì, á fo ò mi le Dónbeenì cùkú beenǐ le?» ⁴¹Á ɓa wāa ɓiñíá le huee léra. Ó o Yeesu yòd dá mí yahó ho wáyai, ò o bía: «Ì Maá, ì wee dé ù bārākà, lé bìo fo tà jà ì fioró. ⁴²Ì zū le fo wee jǐ ì cǔn fɛɛɛ, èε ká ì wee bío làa fo bìo kà wán ɓa nùpua na kǐnǐa mì kà bìo yi, bèra a na ɓa tà le lé ùnɛñ tonkaa mi bìo bon.» ⁴³Bìo ó o Yeesu bía hñn bfoní so wó, ó o bía pǔnpǔn: «Lazaare, ɓuee lé.» ⁴⁴Ó o Lazaare na lá húrún ɓueé ló, ká a zení là a níní bá lè hā nín-kéníwà, á yahó pon yi. Ó o Yeesu

bía: «Mi fee wo, à díá le o lén.»

12

Ba zúífúwa júnása le mí ì na a Yeesu ba à búe

(Matiye 26.1-5; Maaki 14.1-2; Luki 22.1-2)

⁴⁵ Bìo ba *zúífúwa na buara a Mari cón mɔn bìo ó o Yeesu wó, á ba cèrèè dó mí sīa wo yi. ⁴⁶ Ká ba tíahú á ba nùwā yɛn búí wà vaá yú ba *Farizíewa, á lá bío ó o Yeesu wó á fɛera nɔn ba yi. ⁴⁷ Á ba Farizíewa lè le *Dónbeenì yankarowà júnása á von mí nin-zàwa *lándá tūiá fɛerowà na ká à ba kúaa mín wán, á bía nɔn mín yi: «Wa bèn-tín ko à wa wé bìo búí. O nì mu sòobáa wee wé mu yéréké biowa dàkhíina. ⁴⁸ Ká wa díá ó o wee wé mu, á ba nùpua búenbúen hía yèrémá à dé mí sīa wo yi. Á ho Oroomusa júnása á à híní ì fi wa *Dónbeenì zì-beenì, á à búe wa nìpomu jùhú.†» ⁴⁹ Á ba nì-kéní na ba le Kayiífú, yia lé le Dónbeenì yankarowà jùhúso beenì le lúlúure mu yi, á bía nɔn ba yi: «Mí yí zū bìo búí mu yi. ⁵⁰ Mí so yí zū le warén cón á mu súaani ò o nùpue nì-kéní hí wa nìpomu búenbúen bio yi à mu bè yi fennáa le?» ⁵¹ O Kayiífú mu yí bía há bíoní mu mítén. Ká bío ó o lé le Dónbeenì yankarowà jùhúso beenì le lúlúure mu yi, lé búin nɔn ó o wee fɛe le Dónbeenì jì-cúaa ká síí, le o Yeesu ko ò o hí mín nìpomu bio yi. ⁵² Mu yínón bán mí dòn bio yi. O mún ko ò o hí, à le Dónbeenì zàwa búenbúen na saawaa wá ho dímíná búenbúen ò, ò o vá kúee mín wán, à wé lè mu nìpomu dà-kéní.

⁵³ Lé búin bio yi, á ba zúífúwa júnása bía tò mu wán mu zòh le mí ì na a Yeesu ba à búe. ⁵⁴ Á lé búin nɔn ó o Yeesu wáa yí máa héé ba zúífúwa tíahú à ba mi, ò o wà van ho lóhó búí na ba le Efarayiimu, hía bó le dùure yi, á vaá kará bíin lè mí nì-kenínia.

⁵⁵ Hen ká ba zúífúwa sánú na ba le Paaki wà buée dá, à ba cèrèè léka à fèn wa ho Zeruzalɛmu, á vaa ceé mítén à dàñ díráa ho sánú mu. ⁵⁶ Ba nùpua wee cà a Yeesu, á wee tùaka mín yi le Dónbeenì zì-beenì lún yi le o Yeesu mu á à yí ì buen ho sánú díimí léé, tàá o máa buen. ⁵⁷ Mu ù wé à le *Dónbeenì yankarowà júnása lè ba *Farizíewa á nɔn le jii le ká yia zū hen na ó o Yeesu wi yi, à bánso buee bío mu, à mí wii wo.

O Mari kúaa ho jiló na sāmú sī o Yeesu zení wán

(Matiye 26.6-13; Maaki 14.3-9)

¹ Bìo á ho *Paaki sánú díró ká há wizoomí bio hèzín, ó o Yeesu buara ho Betanii lóhó, hen na ó o Lazaare wee lé yi, yia ó o vènia. ² Ba wee dí ho sánú o Yeesu bìo yi bíin, ó o Maate wee na ho dínló ba nùpua yi. Bìo là a Yeesu pánia kará ho dínló jùhú yi ó o Lazaare wi tíahú.

³ Ó o Mari buan ho jiló na sāmú sī á yàwá here liitere sanká màní, hía wó lè mu bìo búí na ba le náarè mí jii yi, á buée kúaa o Yeesu zení wán, á bínia sùukaa lè mí jún-vānì. Á ho jiló sāmú hínon sù le zī mu búenbúen. ⁴ Ó o Yeesu nì-kenínia nì-kéní na ba le Zudaa Isikariote, yia á à dé wo ò na, á wáa bía: ⁵ «Lée webio nɔn ba yí yèérarāa ho jiló mu lè wén-hāani khíá-tín, á yí nɔn ba nì-khenia yi?» ⁶ O Zudaa bía bún yínón bio ba nì-khenia bio here wo yi, ká lé bìo ó o lé o kònló. Ba bunbua-wárí na wi o cón ó o wee lén dí. ⁷ Ká a Yeesu màhà bía: «O háa mu á ù díá. Ho jiló mu ó o lá bàrá pan lè ì sánia wíokaró há nùuló bio yi. ⁸ Ba nì-khenia á à keñ làa mia fɛɛɛ, ká ínén wón máa keñ làa mia fɛɛɛ.»

⁹ Ba minka *zúífúwa já le o Yeesu wi ho Betanii yi, á ba wà van bíin. Mu yínón o Yeesu bio yi mí dòn ba vannáa, ba mún wi ba vaa mi a Lazaare na ó o Yeesu vènia. ¹⁰ Á le *Dónbeenì yankarowà júnása mún wāania tò le mí ì na a Lazaare ba à búe ¹¹ lé bìo á mu lé o Lazaare mu vèrò bio yi á ba zúífúwa cèrèè wee yèrémá dé mí sīa o Yeesu yi.

O Yeesu zoró ho Zeruzalɛmu lóhó yi bìo
(Matiye 21.1-11; Maaki 11.1-11; Luki 19.28-40)

¹² Mu tá na lée tòn, á ba minka zàamāa na buara ho sánú díró bio yi, á já le o Yeesu wà buée zo ho Zeruzalɛmu, ¹³ á ba khó há yúkúio vónna na ba lée dérāa ho cùkú wo yi buan, à ba wà lée sá a yahó. Ba wee bío bìo ká pònpón: «Le ho cùkú à bìo sè le Dónbeenì yi. Le o Nùhúso Dónbeenì wé mu bè-tentewà làa yia bò o buen o yèni yi, o

† 11:48 Ho pàahú mu yi, ká ho Oroomusa pánká wi ba zúífúwa wán.

*Isirayeele béε.»¹⁴ O Yeesu yòora a sùnpè-bòohú búí, làa bio le Dónbeenì biónì vūahú biarāa mu kà sí:

¹⁵ «*Sion lóhó ñipomu, yí zón dēε.

Loñ, lé ũ béε bò o buen,
o yòora a sùnpè-bòohú.»

¹⁶ Pàahú na mu wee wé yi, ó o Yeesu ñi-kenínia yí zūna mu kúará. Ká pàahú na le Dónbeenì léra a Yeesu yèni yi, á ba hácírí màhà ßuara bio le Dónbeenì biónì vūahú bía a dānì yí wán. Á bio ho vūahú mu bía, lé búñ ó o bio wórāa.

¹⁷ Bìà ñnzoñ páanía wi là a Yeesu pàahú na ó o von o Lazaare á wón vèera ló le búure yi, bán búenbúen wee mì bio ba mən tūiá.

¹⁸ Bio mún non ba minka zāamāa léε sánāa o yahó, lé bìo mu yéréké bìo na wee zéení le o ló le Dónbeenì cón tūiá na mà á ba ñá.

¹⁹ Á ba *Farizēwa wāa wee bío mín yi: «Mí yí mən mu le, mí yí dà dēε búí máa wé. Ba ñupua búenbúen wee yèrēmá bè o yi.»

O Yeesu wee bío mí húmú bio

²⁰ Bìà wà ßueé bùaani le Dónbeenì ho Zeruzaleemu yi ho sánú díró pàahú á bía yínoñ *zúífūwa búí wi tíahú. ²¹ Ba vá ßueé bó a Filiipu na wee lé ho Kalilee kōhú lóhó na ba le Betesayidaa yi, á bía non wo yi: «Wa wi à wa mi a Yeesu wán.» ²² Ó o Filiipu wāa bía mu là a Àndere, á ba mí ñuwā jun wà vaá bía mu là a Yeesu. ²³ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Hia kà lé ho pàahú na le Dónbeenì á à lén o *Nùpue Za yèni yi. ²⁴ Le ì mì ho tūiá na mia: Ká ho dínló bæere á yí dù, á mukāni yí hà á bio ká yí soora, á le è ñin kà. Ká le mukāni hà, á bìo ká soora, á le è ha hā bia na ßoo. ²⁵ Yia henía mí mukāni bio, wón á à vīinì le. Ká yia yí máa càtí mí mukāni bio hūúu ho dímjína na kà yi, wón á à yí le mukāni binbirì na máa vé. ²⁶ Yia wi ò o sá na mì, à wón bè mì. Á hen na á ì wi yi, á ì ton-sá mún ñ keñ yi. Yia wee sá na mì, wón á ì Maá á à dé ho cùkú yi. ²⁷ Bìo kà wán, á ì hácírí yáara. Lé mu yén á ì ì bío? Ì bío le ì Maá kànì mi le lònbee na à yí mi hā làa na kà wán léε? Èε ká lé búñ bìo yi á ì ñon buararāa. ²⁸ Ì Maá, zéení ũ cùkú le ba ñupua mi.» Á tāmú búí sá ñá ho wáayi á bía: «Ì zéeníá ì cùkú, á ì pá à wíoka à zéení ho.»

²⁹ Ká ba zāamāa na ñin bíñ ñá mu, á ba le léε

viohó và. Ba búí bèñ le léε tonkaro na ló ho wáayi bía làa wo.

³⁰ Ó o Yeesu binía bía: «Mu yínoñ ñnén bìo yi á mu tāmú sá ñánāa. Mu lé minén bìo yi. ³¹ Bìo kà wán lé ho dímjína na kà ñupua cítíró pàahú. Lé bìo kà wán á le Dónbeenì lūwārāa ho dímjína na kà ñúhúso. ³² Ká ñnén ba khíi can le búenì wán hóonia yòò fārā, á ì wé á ba ñupua búenbúen á à buen ì cón.»

³³ O bía kà síi á zéeníanáa bìo ó o ò híráa síi.

³⁴ Á ba zāamāa bía non wo yi: «Wa zū le le Dónbeenì làndá vūahú yi á mu bía le *Yia le Dónbeenì mən léra ko ò o keñ bíñ fēεε, á ũ wó kaka wee bíorāa le o *Nùpue Za ba ko ba ca le búenì wán hóonia yòò fārā? À wón Nùpue Za so bèñ lé o yén?» ³⁵ Ó o Yeesu bía mítén bìo non ba yi: «Mí yú mu khoomu, ká ho pàahú na mu ù wé á yí tūee. Á bìo mi yú mu khoomu, á mi wāa wé varāka mu yi, à le tíbirí hía yí yòoka mi wán. Mu bon, yia wee varāka le tíbirí yi á yí máa mi bìo wi o yahó. ³⁶ Mí tà dé mí sīa yia lé mu khoomu yi, pàahú na mi yú mu yi, à mi wé mu khoomu ñupua.»

Bìo ó o Yeesu bía hñn biónì so wó, ó o khèra vaá sà mítén ba yi.

Ba zúífūwa cèrèε pá pá a Yeesu bio

³⁷ Bìo ó o wó mu yéréké biowa cèrèε na wee zéení le o ló le Dónbeenì cón ba mən mí cūee, ká ba pá yí dó mí sīa wo yi. ³⁸ Mu wó ò o *Ezayii ñi-cúa na ó o fεera, à ñii sí. O bía:

«Núhúso, lé o yén yāá dó mí sīi le bín-tente na wa wee bue yi?

Á lé o yén ó o Núhúso zéeníá lè mí pànká?»*

³⁹ Bìo non ba yí dà máa tārāa mu yi, lé bìo ó o Ezayii mu pá binía bía:

⁴⁰ «Le Dónbeenì wó á ba ka lòn muuiwā, bèra a na à ba wé yí mi.

Le wó á ba yiwa tunka

bèra a na à ba wé yí ñāñ zūñ bìo á le wee wé.

Le wó kà síi bèra a na

à ba yí ñāñ yèrēmá buen le cón à le weε ba.»†

⁴¹ O Ezayii bía hñn biónì so lé bìo ó o mən ho cùkú na le Dónbeenì á à dé o Yeesu yi, ó o bía a bìo yi. ⁴² Èε ká ba *zúífūwa ya-díwá mí bæere tíahú, á ba cèrèε ñon pá dó mí sīa

* 12:38 Mi loñ Ezayii vūahú 53.1 † 12:40 Mi loñ Ezayii vūahú 6.10

o Yeesu yi. Ká ɓa màhá yí máa tà bío mu wéréwéré, lé ɓa *Farizéwa bio yi, à bán yí hɛ ɓa lè ɓa zúífúwa kàránlò zīi zoró. ⁴³ Ba wa le yèni càrò ɓa nùpua cǝn á po le yèni càrò le Dónbeenì cǝn.

Yia yí máa tà a Yeesu bíonì bio, wón jùhú á à sí

⁴⁴ O Yeesu bía bio kà pǝnpǝn: «Yia dó mí sīi mi, se yínóí ìnén ĩ dòn á ɓànsò dó mí sīi yi. ɓànsò dó mí sīi yia tonkaa mi yi.

⁴⁵ Yia mǝn mi, se lé yia tonkaa mi á ɓànsò mún mǝn. ⁴⁶ Ìnén ka lòn khoomu á ɓuara ho dímíjǝn yi, bèra a na ká nùpue léé nùpue na dó mí sīi mi, à ɓànsò yí keñ le tǝbíri yi.

⁴⁷ Ká a ɓúú jǝ á ĩ bíoní ò o yí bò hà yi, á mu máa wé ìnén lé yia á à síni ɓànsò jùhú. Mu bon, ìnén yí wà ɓueé síni ho dímíjǝn nùpua júná, ká ĩ wà ɓueé fení ɓa. ⁴⁸ Yia pá ĩ bio, á yí máa tà ĩ bíoní yi, wón jùhú á à sí. Hã bíoní na á ĩ bía lé hǝn á à síni ɓànsò jùhú ho dímíjǝn vé nǝnzòh. ⁴⁹ Lé bio á ĩ yí bía lè ĩ pánká. Ká a Maá na tonkaa mi, wón mǝten lé yia nǝn le jii mi, á zéenia bio á ĩ bío binbirì lè ɓa nùpua. ⁵⁰ Á ĩ mún zū le bio ó o wee na le jii à ĩ hení na ɓa nùpua yi, bún wee na le mukāni binbirì na máa vé. Hã bíoní na á ĩ wee bío lé hǝa ó o Maá nǝn le jii le ĩ bio.»

13

O Yeesu seera mí nì-kenínia zení

¹ Sāni ho *Paaki sǝnú díró ɓúaká, á bio ó o Yeesu zūna le mí léro ho dímíjǝn yi à va mín Maá cǝn pǝahú dǝn, á bía bio sǝ yi na wi ho dímíjǝn yi ó o wa, ó o wíokaa zéenia le bio mí wa làa ba ɓàn síi máa.

² O Yeesu lè mí nì-kenínia lan wee dí ho zīihú jii. À bún, ò o *Satāni wó ó o Yeesu dénaló bio wi o Zúdaa na lé o Simǝn Isikariote za sīi yi wó. ³ O Yeesu zū le o Maá dó mu bio ɓúenɓúen mí níi yi. Ó o mún zū le mí ló le Dónbeenì cǝn, á ɓīnía wà à va le cǝn. ⁴ Ó o wǝa líf hínǝn ho dínlò jùhú yi, á tɛra mí báká beenì, ò o lá le nín-kéní can lè mí kuio. ⁵ Ó o kúaa mu jummu le dɛɛ ɓúú yi, ò o wee seɛ mí nì-kenínia zení, à ɓīnì sùuka lè le nín-kéní na ó o can lè mí kuio.

⁶ Bio o ɓueé dǝn o Simǝn Piere, á wón bía nǝn wo yi: «Núhúso, lé ùnén wi à ù seɛ ìnén zení le?» ⁷ Ó o Yeesu bía nǝn wo yi: «Bio á

ìnén wee wé bio kà wán á ùnén yí zū kúará. Èɛ ká fo khíi zūn mu làa món.» ⁸ Ó o Piere bía: «ɓueé, ùnén máa seɛ ĩ zení hùúu.» Ó o Yeesu bía nǝn wo yi: «Ká ĩ yí seera ù zení, á ùnén làa mi máa páani bio ɓúú yi.» ⁹ Ó o Simǝn Piere wǝa bía: «Núhúso, ká mu ka ká, à ù yi seɛ ĩ zení mí dòn, ká ù seɛ ĩ níni lè ĩ jùhú.» ¹⁰ Ó o Yeesu bía nǝn wo yi: «Yia súa, wón bio ɓúenɓúen wee ce. O hía le mí ĩ seɛ bio, se mu lé o zení. Minén ɓàn wee ce, èɛ ká mu yínóí mi ɓúenɓúen.» ¹¹ O Yeesu zū yia á à dé o ò na, lé bún te bio ó o le ɓa ɓúenɓúen yí máa ce.

¹² Bio ó o seera ɓa zení wó, ó o lá mí báká beenì zǝ ò o ɓīnía líf kará ho dínlò jùhú yi, ò o wǝa wee bío lè mí nì-kenínia: «Mi so zū bio á ĩ wó ká kúará le? ¹³ Mi wee ve mi làa nì-kàránlò, làa Núhúso, á mi tūiá sí, ĩ lè o nì-kàránlò á lè o Núhúso. ¹⁴ Ká ìnén hía seera minén zení, se minén mún ko mi wé seɛ mín zení. ¹⁵ ĩ wó mu zéenia làa mia, bèra a na, à minén mún wé wé mu làa mín, làa bio á ĩ wóráa mu làa mia. ¹⁶ Le ĩ mi ho tūiá na mia: Ton-sá na po mí jùhúso wón mía. Ó o tonkaro na po yia tonkaa wo, wón mún mía. ¹⁷ Bio mi zū bún, ká mi wee wé mu, se mi júná sí.»

O Yeesu le mí nì-kenínia nì-kéní á à dé mí ĩ na

(Matiye 26.20-25; Maaki 14.17-21; Luki 22.21-23)

¹⁸ O Yeesu bía: «Mu yínóí mi ɓúenɓúen á ĩ wee bío bio. Ìnén lé yia zū bía á ĩ hueekaa. Èɛ ká bio túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi ko mu wé à jii sí. Mu túara ká síi: <Yia làa mi páania dú ĩ dínlò á ɓīnía wee fi làa mi.» ¹⁹ ĩ wee bío mu na mia bio ká wán ká mu bio mu dīñ yí dǝn, bèra a na ká mu khíi dǝn, à mi tà le ìnén lé yia wi fɛɛɛ. ²⁰ Le ĩ mi ho tūiá na mia: Nùpue na khíi ɓuan ĩ tonkaro sese, se lé ìnén á ɓànsò ɓuan sese. Á yia ɓuan mi sese, se lé yia tonkaa mí á ɓànsò ɓuan sese.»

²¹ Bio ó o Yeesu bía hǝn bíoní so wó, ó o hácíri wíokaa yáara, ó o wǝa bía wéréwéré: «Le ĩ mi ho tūiá na mia: Minén nì-kéní lè yia á à dé mí ĩ na.» ²² Á ɓa nì-kenínia wee lońka mín yi. Ba yí zū yia ó o wee bío bio. ²³ Mu wee wé, ò o Yeesu nì-kenínia nì-kéní, yia ó o wa, á kará ɓó a yi. ²⁴ Ó o Simǝn Piere bía làa wón lè mí níi le o tūa o Yeesu yi le

* 13:18 Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 41.10

lé o yén ó o wee bío bìo. ²⁵ Ó o nì-kenínii mu búera van là a Yeesu cǎn, á tùara a yi: «Núhúso, lé o yén fo wee bío bìo?» ²⁶ Ó o Yeesu bíá: «Í zoó cǐ ho búurú, ká yia á í non ho yi, se wón lé orén.» Ó o Yeesu wáa lá ho búurú zoó cǎ á non o Zúdaa na lé o Simǎn Isikariote za yi. ²⁷ O Zúdaa féeníí lè ho búurú, ó o Satāni dèenífa zon wo. Ó o Yeesu bíá non o Zúdaa yi: «Bí o fo le fo ò wé, á ù wé fùa.» ²⁸ Á ba nì-kenínia na ká tíahú á nì-kéní woon yí zū bío non ó o Yeesu bíarāa làa wo kǎ síí. ²⁹ Bío ó o Zúdaa ba bunbua-wáí wi cǎn, á ba búí wee léeka le o Yeesu wi ò o bío le o vaa yà bío ba màkóo wi ho sánú bío yi. Tàá ká a Yeesu wi ò o Zúdaa mu na bío búí ba nì-khenia yi. ³⁰ Bío ó o Zúdaa wáa fó ho búurú ká síí, ò o dèenífa hínon yòó ló. Mu wee wé á ho tá hūn.

O Yeesu *bín-finle* búí na ó o bíá bìo henía

³¹ O Zúdaa léró mǎndén, ó o Yeesu bíá: «Hā làa na kà wán, ó o *Nùpue Za cùkú wee mi, ó o Nùpue Za mún wee zéení le Dónbeenì cùkú. ³² [Ká a Nùpue Za wee zéení le Dónbeenì cùkú] á le mún ñ wé ó o Nùpue Za cùkú mún ñ mi, á le è wé mu hen làa cǐínú. ³³ Í nì-kenínia na á í wa làa sòobé, ho pǎahú na á í wé làa mia á yí túee. Mi khíí wé è cǎ mi. Ée ká bío á í bíá non ba *zúífúwa yí, lé búín bán síí á í mún ñ bío á à na minén yi: Mi yí dà máa va hen na á í wee va yi. ³⁴ Í bío *bín-finle* búí á à hení ñ na mia: Mi wé wañ mín. Mi ko mi wé wañ mín, làa bío á í waráa mia bío síí. ³⁵ Ká mi wa mín, á ba nùpua búenbúen màhá à zún le mi lé í nì-kenínia.»

³⁶ Ó o Simǎn Piere tùara a yi: «Núhúso, lé wen á fo ò va yi?» Ó o Yeesu bíá non wo yi: «Hā làa na kà wán, á fo yí dà máa bè làa mi máa va hen na á í wee va yi. Ká fo màhá khíí bè làa mi làa mǎndén.» ³⁷ Ó o Simǎn Piere bíá non wo yi: «Núhúso, léee webio non á í yí dà máa bè làa fo hā làa na kà wán? Í tà à í ñ dé í mukāni na ù bío yi.» ³⁸ Ó o Yeesu bíá: «Fo ò tà á à dé ù mukāni ñ na ínén bío yi kǎnkǎn le? Le í mi ho tuiá na fon: Sǎni o kò-béé wá, ká fo bíá le fo yí zū mi hā cúa-tín.»

14

O Yeesu *lé yia lé ho wǎhú*

¹ O Yeesu bíá non mí nì-kenínia yi: «Mí yáa mi yilera. Mi dé mi sía le Dónbeenì

yi, à mún dé mi sía mi. ² Wán Maá zīí á hā kēenífa lùà cèrèe wi yi. Ká mu lá yí bon, se í lá yí bíá le í vaá wíoka lùe á à ká làa mia. ³ Ká le lùe vaá wíokaa vó, á í bīní bueé fé mia, à mi vaa páání kēení làa mi hen na á í ñ kēní yi. ⁴ Mí zū ho wǎhú na wee va hen na á í wà à va yi.»

⁵ Ó o Toma bíá non wo yi: «Núhúso, bío wa yí zū ù wēení, á wa à zún ho wǎhú kaka?»

⁶ Ó o Yeesu bíá non wo yi: «Ínén lé yia lé ho wǎhú, á lé ho tuiá poni bánso, lé ínén le mukāni binbirí wee lé cǎn. Nùpue yí dà máa va a Maá cǎn ká bánso yí ló í wán. ⁷ Ká mi lá zū mi, ó o Maá á mi mún ñ zún. Hā làa na kà wán, ó o Maá mi zū, á mǎn wo.» ⁸ Ó o Filiipu bíá non o Yeesu yi: «Núhúso, zéení a Maá làa wen, á búín wáa à yí wen.» ⁹ Ó o Yeesu bíá non wo yi: «Éee! Filiipu, ínén wi làa mia miána, à ù pá yí zū mi le? Yia mǎn mi, se bánso mǎn o Maá. Á fo tǐn le í zéení a Maá làa fo le we? ¹⁰ Á le fo yí tà le ínén páanía là a Maá ó o Maá páanía làa mi lon? Hā bíoní na á í wee bío na mia á ínén yí te. Hā bíoní mu wee lé o Maá na wi làa mi cǎn. Lé orén wee wé bío ó o síí vá yi. ¹¹ Mí tà bío á í bíá non mia yi le ínén páanía là a Maá ó o Maá páanía làa mi. Ká búín mia à mi pá wáa tà mu bè-wénia na á í wó á mi mǎn bío yi. ¹² Le í mi ho tuiá na mia: Yia dó mí síí mi, á bánso ò wé hā wǎrǎ na á í wee wé bán síí. O yáa à wé hǎa po hǎn, lé bío á í wee va a Maá cǎn. ¹³ Á bío búenbúen na mi wé è fio í yèni yí á í ñ wé, bèra a na ò o Maá yèni lé ínén na lé o Za pánká yi. ¹⁴ Ká mi wé fíora bío búí í yèni yi, á í ñ wé mu.»

O *Séenílo veere naló bío*

¹⁵ «Ká mi wa mi, á mi wé è bè bío á í henía non mia yi. ¹⁶ Á ínén á à fio o Maá yi, ó o na a Séenílo veere mia, ò o wé keñi làa mia fǎe. ¹⁷ O Séenílo mu lé le Dónbeenì Hácírí tuiá poni bánso, dén na á ho díímǎná yí dà máa yí, lé bío á ba yí máa mi le, á yí zū le. Minén bán zū le, lé bío le wi làa mia, á khíí kēní mia.

¹⁸ «Í máa día á mi máa wé lòn híiminí, í ñ bíní ñ buen mi cǎn. ¹⁹ Hen làa cǐínú ká ho díímǎná máa mi mi, ká minén bán ñ mi mi, lé bío á le mukāni binbirí wi mi á minén le mukāni binbirí mún ñ wé yi. ²⁰ Ká mu pǎahú khíí dǎn, á mi ñ zún le ínén páanía lé í Maá, á minén páanía làa mi, á ínén páanía làa mia. ²¹ Yia wee pa í bíoní na á í bò henía bío, á

wee bè hā yi, wón lé yia wa mi. ¹Í Maá á à wañ yia wa mi, á ìnén mún ò wañ òanso, á wé è zééní òten làa wo.»

²Ó o Zúdaa, yia wi mí dòn làa Zúdaa Isikariote, bíá nòn wo yi: «Fo ò wé kaka à zééní òten làa wən ká fo máa zééní òten lè ho dímíjńása?» ³Ó o Yeesu bíá nòn wo yi: «Yia wa mi, wón wee bè bio á ì wee bío yi. Í Maá á à wañ òanso, á ì Maá làa mi á à buen òanso cón, á bueé keń làa wo. ⁴Yia yí wa mi, wón yí máa bè ì bíoní yi. Hā bíoní na á ì wee bío ká yí ló ìnén ì beere yi. Mu lé ì Maá na tonkaa mi á hā ló yi.

⁵«Í bíá bio ká nòn mia ho pàahú na á ì wi làa mia. ⁶Èe ká a Séenflo na lé le Dónbeení Hácírí, òio ó o Maá Dónbeení á à tonka ì yèni yi, dén wé è kení mia lè mu bìo búenbúen, á à bíní ì leeka mia lè mu bìowa búenbúen na á ì bíá nòn mia.

⁷«Í wee lén, ká ì mǎhá a na ho héerà mia. Í héerà lé hía á ì wee na mia. Ho wi mí dòn lè ho dímíjńá héerà. Mi yí le mi yilera yáa. Mi yí zón. ⁸Mí jńá à ì bíá le ì wee lén, ká ì bíní ì buen mi cón. Mí lá wa mi, se bio á ì bíá le ì va a Maá cón á mi sía lá à wa bìo yi, lé bio ó o Maá po mi. ⁹Í bíá mu nòn mia hā làa na ká wán, ká mu bìowa mu wéró òin yí òan, bèra a na, ká mu khíi òan, à mi wíoka dé mi sía mi. ¹⁰Í máa bíní máa bío bíoní cèrèe làa mia, lé bio á ho dímíjńá na ká jńúhúso wà a buen. O yí yú pànká ì wán. ¹¹Èe ká ho dímíjńása ko ba zún le ì wa a Maá, á bio ó o bò henía nòn mi lé bún á ì wee wé. Mí lii híní, mi wa lén hen.»

15

O Yeesu lé ho èrèzén vǐndèe binbiri

¹O Yeesu bíá: «Ìnén lé ho èrèzén vǐndèe binbiri, ká ì Maá lé ho èrèzén vǐndèe òanso. ²Ká lakahó lé lakahó na can mi á ho yí máa ha, ó o ò kúii ho. Ká hía wee ha, hǎn búenbúen ó o wee kí, à hā wíoka wé ha lè mí sòobèe. ³Làa bún síí á minén òeńńía wee ce vó lòn lakara na ba kú ì kàránlò na á mi tà yi bio yi. ⁴Mí páaní làa mi, á ì mún ò páaní làa mia. Lakahó yí ò máa ha bia ká ho yí can le vǐndèe yi. Làa bún síí, ká minén mún yí páanía làa mi, á le Dónbeení Hácírí bia máa keń mia.

⁵«Ìnén ka lòn vǐndèe, ká minén ka lòn lakara. Yia páanía làa mi, á ìnén páanía làa wo, á wón òanso á le Dónbeení Hácírí bia á à keń yí cèrèe. Ìnén bio ní míá, á mi yí ò dà òe

woon máa wé. ⁶Yia yí páanía làa mi ka lòn vǐndèe lakara na ba kúiora lée kúaará. Ká hā lakara mu hon à ba khuii hā bè mín wán à dé ho òhú yi cǐi. ⁷Ká mi páanía làa mi, á wee bè ì bíoní yi sese, à bio mi wee cà, à mi fio, á mi ì yí mu. ⁸Ká le Dónbeení Hácírí bia wi mia cèrèe se mu wee zééní le mi lé ì nì-kenńía binbiri, á ba núpua búenbúen á à mi ì Maá cùkú mu bìo yi. ⁹Làa bio ó o Maá waráa mi, lé bún òan síí á ìnén mún waráa mia. Mí páanía làa mi, á mi ì wíoka à zún bio á ì waráa mia. ¹⁰Ká mi wee bè bio á ì bò henía yi, se mi páanía làa mi á mi ì zún bio á ì waráa mia bìo, làa bio ìnén páanía làa a Maá á zú bio ó o waráa mi, lé bio á ì bò bio ó o bò henía yi.

¹¹«Í bíá bún nòn mia, bèra a na à ìnén sí-wèe òan síí à keń mia, à mi sí-wèe jii sí. ¹²Bio á ì ì hení á à na mia lé bio ká: Mí wañ mín làa bio á ì waráa mia bio síí. ¹³Núpue na òà à wañ mín bǎnlowà á à poń yia nòn mí mukàni ba bio yi wón mia. ¹⁴Ká mi wee bè bio á ì bò henía nòn mia yi, á mi ì wé wán bǎnlowà. ¹⁵Í wáa máa bíní máa ve mia làa ton-sáwá, lé bio ó o ton-sá yí zú bio ba jńúhúso wee wé. Mí lé wán bǎnlowà, lé bio á bio ó o Maá bíá nòn mi búenbúen á ì fèera nòn mia. ¹⁶Minén yí léra mi. Ìnén lé yia hueekaa mia á tonkaa, à mi lén vaa wé hā wárá na se, hía le Dónbeení Hácírí bia wee mi yi, á bio á à míá, bèra à na ká bio mi wee fio o Maá cón ì yèni yi à mi yí mu. ¹⁷Bio á ì ì wíoka à hení á à na mia lé bio ká: Mí wañ mín.»

Ho dímíjńása jina a Yeesu lè mí nì-kenńía

¹⁸«Ká ho dímíjńása jina mia, à mi zún le ba jina mi ló mia. ¹⁹Ká minén lè ho dímíjńása lá lée òà-kení, á ba lá à wañ mia làa bio ba waráa bio bìo sà ba yi. Bìo nòn á ho dímíjńása jinanáa mia, lé bio á ì hueekaa mia á mi wi mí dòn làa ba. Mí bìo wáa yí sà ho dímíjńá yi. ²⁰Mí liini mí hácírí bio á ì bíá nòn mia wán: «Ton-sá na po mi jńúhúso wón míá.» Ká ìnén á ba beera lò, á minén á ba mún ò beé lò. Ká ba bò bio á ì kàránna làa ba yi, á ba mún ò bè minén kàránlò yi. ²¹Èe ká lé ìnén bìo yi á ba wé è beeráa mi lò, lé bio ba yí zú yia tonkaa mi. ²²Bio á ì òuara á bueé bíá làa ba á ba pá, lé bún nòn á mu bè-kohó bio wee mi léera ba yi. Á bio ká wán,

á ɓa wáa yí dà máa bío le mí yí zū mu. ²³Yà jina mi, se wón mún jina ī Maá. ²⁴Ī lá yí wó wára na á nì-veere yí dà máa wé húúu ɓa tíaḥú, á se bè-kohó bio máa mi máa leé ɓa yi. Èe ká bio ɓa mən mu mí cúee, à ɓa pá jina ínén, á jina ī Maá. ²⁵Èe ká bio túara ɓa lándá yí á ko mu wé à jii sí: «Ba jina mi ká mu júhú jòn mia.»*

²⁶«O Séenflo, khíi buen. Orén lé le Dón-beeni Hácírí tuiá poni ɓanso. Ī ì tonka a, ó o ò lé ī Maá cón á à buen. Ká a khíi ɓuara ó o buee mi ho tuiá ī jii. ²⁷Á minén mún wé è mi ho tuiá ī jii, lé bio mi wi làa mi hàrī ī tonló búakáró pàahú.»

16

¹«Ī wee bío bún na mia à mi yí bīnī ī món.

²Mi kàránló zīnj zoró á ɓa khíi wé è hē làa mia. Hàrī pàahú búí khíi dā, á ɓia wee búe mia pá à leéka le mí wee sà na le Dónbeeni yi ká síi. ³Ba à wé mu lé bio ɓa yí zū a Maá Dónbeeni, á mún yí zū ínén ⁴Ká Ī wee bío mu làa mia bèra a na ká ɓa khíi hínon wee wé mu, à mi bīnī leéka le ī bía mu non mia. Ī tonló búakáró pàahú, á Ī yí bía mu làa mia, lé bio á Ī lá wi làa mia.»

Le Dónbeeni Hácírí bè-wénia

⁵«Hā làa na ká wán, á Ī bīnía wee va yà tonkaa mi cón, á mi tíaḥú à nì-kéní kà yí túara mi le lé wen á Ī wee va yi? ⁶Èe ká lé bio á Ī bía mu non mia lé bún wee va mia. ⁷Ká mu bèn lé ho tuiá á Ī mi á à na mia: Mu súaani minén cón à Ī lén. Ká Ī yí wà, ó o Séenflo máa buen mi cón. Èe ká Ī van, á Ī ì tonka a ó ò buen mi cón. ⁸Ká a khíi ɓuara, ó o buee zéeni le ho dímjnása le ɓa wee víini miten mu bè-kora, làa bio térénna, lé le Dónbeeni cítii bio dání yi. ⁹O ò zéeni le ɓa wó mu bè-kohó, lé bio ɓa yí dó mí sīa mi. ¹⁰O ò zéeni le Ī térénna bio á Ī wee va a Maá cón á mi máa bīnī máa mi mi bio yi. ¹¹Le Dónbeeni cítii bio dání yi, o ò zéeni le le Dónbeeni dēenia cítio ho dímjná na ká júhúso á sīnía júhú.

¹²«Bío cērēe á Ī lá wi à Ī bío na mia, ká Ī dīn máa bío mu lé bio mu here po mia. ¹³Ká le Dónbeeni Hácírí tuiá poni ɓanso khíi buee dōn, á le è wé á mi ì zūn le Dónbeeni tuiá poni búenbúen. Hā bioní na le è bío máa

lé lerén mí beere cón. Ká bio le já Ī cón búenbúen lé bún á le khíi bío, á à bue bio ko à mu buen bio. ¹⁴Le è zéeni Ī cūkú lé bio le è lá bio á Ī le le zéeni á à bue è na mia. ¹⁵Bío bio sà a Maá yi búenbúen bio sà mi, lé bún non á Ī wee bíoráa mu na mia le le è lá bio á Ī le le zéeni búenbúen á à bue è na mia.»

Mi yara sèró món mi sīa á à wa

¹⁶«Hen làa cīnū ká mi máa mi mi, ká cīnū bún món á mi ì bīnī ì mi mi.» ¹⁷O ò nì-kenínia nūwā yen wee bío mún yi: «Bío ká kúará léee webio coon? O bía: «Hen làa cīnū ká mi máa mi mi, ká cīnū bún món á mi ì bīnī ì mi mi» làa bio ó o bīnía bía: «Bío á Ī wee va a Maá cón.» ¹⁸Ho cīnū na ó o wee bío bio kúará léee webio? Wa òntīn yí zū bio ó o wee bio.»

¹⁹Bío ó o Yeesu zūna le ɓa wi ɓa túa wo yi, ó o bía non ɓa yi: «Bío á Ī bía le hen làa cīnū ká mi máa mi mi, ká cīnū bún món á mi ì bīnī ì mi mi, lé bún bio yi á mi wee tūakarāa mún yi le? ²⁰Àwa, le Ī mi ho tuiá na mia: Mi khíi wé è wá ká mi ì zúnzúrá ká ho dímjnása bán wee zámaka. Mi yara khíi sè, èe ká mi yara sèró mu màhá á à yèrémá á wé le sī-wee. ²¹Hen ká a háa wee te à mu wé le lònbee o wán hón pàahú so yi. Ká a ton vó, ò o sī wa, lé bio ó o yú a kúnkúza. O wé nonsā le lònbee na yú a yi. ²²Minén mún bio ka ká. Bio ká wán, á mi yara sò, èe ká Ī bīnī ì mi mia, hón pàahú so ká mi sīa á à wa. Dén sī-wee so á nūpee máa hē yi làa mia. ²³Ká dén wizonle so khíi dōn, á mi máa bīnī máa túa mi làa bio búí. Le Ī mi ho tuiá na mia: Bío búenbúen na mi khíi fio o Maá cón Ī yēni yi ó o ò na mia. ²⁴Mi lá dīn yí fiara bio búí Ī yēni yi. Mi wé fio, á mi ì yí, bèra a na à mi sī-wee jii sí.

²⁵«Ī wà hā wàhio á bíarāa bio ká búenbúen non mia. Ká pàahú búí khíi dā, ká Ī máa wé è wà wàhio máa na mia. Ī khíi wé è bío bio bio ciraŋ o Maá wéréwéré á à na mia. ²⁶Ká hón pàahú so khíi dōn, á mi wé è fio o Maá Dónbeeni yi Ī yēni yi. Ī máa bío máa na mia le Ī wé è fio o Maá mu yi mi bio yi. ²⁷Mu bon. O Maá Dónbeeni mí beere wa mia, lé bio mi wa mi á tà le Ī ló a cón bio bon á ɓuara. ²⁸Ī ló a cón á ɓuara ho dímjná yi. Bío ká wán, á Ī wee lé ho dímjná yí á à bīnī ì va a Maá cón.» ²⁹O ò nì-kenínia bía

* 15:25 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 35.19; 69.5

nɔn wɔ yi: «Ó, o! Fo màhá wáa wee bío làa wɛn wéréwéré ká fo máa wà wàhio. ³⁰Bìo ká wán, á wa wáa zū le fo zū mu bìo búenbúen. Û màkóo míá à ù pa le o búí tùa foñ. Bún lé bìo nɔn á wa tà le fo ló le Dónbeenì cǔn bìo bon.» ³¹Ó o Yeesu bíá nɔn ɓa yi: «Mí tà mu hā làa na ká wán le? ³²Èe ká ho pàahú lua, ho yàá buée dǔn vó, ká mí ì kéná á à lén mìn júná yí á à díá mi ì dòn. Èe ká ì míá ì dòn, o Maá Dónbeenì wi làa mi. ³³Ì bíá bún búenbúen nɔn mia bèra a na à mi yí ho héerá mi páaníló làa mi bìo yi. Mí lò ò be ho dímjná pánká-súmáa níi yi, èe ká mi hení mi sía, lé ì dàina hā.»

17

O Yeesu fióró na ó o wó

¹Bìo ó o Yeesu bíá ká síi wó, ó o hoonía mí yahó ho wáayi, ò o bíá: «Ì Maá, ho pàahú dǔn. Wé zéení ìnén na lé ù Za cùkú, bèra a na à ìnén bèn mún wé zéení ùnén cùkú. ²Fo nɔn ho pánká mìl ɓa nùpua búenbúen wán bèra a na à ì dàin nanáa le mukāni binbirì na máa vé bia búenbúen na fo karáfáa mìl yi. ³Le mukāni binbirì na máa vé lé à ɓa zūn ùnén na lé le Dónbeenì binbirì na bàn síi míá, à zūn ìnén Yeesu *Krista na fo tonkaa. ⁴Ì wó á ɓa nùpua mɔn ù cùkú ho tá wán ho tonló na fo le ì sá á ì sá á ho jii sù bìo yi. ⁵Ì Maá, bìo ká wán, á ù wé le ì bini yí ho cùkú ù nisáni, hia á ì yú le ho yahó ká bìo búí diin yí léra.» ⁶«Ì zéeniá ù bìo le ɓa nùpua na fo hueekaa ho dímjnása tíahú á kàrafáa mìl. «Ba bìo sà foñ, ká fo kàrafáa ɓa mìl, á ɓa bò ù bioní yi. ⁷Bìo ká wán á ɓa zū le bìo búenbúen na fo nɔn mìl á ló ùnén ù bæere cǔn. ⁸Mu bon. Hā bioní na ù nɔn mìl lé hia á ì ferra nɔn ɓa yi. Á ɓa tà hā yi. Á ɓa zūna kénkén le ìnén ló ù cǔn ɓuara, á tà le ùnén lé yia tonkaa mi.

⁹«Ì yí máa fio foñ ho dímjnása búenbúen bìo yi. Bia fo kàrafáa mìl lé bán á ì wee fio bìo yi, lé bìo ɓa bìo sà foñ. ¹⁰Bia búenbúen na bìo sà mìl á bìo sà foñ, á bia búenbúen na bìo sà foñ á mún bìo sà mìl, á ì cùkú wee mi ɓa yi. ¹¹Ìnén biniá wee buen ù cǔn, ì wáa máa keñ ho dímjná yí, ká ɓarén bán wi ho yi. Ì Maá na bàn síi míá, pa ɓa yi le ù pánká, hia fo nɔn mìl, bèra a na à ɓa wé le dà-kéní làa bìo á ùnén làa mi lé le dà-kénináa. ¹²Bìo á ì hia wi làa ba, á ì wó á ɓa bò bìo á ùnén karáa yi, ù bìo na fo le ì zéeni. Ì pan ɓa bìo á hàri

mì-kéní yí wúnun, ká mu yinon yia ko ò o ví, bèra a na à bìo túara le Dónbeenì bioní vūahú yi à jii sí. ¹³Hā làa na ká wán á ì binía wee buen ù cǔn, ká bìo á ì pá wi ho dímjná yi, á ì wee bío hā bioní na ká búenbúen, bèra a na à ɓarén mí bæere yí le sī-wɛɛ na á ì yú á le jii sù bàn síi. ¹⁴Û bioní á ì ferra nɔn ɓa yi. Ká ho dímjnása màhá jina ɓa, lé bìo ɓa bìo yí sà ho dímjná yi làa bìo á ìnén bìo yí sànaa ho yi. ¹⁵Ì yí le ù lén ɓa ho dímjná yi, ká ù màhá kani ɓa o *Satāni níi yi. ¹⁶Ba bìo yí sà ho dímjná yi làa bìo á ìnén bìo yí sànaa ho yi. ¹⁷Ì Maá, wé à ɓa bìo sè foñ búenbúen ù tuiá poni pánká yi. Mu bon, ù bioní lé ho tuiá poni. ¹⁸Bìo fo tonkaa làa mi ho dímjná yi, lé bún á ì mún wee tonkaráa ɓarén ho yi. ¹⁹Ìnén ì bæere nɔn ìten foñ búenbúen ɓa bìo yi, bèra a na à ɓarén bèn mún na miten foñ búenbúen ù tuiá poni pánká yi.

²⁰«Ì yí máa fio foñ bìo dá dó mí sía mìl bìo yi mí dòn. Ká bia á à dé mí sía mìl ɓa bioní pánká yi, á ì mún wee fio bìo yi. ²¹Ì wee fio foñ bèra a na à ɓa búenbúen wé le dà-kéní. Ì Maá, làa bìo á ùnén páania làa mi, á ìnén páania làa fo, mún wé le ɓarén páani làa wɛn, bèra a na à ho dímjnása zūn le lé ùnén tonkaa mi. ²²Bìo fo wó ù cùkú wee mi mìl, lé bún bàn síi á ì mún wó ù cùkú mu wee mi ɓa yi, bèra a na à ɓa wé le dà-kéní làa bìo á ìnén làa fo lé dà-kénináa. ²³Mu bon, ìnén páania làa ba, á ùnén páania làa mi. Bún wó bèra a na à ɓa páaníló làa wɛn jii sí, à ho dímjnása zūn le lé ùnén tonkaa mi, á fo wa ɓa làa bìo fo waráa mi. ²⁴Ì Maá, bia fo kàrafáa mìl á ì wi à ɓa keñ hen na á ìnén ñ keñ yi, bèra a na à ɓa mi ì cùkú, ho cùkú na fo dó mìl lé bìo fo wara mi ká ho dímjná diin yí léra. ²⁵Ì Maá na téréna, ho dímjnása yí zū fo, ká ìnén wón zū fo, á bia fo kàrafáa mìl zū le lé ùnén tonkaa mi. ²⁶Ì zéeniá ù bìo làa ba á ɓa zū fo. Ì pá á wioka wé è zéeni mu làa ba, bèra a na à bìo fo wa le ìnén, à dén wamini so mún wé mi ɓarén yí, à ìnén làa ba páani.»

18

O Yeesu wiiró bìo
(Matiye 26.47-56; Maaki 14.43-50; Luki 22.47-53)

¹Bìo ó o Yeesu fióra wó, ó o Yeesu le mí mì-keninia hínɔn ló léé wà, á vaá káa ho

Sedoron bonconì. Vĩnsĩa buahó búí wi bín ó o vaá zon yi làa ba. ² O Zudaa na à dé o ò na zū ho lahó mu. Lé bìo ó o Yeesu lá dàn buen bín lè mí nì-kenínia. ³ Ho *Oroomu dásiwá kuure lè ɓa parowà na ɓa yankarowà júnása lè ɓa *Farizíewa tonkaa, lé bán ó o Zudaa mu wáa dú yahó buararáa hā vĩnsĩa buahó mu yi. ɓa nùpua mu buan hā fĩntéena, lè hā káani na ɓa zàniá, lè hā fio sĩa. ⁴ Bìo ó o Yeesu zū bìo á à sá a yi búenbúen, ó o vá buée ɓó ɓa yi, ò o tũara: «Lé o yén mi wee cà?» ⁵ Á ɓa bíá non wo yi: «Lé o Yeesu, o Nazareete ni.» Ó o Yeesu le mu lé mínén. Bún wee wé ká a Zudaa na dó a non wi bín làa ba. ⁶ Bìo ó o Yeesu bíá le mu lé mínén, á ɓa ló lè mí mǒn á lée lùiorá. ⁷ Ó o Yeesu tũara ɓa yi mu cúa-jun ní le lé o yén á ɓa wee cà. Á ɓa le lé o Yeesu, o Nazareete ni. ⁸ Ó o Yeesu bíá non ɓa yi: «Í mà mu non mia le mu lé ínén. Á bìo mu lé ínén mi wee cà, á mi wáa díá bíá kà le ɓa lén.» ⁹ O Yeesu bíá bún bèra a na à le bíoní na ó o bíá à jii sía: «Bíá á ù kàrafáa mi, á hàrì nì-kéní á ï yí víníá.» ¹⁰ Mu wee wé ò o Simón Piere buan ho khà-tóní. Ó o dèeniá dò ho, á hà lè le *Dónbeenì yankarowà jùhúso beenì ton-sá nín-tiánì jikāahú kúio. O ton-sá mu yèni ɓa le Malekuusi. ¹¹ Ó o Yeesu bíá non o Piere yi: «Dé ù khà-tóní mí loorè yi. Fo wee leéka le ï máa tà le lònbee na á ï Maá le le yí mi lon?»

ɓa buan o Yeesu vannáa o Aana cǒn (Matiye 26.57-58; Maaki 14.53-54; Luki 22.54)

¹² Á ɓa dásiwá lè mí jùhúso, lè ɓa *zúifúwa júnása parowà wáa wĩira a Yeesu á can. ¹³ Á yia ɓa buan wo vannáa cǒn ho yahó lé o Aana. O Aana mu lé o Kayiifu bàn hio báa. Wón Kayiifu so lé le *Dónbeenì yankarowà jùhúso le lúlúure mu yi. ¹⁴ Lé orén hía zéeniá ɓa zúifúwa júnása, le mu súaani ò o nùpue nì-kéní hí mu nìpomu búenbúen bìo yi.

O Piere pá le mí yínón o Yeesu nì-kenínii (Matiye 26.58, 69-70; Maaki 14.54, 66-68; Luki 22.55-57)

¹⁵ O Simón Piere lè mí ninza nì-kenínii búí bɔ a Yeesu mǒn. O nì-kenínii mu lè ɓa yankarowà jùhúso zū mín. Lé bún non ó o dāina yòó zonnáa ɓa yankarowà jùhúso zĩ-beeni lún yi là a Yeesu. ¹⁶ ò o Piere wón ðin

ho khũhũ ho zũajii. Ká a nì-kenínii na so, yia lè le Dónbeenì yankarowà jùhúso zū mín, wón bínia yòó ló á lée bíá là a ton-sá háa na pan ho zũajii, ò o fó a Piere zonnáa. ¹⁷ Ó o ton-sá háa na lá pan ho zũajii wáa tũara a Piere yi: «Ūnén so yínón o nii mu nì-kenínii búí le?» Ó o Piere bíá: «Í yínón o nì-kenínii búí. ¹⁸ Bìo le tēni wi, á ɓa ton-sáwá lè ɓa parowà zàniá hā hía wee huee, ó o Piere mún pániá wee huee làa ba.

O Aana tũakaa o Yeesu yi (Matiye 26.59-66; Maaki 14.55-64; Luki 22.66-71)

¹⁹ Le Dónbeenì yankarowà jùhúso wee tũa o Yeesu yi, là a nì-kenínia bìo làa bìo ó o wee kàrán lè ɓa nùpua dán yi. ²⁰ Ó o Yeesu bíá non wo yi: «Í bíá mu wéréwéré ɓa zàamáa yahó. Pàahú lée pàahú, á ï láa wee wé kàrán ɓa nùpua ɓa zúifúwa kàránló zíní yi lè le *Dónbeenì zĩ-beeni lún yi, hen na ɓa zúifúwa wee wé kúee mín wán yi. ï yí sà ïten yí wóráa bìo búí. ²¹ Lée webio non fo wee tũaráa mi? Tũa bíá jà ï bioní yi. Bán zū bìo á ï bíá.»

²² Bìo ó o Yeesu bíá bún, á ɓa parowà nì-kéní búí na ðin o nisáni dó a sáahó yi, ò o bíá non wo yi: «Lé làa bún á ù ko à ù bío sínáa le Dónbeenì yankarowà jùhúso le?» ²³ Ó o Yeesu bíá non wo yi: «Ká ï bíá khon, à ù zéeni hen na á ï bíá khon yi. Ká ï ðen bíá se, á lée webio non á fo vínanáa mi.» ²⁴ Ó o Aana wáa le ɓa ɓua a Yeesu varáa le Dónbeenì yankarowà jùhúso beenì Kayiifu cǒn ká a pá can.

O Piere tín pá le mí yínón o Yeesu nì-kenínii (Matiye 26.71-75; Maaki 14.69-72; Luki 22.58-62)

²⁵ Bún wee wé ká a Simón Piere pá wi ho lahó dà-kéní na ó o lá wi yi á wee huee ho ðhú. Ó o búí bíá non wo yi: «Ūnén so yínón o nii mu nì-kenínii búí le?» Ó o Piere pá ò o bíá: «Ínén yínón o nì-kenínii.» ²⁶ Bún mǒn á le *Dónbeenì yankarowà jùhúso beenì ton-sá nì-kéní na te mín làa yia ó o Piere hà jikāahú kúio á bíá non wo yi: «Í so yí mǒn fo là a nii mu hā vĩnsĩa buahó yi le?» ²⁷ Ó o Piere tín pá mu. Mí lahó yi ó o kò-bée wá.

Ba buan o Yeesu vannáa o Pilaate cón
(Matiye 27.1-2, 11-14; Maaki 15.1-5; Luki
23.1-5)

²⁸ Ba *Zúífúwa júnása wáa fó a Yeesu o
Kayiifu cón vannáa o *Oroomu nii *Pilaate
zĩ-beeni yi, yia ho Oroomu béε bàrá ho
Zudee kōhú júhú wán. Mu wó hā tá-tĩa yi.
Bia bò là a Yeesu mí beere yí zon le zĩ yi.
Lé bio ba wi ba bua mifen sese le Dónbeeni
yahó à díráa ho Paaki sánú ká ba wee ce.
²⁹ Lé bún te bìo ó o Pilaate lóráa ba cón ho
khúuhú á léε tùara ba yi: «Lé mu yén á mi
le o nii mu wó khon bìo yi?» ³⁰ Á ba bía: «O lá
yí wó yí khon se wa yí buan wo yí buararáa
ũ cón.» ³¹ Ó o Pilaate bía: «Mi bĩní lén làa
wo. Mi vaa cítí o à héha lè mi làndá.» Á ba
bía: «Mi yí non ní wen le wa búε nùpue.»
³² Mu wó kà sí à le bíoní na ó o Yeesu bía á
zéenánáa bìo o ò híráa sí, à jii sí.*

³³ Ó o Pilaate wáa yèrémáa yóó zon le zĩ-
beeni yi ò o le ba bua a Yeesu buée zoráa.
Bio ó o Yeesu búεé zon ó o tùara a yi: «Lé
ũnén lé ba zúífúwa béε le?» ³⁴ Ó o Yeesu bía
non wo yi: «Fo zũna mu ũten bía léε, tàá lé
ba búí bía ĩ bìo non foñ?» ³⁵ Ó o Pilaate bía:
«Īnén so léε zúífú le? Mĩn síĩ nùpua lè mĩn
yankarowá júnása lé bía dó fo ĩ ní yi. Léε
webio á fo wó?» ³⁶ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Ī
béeni bìo yí sà ho dímjíná na kà yi. Ká mu bìo
lá sà ho dímjíná na kà yi, se ĩ nùpua lá à híní ĩ
fi hā fio à ĩ yí yí yí zo ba zúífúwa júnása níni.
Èε ká búεé, ĩnén béeni yínóh ho dímjíná na
kà béeni.» ³⁷ Ó o Pilaate bía non wo yi: «Á
fo lé o béε lon, tàá?» Ó o Yeesu bía non wo
yi: «Lé ĩnén ũten bía mu, ĩ lé o béε. ĩ búεé
ton ho dímjíná yi à zéeni ho tùúá poni lè ba
nùpua. Yia bìo sà ho tùúá poni yi wón wee
jĩ bìo á ĩ wee bío.» ³⁸ Ó o Pilaate tùara a yi:
«Tùúá poni léε webio?»

(Matiye 27.15-31; Maaki 15.6-20; Luki 23.13-
25)

Bio ó o bía bún vó ó o tĩn ló léε yú ba
zúífúwa á bía non ba yi: «Īnén cón ó o nii
mu yí wó yí khon bìo woon yi. ³⁹ Hen ká ho

*Paaki sánú sansan dōn, à mi le ĩ lén o kàsó
nii búí díá. Áwa, á mi wi à ba zúífúwa béε lé
yia à ĩ díá le?» ⁴⁰ Á ba wee bío na a yi ká ba
wāamaka: «Búεé! Yí díá wón. O Barabaasi
lé yia á ĩ lén díá.» Ò o Barabaasi jnon hía lé
o nĩ-kāanii.

19

¹ Ó o *Pilaate wáa non le jii ba dásíwá yi
le ba bua a Yeesu léε ha lè hā làbàani. ² Bā
dásíwá mu tá ho kirí lè hā kíkara á dó a júhú
yi, à ba zĩinía wo lè ho kánbun muhú. ³ Ba
wee búεé ñin o yahó ká ba bío: «*Zúífúwa
béε, Foó!» Ká ba à dé o sáarà yi.

⁴ Ó o Pilaate tĩn zoó ló mí zĩ yi, á léε bía
non ba zúífúwa yi: «Áwa, ĩ bía le ba bua a
búεé léráa à mi zũn le ĩnén cón o nii mu
yí wó yí khon bìo woon yi.» ⁵ O Yeesu ba
wáa buan lóráa ho khúuhú, ká hā kíkara kirí
wi o júhú yi, á mún zá ho kánbun muhú.
Ó o Pilaate bía non ba zúífúwa yi: «Lé o
nii mu na wáa.» ⁶ Bio ba yankarowá júnása
lè ba parowá non o Yeesu á ba wee bío
pōnpōn: «Búεε wo ho *kùrùwá wán! Búεε
wo ho kùrùwá wán!» Ó o Pilaate bía non ba
yi: «Minén mi beere wáa fé o vaa búεε ho
kùrùwá wán. Īnén cón ó o nii mu yí wó yí
khon bìo woon yi.» ⁷ Á ba zúífúwa bía non
wo yi: «Warén làndá yi, ó o nii mu ko lè ho
búéeró lé bìo ó o le mí lé le Dónbeeni Za.»†

⁸ Bio ba bía ká wíokaa zánia o Pilaate làa
sòobéε. ⁹ Ó o wáa bò mĩn là a Yeesu yóó zon
le zĩ-beeni yi, á zoó tùara a yi: «Léε wen
ũnén wee lé yi?» Ó o Yeesu yí dó mí jii wo
yi. ¹⁰ Ó o Pilaate wáa bía non wo yi: «Èéé!
Lé ĩnén á fo le fo máa bíoráa le? Fo so yí
zũ le ĩ díaró tàá ũ búéeró ho kùrùwá wán
bàn pánká wi ĩnén cón le?» ¹¹ Ó o Yeesu bía
non wo yi: «Fo yí dà máa yí pánká ĩnén wán,
ká le Dónbeeni yí non ho foñ. Lé bún non á
yia dó mí ũ níi yi wékheró búaa á po ũnén
wékheró.»

¹² Á lá bún jii wán ó o Pilaate wáa wee
cà bìo ó o ò díaráa o Yeesu ó o ò lén. Ká ba
zúífúwa wíokaa wee bío pōnpōn: «O nii na
ká á fo díá ó o wà se fo yínóh ho *Oroomu

* 18:32 Hen ká ba zúífúwa le mí ĩ búε o nùpue, à ba lèeka a lè hā huua. Ká ho Oroomusa le mí ĩ
búε o nùpue, à ba búεε wo ho kùrùwá wán. * 19:2 Ba bá-zàwa lè ba nĩ-beera lé bía yánkaa

dà hā sí-muna wee zĩ. Hā yàwá fù here. Hā kíríwá na wó lè ho sánú ba wee wé kúée ba
bá-zàwa júná yi à zéenináa ba bá-zàmu pánká bìo. Ká bio ba wi à ba zuańka a Yeesu yi, á
ba yú ho kánbun muhú búí á ba lá zĩinía làa wo á dó hā kíkara kirí o júhú yi. † 19:7 Mi loĩ
Levii nùwá vūahú (Lévitique) 24.16

bée bān bōnlo. Nùpue na le mí lée bée se wón wee penka lè ho Oroomu bée.»¹³ Bìo ó o Pilaate já hñn bioní so, ó o le ba bua a Yeesu léráa ho khūhū à vaá ñiní ho lahó na ba le «Lún na hā hue-penlenwá bá yi.» Mu heberemu ba le «Kabataa.» Lé hón lahó so ó o Pilaate lée kará yi mí cítí fiiní. ¹⁴Mu wó le wizonle na lée hñní ì wé ba ho *Sabaa zoñ, ho *Paaki sánú ñrò pàahū, ká le wii yòó fàrá. Ó o Pilaate wáa bía non ba zúífūwa yi: «Lé mi bée na.»¹⁵ Á ba wee bío pōnpōn: «Búe o! Búe o! Búe wo ho kùrùwá wán.» Ó o Pilaate bía: «Mí wi à ì búe mi bée ho kùrùwá wán kēnkēn le?» Á le *Dónbeení yankarowá júnása bía non wo yi: «Wa bée búí mía ká mu yínóí ho Oroomu bée.»¹⁶ Ó o Pilaate wáa dó a ba níi yi le ba búee ho kùrùwá wán.

O Yeesu húmú
(Matiye 27.32-56; Maaki 15.21-41; Luki 23.26-39)

Á ba dásíwá wáa fó a Yeesu. ¹⁷Ba non o *kùrùwá wo yi, ó orén mí beere pà á lóráa ho lóhó mōn, ho lahó na ba le «Nún-bòkuee» yi. Mu heberemu á ba wee ve ho lahó mu làa «Kolokota.»¹⁸ Lé hón lahó so ba búaa wo yi ho kùrùwá wán. Ba mún búaa ba nùpua nùwā jun búí hā kùrùwáwá wán làa wo. O nì-kéní wi là a nín-tiáni, ká a nì-kéní wi là a nín-káahó, ó orén zoó wi ho tíahú. ¹⁹O Pilaate non le jii le ba túa bio ká yòó búee o Yeesu júhú yi ho kùrùwá wán: «YEESU, NAZAREETE NÌ, ZÚÍFŪWA BÉE.»²⁰ Ba *zúífūwa cērèè kàráanna bìo túara a Yeesu júhú yi, lé bio ho lahó na ba búaa wo yi yí nàyi le ho lóhó, á mu mún túara lè mu heberemu lè mu latenmu, lè mu kerèkimu.[†] ²¹Á le Dónbeení yankarowá júnása wà buara a Pilaate cón á buée bía non wo yi: «Fo lá yí ko à ù túa «zúífūwa bée», ká ù túa «o nùpue mu le mí le ba zúífūwa bée.»»²² Ó o Pilaate bía: «Bìo á ì túara á à ñin láa bìo mu ñinnáa.»

²³Bìo ba dásíwá búaa o Yeesu yó, á ba nùwá náa na búaa wò sankaa o sî-zíniá á ká a báká na ba tá á ñimíní mía yi. ²⁴Á ba

dásíwá wee bío mín yi: «Mí yí le wa lèeka ho à sankaráa ho. Mí wa wé le jún-sini bio à zúinnáa yia ho ò sî yi.» Mu wó ká sîi à le Dónbeení bioní vūahú bio na túara à wé à jii sí: «Ba sankaa ì sî-zíniá, á wó le jún-sini bìo à zúinnáa yia á ì dà-zíniá dà-kéní búí sà yi.»[§] Á bún lé bìo ba dásíwá bèn wó.

²⁵Bìo ñin bía a Yeesu kùrùwá yi, lé bān nu, lè bān nu bān hñnló, là a Mari, o Kolopaasi bān háa, á séeniá a Mari na wee lé ho lóhó na ba le Makadala yi. ²⁶Bìo ó o Yeesu mōn mín nu, á mōn mí nì-kenínii na ó o wa à wón ñin bān nu nísání, ó o Yeesu bía non mín nu yi: «Háa mu, lé ù za na.»²⁷ Ó o bía non o nì-kenínii mu yi: «Lé mìn nu na.» À wáa lá hón pàahú so jii wán, ó o nì-kenínii wáa fó a á vaá buan.

²⁸Bún mōn, ó o Yeesu wáa zū le mu bìo búenbúen jii sú, ó o bía bìo ká: «Nu-hānì dà mi»*, à sīinnáa le Dónbeení bioní vūahú bioní jii. ²⁹Mu wee wé à ñee búí bàrà sùarāa bín á sú lè ho ñivén bè-ñia†, á ba dásíwá lá le ñee na wee kùiní mu numu á cú le vñdè-za búí na ba le *izoo pu búeení yi á zíira ho ñivén bè-ñia yi yòó dá a Yeesu yi. ³⁰Bìo ó o Yeesu yèera mu, ó o bía: «Mu bìo búenbúen jii wáa sú.» Bìo ó o bía bún, ó o búera mí júhú ò o húrun.

³¹Mu wó le wizonle na lée hñní ì wé ho *Sabaa zoñ, à bìo á hón Sabaa so lée Sabaa beení‡, á ba zúífūwa júnása yí wi à ba día bía ba búaa hā kùrùwáwá wán. Á ba buée fióra a Pilaate le o bío le ba fi ba zení à ba hí fūafūa à ba liini ba. ³²Á ba dásíwá wáa buée fū ba nùwā jun na ba búaa o nísáa zení, ³³Á ba le mí ì loñ ò o Yeesu húrun. Lé bún te bìo ba yí fúráa o Yeesu zení. ³⁴Ká ba dásíwá nì-kéní màhá pá cú a dòkóní lè mí cànbúa. Á le cāni lè mu numu ñeeníá ló bín. ³⁵Yia mà mu biowa mu tuiá á mōn mu miten. Bìo ó o wee mì bon. O zū kēnkēn le bìo mì wee mì lé ho tuiá poni. O wee mì mu tuiá bèra a na à minén mún dé mi sia o Yeesu yi. ³⁶Mu bon. Mu wó ká bèra a na à bìo túara le Dónbeení

† 19:20 Mu heberemu lé ba zúífūwa bān bioní, á mu latenmu lé ho Oroomu bān bioní, ká mu kerèkimu ñin lé le bioní na ba dà wee bíorāa làa mín. Mu túara lè hā bioní bìo tñn mu à ba búenbúen ñin mu wé kàrán. § 19:24 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 22.18 * 19:28 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 69.22; 22.16 † 19:29 Ho ñivén bè-ñia fū lé ba nì-khenia lè ba dásíwá bè-ñunii. Ho yāwá sī. ‡ 19:31 Ho Sabaa beení: Ho Sabaa mu wi mí ñin lè hā Sabaawa na ká lé bio ho lù mín yi le ho Paaki sánú.

bíoní vūahú yí à jii sí: «Hàrì o hūile dà-kéní á yí fù.»³⁷ Á mu mún pá bíníá túara: «Ba à fá mí yìo yìà ɓa cú wán.»*

O Yeesu nùuló bio
(Matiye 27.56-61; Maaki 15.42-47; Luki 23.50-56)

³⁸Bìo á búw wó khíina, ó o Zozεefu na wee lé ho Arimatee lóhó yí á vaá fíora a *Pilaate le o na le níi mí yí le mí lá a Yeesu sánia vaá nūu. Orén mún lé o Yeesu nì-kenínii búii, ká a màhá lá yí wi à mu zūn lé bio ó o wee zón ɓa *zúifūwa júnása. Ó o Pilaate non mu níi wo yí. Ó o Zozεefu wáa buée lá a Yeesu nì-hínmu. ³⁹Ó o Nikodεemu, yia hía buara a Yeesu cón ho tìnàahú búii yí, á mún buara. O buan mu bìo búii na sámu sí na wó lé ho mîrè á lúnkaa làa bìo ɓa le aloweesi á buararáa. Mu búenbúen yú hā kiloowa bóni làa píru. ⁴⁰Ó orén là a Zozεefu páania lá a Yeesu nì-hínmu à ɓa kíaa mu bio mu ho nùuló dɛɛ wán á bá là a Yeesu nì-hínmu, làa bio ɓa zúifūwa wee wé nūnāá mí nì-hía. ⁴¹Vĩnsia buahó búii wi hen na ɓa búaa o Yeesu ho *kùrùwá wán nisānī á bú-fĩle búii wi yí á nùpe dīn yí nūna yí. ⁴²Lé dén ɓa dó a Yeesu yí, lé bìo mu zòn à ɓa zúifūwa wee wioka mítan á léé híni ì wéráa ho Sabaa, á le búure mu mún suarāa yí bín.

20

O Yeesu vèera
(Matiye 28.1-10; Maaki 16.1-8; Luki 24.1-12)

¹ Ho dimaasi zòn yìnbíi búirii, ó o Makadala Mari wà van le búure wán. Mu wee wé ká ho tá pá ka yúii. Ó o Mari mōn à le hue-beeni na lá pon le búure jii á héra. ² Ó o lūwa vaá yú a Simōn Piere là a nì-kenínii na ó o Yeesu wa, á bía non ɓa yí: «Ba léra a Nūhúso le búure yí, á wa yí zū hen na ɓa dó a yí.» ³ Ó o Piere là a nì-kenínii na so wáa wà van le búure jii. ⁴ Ba mí nūwā jun wee lūwí ká a nì-kenínii na so màhá dàn lūwí po a Piere, ó o vaá dñn ló a. ⁵ Ó o zoó búεera lora le búure yí, ó o mōn ho nùuló dɛɛ à le día, ká a màhá yí zon. ⁶ Ó o Simōn Piere non o mōn buée dñn, á wón yòó zon le búure yí, á zoó mōn ho nùuló dɛɛ à le día. ⁷ O mún zoó mōn le nín-kéní na lá pon o yahó yí à le bun sese bàrá mí dōn, dén yí páania

yí bàrá le ho nùuló dɛɛ. ⁸ Ó o nì-kenínii na lá buée dñn ho yahó màhá yòó zon. Bìo ó o mōn mu kà, ó o tà le o Yeesu vèera bio bon. ⁹ Mu bon. Le Dónbeeni bíoní vūahú bía le o Yeesu ko ò o vèe, ká ɓa nì-keninia lá dīn yí zū le bíoní mu kúará. ¹⁰ Būn mōn á ɓa nì-keninia nūwā jun bínia khífon.

O Yeesu zéenia mítan là a Makadala Mari
(Matiye 28.9-10; Maaki 16.9-11)

¹¹ Ká a Mari wón bínia buara buée dīn le búure jii wee wá. O wee wá ká a búεε loñ le búure yí. ¹² Ó o mōn le Dónbeeni tonkarowà na ló ho wáayi nūwā jun na zá hā sī-poa. «Ba kará ho lahó na ó o Yeesu nì-hínmu lá wi yí. O nì-kéní kará làa hen na ó o júhú lá dó yí, ò o nì-kéní kará làa hen na ó o zení lá dó yí. ¹³ Á ɓa tonkarowà mu wee tūa o Mari yí: «Háa mu, léé webio non fo wee wáráa?» Ó o Mari bía non ɓa yí: «Ba buée léra ī Nūhúso á ī yí zū hen na ɓa dó a yí.» ¹⁴ Bìo ó o Mari bía búin wó, ó o yèrémāa khíi mōn o Yeesu ò o dīn. Ká a màhá yí zūna a. ¹⁵ Ó o Yeesu wee tūa wo yí: «Háa mu, léé webio non fo wee wáráa? Léé wée á fo wee cà?» Ó o Mari wáa wee léeka le lé o vĩnsia buahó òanso wee tūa mí yí, ó o bía: «Hen ká lé ūnén buée léra a Yeesu mu à ū zéeni hen na fo dó a yí làa mi, á ī vaá lá a.» ¹⁶ Ó o Yeesu von wo: «Mari!» Ó o Mari dēnia zūna a, ó o von o Yeesu le mu heberemu: «Arabuni!» Mu kúará le: «Nì-kàránlo.» ¹⁷ Ó o Yeesu bía non wo yí: «Día mi. Ī dīn yí yòora ī Maá cōn. Lén vaa yí bia dó mí sia mi búenbúen, bia lé wān zāwa, à bío na ɓa yí le Ī wee yòó Ī Maá Dónbeeni na mún lé mìn Maá Dónbeeni cōn.» ¹⁸ Ó o Makadala Mari mu wāa wà vaá bía bìo kà non ɓa nì-keninia yí: «Ī mōn o Nūhúso!» Ó o Mari lá bìo ó o Yeesu bía á fεera non ɓa yí.

O Yeesu zéenia mítan lè mí nì-keninia
(Matiye 28.16-20; Maaki 16.14-18; Luki 24.36-49)

¹⁹ Ho dimaasi kéní kéní mu zòn zīihú, ó o Yeesu nì-keninia kúaa mìn wán le zīi búii yí. «Ba pon hā wonna búenbúen á dóka, lé bìo ɓa zāna ɓa *zúifūwa júnása. Yìo buée tī, ò o Yeesu buée dīn ɓa tíahú, ò o bía non ɓa yí: «Le ho héra kēn làa mia.» ²⁰ Bìo ó o bía búin wó, ó o zéenia mí nini le mí dōkóni làa ba. Á ɓa nì-keninia sia wan làa sòobée bìo ɓa mōn

o Núhúso bìo yi. ²¹ Ó o Yeesu t́n b́nía b́a non ́a yi: «Le ho h́eérà keń l̀a mia. Bìo á ĩ Maá tonkaaráa mi ho d́ḿj́ńá yí, lé b́n b́n ́an śí á ĩnén mún ñ tonkaráa mia.» ²² Bìo ó o b́a b́n vó, ó o p̀eera mí j́ii s̀onsámu kúaa ́a wán ò o b́a: «Mí yí le Dónbeenì Hácírí. ²³ Hen ká mi wé tà śera ǹpue lée ǹpue b̀e-kora día non wo yi, á le Dónbeenì mún ñ śn ́anso b̀e-kora á à día. Ká mi wé pá le mi máa śn ǹpue lée ǹpue b̀e-kora máa día, á le Dónbeenì mún máa śn wón ́anso b̀e-kora máa día.»

O Yeesu zéenia miten lá a Toma

²⁴ Páahú na ó o Yeesu buée zéenia miten lè mí nì-kenínia, ká ́a nì-kení ĺa ḿa b́n. O yèni ́a le Toma, ́a mún wee ve o làa Hénbéní. ²⁵ Á ́a nì-kenínia na ká b́a non wo yi le mí m̀on o Núhúso. Ó o Toma b́a non ́a yi: «Ká ĩnén yí m̀on h́a h́a f́aani o níni yí, á yí b̀ò ĩ nín-kíza h́a wán, á yí b̀ò ĩ ní o d̀okóní f́nló wán, á ĩ máa tà mu.»

²⁶ Ho dimaasi na s̀a b́n, á ́a nì-kenínia t́n kúaa mí wán le źi yí ká a Toma wí làa ́a. Á ́a pon h́a wonna á dóka. Ó o Yeesu t́n ́uara buée d́n ́a t́ahú, ò o b́a non ́a yi: «Le ho h́eérà keń l̀a mia.» ²⁷ Ó o b́a non o Toma yi: «Buee b̀e ũ nín-kíza ĩ níni f́aani wán loń, à b̀e ũ ní ĩ d̀okóní f́nló wán. Wáa yí b́ni yí titika, ká ũ tà le ĩ v̀eera bìo bon.» ²⁸ Ó o Toma b́a non o Yeesu yi: «Fo lé ĩ Núhúso á lé ĩ Dónbeenì.» ²⁹ Ó o Yeesu b́a non wo yi: «Fo dó ũ śi m̀i lé bìo á fo m̀on mi. Ká b́a màhá dó mí śa m̀i à ́a yí m̀on mi bán j́uná śi.»

³⁰ O Yeesu pá b́nía wó yéreké biowa c̀erèe á ́a nì-kenínia m̀on ká mu yí túara ho v́ahú na kà yi. ³¹ Bìo túara kà lée bìo na à na à mi dàń tà le o Yeesu lé *Yia le Dónbeenì m̀on léra, le o lé le Dónbeenì Za bìo bon, à bìo m̀i ò dé mí śa wo yi, à mí yí le mukáni binbiri orén pánká yi.

21

O Yeesu wioka zéenia miten lè mí nì-kenínia

¹ Bún m̀on, ó o Yeesu b́nía zéenia miten lè mí nì-kenínia. Bún wó ho Tiberiade v́u-beeni j́ii. Bìo kà lé bìo ó o zéenia lè miten làa ́a. ² Wizonle búii, ó o Yeesu nì-kenínia búii páania wí. ́a lé o Simon Piere, là a Toma na ́a wee ve làa Hénbéní, là a Natanayeele na wee lé ho Kalilee k̀hú lóhó na ́a le *Kanaa yi, là a Zebedee zàwa, là a

Yeesu nì-kenínia nùwá jun búii. ³ Ó o Simon Piere b́a non b́a ká yi: «Ĭ ĩ lén vaá pa ́a cewa.» Á ́a le mí ĩ b̀e làa wo. Á ́a wáa zon ho woohú wà, á vaá pan f́ee ho tá t́n à ́a yí f̀ò h̀ari ceza yà-kení.

⁴ Bìo ho tá wee t́i, à b́n ò o Yeesu buée d́n mu jummu j́ii. Ká a nì-kenínia màhá yí źna a. ⁵ Ó o Yeesu von ́a túara yi: «Wán b́nlowà, mi yú cewa le?» Á ́a b́a non wo yi: «Wa yí f̀ò d̀e.» ⁶ Ó o b́a non ́a yi: «Mí wáa lèe mi zúan dé lè ho woohú nín-t́ani á mí ĩ yí ́a cewa.» Á ́a lèera ho zúan dó á vá le mí ĩ hóoní yòò dé ho woohú yi, á ́a hóonia san lé bìo ho sú lè ́a cewa. ⁷ Ó o nì-keníni na ó o Yeesu wa wáa b́a non o Piere yi: «Yia d́n kà lé o Núhúso.»

Bìo ó o Piere j́á le o lé o Núhúso, ó o lá mí báká na ó o lá tera á źá ò o yéran zon mu jummu yi wee lé o Yeesu c̀n. ⁸ ́a nì-kenínia na ká bán pà ho woohú vá lè ́a cewa na ́a v́un c̀erèe buée lóràa. ́a lá yí ǹayi lè le b́n b́oore, ́a à yí lòn m̀eeterewa khímàni śi làa de. ⁹ Bìo ́a lée d́n á ́a m̀on h́a donfúaa à ́a cezàwa b̀ò h́a wán, á m̀on ho búurú. ¹⁰ Ó o Yeesu b́a non ́a yi: «Mí lén ́a cewa na mi v́un búaa yen búii buennáa.» ¹¹ Ó o Simon Piere yòò zon ho woohú ò o vá ho zúan lè ́a cewa lée día. Ce-beera búarà h̀ejun làa píru làa búaa t́n lè b́a lo ho zúan mu yi, à ho pá yí fáara. ¹² Ó o Yeesu b́a non ́a yi: «Mí buee dí.» ́a búenb́uen á yia henía mí śi túara a Yeesu yi le o lé o yén wón ḿa. ́a źi le mu lé o Núhúso. ¹³ Ó o Yeesu vá buée bó ́a yi, ò o lá ho búurú lè ́a cezàwa sankaa non ́a yi. ¹⁴ Bìo kà lé mu zen cúa-t́n ká a Yeesu wee zéeni miten lè mí nì-kenínia o v̀eró m̀on.

Bìo ó o Yeesu b́a non o Piere yi

¹⁵ Bìo ́a dú vó, ó o Yeesu túara a Simon Piere yi: «Zán za Simon, fo wa mí po bìo á b́a ká waráa mi le?» Ó o Simon le: «Ŭuu, Núhúso, fo źi le ĩ wa fo.» Ó o Yeesu b́a non wo yi: «Wé pa b́a bìo s̀a m̀i bìo làa bìo ó o pí-pa wee wé paráa mí pia bìo.» ¹⁶ Ó o Yeesu b́nía túara a yi mu cúa-jun níi: «Zán za Simon, fo wa mí le?» Ó o Simon le: «Ŭuu, Núhúso, fo źi le ĩ wa fo.» Ó o Yeesu b́a non wo yi: «Wé pa b́a bìo s̀a m̀i bìo làa bìo ó o pí-pa wee wé paráa mí pia bìo.» ¹⁷ Ó o Yeesu pá b́nía túara a yi mu cúa-t́n níi: «Zán za

Simōn, fo wa mi le?» Á mu b́oóníá a Simōn Piere yi lé bìo ó o Yeesu t̀àara a yi mu c̀uá-t̀ín níí le o wa mí le. Ó o b́ía ǹon o Yeesu yi: «Núhúso, fo z̀ú bìo búenb́úen. Fo z̀ú le í wa fo.» Ó o Yeesu b́ía ǹon wo yi: «Wé pa b́ia bìo s̀à mìì bìo làa bìo ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bìo. ¹⁸ Le í mì ho t̀úúá na foñ: Bìo á fo híá lé o yàró ká ù wee ca ù kuio ká ù lén va hen na á ù s̀íí vá yi. Ká fo khíí ḱína po bìo kà, á ù wé è ben ù bàra á ǹì-veere bueé ca ù kuio mu á à b́ua fo ò varáa hen na á fo yí wi á ù va yi.» ¹⁹ O Yeesu b́ía h́on b́ioní so à zééníáa bìo ó o Piere á à híráa s̀íí á à déráa ho c̀ukú le Dónbeeni yi. Bìo ó o b́ía h́a b́ioní mu vó, ó o le o Piere bè mí yi f́ééé.

²⁰ Ó o Piere yèrè máa khíí m̀on o ǹì-kenínii na ó o Yeesu wa ò o b̀ò b́a yi. O lé yia ǹonzoñ búera van là a Yeesu c̀ón ká b́a kará ho d́ínlò núhú yi á t̀àara a yi: «Núhúso o, lé o yén á à dé fo ò na?» ²¹ Bìo ó o Piere wáa m̀on o ǹì-kenínii mu, ó o t̀àara a Yeesu yi: «Núhúso o, á wón na kà bìo b̀èn khíí wé kaka?» ²² Ó o Yeesu b́ía ǹon o Piere yi: «Hen ká í wi ò o keń b́ín à í b́íní buee yí, se b́ún wáa yí ciran fo. Ùnén díá à ù bè mìì.» ²³ Dén b́ioní so bìo yi, á b́ia tà a Yeesu bìo wáa wee h́éé bío le o ǹì-kenínii mu máa hí. Ò o Yeesu j̀onh yí b́ia là a Piere le o ǹì-kenínii mu máa hí. O b́ia le: «Hen ká í wi ò o keń b́ín à í b́íní buee yí, se b́ún wáa yí ciran fo.»

²⁴ Wón ǹì-kenínii ǹì-kéní kéní so lé yia mà bìo wó kà t̀úúá, á t̀úara mu. Á wa mún z̀ú le bìo ó o mà, á bon. ²⁵ O Yeesu pá b́íníá wó bìo c̀èrèé. Ká b́a lá le mí ì t̀è mu yi lè mí dà-kéní kéní á à t̀úa, á h́a vónna na mu ù t̀úa yi á kúeení lá máa yí lé h́a booró.

O Yeesu tonkarowà Bè-wénia vūahú

Vūahú túaró jùhú

Ho vūahú na kà lé o Luki vōnna bio jun ní na o túara.

Bio zéenfa wéréwéré ho vūahú mu yi, lé bio ba kèrètíewa kuure wee dérāa wán ká le wà:

1. O Yeesu yòoró ho wáayi lè le Dónbeenì Hácírí liiró o nì-kenínia wán bio (1.1-2.36).
2. Ba kèrètíewa kuure jùhú búaró ho Zeruzaleemu yi o Yeesu yòoró ho wáayi món (2.37-7).
3. Le bín-tente bueró ho kōhú lùà na ká yi bìo (8-12).
4. Bìo le wó wó dōnnāa ho dímjíjā kāna búenbúen yi (13-28).

Ho vūahú mu yi á wa mún ò mi le lònbee lè mí síwà na ba kèrètíewa kuure káa yi.

Mu biowa na bio bíá ho vūahú mu yi, lé bún héra ho tonló na ba kèrètíewa ko a ba sá lén fēē jii: O Yeesu *Krista bín-tente bueró ho dímjíjā lè mí kùarāa búenbúen yi.

O Yeesu dó mí jii non le le Dónbeenì Hácírí á à líi

¹⁻²Tiofiile,* bìo ó o Yeesu hía wee wé làa bio búenbúen na ó o hía wee kení lè ba nùpua mí tonló jùhú búaró pàahú à vaa búe bio le Dónbeenì buan wo yòorarāa ho wáayi á ì bíá bìo ì nín-yání vūahú yi. Sání ò o yòo ho wáayi, ó o bíá mí sòobá-bíoní lè le Dónbeenì Hácírí pànká á non ba nùpua na ó o hía hueekaa wó lè mí tonkarowà yi. ³Bìo ó o húrún bínfa vèera ó o zéeníkkaa mítén làa ba hā wizooní búarā-jun yi á wó bìo cèrèè à ba zūn ká a yìo wi lua bìo bon. Hón wizooní so yi ká ba páania wi mín wán, ó o wee bío le *Dónbeenì béenì bìo na ba yi.

⁴Wizonle búí ká a làa ba wee dí, ó o henía bio kà non ba yi: «Mí yí lé ho Zeruzaleemu yi. Mí keení bín à pa bio á ì fèra bíá bio làa mia, mu hāmu na á ì Maá dó mí jii le mí ì na. ⁵O Zān hía wee bátízé lè mu numu ká

* 1:1-2 Tiofiile: Le yèni mu kúarā lè bio ká «Yia le Dónbeenì wa.» Yia ó o Luki von lè le yèni mu á bio yí tà yí zū sese.

† 1:13 Mí loñ Matiye vūahú 10.4

minén bán á à bátízé lè le Dónbeenì Hácírí hen làa wizooní bio yen.»

O Yeesu buan yòora ho wáayi

⁶Á bíá làa wo páania kará túara a yi: «Núhúso, lé hón pàahú so á fo ò wíoka a *Isirayeele nìpomu bìo á ba à keñ mítén le?»

⁷Ó o Yeesu bíá non ba yi: «Ho pàahú lè le wizonle á mí yí ko mi túa zūn. O Maá mí dòn lé yia bàrà mu mítén. ⁸Èe ká pàahú na le Dónbeenì Hácírí á à líi mí wán yi, á mí ì yí ho pànká. Mí ì wé ì seérāa á à bío ì bìo ho Zeruzaleemu yi, lè ho *Zudee lè ho *Samaríi kāna búenbúen yi, lè ho dímjíjā kùarāa búenbúen yi mún.»

⁹Bìo ó o bíá hñn bíoní so wó, ó o buan yòo wà ho wáayi ká ba òon wee loñ. Á le dùndúure búí ló buée tun wo yi, á ba yí máa mi a. ¹⁰Bìo ba òon fá mí yìo ho wáayi, hen na ó o Yeesu yòo wà yi, yìo buée tí à báawa nùwā jun na zā hā sī-poa á òon ba nísání, ¹¹á wee bío làa ba: «Kalileesa, mí òon hen wee loñ ho wáayi léee webio? O Yeesu mu na le Dónbeenì léra mí fáhú á buan yòorarāa ho wáayi á khíi bín ì buen làa bio mí mōnnāa wo ká a yòo wà bìo síi.»

O Yeesu tonkarowà kuure

¹²Bún món á ba tonkarowà ló le búee na ba wee ve làa Oliivewa vñsīa búee wán á bínfa lion ho Zeruzaleemu. Le búee mu lè ho lóhó á à yí kilomētere dà-kéní síi. ¹³Bìo ba líí zon ho Zeruzaleemu yi, á ba vaá yòora ho nónwíohú na ba lá wee wé kúee mín wán yi. Bía kera bín lé o Piere, o Zān, o Zaaki là a Àndere, o Filiipu là a Toma, o Baatelemii là a Matiye, o Alifee za Zaaki, o Simōn na ba le Zeloote†, là a Zaaki za Zudaa. ¹⁴Ba búenbúen fù wó mí yilera làa dà-kéní, á wee kúee mín wán túntún à páaní fio le Dónbeenì yi lè ba háawa búí, là a Yeesu bàn zàwa lè bàn nu Mari.

Yia zon o Zudaa lahó

¹⁵Wizonle búí, ká bà tà a *Krista bìo na kúaa mín wán á à yí lòn nùpua búarā-hèzín síi, ó o Piere hínon yòo òon ba fáhú ò o bíá: ¹⁶«Wán zàwa, bìo le Dónbeenì Hácírí bíá là a *Daviide jii le Dónbeenì bíoní vūahú yi á lá ko à mu wé. Le fèra bíá mu ho vūahú mu yi o

Zudaa dání yi, wón na dú bìà wìira a Yeesu yahó. ¹⁷ O Zudaa lá lé wa kuure nùpua nì-kéní, á níí lá wi ho tonló dà-kéní yi làa wen.» ¹⁸⁻¹⁹ Ho Zeruzalɛmusa búenbúen zū mu le o wékheró wáí na ba sááníà làa wo, lé ðio ó o yà lè ho mòhú. Hón mòhú so lé hìà ó o lion yi lè mí yahó, á pióhó nà, á fin-sāniwà ló kúará ho tá yi. Lé bún te bìo ba wee veráa ho mòhú mu làa «Hakelidama.» Bân bióni yi á mu kíará le «cāni mòhú.»

²⁰ Ó o Piere bīnía bía: «Bìo túara hā lení vūahú yi lé bìo ká: «O zii ko le ðin coon à nùpue yí zo»[‡] Mu mún pá bīnía túara: «O búí ko ò o zo a lahó.»[§] ²¹⁻²² Lé bún non ó o nùpue búí ko ó o dé wa wán à wé o Núhúso Yeesu vèeró sèéràso. Bìà ó o nùpue mu ko ò o lé tíahú, lé bìà làa wen páanía bò mín ho pàahú búenbúen na ó o Núhúso Yeesu làa wen vará yi, à lá pàahú na ó o Zān Batiisi bátízera wo jii wán, à vaa búe pàahú na ó o buan yòora ho wáyí.» ²³ Á ba wáa zéeni ba nùpua nùwā jun, o Matiasi là a Zozɛɛfu na ba wee ve làa Baasabaasi taa Zusituusi. ²⁴ Bún mōn á ba búenbúen páanía flora ká sí: «Núhúso, únén lé yia zū ba nùpua búenbúen sīa. Zéeni yia á ũ léra ba nùwā jun na kà tíahú làa wen, ²⁵ yia á à zo a Zudaa lahó ũ tonkarowà tonló yi, hón na á wón ló díà ò o van hen na ó o ko ò o va yi.» ²⁶ Á ba wó le jún-sīni bìo à zūnnaa yia le Dónbeeni léra, ó o Matiasi lé yia á mu tò wán. Lé wón dó ba tonkarowà píru ðon na ká wán.

2

Le Dónbeeni Hácírí lion

¹ Ho Pāntekoote zoñ, á bìà tà a *Krista bìo búenbúen kúaa mín wán lahó dà-kéní yi. ² Yio buéé tí à mu bìo búí sà wee jí ho wáyí lòn pinpi-beeni na wee và lè mí pánká bìo síí, á buéé líí sú le zii na ba kará yi. ³ Á ba le mí ì loí à bìo búí lòn dōhú ðenni á sankaa lè mí dà-kéní kéní, á wi ba búenbúen wán. ⁴ Á ba búenbúen sú lè le Dónbeeni Hácírí, á ba wee bío hā sīí-viò bioní, làa bìo le Dónbeeni Hácírí mu le ba bíoráa.

⁵ Mu pàahú ká ba *zúifúwa búí na wee bè le Dónbeeni yí sесе á ló ho dímjá kána búenbúen yí, á buéé kará ho Zeruzalɛmu

yi. ⁶ Bìo ba jíá mu bìo mu sá, á ba ðeenía buéé fò mín ðùiríðùirí. Bìà tà a Krista bìo bìo na á ba wee bío á bìà wi bín lè mí nì-kéní kéní wee jí lè mín kùrú bioní, á mu sòobáa vīnkaa ba dà. ⁷ Mu wó ba coon dàkhiina á ba wee bío: «Ba nùpua mu na wee bío kà búenbúen so yínōñ Kalileesa le? ⁸ Á mu ðèn wó kaka á wa lè wa nì-kéní kéní wee jínáa bìo ba wee bío lè wán kùrú bioní? ⁹ Warén na wi hen, á ba búí lé ba Paatewa. Ba búí ló ho Medii lè ho Elaamu lè ho Mezopotamii kána yi. Ba búí ló ho *Zudee, lè ho Kapadoosi, lè ho Pōn, lè ho Azii kána yi. ¹⁰ Ba búí ló ho Firizii, lè ho Pānfilii, lè ho *Ezipite kána, lè ho Libii kōhú sōn-kéní na sùaràa lè ho Sirɛena yi. Bìà ló ho *Oroomu yi mún wi wa tíahú. ¹¹ Ba zúifúwa binbirí làa bìà yèrémáa bò ba zúifúwa mu bân Dónbeeni yi á mún wi hen. Ho Kerɛtesa lè ba araabuwá mún wi hen. Wa búenbúen á yia yí máa jí le Dónbeeni bè-beera na le wó na ba wee bío lè wán kùrú bioní wón mía.»

¹² Ba búenbúen wó coon, ba yí zū mu síí. Á ba wee bío làa mín: «Bìo kà màhá lee webio coon?» ¹³ Ká ba búí bán ðèn wee yáa mí jini yí ká ba à bío: «Áyì, ba bùaa jun sù wee khée.»

O Piere jì-cúa na ó o fɛera

¹⁴ Ó o Piere wáa hínon yòò ðin lè mí ninza-wa tonkarowà píru ðon, ò o bíà pōnpōn non ba zàamáa yi: «Minén *zúifúwa lè minén na kará ho Zeruzalɛmu yi búenbúen, mí jí bìo á ì bìo á a na mia sese: Mí ko à mí zūn bìo kà júhú. ¹⁵ Ba búí wee leéka le ba nùpua mu jun sú wee khée, èe ká buéé. Lé bìo á mu lé le yinbíí lèèrèwa bìo ðenú níí á wa wi yi! ¹⁶ Bìo ó o jì-cúa fɛero Zoweele híá bíà lé bún lan wee wé há làa na ká wán. ¹⁷ Bìo ká lé bìo le Dónbeeni bíà:

«Hā pōnna vaa véení á ì ì ben ì Hácírí à le è fè ba nùpua búenbúen.

Mi zà-báawa lè mí zà-hínni á wé è fɛɛ ì jì-cúa.

Mi yàron-ñíá á wé è mí mu biowa búí na ba lá yí dà máa mí.

Mi nì-kía á hā kònkórá wé è jì yi.

¹⁸ Mu bon. Hón pōnna so yí á ì ì ben ì Hácírí

‡ 1:20 Mí loí Lení vūahú (Psaumes) 69.26 § 1:20 Mí loí Lení vūahú (Psaumes) 109.8 * 2:15 Ba zúifúwa fū yi máa hínní dí bìo yinbíí hūúu, ká mu yínōñ ba fioró na ba wee wé há lèèrèwa bìo ðenú pàahú wó wó.

á le è fè ɓa báawa lè ɓa háawa na lé ĩ
ton-sáwá,
á ɓa wé è fεε ĩ ĩi-cúa.

¹⁹ Mu òiowa búí na síí yí zū
á ĩ ĩ lén yòò ho wáayi,
á à wé mu yéréké òiowa ho tá wán.

Le cāni, lè ho dōhú,
lè le minka yìiní á à kerí.

²⁰ Le wii á à dé mí yuumu
á ho pīhú á à wé cúencúen lòn cāni.
Bún òiowa so búenbúen á à wé è vé
ó o Núhúso wizon-beeni na cùkú wí á à
dānāa.

²¹ Hón pāhú so yi ká nùpue lée nùpue na tã
von o Núhúso yèni
à wón á à fen.†

²² «*Isirayeelesa, mi jí bio á ĩ ĩ bio á à na
mia: O Nazareete ni Yeesu fù lée nùpue na
le Dónbeeni zéeniá bio làa mia le mí wiráa.
Mu yéréké òiowa na wee zéeni le Dónbeeni
pánká na le wó là a níi mi tǎhú, lé bún wee
zéeni mu. Minén miten yáá zū mu. ²³ O níi
mu á le Dónbeeni dó mí níni yi làa bio á le
wi à mu wéráa. Le fèra zū bio mi ò wé làa
wo. Minén lé bia dó a bia yí zū le Dónbeeni
níi yi, á ɓa búaa wo ho *kùrùwá wán, ó o
húrun. ²⁴ Ká le Dónbeeni màhá fáa wo mu
húmú níi yi, le vèeniá wo. Mu húmú lá yí
dà máa yí pánká o wán hùúu. ²⁵ O *Daviide
hía bia bio kà o dání yi:

Ī hía wee wé mi a Núhúso ĩ yahó fεε.

Orén lé yia wee ɓa mi bèra a na á ĩ yi
dèdèeka.

²⁶ Lé bún non á ĩ sīi wan,
á bioní búenbúen lée sī-weε bioní.

Hārī à ĩ zūn ĩ húmú bio,
á ĩ sīi pá à hī.

²⁷ Lé bio á fo máa día mi
á ĩ máa va hen na ɓa ni-hía wee va yi.
Fo máa tà ũ ton-sá na á ũ wa á máa soo.

²⁸ Fo zéeniá mi lè ho wōhú na wee va le
mukāni lahó yi.

Hen ká ĩ wi ũ nisānī à ĩ sīi wa wa dà
khī.‡

²⁹ «Wān zāwa, mi lē ĩ bio wān ɓaa Daviide
bio wéréwéré na mia: O Daviide hía húrun á
ɓa nūna, á búure pá dà wee zéeni ho zúia.

³⁰ Bio ó o hía lé le *Dónbeeni ĩi-cúa fεero, á

zū le le Dónbeeni hía báa á dórāa mí ĩii non
le mí ò na a béeni o mōnmānía ni-kéní búí
yi, ³¹ ó o fèra zūna bio wa ɓueé wé, ó o wāa
bía a *Krista vèeró bio kà síi: Le Dónbeeni
māa día ó o máa va hen na ɓa ni-hía wee va
yi, le máa día ó o máa soo.§

³² «O Yeesu mu le Dónbeeni vèeniá, á
warén búenbúen lé mu seérāa. ³³ O ɓuan
yòora le Dónbeeni nín-tiāni. Lé bún ó o yú
le Hácírī yi, diò ó o Maá dó mí ĩii le mí ò na.
O bera le fò wa ni-kéní kéní. Á bún lé bio mi
wee mi á wee jí lònbio. ³⁴ O Daviide wón yí
yòora ho wáayi ká a màhá bia bio kà:

«O Núhúso bía non ĩ Núhúso yi:

‘Buee keení ĩ nín-tiāni,
³⁵ fúaa ká ĩ búrá ũ zúkúsa ũ tá,
á ũ bò ũ zení wán.»*

³⁶ «Minén Isirayeele nìpomu búenbúen ko á
mi zūn mu kénkén le o Yeesu mu na mi búaa
ho kùrùwá wán lé wón le Dónbeeni wó là a
Núhúso là a Krista.»

Bia tà a Krista bio nín-yání kuure

³⁷ Bio ɓa jí hā bioní mu, á hā zon ɓa
dākhiina, á ɓa tūara a Piere lè mí ninzāwa
tonkarowá yi: «Wān zāwa, á lé mu yén á wa
ko à wa wé.»

³⁸ Ó o Piere bía non ɓa yi: «Mí yèrémá mi
yilera lè mi wárá, à mi ni-kéní kéní bátizé o
Yeesu *Krista yèni yi, á mi bè-kora á à sèn
nè día. Bún ká le Dónbeeni á à na mí Hácírī
mia. ³⁹ Le Dónbeeni dó mí ĩii non minén lè
mi mōnmānía yi, làa bia na dání nàyi, bia
búenbúen na ó o Núhúso á à ve.» ⁴⁰ O Piere
pá bīnía bía hā bioní cèrèε á ɓó lè ɓa pūhú,
á henía ɓa sīa. O bía: «Ho lònbio nùpua yí
se, mi lé ɓa mōn, à tà ho kàníló bio.» ⁴¹ ‘Ba
cèrèε tà a Piere bioní yi á ɓa bátizéra ɓa. Mu
zōn á bia zon sà bia tà a *Krista bio yi ĩii,
á à yí nùpua muaaseé tīn síi. ⁴² ‘Ba wee tà jí
ɓa tonkarowá kārānló na á bán wee na ɓa yi
sese, á hácírí wó dà-kéní, á wee páani sankā
ho búurú†, à páani fio.

⁴³ ‘Barén lè mí ni-kéní kéní á mu zon dà.
‘Ba tonkarowá wee wé ho yéréké òiowa na
wee zéeni le Dónbeeni pánká. ⁴⁴ Bia tà a
Krista bio búenbúen fù ɓunɓuaa, á wee
páani kúee mí níi bio mín wán. ⁴⁵ ‘Ba fù
wee yéé mí manawá, lè mí zīnī, lè mí òiowa,

† 2:21 Mi loñ Zowεε le vūahú 3.1-5 ‡ 2:28 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 16.8-11 § 2:31 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 132.11 * 2:35 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 110.1 † 2:42 ‘Ba zūfūwa fū wee wé cèeka ho búurú

là vé, à bè yi díráa. Ká a Yeesu dínló na ó o dú lè mí ni-kenínia mōn, á bia tà a bio wáa wee wé mu à leékarāa o Yeesu mu bio.

à sanká wárfi ná mín yi làa bìo bá nì-kéní kéní koráa. ⁴⁶ Làa wízoní búenbúen ká bá wee páaní kúee mín wán le *Dónbeení zĩ-beení lún yi à máa khí. 'Ba wee páaní sanká ho búurú mí zíní yi, à dí mí dínlò lè le sī-wee ká bioní mía mu yi. ⁴⁷ 'Ba wee khòoní le Dónbeení, á mu nìpomu búenbúen wee wioka bá yèni. Làa wízoní búenbúen ká a Nùhúso wee vá bìa ó o kànña à kúee ba kuure nùpua wán.

3

O Piere là a Zān weéra a mùamúa

¹ Wízonle búí, ó o Piere là a Zān hínon wee yòo le *Dónbeení zĩ-beení lún yi le wí-háarè fiórò pàahú. ² 'Ba yòò wee dā ò o nìi búí na ton ká a le o mùamúa a kará le *Dónbeení zĩ-beení zūajni na bá wee ve làa Zūajni-seni^{*} jii. Làa wízoní búenbúen ká bá wee lá a buee díá bín ò o wé fioka le wárfi bia wee buee zo le zĩ-beení lún mu yi cón. ³ Bìo ó o Piere là a Zān wá bueé zo ó o mōn, ó o le bá hā mí. ⁴ Á bán fá mí yí wo yi, ò o Piere bíá: «Loñ wen sese.» ⁵ Ó o nìi bèn wáa wíokaa fá mí yìo bá yi. O wee leéka le bá hía a na bio búí mí yi. ⁶ Ó o Piere wáa bíá non wo yi: «Wárfi bènín míá í cón máa na foñ. Bio í cón lé bío á í ì na foñ. O Nazareete nìi Yeesu *Krista pánká yi, à ù líi híní yòo varáka.» ⁷ Ò o buan o nín-tiání bàhó yi á wee hóoní làa wo. Mí lahó yi à búñ ò o mùamúa mu zení là a nonkíkàá-yìo dženíá fá, ⁸ ó o tá yòò dñn mí zení wán á wee varáka. O varákaa bò làa bá a zon le Dónbeení zĩ-beení lún yi, á wee yénka ká a khòoní le Dónbeení. ⁹ 'Ba zāamáa búenbúen mōn wo ò o wee varáka ká a khòoní le Dónbeení. ¹⁰ Bìo bá zūna le lé o nìi na wee buee keení fioka le Dónbeení zĩ-beení Zūajni-seni^{*} jii, á bá búenbúen zāna á wó coon bìo wó a yi bìo yi.

O Piere wee zéeni bìo non ó o nìi wan-náa

¹¹ Bìo ó o nìi yí máa lé o Piere là a Zān mōn á bá nùpua búenbúen wee bùuni buee zo bá cón o *Salomōn Sànsá † yi. 'Ba búenbúen wó coon bìo wó bìo yi. ¹² Bìo ó o Piere

mōn mu, ó o bíá bìo kà non bá zāamáa yi: «*Isirayeelesa, léee webio non ó o nìi mu waró bìo wóráa mia coon? Léee webio non mi wee loínáa wen ká síi, ka lè mu lé warén waten lè wa pánká á non ó o wee varákaráa, tää lé bìo wa bò le Dónbeení yi bìo yi. ¹³ O *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu[‡] lè wán búaaawa na ká bán Dónbeení lé yia dó ho cùkú mí ton-sá Yeesu yi. Minén miten lé bìa dó a ho pánká bànsowà níi yi, á pá a bìo o *Pilaate yahó, ká wón non wáa lá tà le mí ì díá a. ¹⁴ O jì-térénnii na bio sí le Dónbeení yi á mi pá bìo, ò o nìi-búe na ho kàsó yi lén díaró á mi sía màhá vá yi á fióra a Pilaate cón. ¹⁵ Lé búñ mi wó bóráa yia le mukāni bio wi níi yi. Ká le Dónbeení màhá vèenía wo. Warén lé mu bán seéràsa. ¹⁶ O Yeesu yèni pánká, làa bìo wa dó wa sía o yi lé búñ weéra a nìi mu na mi búenbúen zū á yìo wi wán ká. Bìo wa dó wa sía o Yeesu yi lé búñ non ó o nìi mu wan cunnáa làa bìo mi búenbúen mōn làa wo.

¹⁷ «Wán zàwa, í zū le bìo minén lè mi júnása wó là a Yeesu á mí yí zū jùhú. ¹⁸ É ká lé ká síi á le Dónbeení wóráa, à bìo le hía bíá mí jì-cúa feerowà búenbúen jini^{yí} á yìo lé. Le bíá le o *Krista ko ò o lò be. ¹⁹ Á mí cén yèrémá mi yilera lè mi wárá, à na miten le Dónbeení yi, á dén á à sèn mi bè-kora á à díá. ²⁰ Bún ká le è na hā pōnna na mi ì yí ho hēerá yi mia, á mí ì yí á à vūñ yi, á mún ñ na a *Krista na le fèra léra mia, o Yeesu. ²¹ O Yeesu ko ò o keení ho wáayi màní fúaa pàahú na mu bio búenbúen khíi yèrémáa wó mu bè-fia yi làa bìo le Dónbeení biaráa mu hàànì mí jì-cúa feerowà jini^{yí} yi. ²² O *Moyiize bíá bìo kà: «Mí Nùhúso Dónbeení á à lén o jì-cúa feero búí mìn zàwa tíahú na ka lè í bìo. Bio búenbúen na ó o wé è bío á à na mia à mí wé jí sese. ²³ Nùpue léee nùpue na khíi yí máa jí a jì-cúa feero mu bioní, wón á à lén le Dónbeení nìpomu tíahú á à búe.»[§] ²⁴ Á lá a Samuweele jii wán á bá jì-cúa feerowà na khíina lè mí nì-kéní kéní búenbúen á mún bíá hā wízoní na ká

* 3:2 Zūajni-seni: 'Ba wee leéka le ho lé le Dónbeení zĩ-beení zūajni búí na léee wí bìa yínón bá zúifúwa lahó na bá wee keñí yi le hā lara na bìo sà bá zúifúwa binbirí yi pàahú. † 3:11 O Salomōn Sànsá: Ho lé le Dónbeení zĩ-beení sànsá na wí lè le wii hēení. Ho son á pon le zĩ-beení mu lún sōn-kéní na á bia yínón bá zúifúwa dà wee zo yi. Lé bín á ho lándá bio zéenífowa hía wee kàrán bá nùpua yi. ‡ 3:13 Mí loñ Lééró vūahú (Exode) 3.6, 15 § 3:23 Mí loñ Lándá zéenífó vūahú (Deutéronome) 18.15, 18, 19

bìo.

²⁵ «Bìo le Dónbeeni dò mí jii non mìn bùaawa yi lè mí ji-cúa fèerowà jini á bìo sà mia. Mí ní mún wí le *páani yi, dìo le Dónbeeni bò lè mìn bùaawa pàahú na le bía bìo kà non o *Abarahaamu yi: «Ū mòmàniá bio yi, á hā zī-júná búenbúen na ho tá wán á ì ì dúbua yi.»^{*} ²⁶ Èé ká mu nín-yání, á lé minén lé bíá le Dónbeeni tonkaa mí ton-sá Yeesu ó o buara bìo yi. Le tonkaa wo ò o buee dúbua mia, à mí lè mí nì-kéní kéní kší mí wén-kora yi orén bìo yi.»

4

O Piere là a Zān òn ho làndá tuiá fèerowà yahó

¹ Bìo ó o Piere là a Zān wee bío lè ba zāamāa, à bún le *Dónbeeni yankarowà, lè le *Dónbeeni zī-beeni parowà júnása lè ba *Sadusiéwa buée òn. ² Ba sía bēntín yi wan ba tonkarowà nūwā jun mu bìo yi huúu, lé bìo ba wee kàrán ba nùpua, á wee bío le o Yeesu vèera, á bún bìo yi á ba nì-hía mún dà à vèe. ³ Á ba wira ba kúaa ho kàsò yi á pannáa ho tá tilò, lé bìo le wii tò vó. ⁴ Bún pá yi hò bìo á bíá jà hā bíoni mu á cèrèe tà há yi, á bíá dó mí sía a *Krista yi á dó wán á yú báawa muaaseé hònú síi.

⁵ Mu tá léé tōn á ba *zúifūwa júnása, lè ba *nì-kía, lè ho *làndá bìo zéeni-flowa kúaa mún wán ho Zeruzaleemu yi. ⁶ Ba nùpua búí na wí bíá kúaa mún wán bín tiahú lé o Aana na lé ba yankarowà júhúso beeni, là a Kayiifu là a Zān là a Aleksāndere, à séeni ba yankarowà júhúso beeni zī nùpua búenbúen. ⁷ Ba le ba bua ba tonkarowà buee òn mí tiahú. Bìo ba buée òn á ba tūara ba yi: «Lé o yén pánká yi tàá lé o yén yèni yi á mí weéarāa o nìi mu?»

⁸ Á bún ò o Piere wáa sú lè le Dónbeeni Hácírí, ó o wee bío làa ba: «Minén nìpomu júnása lè mí nì-kía, ⁹ bìo mi wee tūa wen ho zuia lè mu bè-tente na wó non o mùamúa yi bìo, làa bìo ó o wó wó wannáa. ¹⁰ Áwa, mí búenbúen ko à mí zūn mu, ò o Isirayele nìpomu mún zūn mu. Bìo non ó o nìi na ká wannáa á òn mi yahó lé o Nazareete nìi Yeesu yèni pánká yi, yà mí búaa ho *kùrúwá wán ó o húrun, na le Dónbeeni vèeniá. ¹¹ O Yeesu lé yia le Dónbeeni bíoni

vūahú bíá bìo le o lé le huee na á ba sorowà pá bìo, minén sorowà. Dén huee so lé òo bíniá buan ho soró òn. ¹² O Yeesu mí òn lé yia dà wee kání ba nùpua. Mu yínóí orén yèni, á yèni búí na kún dà à kání wen á le Dónbeeni yí non nìi woon yi ho òmíjǎ yi.»

¹³ Á ba zúifūwa làndá tuiá fèerowà mu á mu wó coon òn, lé bìo ba mōn ò o Piere là a Zān wee bío ká ba poní séra. Ba mún zūna le ba lé ba nùpua na yí kàrána. Ba zūna mu le barén là a Yeesu kera mún wán miana. ¹⁴ Ká bìo ba mún mōn o nìi mu ò o wan á òn o Piere là a Zān nísání, á ba wáa yí dà bìo máa bío. ¹⁵ Á ba wáa le ba tonkarowà léé òn ho khūhū vé, à barén bán kará wee wāani. ¹⁶ Ba wee bío mún yi: «Léé webio wa yáá à wé lé ba nùpua mu cōn? Ho Zeruzaleemusa búenbúen zū mu kénkén le ho yéréké bìo na wó á ba mōn lé barén wó mu, á warén mún yí dà máa bío le mu yí bon. ¹⁷ Á mí cén wa là le heerè làa ba, à hè ba à ba yí bíni yí bío o Yeesu bìo là a búí huúu. Lé bún á à na ká bìo wó ká máa ben máa fè ba zāamāa.»

¹⁸ Bún mōn á ba bíniá von o Piere là a Zān á bíá heníá non yi le ba kší à yí bío, táá à yí kàrán ba nùpua o Yeesu yèni yi huúu. ¹⁹ Ká a Piere là a Zān mahá bíá non ba yi: «Minén mi beere wáa loí le mu so téréna le Dónbeeni cōn à wa bè mí bíoni yí ká wa pí lerén bíoni le? ²⁰ Warén cén yí dà máa pe wa jini ká bìo wa mōn làa bìo wa jà á wa yí máa bío bìo.» ²¹ Á ho làndá tuiá fèerowà wíokaa là le heerè làa ba, à ba kúaará ba. Bìo ba à òn wán á à beéara ba lò à ba yí zū, lé bìo ba zāamāa búenbúen wee khōnì le Dónbeeni bìo wó bìo yi. ²² O nìi na waró bìo wó ho yéréké á teró lúluúo po búará-jun.

Bia tà a Krista bìo wee fio

²³ Bìo ó o Piere là a Zān lò ho kàsò yi, á ba wá van mí kuure nùpua cōn, á vaá lá bìo búenbúen na ba yankarowà júnása lè ba nì-kía bíá non ba yi á fèera non mí ninzawa mu yi. ²⁴ Bìo ba jà mu vó, á ba búenbúen wó mí yilera làa dà-kéní á wee fio le Dónbeeni yi ká síi: «Núhúso, únén lé fo léra ho wáayi lè ho tá, lè ho muhú lè mu bìo búenbúen na wí ho yi. ²⁵ Ünén lé fo bíá lè ū Hácírí ū ton-sá *Daviide na lé wán bùaa jii yi ká:

* 3:25 Mí loí Bìo júhú búeení vūahú (Genèse) 22.18, 26.4

* 4:11 Mí loí Lení vūahú (Psaumes) 118.22

«Lée webio non á hã sí-viò nùpua wee kánkáraá?

Lée webio non á ho dímjánaa wee lè ká mu júhú mía?

²⁶ Ho dímjána bá-zàwa wíokaa mítén òn hã fio bìo yi.

Ba júnása mún hínon von mín kúaa mín wán à ba lò.

Ba búenbúen wó mí jii làa dà-kéní là a Núhúso làa yia o mon léra wán.»[†]

²⁷ À mu òn bon ò o *Heroode là a *Põnsi Pilaate wó le jii dà-kéní ho lóhó yi hen, òn lè là a *Isirayeele nìpomu, lè hã sí-viò nùpua à ba hínon ù ton-sá Yeesu na bìo sí fòh wán, yia fo mon léra. ²⁸ Bìo fo híra fèra bí le fo ò wé á à kána lè ù pánká lè ù sí bìo yi, búen búenbúen lè bìo ba wó kà à tíra jii.

²⁹ Núhúso, wáa loí ba hère na ba wee là. Na le sí-hebúee warén na lé ù ton-sáwá yi à wa wé bue lè ù bíoní. ³⁰ Dé ù ní, à ba wánwárowá waró lè mu yéréké biowa na wa wee wé ù ton-sá Yeesu na bìo sí fòh yèni pánká yi, à zéeni ká ù bìo bon.» ³¹ Bìo ba fióra wó, á ho lahó na ba wi yi á zà kikiki, á ba búenbúen sí lè le Dónbeení Hácírí, á ba hínon wee bue le Dónbeení bíoní lè le sí-hebúee.

Bia tà a Krista bìo wee páaní sanká mí ní bìo

³² Bia tà a *Krista bìo búenbúen á fù bunbuaa, á sí lè ba hácírí wó dà-kéní. O búí fù yí máa bío mí ní bìo á mí te mí òn. Ba bìo búenbúen na fù wi ba cón á ba bunbuaa yi. ³³ Ba tonkarowá fù wee zéeni a Núhúso Yeesu vèèro bìo lè ho pánká beení, á le Dónbeení wee na hã dúbuaa cèrèè ba búenbúen yi. ³⁴ Nì-khenii fù mía ba tíahú, lè bìo á bìa manawá lè ba zíní wi á fù wee yèè hã, ³⁵ à bua wá wí buee dé ba tonkarowá ní yi, à ba bíni wé sí sanká na mín yi làa bìo ba nì-kéní kéní koráa. ³⁶ Mu bàn síí ó o Zozeefu hí wó. O lé o *Levíi nùwá nì-kéní na wee lé ho Siipere[‡] yi. Ba tonkarowá wee ve o làa Baanabaasi, mu kúará le yia wee hení hã sía. ³⁷ O híra yèèra mí mohú á buan wá wí buee non ba tonkarowá yi.

5

O Ananiasì lè mín híra Safíraa bìo

[†] 4:26 Mí loí Lení vūahú (Psaumes) 2.1-2 [‡] 4:36 Siipere: Lé ho kòhú búí na ho Mediteranée yámú jummu kínía yi. Ho wi lè mu yámú jummu mu bàn wii hènéní. Ba tonkarowá pàhú ká ba zúífūwa na wi bíni á boo. * 5:12 Mí loí Bè-wénia vūahú 3.11

¹ Nii búí híra wi bíni ba le Ananiasì, ká bàn híra ba le Safíraa. O híra yèèra mí mohú, ² á fá wá wí sòn-kéní bàrá, á bàn híra mún zū mu, á òn ká ó o buan waá non ba tonkarowá yi. ³ Ó o Piere bí a non wo yi: «Ananiasì, lée webio non ó o *Satáni dóráa hã yile-kora fòh, ù fã le sabéré le Dónbeení Hácírí jii, á fá ho mohú wá wí sòn-kéní bàrá? ⁴ Bìo ho mohú mu lá òn yí yèèra ká yínon fo te ho le? Á bìo ho yèèra, á ho bàn wá wí bìo sã a yén yi? Yínon fo le? Á lée webio non á fo wóráa bìo ká? Fo yí fã sabéré nùpua jii, le Dónbeení lé òn á fo fã le sabéré jii.» ⁵ Bìo ó o Ananiasì jí hã bíoní mu, ó o ló lùwá, á líí húrún. Á bìa jí mu búenbúen zána dàkhíina. ⁶ Á ba yàrówá hínon cà le òn pon o yi, á buan waá nùuna.

⁷ Léèrèwa bìo tìn sí búni món á bàn híra wá buee zon ká a yí zū bìo wó. ⁸ Ó o Piere tūara a yi: «Mí ho tūia na mi: Mìn mohú na mí yèèra bàn wá wí búenbúen lé òn ká le?» Ó o le ūuu, le òn lé lerén. ⁹ Ó o Piere wáa bí a non wo yi: «Ūnén lè mìn báa wó kaka wáania tòráa á wee khénnaa le Dónbeení Hácírí kúará? Loí, bìa lée wi ho zūjii ká lé bìa waá nùuna mìn báa. Ūnén ba mún òn lá á à lénnáa.» ¹⁰ Mí lahó yi ó o hã mu òn òn dènia ló lùwá o Piere tá, á líí húrún. Bìo ba yàrówá buee zoó òn o húrún, á ba lá a buan waá nùuna bàn báa nisání. ¹¹ Bia tà a *Krista bìo kuure làa bìa jí mu búenbúen zána dàkhíina.

Ba tonkarowá wee wé mu yéréké biowa

¹² Mu yéréké biowa cèrèè na wee zéeni le Dónbeení pánká á ba tonkarowá híra wee wé mu nìpomu tíahú. Bia tà a Krista bìo búenbúen híra wee wé mí yilera làa dà-kéní à wé kúee mìn wán le *Dónbeení zì-beeni lún yi o *Salomon Sànsá* yi. ¹³ Nì-vio yí máa hení mí sía zo ba tíahú, èè ká ba zàamáa màhá pá wee wíoká ba yèni. ¹⁴ Ba báawa lè ba háawa na wee dé mí sía o Núhúso yi á wee wé boo ká ba wá. ¹⁵ Á ba wáa wee bua ba yánwárowá à buee lée bàráka hã wána nisáa hã òn sía wán, bèra a na ká a Piere híra buee wee khíí, ò o bíoní pá wá yí kúia ba búí wán. ¹⁶ Hàrì hã lórá na sùaráa lè ho

Zeruzaleemu à nùpua mún wee bùuni buen lè mí vánvárowà lè ba nùpua na ba cínáwa wee beé lò. Á ba búenbúen wee wa.

Ba wee beé o Krista tonkarowà lò

¹⁷ Á ba yankarowà nùhúso beeni làa bia làa wo páania wi na lé ba *Sadusiéwa kuure nùpua á le yandee sú ba tonkarowà bìo yi. ¹⁸ Á ba wiikaa ba tonkarowà á kúaa ba zàamáa kàsó yi. ¹⁹ Ká a Nùhúso wáayi tonkaro búu màhá lion ho tìnàahú à lii héra ho kàsó zii wonna, ò o léra ba á bía non yi: ²⁰ «Mi lén va le *Dónbeeni zì-beeni lún yi á vaa bue le mukàni binbirì na máa vé bio búenbúen à na ba zàamáa yi.» ²¹ Á ba tonkarowà bò bio ó o bía yi. Le yìnbii bùirìi á ba wà van le Dónbeeni zì-beeni lún yi á vaá zoó wee kàrán ba nùpua.

Ba yankarowà nùhúso beeni làa bia làa wo páania wi á von o *Isirayeele nìpomu *nì-kía. Á barén na lé ho làndá tuiá fèerowà búenbúen kúaa mín wán, à ba tonkaa ba búu le ba lén vaa lén ba tonkarowà ho kàsó yi bua buennáa. ²² Ká ba parowà màhá yí vaá yú ba bín, á ba wà buée bía bìo kà non ba yi: ²³ «Wa vaá yú ho kàsó zii wonna ká hā pon òn sese, á ba parowà na bín búenbúen mún ònka mí lara yi. Èe ká bio wa héra à wa zon, á wa yí zoó yú nùpue.»

²⁴ Bio le Dónbeeni zì-beeni parowà nùhúso lè ba yankarowà núnása ná hā bioní mu, á ba wáa yí zū hen na ba à dé míten yi ba tonkarowà mu vílò bio yi, á ba wee túa míten yi le mu yàá wó kaka wóràa coon.

²⁵ Hón pàahú so yi ò o búu buée òn, á bía non ba yi: «Mi loí, ba nùpua mu na mi pon jii ho kàsó yi, lé barén vaá wi le Dónbeeni zì-beeni lún yi á wee kàrán ba nùpua.»

²⁶ Á le Dónbeeni zì-beeni parowà nùhúso ònka mí lara mí nùpua á ba vaá buan ba tonkarowà buararàa ká ba màhá yí wó mu làa hère, lé bio ba zána le ká mí wó mu, á ba nùpua á à lèeka mí lè hā huua.

²⁷ Bio ba buée òn ho làndá tuiá fèerowà yahó làa ba, á ba yankarowà nùhúso beeni tuiara ba yi: ²⁸ «Wa so nònzòn yí hò mia lè le sòobée le mi yí bini yí kàrán ba nùpua o nìi mu yèni yi le? Á mi wáa loí bìo mi wó. Ho Zeruzaleemu lóhó búenbúen á mi wó lè mi kàránlò, á mún wi à mi bàká warén yi là a nìi mu húmú bio.»

²⁹ Ó o Piere lè ba tonkarowà bía non ba yi: «Wa ko à wa bè le Dónbeeni bioní yi á súaaní bio wa à bè ba nùpua bioní yi. ³⁰ O Yeesu mu na mi búaa ho *kùrúwá wán ó o húrun, á wán búaa wá òn Dónbeeni véenia, ³¹ á buan yóò bàrà mí nín-tiáni. Le wó a là a nùhúso na lé o kànfilò, ò o *Isirayeele nìpomu bè yi á yèremá mí yilera lè mí wára, à yí mu bè-kora séndíaró. ³² Warén, lè le Dónbeeni Hácírí na le non bia wee tà le bio yi, á lé mu bè-wénia mu bàn seérasa.»

³³ Bio ho làndá tuiá fèerowà ná hā bioní mu, á ba yiwa cà cà, á wi ba búe ba tonkarowà. ³⁴ Èe ká *Farizíe búu màhá kera ba tíahú á yèni ba le Kamaliyeli. O lé ho *làndá bio zéeniłowa nì-kéní na ba zàamáa búenbúen wee kònbì. Wón lé yia líi hínòn yóò òn ba tuiá fèerowà tíahú ò o le ba bío le ba tonkarowà mu léé òn ho khúuhú màní. ³⁵ Bún món ó o bía non bia kúaa mín wán yi: «Isirayeelesa, mi cá hácírí bio mi ò wé lè ba nùpua na kà bìo yi. ³⁶ Nii búu buée còonía hínòn á yèni ba le Tedaasi. O hía wee wé míten lòn nùpue na bio nùhú wi. Nùpua na buée tà bò a yi á à yí báawa khiá-náa sí. Bio ó o húrun, á bía búenbúen na tà bò a yi mu pàahú á saawaa, ó o bio nùhú bó. ³⁷ Bún món á ho mílò pàahú, ó o Kalilee nìi Zudaa òn hínòn á yú ba nùpua cèrèe á ba bò a yi. Á wón ba mún bó, á bia bò a yi búenbúen saawaa. ³⁸ Áwa, á mi le ò bío mu na mi: 'Ba nùpua mu á mi día bio. Mi día ba le ba lén. Lé bio ká ba tonlò mu á bio ló nùpue níi yi, á ho nùhú á à búe. ³⁹ Ká ho bio òn ló le Dónbeeni níi yi, á mi yí dà òn búu máa wé làa ho. Mi yí wó sese á mi ò kèrí lòn nùpua na wee fi lè le Dónbeeni.»

Bio ó o fèera mí jii-cúa wó, á ho làndá tuiá fèerowà tà a bio. ⁴⁰ Á ba von ba tonkarowà, á buée han lè hā làbàani, á ba le ba yí bini yí bío bio o Yeesu yèni yi, á ba wáa día ba à ba wà.

⁴¹ Ba tonkarowà ló le zii yi ká ba sía wan, lé bìo le Dónbeeni le ba ko lè le lònbee o Yeesu yèni bio yi. ⁴² Làa wizooni búenbúen ká ba wee kàrán ba nùpua, á wee bue le bintente le Dónbeeni zì-beeni lún yi lè hā zini na ká yi le o Yeesu lé *Yia le Dónbeeni mòn léra á wó là a kànfilò.

6

Ba nùpua na we è séení ba tonkarowà

¹ Mu pàahú ká ba ni-kenínia wee dé wán ká ba wà. Á ba *zúifúwa na wi ba t́áhú na wee bío mu kerεεkimu s̄ia yí wan bío á bàn zàwa na lé ba zúifúwa binbirí wee wé yi. ² Ba wee zá le làa wizooní búenbúen le mínén maháawa á ba yí máa loń yi sese ho dínló sankaró pàahú. ³ Á ba tonkarowà píru jun von ba ni-kenínia búenbúen kúaa mín wán bía non yi: «Wàn zàwa, wa yí ko à wa día le Dónbeení bióni bueró ká wa yèrémá wa yara sí ho dínló bío. ⁴ Mi cén hueeka ba nùpua nùwà hẹjun mi t́áhú na mi zū le ba t́érinna, á sú lè le Dónbeení Hácírí lè mu bẹ-zūrímini. Bán lé bía á wa à dé mu níi yi. ⁵ Bún ká warén bèn dà à na waten ho fióró lè le Dónbeení bióni bueró yi lè wa sòobé.»

⁶ Bío ba tonkarowà fεera mí ji-cúa vó, á ba kuuere nùpua tà ba bío. Bía ba hueekaa lé o Etiena na lé o nùpue na síidéro wi, na sú lè le Dónbeení Hácírí. Á séení a Filiipu, là a Porokoore, là a Nikonɔɔre, là a Timon, là a Paamenaasi, là a Āntiosi nìi Nikolaa na hía yèrémáa bò ba zúifúwa mu bàn Dónbeení yi. ⁷ Ba guan ba vannáa ba tonkarowà cón, á bán bò mí níi ba wán à ba fíora non ba yi.

⁸ Le Dónbeení bióni wee ben fẹ hā lara ká le wà, á ba ni-kenínia wee dé wán ho Zeruzalemu yi, á ba yankarowà cèrèè á wee tà dé mí s̄ia o *Krista yi.

O Etiena ba wìira

⁹ O Etiena le Dónbeení dúbuua non ho pánká yi, ó o wee wé mu yéréké bè-beera na wee zéení le Dónbeení pánká ba nùpua t́áhú. ¹⁰ Á ba zúifúwa nùwà yen búí á hínon pá á bío. Ba búí lé ba zúifúwa kàránlò zīi nùpua na ba wee ve làa wobáani na wi mítén. Ba lé bía ló ho Sirεena lè ho Alekisándiri lórá yi. Ká ba búí lé bía ló ho Silisii lè ho Azii kána yi. Lé bán lé bía buée wee wàani là a Etiena. ¹¹ Ká ba màhá yi dàrna a bío, lé bío le Dónbeení Hácírí bè-zūrímini na le wee na a yi lé bío ó o wee bíoráa. ¹² Á ba yà ba nùpua jiní à ba le ba bío bío kà: «Wa já ò o nìi mu bía khon o *Moyiize lè le Dónbeení dání yi.» ¹³ Lé bún ba bía á súkúra lè ba zāamáa, lè ba *ni-kía,

lè ho *lándá bío zéeníflowa. Bún món á ba buée wìira a Etiena á guan vannáa ho lándá t́úíá fεerowà yahó. ¹⁴ Ba mún fó ba nùpua búí bóráa na buée fúaa hā sabióni o Etiena mu jii. Á bán buée bía: «Féε ká a nìi mu wee bío hā bín-kora à lé le *Dónbeení zī-beeni là a Moyiize lándá yi. ¹⁵ Wa já ò o bía le o Yeesu, wón Nazareεte nìi so, á à fío le Dónbeení zī-beeni, á mún ñ yèrémá hā lándáwa na ó o Moyiize non wen.»

¹⁶ Ho lándá t́úíá fεerowà na wi le zīi yi mu zoñ búenbúen fá mí yìo o Etiena yi, á mɔn ò o yahó bonmín lè le Dónbeení wáayi tonkaro yahó.

7

O Etiena ji-cúa na ó o fεera

¹ Ba yankarowà jùhúso beeni t́uara a Etiena yi: «Hää! Bío ba wee bío ù jii so bon le?»

² Ó o Etiena bía: «Minén wàn maáwà lè wàn zàwa, mi jí bío á ì bío á à na mia. Le Dónbeení cúkúso hía zéeníá mítén lè wàn búaa *Abarahaamu ká a wi ho Mezopotamii yi á ñhí yí ló yí vaá kará ho Haran lóhó yi, ³ á bía non wo yi: «Lé día mìn kǔhú lè mìn zīi á lén va ho kǔhú búí na á ñ zéení làa fo yi.» Ó o Abarahaamu wáa hínon día ho Kalidee kǔhú á vaá kará ho Haran yi. Bío ó o Abarahaamu bán maá húrun á le sà léra a ho Haran yi á buararáa ho kǔhú mu na mi wi yi ho zuia. ⁴ Dónbeení á yí non tá wo yi bín. Hàri hia lè le nín-tàahú bío ó o yí yú. Ká le Dónbeení màhá non le jii le mí ñ na ho kǔhú mu na ká wo yi, orén lè mí mɔnmánia na à híni o món. Á ho pàahú na le Dónbeení wee bío mu yi làa wo ká za woon mia o cón. ⁵ Bío ká lé bío á le bía non wo yi: «Ū mɔnmánia khii keń ká-veere yi, á à wé ba wobáani bín. Ba à beé ba lò hā lúlúio khíá-náa yi. ⁶ Éε ká ho síi na à wé ba lè mí wobáani á ñnén Dónbeení màhá à cítí. Bún món á ba à lé bín á à lén wé buée búaa mi ho lahó na ká yi.» ⁷ Bún món á le bò le *páani là a Abarahaamu. Bío wee zéení le páani mu bío lé ho *kúiiro. Lé bún non ó o Abarahaamu za *Izaaki teró wizooní bío hētín níi yi ó o *kúio wo. Lé bún ó o Izaaki

* 7:7 Mi loń Bío jùhú búεεní vūahú (Genèse) 15.13-14, Léro vūahú (Exode) 12.40 † 7:9 Mi loń Bío jùhú búεεní vūahú (Genèse) 37-50

mún kúio o *Zakoobu, á wón òn kúiora mí zàwa pírujúnun na lé wa zì-júná àn òuàawa.

⁹ «O zàwa mu dú le yandee lè mín fèeso Zozèfu†, á yèera a ó o wó a wobá-nii ho *Ezipite yi. Ká le Dónbeenì màhá kera làa wo. ¹⁰ Le léra a mí lònbee búenbúen yi. Le wó ó o dàña òn ho Ezipite béé yahó á zéenia mí bè-zúrmini, ó o bìo wó sîna a yi. Á wón bàrá a mí zî bìowa lè ho Ezipite kòhú bìowa búenbúen jùhú wán.

¹¹ «Mu pàahú á le hîni ló ho Ezipite kòhú búenbúen yi lè ho Kanan kòhú yi mún. Mu wó lònbee làa sòobéé, á wàn òuàawa mu yi máa yí bìo ba à dí. ¹² Bìo ó o Zakoobu já à ba le ho òn ló wi ho Ezipite yi, ó o nín-yání tonkaa wàn òuàawa le ba va bín. ¹³ Mu cúa-jun ní na ba bínia van bín, ó o Zozèfu wáa zéenia míten lè mín zàwa. Lé bún ó o béé bò yi zúrnanáa hen na ó o Zozèfu nonkâni can yi. ¹⁴ Ó o Zozèfu wáa tonkaa mín zàwa le ba vaa fé mín maá lè mín zî nùpua búenbúen. Ba à yí nùpua búará-náa hònú míá, ¹⁵ Ó o Zakoobu wáa buara ho Ezipite. Lé bún ó o buéé húrún yi, á wàn òuàawa mún húrún bín. ¹⁶ Ba buan ba nì-hínmu vannáa ho Sisèemu yi, á vaa nùuna le búure na ó o Abarahaamu híá yà a Hamòore zàwa cón.

¹⁷ «Bìo ho pàahú na le Dónbeenì ko à le tífi bìo le híá dó mí jii non o Abarahaamu yi jii wà buéé sùará, á bún wa nìpomu boo, á wee dé wán ho Ezipite yi. ¹⁸ Bún món ó o béé búii na yí zūna a Zozèfu á kará ho Ezipite kòhú jùhú wán. ¹⁹ O khà wa nìpomu, á beéra wàn òuàawa lò, á kíkàa ba yi le ba pí mí zàwa kúia à ba hí. ²⁰ Lé bún pàahú ó o *Moyiize ton yi. O híá lée kúnkúza na se, na bìo sî le Dónbeenì yi. Píina bìo tìn ká a wi mín zî á àn nu wee yèení. ²¹ Ba díá a yí máa loí yi, ó o béé hínló lé yia lá a buan á hōn lè mí kùrú za bìo. ²² Lé o béé zî á ba kenía o Moyiize yi lè ho Ezipitesa bìo na ba zū búenbúen, ó o wó a nùpue na pànká wi mí bióni lè mí wárá yi.

²³ «Bìo ó o Moyiize lúlúio yú ho búará-jun, ó o kará lon mí yi, ó o hínon le mí vaá loí mín zàwa na lé o *Isirayeele nìpomu.

²⁴ Ó o vaá mōn o Ezipite nì búii ò o wee ha àn za nì-kéní, ó o tà mín za na ba wee ha jii, ò o bó a Ezipite nì. ²⁵ O lá wee leéka le o Isirayeele nìpomu na lé àn zàwa á à zūn le le Dónbeenì le mí í òn orén wán à lénnáa ba júná, yaa ba yí zūna mu. ²⁶ Mu tá na lée tōn, ó o Moyiize fò mín lè mín sí nùpua nùwā jun ká ba wee fi. Ó o le mí í yanka ba, ó o bíá bìo kà: «Wàn zàwa, mínén na lé lè dà-kéní á bínia wee fi mín yi le?» ²⁷ Á yia dà mí nínza na so á lío o Moyiize ò o bíá non wo yi: «Lé o yén bàrá fo wa jùhú wán le ù wé cítí wen? ²⁸ Fo wi à ù búe mi làa bìo á fo híhú bóráa o Ezipite nì bìo sí le?»[‡] ²⁹ Bìo ó o Moyiize já hōn bióni so, ó o lùwa á vaá kará ho Madía kòhú yi. Lé bún ó o yú ba zàwa nùwā jun yi.

³⁰ «Lúlúio búará-jun bún món, á le Dónbeenì wáayi tonkaro búii zéenia míten làa wo le vîndè-za dōhú na wee cì yi, ho tá hení yi, ho Sinayii búee nísání. ³¹ Bún bè-minii so wó a Moyiize coon. Á bìo ó o wi ò o vaa sùará mu yi à wíoka loí sese, ó o já a Núhúso tāmua na bíá làa wo: ³² «O *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu na lé mín òuàawa àn Dónbeenì lè mí.»^{*} Ó o Moyiize zána, á wee zà wàwàwà, á yí wi ò o loí mu yi. ³³ Ó o Núhúso wáa bíá làa wo: «Ten ù nakāa, lé bìo á ho lahó na á ù wi yi lée tá na bìo sà mi. ³⁴ Le lònbee na á ù nìpomu wi yi ho Ezipite yi á ù mōn. Í já ba wée sà, á ù líon wà líf kání ba. Wáa buen. Í ù tonka fo ho *Ezipite yi.»[†]

³⁵ «O Moyiize nì-kéní mu na ó o *Isirayeele nìpomu fù pá bìo le lé o yén dó a le o wé mí jùhúso lè mí cítí fí,[‡] wón lé yia le Dónbeenì tonkaa ò o wé o jùhúso làa yia wee lén há júná. Le wó mu ho wáayi tonkaro pànká yi, yia híá zéenia míten là a Moyiize le vîndè-za na wee cì yi. ³⁶ O Moyiize lé yia léra a Isirayeele nìpomu ho *Ezipite yi. O wó mu yéréké bìowa na wee zéení le Dónbeenì pànká ho kòhú yi, lè ho muhú na ba wee ve làa muhú na mùia yi, lè ho tá hení yi há lúlúio búará-jun pàahú. ³⁷ Lé o Moyiize mu lé yia pá bíá bìo kà non o Isirayeele nìpomu yi: «Le Dónbeenì á à lén o jii-cúa fero búii mín zàwa tíahú na ka lè ù

‡ 7:28 Mi loí Léró vūahú (Exode) 2.14 § 7:30 Mi loí Léró vūahú (Exode) 3.2 * 7:32 Mi loí Léró vūahú (Exode) 3.6 † 7:34 Mi loí Léró vūahú (Exode) 3.7, 8, 10 ‡ 7:35 Mi loí Léró vūahú (Exode) 2.14 § 7:37 Mi loí Lándá zéenílò vūahú (Deutéronome) 18.15

bìo sí á à tonka mi cón. § ³⁸ Bìo mu nìpomu hía kúaa mín wán ho tá henì yi, á lé orén pá hía wee vará wán ùaawa lè le Dónbeenì wáayi tonkaro pàahú, yia hía wee bío làa wo ho Sinayii búee wán. Lé orén á le Dónbeenì bíoni na wee na le mukāni á non yi, ò o buee lii na wen. ³⁹ Ká wán ùaawa màhá yí tà ká ba à bè hā bíoni mu yi. Ba pá a bìo, á wi ba bíni va ho Ezipite yi. ⁴⁰ Ba bía non o *Aaron yi: «Cà hā wōnna búii na wen na à dí wa yahó, lé bìo á wa yí zū bìo wó a Mōyize mu na léra wen ho Ezipite yi.» ⁴¹ Á ba wáa pá a nōn-za kansì á wee wé mu hāmu na yi, á dú ho sōn-beeni bìo ñarén míten dàña wó bìo yi. ⁴² Ká le Dónbeenì màhá bīnía ba món, á día ba á ba wee ùaani ho wáayi biowa, làa bìo mu túararàa ba jì-cúa fēerowà vūahú yi:

«Isirayeele nìpomu,

hā lúlúio búarà-jun na mi wó ho tá henì yi,
á ba bà-kùio na mi fūaana lè mu hāmu
na mí wó,
lé ìnén á mi so wó mu non yi le?

⁴³ Bùeé. Mu lé mi Mōlooki wāhú bùkú za
lè mi Erefān† wāhú màñayiiire á mi
guan,

hón na á mi wó miten á wee ùaani,
lé bún non á ì sèràa mia á à dàráa ho
*Babiloona wán.» ‡

⁴⁴ «Hā pōnsōni bùkú na hía wi wán ùaawa cón ho tá henì yi lé hón á hā penminí na le Dónbeenì làndá túara wán yi. Lé hón pōnsōni bùkú so hía wee zéeni le le Dónbeenì wi ba tíahú. O *Mōyize hía wó ho làa bìo le Dónbeenì zéenia le o wé làa ho. Le hía le o wé ho làa hia ó o mōn bìo síi. ⁴⁵ Bún món á hā pōnsōni bùkú mu á wán ùaawa lè mí mōnmānia na sà mín á mún guan. Pāahú na le Dónbeenì non hā kána nùpua á fó táwá non ba yi ká a Zozue dú ba yahó ká lé horén ba guan. Á ho ñen wi bín fúuu fúaa o *Daviide pāahú. ⁴⁶ O Daviide bìo hía wó sína le Dónbeenì yi, ó o ñora le níi le cón, á soráa ho lahó búii à na a *Zakoobu bàn Dónbeenì yi. ⁴⁷ Ká a *Salomōn lé yia màhá son le zīi mu non le Dónbeenì yi. ⁴⁸ Èe ká

le Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen wán màhá yí máa zo zoo keení ba nùpua zì-sonia yi làa bìo ó o jì-cúa fēero bíaràa mu.

⁴⁹ Ho wáayi lé ì béeni kanmúini,

ká ho tá lé ì zenì bèenií.

Lé le zīi yén síi á mi dà à so á à na mií.

Lé ho lahó yén á ì dà a keení yi?

⁵⁰ Bún biowa so búenbúen so yínóni mí wó
mu iten le? §

⁵¹ «Búii! Isirayeelesa, mi yiwa tunka dà, mi yí máa tà hén mi sía lè mi jìkōnna le Dónbeenì veró yi. Minén lè min ùaawa léee dà-kení. ⁵² Lé o jì-cúa fēero yén á min ùaawa mu á yi béera lò? Bia buera yia mí dōn na wee wé le Dónbeenì síi bìo búenlò bìo, bán á min ùaawa bó. Bìo ká wán, lé orén ñi-kení mu á minén ló món á mún bó. ⁵³ Minén na le Dónbeenì wáayi tonkarowà dó ho làndá níi yi, lé minén miten yí bò ho làndá mu bè-bíonii yi.»

O Etiēna búeró bìo

⁵⁴ Bìo ho làndá tūia fēerowà já hā bíoni mu á ba sía ka le hā à fáa o Etiēna bìo yi lè le sí-cíflé. ⁵⁵ Ká arén wón sú lè le Dónbeenì Hácírí, ó o hóonia mí yahó á lora ho wáayi, ó o mōn le Dónbeenì cùkú là a Yeesu ò o wi le Dónbeenì nín-tiáni, ⁵⁶ ó o bía: «Mí tánta mi jìkōnna, ho wáayi jii héra, á ì mōn o *Nùpue Za ká a ñin le Dónbeenì nín-tiáni.»

⁵⁷ Á ba wee wāama pōnpōn à ba tun mí jìkōnna. ⁵⁸ Bún món á ba búenbúen ñēnia kúaa ka a wán á wira lóràa ho donkíahú á léee wee lēeka lè hā huua á à búe. Bia wee wé mu á tenkaa mí sía bará a yàronza búii na ba le Soole tá le o pa yi. ⁵⁹ Bìo ba wee lēeka a Etiēna lè hā huua, ó o wee fio ká síi: «Núhúso Yeesu, tà fé ì mànáka.» ⁶⁰ Bún món ó o ló lion mí nonkōjúná wán, ò o wāamaa pōnpōn: «Núhúso, yí bè mu bè-kohó na ká ba wán.» Bìo ó o bíá hón bíoni so wó, ó o húrūn. 8

¹ O Etiēna búeró ó o Soole tá.

O Soole wee beé bia tà a Krista bìo lò

Mu nōnzoñ mí beere, á bia tà a *Krista bìo na ho Zeruzaleemu yi, á ba búakáa wee beé lò làa sòobé. Ba tonkarowà níi ló, ká bia ká búenbúen saawaa zon ho *Zudee lè ho *Samarii kána yi. ² Ba nùpua búii na wee

* 7:40 Mí loñ Léró vūahú (Exode) 32.1, 23 † 7:43 Mōlooki: Lé ho Kanan kōhú hàani nùpua wāhú na ba fū wee hā. Erefān: Lé le màñayiiire búii na ho Ezipitesa fū pá síi, á wó lè mí wāhú á wee hā. ‡ 7:43 Mí loñ Amōssi vūahú 5.25-27 § 7:50 Mí loñ Ezayii vūahú 66.1-2

bè le Dónbeeni yi sese lé bà lá a Etièna vaá nùuna, à ba wá wá a bìo yi. ³ O Soole wón bèn lé bìa tà a Krista bìo jùhú búeró ó o hínon can mí kuio bìo yi. O wee hée wiika ba báawa lè ba háawa há zīnī yi, à ba vaa kúee ho kàsó yi.

O Filiipu wee bue le bín-tente ho Samarii yi

⁴ Bia saawaa wà bán tò há kána yi, á wee bue le bín-tente. ⁵ O Filiipu wà van ho Samarii kōhú lò-beeni yi, á vaá wee bue o Krista bìo à na ho nùpua yi. ⁶ Bìo ba zàamáa já bìo ó o Filiipu wee bìo, á mún mən mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeeni pánkà na ó o wee wé, á ba wíokaa wee tántá mí jikōmma sese bìo ó o wee bìo yi. ⁷ Ba nùpua cèrèe na ba cínáwa wi yi, á ba wee fáara lé yi ká ba à wāamaka pōnpōn. Á ba mùamúawà lè ba lóni cèrèe mún wee wa. ⁸ Á mu wó sī-we-beeni ho lóhó mu yi.

⁹ Nii búii na ba le Simōn à hía wi ho lóhó mu yi, á wó mí níi símú bín míana. Ho Samarii nùpua búenbúen wee wé coon bìo ó o wee wé bìo yi. O lá wee wé mīten lòn nùpue na bìo jùhú wi. ¹⁰ Ba nùpua búenbúen hía wee jí a cōn sese, à lá ba háyúwá yi à yòo búe ba nì-kíá yi. Ba wee bío: «O nìi na kà á le Dónbeeni pánkà na ba wee ve làa pánkà beeni á wí cōn.» ¹¹ Bìo non ba wee òn jínáa o cōn sese ká síi, lé bìo ó o wee wé ba coon lè mí níi símú biowa mu míana. ¹² Ká bìo ba yèremáa dó mí sía le bín-tente na ó o Filiipu buera non ba yi le *Dónbeeni béeni là a Yeesu *Krista bìo yi, á ba báawa lè ba háawa á ba bátízera. ¹³ O Simōn mí bæere mún dó mí síi le yi, á ba bátízera a. Bún jii wán, ó o wáa yí máa tà lé o Filiipu món. Mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeeni pánkà na ó o wee mí, ó o wee wé coon bìo yi.

¹⁴ Bìo ba tonkarowà na ho Zeruzaleemu yi já lé ho Samariisa búii tà le Dónbeeni bíoni bìo, á ba tonkaa o Piere là a Zān ba cōn. ¹⁵ Bìo ba vaá dōn á ba fiara non ba nì-kenínia nì-fia yi bèra a na à ba yí le Dónbeeni Hácírí. ¹⁶ Le Dónbeeni Hácírí mu lá òn yí lion barén búii wán: Ba bátízera ba o Núhúso Yeesu yèni yi mí dòn. ¹⁷ Ó o Piere là a Zān wáa bò mí níi ba wán á ba yú le Dónbeeni Hácírí. ¹⁸ Bìo ó o Simōn mən à bà dó mí sía o Krista yi yú le Dónbeeni Hácírí pàahú

na á ba tonkarowà bò mí níi ba wán yi, ¹⁹ ó o bíá non o Piere là a Zān yi: «Mí fé le wári à mi na ho dànló mu bàn síi mi, bèra a na ká í wé bò í níi nùpue wán à wón yí le Dónbeeni Hácírí.» ²⁰ Ó o Piere bíá non wo yi: «Le ünén lè ù wári búenbúen páani cì, lé bìo fo wee leéka le le Dónbeeni bè-hānii á dà a yà. ²¹ Mu bìo mu á ù níi yí túee yi, á fo mún yí ko làa bún, lé bìo á le Dónbeeni cōn á fo yínón húaara. ²² Bìo wi ù síi yí yínón bìo na se. Cén día mu à ù fio o Núhúso yi ká mu dà a wé, ò o sén día na foñ hà yile-kora na wi foñ bìo yi. ²³ Í mən à mu koomu zon fo dàkhíina ù yí dà máa fé ütēn mu bè-kora níi yi.» ²⁴ Ó o Simōn wáa bíá non o Piere là a Zān yi: «Minén mīten fio o Núhúso yi à na mi, bèra a na à bìo mí bíá ká búii yí yí mi.» ²⁵ O Piere là a Zān wee zéeni bìo ba zū a Núhúso dání yi lè ba nùpua, á wee bue o bíoni. Bún món á ba bínia non ho Zeruzaleemu, á wee bue le bín-tente ho Samarii lórá cèrèe yi ká ba wà.

O Filiipu buera le bín-tente non o Etiopii nii yi

²⁶ Mu pàahú ó o Núhúso wáayi tonkaro búii bíá non o Filiipu yi: «Híní dé ù yahó lè le wii hēeni fàn nín-káahó. Lá ho wōhú na ló ho Zeruzaleemu yi á lion ho Kazaa, ho bèrowà yí boo lònbi.» ²⁷ Ó o Filiipu dēenia hínon wà. Ho wōhú na ó o lá, á Etiopii nii búii bò. O lé ho Etiopii kōhú bée háa Kandaasi ton-sá beeni na wi o nàfōró jùhú wán. O buara ho Zeruzaleemu buée búaanía le Dónbeeni ²⁸ á bínia wee fo. Le *Dónbeeni jii-cúa fēero *Ezayii vūahú lé hia ó o kará mí wōtóro yi wee kàrán. ²⁹ Á le Dónbeeni Hácírí bíá non o Filiipu yi: «Bánbá vaa búie ho wōtóro na kà yi à bí ho lén.» ³⁰ Ó o Filiipu lūwa vaá bó ho yi, á já ò o Etiopii nii wee kàrán o jii-cúa fēero Ezayii vūahú, ó o tūara a yi: «Bìo fo wee kàrán ká á fo zū kúará le?» ³¹ Ó o nii bíá: «Í ù wé kaka á à zūñnáa mu ká a búii yí zéenia mu làa mi.» Ó o wáa le o Filiipu buee yòo kēni mí nisání. ³² Ho vūahú bìo na ó o nii wee kàrán lé bìo kà:

O bìo bonmín là a pio
na ba guan wà vaá búie,
O bìo bonmín là a pioza
na ba wee khè vará,
ká a òn cèkè yi máa wá.

³³ Ba zífra a júhú,
yia dà a fée ho tùúá o jii á yí ló.

Ba víiníá o mukāni ho tá wán,
á lé o yén á à dàni ñ bio

ba zàwa bio á a léé wo yi?*

³⁴ Ó o Etiopii nì tùara a Filiipu yi: «Lée wée ó o jii-cúa fero mu wee bío bio kà? Lé orén mifen bìo ó o wee bío lée tàá lée nì-veere?» ³⁵ Ó o Filiipu wáa ñin ho vūahú bio na ó o nì kàrána wán á láráa le bíonì, ò o buera a Yeesu *Krista bín-tente non wo yi.

³⁶ Bìo ba wi ho wōhú wán wà, cúa-yen á ba vaá dōn ho saahó búí na mu jumu wi yi. Ó o Etiopii nì bíá: «Lé mu jumu na. Bìo á à hē mí á ñ máa bátízé lé mi yén.» ³⁷ [Ó o Filiipu bíá non wo yi: «Ká fo tà a Krista bìo lè ù sīi búenbúen á fo dà à bátízé.» Ó o nì bíá non wo yi: «Úuu, ñ tà le o Yeesu Krista lé le Dónbeeni Za.»] ³⁸ Ó o dēnía le ba ñin ho wótóro. Ó orén là a Filiipu lion líf zon mu jumu yi, á wón bátízera a. ³⁹ Bìo ba ló mu jumu yi, á le Dónbeeni Hácírí lá a Filiipu wàráa, ó o Etiopii nì yí bíníá yí mōn wo. Ó o wáa lá mí wōhú wà ká a sīi wan làa sòobée. ⁴⁰ Ó Filiipu le mí ñ loñ ò o wi ho Azooté lóhó yi. Lé bín ó o ñin yi á wee hée bue le bín-tente hā lórá búenbúen na ó o wee káa yi, fúaa bío ó o vaá dōn ho *Sezaaree.

9

Bìo wó a Soole yi ho Damaasi wōhú wán

¹ Hón pàahú so yi à bìo ó o Soole pá can mí kuio bìo yi, lé bíá tà a *Krista bìo lò beéro lé ba búero. Ó o wà van ba yankarowà júhúso cōn, ² à wón na ho vūahú wo yi, ò o bua varáa ho Damaasi lóhó yi, à vaa zéeni lé ba *zúifúwa kàránlò zíní júnáasa. Hón vūahú so lé hía á à zéeni le ká a yú ba báawa lé ba háawa na bò a Krista wōhú, ò o wika ba bua varáa ho Zeruzalemu. ³ Bìo ó o lá ho Damaasi wōhú á wà vaá suará ho yi, yio bueé tí à khoomu búí ló ho wáayi líf kúaarà a wán. ⁴ Ó o ló lùwà ho tá yi, á mu tāmú búí wee bío làa wo: «Soole, Soole. Fo wee beé ñ kà sí lé we?» ⁵ Ó o tùara: «Núhúso, fo lée wée?» Á mu tāmú bíá non wo yi: «Í lé o Yeesu na á fo wee beé lò. ⁶ Wáa lii híní vaa zo ho lóhó yi. Ká fo zoó dōn, á ba à zéeni bío fo ko à ù wé.» ⁷ Á ba núpua na bò là a Soole á

ñin coon yí dà máa bío. Ba wee jí mu tāmú sá ká ba yí mōn núpue. ⁸ Ó o Soole líf hínōn á héra mí yio, ká a mahá yí máa mi bío. Á ba fù a ní yí á zonnáa ho Damaasi lóhó yi. ⁹ Wizooni bío tīn ká a yí máa mi. O yí máa dí, á yí máa ju.

¹⁰ Nì-keníni búí hía wi ho Damaasi lóhó yi á yèni ba le Ananiasí. O Núhúso zéeniá mifen làa wo á von wo: «Ananiasí.» Ó o tà: «Núhúso, lé mi na.» ¹¹ Ó o Núhúso bíá non wo yi: «Dēeni lén vaa lá ho wōhú na ba le <Wōhú na muina>, à vaa Zudaa zīi, à vaa tūa o Taasi nì na ba le Soole bío. Bìo ká wán ó o lan wee fio. ¹² Á bío búí zéeniá mifen làa wo. O mōn nì búí na ba le Ananiasí na bueé wee bè mí níni o wán, ò o yio dàni bíní mi.» ¹³ Ó o Ananiasí bíá: «Núhúso, núpua cēreé bíá a nì mu bío non miì, á mún zéeniá mu bè-kora búenbúen na ó o wó lé ù núpua na ho Zeruzalemu yi non miì. ¹⁴ Ba yankarowà júnáasa á non ho pánká wo yi ò o buee wíkaráa bí búenbúen na wee ve ù yèni hen.» ¹⁵ Ká a Núhúso mahá bíá non wo yi: «Lén va, lé bío ó o nì mu á ñ léra le o sá ñ tonlò. Orén lé yia á à zéeni ñ bío á a na hā sí-viò lè mí bá-zàwa là a *Isirayeele nípomu yi. ¹⁶ Le lònbee búenbúen na a yí o ñin bío yí á ñ zéeni làa wo.»

¹⁷ Ó o Ananiasí wáa hínōn wà, á vaá zon le zīi yi, á zoó bò mí níni o Soole wán ò o bíá non wo yi: «Wán za Soole, o Núhúso Yeesu na zéeniá mifen làa fo ho wōhú na fo, lá wee buennáa wán lé wón tonkaa mí ù cōn, à ù bíní wé mi, à ù mún sí lè le Dónbeeni Hácírí.» ¹⁸ Mí lahó yi, á bío búí lòn donkuaa á ló a yio yi, á kùenkaa líf kúaarà ó o wáa wee mi. Ó o hínōn á ba bátízera a. ¹⁹ Bún mōn ó o dú ó o bíníá yú ho pánká.

O Soole wó a Yeesu Krista seéràso

O Soole wó hā wizooni bío yen lè ba nì-keníni na wi ho Damaasi yi. ²⁰ Mí lahó yi ó o dēniá wee zéeni le Dónbeeni bío ba *zúifúwa kàránlò zíní yi, á wee bue le o Yeesu lé le Dónbeeni Za. ²¹ Bìo búenbúen na já a bíoní á mu vā, á ba wee bío: «Bìo wee ve o Yeesu yèni ho Zeruzalemu yi ó o nì na kà so hía yí máa beé lò lè mí sòobée le? Á yínōn barén ó o so ló bío yí buara á wà bueé wika hen á vaá na ba yankarowà júnáasa yi le?» ²² Ká a Soole yáa wíkaa wee

* 8:33 Mí loñ Ezayii vūahú 53.7-8

zéeni le Dónbeeni bìo lè mí pànká fées. Bìo ó o wáa wee zéeni mu wéréwéré le o Yeesu lé o *Krista, á ba zúífúwa na ho Damaasi yi wáa yí zū bìo ba à bío á à na a yi.

²³ Wizooni bìo yen bún món, á ba zúífúwa wàanía tò à ba le mí ì búe o Soole. ²⁴ Ká a búí màhá nà a zeñ wán. Ho lóhó zūajiní á ba wee pa yi le wisoni lè ho tĩnàahú à dàñ yíráa wo búe. ²⁵ Hón pàahú so yi ó o Soole nì-kenínia fó a ho tĩnàahú á dó ho lfo-beeni yi, á léé liinía lè ho dándá na ba son kòonia ho lóhó yi món.

²⁶ O Soole wà vaá dñn ho Zeruzaleemu, ó o wi ò o zo ba nì-kenínia tĩahú, ká ba búenbúen màhá zána a lé bìo ba yí láa mu yi le o léé nì-keníni binbirí. ²⁷ Ó o Baanabaasi lé yia wáa fó a á dú yahó á vannáa ba tonkarowá cón, á vaá lá bìo ó o Soole mōnnáa o Nuhúso ho wōhú wán làa bìo á wón bíaráa làa wo á fēera non ba yi. O mún fēera bìo ó o Soole poní séraráa á zéenia lè le Dónbeeni bìo o Yeesu yèni yi ho Damaasi yi á non ba yi. ²⁸ Á lá hón pàahú so yi ó o Soole wáa wi làa ba, á wee bue le Dónbeeni bíoni à tè ho Zeruzaleemu yi yòo lé ká a poní séra. ²⁹ O mún wee bío lè ba zúífúwa na wee bío mu kerékimu, á wee wàani làa ba. Ká bán màhá wee cà bìo ba à yíráa wo ò búe. ³⁰ Bìo á bia tà a Krista bìo zūna mu, á ba lēēnia o Soole vannáa ho *Sezaaree, á día a bín ó o jñn ho Taasi.

³¹ Mu pàahú á bia tà a Krista bìo wi ho héerá yi ho *Zudee, lè ho Kalilee, lè ho *Samarii kána yi. Ba pànká wee dé wán, á wee bua mítén là a Nuhúso kōnbii, á le Dónbeeni Hácírí wee dé mí ní ba yi á ba wee jin.

O Piere weéra a Enēe

³² O Piere hínnon tò ho kōhú búenbúen yi. Wizonle búí ó o wà van bia tà a *Krista bìo yi cón ho Lidaa lóhó yi. ³³ O vaá yú nì búí bín na yèni ba le Enēe. O lé o mùamúa, á wi le dāmu dēe yi yú hā lúlúio bìo hētín. ³⁴ Ó o Piere bíá non wo yi: «Enēe, o Yeesu Krista wee weé fo. Híní hóoní ū dāmu dēe.» Ó o Enēe dēēnia líí hínnon. ³⁵ Ho Lidaa lóhó lè hā lórá na wi ho Saarōn kōhú tá pēerú yi nùpua búenbúen mōn wo, á ba tà non mítén o Nuhúso yi.

O Piere vèenia o Tabita

³⁶ Hāa búí na tà a Krista bìo na yèni ba le Tabita á hía wi ho Zopee lóhó yi. Le yèni mu lè mu kerékimu á ba le Dookaasi. Mu kúará le «há-woni.» O hía wee wé mu bè-tentewá fées, á wee séení ba nì-khenia. ³⁷ Mu pàahú ò o tò mu wámú á húrūn. Bìo ba súdeenia wo vó, á ba yòò bàrá a ho nónwíohú yi. ³⁸ Ho Lidaa lè ho Zopee suaráa mín yi. Bìo ba nì-kenínia já ò o Piere wi ho Lidaa yi, á ba léra ba nùpua nùwā jun tonkaa á bío bìo kà non yi: «Wa wee fio fo, bánbá à ū buen wa cón fúafúa.» ³⁹ Á ba vaá bío mu non wo yi, ó o dēēnia hínnon bò làa ba. Bìo ó o bueé dñn, á ba fó a yòoraráa ho nónwíohú na ó o nì-hío wi yi. Á ba maháawa búenbúen wee vá bueé búe o yi ká ba à wá. Hā sī-zínia na ó o Dookaasi mu bà ká a diñ yí húrūn á ba wee lá zéení làa wo. ⁴⁰ Ó o Piere le ba búenbúen lé, ò o líí fārā mí nonkōjúná wán, ò o fiara. Bún món ó o yèrēmáa sánsáa o nì-hío ò o bíá: «Tabita, líi híní.» Ó o héra mí yìo. Bìo ó o mōn o Piere, ó o líi hínnon yòò kará. ⁴¹ Ó o Piere buan o ní yi, á séenia wo ó o líí hínnon yòò diñ. Bún món ó o von bia tà a Krista bìo, lè ba maháawa, á bueé zéenia wo làa ba ká a yìo wi lua.

⁴² Ho Zopee nùpua búenbúen já mu, á ba cēēē tà a Nuhúso bìo. ⁴³ Bún món ó o Piere dá cāakaa ho Zopee yi o sñn-fi búí na yèni ba le Simōn cón.

10

O Piere veró bia yínón ba zúífúwa cón

¹ Nìi búí hía wi ho *Sezaaree lóhó yi á yèni ba le Koroneye. O hía lé ho Oroomu dásíwá ku-beeni búí kuure nùhúso, diò ba wee ve làa Italií dásíwá kuure. ² O nùpue mu hía wee bè le Dónbeeni làndá yi sese, orén lè mí zīi nùpua búenbúen wee kōnbi le Dónbeeni. Ba *zúífúwa nì-khenia ó o hía wee séení lè mí sòobēe, á wee fio le Dónbeeni yí máa khí. ³ Wizonle búí wi-háarē yi, á bìo búí zéenia mítén làa wo. O mōn le Dónbeeni wáyí tonkaro wéréwéré ò o bueé zoó wee bío làa wo: «Koroneye.» ⁴ Ó o yòò lora wo yi lè le záníi ò o bíá: «Nuhúso, mu wan le?» Á ho wáyí tonkaro bíá: «Le Dónbeeni tà já ū fióró, á mún mōn le séení na fo wee wé na ba nì-khenia yi, á le leékaa ū bìo. ⁵ Áwa, wáa tonka ba nùpua bìo ká wán le ba va ho

Zopee lóhó à vaa fé o nì búí na ba le Simón buennáa, yia ba mún wee ve le Piere. ⁶O làara a nì búí na wee fi hã sǎnna wán. O yèni ba le Simón, á zǐi wi mu yámú jumu jii.»

⁷Bìo ho wáyai tonkaro na bíá làa wo wà, ó o Koroneeye von mí ton-sáwá nùwá jun lè mí dásíwá nì-kéní na sá a cǎn míana á wa le Dónbeenì, ⁸á bíá bìo wó búenbúen non ba yi, ò o tonkaa ba le ba va ho Zopee.

⁹Á ba wà. Ho tá tǎn yú ba ká ba pá wi ho wǎhú wán. Le wii á a bío le mí yóò fàrá à òò, à ba sùaráa ho Zopee. Lé hón pàahú so yi ó o Piere yòora le zǐi lòho á wà yóò wé mí fióró. ¹⁰Bìo ó o yóò wi bín, á le hǐni dà a, ó o le mí ì dí. Bìo ba lan wee sí ho dínló, á bìo búí buée zéenia míten làa wo. ¹¹O mǎn ho wáyai à ho héra. Á òò búí lòn pǎnsò-beeni á ba buan ji-káa bìo náa yi, á yóò ló wee lii, á wà líf búe ho tá yi. ¹²Le òò mu yi á nǎnuwà làa náa náa sowa, làa bìa wee vará mí píora wán, lè ba jínzáwa lè mí síwà búenbúen wi yi. ¹³Á tǎmu búí bíá non wo yi: «Piere, lii hǐni búe ba à là.» ¹⁴Ó o Piere bíá: «Ébé, Núhúso, ì máa wé mu. Dínló na ù hò yi, làa hia tun á ì òò yí dú yí mǎn hùúu.» ¹⁵Á mu tǎmu bǐnia sǎ jǎ á bíá non wo yi: «Bìo na le Dónbeenì le mu wee ce vó à ùnén yí wé làa bìo na tun.» ¹⁶Mu wó làa bún á òò hǎ zen cúa-tǐn. Bún mǎn á le òò mu òò bǐnia buan yòora ho wáyai.

¹⁷Ó o Piere wáa wee tùa míten yi lè mu bìo na ó o mǎn bàn kúará. Hón pàahú so yi, ò o Koroneeye nùpua na ó o tonkaa le ba buen o Simón zǐi á tùakaa buée òò le bàn zǎajii. ¹⁸Á ba von à ba tùara: «Lé hen kà ó o Simón na ba le Piere á làara yi le?» ¹⁹Bìo ó o Piere pá lan wee le mí yi mí bè-minii bàn kúará wán, à bún le Dónbeenì Hácírfi wee bío làa wo: «Loí, ba nùpua nùwá tǐn wi hen á wee cà fo. ²⁰Yí titika bìo, hǐni lii bè làa ba, ìnén lé yia tonkaa ba.» ²¹Ó o Piere wáa hǐnon lion ba nùpua mu cǎn, á líf bíá non ba yi: «Yia mi wee cà lé ìnén ì beere, lée webio non mi buararáa hen?» ²²Á ba bíá: «Ba dásíwá jǎhúso búí na ba le Koroneeye lé yia tonkaa wen ù cǎn. O lé nì-tente á wee kǎnbi le Dónbeenì, á ba *zúífúwa búenbúen wee wíoka a yèni. Le Dónbeenì wáyai tonkaro búí bíá non wo yi le o bío le ba buee ve fo buennáa mí cǎn, ò o

jí bìo fo ò bío á à na a yi.» ²³Ó o Piere fó ba, á ba zoó cǎana làa wo.

Bìo wó a Koroneeye zǐi

Mu tá na lé tǎn, ó o Piere làa ba páania lá ho wǎhú, á bíá tà a *Krista yi nùwá yen búí ló ho Zopee yi á léenia ba. ²⁴Ba vará cǎana á tá lé tǎn vaa òònaa ho Zezaaree. Bún ò wé ò o Koroneeye, lè mín zǐi nùpua, lè mín bǎnlowá binbirí na ó o von á kará pan wo bín. ²⁵Pàahú na ó o Piere wà buée zo yi, ó o Koroneeye hǐnon sá a yahó, á vaa líf búrá a tá, ò o tǎenia wo yi lè le kǎnbii. ²⁶Ká a Piere màhá fú a yi á hóonia ò o bíá non wo yi: «Lii hǐni, ìnén mún lé o nùpue lè ù bìo sí.» ²⁷Bún mǎn ó o pá lan wee bío làa wo á vaa zonnáa le zǐi yi, á zoó yú ba nùpua cèrèe ká ba kúaa mín wán, ²⁸ó o bíá non ba yi: «Mí zǐi le ba zúífúwa cǎn, á ho va ho síf veere nùpue cǎn, tàá à páani kǎeni làa wo lée bìo na yí ko à mu wé, ká le Dónbeenì màhá zéenia mu non mìl le ì yí ko à ì lá nùpue woon lòn nì-tǐni na á nùpue yí ko ò o wé va cǎn. ²⁹Lé bún non á ì yí pá mi veró à ì òò bǐnia buara. Àwa, á mi wáa zéeni ì veró jǎhú.»

³⁰Ó o Koroneeye bíá: «Mu wizooní tǐn lé zúia, ho pàahú dà-kéní kéní na kà yi, le wi-háare, á ì wee fio ì zǐi. Yìo buée tǐ à nùpue búí na dà-zǐnii wee juiíka á òò ì yahó, ³¹ò o bíá: «Le Dónbeenì tà jǎ ù fióró, á mún mǎn le séenii na fo wee wé à na ba nì-khenia yi, á le leékaa ù bìo. ³²Wáa tonka ba nùpua ho Zopee yi le ba vaa bío le o Simón na ba le Piere à buen. O làara a Simón wán, yia wee fi hã sǎnna, na zǐi wi mu yámú jumu jii.» ³³Á ì òò bǐnia tonkaa ba nùpua le ba vaa ve fo, á fo tà buara bún se. Hã làa na kà wán, á wa búenbúen wi le Dónbeenì yahó hen à jǎnáa bìo búenbúen na ó o Núhúso dó ù jii yi le ù bío.»

³⁴Ó o Piere wáa lá le bǐoni á bíá: «Bìo kà wán á ì wáa zǐ kǎnkǎn le le Dónbeenì yí máa hueeka ba nùpua mín yi. ³⁵Nùpue lé nùpue, ò o lé kǎhú lé kǎhú yi, ká a wee kǎnbi le, á wee wé le sí bìo, se wón bìo sí le yi. ³⁶Mí zǐ bìo le Dónbeenì bíá non o *Isirayeele nǐpomu yi ká le non ho hǎera bǐn-tente ba yi, ò o o Yeesu *Krista buararáa, wón na lé ba nùpua búenbúen jǎhúso. ³⁷Bìo ó o Zǎn bíá le Dónbeenì bìo lè ba nùpua á bǎtízera ba, á bìo búakáa wó ho

Kalilee yi, à lá bìo wó ho Zudee yi búenbúen á mí mún zū. ³⁸ Mí mɔn bio le Dónbeenì liinianaá mí Hácírí pànká o Nazareete nìi Yeesu wán. Mí mún zū bìo ó o Yeesu mu vararáa ho kòhú yí, á wee wé mu bè-tente ká a wéé bìa ó o *Satāni pànká wi wán búenbúen, lé bio le Dónbeenì hía wi làa wo. ³⁹ Bìo búenbúen na ó o wó ɔa zúífúwa kòhú lè ho Zeruzaleemu yi á wa mɔn, á lé mu seéràsa. Ba búaa wo ho *kùrùwá wán ó o húrún. ⁴⁰ Ká le Dónbeenì màhà vènia wo mu wizooní tìn nìi zoñ á ɔa nùpua mɔn. ⁴¹ Mu yínòñ ɔa nùpua búenbúen mɔn wo. Warén na lé fèra hueekaa wó lè ɔa seéràsa lé warén mɔn wo. Bìo le Dónbeenì vènia wo mɔndén, á warén làa wo páania dú á jun. ⁴² O henia mu non wen le wa zéeni le Dónbeenì bìo, á mún bue na ɔa nùpua yi le orén lé yia le Dónbeenì bàrà ò o cití ɔa yèn-vèniasa lè ɔa nì-hía. ⁴³ Le *Dónbeenì jì-cúa fèerowà búenbúen bí a bìo, le nùpue lé nùpue na dó mí sīi o yi, ó o ò yí mu bè-kora séndíaró o yèni pànká yi.»

⁴⁴ Pàahú na ó o Piere lan wee bío yi, á le Dónbeenì Hácírí lion bia wee jí a bíoní wán. ⁴⁵ Bia tà a *Krista bio na lé ɔa *zúífúwa binbirí na bò là a Piere guararáa á wó coon dàkhiina le Dónbeenì Hácírí na le non á le bera fò bìa yínòñ ɔa zúífúwa bìo yi. ⁴⁶ Lé bìo ɔa wee jí á ɔa wee bío hā sīf-vìò bíoní na ɔa yí zū, á wee khòoní le Dónbeenì le bè-beera na le wó bìo yi. Ó o Piere bí a: ⁴⁷ «Ba nùpua na ká á ɔa dà á hè le ɔa yí bátízé ɔa lè mu jummu, ká ɔa jòh yú le Dónbeenì Hácírí lè wa bìo sīi le?» ⁴⁸ Ò o non le jui le ɔa bátízé ɔa o Yeesu Krista yèni yi. Bún mɔn á ɔa fióra a Piere le o wé hā wizooní bio yen làa mí.

11

O Piere fèera bìo wó a Koroneeye zii

¹ Ba tonkarowà làa bia tà a *Krista bìo na wi ho *Zudee yi á jí le bia yínòñ ɔa *zúífúwa á mún tà le Dónbeenì bio. ² Bìo ó o Piere bīnía van ho Zeruzaleemu, á bia tà a Krista bìo na lé ɔa zúífúwa binbirí á wee zá làa wo: ³ «Lée webio non á fo vannáa bìa yínòñ ɔa zúífúwa cōn á páania dú làa ba?» ⁴ Ó o Piere wáa líf lá bìo mu wóráa lè mí dà-kéní kéní búenbúen á fèera non ɔa yi ká sīi: ⁵ «Mu wee wé ká i wi ho Zopee lóhó yi á wee wé i fióró. Yìo bueé tī á bìo búii zéeniá mīten làa mí. Mu lée dèe búii lòn pōnsò-beeni á ɔa buan jì-káa bìo náa yi, na yòó ló ho wáayi á

bueé líf bó miì. ⁶ Á i lora le yi sese, á mɔn ɔa najuwá làa náa náa sowa, bia ho lóhó yi làa bia hā mana yi, làa bia wee vará mí píorà wán, lè ɔa júnzàwa. ⁷ Á i já tāmū búii sā na wee bío làa mi: «Piere, lii híni búe ɔa á là.» ⁸ Ká i màhà bí a: «Ébé, Núhúso, i máa wé mu. Dínlò na ù hò yi, làa hia tun á i dīn yí dú yí mɔn hūu.» ⁹ Á mu tāmū tīn pá binía sā jí á bí a non miì: «Bìo na le Dónbeenì le mu wee ce vó ùnén yí wé làa bìo na tun.» ¹⁰ Mu wó làa bún á dōn hā zen cúa-tīn. Bún mɔn á le dèe mu dèeniá bīnía buan yòora ho wáayi. ¹¹ Hón pàahú dà-kéní so yi, á bún ɔa nùpua nūwā tīn búii na ɔa tonkaa á ló ho *Sezaaree yi á bueé dōn le zīi na á i wi yi. ¹² Á le Dónbeenì Hácírí bí a le i yi titika, le i híni bè làa ba. Wán zàwa nūwā hēzīn na bò làa mi buara hen, lé bán lèeniá mi vannáa ho Sezaaree, á wa vaá páania zon o Koroneeye zīi. ¹³ Á wón lá bìo ó o wó wó mɔnnáa ho wáayi tonkaro mí zīi ká a dīn wee bío làa wo ká sīi: «Tonka ɔa nùpua le ɔa va ho Zopee à vaa ve o Simón na ɔa le Piere le o buen. ¹⁴ Hā bíoní na á à kãni ùnén lè ù zīi nùpua búenbúen lé hōn ò o bío á a na fòh.»

¹⁵ «Bìo á i búakáa wee bío à bún le Dónbeenì Hácírí lion ɔa wán, làa bìo le hía lionnáa warén wán mu jùhú búeenii bìo sīi. ¹⁶ Á i hácírí màhà buara bìo ó o Núhúso hía bí a wán: «O Zān hía wee bátízé lè mu jummu, èe ká minén bán á à bátízé lè le Dónbeenì Hácírí.» ¹⁷ Bìo le Dónbeenì hía hōn làa wen, pàahú na wa tà a Núhúso Yeesu Krista yi, lé bún á le mún hōn lè ɔarén. Á inén lée wée á à pí bìo le Dónbeenì le mí i wé.» ¹⁸ Bìo ɔa já hōn bíoní so, á ɔa yòó wan tēen, á wee khòoní le Dónbeenì ká sīi: «Mu ɓentín bon. Le Dónbeenì mún tà non ho wòhú bìa yínòñ ɔa zúífúwa yi á ɔa dàñ yèrémá mí yilera lè mí wárá, à yí le mukāni binbirí na máa vé.»

Bìo ho Āntiosi kèrètēwa kuure jùhú búakáaraa

¹⁹ Bia tà a *Krista bìo lò beéró na búakáa o Etiēna búeró pàahú lé bún non á ɔa saawaaráa. «Ba búii wà fúaa ho Fenisii lè ho Siipere kána, lè ho Āntiosi lóhó yi. Ká ɔa màhà waá yí máa bue le Dónbeenì bíoní à na nì-vio yi, ká mu yínòñ ɔa *zúífúwa. ²⁰ Èe ká bia tà a Krista bìo nūwā yen búii na wee lé ho Siipere lè ho Sireena yi, á ló van ho Āntiosi, á mún vaá wee bue le Dónbeenì bín-tente

na bio ciran o Nùhúso Yeesu á na bìà yínón ò ba zúífúwa yi. ²¹ O Nùhúso dànló fù wi làa ba, á nùpua cèrèè á tà yèrèmáa bò a Nùhúso yi.

²² Ho Zeruzaleemu kèrètíewa kuure já mu bio mu, á ba wáa tonkaa o Baanabaasi le o va ho Āntiosi. ²³ Bio ó o vaá dōn bín ó o mōn bio le Dónbeeni dúbuaarāa bia tà a Krista bio yi, ó o zàmakaa mu bio yi, ò o henía ba búenbúen sía, à ba yí lé o Nùhúso mōn, ká ba tà a bio mí sía yi. ²⁴ Mu bon, o Baanabaasi bèntín fù lée nùpue na se, á sú lè le Dónbeeni Hácírí, á dó mí síi o Nùhúso yi. Nùpua cèrèè tà nōn mítēn o Nùhúso yi.

²⁵ Bún mōn ó o Baanabaasi wà van ho Taasi lóhó, á wà vaá cà a Soole. ²⁶ Bio ó o vaá yú a, ó o bò mín làa wo buara ho Āntiosi yi. Ba mí nùwā jun á wó le lúlú-kùure ká ba wee páani kúee mín wán lè ho Āntiosi kèrètíewa, á kàrána nùpua cèrèè. Lé ho Āntiosi yi á ba búakáa wee veráa bìà tà a Krista bio làa kèrètíewa.

²⁷ Mu pàahú á le *Dónbeeni ji-cúa fεerowà búí ló ho Zeruzaleemu yi á van ho Āntiosi. ²⁸ Ba nì-kéní na ba le Akabuusi á le Dónbeeni Hácírí bia nōn yi, ó o hīnōn yòó ò o bíá le hen làa cīnū ká le hīn-sūmūí á à lè ho tà búenbúen wán. Á le bèn ló pàahú na ó o Koloode wó ho *Oroomu bá-zàwa bée yi. ²⁹ Á ba nì-kenínía wàania tò, le mí nì-kéní kéní á a na bìo na mí dà a na á à wé lè le séení á à toní ì na bia tà a Krista bio ho *Zudee yi. ³⁰ Á bún lé bìo ba wó, à ba tonkaa o Baanabaasi là a Soole le ba bua mu vaa na ho Zudee kōhú kèrètíewa kuio ja-díwá yi.

12

O Piere léro ho kàsó yi bio

¹ Mu pàahú ká a bée *Heroode* wee beé ba kèrètíewa nùwā yen búí sánia lò. ² O bó a Zān bàn kīnle Zaaki lè ho khà-tóní. ³ Bún mōn, á bio ó o mōn à mu sí ba *zúífúwa yi, ó o mún wīira a Piere. Bún wó ho *búurú na á ja-fini yí dó yi sánú díró pàahú. ⁴ Bio ó o Piere ba wīira, ó o Heroode non le jii le ba dé o ho kàsó yi, ò o bàrà ba dásíwá nùwā náa náa kuio bio náa le ba pa a yi. O lá wee leéka le ká ho *Paaki sánú dú khīina, o ò cítí o ba

nùpua yio yi. ⁵ O Piere wón ba wáa pan yi ho kàsó yi, ká ba kèrètíewa kuure bèn wee fio le Dónbeeni yi na a yi lè mí sòobéé.

⁶ Ho tīnàahú na tá lée tí ó o Heroode á à cítí o ba nùpua yio yi, ká a Piere ba can lè hā zúakùaríwà bio jun ó o dūma ba dásíwá nùwā jun pàahú. Á ba parowà mún òn mí lara yi ho kàsó zī zūajni. ⁷ Yio buéé tí à wáayi tonkaro búí òn, á mu khoomu búí juiína zoó ho kàsó zī. Ó o Nùhúso wáayi tonkaro líf búanbúaa o Piere dòkóní, á sīnia wo, ò o bíá nōn wo yi: «Li híni fúafúa.» Hón pàahú so yi á hā zúakùaríwà feera a níni yi líf kúaará. ⁸ Á ho wáayi tonkaro bíá nōn wo yi: «Ca ū kírí à ū zī ū nakāa.» Ó o Piere wó bún. Ó o bíá nōn wo yi: «Lá ū kánbun zī à ū bè mi.»

⁹ Ó o Piere wó bún ò o ló lée bò a yi. O yí máa leéka le bio ho wáayi tonkaro wee wé á bon. O wee leéka le hā lée kònkórá. ¹⁰ Ba lée khīina ba nín-yání parowà, á bīnia vaá khīina bia sà, á wà vaá bó ho hōnló woohú na sánsáa ho lóhó yi, á hón héra mítēn á ba yòó ló. Bio ba lá ho wōhú wà, yio buéé tí à ho wáayi tonkaro wà ò o díá a Piere.

¹¹ Ó o Piere wáa zūna le bio wó kà bon, ó o bíá: «Hā làa na kà wán á ī wáa zū mu kénkén le o Nùhúso lé yia tonkaa mí tonkaro na ló ho wáayi ó o buéé líf kánia mi o Heroode níi yi, á mún kánia mi le lònbee búenbúen na ba zúífúwa lá wee fan le le yí mi yi.» ¹² Bio ó o lon mí yi wó, ó o wà van o Zān na ba le Maaki bàn nu Mari zī. Ba nùpua cèrèè kúaa mín wán bín á wee fio. ¹³ O vaá búanbúaa ho zūajni woohú, ó o ton-sá háa búí na ba le Oroode á hīnōn wà buéé hén ho. ¹⁴ Bio ó o buéé zūna a Piere tāmū, ó o síi wan wan á yí héra ho woohú ò o bīnia lūwa zoó bíá le o Piere lée wi ho zūajni. ¹⁵ Á ba bíá nōn wo yi: «Fo yáa wee khée.» Ká a màhá wee bío le mu bon kénkén. Á ba wáa bíá: «Áyi! Mu lé o nì-hōnbómu.» ¹⁶ Ó o Piere pá òn wee búanbúaa ho woohú. Bio ba wó san héra ho, á ba mōn wo á mu wó ba coon. ¹⁷ Ó o lá mí níí dá ba yi le ba wé tété, ò o zéenia bio ó o Nùhúso wó wó lérarāa wo ho kàsó yi làa ba, ò o pá bīnia bíá: «Mí bío mu na a Zaaki lè wán zàwa na so yi.» Bún mōn ó o ló á wà van lòn-veere.

* 12:1 O Heroode na ba wee bío bio hen lé o Heroode Akiripaa nín-yáníso.

¹⁸ Bìo ho tá tǎn á ba dásíwá búenbúen kánkáa, á wee cà à ba zúí bìo ó o Piere bìo wóráa. ¹⁹ Ó o Heroode le ba cà a, á ba cà a san ba yí yú a, ó o tũakaa bia lá pan wo yi, ò o non le jii le ba búe ba. Bún món ó o Piere ló ho *Zudee yi á vaá kará dóka mí yi ho *Sezaaree yi.

O bée Heroode húmú bìo

²⁰ O Heroode s̄i hía wee c̄i ho Tiire lè ho Sidōn lórása yi dàkhíina. Á bìo ba bè-dínii wee lé o Heroode mu bàn kǎhú yi, á ba wó le jii dà-kéní à ba le mí ì va a c̄n. Á ba búeé ðin o Bilasutuusi wán, yia wi o Heroode mu z̄i tonni júhú wán. Ba wà zoó yanka a ò o le mí véeni hā bíoní. ²¹ Bìo le wizonle ña ba bàrá ðn, ó o Heroode lá mí bá-zàmu sia z̄á, ò o kará mí béeni kanmúini wán, ò o lá le bíoní ba z̄amáa yahó. ²² Á mu ñipomu búenbúen bíá p̄n̄p̄n̄: «Mu yí non ñupue wee bío, mu léé dof̄iní búí.» ²³ P̄ahú na ba wee bío mu yi, à bún le Dónbeeni wáayi tonkaro búí v̄ina a Heroode, lé bio ho cùkú na bìo s̄à le Dónbeeni yi ó o fò bò míten wán. Á ba s̄unbowa zon wo ó o húrun.

²⁴ Le Dónbeeni bíoní wee ben fè hā lùà ká le wà. ²⁵ Bìo ó o Baanabaasi là a Soole tonlò vó ho Zeruzaleemu yi, á ba fó a Zān na ba le Maaki á wàráa.

13

Ba hueekaa o Baanabaasi là a Soole á tonkaa

¹ Ho Āntiosi k̄er̄et̄iewa kuure yi á ba ñi-cúa f̄erowà lè ba ñi-kàránlowà hía wi yi. Ba lé o Baanabaasi là a Soole, là a Simiōn na ba wee ve làa ñi-bírí, là a Sir̄ena ñi Lis̄iyuusi, là a Manaj̄e na p̄anía ðn là a bée *Heroode.* ² Wizonle búí, ká ba wee búaaaní a Núhúso, á lù mí ñini, á le Dónbeeni Hácírí bíá non ba yi: «Mi lén o Baanabaasi là a Soole mí ðn à ba sá ho tonlò na á ñi von ba bio yi.» ³ Á bìo ba lù mí ñini á ba fiora vó, á ba bò mí ñini ba wán à ba non ho w̄hú ba yi á ba wà.

⁴ Bìo ó o Baanabaasi là a Soole á le Dónbeeni Hácírí w̄a von kà síi, á ba wà van

ho Selesii lóhó. Lé b̄in á ba zon ho won-beeni yi vannáa ho Siipere kǎhú na wi mu jummu tíahú. ⁵ Bìo ba vaá ðn ho Siipere kǎhú lóhó na ba le Salamiina á ba wáa wee bue le Dónbeeni bíoní ba *zúifúwa kàránlò z̄ini yi. Yia kera b̄in làa ba á wee séeni ba lé o Zān Maaki. ⁶ Ho kǎhú búenbúen ba tò yi yòò ló, á vaá bó ho Pafooi lóhó yi. Lé b̄in á ba fò mín là a zúifúwà ñi búí na wee wé mu ñin-símú na ba le Bara-Yeesu yi. O lá wee lá míten lòn ñi-cúa f̄eero. ⁷ O hía wi ho kǎhú mu júhúso na ba le Seeziyuusi Poluusi c̄n. O ñi mu f̄u léé ñupue na hácírí wi. O wi ò o jí le Dónbeeni bíoní. Ó o von o Baanabaasi là a Soole le ba buen mí c̄n. *Ká a ñin-símú ðanso Elimaasi á yí wi à ho kǎhú mu júhúso à tà a *Krista bìo ó o wi ò o hē ba. (Ba *Ker̄esis̄a wee ve o Bara-Yeesu mu làa Elimaasi.) ⁸ Hón p̄ahú so yi, ó o Soole na ba m̄un wee ve làa Poole† á le Dónbeeni Hácírí wáa sú ó o fá mí yio wo yi, ¹⁰ ò o bíá: «Ūnén *Sat̄ani za sab̄in-f̄uaalo yén. Fo wee v̄ini ba ñupua. Mu bio na se búenbúen fo wee firáa. O Núhúso s̄i bìo bún t̄er̄enna, à ūnén wón wee báaráka làa b̄i. Cén khí mu yi. ¹¹ Awa, wáa loñ mu. O Núhúso á à bóoní foñ. Fo ò wé o muui, á à c̄aka ká ū máa mí le wii khoomu.» Mí lahó yi ó o Elimaasi yio ð̄enia coora, á wó mí t̄ibirí. Ó o wee h̄ee v̄iná, á wee cà yia á à t̄è o ñi yi ñi lénnáa. ¹² Bìo ho kǎhú júhúso m̄on bìo wó, ó o tà dó mí s̄i o Krista yi. O Núhúso bìo na ó o wee jí á zon wo dà.

O Baanabaasi là a Poole van ho Āntiosi

¹³ O Poole lè mí ñinzawa á zon ho won-beeni ho Pafooi yi á van ho P̄anfiliú kǎhú lóhó na ba le P̄eze. Bìo ba vaá ðn b̄in, ó o Zān Maaki ða ba, ò o b̄ina van ho Zeruzaleemu. ¹⁴ Barén bán ðin ho P̄eze yi à ba lá ho won-beeni, á vaá ðn ho Pizidii kǎhú lóhó na ba le Āntiosi. Ho *Sabaa zon, á ba zon ho kàránlò z̄i yi á zoó kará. ¹⁵ Bìo ba kàrána ho l̄andá ȳahú lè le *Dónbeeni ñi-cúa f̄erowà v̄uahú vó, á ho kàránlò z̄i júhúso le ba bío bìo kà na ba yi: «Wàn z̄awa,

* ^{13:1} O Heroode na ba wee bío bìo hen lé o Heroode Āntipaasi na wi ho Kalilee júhú yi. † ^{13:9} Bìo non ó o Soole ba ȳer̄emáa wee ve là a Poole: Ba zúifúwa na bìo s̄à ho Oroomu yi á ȳennáa f̄u lé mu bìo ñun ñun. Ba zúifúmu ȳeni wee ker̄i. Ká yia bìo s̄à ho Oroomu yi, à wón ba b̄ini cé le búí na yi. Ho Soole lé ba zúifúwa ȳeni. Ká ho Poole lé bìo ó o bìo s̄à ho Oroomu yi.

hen ká bíoní wí mi cǎn á mi le mí ì hǐl lè ɓa nùpua sía se mi wáa dà à bío.»

¹⁶ Ó o Poole líf hínən yòò ò o dá mí níí le ɓa wé tété, ò o bía: «Minén *Isirayeelesa, lè minén na wee kǎnbi le Dónbeenì búenbúen, mi jí bío á ì bío: ¹⁷ O Isirayeele nìpomu na kà bàn Dónbeenì lé dén hueekaa wàn ɓuáawa. Le wó á mu nìpomu na kà jina ho *Ezipite yi pàahú na ɓa wí mu nì-hāmu yi bín. Bún mǎn á le léra ɓa bín lè mí pànká. ¹⁸ Le ɓuan ɓa hā mana tá hení yi á yú lòn lúlúio ɓúará-jun síí. ¹⁹ Ho Kanan kǎhú yi á hā sííwà bío hējun nùpua á le ɓó jǎhú, á fó táwá nǎn mí nìpomu yi, à hā bío sí ɓa yi. ²⁰ Mu búenbúen wó á míana yú hā lúlúio khíá-náa làa ɓúará-jun làa píru síí.

«Bún mǎn á le Dónbeenì hueekaa ɓa búí wàn ɓuáawa tíahú á wó lè ɓa júnása, à bán wee fáa ɓa tǔiáwà. Á mu wó làa búñ fεεε á bueé ɓó a jì-cúa fεero Samuweele pàahú yi. ²¹ Bún mǎn á ɓa flora a bée le Dónbeenì cǎn á le nǎn o Kiisi za Sayuule ɓa yi. Wón na wee lé o Bēnzameε zī-jǎhú yi. Á wón kera ɓa jǎhú wán á ðǎn hā lúlúio ɓúará-jun. ²² Bìo le hía pá a Sayuule díá á le nǎn o *Daviide ɓa yi á wó lè ɓa bée. Wón Daviide so á le bía bìo kà dǎn yi: † sīi nùpue á ì wáa yú, o lé o Zesee za Daviide‡ wón lé yia á à wé bío búenbúen na á ì bío le o wé á à tíf jii.» ²³ O Daviide mǎnmǎnǎnì nì-kénì búí le o Yeesu. Lé wón le Dónbeenì wó là a Isirayeele nìpomu kǎnìlo, làa bío á le hía dóráa mí jii le mí ì wé làa bū. ²⁴ Sǎni ò o Yeesu buen, à bún ó o Zǎn buera nǎn o Isirayeele nìpomu búenbúen yi le ɓa yèrèma mi yilera lè mi wára à ɓa bátízé ɓa. ²⁵ Pàahú na ó o Zǎn mukǎnì véro wà bueé dà, ó o wee bío: «Mí wee leéka le ì léé wée? Yia mi wee lǎoní wí mí ðǎn le ínén. Èε ká mi màhá loñ, ɓǎnso wí ì mǎn lù. Hàrì o nakǎa tenló á ì pá yí koráa.»

²⁶ «Wàn zàwa, minén na lé o *Abara-haamu mǎnmǎnǎnía làa bia mi tíahú na wee kǎnbi le Dónbeenì, lé warén á ho fenló bíonì na kà á buera nǎn yi. ²⁷ Ho Zeruzaleemusa lè mí júnása á yí zūna a Yeesu bio bàn jǎhú á mún yí zūna ɓa jì-cúa fεerowà bíoní na wee kǎrán ho *Sabaawizooní lè mí dà-kéní

kéní yi kúará. O Yeesu mu á ɓa síníia jǎhú á tíraráa ɓa jì-cúa fεerowà bíoní jii. ²⁸ Bio ɓa à ðǎn wán á à ɓúeráa wo á ɓa yí yú, á ɓa le o *Pilaate bío le ɓa búe o. ²⁹ Bio á bio búenbúen na le Dónbeenì bíoní vǎhú bía a Yeesu dǎn yi á ɓa wó á mu jii tun á ɓa liínia wo ho *kùrùwá wán á líf nùuna. ³⁰ Ká le Dónbeenì màhá vènia wo. ³¹ Hā wizooní cèrèε yi ó o Yeesu zéenia míten làa bía na hía lènia wo ho Kalilee yi fúaa ho Zeruzaleemu. Lé bán wáa wó a seérása á wee bío o bío à na a Isirayeele nìpomu yi.

³² «Warén lé bía wee bue le Dónbeenì bín-tente à na mia: Le Dónbeenì jii na le dó nǎn wàn ɓuáawa yi ³³ á bio jii sú. Le vènia o Yeesu á tíraráa mu jii bio kà wán á nǎn warén na lé ɓa mǎnmǎnǎnía yi, làa bio mu túararàa hā Lení vǎhú lení bio jun ní yi: †Fo lé ì Za. Ho zuia jii wán á ì lé mìn Maá.‡ ³⁴ Le Dónbeenì hía bía mu le mí ì vènjí a ó o máa bíní máa hí. Bìo kà lé bìo le hía bía: † ì ì dúbua mia lè hā dúbuaa na láayi wí. Hía á ì dó ì jii nǎn o Daviide yi le ì na.‡ ³⁵ Lé bún nǎn ó o pá wíokaa bía mu le Dónbeenì bíoní vǎhú laho búí yi: †Fo máa díá á yia bío sà foñ máa soo le búure yi.† ³⁶ O Daviide pàahú, ó o hía tá sá ho tonló na le Dónbeenì le o sá. Bún mǎn ó o húrún á ɓa nùuna a bàn ɓuáawa nísání ó o soora. ³⁷ Ká yia le Dónbeenì vènia wón yí soora.

³⁸⁻³⁹ «Wàn zàwa, mi ko mi zūn mu le lé o Yeesu bio yi á mu bè-kora sǎndiaró bio á bueraràa nǎn mia. Orén lé yia á nùpue léε nùpue dó mí sī yi, ó o ò fen mí bè-kora búenbúen yi, bio ó o *Mɔyziε lǎndá lá yí dà máa fení mia yi. ⁴⁰ Á mi cén pa miten bío, à bío ɓa jì-cúa fεerowà bía à yí yí mia, mu bía kà síí: ⁴¹ †Minén khǎnlowà, mi loñ. Mi bio á à vǎnka mia. Mi ì hí á à lé bín. Bìo mi yìo wí lua, á ì ì wé yéréké bío búí na ɓa bía bio nǎn mia, á mi máa dé mi sía mu yi.‡»

⁴² Bio ó o bía bún wó, ó orén là a Baanabaasi ló ɓa *zúifūwa kǎránló zī yi. Á bía wí bín flora ɓa le ɓa bíní buen ho *Sabaawizonle na sǎ yi, à wíoka buée bío mu bio dà-kéní mu dǎn yi. ⁴³ Ho kúeemínwǎnló mǎndén á ɓa zúifūwa cèrèε, lè ɓa nì-vio na yèrèmaa zon ɓa yi, á tà bò a Poole là a Baanabaasi yi.

‡ 13:22 Mi loñ Samuweele nín-yání vǎhú 13.14 loñ Ezayii vǎhú 55.3 † 13:35 Mi loñ Lení vǎhú (Psaumes) 16.10

§ 13:33 Mi loñ Lení vǎhú (Psaumes) 2.7 * 13:34 Mi loñ Habakuuki vǎhú 1.5

Á bán wee bío làa ba ká 6a à hení 6a sīa à 6a ca tīn le Dónbeenì sāamu yi.

⁴⁴ Ho Sabaa na sà zòh, léé cīnū ká, ká ho lóhó nùpua búenbúen á lá à le è vé, á bueé jí a Nùhúso bíonì. ⁴⁵ Bìo 6a zúífùwa mōn 6a zāamāa, á le yandee sú 6a, á 6a wee kán o Poole ká 6a à là a. ⁴⁶ Ó o Poole là a Baanabaasi wáa wee bío bìo kà làa ba ká 6a poní séra: «Le Dónbeenì bíonì á lá ko à le bue na minén yi vé. Ká bìo mi pá le, á wee leéka le mi yí ko lè le mukāni binbirì na máa vé, à wa wáa a yèrè má à va bia yínóh 6a zúífùwa cōn. ⁴⁷ Bìo kà lé bìo le Dónbeenì bían nōn wen: «Ī bàrà fo á wó lè hā kāna búenbúen nìpomu khoomu, bèra a na à ū bue ho fenló bìo ho dímjí ná kùarāa búenbúen yi.»» ⁴⁸ Bìo á bia yínóh 6a zúífùwa jí hōn bíoní so, á 6a wee zāmaka ká 6a à khōnì a Nùhúso bíonì. Bia búenbúen na bìo sà le mukāni binbirì na máa vé yi, á tà nōn mīten.

⁴⁹ O Nùhúso bíonì wee ben fè ho kōhú búenbúen nìpomu. ⁵⁰ Ká 6a zúífùwa màhá híjōn sūna 6a háawa na níni se na wee kōnbi le Dónbeenì, lè ho lóhó ya-díwá, á wó le jii dà-kénì làa ba, à 6a wee beé o Poole là a Baanabaasi lò, á jōn 6a léra mín kōhú yi. ⁵¹ Á 6a báawa nùwā jūn mu púara mí zení khúnkhūnì á kúaa 6a wán, § à 6a wā van ho Ikoniyyumu lóhó. ⁵² Ba ní-kenínia á sīa wan làa sòobéé, á sú lè le Dónbeenì Hácírí.

14

O Poole là a Baanabaasi van ho Ikoniyyumu

¹ Bìo ó o Poole là a Baanabaasi vaá dōn ho Ikoniyyumu lóhó yi, á 6a vaá zon 6a *zúífùwa kàránlò zīi. Á bìo 6a zoó bíá á wó, á 6a zúífùwa làa bia yínóh 6a zúífùwa cērèè á tà a *Krista bìo. ² Ká 6a zúífùwa na pá a Krista bìo á súkúra bia yínóh 6a zúífùwa, fúaa 6a wee leéka mu bè-kora làa bìa tà a Krista bìo. ³ Būn lé bìo nōn ó o Poole là a Baanabaasi á kará míana ho Ikoniyyumu yi. Ba wee bío ká 6a poní séra, á dó mí sīa o Nùhúso yi. O Nùhúso wee na mí pànká 6a yi à 6a wéráa mu yéréké biowa na wee zéení le Dónbeenì pànká, à zéení le bìo 6a wee bío o sāamu dán yi léé tūiá. ⁴ Á ho lóhó nùpua

sankaa lè hā kuio bìo jūn. Ba sōn-kénì tà 6a zúífùwa jii, ká bia so bèn tà 6a tonkarowà jii. ⁵ Ba zúífùwa làa bia yínóh 6a zúífùwa lè mí júnása wee wíoka mīten ká 6a à beé o Poole là a Baanabaasi lò, á à lèeka 6a lè hā huua á à búe. ⁶ Bìo 6a mí nùwā jūn zūna mu, á 6a lūwa, á dó mí yara lè ho Lisitere lè ho Dēebe na lé ho Likawonii kōhú lórá cōn, lè hā lórá na bāmakaa hā. ⁷ Bìo 6a vaá dōn á 6a lan wee bue le bín-tente bín.

O Poole là a Baanabaasi wi ho Lisitere lè ho Dēebe yi

⁸ Nii búí wi ho Lisitere yi á zení húrūn kará. O ton ká a lé o mùamúá, á dīh yi varákaa yí mōn hūúu. ⁹ O kará wee jí bìo ó o Poole wee bío. Ó o Poole fá mí yìo wo yi, á mōn à bìo ó o dó mí sīi o *Krista yi á dà à wee wéé, ¹⁰ ó o wáa bían nōn wo yi pōnpōn: «Lii híni yòo muin dīh ū zení wán.» Ó o nūi yéran fárá mí zení wán á varákaa wà. ¹¹ Bìo 6a zāamāa mōn bìo ó o Poole wó, á 6a bíá pōnpōn lè ho Likawonii kōhúsa bíonì: «Éee! Hā dofīna búí lá a nùpue sīí á bueé líí 6ó wen.» ¹² O Baanabaasi 6a wee ve làa Zeesi, ká a Poole 6a wee ve làa Hēemeesi, lé bìo ká mu léé bìo na ò o Poole lé yia bío. ¹³ Ho Zeesi na lé 6a dofīnì búí á zīi híá wi ho lóhó jii. Dén dofīnì so yankaro lé yia buan 6a dāani na 6a donkhueéra lè le pūiílè á bueé dīnnāa ho lóhó dándá na son kōonia ho zūajinì jii. O wi òr èn lè 6a zāamāa à wé mu hāmu à na a Poole là a Baanabaasi yi.

¹⁴ Bìo 6a tonkarowà mí nùwā jūn zūna mu, á 6a lèekaa mí sī-zínia à zéení ká 6a yí wa bìo 6a le mí ì wé, à 6a fáara yòo zon 6a zāamāa tíahú, ¹⁵ ká 6a à bío pōnpōn: «Éee! Minén nùpua mu, léé webio nōn á mí wee wéráa bío ká? Warén mún lé 6a nùpua lè mí bìo sīí, á wee bue le bín-tente na mia le mi ko à mí díá hōn wōn-kāamāawa so, ká mí yèrè má sánsá le Dónbeenì na wí fēé, dìo léra ho wáayi, lè ho tá, lè mu yámú jumu làa bìo wi mu yi búenbúen. ¹⁶ Hā pōnna na khīna yi, á le Dónbeenì díá hā sīwá nùpua búenbúen á 6a bò mí sīi wāna. ¹⁷ Ká le jōn wee zéení mīten lè mu bè-tentewá na le wee wé: Làa lúlúio ká le wee na ho viohó mia, à ho dínlò be wé se, à mí wé dí sī à sīa wa.»

§ 13:51 Mi loñ Matiyé vūahú 10.14

* 14:12 Ho KERĒSISA lè ho Oroomusa dofīna boo. Dìo 6a le Zeesi lé dēn wi hā búenbúen jūhú wán. Ká dìo 6a le Hēemeesi dēn lé hā tonkaro.

¹⁸Hàrí hā bīoní na ó o Poole là a Baanabaasi bía kà à hērāa ǵa zāamāa mu hāmu na ǵa le mí ì wé á à na ǵa yi bìo yi, á pá wó le lònbee. ¹⁹Mu pāahú, à ǵa zúífūwa búí ló ho Āntiosi lè ho Ikoniyuumu lórā yi á buara ho Lisitere yi. Lé bán lè ǵa zāamāa wó le jii à ǵa lèekaa o Poole lè hā huua, á várā wo lórāa ho donkíahú, lé bìo ǵa wee leéka le o húrūn. ²⁰Bìo ǵa nì-kenínia ló léé ðín kíniá wo yi, ó o líí hínnon, á zon ho lóhó yi. Mu tá na léé tǵn, ó orén là a Baanabaasi bò mín van ho Dēebe.

O Poole là a Baanabaasi bīniá buara ho Āntiosi

²¹O Poole là a Baanabaasi buera le bín-tente ho Dēebe yi, á ǵa nùpua cèrèè tà wó ǵa nì-kenínia. Bún món, á ǵa yèrēmāa van ho Lisitere lè ho Ikoniyuumu yi, lè ho Āntiosi na wi ho Pizidii kǵhú yi. ²²Ǵa wee hení bia tà a *Krista bìo sīa, á wee hení mu na ǵa yi le ǵa fārā ðín, à dé mí sīa o Krista yi. Ǵa wee bío bìo kà na ǵa yi: «Wa ko wa káa lònbee cèrèè yi à bè yi zorāa le *Dónbeeni béenì yi.» ²³Ǵa hueekaa ǵa nùpua búí ǵa kèrètíewa kuio lè mí dà-kéní kéní yi á wó lè ǵa ya-díwá. Bún món á ǵa lù mí jiniá à ǵa flora, á dó ǵa bìo o Núhúso na ǵa tà nnon míten yi ní yi.

²⁴Bún món á ǵa káa ho Pizidii kǵhú yi á vaá ðǵn ho Pānfilii kǵhú. ²⁵Ǵa buera le Dónbeeni bīoní ho Pēeze lóhó yi à ǵa wà nnon ho Atalii lóhó. ²⁶Lé bín á ǵa ðín yi lárāa ho won-beeni á van ho Āntiosi. Lé hón lóhó so yi á ǵa híá dó ǵa bìo le Dónbeeni sāamu bānso ní yi, à le séení ǵa ho tonló na ǵa vaá sá á ho jii sú bìo yi. ²⁷Bìo ǵa vaá ðǵn ho Āntiosi, á ǵa von ǵa kèrètíewa kúaa mín wán, á lá bìo búenbúen na le Dónbeeni làa ba páania wó á fēera nnon ǵa yi, làa bìo á le mún hēraráa ho wǵhú á nnon bia yínón ǵa zúífūwa yi, à bán mún ðań tà a Krista bio. ²⁸Á ǵa kará dá míana bín làa bia tà a Yeesu bìo lè ǵa nì-kenínia.

15

Ǵa kèrètíewa ya-díwá kúaa mín wán

¹Nùpua nùwā yen búí ló ho *Zudee yi á buara ho Āntiosi yi, á buée wee kārán bia tà a *Krista bìo làa bio kà: «Mí yí dá máa fen ká mí yí kúiora làa bìo mu bōráa o *Moyiize

lànda yi.» ²Ó o Poole là a Baanabaasi pá ǵa bìo, á wāania làa ba lè mí sòobéè mu bìo yi. Mu véení, á ǵa le o Poole là a Baanabaasi, lè ho Āntiosi nùpua nùwā yen búí ko ǵa va ho Zeruzaleemu, à vaa fēe ho tūiá mu na a Krista tonkarowà lè ǵa kèrètíewa ya-díwá yi. ³Á ǵa kèrètíewa kuure nnon bìo ǵa màkóo wi yi le veeni mu bìo yi ǵa yi. Ǵa káa ho Fenisii lè ho *Samarii kána yi ká ǵa à bío bìo á bia yínón ǵa *zúífūwa wó wó yèrēmāa tārāa le Dónbeeni bìo lè mí dà-kéní kéní. Á mu wó sī-wē-beeni bia búenbúen na tà a Krista bìo cǵn. ⁴Ǵa vaá ðēení ho Zeruzaleemu yi á ǵa wà van ǵa kèrètíewa cǵn á bán lè ǵa tonkarowà, lè ǵa ya-díwá, á bèénia ǵa yi. Á barén bēn lá bìo búenbúen na ǵa wó lè le Dónbeeni pánká á fēera nnon ǵa yi. ⁵Ká ǵa *Farizíewa kuure nùpua nùwā yen búí na tà a *Krista bìo á hínnon bía: «Bia yínón ǵa zúífūwa na tà a Krista bìo ko ǵa *kúio. Ò o Moyiize lànda bèrò bìo mún hení na ǵa yi.»

⁶Á ǵa tonkarowà lè ǵa ya-díwá kúaa mín wán, à loínāa le bīoní mu yahó yi. ⁷Ǵa kára mín míana. Bún món ó o Piere líí hínnon lá le bīoní ò o bía nnon ǵa yi: «Wán zāwa, mí zū le le Dónbeeni mōn mí lera mí tíahú mu míana à ì bue le bín-tente à na bia yínón ǵa zúífūwa yi, bèra a na à ǵa jii le, à tà le bìo. ⁸Le Dónbeeni zū bìo wi ǵa nùpua sīa yi. Le nnon mí Hácírí ǵa yi làa bìo warén yúráa le bìo síí, à zéení le le tà ǵa bìo. ⁹Le yí wó bìo wōon na wee zéení le warén làa ba wi mín júná yi. Le ceéra ǵa sīa, lé bìo ǵa tà le bìo. ¹⁰Á léé webio nnon á mí wáa wi à mí sēení ǵa lè ho sèrò na á wán búaa wa warén wa beere á yí ðańna yí sò, á à khūaanāa le Dónbeeni jii yi? ¹¹Búeé dé. Bìo warén kánia o Núhúso Yeesu sāamu bìo yi, lé bín barén bìo mún wóráa.» ¹²Á bia wi bín búenbúen wó tété. Bún món á ǵa wee jí á Baanabaasi là a Poole cǵn. Ǵa wee bío mu yéréké biowa na wee zéení le Dónbeeni pánká na le wó lè ǵa níniá bia yínón ǵa zúífūwa cǵn. ¹³Bìo á ǵa bía wó, ó o Zaaki hínnon lá le bīoní ò o bía: «Wán zāwa, mí jí bìo á ì ì bìo. ¹⁴Bìo le Dónbeeni tà lora bia yínón ǵa zúífūwa bìo hàrí mu jùhú búení, á léraráa mu nìpomu

* 15:14 SIMON: Le lé o Piere zúífumu yèni na có nnon wo yi. Ká ðio ǵa le Piere dén lé o Yeesu có le.

na bio sà le yi ba tíahú, ó o Simón* zéenia.

¹⁵ «Mu fò mín lè le *Dónbeeni jì-cúa fεerowà bióni, lé bio mu túara le Dónbeeni bióni vūahú yi kà síi:

¹⁶ O Núhúso bía: «Bún mónén á ì ì bínì ì buen

á bueé so a *Daviide zīi na lá tò.

Le soni na fù á ì ì bínì ì hóonì,

á le è fàrá á à òdìn.

¹⁷ Hón pàahú so yi á ba nùpua na ká búenbúen,

lè hā kāna búenbúen nā á ì von à hā bio sè mi à à cà a Núhúso.†

«Hā kà lé o Núhúso jì-cúa,

yà nōn á mu biowa mu ¹⁸bio zūrinanāa hānì.»

¹⁹ O Zaaki pá bínia bía: «Lé bún nōn á ì le mu síaaaní à bìa yínón ba zúifūwa na yèrémāa bò le Dónbeeni yi à ba yí seé. ²⁰Ká mi màhá wa túa ba yi, à bío na ba yi le ba wé yí là le muinì taa, lé bio hā tun. À pa míten ho há-fénló là ho bá-fénló là mí síwà yi. À yí là bùaa na yí fūaana taa. À yí dí cāni.‡

²¹ Hānì bín ká ba nùpua wee kàrán o Mōyīize làndá làa mín hā lórà là mí dà-kénì kénì yi, à kàrán ho ba zúifūwa kàránlò zīnì yi hā *Sabaawa búenbúen zōn.»

Ba kèrètíewa na yínón ba zúifūwa vūahú bio

²² Á ba tonkarowà, là ba ya-díwá, là ba kèrètíewa kuure wāanfa tò le mí ì hueeka ba búí mí tíahú á à dé o Poole là a Baanabaasi wán, á à tonka ho Antiosi yi. Á ba hueekaa o Silaasi là a Zude na ba wee ve làa Baasabaasi. Ba mí nūwā jun á bìa tà a *Krista bio wee kōnbi.

²³ Bio kà lé bio túara ho vūahú na ba a bua á à varáa yi:

«Warén tonkarowà là ba kèrètíewa ya-díwá wee tèení minén na lé wán zàwa na yínón ba *zúifūwa yi, bìa ho Antiosi lóhó yi là ho Siirii là ho Silisii kána yi.

²⁴ Wa já à ba nùpua búí ló wa cōn, ká warén nōn yí tonkaa ba, á bueé lunkaa mi yilera là mí bióni, á mi yí zū bìo mi ì wé. ²⁵Lé bún nōn á wa wāanfa tò à wa le wa à hueeka ba búí á à tonka mi cōn. Ba à bè là a Baanabaasi là a Poole na lé

wán bōnlowà na wa wa làa sòobéé, ²⁶bán na zàanía mí mukānì wa Núhúso Yeesu *Krista tonló bìo yi. ²⁷O o Zude là a Silaasi lé bìa wa wáa tonkaa mi cōn, à bán míten buee wíoka fεε bìo túara ho vūahú yi à na mia. ²⁸Warén á tò mu wán á le Dónbeeni Hácírì mún tà mu le wa máa jì sèrò mí wán máa dà máa khíí. Hā làndáwá na bìo henía nōn mia na mi ko mi bè yi lé hía kà: ²⁹Mi wé yí là le muinì taa. Mi yí dí cāni. Mi yí là bùaa na yí fūaana taa. Mi pa míten ho há-fénló là ho bá-fénló là mí síwà yi. Ká mi wee dàñ pa míten bìo bún búenbúen yi, se mu se.

Ká mi foó.»

³⁰ Bún món á ba nōn ho wōhú bìa ba le mí ì tonka yi á ba wà van ho Antiosi. Bio ba vaá dōn bín, á ba von bìa búenbúen na tà a Krista bìo á kúaa mín wán, à ba nōn ho vūahú mu ba yi. ³¹Bìo ba kàranna ho, á ba búenbúen zāmakaa ho bàn bióni na henía ba sīa bìo yi. ³²Bìo ó o Zude là a Silaasi hía lé ba jì-cúa fεerowà búí, á ba kará bín míana là mín zàwa kèrètíewa, á henía ba sīa, à ba wíoka yí ho pānká. ³³Ba dá dóka mí yi ho Antiosi yi. Bún món á ba dó ba cāawése, á bán le ba bè wā-tente, à ba día ba á ba yèrémāa van bìa tonkaa ba cōn, ³⁴[§] ³⁵ò o Poole là a Baanabaasi kará ho Antiosi yi. Á barén làa bìa tà a Krista bìo cèrèεe búí wee kàrán ba nùpua, á wee bue o Núhúso bióni.

O Poole là a Baanabaasi saawaa mín yi

³⁶ Wizooni bìo yen bún món, ó o Poole bía nōn o Baanabaasi yi: «Wa bínì tè hā lórà búenbúen na wa buera le Dónbeeni bióni yi, à búεekí wán zàwa kèrètíewa à loí le ba bio wó kaka.» ³⁷O Baanabaasi lá wi ò o fé o Zān na ba le Maaki à bèráa. ³⁸Ká a Poole màhá yí tà a féro, lé bio ó o bínia ba món ho Pānfílii kōhú yi, á yí bínia yí sá tonló làa ba.*

³⁹ Wāanìi na here kera ba pàahú mu bìo yi, fúaa ba saawaa. Ó o Baanabaasi fó a Maaki á ba lá ho won-beeni à ba nōn ho Siipere kōhú. ⁴⁰Ò o Poole wón bēn léra a Silaasi. Sāni ò o lén, á bàn zàwa kèrètíewa kàrafāa wo o Núhúso yi. ⁴¹O káa ho Siirii là ho Silisii

† 15:17 Mi loí Amōōsì vūahú 9.11-12 ‡ 15:20

(Lévítique) 18.6-23; 17.10-16 § 15:34

Le Dónbeeni bióni vōnna búí yi á bìo kà lé bio túara sà là bióni mu jii: «Ká a Silaasi wón le mí ì kēení bín.»

* 15:38 Mi loí Bè-wénia 13.13

kāna yi, á wee séení ba kèrètíewa kuio à ba siadéro o Krista wíoka fàrá tīn.

16

O Poole fó a Timotee á ba bò mín

¹ Bún món ó o Poole wà van ho Dεεbe lóhó, á ðīn bín vannáa ho Lisitere lóhó. Nii búí na ba le Timotee na tà a *Krista bio á wi ho lóhó mu yi. O lé o zúifúwá hīnzoró na lé o kèrètíe háá á te mí za. Ká bàn maá lé o *Kεεeki nii. ² Ba kèrètíewa na wi ho Lisitere lè ho Ikoniyuumu lórá yi á wee wíoka a yèni. ³ O Poole lá wi ò o fé o à ba wé páaní bè mín. Ó o le ba kúii wo ba *zúifúwa na wi bín bio yi, lé bio ba búenbúen zū mu le bàn maá lé o Kεεeki nii. ⁴ Hā lórá búenbúen na ba wee káa yi, á ba wee bío bio ba tonkarowà lè ba kèrètíewa ya-díwá wānía tò wán ho Zeruzaleemu yi à na bia tà a Krista bio yi, ká ba à bío na ba yi le ba wé bè mu yi. ⁵ Ba kèrètíewa kuio wíokaa fàrá ðīn, á siadéro o Krista yi wi, á bia tà a Krista mu bio wee dé wán làa wízoní.

Le Dónbeenì le o Poole lén va ho Masedu-ana

⁶ Le Dónbeenì Hácírí hò ba le ba yí vaá bue le Dónbeenì bíonì ho Azii kóhú yi. Á ba káa ho Firizii lè ho Kalasii kāna yi á wà. ⁷ Bio ba vaá ðōn ho Mizii kóhú jii á ba le mí ì va ho Bitinii kóhú yi á à loñ. Ká a Yeesu Hácírí màhá yí nōn mu wóhú ba yi. ⁸ Á ba wáa káa ho Mizii kóhú yi á lion ho Torowaasi lóhó wonna ðīnní. ⁹ Ho tīnàahú á bio búí zéénia mīten là a Poole. O mon ho Maseduana kóhú núpue búí ò o muina ðīn á wee fio wo ká síi: «Buen ho Maseduana yi à buee séení wen.» ¹⁰ Mí lahó yi á wa ðéénia wee cà bio wa à wé wé á à varáa ho Maseduana, lé bio wa wáa zū le lé bín á le Dónbeenì von wen le wa va bue mí bín-tente à na ho kóhú mu núpua yi.

Ho Filiipu yi, ó o háa na ba le Lidi tà a Núhúso bio

¹¹ Wa zon ho won-beeni ho Torowaasi yi á téréna van ho Samotaraasi kóhú na mu jumum kínia yi. Mu bàn tá na lée tōn, á wa van ho Niapoliisi lóhó. ¹² Lé bín á wa ðīn yi vannáa ho Maseduana kóhú sōn-kéní na bio sã ho Oroomu yi bàn ló-beeni na ba le Filiipu. Ho Oroomusa cèrèe hía kará ho lóhó

mu yi. Hón lóhó so á wa wó wízoní bio yen yi. ¹³ Ho *Sabaa zoñ, á wa hínōn ló ho donkíahú á wà lion ho vūhú jii, le jún-sí á wa lí yí ba *zúifúwa fioró lahó bín. Wa lí yú ba háawa búí à ba kúaa mín wán, á wa kará tà há láakáwá làa ba. ¹⁴ Ba háawa mu ni-kéní ba le Lidi. O wee lé ho Tiatiire lóhó yi, á wee duan lè há pōnsō-muna na yáwá here. O wee kōnbi le Dónbeenì. O kará wee tántá mí jnikōna wa bíoní yi, ó o Núhúso wó ó o wíokaa wee jí bio ó o Poole wee bío sese. ¹⁵ Orén lè mí zīi núpua á ba bátízera. Bún món ó o bío bio ká á vōnnáa wen: «Ká mi wee leéka le ī tà a Núhúso yi bio bon, à mí buee làa ī zīi.» Ò o ðīn lan wen fúuu á wa tà van.

Bio wó ho Filiipu kàsó zīi yi

¹⁶ Wizonle búí, ká wà wee va ho fioró lahó yi, á ton-sá háa búí na lé o tīhānii bueé sã wa yahó. O wee yí wári cèrèe ho tīnló mu bio yi à na mí júnása yi. ¹⁷ O bò warén là a Poole món, á wee bío pōnpōn ká síi: «Ba núpua na kà lé le Dónbeenì na dà mu bio búenbúen wán ton-sáwá. Ho wóhú na wee káni ba núpua lé hōn bio ba wee bue à na mia.» ¹⁸ Wízoní cèrèe yi ká lé bún ó o háa mu wee wé. Fúaa o Poole sīi cà cà, á yèrémáa bía nōn o cíná na ó o wee sáráa yi: «Le ī bío mu na foñ: O Yeesu yèni pánká yi, à ū lén día á háa mu lōnbio.» Mí lahó yi ó o cíná ðéénia wà día á háa. ¹⁹ Bio ó o háa mu júnása mon à bio ó o lá wee yí na ba yi á júhú wáa bó, á ba wíira a Poole là a Silaasi vannáa ho pánká bānsowà cōn ba zāamáa fēmínló lahó yi. ²⁰ Ba buan ba vannáa bán na lé ho *Oroomusa tūiá fεerowà cōn, à ba bía: «Ba núpua na ká ðīn wee kánká wa lóhó. Barén lé ba *zúifúwa, ²¹ à warén na lé ho Oroomusa á ba màhá wee kārán lè mu bè-wénia búí na wa làndá le wa yí wé.» ²² Á ba zāamáa mún sīa cà a Poole là a Silaasi yi. Á ba tūiá fεerowà le ba ten ba sīa, à ba le ba ha ba lè há fīnfoóní. ²³ Bio ba han ba vó, á ba kúaa ba ho kàsó yi, à ba henia mu nōn o paro yi le o pa ba yi sese. ²⁴ Bio ó o paro já bín ká síi, ó o buan ba zoó kúaa ho kàsó zīi fīkóhú, á kúaa há súrúkúwa ba zení yi.

²⁵ Bio ho tá wà vaá sanká à mànì, ó o Poole là a Silaasi wee fio ká ba à khōnì le Dónbeenì. Á ba kàsósa na ká wee jí ba cōn.

²⁶Yio bueé tĩ à ho tá zà lè mí sòobéé, á dèkíó ho kàsó zĩ. Hā wonna búenbúen dèníá hénkaa, á ba kàsósa búenbúen zúakùaríwà feera. ²⁷Ó o paro sīna. Bio ó o mōn à ho kàsó zĩ zūajiní hénkaa, ó o wee leéka le ba kàsósa búenbúen lùwa, ó o dò mí khà-tóní lẹ mí ì búe lè mítén. ²⁸Ó o Poole wāmaa pōnpōn o wán: «Yí yáa ūten. Wa búenbúen wi hen.» ²⁹Ó o paro le ba buen lè mu koomu. Á ba buan mu buararáa ó o fó ò o bánbáa vaá zon le zī-za yi ká a wee zà lé le zání, á zoó búrá a Poole là a Silaasi tá. ³⁰Bún mōn ó o fó ba lóráa ò o tùara ba yi: «Minén nùpua mu, lé mu yén á ĩ ko à ĩ wé à fennáa?» ³¹Á bán bía non wo yi: «Tà a Núhúso Yeesu bìo, á ūnén lè ū zĩ nùpua á à fen.» ³²Á ba bía a Núhúso bio non orén là a zī nùpua búenbúen yi. ³³Ho tĩnàahú mu yi, ho pàahú dà-kéní kéní mu yi, ó o nìi fó ba vaá seera dokuaa. Ó orén lè mí zĩ nùpua búenbúen á ba dèníá bátízera. ³⁴Bún mōn ó o fó a Poole là a Silaasi yòorarára mí zĩ, á yòó non mu bè-dínii ba yi. O nìi mu lè mí zĩ nùpua búenbúen sīa wan, lé bìo ba tà le Dónbeenì bìo.

³⁵Bìo ho tá tōn, á ho Oroomu tũíá fèerowà tonkaa ba nùpua le ba vaa bío le yia wee pa ho kàsó zĩ yi à kúia ba nùpua mu le ba lén. ³⁶Ó o paro bueé bía mu non o Poole yi kà síi: «Ba tũíá fèerowà á non le jii le ba kúia mia. Mí wáa dà a lé á à lén làa hээрà» ³⁷Ká a Poole màhá bía non bia ba tonkaa yi: «Warén na bìo sà ho Oroomu yi á ba han ba zàamáa yio yi à ba yí cíftó wen làa bìo mu lá ko mu wéráa, á buan wen vaá kúaa ho kàsó yi. Á ba wáa ñin ñin le mí ì kúia wen ká mu sá máa jí. Bún léé bìo na yí dà máa wé. Mí vaa bío le barén mítén buen buee kúia wen.» ³⁸Á bán bíníá vaá bía mu non ho Oroomu tũíá fèerowà yi. Bìo ba jí le o Poole là a Silaasi á bìo sà ho Oroomu yi, á ba zónkaa. ³⁹Á ba wáa buara bueé bía non ba yi le mí wó khon. Bún mōn á ba kúaará ba, à ba yankaa ba le ba lé ho lóhó yi à lén. ⁴⁰Bìo ó o Poole là a Silaasi ló ho kàsó yi, á ba wá van o Lidi zĩ. Ba mōnka mín zàwa kèrétíewa wán, á heníá ba sīa. Bún mōn á ba wá.

17

O Poole là a Silaasi wà van ho Tesaloniiki lóhó

¹O Poole là a Silaasi ló lè ho Ānfiipoliisi lè ho Apolonií lórá yi á vaá dōnnáa ho Tesaloniiki. Ho lóhó mu á ba *zúífúwa kàránló zĩ wi yi. ²Ó o Poole wà van bín làa bìo ó o lá wee wé wéráa mu. Orén lè ba nùpua na bín wàanía le Dónbeenì bíonì vūahú bíonì wán hā *Sabaawa bìo tīn na sà mín yi. ³O wee zéení hā bíonì mu yara làa ba, le mu túara ho vūahú mu yi le yia le Dónbeenì mōn léra ko ò o lè, à hí, à vèe. O wee bío na ba yi: «O Yeesu mu na á ĩ wee bío bìo làa mia, wón lé *Yia le Dónbeenì mōn léra.» ⁴Ba nùwā yen búí tà mu yi, á lééra là a Poole là a Silaasi. Ho *Kerēsisa cèrèe na wee kōnbi le Dónbeenì á mún tà ba bìo á wee bè làa ba, lè ba háawa cèrèe búí na níní se mún. ⁵Ká ba zúífúwa á le yandee màhá sú mu bìo yi. Á ba hínon cōnkaa ba nìkora nùwā yen búí hā bonfúaa yi á kúaa mín wán, á súkúra ba zàamáa séeníá, á kánkkaa lè ho lóhó díníá. Ba fiira van o Zasōn zĩ á wá vaá zoó cà a Poole là a Silaasi á à léráa ho lóhó nùpua na kúaa mín wán yahó. ⁶Á bìo ba zoó khon ba yi, á ba fó a Zasōn làa bia tà a *Krista bìo nùwā yen búí á lóráa ho lóhó tũíá fèerowà cōn, á ba wee bío pōnpōn: «Ba nùpua na kà héra kánkkaa ba nùpua hā lùu búenbúen yi lè mí kàránló. Ba mún wáa bueé dōn hen, ⁷ó o Zasōn tà á ba làara a wán. Ba búenbúen yí máa tà bè ba bá-zàwa bée Sezaare làndá yi. Ba le bée búí wí á yèni ba le Yeesu.» ⁸Hā bíonì mu á cíina ba zàamáa lè ho lóhó tũíá fèerowà sīa. ⁹O Zasōn làa bia tà a Krista bìo á sàánía le wárí na ba ko ba sàání á ba díá ba.

O Poole là a Silaasi wà van ho Beeree

¹⁰Ho tá hīníní, á ba kèrétíewa na bín dèníá le o Poole là a Silaasi lé à lén va ho Beeree lóhó. Bìo ba vaá dōn bín á ba wá van ba zúífúwa kàránló zĩ yi. ¹¹Ba zúífúwa na ba vaá yú bín á wee tà hén mí yiwa á po bia ho Tesaloniiki lóhó yi. Ba tà jí le Dónbeenì bíonì sese. Làa wizooní ká ba wee kàran le Dónbeenì bíonì sese, à loñ le bìo ó o Poole wee bío so bon le. ¹²Bia tà a Krista bìo ba tíahú á boo. Ho Kerēsisa tíahú, á ba háawa na níní se cèrèe lè ba báawa cèrèe à mún tà a Núhúso bìo. ¹³Ká bio ho Tesaloniiki zúífúwa jí ò o Poole wee bue le Dónbeenì bíonì ho Beeree yi, á ba wá buara bín á tīn bueé kánkkaa hón lóhó so nùpua, á lunkaa ba yilera. ¹⁴Á ba kèrétíewa dènía le o Poole híní lén à dé mí yahó lè mu yámú jumu cōn.

ò o Silaasi là a Timotee bán kará ho Beeree yi. ¹⁵ Bia bò là a Poole á lèenfa wo fúuu fúaa ho Ateena lóhó. Bio ba le mí ì bíní á à va ho Beeree, ó o Poole háania ba le ba vaa bío le o Silaasi là a Timotee bánba ja mí môn buen fúafúa.

O Poole ni-cúa na ó o fèera ho Ateena yi

¹⁶ Pàahú na ó o Poole wi ho Ateena yi á pan o Silaasi là a Timotee, ó o mōn à ho lóhó mu sú là hā dofi-kansiwà, á mu wee vá a yi.

¹⁷ O wee wàaní là ba *zúifúwa làa bìa yínoí ba *zúifúwa na wee bùaaní le Dónbeení na ó o wee yí ba kàránlò zíi yi. Làa wizooní ká a wee wàaní là ba nùpua na ó o wee yí ba fèminlò lahó yi. ¹⁸ Ba Epikuríewa* là ba Sitoyisíewa† nùwā yen mún wee buee wàaní làa wo. Ba búí wee tũaka mín yi ká síi: «O dàn bíoro mu, lée webio ó o yàá òn wee bío kà.» Ba búí bán èn le: «Mu ka lòn dofi-vio bio ó o wee bue.» Ba wee bío bún lé bio ó o Poole wee bío o Yeesu bío, là ho vèeró bio.

¹⁹ Á ba buan wo vannáa ho lóhó tũia fèerowà cōn, à ba bíaa non wo yi: «Mu bè-finle na á ũ wee kàrán là ba nùpua á fo dà a zéení yahó làa wen le? ²⁰ Bio wa wee jí ká lée bè-fia wa cōn, á wa wi à wa zūn mu kúará.» ²¹ Á bio ho Ateenasaa búenbúen là mí kàyáwá èn wa là mí sòobéé lé mu bè-fia na wee wé bàn jíló là mu láakáwá tàrò.

²² Ó o Poole wáa líí hínon yòó òn ho lóhó tũia fèerowà yahó ò o bíaa: «Ateenasaa, í mōn mu le hā dofiina bùaaníló bio èntín wi mia làa sòobéé. ²³ Lé bio á í hēekaa mí lóhó yi á mōn mu biowa na mí sonka mí dofiina bùaaníló bio yi. Í yàá pá mōn le muini yeení lahó búí à bio ká lé bio túara le wán: «Dofíní na á nùpue yí zū.» Áwa! Á bio mí wee bùaaní ká mí yí zū mu, lé bún á ínén buara wà bueé zéení làa mia. ²⁴ Le Dónbeení na léra ho òmíjíná là mu biowa na wi ho yi búenbúen, na lé ho wáayi là ho tá Nuhúso, á yí máa zoo keení hā zíní na ba nùpua wee so mítén na le yi. ²⁵ Le màkóo míaa à nùpue wé bio búí

na le yi. Lerén lé òn wee na le mukāni ba nùpua yi, là mu bío búenbúen. ²⁶ Le òn o nùpue nì-kéní wán á léraráa hā síwà nùpua búenbúen hēera bàráka ho tá wán, á wáana ba kána súaa, á fúaaana hā pōnna jíní ònina. ²⁷ Le Dónbeení wó ká síi bèra na à ba nùpua càka le. Hàrí ká ba wee hēe víná càraa le, jún-sí ba à yí le. Túia òn, le Dónbeení yí khèra là wa nì-kéní kéní. ²⁸ «Lé bio wa mukāni ló lerén lé òn ní yi. Lé lerén non wa wee dàn varákaráa.» Mí len-béwá búí yáá mún bíaa mu wéréwéré ká síi: «Wa lé le zàwa.» ²⁹ Á bio wa lé le zàwa, á wa yí kò à wa tèe le Dónbeení làa sánú táa wáí táa huua kansiwá hùúu, bún na ba nùpua kará lon mí yiwa á wó mítén. ³⁰ Hā pōnna na ba nùpua fù yí zū mu bío yi, bún le Dónbeení wáa yí máa loñ yi ho zuia. Bio ká wán á ba nùpua búenbúen lé bìa le wee ve hā lùaa búenbúen yi, le ba yèrèma mí yilera lé mí wárá. ³¹ Wizonle dà-kéní búí lé òn le Dónbeení bàrá, ò o nùpue na le léra à cítí ho òmíjíná búenbúen là ho térénlò. Le vèenía o nùpue mu, à zéení lé ba nùpua le orén lé yia le léra ò o fí le cítí mu.» ³² Bio ba já ò o Poole wee bío ho vèeró bio, á ba búí wee yáa mí jíní yi na a yi. Ba búí èn wee bío: «À ũ bíoní mu jíló á wa à pa làa pōn-veere.» ³³ Lé bún wán ó o Poole èn wà ò o díaa ba. ³⁴ Ká ba nùwā yen búí bán pá bò a Poole yi, á tà a *Krista bío. O búí lé ba tũia fèerowà nì-kéní na ba le Denii, là a háa búí na ba le Damariisi, à pá bíni séení ba búí.

18

O Poole van ho Korente

¹ Bún mōn ó o Poole ló ho Ateena yi á van ho Korente* lóhó yi. ² O vaá fò mín làa zúifú nìi búí na ba le Akilaasi bún. O nìi mu ton ho kōhú na ba le Pōn yi. Orén lé mín háa Piriisiye ló ho Italii kōhú yi á buara ho Korente yi yí míana, lé bio ho *Oroomu bá-zàwa bée Koolode non le jii le ba *zúifúwa

* 17:18 EpikuríEWA: Ba lé ho Keréesi kōhú bè-zúnlò búí na lé o Epikuure nì-kenínia. Ba wee cà bio ba a wé ká le lònbee máa yí ba. Ba wee leéka le ho òmíjíná bio búenbúen lé ho wé fèráa mín. † 17:18 SitoyisíEWA: Ba lé ho Keréesi kōhú bè-zúnlò búí na ba le Zenon nì-kenínia. Ba wi ba zūn bio ho òmíjíná biowa wee wéráa, á wi ba yí le sí-hebúee à sánsá le lònbee là mí síwá búenbúen.

* 18:1 KorEnte: Ho lé ho Akayii kōhú ló-beeni. O Poole pàahú ká ho nìpomu boo làa sòobéé. Ho yèni híaa wee lé ho há-fénlò là ho bá-fénlò là mí síwá na wee wé ho yi bío yi.

búenbúen lé ho Oroomu lóhó yi. Ó o Poole wà van ba cǎn. ³À bìo ó orén làa ba tonlò lée dà-kéní, á ba wáa páanía kará wee bí há sǎnna na wee tá lè há bùkúwá. ⁴Há *Sabaawa lè mí dà-kéní kéní yi ó o Poole wee wé lá le bíoní ba zúífúwa kàránlò zǎi yi, á wee cà ò o bío búe ba zúífúwa lè ho *Kereesisa júná.

⁵Bìo ó o Silaasi là a Timotee ló ho Mase-duana yi buée dǎn, ó o Poole yahó wáa sá le Dónbeení bio zéenílò mí dǎn, á wee bío mu wéréwéré na ba zúífúwa yi le o Yeesu lé *Yia le Dónbeení mon léra. ⁶Ká ba zúífúwa mu màhá pá a bìo à ba wee là a, ó o Poole púrúnna mí sǎ-zǎnia khúnkhùnì kúaa ba wán[†] ò o bíá non ba yi: «Hen ká mi vúnun, se mu lé minén mi bæere á mu ló yi. Núpue máa túa mi bìo làa mi. Bìo ká wán á ì wáa à va bìa yínón ba zúífúwa cǎn.»

⁷Ò o ló bín á wà van nìe búí na ba le Titiyuusi Zusituusi cǎn. O nìe mu wee kǎnbi le Dónbeení, á zǎi wí ba zúífúwa kàránlò zǎi nisání. ⁸Ba zúífúwa kàránlò zǎi jǎhúso na ba le Kirisipuusi lè mí zǎi núpua búenbúen á tà a Núhúso bio. Á ho Korentesa cǎere na jǎ a Poole bíoní á mún tà a Núhúso bìo á ba bátízera.

⁹Ho tǎnàahú búí yi, ó o Núhúso zéénia mítén là a Poole, á bíá non wo yi: «Yí zǎn bìo búí. Yí wé tété, wé bío ká ù wà. ¹⁰Ìnén wi làa fo á núpue na dà a sǎnsá fo á à bóoní yi wón mía, lé bìo ba núpua na bìo sǎ mì á boo ho lóhó na kà yi.» ¹¹O Poole wó le lúlú-kùure lè mí sanká ho Korente yi, á kàránna ba núpua bín lè le Dónbeení bìo.

¹²Bún món á ho Oroomu nìe Kaliyon á ba bàrá ho Akayii kǎhú jǎhú wán. Lé bún pǎahú á ba zúífúwa lò a Poole wán. Ba wǎira a buan vannáa le cítíi fíiníi, ¹³à ba wee bío: «Bìo ó o nìe na kà le ba núpua wé búaanínaa le Dónbeení á wí mí dǎn làa bìo á wa làndá le mu wéráa.» ¹⁴Bìo ó o Poole le mí zoó bío, ó o Kaliyon kúio o jǎi ò o wee bío lè ba zúífúwa: «Minén zúífúwa, mu lá lée wékhe búí na búaa tǎa bè-vio búí na wa làndá hò á ì lá à tà á à jǎi mí cǎn làa bìo mu lá ko mu wéráa. ¹⁵Ká bio mu lé há bíoní, lè há yènnáa, lè mí kúrú làndá bìo, á lé minén mitén ko à mi loí mu

yahó yi. Ìnén máa fí hǎn tǎiáwá so síi bàn cítíi.» ¹⁶Ò o le ba lén. ¹⁷Á ba búenbúen wáa wǎira a Sositeena na lé ba kàránlò zǎi jǎhúso á wee ha le cítíi fíiníi. Ó o Kaliyon cǎkè ò o yí dó mí jǎi ba yi.

O Poole bǎina van ho Āntiosi

¹⁸O Poole pá kará dá dóka mí yi ho Korente yi. Bún món ó o díá mín zàwa kèrètíewa ò o wà van ho Sǎnkeree lóhó wanna dǎnníi. Sǎni ò o zo ho won-beení ó o non mí jǎhú á ba leera, lé bìo ó o lá dó mí jǎi non le Dónbeení yi bìo búí dǎn yi.[‡] Ò orén là a Pirisiye lè mín báa Akilaasi á zon ho won-beení á vannáa ho Siirii kǎhú. ¹⁹⁻²¹Bìo ba vaá dǎn ho Efèeze yi, ó o Poole wà van ba *zúífúwa kàránlò zǎi yi, á vaá zoó wee wǎani làa ba. Ba fióra a le o cǎaka cúa-yen, ó o yí tà. Ò o bíá bio kà non ba yi á wà díaráa ba: «Ká le Dónbeení tà á ì ì va ká ì ì bǎn ì buen mi cǎn.» Ò o Poole zon ho won-beení ho Efèeze yi á wà ò o díá a Pirisiye là a Akilaasi. ²²Bìo ba vaá dǎn ho *Sezaaree lóhó, ó o ló van ho Zeruzaleemu, á vaá tǎenia ba kèrètíewa kuure yi. Bún món ó o wà van ho Āntiosi. ²³O cǎkaa yú bín á bò yi wàráa. O kǎa ho Kalasii lè ho Firizii kǎna yi, á wee hení ba kèrètíewa búenbúen sía le Dónbeení bìo yi.

O Apoloosi van ho Efèeze lè ho Korente

²⁴Zúífú búí na ba le Apoloosi á buara ho Efèeze yi. O wee lé ho Alekisǎndiri lóhó yi. O lé o núpue na zǎ há bíoní. O mún zǎ le Dónbeení bíoní vǎahú bíoní làa sòobé. ²⁵Ba kàránna a là a Núhúso wǎhú bìo. O non mítén á wee bue ká a zéení bìo ó o Yeesu bìo wóráa binbirí à na ba núpua yi. Ho *bátéemù bìo dǎn yi, ó o Zǎn bátéemù bìo na ba kàránna làa wo lé bún mí dǎn ó o zǎ. ²⁶O wee bío ba *zúífúwa kàránlò zǎi yi ká a poní séra. Bìo ó o Pirisiye là a Akilaasi jǎa a bíoní, á ba fó a, á wíokaa zéénia le Dónbeení wǎhú bìo binbirí á non wo yi. ²⁷Bún món ó o Apoloosi wí ò o va ho Akayii kǎhú, á bàn zàwa kèrètíewa henía o síi mu bìo yi. Ba yáa túara ho vǎahú tonía non bìa tà a *Krista bio na wí ho kǎhú mu yi, le ká a Apoloosi mu

† 18:6 Mí loí Matiye vǎahú 10.14 ‡ 18:18 Mí loí Miló vǎahú (Nombres) 6.1-21. Ba zúífúwa cǎn ká yia fú wé dó mí jǎi le mí ì wé bío búí á à na le Dónbeení yi, à bànso jǎhú á foohú máa bǎn bíi bè wán. Ká ho pǎahú na ó o wee leéka bìo á jǎi sú, ò o màhá lè mí jǎhú.

vaá dǎn ɓa, à ɓa ɓua a sese. Bìo ó o vaá dǎn bín á le Dónbeenì sãamu wó ó o séenia bia tà a Krista bio làa sòobé. ²⁸O jì-cúa na ó o wee lá búenbúen á ɓa zúífúwa yí máa dàñ bío bio búí dání yi. O wee ðin le Dónbeenì bióní vūahú bióní wán à zéénínaa mu wéréwéré na ɓa yi le o Yeesu lé *Yia le Dónbeenì mǎn léra.

19

O Poole van ho Efɛze

¹Pàahú na ó o Apoloosi wi ho Korɛnte yi, ó o Poole lá ho wǎhú na ló hǎ búaa yi á van ho Efɛze. Kèrɛfɛwa nùwǎ yen búí ó o vaá yú bín. ²ó o tùara ɓa yi: «Pàahú na mi tà a *Krista bio á mi so yú le Dónbeenì Hácírí le?» Á ɓa bía nǎn wo yi: «Wa yàá ðin yí já Dónbeenì Hácírí bio yí mǎn.» ³ó o Poole bínia tùara ɓa yi: «Ó, o, á lé ho *bátéemù yén á mi yú?» Á ɓa bía: «Lé o Zǎn bátéemù.» ⁴ó o Poole wáa bía: «O Zǎn hía wee bátízé bia wee tà yèrémá mí yilera lè mí wára, á wee bío là a *Isirayɛle nìpomu le ɓa tà yia wà a buen orén mǎn bio, o Yeesu.»

⁵Bio ɓa já hǎn bióní so vó, á ɓa tà ó o bátízera ɓa o Nùhúso Yeesu yèni yi. ⁶ó o Poole bò mí níní ɓa wán, á le Dónbeenì Hácírí lion ɓa wán. Á ɓa wee bío hǎ sif-viò bióní, á wee fɛ le Dónbeenì jì-cúa. ⁷Ba nùpua mu búenbúen á à yí pírú jun síi.

⁸O Poole yí máa khí ɓa zúífúwa kàránlò zǐi yi. Píina bio tǐn ká lé bín ó o wee ɓuee bío yi ká a poní séra. O wee bue le *Dónbeenì béeni bio, á wee cà à bia wee jí a cǎn à tà mu yi. *Ká ɓa búí màhá tun mí yiwa, á pá le mí máa tà a Yeesu bio, á wee zuaŋka a Nùhúso wǎhú yi ɓa zàamáa yìo yi. Ó o Poole fó bia tà a Krista bio á wára ò o díá ɓa. Làa wizoóní búenbúen ká a wee ɓuee wáani lè ɓa nùpua o Tiranuusi kàránlò zǐi yi. ¹⁰O wó mu á ðǎn hǎ lúliúo bio jun. Lè búñ nǎn á ɓa zúífúwa làa bia yínǎn ɓa zúífúwa na wi ho Azii kǎhú yi búenbúen á jánáa o Nùhúso bio.

O Sevaa zàwa nùwǎ hɛjun bio

* ^{19:19} wén-hǎnló: Hón pàahú so yi, ká le wén-hǎnló dà-kéní lé o nùpue nì-kéní wizon-kùure sámu sáání. † ^{19:24} Aatemiisi: O lé le dofiní há-nii búí. Ho Efɛze yi, á ɓa wee bío le orén lé yia á ho tá lè mí bio búenbúen sǎ yi. Orén lé yia ɓa wee wé fio yi à búeráa ho ðínlò, à sání mún jinnáa. Ba zǐ-beeni na ɓa hía son o dofiní há-nii mu bio yi bàn síiwá hía yí boo mu pàahú.

¹¹Le Dónbeenì wee wé mu yéréké bè-beera là a Poole níi. ¹²Hàri hǎ sǐ-zǐnia lè hǎ nín-kéníwǎ na ðǎn o Poole sǎnia á ɓa wee bè ɓa vǎnvarowá wán à ɓa wa, à ɓa cínáwa lé bia ɓa wi yi. ¹³*Zúífúwa nùwǎ yen búí na wee hée léka hǎ lùu yi à ja ɓa cínáwa lén bia ɓa wi yi, á mún le mí ì wé è loñ ká mí dà a ja ɓa là a Yeesu yèni pànká. Ba wee bío lè ɓa cínáwa kà síi: «Mí lé là a Yeesu yèni pànká, yia ó o Poole wee bue bio.» ¹⁴Bia wee wé mu lé o zúífú nii na ɓa le Sevaa na lé ɓa yankarowá jùhúso beeni zàwa nùwǎ hɛjun. ¹⁵Ká a cíná màhá bía nǎn ɓa yi: «O Yeesu á ì zǐ, á mún zǐ a Poole. Ká minén bèn lé ɓa yén?» ¹⁶ó o nii na ó o cíná wi yí á zon ɓa wán, á dàrina ɓa, á han lè mí sòobéé bóoníkaa yi á ɓa lùwa ló le zǐi yi mí káamáa. ¹⁷Ho Efɛze zúífúwa làa bia yínǎn ɓa zúífúwa búenbúen já bio wó, á ɓa búenbúen zǎna, á wiokaa wee kǎnbi o Nùhúso Yeesu yèni. ¹⁸Bia tà a *Krista bio cèrèè búí wee ɓuee bío à zéeni bío ɓa wó ká mu yí se wéréwéré ɓa zàamáa yìo yi. ¹⁹Mu nín-símú wérowá cèrèé á buan mí vǎnna á ɓueé cǐna ɓa nùpua búenbúen yahó. Ba càtfo hǎ vǎnna mu yàamu, á mu yú wén-hǎani* muaaseé búará-jun làa pírú. ²⁰Lé ká síi ó o Nùhúso bióní wee ben fèráa hǎ lùu ká le wà. Le ðàn pànká á ɓa nùpua wee mi.

O Demetiriyuusi bióní na ó o kánkáa ho Efɛze yi

²¹Ká búñ biowa so búenbúen wó khíina, ó o Poole le mí ì káa ho Maseduana lè ho Akayii kána yi á va ho Zeruzalɛemu. O wee bío bio ká mí yi: «Hen ká ì vaá dǎn bín, á ì mún ko à ì dǎ ho *Oroomu.» ²²ó o tonkaa o Timotee là a Erasiite na làa wo wee séeni mín le ɓa va ho Maseduana, ò orén mí bæere wón kará dóka mí yi ho Azii kǎhú yi.

²³Mu pàahú ò o Nùhúso wǎhú bio á kánkáa ɓa nùpua dàkhíina ho Efɛze yi. ²⁴O donkhue-sǐ-pà búí na ɓa le Demetiriyuusi á hía wi ho Efɛze yi. Orén lé yia wee pá a dofiní há-nii Aatemiisi† zǐ-beeni ðàn bè-zàwa lè le wén-hǎani. Bia wee sá a cǎn á wee yí le wári na boo mu bio yi. ²⁵Wizonle

búi ó o nìi mu von mí ton-sáwá làa bia làa ba tonló le mí ì wé dà-kéní á kúaa mín wán, ò o bía non ba yi: «Minén nùpua mu, mi zū mu kénkén le lé ho tonló na kà bìo yi á wa nìi bio wee dérää wán. ²⁶Háyà! Ò o nìi mu na ba le Poole bìo na ó o wee wé á mi wee mi, á wee jí. O wee bío le hã doffi-kansiwà na ba nùpua wó mítén á yínón doffina. Á ba nùpua cèrèe tà a bìo ho Efèeze yi. Hàrí ho Azii kòhú nùpua ó o vó ká cínú. ²⁷Mu wà làa bún, á wa tonló yèni á à yáa. Mu yínón bún mí dòn. Wa doffíní hã-nii Aatemiisi zì-beeni na ba son non wo yi á bìo jùhú mín máa kéí. Orén mí bæere á bìo mín máa bīni máa wé here ba nùpua yi. Wón na á ho Azii kòhúsa lè ho dímíjǎ nùpua búenbúen wee ùaani.» ²⁸Bìo ba já hã bioní mu, á ba sīa cã, á wee wãamaka ká ɓa a bío: «Ho Efèezesa Aatemiisi lée doffíní hã-beeni!»

²⁹Ho lóhó nùpua búenbúen kánkãa. Ho Maseduana kòhú nùpua nùwã jun búi na là a Poole lá wee bè mín va hã khúio, á ba wiikaa á bùunia bò yi buararää le wãani la-beeni yi. Ba lé o Kayuusi là a Arisitaaki. ³⁰O Poole lá wi ò o va a zoo ðin ba nùpua yahó, ká ba kèrètíewa hò a. ³¹Ho pánká ton-sáwá búi na wi ho Azii kòhú yi na lé o Poole mu bàn bñnlowà le ba bío na a yi le o wé mí sáberé ò o yí va bín. ³²Hón pãhú so yi, à ba zãamãa yí máa jí mín yi. Ba wee hée bío mín júná yi fúaa ba cèrèe búi yàa wáa yí zú mí kúeemínwánló jùhú. ³³Ba zúífúwa jàana a nùpue búi na ba le Alekisãndere á lée ðíní ba nùpua yahó. Á ba búi ló ɓa tíahú á zéenia bìo ó o ko ò o bío na ba zãamãa yi. Ó o Alekisãndere wáa hóníá mí ní dá ba zãamãa yi le ba wé tété, ò o wi ò o lá le bioní ba zãamãa yahó ká a zéeni le orén lè mín zàwa á níni máa mu yi. ³⁴Ká bìo ba nùpua zúna mu le o lé o zúífú, á mu bìo dà-kéní na kà lé bìo á ba búenbúen pãanía wee wãama á yú hã léèrèwa bìo jun síi: «Ho Efèezesa Aatemiisi lée doffíní hã-beeni!» ³⁵Mu véení, á ho lóhó pánká ton-sá vñn-túaro beeni lé yia ðánna bía le ba zãamãa á ba wó tété, ò o bía non ba yi: «Efèezesa, ba nùpua búenbúen zū le ho Efèeze lóhó lé hia pan wa doffíní hã-nii Aatemiisi zì-beeni yi, á pan o bàn kansí na

ló ho wáyai lion yi. ³⁶Nùpue yí dà máa kán mu. Èe ká mi màhá ko à mi wé wayi, ò o búi hía yí wé bìo ká ɓanso á yí lon mí yi. ³⁷Ba nùpua na kà á mi ɓuan buararää hen à ba non yí yáara bìo búi wa doffíní hã-nii zii, á mín yí bía yí khon yí non wo yi. ³⁸Hen ká a Demetiriyuusi lè mí ton-sáwá le o búi wó khon làa mí, á le cítíi fíló wizonle wi, á bia wee fí le mín wi. Le ɓa va bán cón. ³⁹Ká bioní pá bīnía wi mi cón bìo búi ðání yi, á bia wee kúee mín wán à loí ho làndá bìo, á dà à loí mu yahó yi. ⁴⁰Wa yí wó sese, á ba hía bío le lé warén wee káani ba nùpua bìo wó ho zuiá ká bìo yi. Lé bìo ho kúeemínwánló na kà á jùhú míá máa zéeni.» Bìo ó o bía hón bioní so wó, ó o le ba zãamãa saawaa.

20

O Poole van ho Maseduana lè ho Kerèesi

¹Bìo mu bìo na lá wee kánkãa ho lóhó yòò khíina, ó o Poole von bia tà a *Krista bìo kúaa mín wán, á henía ba sīa. Bún món ó o dó ba cãawése ò o wà non ho Maseduana. ²O káa hón kòhú so yi á bía bìo cèrèe á heníanãa bia tà a Krista bìo sīa, ò o ló bín wà van ho *Kerèesi kòhú. ³O kará bín á ðn hã pīina bìo tīn. Bún món ó o wi ò o lá ho won-beeni à va ho Siirii kòhú yi. Lé hón pãhú so yi á ba bía non wo yi le ba *zúífúwa lò a wán. Ó o díá ò o yèrémãa káa ho Maseduana. ⁴Bia lèenia wo lé o Beeree nìi Sopateere na lé o Piruusi za, là a Arisitaaki, là a Sekúnduusi na pãanía wee lé ho Tesaloniiki yi, là a Deebe nìi Kayuusi, là a Timotee. Á séení ho Azii kòhúsa Tisiiki, là a Torofiimu. ⁵Ba dú wa yahó á vaá pan wen ho Torowaasi yi. ⁶Warén bán lá ho won-beeni ho Filiipu yi ho *búurú na á ja-fini yí dó yi sánú díró món á wó hã wizoní bìo hònú á bò yi vaá ðnnãa. Bún món á wa vaá yú ba ho Torowaasi yi. Lée yàwá jùhú dà-kéní á wa wó bín.

Bìo wó ho Torowaasi yi

⁷Ho tíbírí zòn ká le wii wà líf zo, á wa kúaa mín wán le wa à sanka ho búurú* á à là. Á bìo ó o Poole lée sīn á à lén, ó o tà hã láakáwá lè ba nùpua fúuu fúaa ho tá sanka màní. ⁸Lé hã nónwíora bìo jun níi yi á wa yòò kúaa mín wán yi. Hã fíntéena cèrèe á ba zània bín. ⁹Yàronza fèe búi na ba le Etiisi

* 20:7 Mí loí Bè-wénia vñhú 2.42

á kará le bonkee jii. Bìo ó o Poole wee bío ká a wà fèe, á mu dāmu bó a yàronza fèe mu. Ó o yòò kùera hā nōnwiora bìo jun nī yi, á líf lùwá. Á ǵa le mí bueé hóoniá a ò o húrún. ¹⁰ Ó o Poole yòò lion, á líf bánbáa vaá lá a buan mí bàra yi ò o bía: «Mí yí dèé mí yiwa, lé o yio wi lua.» ¹¹ Ò o bīnía wà yòora, á yòò cèekaa ho búurú là. Bún mǵn ó o pá bīnía bía fúuu fúaa ho tá tǵn á wii hà, ó o màhà wà. ¹² O yàronza fèe ǵa buan wàráa ká a yio wi lua. Á ǵa búenbúen á mu wó sī-hìllè cǵn làa sòobé.

O Poole ðin ho Torowaasi yi á vannáa ho Milee

¹³ Bìo ó o Poole lon, lé ho bè ho wǵhú à varáa ho Asoosi lóhó, hen na á wa ko wa vaa yí o yi à wa páaní zo ho won-beeni. Á warén zon ho won-beeni dú a yahó jonnáa bín. ¹⁴ Bìo ó o bueé yú wen ho Asoosi yi, ó o páanía zon làa wen á wa wà van ho Mitileena lóhó. ¹⁵ Wa ðin bín vaá ló ho Siyoo kǵhú na mu jumú kínía yi mu tá na léé tǵn. Bún bàn tá na kún bīnía léé tǵn, á wa vaá ðǵn ho Samoosi kǵhú na mu jumú kínía yi. Mu bàn tá na bèn bīnía léé tǵn lé bìo wa vaá ðǵnnáa ho Milee lóhó. ¹⁶ O Poole yí wi ò o ðin būmaka mítén ho Azii kǵhú yi. Lé bìo ó o wi ò o bánbá vaa ðá ho Zeruzaleemu à ho Pāntekoote dí yí bín ká mu ðà a wé. Lé bún non ó o yí ló lé ho Efèeze cǵn.

O Poole bía lè ho Efèeze kèrètíewa kuure ya-díwá

¹⁷ O Poole tonkaa ǵa nùpua ho Milee yi le ǵa va ho Efèeze, à vaa ve ǵa kèrètíewa kuure ya-díwá na bín le ǵa buen. ¹⁸ Bìo ǵa bueé ðǵn, ó o bía non ǵa yi: «À lá ÿ buen-nōnzoñ ho Azii kǵhú yi jii, á bìo á ÿ buan lè ÿten ho pǵahú búenbúen na á ÿ làa mia kará mín wán á mi zū. ¹⁹ ÿ liinia ÿten á sá a Núhúso tonló lè le wéé lè le lònbee na yú mi, bìo ǵa *zúifúwa lò ÿ wán bìo yi. ²⁰ Mí zū mu le bìo ðà a séení mia ðàn ðèe woon á ÿ yí sánkaa mia. Mu búenbúen á ÿ buera, á kāránna làa mia ǵa zāamāa yahó lè mí zīnī yi. ²¹ Ba zúifúwa làa bia yínǵn ǵa zúifúwa á ÿ henía mu non yi le ǵa yèrèma mí yilera lè mí wárá, à tà wa núhúso Yeesu bìo. ²² Bìo ká wán lé mí tǵn wee ja ho Zeruzaleemu làa bìo le Dónbeeni Hácírí le ÿ wéráa mu konloon,

*ká ÿ mún yí zū bìo wà vaá yí mi bín. ²³ Hā lórá lè mí ðà-kéní kéní yi á le Dónbeeni Hácírí wee fèn jì ÿ zeñ wán le ho kàsò zoró, lè le lònbee lè mí síwá à pan mi bín. Bún mí ðòn lé bìo á ÿ zū. ²⁴ ÿnén cǵn á ÿ mukāni bìo júhú mía, ðíkà à bìo le Dónbeeni tonkaa mí bìo yi à yio lé, à le Dónbeeni sāamu bín-tente bìo zéenílò tonló na ó o júhúso Yeesu kāráfáa mi ÿ à ÿ sá à tií jii. ²⁵ ÿ hēera buera le *Dónbeeni béeni bìo mí búenbúen tíahú, ká bìo ká wán á ÿ wáa zū le minén ó o búí máa bīnī máa mi mi. ²⁶ Lé bún non á ÿ wee bíoráa bìo ká á à na mia ho zuia: Mí nì-kéní búí vīnía mítén á bānsò bìo máa tūa làa mi. ²⁷ Lé bìo le Dónbeeni bìo na á lé le mí ÿ wé búenbúen á ÿ zéeníá làa mia á yí ká ðèe. ²⁸ Minén mitén pa mitén bìo, à mún pa ǵa kèrètíewa kuure bìo làa bìo ó o pi-pa wee wé paráa mí pia yi bìo sí bìo le Dónbeeni Hácírí kāráfáa mia le mi pa yi. Ba kèrètíewa kuure á mi wé loñ bìo sese. Lé le Dónbeeni kùrú Za cāni kúaará ǵa bìo yi á ǵa bìo sà le yi. ²⁹ ÿ zū mu le ÿ lénlò mǵn ká ǵa nùpua búí na bonmín lòn dakhínkhínwa na zānī wi á à zo mi tíahú. Ba à ðé le bóoní ho pi-boohú yi. ³⁰ Hárí minén tíahú á ǵa nùpua búí ÿ lé yi, á à híní wé è fúaa hā sabóní á à khàráa bia tà a *Krista bìo à bán bè ǵa yi. ³¹ Mí cén tíní mi yio, à zūn mu le ÿ ja mí zeñ wán hā lúliúo bìo tǵn yi, hā wisonáa lè mí tǵnǵna yi ká ÿ wee wá.*

³² «Hā làa na ká wán, á ÿ wáa à ðé mí bìo le Dónbeeni lè mí sāamu bíoní níi yi. Dén bíoní so lé ðio pánká á à na ká mí siaderó á à fàrá à tǵn. Lè è na ho nǵforó mia, hia le bàrá ká làa bia bìo sà le Dónbeeni yi. ³³ ÿ síi yí vā nùpue búí wárí là a sánú, là a sì-zínia yi yí mǵn. ³⁴ Minén mi beere zū le ÿ níní na ká lé hia á ÿ sáráa, á jīánanāa ÿnén làa bia làa mi lá páanía wi màkóo. ³⁵ Lé bún á ÿ wó á zéeníá làa mia à mi wé sá làa bún à séeníáa ǵa nì-khenia. Mí wa bīnī leeka le o júhúso mí beere á bía bìo ká: Yia wee hā mu bìo wón cúnú na ó o yú á búaa po yia ǵa wee na mu yi.»

³⁶ Bìo ó o bía làa ba vó, ó orén làa ba búenbúen líí fàrá mí nonkójúná wán, ò o fióra. ³⁷ Ba búenbúen wee wá, á wee wii o Poole ǵua yi à yèe kíó à dérāa o cāawése. ³⁸ Ba yara sò ðakhíina, lé bìo ó o Poole bía le ǵa máa bīnī máa mi mí. Bún mǵn á ǵa lèeníá wo vannáa ho won-beeni lahó yi.

21

O Poole wà van ho Zeruzaleemu

¹Bún món á wa saawaa mín yi. Wa zon ho won-beeni téréna van ho Koosi lóhó. Mu tá na lée tǒn lé bjo wa vaá dǒnnáa ho Oroode lóhó, á ðin bín vannáa ho Pataraa lóhó. ²Wa yú ho won-beeni búí bín na wà a va ho Fenisii kǒhú, á wa zon hón wàráa. ³Bjo wa vaá sùaráa ho Siipere kǒhú, á wee mí ho, á wa hà ho dó lè wa nín-káara. Wa dó wa yara lè ho Siirii kǒhú cǒn á vannáa ho Tiire lóhó. Lé bín á ho won-beeni sèró ko ho bùen yi. ⁴Wa yú ba kèrètíewa búí bín á wa wó ho yàwá júhú dà-kéní làa ba. Le Dónbeeni Hácírí ò ba zeñ wán, á ba bíá là a Poole le o yí va ho Zeruzaleemu. ⁵Ká bjo ho pàahú na wa ko à wa wé bín vó, á wa lá wa wǒhú wà. Á ba kèrètíewa lè mí háawa lè mí háyúwá búenbúen ló á lèeníá wen lée cúa ló ho lóhó yi. Bjo wa líí dǒn mu yámú pumu jii á wa líí fàrá wa nǒnkójúná wán à wa flora. ⁶Bún món á wa dó mín cāawése, á tēeníkaa mín yi, á wa yòd zon ho won-beeni, à barēñ bèn bínfa kíífon.

⁷Wa ðin ho Tiire yi á vannáa ho Pitolemayiisi lóhó, á tēeníá wán zàwa kèrètíewa na bín yi, à wa kará làa ba le wizon-kùure. Lé bín á wa vèni mu yámú pumu wán vó yi. ⁸Mu tá na lée tǒn á wa ló wà á van ho *Sezaaree. Le Dónbeeni bín-buero búí wi bín á yèni ba le Filiiip. Lé wón á wa làara zii. O lé ba nùpua nùwā hējun na ba hueekaa ho Zeruzaleemu yi nì-kéní.* ⁹O hínni nùwā náa wi á yí yan, á wee fē le Dónbeeni jì-cúá na ba nùpua yi. ¹⁰Wa wó hā wizooní cèrèè bín, á le *Dónbeeni jì-cúá fēro búí na ba le Akabuusi ló ho *Zudee yi á buéé yú wen bín. ¹¹Ó o wà buara wà cǒn, á buéé fó a Poole ku-cēní, ò o can mí zení lè mí níni ò o bíá: «Bjo kà lé bjo le Dónbeeni Hácírí bíá: «Lé kà síí á ba *zúífúwa á à ca làa yia te le ku-cēní na kà ho Zeruzaleemu yi, á à dé bia yí zú le Dónbeeni níi yi.» ¹²Bjo wa jà há bóní mu, á warēñ lè wán zàwa na ho Sezaaree yi á yankaa o Poole le o yí va ho Zeruzaleemu. ¹³Ká a màhá bíá nǒn wen: «Mí wee wá á wí à mí yáa í yilera le we? Í wíokaa iten vó í caró bjo yi ho Zeruzaleemu yi. Hárí í búeró bín o júhúso Yeesu bjo yi á í

pá wíokaa iten vó bjo yi.» ¹⁴Bjo wa hò a san làa bjo ó o le mí í wé, á wa khú a yankaró yi à wa bíá: «O Núhúso lé yia síi bjo wé.» ¹⁵Wa wó hā wizooní bjo yen bín. Bún món á wa wíokaa waten à wa jǒn ho Zeruzaleemu. ¹⁶Ho Sezaaree kèrètíewa búí lèeníá wen. Ba dú wa yahó vannáa Siipere níi búí na ba le Munasǒn cǒn. O lé o kèrètíe míana. Lé wón zii á wa làara yi.

O Poole van o Zaaki cǒn

¹⁷Bjo wa vaá dǒn ho Zeruzaleemu, á wán zàwa kèrètíewa na bín á sá wa yahó lè hā zámakaa. ¹⁸Mu tá na lée tǒn, ó o Poole làa wen bò mín van o Zaaki cǒn. Lé bín á ba kèrètíewa kuure ya-díwá búenbúen kúaa mín wán yi. ¹⁹Ó o Poole tēeníá ba yi, ò o lá bjo le Dónbeeni dóráa mí níi wo yi ho tonló na ó o sá bíá yínǒn ba *zúífúwa tíahú á fēera lè mí dà-kéní kéní nǒn ba yi. ²⁰Bjo ba jà à cǒn vó, á ba wee khòoní le Dónbeeni, à ba bíá nǒn wo yi: «Wán za Poole, wáa loí bjo ba kèrètíewa na lé ba zúífúwa booráa. Ba búenbúen sòobáa o *Moyiie lándá bjo dàkhíina. ²¹Ba bíá nǒn ba yi le ba zúífúwa búenbúen na wi hā síi-vìd nùpua tíahú á fo wee kàrán le ba pí ho lándá mu. Le fo wee bío le ba wé yí *kúio mí zàwa, le o búí yáa yí bíní yí bē ba zúífúwa lándá yi hùúu. ²²Háya! Á mu wáa à wé kaka? Bjo ba màhá à jí mu kénkén le fo wi hen. ²³Áwa! Á bjo wa à bío á à na foñ lé bjo à ù wé. Nùpua nùwā náa búí wi hen á dó mí jini le mí í wé bjo búí á à na le Dónbeeni yi. ²⁴Wáa fé bán bèráa à ba ceéró lándá à ù páani wé làa ba, à bjo ba ko ba lén mu bjo yi à ù sàání, à ba bè yi à dàñ lēeráa mí júná.† Ká mu wó kà síí á ba nùpua búenbúen á à zūñ le bjo ba wee bío ù jii yí bon. ²⁵Ká mu lé bia yínǒn ba zúífúwa na tà a *Krista bjo, bán wa túara ho vūahú nǒn yi á zéeníá bjo wa wí à ba bua le míten: 'Ba yí ko ba là le muini taa, à yí dí cāni, à yí là bùaa na yí fūaana taa, á mún pa míten ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí síwà yi.» ²⁶Ó o Poole wáa fó ba nùpua nùwā náa mu, á mu tá na lée tǒn ó o làa ba páania wó ba ceéró lándá. Bún món ó o wà zon le *Dónbeeni zì-beeni lún yi, ò o bíá le mí ceéró lándá á à vé hā wizooní bjo hējun yi. Bún wee zéení

* 21:8 Mí loí Bè-wénia vūahú 6.1-6 † 21:24 Mí loí Bè-wénia vūahú 18.18

le lé ho pàahú na á ba à wé mu hāmu yi ba ni-kéní kéní bio yi.

O Poole ba waira le Dónbeenì zì-beenì lún yi

²⁷ Hā wizooní bìo hẹjun mu wáa lá ká véro, à búń à ho Azii kǎhú *zúífùwa búí mǎn o Poole le Dónbeenì zì-beenì lún yi. Á ba hínǎn súkúra ba zàamáa búenbúen, à ba waira a Poole. ²⁸ À ba wee bío pǎnpǎn: «*Isirayeelesa, mi buen wen, yia kà lé o nni na wee hée kàrán ba nùpua le ba yí kǎnbi o Isirayeele nipomu búenbúen là a Mɔyitze làndá, lè le Dónbeenì zì-beenì na kà. Hā làa na kà wán ó o yáá bò mín làa bìa yínǎn ba zúífùwà á zonnáa le Dónbeenì zì-beenì lún na bio sà ba zúífùwa yi á zoó tífra dén sòobá-lùe so.» ²⁹ Ba wee bío búń, lé bio ó o Efɛzeze nni Torofiimu á ba lá mǎn ò orén là a Poole pǎnǎnà bò mín ho lóhó yi. Á ba wee leéka le lé o Poole buan wǎ zonnáa le Dónbeenì zì-beenì lún na bio sà ba zúífùwa yi. ³⁰ Ho lóhó búenbúen kánkáa yòò ló, á ba nùpua wee lé làa búenbúen à lùwí buen. Ba búee waira a Poole le Dónbeenì zì-beenì lún yi á buan lóráa ho khūuhū, à ba dɛnǎn pon hā wonna. ³¹ Ba wi ba búe ó Poole à búń ba búee bíá á non ho *Oroomu dásíwá kuure jùhúso yi le ho Zeruzalɛemu búenbúen kánkáa. ³² Mí lahó yi ó o dɛnǎn fó ba dásíwá búí lè mí júnásá, à ba lùwa mà ba zàamáa. Bio á bán mǎn ba dásíwá kuure lè mí jùhúso á ba día a Poole haró. ³³ Á ba dásíwá jùhúso vá vaá bó a Poole yi ò o nǎn lè jii le ba wii wo à ca lè hā zúakúaríwà bio jun. Bún mǎn ó o tùara a léení làa bio ó o wó. ³⁴ Ká ba zàamáa màhá wee hée wáamaka ká ba a bío mín júná yi, á ba dásíwá jùhúso yáá wáa yi máa jí bìo ba wee bío sese. Ó o nǎn le jii le ba bua a Poole vaá dé ba dásíwá lún yi. ³⁵ Bio ó o Poole á ba dásíwá buan vaá dǎnnáa ho lún zúajii, á bán sá san lá à buan lé bio ba zàamáa wee jàa buennáa o wán lè le hɛrè. ³⁶ Ba búenbúen bura bò a yi ká ba a bío pǎnpǎn: «O ò búe.»

O Poole wee fɛe ho tùúá mí jii

³⁷ Pàahú na ó o Poole vaá wee zo ba dásíwá lún yi ó o bíá lè ba dásíwá jùhúso lè mu kerɛkimu: «Fo dà a na le ní mii á ì bío bìo búí làa fo le?» Á wón bíá nǎn wo yi: «Eee! Yaa fo wee jí kerɛkimu. ³⁸ Í lá mǎn le lé fo

lé o *Ezipite nni na còonía káa á fó ba ní-búewá muaaseé náa zonnáa le dùure yi.» ³⁹ Ó o Poole bíá nǎn wo yi: «Ínén léee zúífù mii. Í wee lé ho Silisii kǎhú ló-beenì búí na ba le Taasi na yèni ló yi. Sábéré à ù na le ní mii le ì bío lè ba zàamáa.» ⁴⁰ Á ba dásíwá jùhúso nǎn mu ní wo yi. Ó o Poole wáa ñin ho lún zúajii ò o dá mí ní ba zàamáa yi á ba búenbúen wó tétété, ò o lá le bíoni ò o wee bío làa ba lè mu zúífumu.

22

¹ «Wán maáwà lè wán zàwa, mi jí bìo á ì bio hā làa na kà wán, á a lénnáa ì jùhú.» ² Bìo ba jíá ò o wee bío mu zúífumu, á ba wíokaa wan tétété. Ó o Poole wíokaa lá le bíoni ò o bíá: ³ «Ínén léee zúífù mii. Í ton ho Silisii kǎhú lóhó na ba le Taasi yi, ká ì màhá ñin ho Zeruzalɛemu yi hen. O Kamaliyeli lé yia kenía mi lè wán búaaawa làndá sesese. Ínén mún lá can ì kuio le Dónbeenì bio yi làa bio minɛn wee wéráa mu ho zuia bio síi. ⁴ Bìá wee bè o Nùhúso wǎhú búí á ì beéra lò á bó, á wiikaa ba báawa lè ba háawa búí kúaa ho kàsó yi. ⁵ Le *Dónbeenì yankarowá jùhúso beenì lè ba *ní-kíá búenbúen á zū le bio á ì wee bío non. Bán lé bíá á ì fó há vǎnna cǎn, na á ì bío á à varáa wán zàwa *zúífùwa na ho Damaasi yi cǎn, hia wee zéeni le ì dà vaá wíika bia tà a *Krista bio bíń á à bua à buennáa ho Zeruzalɛemu yi á búee beé lò.

⁶ «Bio á ì wi ho wǎhú wán á wà vaá sùará ho Damaasi yi, ká le wii yòò fàrá, yio búee tí à khon-beenì búí ló ho wáayi líí kúaará ì wán á kínía mii. ⁷ Á ì ló lúwá ho tá yi, á tǎmu búí wee bío làa mi: «Soole! Soole! Léee webio nǎn á fo wee beéráa ì lò.» ⁸ Á ì tùara: «Nùhúso, fo léee wée?» Á mu tǎmu bíá: «Ínén lé o Nazareete nni Yeesu na á fo wee beé lò.» ⁹ Bìá làa mi bò mín á mǎn mu khoomu ká ba màhá yí jí bio bíá. ¹⁰ Á ì tùara: «Nùhúso, léee webio á ì ko á ì wé?» Ó o Nùhúso bíá non mii: «Lii híńí vaa zo ho Damaasi yi. Bìo le Dónbeenì wí à ù wé búenbúen á ba zoó bío á à na foh.» ¹¹ Ká bio mu khoomu cueéra ì yio á ì yí máa mi, á bìá làa mi bò mín tò ì ní yi á zonnáa ho Damaasi yi.

¹² «Nii búí na yèni ba le Ananiasi wí bíń. O wee kǎnbi le Dónbeenì á wee bè wa làndá yi sese. Ba zúífùwa búenbúen na ho Damaasi yi wa a bio. ¹³ Wón lé yia buara búee yú mi á bíá nǎn yi: «Wán za Soole, bíńí wé mi.» Mí

lahó yi á ĩ yìo héra á mɔn wo. ¹⁴ O pá bínía bía: «Wàn bùaawa òan Dónbeenì fèra léra fo béra a na à ù zūn le sīi bio, à òan mi a Yeesu, o nì-térènnii, à jí a bioní. ¹⁵ Á ünén lé fo á à wé o seéràso á à zééní bio fo mɔn làa bio fo já á à na ba nùpua búenbúen yi. ¹⁶ Fo tìn pan mu yén? Híní ve o Nùhúso le ba bátízé fo, à ù bè-kora à sèn díá.»

¹⁷ «Bìo á ĩ bínía van ho Zeruzaleemu, á wizonle búí ká ĩ wee wé ĩ fìoró le *Dónbeenì zì-beenì lún yi, ¹⁸ ó o Nùhúso zéénía mifen làa mi á bía nɔn mi: «Híní fùafùá lé ho Zeruzaleemu yi, lé bio á ba nùpua máa tà ho tùíá na á fo wee mì ĩ dání yi bìo.» ¹⁹ Á ĩ bía nɔn wo yi: «Nùhúso, ba zū mu kénkén le ínén iten lá wé va ba kàránlò zīnī yi, à ha bia tà ù bio, à fé ba vaa kúee ho kàsò yi. ²⁰ Á pàahú na á ù seéràso Etièna ba bó yi ká a ínén ĩ bæere wi bín, à tà mu wéror á pan ba sè-zínia yi.» ²¹ Ó o Nùhúso wáa bía nɔn mi: «Díá à ù lén va, ĩ ì tonka fo á fo ò khèn ò va làa bia yínóú ba zúífùwa cón.»

O Poole bio sà ho Oroomu yi

²² Ba zàamáa já mí yiwa á já a Poole cón fúuu á vaá bó dén bíonì so yi, á ba wee bío pónpón: «Wón nùpue so síi á ko ò o búe. O mukáni ko le ví.» ²³ Ba wee wāamaka á wee ten mí sè-zínia yòo dáká ká ba a wé le tñí yòo mii ho wáayi. ²⁴ Á ba dásíwá kuure jùhúso nɔn le jii le ba bua a Poole zoo dé ba dásíwá lún yi, à ba ha a lè hā làbàani ò o zééní bio ó o wó á nɔn ba zàamáa wee wāamakaráa o wán kà síi. ²⁵ Bìo ba wee ca a Poole lè hā hūni á à ha, ó o bía nɔn o dásí nii na wi bín yi: «Níi so nɔn mia à mi ha nùpue na bìo sà ho *Oroomu yi ká mi yi cítío wo le?» ²⁶ Bìo ba dásíwá jùhúso já mu ó o wà vaá bía mu lè mí kuure jùhúso: «Páal! Loñ bio fo lá à wé. O nii mu bio sà ho Oroomu yi.» ²⁷ Á ba kuure jùhúso wà van o Poole cón, á vaá tùara a yi: «À ù bìo sà ho Oroomu yi kénkén à ù bío mu làa mi.» Ó o Poole le «Ūuu.» ²⁸ Á ba dásíwá kuure jùhúso bía: «Ínén léra le wén-kúii á bò yi yúráa mu.» Ó o Poole fèn bía: «Ínén wón ton làa bũ.» ²⁹ Á bía lá ko ba ha a dèénia díá a. Ba dásíwá kuure jùhúso mí bæere á zána bio ó o le ba ca yia bìo sà ho Oroomu yi bìo yi.

* 23:3 Ho pàahú mu yi ká hā soni ba wee wé khūuni à hā fñaní wé yí mi. † 23:5 Mi loñ Léró vūahú (Exode) 22.27

O Poole òan ba zúífùwa tùíá fèerowà yahó

³⁰ Lé bún nɔn á mu bàn tá na lée tōn á bio ba dásíwá kuure jùhúso wi ò o zūn bio nɔn á ba zúífùwa le o Poole wó khonnáa, ó o feera a, ò o bía le ba yankarowà júnása lè ba tùíá fèerowà búenbúen kúee mín wán. Bún mɔn ó o buan o Poole vannáa ba yahó.

23

¹ Ó o Poole wáa fá mí yìo ho làndá tùíá fèerowà yi ò o bía: «Wàn zàwa, ĩ yi yí máa dè. Ínén ĩ bæere zū le ĩ bò le Dónbeenì yi sese á buéé bó ho zuia yi.» ² Á le *Dónbeenì yankarowà jùhúso beenì Ananiasi nɔn le jii bia òan bó a Poole yi le ba vúaa o jii. ³ Ká a Poole màhá bía nɔn wo yi: «Fo la lòn soró na ba khūunía.* Le Dónbeenì á à vúaa fo. Fo òan ho làndá wán á kará wee cítíráa mi, à ù màhá le ba vúaa mi ká ho làndá nɔn ho mu.» ⁴ Á bía bó a Poole yi bía nɔn wo yi: «Cáa, yaa fo yàa wáa wee là le Dónbeenì yankarowà jùhúso beenì.» ⁵ Ó o Poole bía: «Wàn zàwa, ĩ lá yí zū ká a lée Dónbeenì yankarowà jùhúso beenì. Bìo á ĩ màhá zū le le Dónbeenì bíonì bía bìo kà: «Yí mì bín-kohó à léé mi nìpomu jùhúso yi.»†» ⁶ O Poole zū mu le ho làndá tùíá fèerowà sòn-kéní lé ba *Sadusíewa, ká ba sòn-kéní lé ba *Farizíewa, lé bún nɔn ó o bíaráa bìo ká pónpón ba yahó: «Wàn zàwa, wàn maáwá lé ba Farizíewa, á ínén mún lé o Farizíe. Bìo á ĩ dó ĩ sīi ba nì-hía vèeró bìo yi, lé bún nɔn ba wee cítíráa mi.» ⁷ Bìo ó o bía hñn bíoní so vó á ba Farizíewa lè ba *Sadusíewa wee kán mín, á ba khaan, á sankaa mín lè hā kuio bìo jun. ⁸ Ba Sadusíewa bán wee bío le nì-hía máa vèe. Le wáayi tonkarowà mía, á bè-vio búí na yí dà máa mi mún mía. À ba Farizíewa fèn tà bún búenbúen bìo. ⁹ Hā wāamakaa wee dé wán ká hā wà, á ho *làndá bìo zéénílowa na lè ba Farizíewa lé le kuure á hñnon pá, á wee là mí bæeré ká ba a bó: «Wa yí mɔn bè-kohó o nii na ká yi. Mu ù wé bìo búí zéénia mifen là wo, táa wáayi tonkaro búí bía làa wo.»

¹⁰ Le wāaní wó herera dà fúaa ba dásíwá kuure jùhúso zána le ba hía lèeka a Poole. Ó o le mí dásíwá búí líi fé o Poole ba zàamáa tñahú à zoráa ba dásíwá lún yi. ¹¹ Mu zòh

tínàahú, ó o Nùhúso zéénia miten là a Poole á bía non wo yi: «Hení ù sī. Fo zéénia ī bio ho Zeruzaleemu yi hen, fo mún ko à ù zééní ī bio ho Oroomu yi.»

Ba lò a Poole wán le mí ì búe

¹² Mu tá na lée tōn yinbí, á ba *zúífúwa lò. Ba dó mí jini non le Dónbeeni yi á le mí máa dí, á máa ju ká mí yí yú a Poole yí bó. ¹³ Bia lò há lió mu á po núpua búará-juun.

¹⁴ Ba wà vaá yú ba yankarowá júnása lè ba ya-díwá á bía non yi: «Wa dó wa jini non le Dónbeeni yi lè le sòobé le wa máa dí, á máa ju ká wà yí yú a Poole yí bó. ¹⁵ Minén lè ho làndá tuiá fεerowá búenbúen, mi wáa fio mu ba dásíwá kuure jùhúso cón le o bio le ba bua a Poole buennáa mí cón, á wé le mí wi à mí wíoka loń o bio yahó yi sese. Warén bán wáa wíokaa waten vó đin pan, á à búe o ká a đin yí buée đon hen.» ¹⁶ Ká a Poole bân hín-za màhá đin já há lió mu. Ó o wà zon ba dásíwá lún yi, á zoó bía mu non o Poole yi.

¹⁷ Ó o Poole von ba dásíwá jùhúso nì-kéní, á buée bía non yi: «Bè là a yàronza na kà varáa mí kuure jùhúso cón. O bioní wi làa wo.» ¹⁸ Á wón fó a vannáa mí jùhúso cón, ò o bía: «O kàsò nì Poole le ī bua a yàronza na kà buennáa ù cón, le o bioní wi làa fo.» ¹⁹ Á ba dásíwá kuure jùhúso fù a yàronza ní yi, á ba khèra vaá đin ò o túara a yi: «Lée webio á fo le fo ò bío á à na mi.» ²⁰ Á wón bía: «Ba zúífúwa wó lè jii dà-kéní à ba le mí ì fio fo, à ho yíró, à ù bío le ba bua a Poole á varáa ho làndá tuiá fεerowá yahó, le lé bío á ba wi ba wíoka loń o bio yahó yi sese. ²¹ È yí jii mu. Ba búu wíokaa miten vó, á wi ba párá wí wo. Ba po núpua búará-juun. Ba dó mí jini non le Dónbeeni yi, á le mí máa dí, á máa ju ká mu yínoń o Poole á ba yú bó. Ba wíokaa miten vó, á pan à ùnén lé yia jii.»

²² Á ba dásíwá kuure jùhúso henía mu non o yàronza mu yi le bio ó o bía non mí yi ò o yí bío le núpue jí. Ò o día a ó o wà.

Ba buan o Poole vannáa o kuvεεεere Felikisi cón

²³ Bún món á ba dásíwá kuure jùhúso von mí dásíwá júnása nùwá jun á bía non yi: «Mí ve ba dásíwá khiá-juun à kúee mín

wán, à bè ba cón-yòorowá búará-tin làa píru wán, à séení ba núpua khiá-juun na buan há cànúawá, à mí wíoka miten ho *Sezaaree varó bio yi ho tínàahú lèèrèwa bio dènú pàahú. ²⁴ Mí mún cà ba cúawa na mí ì lá là a Poole, à bua vaa dé o kuvεεεere Felikisi ní yi ká mí yí le dèe búu wé o.» ²⁵ Ò o túara há bioní na kà ho vūahú yi á non ba yi:

²⁶ «Īnén Koloode Liziasi á wee tēeni ūnén Felikisi na lé o kuvεεεere yi.

²⁷ Ba *zúífúwa lá wíira a ní na kà, á lá wi ba búe o. Ká ī zūna mu le o bio sà ho *Oroomu yi, á ĩnén dásíwá á kánfa wo. ²⁸ Ī wi à ī zūn bio non ba zúífúwa wee koonínáa wo yi, lé bún á ī buan wo vannáa barén làndá tuiá fεerowá cón. ²⁹ Á ī zūna le lé barén kùrú làndá bio á non ba wee koonínáa wo yi, ká núpue màhá yí dà máa bío le o wó khon ó o ko ò o búe, taa ò o dé ho kàsò yi. ³⁰ Bún món, á ba já ī zeń wán le ba zúífúwa wee lè o wán, lé bún non á ī dèeníá le ba bua a varáa ù cón, à ī mún le bía wee kooní a yi à ve o ù cón.»

³¹ Á ba dásíwá wó bío ba jùhúso bía non ba yi. Ba fó a Poole ho tínàahú mu yi á buan wàráa fúaa ho Āntipatiriisi lóhó. ³² Mu tá na lée tōn, á ba dásíwá na wee varáka bínía buara mí lún yi, à ba día bía yòora ba cúawa á bán bò là a Poole. ³³ Ba vaa đēení ho Sezaaree yi, á ba dó ho vūahú o kuvεεεere ní yi, à ba non o Poole wo yi. ³⁴ Ó o kuvεεεere kàrána ho ò o túara a Poole yi le o wee lé ho kōhú yén yi? Ó o Poole bía: «Ī wee lé ho Silisii yi.» Bio ó o zūna le o ló ho Silisii yi, ³⁵ ó o Felikisi bía non wo yi: «Bia wee kooní foń hía buée đon, á ī màhá à túa foń.» Ò o non le jii le ba dé o o *Herodee béeni zī-beeni† yi à pa yi.

24

O Poole á ba zúífúwa le o wó khon

¹ Wizooní bio hònú bún món, á ba yankarowá jùhúso beeni Anianisi, lè ba ya-díwá nùwá yen búu, à séení núpue búu na zū ho *Oroomu làndáwá na buée bío ba jii á bò mín buara ho *Sezaaree. O yèni ba le Teetuluusi. Ba wà vaá von o Poole o Felikisi na le o kuvεεεere cón. ² Á ba buan o Poole

† 23:35 Herodee béeni zī-beeni: Le lée zī-beeni búu ó o Herodee hía son ho Sezaaree lóhó yi. Le zī-beeni mu lé đio á ho Oroomu kuvεεεerewá hía wee wé keń yi.

guararâa. Ó o Tεεtuluusi wâa wee zéeni bio ó o wó khonnâa kâ sí: «Wa júhúso, ünén lé yia non wa yúráa ho héera. Mu bè-yèrèmakania na wókâa wa kôhú lé ù bè-zúrîmini non á bún búenbúen wórâa. ³ Mu biowa na wa wee yí búenbúen fέεε hâ lûa búenbúen yi á wa zû bìo, á wa yiwa yí dà máa nonsâ fon hùúu. ⁴ Ī yâá máa ðin máa yâa ù pâahú. Ī wee fio fo, sâbééré à ù jí ĩ cón cínú. ⁵ Wa mon mu le o nîi na kâ dà à yâa bio kâ mu búaa. Ba *zúífúwa na ho ðimíjâ yi búenbúen ó o wee kânkâ. Lé orén lé ho Nazareetesa kuure búí júhúso. ⁶ Le *Dónbeenì zî-beenì na bìo sâ le yi ó o lá wi o ò tíi, lé bún te o wîró. Wa lá le wa à ðin [wa làndá wán á à cítíráa wo, kâ ba dâsíwâ júhúso Liziasi lé yia fáa wo wa níi yi lè le sî-suee, ⁸ ò o non le níi bia wee kooní a yi le ba buen ù cón.] Fo tùara a níi mu yi, á ünén à ütén á à mí bìo ba le o wó khonnâa.» ⁹ Á ba zúífúwa bíá sâ a níi mu níi le bìo ó o bíá lé ho tùiá.

O Poole wee fεε mí tùiá o Felikisi yahó

¹⁰ Ó o kuvεεεere wâa dá mí níi o Poole yi le o bío. Ó o Poole lá le bíonì ò o bíá bìo kâ: «Ī zû le fo fâ le cítii ho kôhú na kâ yi mu míana. Lè bún te bìo á ĩ jáaráa fon á à fεεráa ĩ tùiá á à lénnâa ĩ júhú ù yahó. ¹¹ Fo dà à tùaka à loñ. Ī buara ho Zeruzaleemu yi á wâ buée búaaní le Dónbeenì mu wizooní á ðin máa dà píru jun wán. ¹² Ba yí yú mí kâ ĩ wee wâaní là a búí le Dónbeenì zî-beenì lún yi. Ba mún ðin yí yú mí kâ ĩ wee khâ nùpua kúee mín yi ba zúífúwa kâránlò zîní yi, tàà ho lóhó yi. ¹³ Ba yí dà máa zéeni le bìo ba wee bío ĩ níi á bon. ¹⁴ Bìo á ĩ zû à ĩ wee wé lé bìo kâ: Ho wôhú na á barén le ho bìo yi bon, hón lé hia á ínén bò á wee sâ na wân búaaawa bàn Dónbeenì yi. Bìo búenbúen na wi ho làndá lè le *Dónbeenì níi-cúa fεεrowâ vónna yi á ĩ tà bìo. ¹⁵ Bìo á ĩ dó ĩ síi yi, lé bún á barén mún sía dó yi le ba níi-tentewâ lè ba níi-kora á khíi vèe. ¹⁶ Lé bún non á ĩ wee hení ĩ lò à bua iten sese le Dónbeenì lè ba nùpua yahó.

¹⁷ «Mu ù yí lúluío bìo yen kâ ĩ máa wa ho Zeruzaleemu. Kâ ĩ bñíi buenlò bñíi júhú lé le séeni wáí á ĩ buan buée non wân nípomu yi, lè mu hâmu na á ĩ buée non le

Dónbeenì yi. ¹⁸ Bún lé bìo bàn tonlò á ĩ kera yi le Dónbeenì zî-beenì lún yi á ba buée zoó yú, à bún ho ceéro làndá wó vó. Nùpua na boo yí kera bñíi làa mi, á wòrònlè mún yí wó. ¹⁹ Ho Azii kôhú zúífúwa nùwâ yen búí lé bia nònzoñ wi bñíi. Bán lé bia lá ko à ba buée ðin ù yahó, à kooní mí kâ ba mon ĩ wékheró. ²⁰ Tâá le ĩ tùa barén na kâ yi: Nònzoñ na á ĩ ðin ho làndá tùiá fεεrowâ yahó à fεεra ho tùiá léráráa ĩ júhú vaá vó, kâ bìo ba le ĩ wó khonnâa búí ba mon à ba zéeni mu. ²¹ Kâ yínoñ bìo á ĩ bíá pôn-pôn ba yahó le ĩ tà ba níi-hía véeró bìo, á non ba wee cítíráa mi ho zuia.» ²² O Felikisi zû bìo o Nuhúso wôhú bìo karâa sese, ó o bàrá le cítii fíló pôn-veere yi, ò o bíá: «Hen kâ ba dâsíwâ kuure júhúso Liziasi buara, á ĩ màhá à fí mí cítii.» ²³ Ò o non le níi ba dâsíwâ júhúso na pan o Poole yi le o dé o ho kâsò yi, kâ a màhá díá le o dá wé mítén, ò o mún na ho wôhú bàn bônlowâ yi à ba wé ðân buée búéeki o à yí o séeni.

O Poole ðin o Felikisi là a Durusiye yahó

²⁴ Wizooní bìo yen bún món, ó o Felikisi lè mín háa zúífú hínzoró Durusiye á bò mín buara. O le ba vaa ve o Poole le o buen, ó o buée já bìo á wón bíá le síidéro o *Krista yi bìo yi. ²⁵ Kâ bìo ó o Poole hía wee bío ho téren mítén lè ho bua mítén sese, lè le cítii na wâ a buen bìo, ó o Felikisi zâna, ó o bíá: «Fo wâa dà a lén. Kâ ĩ yú níi pâahú na yi, á ĩ ĩ bñíi ì ve fo.» ²⁶ O mún lá wee cà ò o Poole na le wáí wo yi, lé bún non ó o wee verâa wó túntún à buée tà lè há láakáwâ. ²⁷ Lúluío bìo jun bún món, ó o Poosiyuusi Fesituusi á zon o Felikisi lahó, á wó a kuvεεεere. O Felikisi wí ò o weé ba zúífúwa sía, ó o díá a Poole ho kâsò yi.

25

O Poole le ba bá-zâwa bée lé yia á à cítii mí

¹ O Fesituusi buenlò ho kôhú mu yi wizooní tñ bún món, ó o ðin ho *Sezaaree yi á vanháa ho Zeruzaleemu. ² Bìo ó o vaá ðón bñíi, á le *Dónbeenì yankarowâ júnâsa lè ba *zúífúwa ya-díwâ á buée bíá a Poole wékheró bìo non wo yi. Ba fíora a Fesituusi ³ le o jìá mí yi ò o na ho wôhú mí yi à mí bua a Poole varâa ho Zeruzaleemu. Yaa ba

* 24:21 Mi loñ Bè-wénia vüahú 23.6

lò a wán, á wi ba búe o ho wǎhú wán. ⁴Ká a Fesituusi màhá bía non ba yi: «O Poole wi ho kàsó yi ho Sezaaree yi, á hen làa cínú ká ìnén ì bæere á a bínì ì va bín.» ⁵Ò o bínía bía: «Hen ká ba búí wi mi tíahú á dà vaá zéénia a wékheró, à bán wáa le wa bè mín va.»

⁶O Fesituusi wó hā wizooní bio hētīn, tàà bio pírú mí dòn làa ba, búnn món ó o bínía van ho Sezaaree. Mu tá na lée tǎn, ó o Fesituusi lée kará mí cítí fīnīí lahó yí, ò o le ba bua a Poole buennáa. ⁷Ká a Poole buée dǎn, á ba zúífúwa na ló ho Zeruzaleemu yi kínía wo yi á wee kooní a yi làa biowa síwà cèrèè na á barén mí bæere yàá yí dà máa zééní yara. ⁸Ká a Poole màhá pá ò o fɛera ho tǔiá léraráa mi júhú kà síí: «Í yí wó bè-kohó búí ba zúífúwa làndá lè le *Dónbeeni zì-behni dǎn yí. Í mún yí wó yí khon lè ho *Oroomu bée.» ⁹Bio ó o Fesituusi wí ò o wéé ba zúífúwa sía, ó o wáa tǔara a Poole yi: «Fo o tà á à va ho Zeruzaleemu á ba vaá cítí fo ì yio yi bín le bióni mu dǎn yí le?» ¹⁰Ó o Poole bía: «Í wi o bée cítí fīnīí, á le bín á ì ko à ì cítí yí. Í yí wó yí khon lè ba zúífúwa. Á ùnén ù bæere yàá zū mu. ¹¹Ká ì buan khon, á wó mu búí na bìo yí á ba ko ba búe mi, á ì máa pí ì húmú. Ká bìo ba bèn le ì wó khonnáa á yí bon, á núpue búí bèn mún yí ko ò o dé mi ba ní yí. O bée lé yia á à fɛe ì tǔiá.» ¹²Ó o Fesituusi lè ba núpua na wee na hā yile-tentewá wo yi mǎn mín. Bún món ó o bía: «O bée lé yia á à fɛe ù tǔiá làa bìo fo le mu wéráa.»

O Poole òo Akiripaa là a Bereniisi yahó

¹³Wizooní bìo yen bún món, ó o bée *Akiripaa lè mín hínló Bereniisi á van ho *Sezaaree á wà vaá tɛénia a Fesituusi yi. ¹⁴Ba wó hā wizooní bio yen bín, ó o Fesituusi yú zéénia a Poole bìo là a bée Akiripaa kà síí: «Núpue búí wi hen ó o Felikisi á dó ho kàsó yí día. ¹⁵Pàahú na á ì van ho Zeruzaleemu, á ba yankarowà júnáa lè ba *zúífúwa ya-díwá buée bía a nìi mu wékheró bio non mi, à ba le ì bío le o ko ò o búe. ¹⁶Á ì bía non ba yi le ho Oroomusa yí máa tà síiní núpue júhú kà síí, ká bànsò làa bìa le o wó khon yí òo mín yara ó o yí mà ho tǔiá yí léraráa mi júhú bìo ba le o wó khon dǎn yí. ¹⁷Ba bò mín làa mi á buara hen, á ì wáa yí día á mu yí míana, à mu òan

tá na lée tǎn, à ì van le cítí fīnīí, à ì le ba bua a núpue mu buennáa. ¹⁸Á bìa le o wó khon á buara. Ká hā wékheba na á ìnén lá wee leéka bio òan ðɛe woon á ba yí mà a jii. ¹⁹Mu lé barén kùrú làndá bio á ba làa wo wáania wán, là a nìi búí na ba le Yeesu na húrun ó o Poole wee bío le o yio wi lua bio yi. ²⁰Bio á ì ì wé wé è fáaraa hā tǔiáwà mu á ì yí zū. Lé bún non á ì tǔara a Poole yi le o tà á à va ho Zeruzaleemu á ba vaá cítí o ho tǔiá mu dǎn yí le? ²¹Ká a Poole màhá cà mu le o bée lé yia à cítí mí. Á ì wáa non le jii le ba día le o wé ho kàsó yí fúaa ká ì yú a non o Sezaaree yi.» ²²Ó o Akiripaa wáa bía non o Fesituusi yi: «Mu mún ò wé sí ìnén yí à ì jní a nìi mu bióni.» Ó o Fesituusi bía non wo yi: «Ho yíró ká ù jí hā.»

²³Mu tá na lée tǎn, ó o Akiripaa là a Bereniisi lè ba dásíwá júnáa lè ho lóhó nì-beera á bò mín, á bán dó ho cùkú ba yi lèénia buée zonnáa le cítí fīnīí. Ó o Fesituusi non le jii le ba bua a Poole buennáa. ²⁴Bio ó o buée dǎn, ó o Fesituusi bía: «À ùnén bée Akiripaa, lè minén na làa wen páania wi hen ká búenbúen, o nìi na òo mi yahó ká lé yia bìo yi non á ba zúífúwa búenbúen vonnáa mín ì cǎn hen, lè ho Zeruzaleemu yi, á wee wáamaka le o ko ò o búe. ²⁵Ìnén cǎn á ì yí mǎn bio búí na non ó o koráa lè mu húmú. Èe ká bìo ó orén míten le ba bá-zàwa bée lé yia ko ò o cítí mí, á ì le bún lé bio á mu wáa à wéráa. ²⁶Bio á ì ì tǔa sese o nìi mu dǎn yí á à na ba bá-zàwa bée mu yi á mía. Lé bún non á ì buan wo á buée òo mína mi yahó, sǎnkú à ùnén Akiripaa ù bæere yahó. Ká fo tǔara a yi, á ì ì yí bìo búí á à tǔa. ²⁷Lé bio mu júhú mía ì cǎn à ì bío le ba bua kàsó nìi varáa ho Oroomu ká ì yí zéénia o wékheró.»

26

O Poole lá le bióni o bée Akiripaa yahó

¹Ó o *Akiripaa bía non o Poole yi: «Ho wǎhú non foñ, wáa fɛe ù tǔiá à lènnáa ù júhú.» Ó o Poole wáa dó a Akiripaa káfére ò o wee fɛe ho tǔiá à lènnáa mí júhú kà síí: ²«Bée Akiripaa, ì síi ðɛntín wan ho wǎhú na á ì yú ho zuia bìo yi à fɛe ì tǔiá à lènnáa ì júhú ùnén yahó, làa bìo búenbúen na ba zúífúwa le ì wó khon bìo yi. ³À ùnén ùten yàá zū ba zúífúwa làndáwá búenbúen làa

bio ba wee wé kán mín wáñ. Á ì bīná wee fio fo à ù jì ù yì à jínáa ì cǎn. ⁴Ba zúífúwa búenbúen zū bìo á ì karáa hàrì ì yàronmu pàahù. Ba zū bìo á ì buan lè ìten hàáni wàn sī ì nùpua tíahù lè ho Zeruzaleemu yi. ⁵Ba zū mi mīana, á lá tà mu á ba à bìo mu wéréwéré le ìnén mún lé wa kuure nùpua na wee hení ho làndá bio nì-kéní, bia ba le Farizēwa. ⁶Ho zuia á ba wee cítí mi lé bìo á ì dó ì sī bìo le Dónbeeni dó mí jii le mí ì na wàn ùaawa yi. ⁷Wàn sī ì nùpua zī-júná pírú juun á mún dó mí sīa le mi wé è sá máa khí á wé è ùaani le Dónbeeni fúju le wisoni lè ho tínaahù. Bée Akiripaa, bún lé bio non ba zúífúwa wee kooníaa mi. ⁸Minén zúífúwa, léé webio non á mi wee leéka le le Dónbeeni yí dà máa veeni ba nì-híá?

⁹«Ìnén ì bæere lá wee leéka le ì ko à ì wé bio búenbúen à hèráa o Nazareete nií Yeesu bio. ¹⁰Bún lé bio á ì wó ho Zeruzaleemu yi. Mu bàn wéró wóhù á ì yú ba yankarowà júnáa cǎn á wiikaa le Dónbeeni nùpua cèrèe kúaa ho kàsó yi. Ká ba le mí ì búe ba à ì mún tà bún. ¹¹Pònná cèrèe yi ká ì wee héé léka ba zúífúwa kàrànló zíní búenbúen yi à beé ba lò, á wi à ì kíká ba yi à ba yèrémá mí jini á pí a Yeesu bio. Ì lá jii ba wán dà, fúaa ì wee màjà lé vaa beé ba lò hā kā-vio búí lórá yi.

¹²«Wizonle búí á ì ló non ho Damaasi mu bio yi lè le *Dónbeeni yankarowà júnáa jii na ba non mi. ¹³Bée Akiripaa, mu wó le wisoni yi ká ì lá ho wóhù wà, á ì mōn mu khoomu na pànká wi po le wii khoomu à mu yóó ló ho wáayi á líí kíná ìnén làa bia làa mi bò mín yi. ¹⁴Á wa búenbúen ló lùiorá, á ì wee jí à mu tāmú búí wee bío bìo kà làa mi lè wàn bíonì: «Soole, Soole, fo wee beé ì lò ká sí le we? Fo ka lòn vāró nàa na wee yén tá mín so ká wón vīna a. Èe ká ù mahá à wé á à sa.» ¹⁵Á ì tūara: «Núhúso, fo léé wée?» Ó o bía: «Ìnén lé o Yeesu na fo wee beé lò. ¹⁶Èe ká ù líí híni yòó ò. Ì wi à ù wé ì ton-sá. Lé bún non á ì zéeniánaa ìten làa fo. Fo ò wé ì seéràsò á à zéeni ì na ba nùpua yi le fo mōn mi, á mún ì bío bìo á ì bíni ì zéeni làa fo á à na ba yi. ¹⁷Ìnén á à kǎnì fo ba zúífúwa làa bia yínón ba zúífúwa ní yi. Ì wee tonka fo ba cǎn, ¹⁸bèra na à ù hén ba yìo, à vá bia wi le tíbíri yi léráa mu khoomu yi, á mún fé ba o *Satāni pànká ní yi à na le Dónbeeni yi. Ká ba tà ìnén bio yi, á ba bè-kora á à sēn

à díá á à na ba yi, á ba à yí ho lahó bia bìo sǎ le Dónbeeni yi tíahù.»

¹⁹«Bée Akiripaa, lé ká sí mu wóráa. Ì yí pá mu bìo na zéeniá mīten làa mi bio. ²⁰Ì nín-yání bía le Dónbeeni bio ho Damaasi yi. Bún mōn á ì zéeniá mu ho Zeruzaleemu yi, à lá ho *Zudee kōhú búenbúen, á zéeniá mu làa bia yínón ba zúífúwa. Ì wee bío na ba yi le ba yèrémá mí yilera lè mí wárá, à sí mí yara lè le Dónbeeni, à wé wé hā wárá na wee zéeni le ba yèrémáa bio bon. ²¹Lé bún bio yi ba zúífúwa wiiraráa mí ká ì wi le Dónbeeni zī-beeni lún yi, á le mí ì búe. ²²Ká le Dónbeeni mahá pan mií fúuu á buéé bó ho zuia. Á ì tǐn òn mí yahó á wee zéeni bio á ì mōn làa bio á ì jná à na ba nì-beera làa bia ká búenbúen yi. Bío á ì wee bío yí wi mí dòn làa bìo ba jicúa fèerowà là a *Moyiize bía le mu ù wé. ²³Ba bía le yia le Dónbeeni mōn léra á lò ò be, le orén lé yia á à wé o nín-yání nùpue na à vèe. Le lé orén lé yia á à zéeni ho kǎnìlò bio na lé mu khoomu á à na wàn nìpomu lè hā síf-vìo yi.»

²⁴Bío ó o Poole wee fèe ho tūiá á à lénnáa mí júhú ká sí, ó o Fesituusi wāamaa o wán: «Èee Poole. Fo wee khée le? À ù minka bè-zūmìni lé bìo wáa non á ù júhú mianáa bún.» ²⁵Ó o Poole bía non wo yi: «Fesituusi cùkúso, ì yí máa khée. Hā bíoní na à ì wee bío ká á júhú wi, á hā mún bon. ²⁶O bée Akiripaa já mu bàn tūiáwá. Ì dà a bío o yahó ká ì poní séra. Ì zū mu kénkén le mu lè mí dà-kéní kéní ó o zū. Lé bio mu yínón bìo na sǎnkáa wó kùèrèe yi. ²⁷Bée Akiripaa, fo dó ù sī bìo le *Dónbeeni jicúa fèerowà bía yi le? Ì zū mu le fo dó ù sī mu yi.» ²⁸Ó o Akiripaa bía non o Poole yi: «Fo wáa wi à hen làa cǐnù à ì yèrémá wé o kèrètíe.» ²⁹Ó o Poole bía non wo yi: «À mu wé ònbio, tàá à mi mía pon bún, á ì pá wee fio le Dónbeeni yi le mu yí kǎna ùnén ù dòn yi, ká bia búenbúen na wee jí ì bíoní ho zuia à wé le ì bìo, ká hā zúakùaríwá na can làa mi níí ló.»

³⁰Ó o bée, là a Bereniisi, là a kuvεενερε, làa bia búenbúen na làa ba wi mín wán á hínon yóó òn, ³¹à ba fó mín ba ló á léé wee bío làa mín: «Wékheró búí na non ó o nìi na ká ko ò o búe, tàá ò o dé ho kàsó yi hón mīa.» ³²Ó o Akiripaa bía non o Fesituusi yi: «Mu yínón bio ó o nìi mu le o bée fí mí cítí,

ó o lá dà à díá.»

27

Ba buan o Poole jonnáa ho Oroomu

¹Bio mu bía le wa ko wa lá ho won-beeni à varáa ho Italií kǎhú yi, á ba non o Poole lè ba kàsósa nùwā yen búí ba dásíwá jǎhúso na ba le Zuliyuusi yi. O dásí nìi mu á ló ho *Oroomu dásíwá kuure búí yi, dìo ba wee ve làa bá-zàwa béé dásíwá kuure. ²Wa zon ho Adaramiite lóhó won-beeni dà-kéní na ko ho dé mí yahó lè ho Azii kǎhú wonna ònníi cón á hínnon wà. Nii búí na ba le Arisitaaki á zon làa wen. O ló ho Maseduana kǎhú lóhó na ba le Tesaloniiki yi. ³Mu tá na lée tǎn, á wa vaá ònn ho Sidǎn lóhó. O Zuliyuusi buan o Poole se, ó o non le níi wo yi ò o léka mín bǎnlowá wán à ba yí o séení. ⁴Bún mǎn á wa hínnon bín wà. Ká ho pinpiró wee sí wa yahó, á wa kun á khií tun waten yi lè ho Siipere kǎhú na wi mu jumu tíahú, á bá hón wà. ⁵Wa tò mu yámú jumu yi á ló ho Silisii lè ho Pǎnfílii kǎna nisǎn yi á vaá ònn ho Lisii kǎhú lóhó na ba le Miraa. ⁶Lé bín á ba dásíwá jǎhúso yú ho Alekisǎndiri lóhó won-beeni búí na wà a va ho Italií kǎhú. Á hón lé hia ó o kúaa wen yi. ⁷Wa wó wizooní ká há boo ho wǎhú wán. Wa wà yèrèdèdè, á ló bon làa sòobéé á bò yi vaá ònnáa ho Kíniide lóhó jii. À bio ho pinpiró hò wen á wa yí dà máa lá dén dání so, á wa kun vaá ló lè ho Salamonee cón, á bá ho Kerete kǎhú na wi mu jumu tíahú wà. ⁸Wa bá ho kǎhú mu, ká mu màhá wó lònbee làa sòobéé. Wa vaá ònn ho lahó búí na ba wee ve làa «Wonnǎ Ìnníi La-seni.» Ho wi ho Lasee lóhó nisǎn. ⁹Wa míana le veeni mu yi dà, á ba *zúífúwa jini lírò pǎahú* khiína yú, á ho won-beeni pàrò lònbee wókaa wee wé. Lé bún ó o Poole jánáa ba zeñ wán ká síi: ¹⁰«Wǎn zàwa, ì non mu le le veeni na wa wi yi á á wé lònbe-beeni. Ho won-beeni lè mí sèrò á ho yáaró na bùaa á á yí. À bè bún wán, á warén wa beere yí bánbáa á wa mukānī á á ví mu yi.» ¹¹Èe ká ba dásíwá jǎhúso màhá dó mí síi bio ho won-beeni jǎhúso làa yia te ho leékaa le

mí ì wé yi, á po bìo ó o Poole bía. ¹²Ho kerēi hā wonna ònníi na kà yi yínnó bìo na se le tēni pǎahú. Lé bún te bio á bía wi ho won-beeni yi boomuso á wó le jii dà-kéní à ba le mí ì híni ho lóhó mu yi á á lén. Ba lá wi à ba vaa dā ho Kerete kǎhú wonna ònníi laveere búí na ba le Fenikisi. Hā yèrēmāa wi lè lé wii tēni. Lé bún ba wi à ba vaa cāaka yi, à le tēni pǎahú khií ká mu lá dà à wé.

¹³Ho pinpi-zàwa búí hínnon lè le wii hēniú bàn nín-káahó á wee pēeka, á ba wee leéka le mí dà à wé bìo ba lá le mí ì wé. Ba hínnon á vá lée bā lè ho Kerete kǎhú bàn jii-kānī á wà. ¹⁴Cúa-yen á pinpi-beeni búí na ba le Erakiyon á ló ho kǎhú mu wii hēniú bàn nín-tiāni. ¹⁵Á ho yèrēmá sí ho pinpiró léé bio na yí dà máa wé. Á wa sá san día waten, á ho buan wǎráa. ¹⁶Ho kǎhú dà-za búí na wi mu jumu tíahú á yèni ba le Koda, ká ho wi le wii hēniú bàn nín-káahó, lé hón á wa khiína nisǎn, á ho dá tun wen cínú, á wa màhá wáa yú ho won-za na ba wee wé zo fenínáa mítén ká mu here na can wa mǎn á lá yòó dó. Ká wa lò màhá bon wóráa mu. ¹⁷Bio wa lá ho yòó dó vó, á ba won-pàwa canka hā hūni á bánbáa ho won-beeni à ho hía yí hekenka. Ba zána ho hía vaa fūni le hǎnlè yi ho Libii jii, á ba lá le dēe na wee tí ho won-beeni lúwii yi á can ho won-beeni yi lè ho hūlò á líí dó mu jumu yi, á ba wáa día mítén á ho pinpiró lá wǎráa. ¹⁸Bio ho tá tǎn à ho pinpiró pá lan wee vǐnvā ho won-beeni lè mí sòobéé, á ba búakáa wee búen ho sèrò à kúee mu jumu yi. ¹⁹Mu bàn tá na bǐnía léé tǎn, á ho won-beeni biowa búí á barén lè mí nín-bia wee khūaa yénni kúee mu jumu yi. ²⁰Mu yú wizooní bio yen ká nùpue yère máa dá lé wii lè hā mànaayio wán, à ho pinpiró pá lan wee và lè mí pǎnká. Mu ù va à yí, à wa yáa wáa yí máa leéka le o búí ì fen.

²¹Bia wi ho won-beeni yi míana à ba máa dí bio. Ó o Poole wáa hínnon ònn ba yahó ò o bía non ba yi: «Mí nǎnzoñ lá zū se bio á ì le mí yí le wa lè ho Kerete yi á mi tà yi. Se mu minka biowa na wee yáa ká á lá máa yí máa wé. ²²Èe ká hā làa na ká wán á mi hení mi sía. O búí mukānī máa ví.

* 27:9 Ba zúífúwa jini lírò: Ba zúífúwa wee wé lì mí jini hā wiso-poa piñú vaa véeni lè ho tá khóorè piñú búakárò pǎahú. Ba jini mu lírò mǎn lé bìo á hā pinpi-beera wee wé và yi. Hā wonna pàrò yidèèrè wé keñ hón pǎahú so yi.

Ho won-beeni mí dòn lé hía á à yáa. ²³ Ho hiihú tinnàahú, á le Dónbeeni na á ò bío sà yí á wee òuaaní, lé dén wáyí tonkaro á buara ò cón, ²⁴ á buée bíá non mi: «Poole, yí zón. Fo ko à ù vaa òo ho Oroomu bée yahó. Le Dónbeeni á à fení ünén làa bía làa fo páanía wi búenbúen.» ²⁵ Wa nùwā, mi cén hení mí sīa. Í dó ò sīi le Dónbeeni yí. Mu ù wé làa bío mu bíá nonnāa mi. ²⁶ Ho pinpiró á à dón wen á à varāa ho kā-veere búí yí.»

²⁷ Mu tinnōna píru náa yú ká ho pinpiró buan wen wārāa ho *Mediterranē yámú jumu wán. Ho tá tíahú, á ho won-beeni ton-sáwá wee leéka le wa wá vā sūará le bónbóore yí. ²⁸ Á ba lèera ho hūló na ho hōnló dēe búí na lí á can yí á dó mu jumu yí, á mu booró yú hā mēterewa bóní làa píru làa bío hējun. Bío ba vā van cínú, á ba tinn lèera ho dó, á ba yú mēterewa bóní làa bío hētín. ²⁹ Ba zána le wa won-beeni hía vā hén hā hue-beera búí. Lé bún non á ba khūaana ho hōnló biowa bío náa na líka na wee bua ho òo ní á can ho won-beeni yí á kúaa mu jumu yí le ho mōn, á ba wāa kará wee òoní ho tá tiló. ³⁰ Ho won-beeni ton-sáwá wí ba lùwí, á ba vā ho won-za na ba wee wé zo fenínāa mīten ká mu here á dó mu jumu yí, á ba wee bío le lé mu biowa na wee bua ho òo ní á mí wee kúee le ho yahó. ³¹ Ó o Poole bíá non ba dásíwá júhúso le ba dásíwá na ká yí: «Héyí! Ba núpua mu á yí kará ho won-beeni yí, á mí máa fen.» ³² Á ba dásíwá wāa fáara ho won-za mu hūni á díá á ho wā.

³³ Bío ba wee òoní ho tá tiló, ó o Poole hení ba sīa le ba dí mu bío. Ó bíá làa ba ká: «Bío ká lé mu wízoní píru náa ká mí yí máa dí bío hūúu. ³⁴ Mí cén cá mu bío dí, á mí pánkáwá á kee. Mí nì-kéní woon á dēe búí ká máa khuee yí.» ³⁵ Hōn bóní so bío vaa véení, ó o Poole lá ho búurú, á dó le Dónbeeni bārākā, ò o cēkaa ho wee là. ³⁶ Á ba búenbúen mähá wāa yú le sī-hebúee á wee dí. ³⁷ Warén na wí ho won-beeni mu yí lée núpua khiá-jun làa búarátin làa píru làa nùwā hēzín. ³⁸ Bío ba dúka sù á ba khūaana ho òo ní á kúaa mu jumu yí bèra a na à ho won-beeni wé záyí.

³⁹ Bío ho tá tōn, á ho won-beeni ton-sáwá á yí zū ho lahó na ba wí yí. Lahó búí na sūaráa le le bónbóore na ho pinpiró yí tá yí

here yí, lé bín á ba lá wí á ba vaa zoo òo ní ho won-beeni yí ká mu lá dà à wé. ⁴⁰ Á ba feera mu biowa na líka na wee bua ho òo ní á kúaa. Ho won-beeni mu bàn pēenia á ba mún feera kúaa, á ba can ho pōnsō-beeni ho won-beeni mu yahó, á ho pinpiró wāa dón ho à janāa hōn lahó so yí. ⁴¹ Ká ba mähá vāa bó le hōnlé yí. Ho won-beeni mu bàn yahó á fūuní le hōnlé yí á ho yí dà máa va lūe. Ká ho bàn mōn á mu jumu na wee híní le mí pánká á hákaa. ⁴² Á ba dásíwá wí á ba búe ba kāsōsa, ò o búí hía yí wāa lén á fen. ⁴³ Ká ba dásíwá júhúso mähá wí ò o fení a Poole, ó o pá le ba yí wé mu. Ò o bíá non bía zū mu jumu yí le ba yénka le ho yahó á bánbá ja le bónbóore. ⁴⁴ Ká bía ká bán á à buaka hā penmíní tàà ho won-beeni biowa búí yí á janāa ba mōn. Lé ká sīí á wa búenbúen wórāa á dàina lórāa mu jumu yí à dēe woon á yí wó a búí.

28

Bío wó ho Malite yí

¹ Bío wa mōn á wa fera wó, á wa já á ba le ho kōhú na wa wí yí yèni ba le Malite. ² Ho núpua buan wen se. Mu wó á ho viohó wee tē á le tēeni wí, á ba lò ho dōhú á wa kará kīnía yí. ³ Ó o Poole khuiira hā búeení le mí ò yénní á à kúee ho dōhú yí. À bío ho dōhú wunwuró wí, ó o dīhioni ló hā búeení mu yí, á cūaana a Poole ní buan yí wee dāndu. ⁴ Bío ho Malitesa mōn mu, á ba wee bío làa mīn: «Wa nùwā, ò nīi na ká lée nì-búe. Ó fera yí hūrun mu jumu yí ká le dofiní na téréenna mähá pá yí tá le o mukāni keí.» ⁵ Ká a Poole mähá pāranāa a fá dó ho dōhú yí. Ó yāá yí mōn o vía. ⁶ Ba búenbúen wāa pan le cúa-yen ká a Poole wee le, tàà le o ò òo òo ní á lé è lùwá líí hí. Á ba pan san á dēe búí máa wé, á ba yèrmāa mí jiní á wee bío bío ká: «Yia ká lée dofiní búí.»

⁷ Ho kōhú mu na wa wí yí ya-dí á lún beeni wí. Ho sūaráa yí làa hen na wa wí yí. Ó nīi mu yèni ba le Pubiliyuusi. Ó buan wen sese hā wízoní bío tinn yí. ⁸ Ó nīi mu bàn maá lò yí here wí le dāmu dēe yí. Lé tēeni làa finlonlòró vāmú tò a. Ó o Poole wā zon o cón, á fīora non wo yí, ò o bò mí níní o wán ó o wan. ⁹ Bún mōn á ho kōhú mu vānvārowā na ká wee buen, á bán mún wa. ¹⁰ Le kōnbi

guarò lè mí síwà á ba buan làa wen. Á bìo wa lénlò dñn, á bìo wa màkóo wi yi le vèenì bìo yi á ba non wen.

O Poole vaá dñn ho Oroomu

¹¹ Hã pīna tīn lé hīa wa wó bīn á bò yi wàráa. Won-beenì búí mún kera bīn làa wen á le tēenì pāahú khīfina yú. Ho ló ho Alekisāndiri yi. Ba wee ve ho làa Doff-hénbéní.* Bìo á ho wee lén á hón lé hīa wa zon. ¹² Wa ñin ho Sirakuusi yi, á wó hã wizooní tīn bīn. ¹³ Lé bīn wa ñin yi á bá le búee vannáa ho Erekió lóhó. Mu bàn tá na léé tōn á ho pinpiró vā, á wee lé lè le wii hēenii bàn nín-káahó buen. Bún bàn wizooní jun níi lé bìo wa vaá dñnnaa ho Puzoole lóhó. ¹⁴ Wa lò mún lè wàn zàwa kèrètíewa búí bīn, á ba fióra wen le wa wé hã wizooní bìo hējun làa mí. Lé ká síí á wa wà jonnáa ho *Oroomu. ¹⁵ Wàn zàwa na tà a *Krista bìo ho lóhó mu yi na ná wa buenlò sã, á ló buéé sã wa yahó ho Apiiyuusi yàwá, lè ho lahó na ba le «Làanía bìo tīn» yi. Bìo ó o Poole mōn ba ó o dó le Dónbeenì bārākà á yú le sí-hebúee.

¹⁶ Bìo á wa vaá dñn ho Oroomu, ó o Poole ba non le zii búí yi ó o làara yi mí dòn, á ba le o dásí nii búí wé pa a yi.

O Poole wee bue le Dónbeenì béenì bìo

¹⁷ Mu wizooní tīn níi zoñ, ó o Poole von ba *zúífúwa júnáasa le ba le mí kúee mín wán. Bìo ba buéé fò mín o zii ó o bía non ba yi: «Wàn zàwa, ho Zeruzalemu zúífúwa wiira mi á dó ho Oroomusa níi yi. Á ñ jònè yí wó yí khon le wàn nìpomu. Ì mún yí yáara wàn bùaawa làndá. ¹⁸ Ba tùara mi á bìo búí na ba à ñin wán á à búeráa mi á ba yí yú, á ba le mí ì díá mi. ¹⁹ Ká bìo ba zúífúwa pá mu, á ñ wō san le ba bua mī buennáa ho Oroomu béé cōn á wón fēe ñ tūiá. Ká mu yínōñ wàn síí nùpua á ñ wà buéé kooní yi. ²⁰ Lé bīn non á ñ le mí buen à ñ buee bío làa mia. Yia ó o *Isirayeele nìpomu dó mí síi yi lé wón bìo yi á ho zúákùarí na kà cannáa làa mi.» ²¹ Á ba zúífúwa bía non wo yi: «Warén yí yú vūahú búí na ló ho *Zudee kōhú yi na bía à ñ bìo làa wen. Á nùpue búí mún yí ló bīn yí buéé bío búí làa wen. Wa mún yí ná ñ yèn-kohó sã. ²² Ká wa màhá wi à ñ zéení bìo á ñ wee

leéka à wa jí. Lé bìo le kuure na á fo wi yi, dén ba nùpua pá bìo hã làa búenbúen yi.»

²³ Á ba dó le wizonle non o Poole yi. Ba cērēe wee buen o cōn hen na ó o wi yi, ò o bue le *Dónbeenì béenì bìo na ba yi, ká a zéenia a *Moyiize làndá bìo lè le *Dónbeenì jì-cúa fēerowà bíoní yara làa ba, á wee cà ò o bío búe ba jùhú o Yeesu bìo ñání yi. Ba kúaa mín wán le yinbúí fúaa ho zīhú. ²⁴ Ba búí tà bìo ó o Poole wee bío yi, ba búí ñen yí tà mu yi. ²⁵ Bìo ba bíoní wáa wi mín júná yi wee saawaráa, ó o Poole bía hã bíoní na ká á véeníanáa: «Yaa hã bíoní na le Dónbeenì Hácírí bía á non mìn bùaawa yi là a jì-cúa fēero *Ezayii jii á bon. Bìo ká lé bìo le bía:

²⁶ Lén vaa bío na mu nìpomu na kà yi:

Mi wé è jí mu bìo kénkén
ká mí máa zūn mu kúará.
Mi wé è loñ lè mí yio,
ká mí máa mi ñee.

²⁷ Ba nùpua na ká yí máa jí ñee.

Ba tun mí jikōnna
le mí máa jí bìo.
Ba muunía mí yio
á yí wi ba mi.

Ba yí wi ba jí bìo lè mí jikōnna.

Ba tun mí yiwa.

Ba pá le mí máa yèrè má máa buen ñ cōn à ñ wéé ba.

²⁸ Àwa, á mí wáa zūn mu. Le Dónbeenì wó á ho fenlò bíoní mu á à bue á à na bía yínōñ zúífúwa yi. Bān ñ tà á à jí le.» ²⁹ [Bìo ó o Poole bía hōn bíoní so wó, á ba zúífúwa saawaa wà ká ba a kán mín.] ³⁰ Zii búí na ó o Poole wee da yi ká a sàání, lé dén ó o kará yi lúluó bìo jun. Bìo wi ba mí a wán búenbúen wee búee yí o bīn. ³¹ O wee bue le Dónbeenì béenì bìo, á wee kàrán o Yeesu Krista bìo lè ba nùpua ká a poní séra, á bìo búí yí máa hē.

* 28:11 Doff-hénbéní: Hã doffina mu yènnáa ba le Kasitoore làa Polukusi. Hã yènnáa hīa wee lé ho Kerēesisa cōn. Lé hārén á ho won-beenì ton-sáwá na hón pāahú so yi á hīa wee kārāfá mítén yi á hã pa ba yi.

Ho vūahú na ó o Poole túara non
 ho
 Oroomu
 kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró júhú

Ho vūahú mu lé o Poole túara ho non ho Oroomu kèrètíewa kuure yi.

O bía le ba nùpua búenbúen wó khon lè le Dónbeeni, ká bía màhá tà dó mí sīa o Yeesu *Krista yi á le Dónbeeni á à wé á ba à térén le yahó. Le è kàní ba mu bè-kora yi á à na le mukàní binbiri na máa vé ba yi (1-8).

O Poole bía lè ba *zúífúwa na wee pí a Yeesu bio le ba yí dà máa pí le Dónbeeni máa lén féεε. (9-11).

O le hā làa na kà wán á le Dónbeeni sāamu na le wee wé làa bía yínón ba zúífúwa á ko mu wé à ba na mítén búenbúen o Yeesu yi, à bio sí le Dónbeeni yi féεε (12.1-15.13).

O mún bía le mí wi à mí va ho Oroomu, à òn bín varáa ho Esipaape. Ò o tēniá bía ó o zū ho Oroomu lóhó yi búenbúen (15.14-16.27).

Le tēni

¹ Inén Poole na lé o Yeesu *Krista ton-sá, lé mi wee túa ho vūahú na kà á à na mia. Le Dónbeeni von mi à í wé o Yeesu Krista tonkaro. Le léra mi à í bue le Dónbeeni bín-tente, ² ò lo le fèra òn mí jni-cúa fεεrowà wán dóráa mí jni non mí bióni vūahú yi. * ³ Le bín-tente mu bio ciran le Za Yeesu Krista. O lé o *Daviide mōnmāni mu nipomu dāni yi. ⁴ εε ká le Dónbeeni Hácírí zéeniá mu lè mí pánká le o lé mí za bio le vèeniá wo bio yi, wón na lé wa Núhúso Yeesu Krista.

⁵ Lé o Yeesu Krista mu pánká yi á le Dónbeeni sāamu wórāa mi là a tonkaro, bèra a na hā kána búenbúen nùpua à dé mí sīa wo yi, à wé bè o bióni yi, à dérāa ho cùkú wo yi. ⁶ Minén mún lé bán nùpua so búí, minén na le Dónbeeni von, á mi bio sà a Yeesu Krista yi.

⁷ Àwa! Í wee túa ho vūahú na kà á à na minén búenbúen na le Dónbeeni wa làa sòobéé á von á mi bio sà le yi ho Oroomu lóhó yi. Le wán Maá Dónbeeni lè wa Núhúso

Yeesu Krista wé mí sāamu làa mia, à na ho hēerā mia.

O Poole wi o ò vaa búéekí ho Oroomu

⁸ Í búaká lè wán Dónbeeni bārāká déró mi búenbúen bio yi o Yeesu Krista pánká yi. Lé bio mí siadéro le Dónbeeni yi á bio wee bio ho òmínjá làa búenbúen yi. ⁹ Le Dónbeeni na á í wee sá na yi lè í sīi búenbúen le bín-tente na á í wee bue bio yi, ò bio bio ciran le Za, òn zū le bio á í wee mí lé ho tūiá poni. Le zū le ká í wee fio à í leéka mi bio. ¹⁰ Pāhú lée pāhú ká í wee fio, à í le ká mu lé le Dónbeeni sīi bio, à le tà na mu ní, à í òn bue mi cón. ¹¹ Mu bon, í bētíní wi à í mí mí wán làa sòobéé, bèra a na à mu bio wéro pánká na le Dónbeeni Hácírí dó mi à mí mún yí, à mí pánká wíoka kéí. ¹² Á hā siadéro le Dónbeeni bio yi na wa leéra yi á wa à hení mín sīa bio yi.

¹³ Wán zāwa lè wán híní kèrètíewa, í wi à mí zūn le í wi à í bue mi cón ká hā būmakaa màhá hò mí á í òn yí yú mu wōhú. Í í bue mi cón, bèra a na à í tonlò cūnú kéí làa bio ho kerarāa hā kána na ká nùpua cón bio sí. ¹⁴ Í ko à í bue le Dónbeeni bín-tente na ba nùpua búenbúen lè mí síwà yi, bía yio héra làa bía yio yí héra, bía kàrána, làa bía yí kàrána. ¹⁵ Lé bún te bio á í wi à í buee bue le bín-tente mu à na minén na mún wi ho Oroomu lóhó yi.

Le Dónbeeni bín-tente pánká wi

¹⁶ Mu bon, le bín-tente bueró niyio yí máa dí mi. Le bín-tente mu lé le Dónbeeni pánká na le wee kánínáa bía búenbúen na wee dé mí sīa le yi, à búaká làa bía lé ba *zúífúwa, à dānāa bía ká. ¹⁷ Le bín-tente mu wee zéeni le le Dónbeeni wee wé à ba nùpua térén le yahó ba siadéro le yi mí òn bio yi, làa bio mu túarāa: «Yia térenna le Dónbeeni yahó bio á bānsò dó mí sīi le yi bio yi, wón á à kéí le mukàní binbiri yi.»†

Ba nùpua wee wé mu bè-kora lè mí síwà

¹⁸ Le Dónbeeni wi ho wáayi, á wee zéeni le mí yi wee cì ba nùpua yi bio ba pá le à ba wee wé bio yí se bio yi. Ba wee ti ho tūiá poni yi lè mí wén-kora. ¹⁹ Lé bio á bio ó o nùpue dà à zūn le Dónbeeni bio dāni yi á yí sà ba yi, lerén mítén zéeniá mu wéréwéré làa ba. ²⁰ À lá ho òmínjá júhú búeení, á le Dónbeeni

* 1:2 Mi loí Ezayii vūahú 52.7; 61.1 † 1:17 Mi loí Habakuuki vūahú 2.4

pànká na jii mía, làa bìo le karáa bún ó o nùpue yìo yí máa mi. Èε ká mu màhá wee zūn le bè-wénia yi. Lé bún te bio ba tūiá yí dà máa wé sīnāa. ²¹ Ba zū le le Dónbeeni dà, à ba yí dó le bārākà làa bìo mu koráa. Lé bún wó á bio ba wee leéka á júhú míanāa, á hácīra mía, á wi le tībírí yi. ²² Ba le mí lé mu bè-zūmīnī ànsowà, à ba màhá wó ba bǒnbúwá. ²³ Sání ba ùaani le Dónbeeni cūkúso na máa hí, á ba día ba wee ùaani mu bè-lénnia na ba wee ta lòn nùpue, tàa jīnza, tàa naju làa náa so, tàa bìa wee v́ará mí piorá wán, bán na búenbúen wee hí.

²⁴ Lé bún bìo yi á le Dónbeeni díarāa ba á ba wi mu bio na tun wéró yi, à héha lè ba sīa wárá na yí se, á wee wé hā nīyi-wárá làa mín. ²⁵ Ba pá le Dónbeeni tūiá poni à ba bò hā sabioní món. Ba wee ùaani bìo le Dónbeeni lera, á wee sá na mu yi, à lerén Dónbeeni na lera mu á ba día, dén na màhá ko lè le khòoní f́éε. Amiina!

²⁶ Lé bún bìo yi á le Dónbeeni díarāa ba á ba wee wé hā nīyi-wárá na bio sí ba yi. Ba háawa wee da làa mín, à ba yí máa da làa báawa. ²⁷ Lé làa bún síi á ba báawa mún yi máa da làa háawa, à ba sīa wee bīnī vá mín yi làa sòobéε. Lé bún bìo yi á le lònbee na ko làa ba wee yírāa ba bìo ba v́unun wee wé bìo yi.

²⁸ Bìo ba pá le mí máa zūn le Dónbeeni, á le bèn día á ba bò mí hácīn-kora món, á wee wé bìo yí ko. ²⁹ Mu bìo na yí téréna lè mí síiwà búenbúen ba wee wé: Ba wee wé mu yikomu, ba yìo wee lé mí ninzàwa bio, ba lé ba nī-sūmāa, le yandee wi ba yi làa sòobéε. Ba lé ba nī-búewá, á wa hā warà. Ba wee khà ba nùpua, ba wa mu bè-kora wéró lè ba nùpua. Ba wee f́iia hā sabioní ba nùpua jīnī, ³⁰ á wee yāa mín yēnāa. Ba lé le Dónbeeni zúkúsa. Ba wee là ba nùpua, á wee yòoní mīten. Ba wee khòn, ba dà mu bè-kora wéró làa sòobéε. Ba wee pí mín nùwā boní. ³¹ Ba lé ba bǒnbúwá. Ba dó mí jīnī le mí ì wé bio na, à ba máa wé mu. Ba yiwa tunka, ba yi zū màkárí. ³² Ba jòn zū le Dónbeeni cítí bìo le bìa wee wé hǒn wárá so síi bìo sǎ mu húmú yi. Èε ká barén mí bæere màhá pá wee wé mu, á ba mún wee tà bìa wee wé mu jii.

2

Ba nùpua cítíró bìo

¹ Ū wé nùpue léε nùpue á wee cítí bìa ká, á ū júhú máa lé, fo wee sínī ho ütēn. Lé bìo á bìa fo wee cítí, bán wárá bǎn síi lé hīa ünén mún wee wé. ² Á wa bèn zū le bìa wee wé hǒn wárá so síi á le Dónbeeni á à cítí làa bio téréna. ³ Á ünén na wee cítí ba nùpua à ū jòn wee wé ba wárá bǎn síi, fo so wee leéka le ū júhú á à lé le Dónbeeni cítí yi le? ⁴ Tàa bìo le Dónbeeni síi se, á wee jì mí yi, á zū mu bè-tente wéró, á fo so wee lá làa bè-káamāa le? Zūn le lé bún tentemu so wee jàa fo à ū yèrémá ū yilera lè ū wárá. ⁵ Àwa, á bìo fo yí wi ū jí dèε, á yí wi ū yèrémá ū yilera lè ū wárá, á le lònbee-sūmūi lé dio fo bèn ò dé ütēn yi le Dónbeeni sī-cīlè wizonle zòn. Bún zòn ká le è f́i le cítí làa bio téréna. ⁶ Le è sání ba nùpua yi á à héha lè ba bè-wénia. ⁷ Bìa wee wé mu bè-tentewá làa sòobéε, á wee cà ho cūkú lè le yèni le Dónbeeni cǒn, lè le mukāni binbirī, bán le è na le mukāni na máa vé yi. ⁸ Ká bìa káa le Dónbeeni yi, na pá ho tūiá poni à ba tà mu bè-kora bio, bán le è zééníāa le mí yi wee cǐ ba yi làa sòobéε. ⁹ Le lònbee lè le yi véε á à yí bìa búenbúen na wee wé mu bè-kora. Mu ù búaká làa bìa lé ba *zúifūwa, á à dānāa bìa yínón ba zúifūwa. ¹⁰ Èε ká bìa wee wé mu bè-tentewá, bán le Dónbeeni á à dé ho cūkú yi, le è wé á ba à yí le kǒnbīi á à kerí ho héérà yi. Le nín-yání ì wé mu làa bìa lé ba zúifūwa, á bìa yínón ba zúifūwa màhá à sí. ¹¹ Mu bon, le Dónbeeni yí máa hueeka nùpua mín yi.

¹² Lé bún nǒn á bìa búenbúen na wó mu bè-kora à ba yí zū a *Moyiize lándá, bán húmú bìo á lándá níi mía yi. Ká bìa zū ho lándá mu à ba wee wé mu bè-kora, bán á à cítí lè ho lándá. ¹³ Mu bon, bìa téréna le Dónbeeni yahó yínón bìa wee jí a Moyiize lándá mí dòn ká ba máa bè ho yi. Bìa wee wé bìo ho lándá le ba wé, bán lé bìa le Dónbeeni wee wé à ba téréni le yahó. ¹⁴ Hen ká bìa yínón ba zúifūwa na ó o Moyiize lándá mía cǒn á wee wé bìo ho lándá bò, se ho lándá mu wi ba yiwa. ¹⁵ Bún wee zéení le bìo ho lándá le ba wé wé á wi ba sía yi, á ba yiwa lé mu sǎérāsa. Lé bìo á pàahú búu à barén mīten yilera pí ba bìo, ká pàahú búu à hā

* 2:6 Mi loí Lení v́iāhú (Psaumes) 62.13

tà ba jiii. ¹⁶ Le Dónbeenì cítíí fí nònzoñ, ká mu bìo á à zūñ. Bún zoñ ká le è ò òn o Yeesu *Krista wán á à cítíráa ba nùpua ba bìo búenbúen na sà yi dání yi, làa bìo le Dónbeenì bín-tente bíaráa mu, ò òn á ì wee bue.

Ba zúífúwa yí máa bè ho làndá yi làa bìo mu koráa

¹⁷ Èé ká ùnén na lé o zúífú, á zū a *Moyiize làndá, á le ù sīi wan le Dónbeenì bìo yi, ¹⁸ fo zū bìo sī le Dónbeenì yi. Lé ho làndá nòn á fo zūnáa bìo se. ¹⁹ Fo làa mu yi le fo lé ba muuwa ya-dí, á lé bìa wi le tóbíri yi khoomu. ²⁰ Fo le fo lé bìa yí zū mu bìo nì-kàránlo, á lé ba háyúwá nì-kàránlo. Lé bìo fo zū le mu bìo zúírlò le ho tuiá poni á wi ho làndá yi.

²¹ Àwa, ùnén na màhá le fo lé bìa ká nì-kàránlo bèn wó kaka yí máa kàránnáa úten? Fo wee hení mu na ba nùpua yi le ba yí juuaa bìo, à ùnén màhá wee juuaa le we? ²² Fo wee kàrán ba nùpua le ho há-fénlò le ho bá-fénlò ba ká yi, à ùnén màhá wee wé mu le we? Fo jina há wónna à ù màhá wee zoo juuaa mu bìo há wónna zīnī yi le we? ²³ Fo wee yòoní úten ho làndá bìo yi, à le Dónbeenì yèni dén bèn wee yáa bìo fo yí máa bè ho làndá mu yi bìo yi. ²⁴ Mu bon, bìo kà lé bìo túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi: «Lé minén bìo yí á bìa yí zū le Dónbeenì wee yáaráa le yèni.»†

²⁵ Mu bon, ká fo wee wé bìo ho làndá bò, se ù *kúiiiró‡ bìo júhú wi. Ká fo *kúio à ù màhá yí máa bè bìo ho làndá bò hení yi, se fo ka lòn nùpue na yí kúio. ²⁶ Ká yia yí kúio ò o bèn wee bè bìo ho làndá bò hení yi, á le Dónbeenì so máa càtí ònso lòn nùpue na kúio le? ²⁷ Á yia yí kúio ò o wee bè bìo ho làndá bò hení yi lé wón ká cítí ùnén na yí máa bè ho yi, ká ùnén ho làndá mu jòn wáa túara nòn yi, á fo mún kúio. ²⁸ Mu bon, mu yínón o nùpue sáníá wee wé ònso là a zúífú, á mu mún yínón ho kúiiiró wee wé o là a zúífú. ²⁹ Ká a zúífú binbirì lé yia lé orén zoó mí sīi yi. Á ho kúiiiró binbirì, hón lé le sīi na yèrémáa. Bún lé le Dónbeenì Hácírí wee wé mu, ká yínón ho kúiiiró na ó o Moyiize làndá bò. O zúífú binbirì yí máa yí le yèni nùpua

cón. Le Dónbeenì lé ò ò o wee yí le yèni cón.

3

Le Dónbeenì le mí ì wé bìo à le wé mu

¹ Àwa, á mu zúífúmu le ho kúioró léé bìo na cùnú wi le? ² Mu cùnú wi làa sòobéé há dáa búenbúen yi. Barén lé bìa le Dónbeenì kàráfáa mí bíonì yi ho yahó. ³ Àwa, á hàrì ká ba búí ba tía hú á yí bò bìo le Dónbeenì le ba wé yi, á bún so ò hè lerén á le máa bè mí bíonì yi le? ⁴ Bùeé. Wa ko wa zūñ le le Dónbeenì dén wee ònso ho tuiá poni wán, ká ba nùpua búenbúen lé ba sabín-fúaalowa, làa bìo mu túararàa le Dónbeenì bíonì vūahú yi lerén miten dání yi:

«Ba nùpua ko ba zūñ

le bìo fo wee mì búenbúen lé ho tuiá poni.

Á hàrì ba yáa ù yèni,

se ù bìo pá bon.»*

⁵ Ká bìo warén wee wé à mu yí térénná le bún wó á le Dónbeenì térénlò bìo wíokaa zūnanáa, se ì wáa dà à bío bìo ká á à héha le ba nùpua leékaró: Hen ká le Dónbeenì wee beé wa lò bìo búí dání yi, bún so wee zéení le le yí térénná le? ⁶ Bùeé dé! Bún lé ba nùpua leékaró. Lé bìo ká le Dónbeenì yí térénná, á le è cítí ho dímjíná nùpua kaka?

⁷ Ká ìnén lá fà le sabéré á le Dónbeenì tuiá poni bìo wíokaa zūna á dóràa ho cùkú yi, á lé mu yén bèn wáa non á ì júhú á à síráa le ì lé o bè-kora wéro? ⁸ Ba búí na wee là wen á yáa wee bío le wa wee bío bìo ká: Mí wé wa wé mu bè-kora à mu bè-tentewá lé yi. Bán nùpua so júná á à sí.

Nùpue na térénná le Dónbeenì yahó á míá

⁹ Àwa, á warén *zúífúwa màhá bèn wee leéka le wa bìo júhú so wi po bìa ká léé? Bùeé dé! Ì zéeníá mu le ba *zúífúwa làa bìa yínón ba *zúífúwa búenbúen á mu bè-kohó pánká wi wán, ¹⁰ làa bìo mu túararàa le Dónbeenì bíonì vūahú yi:

«Ba nùpua búenbúen yi

á nì-kéní ká yí térénná,

¹¹ hácírí ònso nì-kéní ká á míá,

hàrì nì-kéní ká yí máa cà le Dónbeenì.

¹² Ba búenbúen dífa ho wá-tente,

† 2:24 Mí loñ Ezayii vūahú 5.2.5

‡ 2:25 Mí loñ Luki vūahú 1.5.9

* 3:4 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 51.6

ba pánáa wó ba nùpua na bìo jùhú mía.

Bè-tente wéro ñi-kéní kà á mía ba tíahú.

¹³ Ba jinií ka lòn búráa na hénkaa.

Ba wee khà ba nùpua.

Ba bíoní ka lòn díhioni sùró.

¹⁴ Ba wee dánkání ba nùpua làa sòobéé, ba wee bío hā bín-kora.

¹⁵ Ba can mí kuio le ñi-búee bio yi.

¹⁶ Hā dáa na ba wee tè yi búenbúen á ba wee fi mu bìo yi, à dé hā yinyio ba nùpua yi.

¹⁷ Ba yí zū héerá wòhú.

¹⁸ Ba yèn-dání yi á Dónbeení kònbii jùhú mía.»†

¹⁹ À wa jòn zū le ho làndá bò non bìa wee bè bio ho wee bío yi. Bún wó bèra a na à bío léenú yí keñí o búí cón, à ho dímíjána nùpua búenbúen mún zūn le mí wó khon le Dónbeení yahó. ²⁰ Ñii woon yí dà máa wé bio ho làndá le o wé búenbúen á máa térénnáa le Dónbeení yahó. Mu bon, ho làndá jùhú, lee bèra a na à ba nùpua zūn le mí wó khon.

Bio le Dónbeení wee kàní là a nùpue

²¹ Èé ká hā làa na kà wán, á bio le Dónbeení wee wé à wa wé ba nùpua na térénná le yahó ká ho làndá níí ló, bún le Dónbeení mu wáa zééní làa wen. O *Moyiize làndá mí beere lè le Dónbeení ji-cúa fεεrowá zééní mu wéréwéré. ²² Le Dónbeení wee wé à ba nùpua térénná le yahó ba siadéro o Yeesu *Krista yi bìo yi. Le wee wé mu làa bìa búenbúen na wee dé mí sía wo yi, hueekaró mía mu yi. ²³ Lé bio ba nùpua búenbúen wó mu bè-kohó, á ba búenbúen khèra lè le Dónbeení cùkúso. ²⁴ Èé ká le Dónbeení sāamu bìo yi, á le wó á ba térénná o Yeesu Krista pánká yi, wón na wó á ba yú mítén mu bè-kohó níí yi. Le wó mu káamáa. ²⁵ Le Dónbeení wó a lè le muini yia. Lé bún bìo yi ó o Krista mu húmú pánká yi á bìa dó mi sía wo yi búenbúen á yúráa mu bè-kora séndiaró. Le Dónbeení wó kà síí, à zéénínáa bio le wee wé à ba nùpua térénná le yahó. Hàrí ho yánkaa, á ba nùpua bè-kora na ba wó ²⁶ á le hā mí sī bìo yi, à zéénínáa bio le wee wé à ba térénná le yahó. Hàrí lòn zuia ká le

Dónbeení pá térénná, á wee wé à ba nùpua térénná le yahó ba siadéro o Yeesu yi bìo yi.

²⁷ Lé bio á mu lé le siidéro le Dónbeení yi wee wé ò o nùpue térénná le yahó, á mu jùhú mía ò o yóní mítén mí wára bìo yi. ²⁸ Mu bon, wa wee leéka le o nùpue wee térénná le Dónbeení yahó o siidéro le yi bìo yi, ká yínóí o Mōyiize làndá na ó o wee bè yi bìo yi. ²⁹ Táá le Dónbeení mu so lé ba *zúífúwa mí dòn bàn Dónbeení le? Le so yínóí hā sííwà na ká búenbúen bàn Dónbeení le? Úuu, le mún lé hā sííwà na ká bàn Dónbeení. ³⁰ Mu bon, lerén lé le Dónbeení dà-kéní mí dòn. Lé lerén wee wé à ba zúífúwa térénná le yahó ba siadéro le yi bìo yi, á le mún wee wé à hā sííwà na ká nùpua mún térénná le yahó ba siadéro le yi bìo yi. ³¹ Á bún so wee zééní le lé dén siidéro so le yi bìo yi ó o Mōyiize làndá jùhú wáa míanáa le? Bùee dé! Ho làndá mu bìo jùhú kenló á wa yáa wíokaa wee tíi jii lè wa siadéro le Dónbeení yi.

4

O Abarahaamu siidéro le Dónbeení yi bìo

¹ Á bìo wa wáa à bío wán búaa *Abarahaamu dání yi lé mu yén? Lé mu yén ó o yú? ² Ká a Abarahaamu lá térénná le Dónbeení yahó bìo ó o wó bìo yi, se o dà à yóní mítén, ká a màhá yí dà máa yóní mítén le Dónbeení yahó. ³ Mu bon, bìo ká lé bìo túara le Dónbeení bíoní vūahú yi: «O Abarahaamu dó mí sī le Dónbeení yi, lé bún non le cātío wo là a nùpue na térénná le yahó.»* ⁴ O ton-sá wón sáání ko làa wo, ká le yínóí dèe na ba wé hā làa wo. ⁵ Èé ká a búí yí máa wé dèe, à bànso màhá dó mí sī le Dónbeení na wee wé ò o bè-kora wéro à térénná le yahó, wón le Dónbeení wee cātí le o térénná mí yahó o siidéro le yi bìo yi. ⁶ Lé bún te bìo ó o nùpue na le Dónbeení wee cātí le o térénná le yahó ká mu bè-wénia níí ló ó o *Daviide wee bío jún-sini bìo ká síí: ⁷ «Bia le Dónbeení séra wékheró díá, á bó bè-kora jùhú, bán júná sí.

⁸ O nùpue na bè-kora ó o Núhúso yí jà a jùhú yi, wón jùhú sí.»†

† 3:18 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 14.1-3; 53.2-4; 5.10; 10.7; 140.4; Ezayii vūahú 59.7-8

* 4:3 Mí loñ Bío jùhú

búeení vūahú (Genèse) 15.6 † 4:8 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 32.1-2

⁹ Dén jún-sīni so bìo ciran bìa kúiora mí dòn lée, tàá bìa yí kúiora á mu mún ciran? Mu bon, wa wee bío bìo kà: «O Abarahaamu sīdéro le Dónbeeni yi lé bún wó á là a nùpue na téréna le yahó.»¹⁰ Ká lé o *kúiiro mǎndén á le wóráa wo là a nùpue na téréna lée, tàá le wó mu wó ó o kúioráa? Bùeé, le Dónbeeni wó a Abarahaamu là a nùpue na téréna wó ó o kúioráa. ¹¹ Sáni ò o Abarahaamu kúii, à bún le Dónbeeni wó á là a nùpue na téréna le yahó o sīdéro le yi bìo yi. Ká ho kúiiro hón lée fīmīni na bò a wán, à zéeni le le Dónbeeni wó á là a nùpue na téréna mí yahó o sīdéro le yi bìo yi. Lé bún bìo yi ó o Abarahaamu mu wóráa bìa búenbúen na dó mí sīa le Dónbeeni yi à ǵa yí kúiora ǵan maá. ¹² Èé ká a mún lé bìa kúiora ǵan maá, ǵan na yí kǵnaa ho kúioró mí dòn yi, à ǵa bò bìo á wán maá Abarahaamu wó yi, wón na dó mí sīi le Dónbeeni yi sáni ò o kúii.

Hā kǵa wee yí le sīdéro le Dónbeeni yi pánká yi

¹³ Le Dónbeeni dó mí jii non o *Abarahaamu là a mǎnmǎniá yi, le mí ì na ho dímǵná ǵa yi á ho ò wé ǵa kǵa. † Ká mu màhá yínóñ bìo ó o Abarahaamu wee wé bìo ho làndá le o wé bìo yi. Le wó mu lé bìo ó o téréna le yahó o sīdéro le yi bìo yi. ¹⁴ Ká hā kǵa bìo lá sǵa a *Moyiize làndá bérwà yi mí dòn, se le sīdéro le Dónbeeni yi jǵhú mía, á bìo le Dónbeeni dó mí jii le mí ì na mí nǵpomu yi mún lá à khí. ¹⁵ Lé bìo á bìo ǵa nùpua yí máa wé bìo ho làndá le ǵa wé sese, lé bún wee cǵi le Dónbeeni sīi. Ká làndá lá mía, se làndá yáaró ǵèn mún mía.

¹⁶ Lé bún bìo yi á hā kǵa bìo sǵanáa bìa dó mí sīa le Dónbeeni yi, bèra a na à hā wé bìo na hǵn làa ǵa, à bìo le Dónbeeni dó mí jii le mí ì na à bìo sǵi bìa lé o Abarahaamu mǎnmǎniá búenbúen yi. Mu yínóñ bìa mí dòn na wee wé bìo ho làndá le ǵa wé, ká mu mún lé bìa búenbúen na dó mí sīa le Dónbeeni yi. ¹⁷ Làa bìo mu túararǵa le Dónbeeni bíonǵi vǵahú yi: «Í wó fo le hā kǵa cǵèè nǵpomu ǵan maá.» § Le Dónbeeni na ó o dó mí sīi yi yahó, ó o lé wa maá. Dén Dónbeeni so lé òo wee

dé le mukǵni ǵa nǵ-hía yi, le wee wé à bìo lá mía à kǵi.

¹⁸ O Abarahaamu dó mí sīi lǵoniá mu bìo na lǵonǵló do, á dó mí sīi le Dónbeeni yi, lé bún te bìo ó o wóráa hā sǵiwà na boo ǵàn maá, làa bìo le Dónbeeni bíarǵa mu kǵa sīi: «Ū mǎnmǎniá jii máa zǵi.» *¹⁹ O lǵlúio á à yí ho khǵmǵni mu pǵahú, á ká mu hǵmú, á mún zǵi mún háa Sara máa teró bìo, èé ká a sīdéro le Dónbeeni yi màhá pá fǵrǵ òin. ²⁰ Bìo le Dónbeeni dó mí jii le mí ì wé ó o yí titikaa bìo yi hǵrǵi cǵinú. Ká a sīdéro le Dónbeeni yi bìo yi ó o wǵokaa yú ho pánká, á dǵrǵa ho cǵkú le yi. ²¹ O Abarahaamu làa mu yi binbirǵi le bìo le Dónbeeni dó mí jii le mí ì wé á wéro pánká mún wi le cǵn.

²² Lé bún non á mu túara a Abarahaamu dǵni yi le «le Dónbeeni cǵtǵio wo là a nùpue na téréna.» † ²³ Èé ká le bíonǵi mu «le Dónbeeni wó á là a nùpue na téréna» á yí túara orén mí dòn bìo yi. ²⁴ Le mún túara warén bìo yi, warén na le Dónbeeni cǵtǵio le ǵa nǵ-téréniá, warén na dó wa sīa le yi, lerén na vèeniá wa Nǵhúso Yeesu ǵa nǵ-hía tǵahú. ²⁵ Le Dónbeeni día á ǵa bó a wa bè-kora bìo yi, á wó ó o vèera, bèra a na à wa wé ǵa nùpua na téréna le yahó.

5

Le Dónbeeni wó á ǵa nùpua làa de bíniá sǵi

¹ Bìo le Dónbeeni wó wen le ǵa nùpua na téréna wa siadéro le yi bìo yi, á warén làa de á ho héerǵa wǵa wi pǵahú wa Nǵhúso Yeesu *Krista pánká yi. ² Lé orén pánká yi á wa wee zǵmakarǵa mu sǵamu na wa wi yi wa siadéro le Dónbeeni yi bìo yi, á sīa wan bìo wa dó wa sīa wee lǵonǵi wa páanǵló le Dónbeeni mu cǵkú yi làa de. ³ Mu yǵá yínóñ bún mí dòn, wa wee zǵmaka le lǵnbee na wee yí wen bìo yi, Lé bìo wa zǵi le le wee wé à wa hǵ wa sīa. ⁴ Ká wa hǵ wa sīa, lé bún ò wé á wa à òan ò yí le sée ho kúarǵ khénló wán. Ká wa òanǵa kǵa ho kúarǵ khénló mu yi, á wa à òan ò dé wa sīa á à lǵonǵi bìo le Dónbeeni le mí ì wé. ⁵ Wa siadéro à lǵonǵi á bìo máa dé nǵyio wen, lé bìo le Dónbeeni zéeniá le mí wa wen làa sòobéé le Hǵcǵri na le non wen pánká yi. ⁶ Mu bon, wa lá yí dà

† 4:13 Mǵ loǵ Bǵi jǵhú búeenǵi vǵahú (Genèse) 12.2-3; 17.4-6; 22.15-18 § 4:17 Mǵ loǵ Bǵi jǵhú búeenǵi vǵahú (Genèse) 17.5 * 4:18 Mǵ loǵ Bǵi jǵhú búeenǵi vǵahú (Genèse) 15.5 † 4:22 Mǵ loǵ Bǵi jǵhú búeenǵi vǵahú (Genèse) 15.6

dèe búí máa wé waten. Á bìo ho pàahù na le Dónbeeni bàrà á dòn, ó o Krista buée húrun 6a bè-kora wérowà bìo yi. ⁷ Ho tà à hí o nùpue na téréna bìo yi lònbee wi. Nún-sí á nùpue dà à hení mí síí á à hí yia wee wé mu bè-tente bìo yi. ⁸ Èe ká le Dónbeeni wee zéeni le le wa wen làa bìo kà: Bìo wa lá lé 6a bè-kora wérowà mí cúee, ká a Krista màhà pá tà húrun wa bìo yi. ⁹ Wa wó 6a nùpua na téréna le Dónbeeni yahó o Krista húmú cāni pànká yi. Á léee kénkén ká wa mún khíi kǎni le Dónbeeni sī-cíilè yi.

¹⁰ Mu bon, bìo wa lá lé le Dónbeeni zúkúsa, ó o za húmú pànká yi á wa làa de wáa bíní sí. Á bìo wa sí làa de ká síí, á wa láa mu yi kénkén le wa à kǎni bìo ó o yio wi lua pànká yi. ¹¹ Mu yàá yínón búnn mí dòn, wa wee zàmaka le Dónbeeni bìo yi wa Núhúso Yeesu Krista pànká yi, wón na wó á wa lè le Dónbeeni mu bíní sí.

O Adāma là a Yeesu Krista bìo

¹² Lé o nùpue nì-kéní wékheró bìo yi á mu bè-kohó wéro zonnáa ho dímjá yi. Á lé mu bè-kohó wéro bèn non á mu húmú wiráa. Á 6a nùpua búenbúen mún wee hí, lé bìo 6a búenbúen lé 6a bè-kora wérowà. ¹³ Sání le Dónbeeni bè o *Moyiize làndá, à búnn mu bè-kohó yí ho dímjá yi wó. Ká bìo á ho làndá lá dínn mí, á le Dónbeeni bèn lá yí máa mí mu bè-kohó bìo dé dèe yi. ¹⁴ Á lá a Adāma pàahù à vaa búe o Moyiize pàahù yi, á mu húmú yú le sée 6a nùpua wán. Hàrí bìo á bán nùpua so wékheró yí ka là a Adāma wékheró bìo síí, wón na wó bìo le Dónbeeni le o yí wé, à 6a búenbúen pá húrun, o Adāma na bìo wee zéeni yia khíi buen bìo.

¹⁵ Ká ho wékheró na wó, búnn lè le Dónbeeni sāamu yí dà máa tèe. Lé bìo ká lé o nùpue nì-kéní mí dòn wékheró bìo yi á 6a nùpua cèrèe húrunnáa, á le Dónbeeni sāamu na le wó lè 6a nùpua cèrèe o nùpue nì-kéní pànká yi, wón na lé o Yeesu Krista, búnn sāamu so bìo bèn yí dà máa bío. ¹⁶ Le Dónbeeni sāamu là a nùpue nì-kéní wékheró á wi mún júná yi. Mu bon, o nùpue nì-kéní wékheró lé búnn wó á le Dónbeeni sínía 6a nùpua júná. Èe ká mu bè-kora cèrèe wéro món, á le wó mí sāamu lè 6a nùpua, le wó á 6a téréna le Dónbeeni yahó. ¹⁷ Mu bon, o nùpue nì-kéní wékheró lé bìo wó á mu húmú yú ho pànká. Èe ká a Yeesu *Krista mí dòn pànká

yi, á 6a nùpua na wee yí mu sāamu lè mí sííwà, bia le wee wé à 6a térénn le yahó, bán yio á à wé lua, á à páanii ì dí le béeni làa wo. ¹⁸ Lé ká síí ó o nùpue nì-kéní wékheró non á 6a nùpua búenbúen júná súráa. Làa búnn síí, ó o nùpue nì-kéní bè-wénii na téréna, lé búnn bèn wee wé à 6a nùpua búenbúen térénn, à bè yi yíráa le mukāni. ¹⁹ O nùpue nì-kéní mí dòn lé yia yí bò bìo le Dónbeeni bíá yi, lé búnn non á 6a zāmáa wórāa 6a bè-kora wérowà. Làa búnn síí, ó o nùpue nì-kéní na tà le Dónbeeni bìo lé yia bèn wó á 6a zāmáa á à térénn le yahó.

²⁰ Bìo ho làndá bò, á mu bè-kora bèn mún wee dé wán ká mu wà. Èe ká hen na mu bè-kora wee dé wán yi, lé búnn á le Dónbeeni sāamu bèn mún wíokaa wee dé wán yi ká mu wà. ²¹ Búnn wee wé bèra a na à bìo síí mu bè-kora yúráa ho pànká á wee wé à 6a nùpua hí, lé làa búnn bān síí á le Dónbeeni sāamu bèn mún wee yíráa ho pànká, à wé à 6a nùpua térénn le yahó, à na le mukāni binbiri na máa vé 6a nùpua yi 6a páaníló là a Núhúso Yeesu Krista bìo yi.

6

Bìo ho bátéemù bìo wee zéeni

¹ Àwa, á bìo wa wáa à bío lé mu yén? Wa so ko wa wíoka wé wé mu bè-kora à le Dónbeeni wé wéráa mí sāamu cèrèe làa wen léee? ² Bùee dé! Mu bè-kora dání yi, á wa ka lòn nùpua na húrun. Á wa so ko à wa bíní wé wé bè-kora le? ³ Mí so yí zū le warén búenbúen na bátízera wa páaníló là a Yeesu *Krista bìo yi, á ka lè wa páanía húrun làa wo le? ⁴ Àwa, ho *bátéemù wó á wa ka lè wa páanía húrun làa wo, á páanía nùna làa wo, bèra a na à bìo síí ó o Maá Dónbeeni vèeníanáa o Krista lera 6a nì-hía tíahú lè mí pànká na cùkú wi, lé làa búnn síí á warén mún wiráa le mukōn-finle yi.

⁵ Mu bon, wa ka lòn nùpua na húrun wa páaníló làa wo bìo yi. Làa búnn síí á wa mún khíi vèe wa páaníló làa wo bìo yi làa bìo ó orén vèeraráa bìo síí. ⁶ Mí wa zūnn le bio wa fù karáa, búnn là a Krista páanía búaa ho *kùrúwá wán, bèra a na à mu bè-kora wéro jùhú búe wa cōn, à wa yí bíní yí wé mu bān wobáani. ⁷ Mu bon, O nùpue na húrun, wón wáa jùhú ló mu bè-kora wéro yi.

⁸ Á bìo wa páanía húrun làa wo, á wa láa mu yi kénkén le wa mún ñ páanii ì kerí le

mukāni yi làa wo. ⁹Wa zū le bìo ó o Krista wáa vèera, ó o máa bīnī máa hí. Húmú máa bīnī máa dàñ o bìo, ¹⁰lé bìo ó o húrun mu bè-kora bìo yi le cúekúee á mu vóráa. Á le mukāni na ó o wáa wi yi ó o wi yi le Dónbeeni bìo yi. ¹¹Lé làa bún bàn síí á minén mún zūñ le mi ka lè mi húrun mu bè-kora dání yi, á le mukāni na mi wi yi á mi wáa wi yi le Dónbeeni bìo yi mi páaníló là a Yeesu Krista bìo yi. ¹²Á warén na wi le mukāni yi ho tá wán á mu bè-kora wáa yí ko mu bīnī yí pànká wán. ¹³Mi yí bīnī yí día mi sánia mu bè-kora níi yi á hà wé mu bio na yí téréna tonló sia, ká mi wé lòn núpua na húrun bīnía vèera bìo síí, à sánia wé mu bìo na téréna tonló sia, à wé sá na le Dónbeeni yi. ¹⁴Bio mi ka lòn núpua na húrun vèera, á mi le mi sánia wé mu bìo na téréna tonló sia, à wé sá na le Dónbeeni yi. Lé bìo ó o Mɔyiize làndá pànká wáa mía mi wán, mu lé le Dónbeeni sáamu á mi wi yi.

Wa yí máa sá na mu bè-kora yi

¹⁵Áwa, á bìo ó o *Mɔyiize làndá pànká wáa mía wa wán à wa wi le Dónbeeni sáamu yi, á lé bún bìo yi á wa wé è wéráa mu bè-kora le? Bùeé dé! ¹⁶Ká mi wee wé mu bè-kora, se mi lé mu bè-kora bàn wobáani. Bún wee buen lè mu húmú. Ká mi bèn wee bè bìo le Dónbeeni wee bío yi, á dén ñ wé mia lè ba núpua na téréna le yahó. ¹⁷Mi wa dé le Dónbeeni bārakà! Mi fù lé mu bè-kora wobáani. Èe ká hā làa na kà wán, á bìo ba káranna làa mia na mi tà yi, á mi bò yi lè mí sía búenbúen. ¹⁸Mi júná ló mu bè-kora wéro yi, á wáa lé bìo téréna wobáani. ¹⁹Í wee bío làa mia làa bio ba núpua wee bíoráa, lé bìo mi yí máa wé zūñ mu bìo yara fūafūa. Mi fū ka lòn wobáani, á wee dé mítén mu koomu wárá lè mí síiwá yi, à káa le Dónbeeni yi. Làa bún bàn síí á hā làa na kà wán, á mi mún día mítén lòn wobáani, à wé wé bìo téréna, à bìo sí le Dónbeeni yi.

²⁰Bio mi fū ka lòn wobáani mu bè-kora wéro níi yi, á bìo téréna wéro bìo mía mia. ²¹Áwa, á lé ho cùnú yén mi wáa yú hā wárá na mi wee niyi bìo yi hā làa na kà wán. Bìo wee lé mu mún lé mu húmú. ²²Èe ká hā làa na kà wán, á le Dónbeeni fáa mía mu bè-kora níi yi, á mi wáa lé le ton-sáwá. Cùnú

na wi mu yi, lé bìo mí bìo sà le yi, á bìo wee lé mu mún lé le mukāni binbirí na máa vé. ²³Mu bon, mu bè-kora wéro sàani lé mu húmú. Èe ká le Dónbeeni bìo na le wee hā làa wen wa páaníló là a Yeesu *Krista na le wa Nuhúso bìo yi, bún lé le mukāni binbirí na máa vé.

7

O kèrètíe á ho làndá pànká wáa mía wán

¹Wán zàwa lè wán hínni, bìo á ì bìo ò na mia á mi zū kénkén, lé bìo mi zū ho làndá: O núpue na yìo wi lua, wón lé yia ho làndá pànká wi wán. ²Làa bìo síí ká a hāa yan o báa, à ho làndá ceé wo bàn báa mu yi ho pàahú búenbúen na á wón yìo wi lua yi. Ká bàn báa hía húrun, se o hāa jùhú ló hón làndá so yi. ³Ká bàn báa mu yí húrun ò o bīnía yan bá-veere, se o lé o bá-fé. Èe ká bàn báa húrun o o bò yi yannáa, se làndá mía o wán, se o yínón bá-fé. ⁴Lé làa bún síí á minén bìo mún karáa. Mi páaníló là a *Krista bìo yi á minén mún ka lè mi húrun, á ho làndá wáa bīnía mía mi wán. Mi bìo wáa sà yia vèera ló ba nì-hía tíahú yi, bèra a na à wa wé sá ho tonló na bìo sí le Dónbeeni yi. ⁵Mu bon, pàahú na á mu bìo na yí se poni fū yú ho pànká wa wán, á ho làndá wee wé à mu bè-kora poni búe wen. Á wa sá hā ton-kora na wee buen lè mu húmú. ⁶Èe ká hā làa na kà wán, á wa ka lè wa húrun ho làndá dání yi, á wáa yú waten mu bìo na á wa lá lé ba wobáani níi yi. Wa wáa dà à sá à na le Dónbeeni yi lè le hácín-finle, lerén mí beere Hácírí pànká yi, ká wa wáa máa bīnī máa bè *Mɔyiize làndá yi máa sá máa nanáa le Dónbeeni yi.

Bìo non ho làndá bòráa

⁷Áwa, á wa wáa bío mu yén? Ho làndá léee bè-kohó le? Bùeé. *Làndá lá mía se ì yí zū bè-kohó. Mu bon, ká ho làndá lá yí bíá le: «Yí le ù yìo lé mi ninza bìo,»* á ì lá máa zūñ le bún léee bè-kohó. ⁸Lé ho làndá á mu bè-kohó bò yi dóráa le síi bio na yí se lè mí síiwá bàn wéro poni mi. Làndá lá mía, se bè-kohó mún mía. ⁹Bio á ì fū yí zū ho làndá, á ì yìo wi lua. Ká bìo ho làndá bò, á mu bè-kohó bèn yú ho pànká, ¹⁰á ì wáa ká mu húmú. Lé bún te bìo á ho làndá na lá à wé

* 7:7 Mi loñ Léro vūahú (Exode) 20.17; Làndá zéenfló vūahú (Deutéronome) 5.21

á ĩ yí le mukāni, lé hón á à dé mi mu húmú yi. ¹¹ Mu bon, mu bè-kohó bò ho làndá yi á kà mi yáara.

¹² Ká ho làndá hón wee ce, á bìò bò henía mún wee ce, á téréna, á se. ¹³ Àwa, á lé mu bìò na se bíníá wó ìnén búero le? 'Bùéé! Èé ká mu bè-kohó màhá òn mu bìò na se wán á bóráa mi. Lé búu wa zūnanáa le mu bè-kohó se làa sòobéé, á mún zūnanáa mu bè-kohó sūnsūmámu bìò le Dónbeenì bò henía pànká yi. ¹⁴ Mu bon, wa zū le ho làndá hón lé le Dónbeenì bò ho le Dónbeenì mu Hácírí pànká yi. Ká ìnén wón lé o nùpue, pànká mía mi. Ī ka lòn wobá-nii na ba yééra mu bè-kohó yi.

O nùpue á mu bè-kohó pànká wi wán

¹⁵ Ho tuiá poni, bìò á ĩ wee wé á ĩ bènín yi zū jùhú: Bìò á ĩ wí à ĩ wé á ĩ yí máa wé, ká bìò á ĩ jina, búu lé bìò á ĩ màhá wee wé.

¹⁶ Ká ĩ híá wee wé bìò á ĩ yí wí à ĩ wé, se ĩ tà le ho làndá se. ¹⁷ Àwa, se bìò á ĩ wee wé ká á yí ló mi, ká lé bìò mu bè-kohó yú ho pànká ĩ wán. ¹⁸ Mu bon, ĩ zū le mu bìò na se wéró pànká mía mi. Ī wee wé le ĩ wé mu bìò na se, ká ho pànká na á ĩ wé làa bú lé hía mía. ¹⁹ Bìò se na á ĩ wí à ĩ wé á ĩ yí máa wé, à mu bìò na yí se na á ĩ yí wí à ĩ wé, búu lé bìò á ĩ màhá wee wé. ²⁰ Ká ĩ wee wé bìò á ĩ yí wí à ĩ wé, se búu wáa yí ló mi. Lé mu bè-kohó na yú ho pànká ĩ wán á mu ló yi.

²¹ Lé búu bìò yi á ĩ zūnanáa bìò kà: Hen ká ĩ le ĩ wé mu bìò na se, à bìò yi se lé búu à ĩ díá ká ĩ wé. ²² Le Dónbeenì làndá à ìnén ĩ bære sīi wee wa bìò yi. ²³ Èé ká bè-veere búí màhá wi, búu bèn wee fi làa bìò á ĩ tà bìò. Mu wee wé mi le mu bè-kohó bìò na wi mi kàsò nìi, ²⁴ Á hía bèn léé yéréké wee sá mi! Yia màhá à kání mi mu nì-hínmu mu yi lé o yén coon? ²⁵ Èé ká mi wa dé le Dónbeenì bārāká o Yeesu *Krista na lé wa Núhúso pànká yi.

Àwa, ĩ hácírí yi, á le Dónbeenì làndá pànká wi ĩ wán. Ká hā sánia dání yi, á mu bè-kohó bèn pànká wi ĩ wán.

8

Le Dónbeenì Hácírí wee wé ò o nùpue jùhú lé

¹ Hā làa na ká wán á bìà wáa páanía là a Yeesu *Krista, bán júná máa sí. ² Mu bon, le Dónbeenì Hácírí, dío wee na le mukāni o

nùpue yi o páaníló là a Krista bìò yi, á kánfa mi mu bè-kohó bìò le mu húmú níi yi. ³ O *Moyiize làndá lá yi dà máa wé búu, lé bìò ba nùpua yídámu tun mu wéró wóhú. Èé ká le Dónbeenì wó mu. Le non mí za ó o bueé lá hā sánia le ba bè-kora wérówá bìò, á léraráa ba júná mu bè-kora níi yi. Lé ká síi le Dónbeenì wó á bóráa mu bè-kora jùhú, búu na lá wee yi ho pànká ba nùpua wán. ⁴ Le Dónbeenì wó ká síi bèra a na à wa dàí wé bìò ho làndá le wa wé à mu jii sí, warén na yí máa wé bìò wa sīa wee vá yi na yí se, à wa wee wé bìò sī le Dónbeenì Hácírí yi. ⁵ Mu bon, bìà wee búa mítén héha làa bìò sī ba yi na yí se, bán yilera bò bìò sī ba yi wán. Ká bìà wee búa miten làa bìò le Dónbeenì Hácírí le ba buarāa miten, bán yilera bèn bò bìò sī le Hácírí mu yi wán. ⁶ Yia wee búa mítén héha làa bìò sī a yi, wón lá mu húmú wóhú. Á yia wee bè bìò le Dónbeenì Hácírí le o wé yi, wón bèn lá le mukāni na máa vé le ho héerá wóhú. ⁷ Lé bìò á bìà wee búa mítén héha làa bìò sī ba sánia yi, bán lé le Dónbeenì zúkúsa. 'Ba yí máa wé bìò le Dónbeenì làndá le ba wé. 'Ba yàa yí dà mu máa wé hùúu. ⁸ Bìà wee búa mítén héha làa bìò sī ba yi, bán bìò yí dà máa wé sī le Dónbeenì yi.

⁹ Èé ká minén bán yí máa búa miten làa bìò sī mi sánia yi. Mi wee wé bìò le Dónbeenì Hácírí le mi wé, lé bìò le Hácírí mu wi mia. Hen ká a Krista Hácírí* míá nùpue na yi, se wón bánso bìò yí sà a yi. ¹⁰ Èé ká a Krista wi minén yi, á mi yú le mukāni le Dónbeenì Hácírí pànká yi, lé bìò mi téréna le Dónbeenì yahó. Mi ì hí búu bon, ¹¹ Èé ká le Dónbeenì na vènia o Yeesu á Hácírí wi mia, á lerén na vènia o Krista mu á mún ò na le mukāni mi sánia yi le Hácírí mu na wi mia pànká yi, hón sánia so na bìò sà mu húmú yi.

¹² Wán zàwa le wán hínni, bìò lé hā kíkáa wa wán lé à wa wé bìò sī le Dónbeenì yi, ká yínó à búa waten héha làa bìò sī wen. ¹³ Ká mi wee búa miten héha làa bìò sī mia, á mi ì hí. Èé ká mi khú mi kùrú sī bìò wéró yi le Dónbeenì Hácírí pànká yi, á mi ì keí le mukāni yi.

¹⁴ Mu bon, bìà le Dónbeenì Hácírí wee dí yahó, bán búenbúen lé le Dónbeenì za-

* 8:9 O Krista Hácírí na bìò bía hen dén le le Dónbeenì Hácírí búenbúen léé dà-kéní.

wa. ¹⁵ Le Hácírí na mi yú máa wé mia làa wobáaní, le máa dé zání mia. Le wee wé mia lè le Dónbeeni zàwa, á wa dà wee veráa le le «Abaa.» Mu kúará le: Í Maá. ¹⁶ Le Dónbeeni Hácírí mí bæere yáá wee bío mu wéréwéré wa sía yi le wa lé le Dónbeeni zàwa. ¹⁷ Áwa, á bìo wa lé le Dónbeeni zàwa, á hā kía na le dó mí jii le mí ì na mí zàwa mu yi á bìo mún sà warén yi. Wa à páaní hā yi là a Krista. Mu bon, ká wa tà wee páaní le lònbee yi làa wo, á wa mún khíi páaní a cùkú yi làa wo.

Le Dónbeeni wi à ba nùpua keñ le cùkú yi

¹⁸ Le lònbee lè mí síwà na wee yí wen ho zuia á yí dà máa tèè lè ho cùkú na wa khíi yí le Dónbeeni cón. ¹⁹ Mu bon, mu bío búenbúen na le Dónbeeni léra á síi vá làa sòobée wee lòní bìo le Dónbeeni khíi zéeniáa bia lé le zàwa. ²⁰ Mu bon, mu bío búenbúen á wi ho pànká na bio jùhú mía níi yi. Yínón munén màkóo kera mu yi, yia léra mu lé yia wó mu.† Èe ká ho dé mí síi lòní á jùhú pá wi mu bío mu cón. ²¹ Le Dónbeeni khíi fé mu bè-lénnii búenbúen ho yáaró pànká na mu wí níi yi lòn wobá-nii níi yi, á mu ù keñ mítén, á à keñ ho cùkú yi làa bìo le Dónbeeni zàwa wiráa mítén bio síi. ²² Mu bon, wa zū le hāri lòn zuia á mu wee jinika là a hāa na sání wee búe bio síi. ²³ Ká mu màhá yínón mu bè-lénnia mu mí dòn wee jinika. Warén na yú le Dónbeeni Hácírí wó, dén na lé le nín-yání bè-hānii, warén mún wee jinika á pannáa bìo le khíi màjá à lén wa júná, à zéeni le wa lé le zàwa. ²⁴ Wa fera bún bon. Ká wa fenló mu màhá léé bio na wa dó wa sía wee lòní. Èe ká a nùpue hía mən mu bìo na ó o wee lòní, se bún bìo so ó o máa bīnī máa lòní. Mu bio na ó o nùpue yio wí wán ó o so tīn bīnī ì lòní le? ²⁵ Èe ká wa dó wa sía wee lòní bìo wa yò mía wán, se wa hā wa sía wee lònínáa mu. ²⁶ Á le Dónbeeni Hácírí mún wee séení wen, lé bìo wa lé ba yídàwa le Dónbeeni bìo dání yi. Mu bon, wa yí zū bìo wa à fioráa. Lé bún te bìo le Hácírí mu wee fio wa bìo yi lè hā jinikaa na bio yara yí dà máa zéeni. ²⁷ Á le Dónbeeni na wee mi bío khíina zoó wí hā sía yi, dén zū bìo le Hácírí wí le fio. Mu bon, le Hácírí mu wee fio bia dó mí sía le

Dónbeeni yi bìo yi. Le wee wé mu làa bìo le Dónbeeni le mu koráa.

²⁸ Le Dónbeeni wee wé à mu bío búenbúen wé ho cùnú bìo bia wa le cón, bán na le hueekaa làa bìo le lon làa bú. ²⁹ Mu bon, le Dónbeeni fera hueeka ba, á le mún fera lon à le wé à ba bonmín lè le za, bèra a na à wón wé ba zà-kúii kínleso. ³⁰ Bán na le Dónbeeni fera le mí ì wé bio kà síi á le mún von, á bia le von á le mún wó á ba téréna le yahó, á bia le wó á ba téréna le yahó á le mún wó á ba yú le cùkú.

Le Dónbeeni wamini bìo

³¹ Bìo wa yáa wáa à bīnī ì bío lé mu yén? Bìo le Dónbeeni wí làa wen, á yia dà à sánsá wen lé o yén? ³² Le Dónbeeni na yí pá mí za húmú, à le tà nən wo ó o húrun wa búenbúen bio yi, á so máa na mu bío búenbúen wen máa bè mí za mu wán le? ³³ Nùpue na dà à bàká bia le Dónbeeni hueekaa yi wón mía. Lé bìo le Dónbeeni wó á ba téréna le yahó. ³⁴ Nùpue na wáa dà à síinī ba júná wón mía. Lé bio ó o *Krista húrun. Mu yáa yínón bún mí dòn, o véera, á wí le Dónbeeni nín-tiáni, á wee fio le yi wa bìo yi. ³⁵ Léé wée dà à fáa wen o Krista na wa wen níi yi? Lé ho yéréké na wé sá a nùpue yi léé, tàà lé le yidéèrè? Tàà lé bio ba nùpua wee beé wa lò bìo yi le? Á lé le hīni lè mu khemu léé, tàà lé mu bìo na dà wee dé le bóoní. Tàà lé mu húmú le? ³⁶ Mu ù wé wen làa bìo mu túararáa le Dónbeeni bíoni vūahú yi: «Lé únén Dónbeeni bio yi á wa wee zàanínáa wa mukāni làa wizooní búenbúen. Ba nùpua wee lá wen lòn pia na ba wà vaá búe.»‡ ³⁷ Èe ká mu búenbúen yi, á warén lé bia lé ba san-báa binbirí o Krista na wa wen pànká yi. ³⁸ Í láa mu yi binbiri le mu húmú, lè ho keñ le mukāni yi, lè le Dónbeeni tonkarowà na ho wáayi, lè hā pànkáwá búenbúen, làa bio hā làa na kà wán, làa bìo khíi wé, ³⁹ lè ho wáayi pànkáwá, làa hā ho tá yi, lè mu bè-lénnia búenbúen, á dēe woon yí dà máa fáa wen le Dónbeeni wamini na le ñin wa Núhúso Yeesu Krista wán zéeni láa wen níi yi.

9

O Isirayele nìpomu bìo sà le Dónbeeni yi

† 8:20 Mi loñ Bìo jùhú búeení vūahú (Genèse) 3.17 ‡ 8:36 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 44.23

1 Ī ì mî ho tùiá poni, ĩ máa fî sabéré lé bìo á ĩ bìo sà a *Krista yi. Á le Dónbeeni Hácírí mún wee zéení mu wéréwéré ĩ sīi yi le bìo á ĩ bìo á bon. 2 Ī yi wee dè làa sòobéé, á lò wee be mu bìo yi. 3 Mu bon, ĩnén ĩ bæere lá à fan le le Dónbeeni dánkání mi, à ĩ là a Krista fáa mún yi ká búnn lá dà à séení wàn zàwa lè wàn hínni na làa mi lé ho síf kéní bìo yi. 4 Ba lé o *Isirayeele ñipomu. Le Dónbeeni wó ba lè mí zàwa, á zéení mí cùkú làa ba, á bò le pánfí lè mí síiwà làa ba. Le non ho làndà ba yi, á zéení bìo ba wé è òuani làa de làa ba. Le dó mí jii non ba yi bìo cèrèe dání yi. 5 Lé barén lé o *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu m̀nmanía, á mu ñipomu dání yi, á lé barén fàn síf ó o Krista mún buéé ton yi, wón na wi mu bìo búenbúen jùhú wán, á lé le Dónbeeni, á le khòoní bìo sà yi f́éé. *Amiina.

Bia lé o Isirayeele ñipomu binbirí

6 Bún wee zéení le bìo le Dónbeeni dó mí jii le mí ì wé á le so khú yi le? Bùéé. Èé ká bia ba wee ve làa Isirayeele zàwa yínón bán búenbúen lé bia lé o zàwa binbirí. 7 Ó o Abarahaamu zàwa mún yínón bán búenbúen lé bia lé o zàwa binbirí. Mu bon, bìo kà lé bìo le Dónbeeni bíá non o Abarahaamu yi: «Ba zàwa na á ĩ dó ĩ jii le ĩ na fòh, lé o Izaaki á ĩ ì òh wán á fo ò yíráa ba.» * 8 Bún wee zéení le o Abarahaamu zàwa na ó o ton búenbúen yínón Dónbeeni zàwa. Bia lé le zàwa lé bia le Dónbeeni dó mí jii bìo yi, na lé o Abarahaamu m̀nmanía. 9 Mu bon, há ji-cúa na kà lé hía le Dónbeeni mà á dóràa mí jii: «Lóhó ló t́kà ká ĩ b́nì ì buen ũ cón ká m̀n háa Sara ton o za báa.» † 10 Bún pá yínón mu mí dòn. O Erebekea mún ton ba hénbéní lè wàn maá Izaaki. 11-12 Pàahú na ba yàá òh yí ton yi á yí wó bìo se làa bìo yí se, á le Dónbeeni bíá bìo kà: «O ḱnleso á à wé o f́eso ton-sá.» ‡ Le Dónbeeni bíá bún bèra a na à bìo le le mí ì wé á wé à lén. Le wee hueeka ba ñupua làa bìo sí le yi. Mu yí máa lé ba ñupua wára yi, ká mu wee lé lerén na wee ve ba yi. 13 Làa bìo mu túararàa le Dónbeeni bíoní vūahú yi kà síi: «O wara a Zakoobu ò o día a Ezayuu.» §

Le Dónbeeni le mí ì wee bìo na à le wé mu

14 Àwa, á bún kúará lé mu yén? Mu so wee zéení le le Dónbeeni yí t́erénna le? Bùéé dé! 15 Mu bon, bìo kà lé bìo le bíá non o *Moyiize yi: «Ī le ĩ wé hii làa ñupue na, à ĩ wé le lè òanso. Ī le ĩ zūñ ñupue na màkárí à ĩ zūñ òanso màkárí.» * 16 Bún wee zéení le yínón bìo ba ñupua wee cà mu, tàá bìo ba wee jii mí lò bìo yi. Ká le Dónbeeni na wee wé le hii lé òh mu wee lé yi. 17 Bìo kà lé bìo bíá le Dónbeeni bíoní vūahú yi: «Ī dó fo lè ho *Ezipite kòhú bèé bèra a na à ĩ dànló bìo zūñ, à ĩ yèni mún lé ho dímná búenbúen yi.» † 18 Lé bún non ká le Dónbeeni le mí ì zūñ ñupue na màkárí, à le zūñ òanso màkárí. Le le mí ì wé ò o ñupue yi ti, à le wé à òanso yi ti.

19 Ká lé bún mu karáa, jún-sí ó o búí á à tùa m̀i le léé webio non le Dónbeeni mu pá wee zàráa lè ba ñupua? Mu bon, yia dà à pí bìo le Dónbeeni le mí ì wé wón mía. 20 Ñupue so dà à pí bìo le Dónbeeni le mí ì wé le? Dàmínii so dà à tùa yia má le yi le léé webio non ó o má mi kà le? 21 O sì-mí so yí dà máa mí ho córó làa bìo ó o síi vá yi le? O le mí ì mí dèe na bìo jùhú wi làa sòobéé, tàá òh bìo jùhú tà mía lè ho córó mu, ò o mí.

22 Àwa, le Dónbeeni wi le zéení le mí síi wee ć, á wi le zéení mí pánká. À le òh pá jà mí yi làa sòobéé bia le síi wee ć yi bìo yi, na bìo sà ho yáaró yi. 23 Ká le màhá mún wi le zéení mí cùkú beeni làa bìo le zūna màkárí, bán na le f́era wíokaa à ba keí le cùkú beeni mu yi. 24 Bán sowaso lé warén. Le von wen léra ba *zúifūwa làa bia yínón ba zúifūwa t́ahú. 25 Bìo kà lé bìo le Dónbeeni bíá mí jii-cúa f́ero Ozee vūahú yi:

«Bia lá yínón ĩ ñipomu
á ĩ wé è ve le ĩ ñipomu.
Mu ñipomu na á ĩ lá yí wa,
á ĩ wáa wañ làa sòobéé.

26 Hen na ba lá wé le:
«Mí yínón ĩ ñipomu»,
á ba wée ve mia yi lè

le Dónbeeni na wi f́éé zàwa.» ‡

* 9:7 Mí loí Bìo jùhú búeení vūahú (Genèse) 21.12 † 9:9 Mí loí Bìo jùhú búeení vūahú (Genèse) 18.10, 14 ‡ 9:11-12 Mí loí Bìo jùhú búeení vūahú (Genèse) 25.23 § 9:13 Mí loí Malasii vūahú 1.2-3 * 9:15 Mí loí Léró vūahú (Exode) 33.19 † 9:17 Mí loí Léró vūahú (Exode) 9.16 ‡ 9:26 Mí loí Ozee vūahú 2.1-3, 25

²⁷ O jii-cúa fεero *Ezayii wón bèn bía bìo kà pónpón o *Isirayeele nìpomu dání yi: «Hàri ò o Isirayeele nìpomu wé boo lè mu yámú jumu jii hònlè bia bìo síi, á ba sñ-kéní mí dòn lé bia á à fen. ²⁸ Mu bon, bìo ó o Núhúso bía le mí ì wé o ò wé fúafúa ho tá wán.»[§] ²⁹ Làa bìo ó o Ezayii mu mún pá fèra bíaràa bìo kà:

«Le Dónbeeni na dà mu bìo búenbúen lá yí ká bia wa nonkani can yi, se wa bìo lá à kèrì lè ho Sodòomu lóhó bìo síi, wa bìo lá à òomín lè ho Komòore lóhó bìo síi.»*

Le Dónbeeni wee wé à ba nùpua téréen le yahó

³⁰ Àwa, á bìo wa wáa à bío lé mu yén? Bía yínón ba *zúífúwa na yí cà à ba téréen, á le Dónbeeni wó á ba téréenna le yahó ba siadéro le yi bìo yi. ³¹ O *Isirayeele nìpomu bán bèn lá wi ba òmín ho làndá wán à térénnáa le Dónbeeni yahó á mu yí wó yí yú. ³² Léee webio non ba yí wóràa mu yí yú? Lé bìo ba yí cà à ba téréen le Dónbeeni yahó lè ba siadéro le yi, à ba wi ba téréen le yahó lè hà wárà na ba wee wé. Á ba kākāna le huee na wee wé ò o nùpue lùwá wán.

³³ Làa bìo mu túararàa le Dónbeeni bíoní vūahú yi:

«Mi loñ, ho Sion lóhó yi, á ì bàrà le huee na wee kōkōn wán, ho búaa hó na wee lùwá a nùpue. Èe ká yia màhá dó mí sīi ho yi, á bānsò máa niyi.»†

10

Ba zúífúwa làa bia yínón ba à bìo sà a Núhúso yi

¹ Wán zàwa lè wán hínni, bìo wi ì sīi yi làa sòobée na á ì wee fio le Dónbeeni cón ba *zúífúwa dání yi, lé ba kāmílo bìo. ² Mu bon, ì dà à bío mu ba jii le ba bènín henía le Dónbeeni bìo làa sòobée, èe ká mu yara binbiri á ba yí zū. ³ Bìo le Dónbeeni wee wé ò o nùpue téréen le yahó á ba yí zū, á barén mítén wi ba cà bìo ba à wé ká ba à téréen le

yahó. Lé kà síi á ba pánáa bìo wee wé ò o nùpue téréen le Dónbeeni yahó. ⁴ Mu bon, lé o *Krista non ó o *Moyiize làndá bèró bìo jii sùráa, bèra a na à bia búenbúen na wee dé mí sīa o Krista mu yi, à bán téréen le Dónbeeni yahó.

⁵ Bìo ó o Moyiize bía ho làndá na wee wé ò o nùpue téréen le Dónbeeni yahó dání yi lé bìo kà: «Yia wee wé bìo ho làndá bò henía wón yio á à wé lua ho pánká yi.»* ⁶ Le siidéro o Krista yi dání yi na wee wé ò o nùpue téréen le Dónbeeni yahó á bìo kà lé bìo bía: Yí bío ù sīi yi le «lé o yén á à yòò ho wáayi?» Mu wee zéeni le lé o yén á yòò wé ó o Krista bueé lii. ⁷ Mún yí bío ù sīi yi le «lé o yén á à lii ho nì-hónbó-lóhó yi?» Mu wee zéeni le lé o yén á líi vèeni a Krista ba nì-hía tíahú.

⁸ Ká bìo kà lé bìo bía: «Le bíoní bueé bó foñ. Dén bíoní so lé dío wee zéeni le siidéro o Krista yi bio.»† ⁹ Lé leñ bíoní mu á wa wee bue. ¹⁰ Ká fo tà bía wéréwéré le o Yeesu lé o Núhúso, ká fo dó ù sīi binbiri le le Dónbeeni vèeni wo léra ba nì-hía tíahú, á fo ò fen. ¹¹ Mu bon, le sīi na wee dé le Dónbeeni yi binbiri lé bìo wee wé ò o nùpue téréen le yahó. Yia bía mí siidéro o *Krista yi bìo wéréwéré, wón bānsò á le Dónbeeni á à fení. ¹² Mu bon, bìo kà lé bìo túara le Dónbeeni bíoní vūahú yi: «Nùpue léee nùpue na dó mí sīi le Dónbeeni yi wón máa niyi.»‡ ¹³ Ba *zúífúwa làa bia yínón ba zúífúwa á hueekaró mía yi. Ba búenbúen leéra o Núhúso nì-kéní yi, wón na wee wé mu tențemu làa bia búenbúen na wee fio mu o cón. ¹⁴ Mu bon, bìo kà lé bìo túara le Dónbeeni bíoní vūahú yi: «Nùpue léee nùpue na à ve o Núhúso, ó ò kāmí.»§

¹⁵ Èe ká ba so dà à ve o Núhúso ká ba yí dó mí sīa wo yi le? Á ba so dà à dé mí sīa wo yi ká a búyí zéeniá o bìo á ba yí ná le? Á ba so dà à jí mu ká a búyí buera mu le? ¹⁶ Á mu so dà à bue ká a búyí tonkaa mu bìo yi le? Làa bìo mu túararàa le Dónbeeni bíoní vūahú yi ká síi: «Bia wee buen lè hà bín-tentewá á miló sī-wee bènín wi làa sòobée.»* ¹⁷ Ká ba búenbúen màhá yí bò le Dónbeeni bín-tente yi. Mu bon, bìo kà lé bìo ó o *Ezayii

§ 9:28 Mi loñ Ezayii vūahú 10.22-23 * 9:29 Mi loñ Ezayii vūahú 1.9; Bìo jiihú búeení vūahú (Genèse) 19.23-28 † 9:33 Mi loñ Ezayii vūahú 28.16 * 10:5 Mi loñ Levii nùwá vūahú (Lévitique) 18.5 † 10:8 Mi loñ Làndá zéenílo vūahú (Deutéronome) 30.12-14 ‡ 10:11 Mi loñ Ezayii vūahú 28.16 § 10:13 Mi loñ Zowéele vūahú 3.5 * 10:15 Mi loñ Ezayii vūahú 52.7 † 10:16 Mi loñ Ezayii vūahú 53.1

bía: «Núhúso, lé o yén yàá dó mí sīi le bín-tente na wa wee bue yi?»[†] ¹⁷ Lé kà sīi á le sīidéro le Dónbeenì yi wee lé le bionì na ó o nùpue wee jí yi, á le bionì mu lé o Krista bìo bueró.

¹⁸ Àwa, le ĩ tùa mia: O *Isirayeele nìpomu á yí já le bín-tente mu le? 'Ba já le. Bìo kà lé bìo túara le Dónbeenì bionì vūahú yi:

«Le Dónbeenì bín-tente á bènbera hā lūa búenbúen.

Le buera non

ho dímjná nùpua búenbúen yi.»[‡]

¹⁹ Le ĩ wíoka tùa mia: Á lé o Isirayeele nìpomu yí zūna mu kúará le? Àwa, á bìo kà lé bìo ó o *Moyiize fèra bía mu dání yi:

«Ī ì wé á bia yínón ĩ nìpomu á mi ì dí lè le yandee.

Ī ì wé á mi sīa á à cī

mu nìpomu na hácirí mia yi.»[§]

²⁰ Le *Dónbeenì jì-cúa fèero Ezayii yàá henía mí sīi ò o bía bio kà:

«Bia lá yí máa cà mi á yú mi.

Bia lá yí máa fio dèè ĩ cón

á ĩ zéenia lè ĩten.»*

²¹ Ká a Isirayeele nìpomu dání yi, á le Dónbeenì jì-cúa fèero Ezayii pá bínía le le Dónbeenì bía bio kà: «Laa wizooní búenbúen ká ĩ wee dá ĩ níi ve o Isirayeele nìpomu na yí máa bè ĩ bionì yi, á ba káa.»[†]

11

Le Dónbeenì yí pá a Isirayeele nìpomu bìo

¹ Àwa, le ĩ tùa mia: Le Dónbeenì pá a *Isirayeele nìpomu le? Bùeé dé! Lé bìo á ĩnén mún lé ba ñi-kéní, á lé o *Abarahaamu mōnmānī. Ī ló a Bēnzamee nūwā bān zī-júhú yi. ² Le Dónbeenì nìpomu na le fèra hueekaa á le yí pá. Mi bīnī leéka le Dónbeenì bionì vūahú bionì na kà bìo, hĩa ó o jì-cúa fèero *Elii mà non le Dónbeenì yi ká a sīi yí wan o Isirayeele nìpomu bio na ba wó yi. O le: ³ «Núhúso, ũ jì-cúa fèerowá á ba bó. Ū muini yeenii lūa á ba fū. Lé ĩnén ĩ dòn ká, á ĩnén ba mún wi ba búe.»* ⁴ Á bìo kà lé bìo le Dónbeenì bia non wo yi: «'Ba báawa

muaaseé hējun á ĩ ká lè ĩten. Bán yí búrá le dofiní na ba le Baale yahó á yí búaanía le.»[†]

⁵ Mu mún ka kà sīi ho zuia. Le Dónbeenì sāamu bio yi, á ba sōn-kéní lé bia le léra. ⁶ Lé le sāamu bio yi á le hueekaa á ba, ká yínón bìo ba wó bio yi. Ká bún mia se le sāamu wāa yínón sāamu.

⁷ Léé webio á mu wee zéeni? Mu wee zéeni le bio ó o Isirayeele nìpomu lá wee cà á ba yí yú. Bia le Dónbeenì hueekaa lé bia yú mu. Ká bia ká bán yiwa wāa tunka. ⁸ Mu bon, bìo kà lé bio túara le Dónbeenì bionì vūahú yi:

«Le Dónbeenì wó á ba háciira mia.

Le wó á hārì lòn zuia

à ba yí dà máa mi,

á yí dà máa jí bìo.»[‡]

⁹ O *Daviide mún bía bio kà:

«Le ba bè-dínii wé lòn dádá,

lòn kōhú na ba à tē yi,

á bio ko làa ba à sá ba yi.

¹⁰ Le ba wé ba muuiwá, á yí bīnī yí mi dèe.

Ñi le lònbee ba júná yi.»[§]

¹¹ Àwa, le ĩ tùa mia: Mi wee leéka le lé ba *zúifuwa lūwá á mu vóráa le? Bùeé dé! Èe ká lé ba wékheró pánká yi á hā sīiwá na ká nùpua bò yi ferarāa. Á bún lé bìo dó le yandee ba zúifuwa mu yi. ¹² 'Ba wékheró wó á ho dímjná nùpua yú mu bè-tentewà le Dónbeenì bio dání yi. Á bio ba khon ho kànfló yi wó á bia yínón ba zúifuwa yú mu bè-tentewà le Dónbeenì bio dání yi. Bún wee zéeni le ká barén zúifuwa hía tà ho kànfló bio, á mu bè-tentewà mu á wíoka à dé wán.

Le vīndēe na ló mīten làa dìo ba fá bio

¹³ Hā làa na kà wán, á minén na yínón ba *zúifuwa lé mia á ĩ wee bíorāa, Ī lé o Yeesu tonkaro bia yínón ba zúifuwa cōn, á ĩ sīi wan ho tonló mu bio yi. ¹⁴ Ī wi á mu yandee zo wán sīi nùpua na lé ba zúifuwa à kánínāa ba ñi-dòndāa. ¹⁵ Mu bon, bio le Dónbeenì jàana ba bānía, á bún wó á ho dímjnáa làa de bīnía sī. Àwa, ká le Dónbeenì bīnía tà ba bio, á bún so máa keñ lè ba húrun vèera le?

‡ 10:18 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 19.5 § 10:19 Mi loñ Lándá zéenílò vūahú (Deutéronome) 32.21 * 10:20 Mi loñ Ezayii vūahú 65.1 † 10:21 Mi loñ Ezayii vūahú 65.2 * 11:3 Mi loñ Bá-zàwa nín-yání vūahú (1 Rois) 19.10, 14 † 11:4 Mi loñ Bá-zàwa nín-yání vūahú (1 Rois) 19.18 ‡ 11:8 Mi loñ Lándá zéenílò vūahú (Deutéronome) 29.3; Ezayii vūahú 6.10 § 11:10 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 69.23-24 * 11:16 Mi loñ Milò vūahú (Nombres) 15.19-21

¹⁶ Ká ho dínlò bè-yáa bio sà le Dónbeenì yi, se hía ká búenbúen bio mún sà le yi.* Ká le vîndêe naní bio sà le Dónbeenì yi, se le bàn lakara bio mún sà le yi. ¹⁷ O *Isirayeele nìpomu ka lòn oliivewa vîndêe na fá, á ba kúiora lakara búí. Ünén na yínóí o zúífù ka lòn oliivewa vîndêe na ló mítèn lakahó á ba séra buée céera hā oliivewa vîndêe na fá yi, á ho lakahó mu bò yi wee yíráa dén yuaamu. ¹⁸ Lé bún non á fo yí ko à ù yòoní ütèn, à zùarí bia ka lòn lakara na ba kúiora yi. Fo ò yòoní ütèn le we? Yínóí ünén non á hā naní yìo wi luaráa, hā naní lé hía non á ünén yìo wi lua. ¹⁹ Nún-sí fo dà à bío: Hā lakara mu kúiora bèra a na à ìnén daí cée. ²⁰ Mu bon, ba ka lòn lakara na kúiora, lé bio ba yí dó mí sīa le Dónbeenì yi. Ünén ba ãen céera, lé bio ù dó ù sīi le Dónbeenì yi. Èe ká ù màhá pa ütèn bio, yí yòoní ütèn mu bò yi. ²¹ Mu bon, ká le Dónbeenì hía wee kúio le vîndêe na fá lakara, se le mún dà à wé mu bàn síi le ünén. ²² Áwa, loí: Le Dónbeenì wee wé mu tentemu le ba nùpua, á le mún jii. Le jii bia yí máa bè le Dónbeenì mu bíoní yi wán, ká ünén á le è wé le mí tentemu ká fo tà bò mu wōhū. Ká bún mia á ünén á le mún ñ sēn lòn lakahó. ²³ Ká ba zúífùwa khii bīnía tà dó mí sīa le Dónbeenì yi, á le è bīnì ì cée ba hen na ba fū wi yi le ho yahó, mu wéró pánká wi le cōn. ²⁴ Mu bon, ünén wón sīi binbirì ka lòn vîndêe na ló mítèn bàn lakahó. Fo séra á buée céera le vîndêe na fá yi, ká hón yínóí ù síi. Ba zúífùwa bán lá lé le vîndêe na fá bàn lakara. Á ba bīnì céeró le vîndêe na ba ló yi á lònbee máa keí le Dónbeenì cōn.

O Isirayeele nìpomu kǎnfló bio

²⁵ Wàn zàwa le wàn hínni, bio le Dónbeenì le mí ì wé na sà yi á ì zéení làa mia, bèra a na à mi yí wé miten le mu bè-zúíminì bānsowà: O *Isirayeele nìpomu sōn-kéní á à dīn máa zūn bio búí yara, fúaa ká hā síi-vìo nùpua na le Dónbeenì hueekaa búenbúen yú ho kǎnfló vó. ²⁶ Bún món ó o Isirayeele nìpomu màhá à kǎnì, làa bio mu túararáa le Dónbeenì bíonì vūahú yi: «O kǎnfló á à lé ho Sion lóhó yi. O *Zakoobu zī-júhú nùpua

píló làa de á le è khíní yi.

²⁷ Dén lé le páníni na á ìnén Dónbeenì

á à bè làa ba ká ì séra ba bè-kora día.»†

²⁸ Bio ba zúífùwa pá le bīn-tente bio, á ba wó le Dónbeenì zúkúsa, lé bún bio yi á minén yúráa ho kǎnfló. Ká bia le Dónbeenì hueekaa wó le mí nìpomu, á le wa bàn maáwà bio yi. ²⁹ Mu bon, le Dónbeenì hía hōn bio, à le máa bīnì fé mu. Le hía von nùpue na, à le máa bīnì pí bānsó. ³⁰ Bio mi yánkaa yí bò le Dónbeenì bíoní yi, á hā làa na ká wán á le Dónbeenì wó le hii làa mia ba *zúífùwa píló làa de bio yi. ³¹ Lé làa bún á barén mún yí bò le Dónbeenì bíoní yi hā làa na ká wán, bèra a na à bio le Dónbeenì zúrnánáa minén màkárí, à le mún zūn barén màkárí làa bún bio. ³² Mu bon, le Dónbeenì díá á ba nùpua búenbúen wee pí le bíoní bio, à le bè yi bīnì zúrnáa ba búenbúen màkárí.

Le Dónbeenì dà po mu bio búenbúen

³³ Èee! Le Dónbeenì bio búenbúen bētín jii sú. Le bè-zúíminì le le bio zúífló á jii yí zū. Bio le le mí ì wé á nùpue yí dà máa zūn. Á mu wéró yara á nùpue mún yí dà máa zūn. Bio ká lé bio túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi:

³⁴ «Lée wée dà à zūn o Nuhúso yilera? Lée wée dà le zéení á à na a yi?

³⁵ Á lée wée dà mu bio á à hā làa wo ò o bè yi hānáa bānsó?»‡

³⁶ Lé bio mu bio búenbúen wee lé o cōn. Lé orén pánká yi á mu búenbúen wiráa, á bio sà a yi. Le ho cùkú bio sà a yi féee. *Amiinal

12

Wa wi le mukōn-finle yi là a Krista

¹ Wàn zàwa le wàn hínni, bio le Dónbeenì wáa zéení mí tentemu làa wen ká síi, á ì ì hení bio ká làa sòobée á à na mia: Mí na miten búenbúen le Dónbeenì yi lòn muini yia ká mi yìo jōn wi lua, à bio sí le yi, à bio wé sí le yi. Bún lé le ãaaní binbirì na mi ko mi ãaaní le le Dónbeenì. ² Mí yí bè ho dímíná biowa na yí se yi, ká mi día le le Dónbeenì yèremá mí hácírí á wé le le hácírí dà-finle. Lé bún á à na ká mi ì zūn bio le

† 11:27 Mi loí Ezayii vūahú 59.20-21 ‡ 11:35 Mi loí Ezayii vūahú 40.13; Zoobu vūahú 41.3

Dónbeeni sīi vá yi, bún na se, á bio sī le yi, á jii tun.

³ Le Dónbeeni sáamu na le wó làa mi bio yi, á ì bío bio kà á à na mi búenbúen yi: O búí yí leéka le mí bio júhú wi po bio ó o bio karáa. Ká mi nì-kéní kéní wé gua miten làa bio mi bio karáa à héha lè mi siadéro le Dónbeeni yi, bio le non pànká mia. ⁴ Mu bon, o núpue sáníá lée dà-kéní, ká bio céekaa mín yi wó hā bún lé bio boo, á mu lè mí dà-kéní kéní bè-wénia mún wi mín júná yi. ⁵ Làa bún sí á warín mún boo, ká wa búenbúen lé hā sáníá dà-kéní wa páaníló là a *Krista bio yi. Wa búenbúen céekaa mín yi, yia lè mí lahó, yia lè mí lahó, làa bio ó o núpue sáníá biowa céekaaráa bio síi. ⁶ Mu bio wéro pànká á le Dónbeeni non wa nì-kéní kéní yi mín júná yi. Yia le Dónbeeni non mi jì-cúa fээрó pànká yi, à òanso wé wé mu à héha lè le siidéro le Dónbeeni yi. ⁷ Yia le non ho pànká yi ò o wé séení ba núpua, à wón wé séení ba. Yia le non ho pànká yi ò o wé kàrán ba núpua, à wón wé kàrán ba. ⁸ Yia le non ho pànká yi ò o wé híí ba núpua sía, à wón wé híí ba sía. Yia le Dónbeeni non ho pànká yi ò o wé hā ba núpua lè mu bio, à wón wé hén mí yi à hānáa ba. Yia le non ho pànká yi ò o wé dí ba núpua yahó, à wón sòobá míten mu wéro yi. Yia le non ho pànká yi ò o wé zūí ba núpua màkárí, à wón wé wé mu lè le sí-wee.

⁹ Mi le bio mi wa làa mín à bio wé ho túiá poni. Mi jin mu bè-kora, à ca mi kuiio mu bè-tente wéro yi. ¹⁰ Mi wañ mín làa sòobée làa bio á ba zàwa mín yi ko ba wañnáa mín mu síi. Mi wé kòmbi mín, à dé mí sòobée mu yi. ¹¹ Mi ca mi kuiio o Núhúso tonló sáro yi, mi yí dí parí, à wé mu lè mí sía búenbúen. ¹² Mi wé zàmarka bio mi dó mi sía wee lòní bio yi. Mi wé hí mi sía le lònbee páahú, à wé fio le Dónbeeni yi féeε. ¹³ Mi wé séení mìn zàwa lè mìn hínni kèrètíewa làa bio ba màkóo wi yi. Bia wee làa mi wán á mi wé gua sese.

¹⁴ Mi wé fan mu bè-tentewà à na bìa wee beé mi lò yi, mi wé fan bún, ká mi wé yí dánkání ba. ¹⁵ Bia wé wee zàmarka, à mi zàmarka làa ba. Bia wé wee wá, à mi wá làa ba. ¹⁶ Mi wé mí yilera làa dà-kéní. Mi wé yí yòoní míten, ká mi wé liiní míten, à tà

páaní lè ba nì-khenia. Mi yí wé míten làa bè-zūnminí òansowá.

¹⁷ Yia wé wó khon làa mia, à mi yí wé yí khe lè òanso. Mi wé wé mu tentemu lé ba núpua búenbúen. ¹⁸ Ká mu dà wee wé, à mi sòobá míten, à ho héerá keñ minén lè ba núpua búenbúen páahú, ká ho bàn yáaró yí lé mia. ¹⁹ Minén na á ì wa làa sòobée, mi wé yí dì yúaa miten, ká mi dé mu le Dónbeeni ní yi. Mu bon, bio ká lé bio túara le Dónbeeni bíoní vūahú yi: «Hā yúaa ñiró bio sà mi. Yia ko làa bio na, á ì wé mu lè òanso, lé ínén Núhúso Dónbeeni bíá mu.»* ²⁰ Mu pá bíníá túara: «Hen ká ù zúkúso le híni wee búe, à ù na mu bio wo yi le o dí. Ká le ju-hāñi dà a, à ù na mu numu wo yi le o ju. Ká fo wee wé kà, á mu ù keñ lòn donfúaa á fo wee khe lè òanso júhú wán.»† ²¹ Mi yí le mu bè-kora yí pànká mi wán, ká mi wé wé mu bè-tentewà à yírāa ho pànká mu wán.

13

Ho pànká ya-díwá lé le Dónbeeni bàrá ba

¹ Ba núpua búenbúen ko ba wé bè ho pànká ya-díwá bíoní yi. Pànká ya-díwá yí dà máa keñ ká le Dónbeeni yí non mu níi. ² Lé bún non ká yia pá ba bio, se òanso pá le Dónbeeni bio na le bò. Ká yia wee wé bún se o wee síiní mí júhú míten. ³ Yia wee wé mu bè-tente wón yí ko ò o zón ho pànká ya-díwá. Ká yia wee wé mu bè-kora wón ko ò o zón ba. Hen ká fo wi à ù wé yí zón ho pànká ya-díwá, à ù wé wé mu bè-tentewà, á ba wé è wíoka ù yèni. ⁴ Mu bon, ho pànká ya-díwá lé le Dónbeeni ton-sáwá ù séeníló bio yi. Èε ká ù bèn wee wé mu bè-kora, à ù zón, lé bio le Dónbeeni non ho wòhú ba yi à ba bé bìa wee wé mu bè-kora. Hen ká ba wee bé òanso, se lé le Dónbeeni tonló na le kàràfáa ba yi á ba wee sá, à zéení làa yia wee wé mu le le Dónbeeni síi wee cì òanso yi. ⁵ Lé bún non ó o núpue ko ò o wé wé bio ho pànká ya-díwá le o wé, bèra a na à le Dónbeeni síi yí cì a yi, à mún wé bè mu yi lé bio ó o zū le bún lé bio téréna.

⁶ Lé bún bio yi á mi mún ko mi wé sáání-náa ho lánpó. Lé bio le Dónbeeni lé ño kàràfáa ho tonló mu ba yi le ba sá ho sese. ⁷ Mi ko mi na bio núpue na yi, à mi na mu

* 12:19 Mi loñ Lándá zéeníló vūahú (Deutéronome) 32:35

† 12:20 Mi loñ Wáhio vūahú (Proverbs) 25:21-22

wo yi: Yia bio lee lãnpó, à mi sàání ho wo yi. Bio ko mu sàání ho pánkà ya-díwá yi à mi sàání mu. Yia mi ko mi kônbi, à mi kônbi o. Yia ko làa hézání, à mi hézón wo.

Yia wa 6a nùpua se 6ãnsò bò le Dón-beeni làndá yi

⁸ Mi yí le kee búí keńí mia. Bio ko mu keńí mia lòn kee féεε lé mi waímínló. Yia wa mín zàwa lè mín hínni, se wón wee wé bio ho làndá le o wé binbirì. ⁹ Mu bon, hã làndáwá na kà á mi zū: «Yí wé há-fé tàá bá-fé. Yí búe nùpue. Yí juua bio. Yí le ũ yio lé mi nínza bio.» * Hón làndáwá so làa hĩa ká búenbúen á jii wee sí le bíoní dà-kéńí na ká yi: «Wań mi nínza làa bio á fo waráa ũten bio síi.» ¹⁰ Yia wa mí nínza binbirì á máa wé bio na yí se làa wo. Yia wa mí nínzàwa se wón wee wé bio ho làndá le o wé binbirì.

Mi wa 6ua waten sese à lònínáa o Krista buenlò

¹¹ Mi wa wé làa bún, sònkú bio mi yàá zū ho pãahú na wa wi yi síi. Ho pãahú ðón à mi fání mí yio. Mu bon, hã làa na ká wán á ho kãńlò wáa sùarãa làa wen á po pãahú na wa búá wa siadéro o *Krista yi júhú. ¹² Ho tá nì-kía, hen làa ciínú ká ho ò tĩ. Àwa, á mi wáa le wa díá hã wárá búenbúen na wee wé le tibírí yi. Mi wa lá mu khoodu tonlò sia à sárãa. ¹³ Mi wa 6ua waten sese lòn nùpua na wi mu khoodu yi bio síi. Mi yí wa dé waten ho dàndínlò lè ho ja-junlò yi. Mi yí wa dé waten ho bá-féńlò lè ho há-féńlò yi, à yí dé waten mu koomu yi. Mi yí wa dé waten hã fio lè le yandee yi. ¹⁴ Mi le o Núhúso Yeesu Krista bio à keńí mia. Mi yí díá le bio mí sia wee vá yi na yí se à yí pánká mi wán, à mi wé wé bio sí mia.

14

Mi wé yí cití mín díńlò bio yi

¹ Yia siidéro yí fárá yí tĩna sese le Dón-beeni yi á mi wé zūń buaró, à wé yí wàání bio ó o wee leéka. ² Làa bio síi á 6a búí wee leéka le mi dà mu bè-díńii búenbúen wé è dí, èε ká 6a búí na siadéro le Dón-beeni yi á yí fárá yí tĩna sese bán 6èn lé ho díń-poni mí dòn 6a wee dí ká hã taa ní ló. ³ Á yia wee dí mu bè-díńii búenbúen yí ko ò o zuań yia yí máa là hã taa yi. Làa bún síi, á yia yí máa

* 13:9 Mi loń Léro vüahú (Exode) 20.13-17; Làndá zéenfló vüahú (Deutéronome) 5.17-21; Lení vüahú (Psaumes) 19.18

* 14:11 Mi loń Ezayii vüahú 45.23

là hã taa mún yí ko ò o cití yia wee dí mu bè-díńii búenbúen, lé bio le Dón-beeni mún tà wón bio. ⁴ Ünén lé o yén á à citíráa o ni-veere ton-sá? O wó se loo, o wó khon loo, se 6a júhúso lé yia á à fεε mu tũá. O yáá à wé á mu ù wé se, lé bio ó o Núhúso pánká wi dà à séení a.

⁵ O búí cón á hã wizooní júńá wi po mín. Èε Ká a búí cón á hã wizooní búenbúen léé dà-kéńí. Mi nì-kéńí kéńí ko mi láa bio mi wee leéka yi mu dání yi. ⁶ Yia le hã wizooní júńá wi po mín wee wé mu o Núhúso bio yi. Yia 6èn wee dí mu bè-díńii búenbúen wón mún wee wé mu o Núhúso bio yi. Mu bon, o wee dé le Dón-beeni bárakà mí bè-díńii bio yi. Á yia wee dí ho zen-6uahó bio mí dòn wón mún wee wé mu o Núhúso bio yi. Wón mún wee dé le Dón-beeni bárakà. ⁷ Mu bon, wa tíahú á yia mukāńi wi míten bio yi wón mía, á yia á à hí míten bio yi wa tíahú wón mún mía. ⁸ Hen ká wa yio wi lua, se lé o Núhúso á wa yio wi lua bio yi. Ká wa húrun, se lé o Núhúso á wa mún húrun bio yi. Àwa, á hàri wa hí loo, à wa yio wé lua loo, se wa bio pá sà a Núhúso yi. ⁹ Mu bon, o *Krista húrun á véera bèra a na ò o wé bia húrun làa bia yio wi lua Núhúso. ¹⁰ Ká ünén, léé webio non á fo wee citíráa mín za tàá mín híńlò? Á ünén 6èn, léé webio non á fo wee zuańnáa mín za tàá mín híńlò yi? Wa búenbúen khíi díń Le Dón-beeni yahó á le è cití. ¹¹ Mu bon, bio ká lé bio túara le Dón-beeni bíoní vüahú yi:

«Íńén Núhúso á wi féεε.

Ho díńjńá nùpua búenbúen á à fárá mí nonkójúná wán ĩ yahó, 6a búenbúen á à bío le ĩ lé le Dón-beeni bò bon.»*

¹² Làa bún síi, á bio wa nì-kéńí kéńí wó á wa ko wa zéení na le Dón-beeni yi.

Yí dé mín za tàá mín híńlò bè-kora wéro yi

¹³ Á mi wáa yí le wa wé cití mín. Bio ká lé bio á mi le mu keńí mi yiwa: Mí yí wé bio búí na à dé mín za tàá mín híńlò kèrètjε mu bè-kora wéro yi. ¹⁴ ĩ páanílò là a Núhúso Yeesu bio yi, á ĩ zū mu, á mún láa mu yi le mu bio búenbúen wee ce le Dón-beeni yahó. Èε ká a búí wee leéka le mu búí yí máa ce, se mu 6èn

yí máa ce ònsò cón. ¹⁵ Ká mìn za tàà mìn hínlò lè hía wee be ùnén bè-dínii bìo yi, se fo wáa yí máa zééní le fo wa a. Yí wé bèra a na à mìn za tàà mìn hínlò na ó o *Krista húrun bìo yi à hía ví ùnén bè-dínii bìo yi. ¹⁶ Bìo se minén cón á yí ko mu wé à ònsò nùpua wé bíní bìo mu bè-kohó bìo mi dání yi. ¹⁷ Mu bon, le Dónbeeni bá-zàmu bìo yí máa zééní bè-dínii tàà bè-junii bìo. Mu lé ho térénlò, lè ho héerà, lè hā zàmakaa na le Dónbeeni Hácírí wee na. ¹⁸ Yia wee sá a Krista tonlò làa búnn bìo síi wón bìo á à wé sí le Dónbeeni yi, á ònsò nùpua mún ònsò tà a bìo.

¹⁹ Àwa, á wa ko wa ca wa kuio à wé wé bìo á à dé ho héerà wa pàahú, làa bìo wa nì-kéní kéní wé á wa siadéro le Dónbeeni yi á à wíoka à dé wán. ²⁰ Yí loí mu bè-dínii yi à yáaràa le Dónbeeni tonlò. Mu bon, mu bìo búnnbúnn dà wee dí. Èe ká mu bè-dínii na à wé á mi ninza à wé mu bè-kohó búnn yí se. ²¹ Bìo se, lé ù khí mu bìo búnnbúnn na dà à dé mìn za tàà mìn hínlò mu bè-kora wéro yi. Hárí mu wé taa, tàà divén júlò, tàà bè-vio. ²² Le siidéro na fo yú mu bìo mu dání yi ù bua ù dòn le Dónbeeni yahó. Yia síi yí máa kán wo bìo á ònsò wee bua lè mítén dání yi, wón jùhú sí. ²³ Ká yia síi wee kán wo o bè-dínii búnn dání yi, se wón ònsò jùhú sú, lé bìo ó o yí máa wé mu à héha lè mí siidéro le Dónbeeni yi. Bìo lée bìo na yí máa wé héha lè le siidéro le Dónbeeni yi, búnn lée bè-kohó.

15

Wa ko wa wé hĩ wa sĩa

¹ Warén na siadéro le Dónbeeni yi fàrá tĩna ko wa wé hĩ wa sĩa bia siadéro yí fàrá yí tĩna bìo yi. Wa yí ko wa wé wé bìo sí wen. ² Wa nì-kéní kéní ko wa wé wé bìo sí wán zàwa lè wán hĩnni yi, na à séení ònsò, bèra a na à ònsò siadéro le Dónbeeni yi va lè ho yahó. ³ Mu bon, o *Krista yí wó bìo sí a yi, búéé. Bìo kà lé bìo bía le Dónbeeni bíoní vūahú yi: «Hā bín-kora na ònsò nùpua bía ònsò ùnén Dónbeeni yi lé ínén á hā bía ònsò yi.» ⁴ Le Dónbeeni bíoní vōnna na túara hānni búnnbúnn túara bèra a na à hā kàrán wen, à wa dànn hĩ wa sĩa, à sĩa wé hereka. Lé búnn wee na à wa dànn dé wa sĩa lòní bìo

le Dónbeeni dó mí jii le mí ònsò wé. ⁵ Le le Dónbeeni na le sí-hĩlè lè le sí-hebúee wee lé cón à wé à mí wé wíoka jí mìn yi, làa bìo ó o Yeesu Krista le mu wéráa. ⁶ Lé búnn ònsò na ká mi búnnbúnn á à wé le jii dà-kéní, á à déráa ho cùkú le Dónbeeni yi, dènn na lé wa Núhúso Yeesu Krista ònsò Maá.

⁷ Àwa, á mi cén wé tà mìn yi làa bìo ó o Krista tàráa mia bìo síi à déráa ho cùkú le Dónbeeni yi. ⁸ O Krista búéé wó ònsò *zúífúwa ton-sá, á tíraràa bìo le Dónbeeni dó mí jii le mí ònsò wé è na ònsò maáwa yi jii à zééní le ká le Dónbeeni bía bìo na à le máa lé mu mún. ⁹ O Krista mún búéé wó á bia yínón ònsò zúífúwa wee dé ho cùkú le Dónbeeni yi le hii bìo yi, làa bìo mu túararàa le Dónbeeni bíoní vūahú yi kà síi:

«Lé búnn te bìo á ònsò wé è sío á à khònnínáa fo hā síwà ònsò pua tíahú.»[†]

¹⁰ Mu mún túara:

«Síwà ònsò pua,

mi pánni zàmakaa lè le Dónbeeni ònsò pua.»[‡]

¹¹ Mu mún bínni túara:

«Dímíjíná kàna búnnbúnn ònsò pua,

mi khònní a Núhúso,
síwà búnnbúnn ònsò pua,
mi zééní a beemu.»[§]

¹² Le *Dónbeeni jii-cúa feroo *Ezayii mún bía bìo kà:

«Nùpue búnn á à lé o Zesee zĩ-jùhú ònsò pua tíahú á à dí hā síwà ònsò pua yahó, á mu ònsò pua mu mún ònsò dé mí síi wo yi.»^{*}

¹³ Le le Dónbeeni na wee wé à mí dé mí sía lòní bìo le dó mí jii le mí ònsò wé, à wé à mí kéní ho héerà lè hā zàmakaa na jii mia yi mi siadéro le yi bìo yi. Lé búnn ònsò na ká le Dónbeeni mu Hácírí pánká yi, á mí ònsò dànn ònsò dé mí sía làa sòobéé á à lòní bìo le dó mí jii le mí ònsò wé.

O Poole lé o Krista ton-sá

¹⁴ Wán zàwa lè wán hĩnni, ínén ònsò beere láa mu yi le mu bè-tentewà wéro bìo wi mia làa sòobéé. Bìo mi ko mi zūñ á mi zū búnnbúnn, á dà wee zééní mìn. ¹⁵ Búnn ònsò pá yí hò bìo á ònsò bínni leékaa mia ho vūahú na kà lara búnn

* 15:3 Mí loí Lení vūahú (Psaumes) 69.10 † 15:9 Mí loí Samuwé le nín-yání vūahú 22.50 ‡ 15:10 Mí loí Lándá zééní lò vūahú (Deutéronome) 32.43 § 15:11 Mí loí Lení vūahú (Psaumes) 117.1 * 15:12 Mí loí Ezayii vūahú 11.10

yi làa bio mi zū vó, á yí titikaa mu bio yi. Í wó mu lé bio le Dónbeenì lè mí sáamu ¹⁶ á wó á í lé o Yeesu *Krista ton-sá bia yínóní ba *zúífúwa bio yi. Le Dónbeenì tonló na á í wee sá lé le bín-tente na á í wee bue, bèra a na à le Hácírí pánká yi à bia yínóní ba zúífúwa wé lòn hāmu na bio sà le Dónbeenì yi, á bio sí le yi. ¹⁷ Í pááníló là a Krista bio yi, á í síi wan le Dónbeenì tonló na á í wee sá bio yi. ¹⁸ Mu bon, bio á í wee hení í síi bio á yínóní bè-veere ká mu yínóní bio ó o Krista òn í wán á wó. O Krista òn í wán á í wee wé à bia yínóní ba zúífúwa tà le Dónbeenì bio. O wó mu lè í bióní, lè í bè-wénia, ¹⁹ lè mu yéréké biowa lè mí síwà, le Dónbeenì Hácírí pánká yi. Lé làa bún á í bueraráa o Krista bín-tente, à òn ho Zeruzaleemu lóhó yi à vaa búe ho Iliríi kòhú yi. † ²⁰ Ká bio dà-kéní na kera í síi yi, lé à í bue le Dónbeenì bín-tente hā dáa na nùpua òn yí ná a Krista bio yi, bèra a na à nùpue hía yí bio le í wee so a búí zii jùhú na ó o bàrà wán. ²¹ Í wó mu á héhaa làa bio le Dónbeenì bióní vūahú bía: «Bia na ba òn yí buera a bio yí non yi á à mi a, bia òn yí ná bio búí o dání yi á à zūn o bio yara.» ‡

O Poole wee bio mí khúio varó bio

²² Lé bún lá wee hē mí non á í òn yí bueraráa mí cón. ²³ Èe ká hā làa na kà wán á bio á í lá ko à í wé bín á jii wāa tun. Mí búeekíró bio bèntín wi mì míana. ²⁴ Í wi à í va ho Esipaaje. Ká í yú wee va bín, jún-sí á í bueé búeekí mía. Mu bon, í wi à í bue mi mí wán à khíínáa, à mí séení mí à í òn varáa hón kòhú so. Ká í màhá bueé wé wizoóní bio yen mi cón á à khíínáa. ²⁵ Ká hā làa na kà wán á í va ho Zeruzaleemu, á vaá séení bia bio sà le Dónbeenì yi bín. ²⁶ Mu bon, ho Maseduana lè ho Akayii kána kèrètíewa á mu ló sía yi le mí í cā le wárí á à séenínaa ho Zeruzaleemu kèrètíewa kuure nùpua búí na lé ba ni-khenia. ²⁷ Lé barén miten leékaa mu. Èe ká lé ho túiá le ba mì mí, á ba ko ba séení ba. Lé bio á hón kána so kèrètíewa yínóní *zúífúwa, à ho Zeruzaleemu kèrètíewa na lé ba zúífúwa màhá pá tà séení ba lè le Dónbeenì bio. Àwa, á barén bèn mún ko ba séení bán lè mí níi bio. ²⁸ Ká í yú le wárí mu

dó ho Zeruzaleemu kèrètíewa níi yi, á í bueé lé lè mi cón á à varáa ho Esipaaje kòhú. ²⁹ Í zū le ká í wee buen mi cón, á í buen là a *Krista bè-tentewá cèera na ó o wee wé lè ba nùpua.

³⁰ Wán zàwa lè wán hínni, mi páaní ca mi kuio làa mi, à wé fio le Dónbeenì yi í bio yi. Bún lé bio á í wee cà mi cón wa pááníló là a Núhúso Yeesu Krista, lè le waminí na le Dónbeenì Hácírí wee dé wen bio yi. ³¹ Mí wé fio, bèra a na à í kání ho *Zudee kòhúsa na yínóní ba kèrètíewa níi yi. Mí mún wé fio, bèra a na à ho Zeruzaleemu kèrètíewa vaa tà le séení na á í òn vaa na ba yi bio lè le sí-wèe. ³² Ká mu wó ká síi, ká le Dónbeenì tà á í buen mi cón lè hā zàmakaa, á bueé vūnka mi cón. ³³ Le le Dónbeenì na wee wé à wa kerí ho hээрà yi à kerí lè mí búenbúen. *Amiina!

16

Le tēení

¹ Í wee tonka a Febe mi cón, wón na lé wán hínló mu kèrètíemu dání yi, na wee sá le Dónbeenì tonló ho lóhó na ba le Sankeree yi. ² Ká a bueé òn mia à mí bua a sese o Núhúso yèni yi. Mí bua a làa bio á bia dó mí sía le Dónbeenì yi wee guaráa mín bio síi. Mí wé séení a bio lée bio na ó o màkóo wi mia yi. Orén mí beere séení ba nùpua cèrèè, sònkú ínén.

³ Í wee tēení a Pirisiye là a Akilaasi yi, bán na làa mí páanía lé o Yeesu *Krista ton-sáwá. ⁴ Ba zaanía mí mukānī á kaniānaa mi. Í yi yí dà máa sà bún yi. Á ba kèrètíewa na yínóní ba *zúífúwa mún yiwa máa sà mu yi. ⁵ Ba kèrètíewa na wee kúee mín wán bàn zii á í mún wee tēení yi. Í wee tēení wán bónlo na ba le Epayineete yi. Wón lé o nínyání nùpue na dó mí síi o Krista yi ho Azii kòhú yi. ⁶ Í wee tēení a háa na ba le Mari yi, wón na séení mia làa sòobée. ⁷ Í wee tēení a Ándoronikuusi là a zūniasi yi. Ba làa mi lée síi kéní, á ba mún kera ho kàsó yi làa mi. Ba lé o Krista tonkarowà na bio jùhú wi làa sòobée. Ba tà a Krista bio á dú ínén yahó.

⁸ Í wee tēení a Ānpiliatuusi yi, wón na á í wa làa sòobée wa pááníló là a Núhúso bio yi. ⁹ Í wee tēení a Uubēn yi, wón na làa wen páanía wee sá a Krista tonló, á wee tēení

† 15:19 Ho Iliríi: Ho lé ho Oroomo kòhú sòn-kéní búí.

‡ 15:21 Mí loí Ezayii vūahú 52.15

a Sitakiisi yi, wón na á ĩ wa làa sòobée. ¹⁰ ĩ wee t̄eení a Apeleesi yi, wón zéeniá le mi dó mí s̄ii binbirí o *Krista yi. O ñi na ba le Arisitobuule lè mí z̄ii n̄upua á ĩ wee t̄eení yi. ¹¹ O Herodion, yia lé ho síi kéní làa mi á ĩ wee t̄eení yi. ĩ wee t̄eení a Naasiisi z̄ii n̄upua yi, bán na dó mí s̄ia o *Krista yi. ¹² ĩ wee t̄eení a háa na ba le Tirif̄eena làa yia ba le Tirifooze yi. Ba wee sá a Núhúso tonló làa sòobée. Wán b̄ónlo háa na ba le P̄esiide á ĩ wee t̄eení yi. Wón mún sá a Núhúso tonló làa sòobée. ¹³ ĩ wee t̄eení a Urufuusi yi, wón na biò j̄uhú wí làa sòobée o Krista tonló sáró yi. B̄an nu á ĩ wee t̄eení yi. O mún lé ñén wán nu. ¹⁴ O Asenkiriite, là a Filekon, là a H̄emeesi, là a Patorobaasi, là a H̄emaasi, lè wán z̄awa k̄er̄et̄īewa na p̄anía wi làa ba, bán búenbúen á ĩ wee t̄eení yi. ¹⁵ O Filolooki là a Zullii á ĩ wee t̄eení yi. ĩ wee t̄eení a Neree lè mún hínló yi, á wee t̄eení a Olenpaasi yi, làa bià búenbúen na dó mí s̄ia o Krista yi, na p̄anía wi làa ba á ĩ wee t̄eení yi.

¹⁶ Mí t̄eení mún yi lè le k̄on̄bii t̄eení. Ba k̄er̄et̄īewa kuio búenbúen wee t̄eení mia.

Le z̄eení na ó o Poole ñon

¹⁷ Wán z̄awa lè wán hínni k̄er̄et̄īewa, biò á ĩ hení á à na mia lé biò k̄a: Mí pa miten biò ba n̄upua na wee dé ho sankaró ba k̄er̄et̄īewa kuure yi. Ho k̄ar̄ánlò na mi yú á ba pá biò, à ba wee k̄ar̄án mia làa bè-veere á à víinínáa mia. Mí pí ba biò, ¹⁸ lé biò ba n̄upua mu síi á wa Núhúso na lé o *Krista tonló sáró biò yí here c̄on. Biò biò here ba c̄on lé ba dío biò. Ba wee bío h̄a b̄in-s̄ia à víinínáa bià yí máa d̄an̄ z̄un̄ le sabéré lè ho t̄úiāa poni à hueeka mún yi. ¹⁹ Mu bon, ba n̄upua búenbúen z̄u biò mi wee tà bèraa biò ó o Núhúso wee bío yi. Lé b̄un ñon á ĩ s̄ii wannáa mi biò yi. Èe k̄á ĩ màhá wi à mi wé mu bè-z̄ur̄im̄ini b̄ansowà binbirí à wé wéráa biò se. ĩ wi à mi ce, à wé yí wé mu biò na yí se. ²⁰ Hen làa c̄iinú k̄á le Dónbeení na lé ho h̄eerà b̄anso á à yáa o Sat̄ani p̄anká, á à dé o mi zení tá.

Le o Núhúso Yeesu wé mí s̄amu làa mia!

²¹ O Timotee, yia làa mi p̄anía wee sá ho ton-kéní á wee t̄eení mia. O Lisiyuusi là a

Zas̄on là a Sosipateere, bán làa mi lé ho sìi kéní á mún wee t̄eení mia.

²² Ìn̄én T̄etīyuusi* na túara a Poole j̄i-cúa á mún wee t̄eení mia wa Núhúso na wó á wa lé le dà-kéní yèni yi.

²³ O Kayuusi, yia á ĩ làara wán mún wee t̄eení mia. Lé wón z̄ii á ba k̄er̄et̄īewa wee kúee mún wán yi. Ho lóhó wén-b̄aralo na ba le Erasiite, wón lè wán za Kaatuusi á wee t̄eení mia. ²⁴ [Le wa Núhúso Yeesu Krista à wé mí s̄amu lè mi búenbúen. *Amiinal]

Mí wa khòoní le Dónbeení mí dòn

²⁵ Mí wa khòoní le Dónbeení. Lerén lé dío dà à wé, á mi s̄iadéro le yi á à f̄ará à t̄in. Le è wé mu le b̄in-tente na biò ciran o Yeesu Krista, dío á ĩ wee bue p̄anká yi. Lé d̄en b̄in-tente so á le Dónbeení wee d̄in wán z̄eenínáa mí biò na lá s̄a yi há lúluo z̄anz̄an.

²⁶ Èe k̄á h̄a làa na k̄a wán, á mu wáa ló mu khoomu yi wéréwéré le Dónbeení j̄i-cúa f̄erowà v̄onna na ba yáania túara p̄anká yi. Lé le Dónbeení na wi f̄éee á ñon d̄en j̄ii so bán yi le ba túa mu, bèra a na, à h̄a síi-viò n̄upua z̄un̄ le, à dé mí s̄ia le yi, à wé bè le b̄ioní yi.

²⁷ Le le Dónbeení na mí dòn lé mu bè-z̄ur̄im̄ini b̄anso, à yí ho cùkú f̄éee, o Yeesu *Krista p̄anká yi. *Amiinal

* 16:22 o T̄etīyuusi: O T̄etīyuusi h̄ia lé o k̄er̄et̄īe v̄on-túaro. Lé orén ó o Poole f̄eera mí j̄i-cúa ñon yi ó o túara.

Ho nín-yání vūahú na ó o Poole
 túara nnon ho
 Kor^{ente}
 kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró nūhú

Le Dónbeenì tonló lé o Poole gúakáa ho ho Korente lóhó yi. O kará bín á yú le lúlú-kùure lè mí piina bio hèzìn (Bè-wénia 18.11).

Ho Korente hía lée lóhó na á mu bè-kora lè mí síwà wee wé yi. Á mu lunkaa o Poole yilera. Lé bún te bio ó o túararáa hā vōnna non ba kèrètíewa kuure na wi bín yi, à ba zūn bio ba à gúa lè mítén.

O gúa ho Korente kèrètíewa kuure yi: Le ho sankamínló à ba kǎ yi à día mu koomu wárá (1-5). Ba túiáwà fèró làa bio ba wé è bua lè mítén ó o zéénia yara làa ba (6).

Bio ba tũakaa bio làa wó ó o zéénia yara: Mu yaamu, le muini taa, o Yeesu dínló, le Dónbeenì Hácírì bè-hānii na le wee na, lè ba ni-hía vèeró bio (7-15).

O Poole vūahú vaa véenii, ó o bía ho Zeruzaleemu kèrètíewa ni-khenia séeníló bio, bún mōn, ó o tēénia ba yi (16).

Le tēení

^{1,2} Inén Poole na le Dónbeenì lè mí sīi bio á lera à ì wé o Yeesu *Krista tonkaro, á wee túa ho vūahú na kà. Inén lè wàn za Sositeena á wee tēení minén kèrètíewa kuure na wi ho Korente lóhó yi, minén na le Dónbeenì ceera à mi bio sī le yi mi páaníló là a Yeesu Krista bio yi. Le hueekaa minén làa bia búenbúen na wee ve wa Núhúso Yeesu Krista mu yèni hā lùà búenbúen yi, à mi wé bua miten làa bio le Dónbeenì sī vá yi. O Krista mu lé wa búenbúen Núhúso. ³ Le wàn Maá Dónbeenì, là a Núhúso Yeesu Krista á wé mu sāamu làa mia à na ho héérà mia.

O Poole wee dé le Dónbeenì bārākà

⁴ I wee dé le Dónbeenì bārākà fēee mi bio yi, lé bio le wó mu sāamu làa mia mi páaníló là a *Krista Yeesu bio yi. ⁵ Mu bon. Mu lé mi páaníló là a Núhúso á non mi yúráa le Dónbeenì bè-hānia lè mí síwà búenbúen, sōnkú le Dónbeenì bíoni bueró

lè le Dónbeenì bio zūnlo, ⁶ lé bio ó o Krista bín-tente na zéénia non mia á mi tà bio làa sòobé. ⁷ Lé bún te bio le Dónbeenì bè-hānii búí á yí fòoraráa mia, minén na wee lōnóí ho pāahú na wa kǎí mi wa Núhúso Yeesu Krista yi. ⁸ Le Dónbeenì lé dío á à sí mia á à díní fúaa mu véenii, à wékhe bio yí mi léé mia wa Núhúso Yeesu Krista buen nōnzoñ. ⁹ Lerén mí beere von mia à mi wé le dà-kéní lè le za Yeesu Krista na lé wa Núhúso. Hen ká le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé bio na, à le wé mu.

Ba kèrètíewa ji-cúa yí máa fè mín

¹⁰ Wàn zàwa lè wàn hínii, ì wee yanka mia wa Núhúso Yeesu *Krista yèni yi, le mi wé le jii dà-kéní. Mi yí tà le ho sankaró à zo mi pāahú. Mi wé mi yilera làa dà-kéní. ¹¹ Wàn zàwa lè wàn hínii, ì wee bío kà síí lé bio ba nùpua búí na wi o Kulowee cōn á buée bía non miì le hā fio wi mi pāahú. ¹² Bio non á ì bārāa bún lé bio mi búenbúen ji-cúa wi mín júná yi. O búí le mínén bò a Poole yi, ká a búí bèn le mínén bò a Apoloosi tǎá o Piere yi. O búí wón bèn le mínén bò a Krista yi. ¹³ Minén so wee leéka le o Krista á dà wee sankaa le? Lé o Poole lé yá húrur ho *kùrùwá wán mi bio yi le? Lé o Poole yèni á ba bátízérarāa mia le? ¹⁴ Ì yáá wee dé le Dónbeenì bārākà, lé bio ká mu yínōñ o Kirisipuusi là a Kayuusi, á mi ni-kéní búí á inén yí bátízera. ¹⁵ Ó o búí tǎn wáa à lé wen ká a bío le mí bátízera lè ì yèni. ¹⁶ Mu bon, ì lá le ì nōnsā. Ì mún bátízera o Sifefanaasi lè mí zīi nùpua. Bán níí ló, á ì wáa ka le ì yí bīnia yí bátízera a búí mi cōn. ¹⁷ O Krista yáá yonkaa mi le ì bátízé nùpua. Búee. O tonkaa mi, bèra a na à ì bue le bín-tente à na ba yi. O le ì bue le ká ì yí wé mu lè mu bè-zūmimi bíoní. Ká ì wó mu làa bún, ó o Krista húmú ho kùrùwá wán á báhée máa kéí.

Le Dónbeenì pánkà lè le bè-zūmimi bio

¹⁸ Mu bon. Bia lá mu húmú wōhú cōn, ó o *Krista húmú ho *kùrùwá wán bio zéeníló lé mu bōnbúmu. Èe ká warén na lá ho kǎníló wōhú cōn, á mu wee zéeni le Dónbeenì pánkà. ¹⁹ Bio ká lé bio túara le Dónbeenì bíoni vūahú yi:

* 1:19 Mí loñ Ezayii vūahú 29.14

«Mu bè-zūmīnī òànsowà bè-zūmīnī á ĩ khíí búe jùhú.

Bia le mí zū mu bìo bìo na 6a zū á ĩ khíí pí bìo.»*

²⁰ Ká mu wó kà síí, á léee webio á mu bè-zūmīnī òànsowà, làa bìo zū hā làndáwá, là ho dímíjńá na kà bín-zūńlowá wáa dà a bío? Le Dónbeeni zéenia mu le ho dímíjńá bè-zūmīnī léee bǒnbúmu. ²¹ Ho dímíjńá nùpua là mí bè-zūmīnī hácírí á yí dàńna yí zūna le Dónbeeni le bè-zūmīnī wára na á le wee wé yi. Lé bún ñon á warén bíoní na wa zéenia na ka lòn bǒnbúmu bìo, á le Dónbeeni òin wán á kàńianáa bia tà le yi.

²² Ba *zúifúwa wi à 6a mi mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeeni pànká. Á bia yínoń 6a zúifúwa bán 6èn lé mu bè-zūmīnī á 6a wee cà. ²³ Èe ká warén bán lé o Krista na 6a búaa ho kùrúwá wán bìo á wa wee bue. Bún lé bìo wee óoní 6a zúifúwa yi, á bia 6èn yínoń 6a zúifúwa cǒn, á mu lé mu bǒnbúmu.

²⁴ Èe ká bán na le Dónbeeni hueekaa cǒn, à 6a wé zúifúwa tàa 6a yí wé zúifúwa, bán zū le o Krista wee zéeni le Dónbeeni pànká là le bè-zūmīnī. ²⁵ Mu bon. Le Dónbeeni bìo na 6a nùpua le mu lé mu bǒnbúmu, bún dà 6arén bè-zūmīnī wán. Á bìo 6a nùpua le mu lé mu yídamu le Dónbeeni cǒn, bún dà 6a nùpua pànká wán.

²⁶ Wán zàwa là wán hínni, mi loń mu sese. Mínen na le Dónbeeni hueekaa á mi wó le kuure, ká wa lá mu là 6a nùpua dání yi, á 6a bè-zūmīnī òànsowà, là ho pànká òànsowà, là hā zī-júná nùpua na bìo se, á yí boo mi tíahú. ²⁷ Èe ká le Dónbeeni màhá òin bìo ho dímíjńasa le mu lé mu bǒnbúmu wán, á zéeniańa le mu bè-zūmīnī òànsowà bìo jùhú mía. Le òin bìo ho dímíjńasa le mu lé mu yídamu wán, á zéeniańa le bìo pànkáwá wi bìo jùhú mía. ²⁸ Le hueekaa bia ho dímíjńasa wee loń dà wán, bia lé 6a nì-káamáawa na bìo jùhú mía, bèra a na à bìo 6a le mu bìo jùhú wi, á bún wee mu bè-káamáa. ²⁹ Lé bún ñon á nùpue yí dà máa khòn le Dónbeeni yahó. ³⁰ Le Dónbeeni wó á wa páania là a Yeesu Krista. Lé bún ñon á wa yúráa mu bè-zūmīnī binbirí na ló le cǒn. Mu lé o Krista mu á wa òin wán á wóráa 6a nùpua na téréenna le Dónbeeni yahó. Lé

orén wó á wa bìo sà le Dónbeeni yi. Lé orén kàńia wen. ³¹ Lé bún bìo yi á le Dónbeeni bíoní vūahú á mu túara yi kà síí: «Yia le mí ĩ khòn, à wón khòn bìo ó o Nùhúso wó bìo yi.»†

2

Bìo ó o Poole buera ho Korente yi

¹ Wán zàwa là wán hínni, bìo á ĩnen ĩ bæere buara mi cǒn á buee zéenia le Dónbeeni bìo na sà yi làa mia, á ĩ yi bíaa làa mia làa bíoní na kokókaa. Mu mún yínoń ho dímíjńá bè-zūmīnī bíoní á ĩ bíaraa làa mia. ² Ho pàahú na á ĩ wi làa mia, á bìo á ĩ lá wi à ĩ zéeni làa mia yínoń bè-veere 6úí ká mu yínoń o Yeesu *Krista bìo, o Yeesu na 6a búaa ho *kùrúwá wán. ³ Ho pàahú na ĩ buara mi cǒn ká ĩ pànká mía, á le zánfí wi yi. ⁴ ĩ bíoní làa bìo á ĩ kàranna là 6a nùpua á wi mí òon là ho dímíjńasa òen-sā bíoní na 6a wee bío à búeraa 6a nùpua júná. Ká mu lé le Dónbeeni Háacírí pànká á zéenia mu làa mia le bìo á ĩ bíaa bon. ⁵ Lé bún ñon á mi síidéro le Dónbeeni yi á yí fára 6a nùpua bè-zūmīnī wán, ká ho fára le Dónbeeni pànká wán.

Le Dónbeeni bè-zūmīnī

⁶ Wa wee zéeni mu bè-zūmīnī là 6a kèrètíewa búenbúen ña síidéro fára tína o Yeesu *Krista yi, bún bon. Èe ká mu bè-zūmīnī mu màhá yínoń ho dímíjńá bè-zūmīnī. Mu bè-zūmīnī mu mún yínoń ho dímíjńá nì-beera bè-zūmīnī. Bán khíí hí ĩ vé. ⁷ Bìo á warén wee zéeni là 6a nùpua lé le Dónbeeni bè-zūmīnī na bìo sà ho dímíjńasa yi. Mu bè-zūmīnī mu bìo fèra wi le Dónbeeni síi yi hàrí ká ho dímíjńá òin yí léra, bèra a na à wa páaní le cùkú yi làa de.

⁸ Mu bè-zūmīnī mu á ho dímíjńá nì-beera yí zū. Ká 6a lá zūna mu, se 6a yí búaa o Nùhúso na lé o cùkúso ho *kùrúwá wán. ⁹ Bìo ká lé bìo túara le Dónbeeni bíoní vūahú yi:

«Mu bìo na ó o nùpue òin yí mǒn, á òin yí

jà,

bìo na ó o nùpue yàa òin yí léekaa hùuu,

lé bún le Dónbeeni wíokaa á bàrá ká làa bia wa le.»

¹⁰ Bún bìo so á le Dónbeeni zéenia là warén là mí Háacírí. Mu bon. Le Dónbeeni Háacírí

† 1:31 Mí loń Zeremii vūahú 9.23 * 2:9 Mí loń Ezayii vūahú 64.3

wee mi mu bìo búenbúen sese á zūn, hàrì le Dónbeenì mí bære bìo na khiína zoo sà yì.
¹¹O nùpue hácírí mí dòn lé ò diò zū hā yilera na wi o yì. Lé làa bún síí á le Dónbeenì Hácírí mí dòn lé ò diò bèn mún zū le Dónbeenì yilera na wi le yì. ¹²Le hácírí na warén yú á yínòí ho dímjná na kà hácírí, ká dio wa yú lé le Dónbeenì Hácírí. Le Dónbeenì dó mí Hácírí mu wen, à wa ðáñ zúnnáa mu sáamu na le wó làa wen. ¹³Warén yí máa bío mu sáamu mu bìo yì lè ho dímjná bè-zúnmìni kàránlò na wa yú. 'Bùeé. Wa wee bío mu sáamu mu bìo yì lè le Dónbeenì Hácírí bíoní na le wee zéení làa wen. Lé kà síí á wa wee zéenínaa le Dónbeenì bìo yara lè le Dónbeenì Hácírí mu bíoní. ¹⁴O nùpue na bò mí kùrú hácírí món, wón nùpue so yí ðà máa tà bìo wee lè le Dónbeenì Hácírí cón. Mu ka lòn bónbúmu òanso cón. O yí ðà máa zūn mu kúará. Lé bìo le Dónbeenì Hácírí mí dòn lé ò diò wee na ò o nùpue ðáñ cikon mu bìo. ¹⁵Ká a nùpue na le Dónbeenì Hácírí wi yì, wón wee ðáñ cikon mu bìo búenbúen, ká nì-veere yí ðà máa cikon bìo wi orén yì. ¹⁶Làa bìo mu túararàa le Dónbeenì bíonì vūahú yì kà:
 «Lée wée ðà à zūn o Núhúso yilera?
 Lée wée ðà le zéení á à na a yì?»†
 È ká warén na le Dónbeenì Hácírí wi yì, bán yilera là a *Krista yilera lée ðà-kéní.

3

Wa lé le Dónbeenì ton-sáwa

¹Wàn zàwa lè wàn hínni, mu bon. Mi ka lòn dímjnása na le Dónbeenì Hácírí mía yì. Lé bún non á ï yí ðáñna yí bíá làa mia lè ba nùpua na síidéro fàrá tína bìo síí, à ï bíá làa mia lòn nùpua na lée kúnkúzàwa mi síidéro ðáñ yì. ²Lé bún te bìo hā bíoní na á ï bíá non mia ka lòn yoomu. Hā yí ka lòn dínlò na lì. Mu bon, ï lá bíá làa mia lè hā bíoní na ka lòn dínlò na lì á mi máa ðáñ máa zūn hā kúará. Hàrì hā làa na kà wán, á mi pá yí ðà máa zūn hā kúará, ³lé bìo á mi pá buan miten lè ho dímjnása bìo síí. Le yandee na mi wee dí làa mìn lè hā fio na wi mi pāahú á so yí máa zéení le mi buan miten lè ba bìo síí, á wára búenbúen so yínòí ba wára le? ⁴Bìo ó o búí le mínén bò a Poole yì, ò o búí le o Apoloosi lé yia á mínén bò yì. À bún ba dímjnása wára lè mi wára yínòí ðà-kéní le? ⁵Le ï yàá

tùà mia. O Apoloosi lée wée? Á ïnén Poole lée wée? Wa so yínòí le Dónbeenì ton-sáwa na mi bò níní yì á tàráa le bìo le? Warén lè wà nì-kéní kéní wee sá ho tonlò na ó o Núhúso non wen le wa sá. ⁶Ïnén lé yia dù, ó o Apoloosi hōn. Ká le Dónbeenì lé ò diò wee ðéé mu. ⁷Bún wee zéení le yia dù làa yia hōn á yínòí ðèè. Le Dónbeenì mí dòn lé ò diò wee wé à mu ðà. ⁸Yia dù làa yia hōn búenbúen lée ðà-kéní. Le Dónbeenì khií sáani ba nì-kéní kéní yì á à héha lè ho tonlò na ba sá. ⁹Mu bon. Wa páania wee sá na le Dónbeenì yì. Minén lé le Dónbeenì mohú na le wee và. Mi mún lé le Dónbeenì zii na le wee so.

¹⁰Ïnén le Dónbeenì non mí pánká yì, á ï ka lòn zì-so tente na wá le zii á bàrá jùhú. Hā làa na kà wán á nì-vio lé bia wee so le zii jùhú na á ï bàrá wán. È ká ba lè mí nì-kéní kéní mahá ko ba yí hácírí bìo ba à soráa wán. ¹¹Le zii jùhú ðén wáa bàrá vó, mu lé o Yeesu Krista. Á nùpue na kún ðà a bàrá zii jùhú veere wón mía. ¹²Ba búí wee so le zii jùhú mu wán lè ho sánú, tàà tōjòn. 'Ba búí lé hā huua na yàwá here á ba wee soráa. 'Ba búí yàá bèn lée búeení, tàá jáakáa, tàá káani á ba wee soráa. ¹³Ká bìo á ba lè mí nì-kéní kéní tonlò sáráa, bún á à wé le cítii fí nònzoò á mu ù zii yì wéréwéré. Mu zòh ká ho ðòhú lé hia á à khén wa nì-kéní kéní tonni kúará. ¹⁴Ká yia son lè mu bìo na ðà ho ðòhú, á wón á à yí mu cùnú. ¹⁵Ká yia bìo na ó o sonnáa bèn cā, á wón á à khe búenbúen. 'Banso á à kani, ká a mahá à kerì lòn nùpue na káa ho ðòhú yì khií ló á bò yì káníanaa. ¹⁶Mi so yí zū ká mínén lé le Dónbeenì zii, á le Dónbeenì Hácírí wi mia le? ¹⁷Áwa, ká a búí yáara mínén na le le Dónbeenì zii, á le Dónbeenì á à síini wón òanso jùhú, lé bìo le Dónbeenì zii bìo sà lerén mí dòn yì.

¹⁸Héyii! O búí yí khà míten. Hen ká a búí wi mi tíahú á wee leéka le mí lée bè-zúnmìni òanso làa bìo ho dímjná nùpua wee leékaráa mu, à òanso wé lòn bónbú, lé bún ò na ká à wé mu bè-zúnmìni òanso binbirì. ¹⁹Lé bìo á ho dímjná na kà bè-zúnmìni á lé mu bónbúmu le Dónbeenì cón. Mu túara le Dónbeenì bíonì vūahú yì kà síí: «Le Dónbeenì wee ví mu bè-zúnmìni òansowà lè ba hénní na wi ba yì.»* ²⁰Mu mún pá bínia

† 2:16 Mí loñ Ezayii vūahú 40.13 * 3:19 Mí loñ Zoobu vūahú 5.13

túara ho vūahú mu yi: «O Núhúso zū le mu bè-zūmīnī ò ò búí wáa yí yòoní mīten ɓa nùpua bìo yi. Bún jùhú mía. Lé bìo á mu bìo búenbúen bìo sà mía. ²² Ìnén Poole là a Apoloosi là a Piere búenbúen bìo sà mía. Hàrì ho ò ò búí wáa yí yòoní mīten ɓa nùpua bìo yi. Bún jùhú mía. Lé bìo á mu bìo búenbúen bìo sà mía. ²³ Á minén bán bìo sà a *Krista yi, ó o Krista bìo ɓèn sà le Dónbeenì yi.

4

O Krista tonkarowà tonló

¹ Mi ko mi zūn le warén lé o *Krista tonkarowà á lé o ton-sáwá na le Dónbeenì kàràfáa mu bio na sà yi le wa zéení là ɓa nùpua. ² Bìo ɓa wee cà a ton-sá cón lé ò o bè bìo ɓa le o wé yi lé mí dà-kéní kéní. ³ Hàrì mu wé minén, tàá ɓa nì-vio à cítí mi ì tonló na ɓa dó mì dání yi, se bún búenbúen lée coon. Ìnén ì ɓeere yáa yí máa cítí ìten. ⁴ Ì láa ìten yi bún bon, ɛe ká bún màhá yí máa zéení le ì téréenna. O Núhúso lé yia á à cítí mi. ⁵ Lé bún bìo yi, à mi yí cítí nùpue ká mu pàahú á yí ðn. Mi pa a Núhúso buenló. Ká a khií buée ðn, á bìo ɓa nùpua wee sà mīten le tībírì yi wé búenbúen ó o buée dé mu khoomu wán, á bìo ɓa wee leéka mí yiwa ó o buée benka. Hón pàahú so yi, ká yia ko láa fobúá, á le Dónbeenì ì dé ɓanso fobúá.

⁶ Wán zàwa là wán hīnī, bìo á ì bíá khiína wán bún á ì bíá bō ìnén là a Apoloosi wán, bèra a na à mu séení mia à mi zūnnaa le bíoní na ká kúará: «Mi yí dà bìo túara wán.» Minén tíahú ó o búí yí yòoní mīten bìo ó o bō a búí yí á pánáa o búí bìo. ⁷ O búí yí bío le mí po bíá ká. Bìo wi mi cón lé le Dónbeenì non mu mia. Ká mu ka ká, á lé webio non á mi wee yòonínáa mīten ka le mu lée bìo na á mi yú mīten? ⁸ Minén bán wáa yú bìo mi màkóo wi yi búenbúen lon? Bìo búí yí fòora mia sá? Mi wáa wee dí le béenì ká warén níí ló lon? Ì yáá ɓèn wee fan le mu wé làa bún à warén mún pání dí le béenì mu làa

mia. ⁹ Mu bon. Ì wee leéka le warén na lé o Yeesu Krista tonkarowà á le Dónbeenì wó á wa ka le wa dú ɓa nùpua na ká món. Wa ka lòn kásósa na ɓa ko ɓa búe ɓa nùpua yahó le ho wáayi tonkarowà yahó.* ¹⁰ Warén ka lòn bōnbúwá ho ðímjńasa cón wa páníló là a Krista bìo yi. Ká minén bán wee leéka le mi lé mu bè-zūmīnī ò ò búí wáa yí yòoní mīten ɓa nùpua bìo yi. Bún jùhú mía. Lé bìo á mu bìo búenbúen bìo sà mía. ²² Ìnén Poole là a Apoloosi là a Piere búenbúen bìo sà mía. Hàrì ho ò ò búí wáa yí yòoní mīten ɓa nùpua bìo yi. Bún jùhú mía. Lé bìo á mu bìo búenbúen bìo sà mía. ²³ Á minén bán bìo sà a *Krista yi, ó o Krista bìo ɓèn sà le Dónbeenì yi.

¹¹ Hàrì lòn zuia, ká warén le hīnī le le ju-hānī wee búe. Hā sī-zínia wee fōo wen. ʼBa wee hēe ha wen. Wa lòn-kéní mja. ¹² Wa wee sá à lò be, à bè yi yíráa wa jii ðínló. Hen ká yia là wen, à wa dúbua ɓanso yi. Hen ká ɓa wee beé wa lò, à wa hī wa sīa. ¹³ Hen ká ɓa wee yáa wa yèni, à wa bío mu sāamu bíoní làa ɓa. Ho ðímjńasa yèn-dání yi, á hàrì lòn zuia á warén ka lòn zàn-bìo na ɓa wee cā lée kúia. ʼBa wee cātí wen lòn yíráa.

¹⁴ Bìo á ì túara ká á yínóo bìo na á ì túara à déráa niyo mia. ʼBueé. Ì wi à ì zéení mia le ì zàwa na á ì wa làa sòobée bìo síí. ¹⁵ Mu bon. Hàrì ká bíá wee pa mi bìo o Krista wōhú wán á ka cèrèe, se mīn maá o Krista mu bìo dání yi lé ìnén ì ðn. Lé bìo á ìnén lé yia á buera a Yeesu Krista bìn-tente non mia, á mi tà le yi. ¹⁶ ʼAwa, á ì ɓèntín wee yanka mia, mi sáberé à mi wé bè bìo á ìnén wee wé yi. ¹⁷ Lé bún bìo yi á ì ì tonka a Timotee na lé ì za na á ì wa làa sòobée, wón na bō a Núhúso wōhú le mí sòobée. Ì ì tonka a ò o buée wíoka leéka mia làa bìo á ìnén ì ɓeere ɓuannáa ìten o Yeesu Krista wōhú wán. Lé bún á ì mún wee kàrán le ɓa kèrètíewa kuio hā lua búenbúen na á ì wee va dà yi.

¹⁸ ʼBa búí mi tíahú wáa búakáa wee bío le ì máa bīnī máa káa le mí cón, á ɓa wee ɓuanañ mīten. ¹⁹ ʼEe ká a Núhúso tà mu, á hen làa cínú ká ì bīnī buée búeekí mia. Hón pàahú so yi ká mu máa wé ɓa nùpua mu khòn-bíoní na ɓa bíá á ì jía á mu ì kápa yi mí ðn, ká bìo ɓa dà wee wé á ì mún ñ mí. ²⁰ Mu bon. Le Dónbeenì béenì bìo yí kápa bíoní mí ðn yi, búeé. ʼBa nùpua ko ɓa mi le

† 3:20 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 94.11 * 4:9 Mu pàahú ká hā hīa táró wi, ká kōhúsa na ló le mí hīn-táwá vaá ðáina bíá ɓa funnáa, à ɓa sè ɓa níí bìo búenbúen à bīnī varáa mīn kōhú. Hàrì ɓa zúkúsa na ɓa wíkkaa á ɓa mún wee wé ɓua varáa le mí yèn-vèení. Ká ɓa vaá ðn à ɓa zāamáa lé lée ðn, à ɓa wé buée khií yahó làa bìo ɓa sò. Ká mu búenbúen khiína wó, à ɓa màhá búe bíá ɓa wíkkaa buan ɓa zāamáa yahó.

Dónbeenì pànká wa wára yi. ²¹ Mi wi à ì bua bùini buennáa mi wán lée, tàá ì wayíí ìten à buennáa, à mi zún ká ì wa mia?

5

Mu koomu na wó ba kèrètíewa kuure yi

¹ Ì jná à 6a le mu koomu na á bia yí zū le Dónbeenì yàá yí máa wé, á 6a búí wee wé minén tíahú. Ba le o búí á wee fé mín nu fɛɛ. ² Á bún pá yí máa vá mia, à mi pá wee òaani miten lon? Yia wee wé bún bìo so á ko ò o ja lén mi tíahú. ³ Ìnén wón hàrì bìo á ì mia mi tíahú mi cúee, ká ì hácirí dén wi làa mia. Ì ka le ì wi mi tíahú á fànáa le cítí fànsò bìo yi ⁴ wa Núhúso Yeesu yèni yi. Mí kúaa mín wán, á mi zún le ì wi làa mia lè ì hácirí, á wa Núhúso Yeesu pànká mún wi làa mia. ⁵ Mu zòh, à mi lén fànsò mi tíahú ò o *Satāni yáa o sāniá. Ká mu wó kà, á le Dónbeenì á à kǎni a mànakà wa Núhúso buenlò pàhú. ⁶ Miten òaani ló jùhú mía. Mí so yí zū ká le ja-fini ba dó mu dūmu yi cínú khan à mu búenbúen lé le? ⁷ Á mi cén ceé miten. Bún bè-kohó so síi na ka lòn ja-fini á mi búe jùhú mi tíahú. Ká mi wó bún, á mi ì wé ba núpua na wee ce, á à keñ lòn dūn-khanii na á ja-fini mía yi. Mí yáá lé ba núpua na wee ce wó, lé bìo á ho *Paaki muini *Pioza á ba bó wa bìo yi, wón Pioza so lé o *Krista mí beere. ⁸ Lé bún non á mi wáa yi le wa dí ho Paaki sánú lè mu bìo na yí se lè mu sūnsūmámu na ka lòn ja-fini. Ká mi wa dí ho lè mu cemu lè ho tūiá poni na ka lòn búurú na á ja-fini mía yi.

⁹ Ì mónén vūahú na á ì túara non mia á ì bia le mi wé yí va dā bia wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwá. ¹⁰ Ì yí bía le mi wé yí va dā bia yí zū le Dónbeenì na wee dé míten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwá yi, á sīa wee vá mí ninzāwa bìo yi, á wee juaa, á wee hā hā wōnna. Mu lá lé làa bún, se mi lá à lé ho dímíjná yi. ¹¹ Èé ká bìo á ì wi à ì bío, lé bìa màhá le mí lé ba kèrètíewa, à ba wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwá, á sīa wee vá mí ninzāwa bìo yi, á wee hā hā wōnna, á wee yáa mí ninzāwa yènnáa, ká 6a a ju khée, á lé ba kōnlowà, bán síi lé bìa á ì le mi wé yí va dā. Mí yáa yí ko à mi wé pāani dí làa ba. ¹²⁻¹³ Ho dímíjnáa na yí zū le

* 5:12-13 Mi loñ Lándá zéenílò vūahú (Deutéronome) 17.7

Dónbeenì á bìo yí ciran mi. Le Dónbeenì lé òo khíi cítí bán. Èé ká minén òen ko mi wé fí mi kuure núpua cítí. Bìo ká lé bìo túara le Dónbeenì bìoni vūahú yi: «Mí ja na ì-nì-sūmú lén mi tíahú.»*

6

Ba kèrètíewa na wee ve mín le cítí yi

¹ Bìo lon lon ká minén ó o búí lè mín za kèrètíe á hā bíoni wi pàahú ò o máa va le Dónbeenì núpua cón à bán fáa hā, ká a va bia yí zū le Dónbeenì cón le bán wé mu lée webio? ² Mí so yí zū ká bia bìo sà le Dónbeenì yi lé bán khíi cítí ho dímíjnáa le? Ká lé minén khíi cítí ho dímíjnáa á se mi mún dà á cítí bìo jùhú mía. ³ Mí so yí zū ká lé warén á khíi cítí ho wáyí tonkarowà le? Ká mu wó ká se ho dímíjná bìo á wa mún dà a cítí. ⁴ Léé webio non ká hā bíoni wi pàahú à mi lén va bia 6a kèrètíewa kuure bìo jùhú mía cón na lé ho dímíjnáa à bán cítí mia? ⁵ Hā niyio so yí máa dí mia le? Bè-zūrmìni fànsò so mía mi tíahú na dà à fɛɛ hā bíoni na wi bìa lé ba zāwa pàahú le? ⁶ Áwa, bìo á mi wé lén va bia yínon 6a kèrètíewa cón à bán fáa mi tūiáwà so lée bìo na ko làa wérol le?

⁷ Bìo mi wee 6a mìn varáa le cítí yi bún yáa wee zéeni le mi bi ho yáara búenbúen. Ho wékkeró so lá yí ko à ho wé kúu mia le? Mí so lá yí ko mi wé tà à 6a tē mi wán le? ⁸ Minén lé bìa yáa wee wé khe lè mìn zāwa lè mìn hínni, á wee tē 6a wán. ⁹ Mí so yí zū kénkén le bìa wee wé mu bè-kora á níni máa keñ le Dónbeenì béeni yi le? Á mi cén yí khà miten. Lé 6a núpua na wee dé míten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwá yi, làa bia wee hā hā wōnna, 6a bá-féwá lè 6a há-féwá, 6a báawa mìn yi na wee da làa mìn, ¹⁰ 6a kōnlowà, làa bìa sīa wee vá mí ninzāwa bìo yi, làa bìa wee ju khée, làa bìa wee yáa mí ninzāwa yènnáa, lè 6a nì-wanna, bán búenbúen níni máa keñ le Dónbeenì béeni yi. ¹¹ Bìo á ì tò yi ká búenbúen lé bún 6a búí fù wee wé mí tíahú. Èé ká le Dónbeenì wáa ceera mia. Mí bìo sà le yi. Mí wó 6a núpua na téréna le Dónbeenì yahó. Bún búenbúen wó wa

Núhúso Yeesu *Krista pànká lè le Dónbeeni Hácírí pànká yi.

Mi wé bua miten sese

¹² Ba búí wi mi t'fahú wee bío le mu bìo búenbúen wéro níi non mí yi, á bún wáa bon. Èé ká mu bìo búí wéro màhá yí máa na à mi va làa yahó. Ìnén dà a bío le mu bìo búenbúen wéro níi non mi. Èé ká ì màhá máa díá á mu bìo mu búí máa yí pànká ì wán. ¹³ Mi mún wee bío le ho dínlò wó ho p'ohó bio yi, á ho p'ohó bèn wó ho dínlò bio yi. Èé ká ho p'ohó loo, ho dínlò loo á le Dónbeeni khíi búe j'uhú. Mi cén yí hácírí, wa sánia yí wó ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà bìo yi. Hã bio sà a Núhúso yi, ó o Núhúso wee pa hã bìo. ¹⁴ Bìo á le Dónbeeni vèeníanáa o Núhúso lé bún bàn síi ó o mún khíi vèenínáa wen lè mí pànká. ¹⁵ Mi so yí zū ká mi sánia lé o *Krista sánia bìo búí le? O Krista sánia bìo búí so ko à hã páaní là a háa na wee yèé míten le? B'ueé dé. ¹⁶ Táá mi so yí zū ká a báa na páanía là a háa na wee yèé miten á lée dà-kéní làa wo le? Bìo kà lé bio túara le Dónbeeni bíoni v'uhú yi: «Ba mí n'wá j'ùn á à wé sánia dà-kéní.»* ¹⁷ Èé lé bún ká yia bèn páanía là a Núhúso á wón b'anso á à wé dà-kéní làa wo mí hácírí yi.

¹⁸ Mi khíi ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà wéro yi. Mu bè-kora na ó o n'upue dà a wé búenbúen á yí máa bóonia sánia yi ká mu yínoñ ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà. Yia wee dé míten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà wéro yi, á wee wé khe lè mí k'urú sánia. ¹⁹⁻²⁰ Mi so yí zū ká mi sánia lé le Dónbeeni Hácírí z'ii le? Le Dónbeeni non mí Hácírí mia à le kerí mia. Le Dónbeeni yà mia ho yà-n'non hebúee yi. Mí wáa yí te miten. Á mí cén wáa dé ho cùkú le Dónbeeni yi lè mí sánia.

7

Mu yaamu bìo

¹ Hã làa na kà wán, á bìo mi t'ùakaa làa mi, lé bún á ì wáa à zéeni yara làa mia. Mi wee bío le mu se ò o báa yí páaní là a háa. ² Èé ká bio ho há-fénló lè ho bá-fénló boo hã làa na kà wán, á ìnén bèn le o báa ko ò o wé páaní lè mín háa, ò o háa mún wé páaní lè mín báa.

* 6:16 Mí loí Bio j'uhú búeení v'uhú (Genèse) 2.24

³ O báa yí ko ò o pí mín háa ká wón màkóo wi o yi, ó o háa mún yí ko ò o pí mín báa ká wón màkóo wi o yi. ⁴ O háa sánia bìo yí sà a yi, lé bàn báa á hã bio sà yi. Ó o báa sánia bìo mún yí sà a yi, lé bàn háa á hã bio sà yi. ⁵ O báa lè mín háa á yí ko ba pí mín. Ká ba hía yí máa páaní á mu ko mu wé bìo na ba bío tò wán le mí ì khíi mín yi á à dā p'ahú búí, ká mí ì dé mí s'obéee ho f'loró wéro yi. Ká ho p'ahú mu khíina, à ba b'ini wé páaní làa mín. Ká bún yi wó á j'ùn-sí ba hía máa dàñ míten máa bua yi bìo ó o *Satāni wee khà lè ba n'upua v'ini d'ani yi. ⁶ Bìo á ì bío non mia kà á yí máa zéeni le ì le mi wé mu konloon. Èé ká mí màhá mún dà wé è wé làa bún. ⁷ Ìnén wón lá wi à ba n'upua búenbúen yí yaka lè ì bìo síi. Èé ká le Dónbeeni wee na mu bìo wéro pànká wa nì-kéní kéní yi mín j'úná yi. O búí á à ya, ká a búí dà á a kéeni máa ya.

⁸ Bìo kà lé bio á ì bèn ò bío ò na ba mabáawa lè ba maháawa yi: Mí wáa lá kará á yí yanka lè ìnén bìo, se mu se. ⁹ Èé ká mí yí dà mu, à mí yaka. O n'upue yan, á s'itaaní bìo ó o ò kéeni á máa ya, ká a j'òn yí dà mí síi máa h'ì.

¹⁰ Bìo lè ba k'èrètíewa na yan mín, bán á ì bío bìo ká á na yi. Hón j'i-cúa so yínoñ ìnén te hã, lé o Núhúso te mí j'i-cúa. O háa á yí ko ò o pí mín báa díá ká a lén. ¹¹ Ká a hía wá, ò o bèn mún yí b'ini vaa ya. Táá ká a wi ò o b'ini ya, ò o véeni hã bíoni lè mín báa, à ba ya mín. Lé mu ó o báa mún yí ko ò o ja mín háa.

¹² Hã j'i-cúa na á ì bèn ò f'ee bìo kà wán á à na bío ká yi, hón yínoñ o Núhúso te hã, lé ìnén te ì j'i-cúa. Ká a báa là a háa yan mín, ó o báa hía wó a k'èrètíe, à bàn háa na yínoñ k'èrètíe á tà le mí ì kéeni làa wo, á bàn báa yí ko ò o ja a. ¹³ Lé làa bún síi, ká a háa là a báa yan mín, ó o háa hía wó a k'èrètíe, à bàn báa na yínoñ k'èrètíe á yí pá a, á bàn háa yí ko ò o lén díá mín báa. ¹⁴ Ì wee bío ká síi lé bìo ó o báa na ñin yínoñ o k'èrètíe á bio sà le Dónbeeni yi bàn háa na lé o k'èrètíe bio yi. Mu mún lée dà-kéní là a háa na yínoñ o k'èrètíe. Wón mún bìo sà le Dónbeeni yi

bàn báa na lé o kèrètíe bìo yi. Mu lá yí ka kà, á ɓa zàwa bìo máa sɛ le Dónbeenì yi. Èe ká ɓa bìo sà le yi. ¹⁵Èe ká yia màhá yínón o kèrètíe hía wi ò o fáa mu yaamu à yia lé o kèrètíe díá le o fáa. Ká mu wó kà, se yia lé o kèrètíe wi mítén. Le Dónbeenì von mia à mi keení mín wán làa héerá. ¹⁶Nún-sí, á minén háawa na lé ɓa kèrètíewa á le Dónbeenì dà à ñin wán á à káináa mí bārání na yínón ɓa kèrètíewa. Tàá minén báawa na lé ɓa kèrètíewa á le Dónbeenì dà à ñin wán á à káináa mí hánání na yínón ɓa kèrètíewa.

Mi díá miten làa bio mi fù karáa

¹⁷Ká bìo á ì bía non mia kà níi ló, á bìo ó o Nùhúso wó á mi nì-kéní kéní bìo karáa á le Dónbeenì vonnáa mia, lé bún à mi pá díá lé mítén. Bún lé bìo á ì wee kàrán là ɓa kèrètíewa kuio há lùá búenbúen yi. ¹⁸O búii lá *kúio á le Dónbeenì vonnáa wo, à ɓànso yí sà mu. Tàá yia le Dónbeenì von ò o ñin yí kúio à wón mún yí kúii mítén. ¹⁹Ho *kúiiro lé ho yí kúiiro bìo níhú míá. Bìo bìo níhú yí lé à wé bè le Dónbeenì bìo na le bò henía yi. ²⁰Mi nì-kéní kéní díá miten làa bio mi fù karáa á le Dónbeenì vonnáa mia. ²¹Yia lá léee wobá-nii á le Dónbeenì vonnáa wo, ò o yí yáa mí yilera bún bìo yi. Èe ká bìo á ɓànso á à keínáa mítén níi kúii non wo yí, ò o wáa bè bún bàhó yi. ²²O wobá-nii na ó o Nùhúso von ó o bìo sà a yi, wón wáa wi mítén o páaníló là a Nùhúso bìo yi. Lé làa bún síi ó o nùpue na ó o *Krista von ká a wi mítén wón ɓèn lé o Krista wobá-nii. ²³Le Dónbeenì yà mia ho yà-nòn hebúee yi, á mi wáa yí díá le ɓa nùpua wé mia là mi wobáaní. ²⁴Wàn zàwa là wàn hínni, bìo mi fù karáa á le Dónbeenì vonnáa mia lé bún à mi díá là miten le Dónbeenì yahó.

Bia ñin yí yan bio

²⁵Ká bìo ñin yí yan hùúu, bán bìo na à ì bío ɓa ñání yi na le o Nùhúso bìo na ó o bò henía bún míá. Èe ká bìo á ì lé o nùpue na á ɓa dà a dé mí sía yi mu sáamu na le Dónbeenì wó làa mi bìo yi, á ì ì zéení ɓa. ²⁶Le lònbee na ho zuia kà bìo yi á bìo kà lé bìo á ì wee leéka: Mu se à ɓa díá miten làa bio ɓa bìo karáa. ²⁷Yia bò mu fūaamu à wón wáa yí cà bio o ò búe làa bũ. Ká yia ɓèn ñin yí bò mu, à wón wáa díá. ²⁸Ká yia màhá pá yan, se mu yínón bè-kohó. O hínzoró na ɓàn fūaalè wi

ká a yan, se mu yínón bè-kohó. Ká bìa yanka bán wi le lònbee yi ho ñimíjñá yi. Á le ñen lònbee so á ì yí wi à le yí ɓarén.

²⁹Wàn zàwa là wàn hínni, bìo kà lé bìo á ì wi à ì bío na mia. Ho pàahú na ká á yí túee. Á wáa lá bìo kà jii wán, le bìa yan à wé le ɓa yí yan. ³⁰Le bìa wee wá à wé le ɓa yí máa wá. Le bìa wee zámaka à wé le ɓa yí máa zámaka. Le bìa wee yà mu bìo à yí dé mí sía bìo ɓa yà yi. ³¹À bìa ho ñimíjñá bìo símu zon, à ho ñimíjñá bìo wé lòn bè-káamáa cón. Lé bìo á ho ñimíjñá làa bìo mí mon làa ho á máa míá ká ho ò vé.

³²Mi lá wi miten, á yilera yí máa yáa, se ì wa mu. O báa na yí yan wón wee dé mí sòobéee o Nùhúso tonló yi. O wee cà ò o wé bìo sí a Nùhúso yi. ³³Ká a báa na yan, wón ɓèn yahó sá ho ñimíjñá bìo. O wee cà ò o wé bìo sí mín háa yi. ³⁴O wáa wi là hã sáa jun. Lé bún mún lé o háa na yí yan tàá o hínzoró na ɓàn fūaalè wi. Ba wee dé mí sòobéee o Nùhúso tonló yi. Ba wee cà à ɓa bìo búenbúen sí a Nùhúso yi. Ká yia yan wón yahó sá ho ñimíjñá bìo. O wee cà ò o wé bìo sí mín báa yi. ³⁵Ì wee bío kà síi lé mi séení bìo yi, ká ì yí máa kíkã mia. Ká ì màhá wi à bìo ko là ho wéró bún lé bìo à mi wé, à na miten búenbúen o Nùhúso tonló yi á yí titika.

³⁶Ká a yàronza búii wee leéka le ká mí yí yan mín fūaalè se mi wó khon làa wo, ká a zū le mí yí dà mí síi máa hí hùúu, ò o wee leéka le mí ko à mí ya mín, se bún yínón bè-kohó. Á ɓa ya mín. ³⁷Èe ká a yàronza búii màhá lon mu mítén le mí máa ya mín fūaalè, á zū le mí dà à hí mí síi, ká mu ló arén mítén yi binbiri, ò o búii yí kíkã wo yi, se o wó se. ³⁸Bio wi bún lé bìo kà: O yàronza na fó mín fūaalè á yan á wó se. Èe ká yia le mí máa ya, wón ɓèn bìo sà sūaaní.

³⁹O háa là a báa na mu yaamu ceéra á yí dà máa fáa mín yi ká yínón o báa húrún. Ká ɓàn báa húrún, se o wi mítén, á dà a ya a báa na ó o síi vá yi. Ká a báa mu màhá ko ò o wé o kèrètíe. ⁴⁰Èe ká a màhá kará yi yan, se o bìo á à wíoka à wé se. Bún lé bìo á ñén wee leéka. Á ì mún zū le le Dónbeenì Hácírí wi làa mi.

8

Le muini taa bio

¹Hã làa na kà wán, á wa bèn ò loí ho tũaró na sá 6a bùaa na yan lè le muini taa bio. Mi wee bío le wa búenbúen lé 6a bè-zũnlòwà, bún bon. Bún bio zũnló so lé bio wee na ò o nùpue bùaanínaa míten. Èε ká le wamini dén wee wé à wa siadéro va lè ho yahó. ²Yia wee leéka le mí lé o bè-zũnló wón bànso dĩn yí zũ mu làa bio ó o ko ó o zũnnaa mu. ³Èε ká yia wa le Dónbeeni wón le Dónbeeni zũ le o bio sã mí yi.

⁴Áwa! ʼBa bùaa na 6a yan lè le muini hã wõnna wán taa làró dání yi, á bio ká lé bio á í bio: Wa búenbúen zũ le mu biowa na 6a nùpua wee lá lòn dofiina ho dímjá yí á bio jũhú mía. Warén zũ le le Dónbeeni léé dà-kéní mí dòn. ⁵Hã pànká-beera na yí máa mi, á 6a nùpua búí wee ve làa dofiina táa júnása, á boo. Hàrí ká hõn pànká-beera so wi ho wáayi lè ho tá wán, ʼse warén bán zũ le le Dónbeeni léé dà-kéní mí dòn. Dén lé dío lé wa Maá na léra mu bio búenbúen. Lé lerén mún léra wen à wa bio sí le yi. Wa mún zũ le o Nùhúso léé nì-kéní mí dòn. Wón lé o Yeesu *Krista, yia non á mu bio búenbúen wiráa. Lé orén mún non á wa à yíráa le mukàni binbiri.

⁷Warén zũ le mu biowa na 6a nùpua wee lá lòn dofiina bio jũhú mía. Èε ká 6a kèrètíewa búenbúen màhá dĩn yí yú bún bio zũnló so. ʼBa búí na sòobáa dó mí sía hã wõnna hãló yi á hàrí lòn zuia ká 6a wee là le muini taa, à keń le 6a níni pá wi hã wõnna hãló yi. À bio 6a lé 6a nùpua na pànkáwá mía le Dónbeeni bio dání yi, ká 6a wee là hã taa mu, à 6a leéka le mí wó khon. ⁸Mu yínoń dínló lé hia wee wé à wa bio wé sí le Dónbeeni yi. Wa dú ho loo, á bio búí máa bè wa bio wán. Wa mún yí dú ho loo, á bio búí máa fá wa bio jii. ⁹Minén bán zũ le mi dá ho dínló búenbúen wé è dí. Èε ká mi màhá le mi yiwa. Nún-sí, á yia pànká tà mía le Dónbeeni bio dání yi á dà a va a ví bio minén wee wé bio yi. ¹⁰Ká yia pànká mía le Dónbeeni bio dání yi á mɔn ùnén na zũ mu bio à ù kará hã wõnna zii á wee là le muini taa, ó o so mún máa yí hã làró sí-hebúee le?

¹¹Bún ká yia pànká mía le Dónbeeni bio dání

yi, wón na ó o Krista húrún bio yi, á hía ví ùnén bio zũnló bio yi. ¹²Hen ká mi wee wé khe lè mìn zàwa lè mìn hími na pànkáwá mía le Dónbeeni bio dání yi ká síi, se lé o Krista mí beere á mi wee wé kheráa. ¹³Lé bún non, ká í bè-dínií búí dà à víni wán za tàá wán hínló, á í máa bíni máa là taa huúu, bèra a na à 6a hía yí ví ínén bio yi.

9

Bio ó o Poole bía mí tonkaa tonló dání yi

¹Ínén so yínoń nùpue na wi iten le? Í so yínoń o Yeesu tonkaro búí le? Ínén í beere á mɔn wa Nùhúso Yeesu. Minén so yínoń ho cùnú na ló í tonló na á í sá a Nùhúso bio yi le? ²Ba búí dà a pí á máa zũn le ínén mún lé o Yeesu tonkaro. Ká minén bán zũ le í lé orén. Lé bio mi páaníló là a Nùhúso á wee zéeni le í lé orén tonkaro bio bon.

³Bio ká lé bio á í wee bío na bía wee yáa í yèni yi á búeráa 6a jũhú. ⁴Wa so lá yí ko làa bè-dínií táa bè-junii bio wa wee sá a *Krista tonló bio yi le? ⁵Warén lé wa nì-kéní kéní so lá yí ko à wa ya a háa na lé o kèrètíe ò o wé bè làa wen wa tonló mu sáro yi, làa bio ó o Nùhúso bàn zàwa, là a Piere là a Yeesu tonkarowá na ká wee wéráa mu le? ⁶Táá ínén là a Baanabaasi wa dòn lé wen so ko wa wé sá à bè yi yíráa wa jii dínló le? ⁷Dásí nii na á à lén mí níi yi á à wéráa mu dásimu wón mía. Á nùpue na á à fá le vîndèε ká a máa wé è dí le bia wón mía. Ó o non-pa na yí máa jii ba nàwa na ó o wee pa yoomu wón mún mía.

⁸Bio á í wee bío ká yínoń 6a nùpua bio na 6a wee wé mí dòn á í mɔn mu yi. Le Dónbeeni làndá na ó o *Moyiize túara yí á mu pá ka kà. ⁹Bio ká lé bio túara ho làndá mu yi: «O nàa na 6a wee sáráa ho dínló làró pàahú á 6a yí ko 6a hè lè ho dínló làró.»* Bio le Dónbeeni bía ká síi so wee zéeni le lé 6a nàwa bio here le yi le? ¹⁰Mu so yínoń warén bio yi á le bíaráa ká síi le? Ká wεεε. Mu lé warén bio yi á le bíoni mu túararáa. Yia 6a lá ó o wee và ko ò o dé mí síi bio ó o kúhí yí bio yi. Yia 6a lá ó o wee vúaa ho dínló ko ò o dé mí síi bio ò o yí bio yi. ¹¹Le Dónbeeni bín-tente na wa zéenia làa mía á ka lòn bio na wa dù. Ká mi lá wee na mi níi ká wen, se mu léé bio na so po wen le? ¹²Ká mi wee

* 9:9 Mi loí Làndá zéeniíló vūahú (Deutéronome) 25.4

na na mu 6a búí yí, á warén so yí ko làa bŭ yí po bán le? $\text{\textcircled{E}}$ ká warén bán yí wi à wa bío le mi ko à mi wé na mi ní bìo wen. Wa yí wi à bio búí cínú à bŭmaka a *Krista bín-tente bueró. Lé bún bìo yí á wa díaráa á mu bìo búenbúen wee kúu wen. ¹³ Mi so yí zŭ le bia wee sá ho tonló le *Dónbeenì zì-beenì yí á bè-dínii wee lé bìo 6a nŭpua wee wé lè mu hāmu yí bín le? Á bia wee fūaa 6a bùaa le muini yeení bán mún wee yí bìo sá 6a yí. ¹⁴ Lé làa bún síí ó o Nŭhúso mún bōráa mu henía le yia wee bue le Dónbeenì bín-tente á nii dínló wé è lé ho tonló mu yí.

¹⁵ Bìo á ì lá wi làa mia, á bìo ko làa mi, á ì yí le mi na hàrí dèe miì. Á bìo á ì wee túa ká síí, mún yí máa zéení le ì le mi wé mu na miì. Bún yí ká ì yàá lá húrun se mu sŭaaní. Dén sī-wee so na wi miì á nŭpue yí dà máa hē yí. ¹⁶ Ì yí ko à ì khōon ìten le Dónbeenì bín-tente bueró bìo yí. Mu yàá lée bìo na á ì ko à ì wé konloon. Ká ì le ì máa bue le bín-tente mu, à wān dèe suaa mi. ¹⁷ Mu lá lé ìnén ìten dó ìten ho tonló mu yí, se ì lá le 6a wé sáání miì. $\text{\textcircled{E}}$ ká ho lé dèe na á ì ko à ì sá konloon, á ì máa pí ho sáró. ¹⁸ Ká ì sáání lé le sī-wee na ì wee yí le bín-tente na á ì wee bue làa káamāa bio yí ká ì yí máa fé bìo ko làa mi.

¹⁹ Mu bon, ìnén lée nŭpue na wi ìten, á yínoh wobá-nii. $\text{\textcircled{E}}$ ká ì mahá wó ìten le 6a nŭpua búenbúen wobá-nii, bèra a na à ì yíráa 6a boomuso à 6a tà a Krista bio. ²⁰ Hen ká ì wi làa bia lé 6a *zúífúwa, à ì wé ìten làa zúífú, bèra a na à ì yí bán à 6a tà a Krista bio. O Mŏyziize lándá á ìnén mía yí. $\text{\textcircled{E}}$ ká ì wi làa bia wi ho yí, à ì 6ua ìten le 6a bìo síí, ká ì jnōh mía ho lándá mu yí, bèra a na à ì yí bán à 6a tà a Krista bio. ²¹ Ká ì mún wi làa bia yí zŭ dèe o Mŏyziize lándá bio dání yí, à ì 6ua ìten le 6a bìo síí bèra a na à ì yí bán à 6a tà a Krista bio. Bún yí máa zéení le le Dónbeenì lándá bio yí ciran mi. Ì wee bè o Krista lándá yí. ²² Hen ká ì wi làa bia pánkáwá mía le Dónbeenì bio dání yí, à ì mún wé lòn nŭpue na pánká mía, bèra a na à ì yí bán á 6a tà a Krista bio. Lé làa bún á ì wee wé à zoráa 6a nŭpua le mí sííwà tíhú à yíráa 6a nì-dòndáa búí à kání konloon. ²³ Bún búenbúen á ì wee wé bèra a

na à le Dónbeenì bín-tente à bènbén, à ìnén ní mún keñ mu bè-tentewà na le bín-tente mu wee zéení yí.

²⁴ Mi zŭ le bia wee lŭwí khííka mún búenbúen ó o nì-kéní na khíína bia ká lé yia 6a wee wé na mu bìo yí. Minén mún hení mi lò làa bia wee lŭwí khííka mún bìo síí bèra a na à mi yí mu bìo. ²⁵ Bia wee wé hā penkaa jínkaa búenbúen á wee wé mání mí sánia lè le lònbee à càráa mu bìo. Ká mu bío mu mahá dà wee yáa. Ká warén bán wee mání wa sánia lè le lònbee à càráa mu bìo na yí dà máa yáa. ²⁶ Lé bún non á ìnén yí máa wé lòn nŭpue na wee lŭwí concon. Ì mún yí máa wé lòn nŭpue na wee nŭaa concon. ²⁷ Ì wee kíká ìten yí làa sòobé á wee mání ì sánia lè le lònbee bèra a na ká ì khíí buera le Dónbeenì bín-tente vó à le Dónbeenì yí pí mi día.

10

Mí díá hā wōnna hālō

¹ Wān zāwa lè wān hínni, ì wi à mi bīnì leéka mi yiwa bìo yánkaa wó wán pāahú na á wān 6uaawa bò a *Mŏyziize yí. Le dŭndŭure yánkaa pon 6a búenbúen yí. Á 6a búenbúen mún káa ho muhú yí.* ² Ba búenbúen ka lè 6a yú ho *bátéemù le dŭndŭure lè ho muhú yí, à 6a là a Mŏyziize wé dà-kéní. ³ Ba búenbúen dú ho dínló dà-kéní na ló le Dónbeenì cōn. ⁴ Á 6a búenbúen mún jnūn mu jnumu dà-kéní na ló le Dónbeenì cōn. Bún jnumu so ló ho lēhó na le Dónbeenì non 6a yí. Ho lēhó mu lé o *Krista na bò làa ba.† ⁵ $\text{\textcircled{E}}$ ká 6a boomuso mahá pá bio yí wó sīna le Dónbeenì yí, á 6a húrun ho tá hení yí.

⁶ Bún biowa so búenbúen lée bìo na wee zéení wen, à wa sīa yí vá mu bìo na yí se yí, làa bìo á barén wórāa mu. ⁷ Mi yí dé mi sīa hā wōnna yí làa bìo á barén búí wórāa bìo síí. Mu túara le Dónbeenì bíonì vūahú yí ká síí: «Mu nīpomu lée kará à 6a dú á jnūn, à 6a hínon wee wé hā kākó-wará.»‡ ⁸ Mi yí wa dé waten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí sííwà yí làa bìo barén búí wórāa mu bìo síí, á 6a nŭpua muaaseé bóní làa muaaseé tīn á húrunnáa le wizoñ-kéní.§ ⁹ Mi yí wa khūaa o Krista nii yí làa bìo á barén búí wórāa mu

* 10:1 Mi loñ Léró vūahú (Exode) 13.21-22; 14.22-29 (Nombres) 20.8-11 † 10:7 Mi loñ Léró vūahú (Exode) 32.6

‡ 10:4 Mi loñ Léró vūahú (Exode) 16.4-35; Miló vūahú § 10:8 Mi loñ Miló vūahú (Nombres) 25.1-9

á 6a háwá hàararáa 6a 6ó. ¹⁰Mi yí bío le le Dónbeeni yí wó yí se làa mia, làa bìo á 6arén búí wóráa mu, á le Dónbeeni wáayi tonkaro buée 6óráa 6a.

¹¹Bún biowa so búenbúen wó, à zééníáa wen. Mu túara le Dónbeeni b́oní v́uahú yí à fèn j́nń́a warén na wi ho d́ḿj́ń́a véró pónna yi zen wán. ¹²Lé bún non ká yia wee leéka le mí pánká wi le Dónbeeni bio yi, à 6anso pa míten bio, ò o híá yí lé lùwá. ¹³Ho sùnló na wee yí mia á mún wee yí 6a nùpua na ká. Le Dónbeeni na bíá mu bìo à le máa yèrémá mí j́ií, á máa díá á ho sùnló máa yí mia máa dà mi pánká wán. Ho sùnló pàahú á le Dónbeeni á à wé á mi ì zún le ho ò khíí. Lé bún ñ na ká mi ì dàń mi yiwa á à j́i ho bìo yi.

¹⁴Wàn b́onlowà na á ĩ wa làa sòobéé, bún biowa so búenbúen bìo yi á mi pa miten hā wónna hāló yi. ¹⁵Ī wee bío ká síi làa mia lé bío á ĩnén cón á mi ka lòn nùpua na yìo tón. Minén mi beere wáa loń bío á ĩ bíá ká mu bon, tàá mu yí bon. ¹⁶Hen ká wa lá ho b́arákà déro juuníi d́éé buan à wa dó le Dónbeeni b́arákà à wa juun làa de, à mu so máa páaní wen là a Krista cāni le? Á ho búurú na wa wee ćéeka ká wa wee là ho, à ho so máa páaní wen là a Krista sánia le? ¹⁷Á bìo ho búurú lé ho dà-kéní, á wa lè wa booró mí ćuee, ká wa lé hā sánia dà-kéní ho búurú mu na wa wee sanká bìo yi.

¹⁸Mi loń o *Isirayéle nìpomu lon, bìa wee là 6a bùaa na 6a f́uaana le muini yeení na bìo sà le Dónbeeni yi wán bán búenbúen páania lè le Dónbeeni. ¹⁹Bún so wee zéení le o yia na 6a f́a ho wàahú wán, lè ho wàahú mí beere á bìo júhú wi le? B́ueé. ²⁰Ī wi à ĩ bío le 6a bùaa na 6a yan lè le muini hā wónna wán lé hā pánká sūmáa 6ansowà na á nùpue yí dà máa mi á mu wó non yi, ká mu yí non Dónbeeni yi. Á bìo á ĩnén màhá yí wi à minén lè hā pánká-sūmáa 6ansowà mu à páaní bìo búí yi. ²¹O Nuhúso juuníi d́éé á mi yí dà máa juunáa á máa b́íní máa khíi ju lè hā pánká-sūmáa 6ansowà juuníi d́éé. Mi mún yí dà máa dí o Nuhúso d́ínló á máa b́íní máa vaá dí hā pánká sūmáa 6ansowà d́ínló. ²²Tàá wa wi à wa wé ò o Nuhúso síi ći wen

wa wárá bìo yi le? Wa so wee leéka le wa pánká wi po a Nuhúso mu le?

Mi le mi bè-wénia à dé ho cùkú le Dónbeeni yi

²³6a búí wi mi f́ahú á wee bío le mu bìo búenbúen dà wee wé. Mu bon. Éé ká bìo búenbúen yínón bìo na se. Bìo búenbúen dà wee wé, éé ká mu búenbúen yí máa wé à 6a kèrétíewa kuure va lè mí yahó. ²⁴Mi nì-kéní kéní yí ko à mi leéka mi kùrú bìo mí dón. Mi mún ko à mi leéka bìo mi ì wé ká mu ù séení min zàwa na ká. ²⁵Mu bìo búenbúen na wee yéé ho yàwá yí á mi dà à yà á à dí, ká mi yí lúnkaa mi yilera á d́in t̀ua miten yi le mu ló wen. ²⁶Lé bìo á bìo ká lé bìo túara: «Ho tá làa bìo wi ho yi búenbúen á bìo sà a Nuhúso yi.» ²⁷Hen ká yia yínón o kèrétíé á von mia lè ho d́ínló mí zii, ká mi tà van, à bìo 6a à na mia búenbúen à mi dí, ká mi yí lúnkaa mi yilera à t̀ua miten yi làa hen na mu ló yi. ²⁸⁻²⁹Ká a 6úi màhá bíá le hā taa na ká lé 6a bùaa na 6a yan lè le muini taa, à mi yí là hā. Hàrí ká minén yilera yí lúnkaa mu bìo yi, à mi pá yí là hā yia bíá mu non mia bìo yi, à lúnkaráa wón yilera.

Bìo á ĩnén wee wé ká ĩ poní séra, á so lá ko à mu lúnka a 6úi yilera le? ³⁰Ho d́ínló na á ĩ dó le Dónbeeni b́arákà à ĩ dú, á 6a à yáa ĩ yèni bìo yi lée webio? Ī so yí dó le Dónbeeni b́arákà yí d́uráa ho le?

³¹Lé bún non ká mi wé wee dí, ká mi wee ju, tàá ká mi wé wee wé bìo lée bìo, à mi wé mu, à déráa ho cùkú le Dónbeeni yi. ³²Bia wee vííní 6a *zúífúwa, tàá bìa yínón zúífúwa, tàá mìn zàwa lè mìn hínni kèrétíewa na ká, á minén yí dé miten yi. ³³Lé ká síi á ĩ wi à ĩ wéráa. Ī wi à ĩ bìo búenbúen wé sí bia ká yi. Ī yí máa cà ĩ kùrú bìo. Bìo á ĩ ì wé á 6a cèrèé á à kánína lé bún á ĩ wee bánbá yi.

11

¹Bìo á ĩ wee wé á mi wé bè yi, làa bìo á ĩnén wee bèráa bìo ó o Krista wó yi.

Bìo mi ko mi bua lè miten ho kúeemín-wánló yi

²Ī yáa 6èntín wee t̀enén mia, mi fobúa, lé bìo á bìo á ĩ wó non mia á mi wee leéka bìo f́éé, á wa kèrétíewa káránlò na á ĩ yú á

* 10:26 Mi loń Lení v́uahú (Psaumes) 24.1

kàranna làa mia á mi mún wee bè yi. ³Èé ká ì màhá pá wi à mi zūn bìo kà yara: O báa jùhúso lé o *Krista, ó o háa jùhúso lé o báa, ó o Krista jùhúso lé le Dónbeeni. ⁴Àwa. Ká a báa búii wee fio, tàà o wee fɛɛ le Dónbeeni jì-cúá ò o pon mí jùhú yi, se o wee zùan o Krista na lé o jùhú yi. ⁵Ká a háa búii bèn wee fio tàà o wee fɛɛ le Dónbeeni jì-cúá là ba nùpua ò o yí pon mí jùhú yi se o wee zùan o báa na lé o jùhú yi, se o ka lòn háa na jùhú lɛɛra.* ⁶Ká a háa búii yí máa pe mí jùhú yi se o wáa dà a khè ho. Mu búenbúen lé dà-kéní. Ká ho jùhú khèró tàà ho lɛɛró á lé hā niyio o háa cǎn, ò o wáa wé pe ho yi. ⁷O báa yí ko ò o pe mí jùhú yi, lé bio ó o ònmín là le Dónbeeni, le Dónbeeni cùkú wee mi a yi. Èé ká a háa ko ò o pe mí jùhú yi, lé bio ó o báa cùkú wee mi a yi. ⁸Ho léé tǔiá, le Dónbeeni yí léra a háa bio búii á yí wó là a báa. O báa bio búii lé bio le léra á wó là a háa. ⁹O báa yí léra a háa bio yi. O háa lé yia léra a báa bio yi. ¹⁰Lé bún non le Dónbeeni wáayon tonkarowà bio yi, ó o háa na wee fio tàà o wee fɛɛ le Dónbeeni jì-cúá á ko ò o pe mí jùhú yi à zéenináa ho pànká na o yú bio. ¹¹Èé ká wa pàaníló là a Núhúso bio yi, ó o háa yí dà máa kéní ká a báa níí ló, ó o báa mún yí dà máa kéní ká a háa níí ló. ¹²Mu bon, o háa ló a báa yi, ó o báa bèn wee te o háa yi, ká ba mí nùwā jun màhá lé le Dónbeeni léra ba.

¹³Mínén mi beere wáa loñ mu sege. Mu so léé bio na se ò o háa hén mí jùhú yi díá ká a wee fio le? ¹⁴Ba nùpua zū le ká a báa jún-vāní á túeeka, se mu lé hā niyio o wán. ¹⁵Èé ká a háa cǎn á le jún-vāní na túeeka so yínó cùkú bio le? O háa jún-vāní le Dónbeeni non wo yi, à le wé le nín-kéní na pon o jùhú yi. ¹⁶Ká a búii wi ò o pá bīnī wāanì bìo á ì bíá, à òanso zūn le lé bún á warén là ba kèrètíewa kuio búenbúen wee wé.

O Núhúso dínló dǎnì yi

¹⁷Bìo á mu lé le zéení tǔiáwà á wa wi yi, á bio búii wi bín á ì yí dà máa khòonì mia bio yi. Mu lé bio á mi kúeemínwánlò yí máa wé à mi va là ho yahò. Ho yáa wee lén mia là mi món. ¹⁸Bìo á ì cí wán lé bio kà: Ì jǎ á

ba le ká mi san san kúaa mín wán, à mi wé cūii mín. Mu ka là mu bon. ¹⁹Mu bon, ho sankamínlò ko ho wé mí tǎhú, à bia lé ba kèrètíewa binbirì bìo dàñ zūnnáa. ²⁰Lé bún te bio ká mi kúaa mín wán, á ba yí dà máa bío le lé o Núhúso dínló á mi wee dí. ²¹Mu bon, mi nì-kéní kéní dínló na mi wee bua buennáa lé hia mi wee wé bánbá dí. Bún lé bio wee na à ba búii le hini búe, ká ba búii jun sù wee khée. ²²Mi zīnì so mia á mi máa wé è dí ká mi ì ju yi le? Tàà lé ba kèrètíewa kuure á mi wi mi zùan yi, à dé hā niyio bia khon yi le? Léé webio á mi yáa wáa le ì bío na mia? Mí wi à ì pá dé mí fobúa le? Èé ká bùeé. Ì bèn tǐn yí dà máa dé mí fobúa mu bìo yi.

²³Àwa, ho kàránlò na ló a Núhúso cǎn na á ìnén yú á bèn yèrèmaa non mia lé hia kà: Ho tǐnàahú na ba à dé o Núhúso Yeesu á à na, ó o lá ho búurú, ²⁴á dó le Dónbeeni bārāká ò o cèekaa ho ò o bíá: «Hia lé ì sǎnía na á ì non mi bio yi. Mí wé wé mu, à leekarāá ì bio.» ²⁵Lé làa bún bìo síi, ká ba dú wó, ó o bèn lá le juuní dèe na ho *divén wi yi ò o bíá: «Bìo ká lé le pàanì finle na le Dónbeeni bò là ì cǎni. Pàahú léé pàahú ká mi wé wee ju mu, à mi wé mu à leekarāá ì bio.» ²⁶Àwa, á pàahú léé pàahú na mi wé là ho búurú mu, á jun mu bio mu, se lé o Núhúso húmú á mi wee zéeni bìo. Mí wé wé mu, fúaa ká a khi bínía guara.

²⁷Lé bún non ká nùpue léé nùpue wé là a Núhúso búurú mu, á jun o bio mu làa bio mu yí koráa, se òanso wó khon, lé bio ó o zùanña a Núhúso sǎnía là a cǎni yi. ²⁸Nùpue na wé le mí ì là ho búurú mu, á à ju mu bio mu, à òanso cén loñ mítén sese à bè yi wéráa mu. ²⁹Mu bon. Yia wee là ho búurú mu, á wee ju mu bio mu ò o yí máa kǎnbi o Núhúso sǎnía, se òanso wee síiní mí jùhú. ³⁰Lé bún te mu á mi tǎhú á ba cèrè lé ba vǎnvárowà, ba cèrè pànkáwá mia, á ba búii húrun. ³¹Ká wa lá wee fèn loñ waten sese, se le Dónbeeni lá máa wé è cíti wén. ³²Èé ká a Núhúso màhá wee cíti wén, à bé wén, bèra a na à wa júná khii yí pàanì yí sí là ho dímǐjǎsa.

³³Àwa, wàn zàwa là wàn hínni, mi wé kúaa mín wán o Núhúso dínló bio yi, à mi

* 11:5 Mu pàahú, ká a háa lɛɛra mí jùhú se o dó hā niyio mítén yi.

yí dí mín júná yi, mi wé pa mín. ³⁴Ká yia le hini wé dà, à òanso dí mí zii à bè yi guennáa, bèra a na ká mi wé kúaa mín wán, à le Dónbeenì sīi yí cī mia. Bìo ká na mi tūakaa bìo, bún á ï ì día ká ï khíi òuara mi cōn, á ï bueé zéeni bún yara làa mia.

12

Le Dónbeenì Hácírì bè-hānia

¹Wán zàwa lè wán hīnii, hā làa na ká wán, á le Dónbeenì Hácírì bè-wēnii na wa wee mi lé bìo á ï bío dání yi. Ì wi à mi zūn mu yara. ²Mi zū le pàahú na mi ðīn yí zū le Dónbeenì, ká mi día miten á hā wōnna na yí dà máa bío á yú ho pánká mi wán. ³Lé bún te mu, á ï wi à ï zéeni mu làa mia à mi zūn le o nùpue na wee bío lè le Dónbeenì Hácírì pánká, wón yí dà máa dánkání Yeesu. Á nùpue mún yí dà máa bío le Yeesu lé o Nùhúso ká le Dónbeenì Hácírì yí dó mu òanso jii yi.

⁴Mu biowa wéro pánká na le Dónbeenì Hácírì wee na á siwà boo, ká lé le Hácírì dà-kénì màhá wee na mu. ⁵O Nùhúso tonló á júná boo, ká lé o Nùhúso ni-kénì á wa wee sá na yi. ⁶Mu bè-wénia á júná boo, ká lé le Dónbeenì dà-kénì lé ðio wee na mu búenbúen wéro pánká òa nùpua búenbúen yi.

⁷Le Dónbeenì Hácírì wee zéeni míten wa ni-kénì kénì yi lè mí bè-wénia à séenínáa wa búenbúen. ⁸Le Dónbeenì Hácírì wee wé ò o búii wé bío mu bè-zūnmini bíoní. O búii wón le Hácírì mu wee wé ò o wé bío mu bìo zūnló bíoní. ⁹O búii wón le Hácírì mu wee wé à le siidéro na òan síi mia à keñi wo yi, ká a búii wón lé òa vánvárowà wééro pánká á le Hácírì dà-kénì mu wee na a yi. ¹⁰Le Dónbeenì Hácírì wee na mu yéréké biowa wéro pánká o búii yi. O búii lé le Dónbeenì jii-cúa fēeró pánká o o wee yí. Ká a búii wón òen lé le Dónbeenì Hácírì lè hā hácín-kora hueeka lénló mín yi òan pánká á òan wo yi. O búii le Dónbeenì Hácírì mu wee wé ò o wé bío hā bíoní na a nùpue yí zū, ká a búii le Hácírì mu òen wee wé ò o wé jii hā bíoní mu à tánii na òa nùpua yi. ¹¹Lé le Dónbeenì Hácírì dà-kénì mu á wee wé bún búenbúen. Lé lerén wee na mu bìo wéro pánká wa ni-kénì kénì yi mín júná yi làa bìo á le sīi wá yi.

O Krista sánia

¹²Wa zū le hā sánia léee dà-kénì, ká bìo ceékaa mín yi wó hā lè bìo á boo. Èe ká bún màhá yí hò bìo mu páania lé hā sánia dà-kénì. Wa páaniló là a *Krista bìo mún ka ká síi. ¹³Wa búenbúen zúra le Hácírì dà-kénì yi á wóràa hā sánia dà-kénì. Wa wé *zúifūwa loo, à wa yí wé zúifūwa loo, à wa wé wobá-nii, táa nùpua na wi míten, se lé le Hácírì dà-kénì mu á wa búenbúen yú.

¹⁴O nùpue sánia yínoñ bìo dà-kénì mí ðòn á wó làa hā, mu boo. ¹⁵Ká le zeñ láa bío le bìo mínén yínoñ le níi, á mí wáa yínoñ hā sánia bìo búii, se bún pá máa hē bìo le can hā sánia mu yi. ¹⁶Ká ho jikāahú lá le bìo mínén yínoñ le yère, á mí wáa yínoñ hā sánia bìo búii, se bún pá máa hē bìo ho can hā sánia mu yi. ¹⁷O nùpue sánia lá lé le yère mí ðòn, á hā lá wé è jii mu bìo kaka? Ká hā lá lé ho jikāahú mí ðòn, á hā lá wé è tá mu bìo sīii kaka? ¹⁸Mu bon, mu biowa dà-kénì kénì na lé o nùpue sánia á le Dónbeenì ceékaa mín yi làa bìo le sīi wá yi. ¹⁹Mu lá léee bìo dà-kénì mí ðòn, se hā yínoñ sánia. ²⁰Bìo wee ceéka mín yi wé hā sánia bún lé bìo boo, ká hā sánia hōn léee dà-kénì. ²¹Lé bún òon á le yère yí dà máa bío máa na le níi yi le mí màkóo mia le yi, á ho júhú yí dà máa bío le hā zení le mí màkóo mia hā yi. ²²Hàri hā sánia biowa na ka lè hā júhú mia sese wa cōn á wa màkóo yàa pá wi yi. ²³Hĩa bìo cùkú mia wa cōn lé hĩa wa wee pa bìo. Á hĩa bìo bíoró nyio wi, hōn lé hĩa á wa yàa wíokaa wee pa bìo. ²⁴Hĩa cùkú wi màkóo mia bún yi. Ká le Dónbeenì wíokaa o nùpue sánia biowa à hĩa cùkú mia ò o wé ðé ho cùkú yi. ²⁵Le Dónbeenì wó mu ká síi bèra a na à mu biowa na ceékaa mín yi wó hā sánia à cūiinà yí keñi yi, ká hā lè mí dà-kénì kénì wé leéka mín bìo. ²⁶Ká hā sánia bìo búii yú le lònbee, à bìo ká leé le yi làa bũ. Ká hā sánia bìo búii yú ho cùkú, à bìo ká leé le sī-wēe yi làa bũ.

²⁷Mínén mún ka lòn sánia dà-kénì na bìo sá a *Krista yi, á mí le mí ni-kénì kénì lé hā sánia mu bìo búii. ²⁸Lé làa bún síi á òa kèrètíewa kuure yi, á le Dónbeenì nín-yání wó òa búii là a Yeesu tonkarowà. Bia sá lé le *Dónbeenì jii-cúa fēerowà, mu tīn níi lé bia wee kàran le Dónbeenì bìo lè òa nùpua. Bia ká lé bia yú ho pánká à wéràa mu yéréké biowa, làa bia wee wé òa vánvárowà, làa bia wee séeni òa nùpua, làa bia dà wee dí

ba kèrètíewa yahó, làa bìa wee bío hā bíoní na á nùpue yí zū. ²⁹ Ba búenbúen so lé o Yeesu tonkarowà le? Ba búenbúen so wee fεe le Dónbeenì jì-cúá le? Ba búenbúen so wee kàrán le Dónbeenì bìo lè ba nùpua le? Mu so lé ba búenbúen á dà mu yéréké bìowa wee wé le? ³⁰ Tàá lé ba búenbúen so wee wéé ba vánvárowà le? Á lé ba búenbúen so wee bío hā bíoní na á nùpue yí zū le? Á lé ba búenbúen so wee tání hā le? Bùéé. ³¹ Bìo le Dónbeenì non wéro pànká wen, á bìo jùhú wì po bìo ká lé bún á mi wé cà lè mi sīa búenbúen. Bún bìo yì, á ò zéení wòhú búí na se po bìo ká làa mia.

13

Le waminì bìo

¹ Ká ì lá dà wee bío hā sī-viò bíoní, lè le Dónbeenì wáayi tonkarowà bíoní, ká ì yí wa ba nùpua, se ì ka lòn bírinboóni na ba wee búá, tàá hōn-dèè búí na ba wee vúaa. ² Ká ì lá dà wee fεe le Dónbeenì jì-cúá à na ba nùpua yì, á zū le Dónbeenì bìo na sà yì, lè mu bìo na ká búenbúen, hàrì ká ì lá dó ì sīi le Dónbeenì yì á dà wee hóoní hā búaa mí lara yì, ká ì yí wa ba nùpua, se ì bìo jùhú mía. ³ Hàrì ká ì lá wee lá ì ní bìo à sanká na ba ì-khenia yì, á dà wee khòn bìo á ì tà le lònbee yì bìá ká bìo yì* ká ì yí wa ba nùpua, á ì pà máa yí dèè búí mu yì.

⁴ Yia wa ba nùpua wón wee wé dàh mí sīi hì. O wee wé mu tentemu lè ba nùpua. O yí máa dí yandee. O yí máa khòn. O yí máa dé mítén. ⁵ O yí máa wé n̄yì-wará. O yí máa bàrá mí bìo bìá ká bìo yahó. O sīi yí máa cì fūafūa. Ba wó khon làa wo ó o máa búaa mu mí yì. ⁶ Yia wa ba nùpua á sīi máa wé wa mu bìo na yí téréenna bìo yì, o sīi wee wé wa ho tūiá poni bìo yì. ⁷ Yia wa ba nùpua á mu bìo búenbúen wee wé kúu yì. Mu bìo búenbúen yì, o wee tà le Dónbeenì bìo, á dé mí sīi le yì. O wee hì mí sīi mu bìo búenbúen yì.

⁸ Le waminì léé dèè na máa vé máa mi. Le Dónbeenì jì-cúá fεerowà bìo á khíi vé. Hā bíoní na a nùpue yí zū á bíoró jii khíi bàrá. Mu bìo zūnló á khíi vé. ⁹ Mu bon. Wa bìo zūnló á jii yí sú, á le Dónbeenì jì-cúá na wa wee fεe á jii mún yí máa sí. ¹⁰ Èé ká mu bìo na jii sú pàahú khíi dñ, bún ká bìo jii yí sú á à vé. ¹¹ Mí loñ, bìo á ì fù lé o háyónza, á ì

bíoní, lè ì yilera, làa bìo á ì zū lé mu bìo yara, bún búenbúen á mu háyónmu wì yì. Ká bìo á ì yìo yóò tñ, á ì ló mu háyónmu yì. ¹² Hā làa na ká wán, á bìo wa wee mi ka sùiyóon. Èé ká ho pàahú mu khíi dñ wa wé è mi mu bìo búenbúen wéréwéré. Hā làa na ká wán á ì Dónbeenì zūnló jii dñ yí sú. Èé ká ho pàahú mu khíi dñ, á ì zūnló làa de jii ì sí, làa bìo lérén mí bæere zūnáa mi. ¹³ Bìowa bìo tñ wì bún á máa vé hūuu máa mi. Bún lè le waminì, lè le sīidéro yì Dónbeenì yì làa bìo wa pan bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé. Ká mu mí bìo tñ tíahú á le waminì lé dìo po bìo ká.

14

Le Dónbeenì Hácírì bè-hānii búí bìo

¹ Áwa, á mi wáa bè le waminì wòhú na á ì zéenia làa mia, à mu bìowa wéro pànká na le Dónbeenì Hácírì wee na à mi wé cà lè mi sīa búenbúen, sònkú le Dónbeenì jì-cúá fεeró. ² Yia wee bío hā bíoní na á nùpue yí zū, wón yí máa bío lè ba nùpua, o wee bío lè le Dónbeenì. Nùpue yí máa jí bìo ó o wee bío. Le Dónbeenì Hácírì pànká wee wé ò o bío hā bíoní na á nùpue yí dà máa zūn. ³ Ká yia wee fεe le Dónbeenì jì-cúá, wón wee bío lè ba nùpua. O wee wé à ba kèrètíewa sīidéro le Dónbeenì yì va lè mí yahó, o wee hení ba sīa, á hīi hā. ⁴ Yia wee bío hā bíoní na á nùpue yí zū, wón wee wé ò orén mí dòn sīidéro le Dónbeenì yì va lè mí yahó. Ká yia wee fεe le Dónbeenì jì-cúá wee wé á ba kèrètíewa kuure sīidéro va lè mí yahó. ⁵ Ì wee fan à mi búenbúen wé bío hā bíoní na á nùpue yí zū. Èé ká mi màhá wee fεe le Dónbeenì jì-cúá á mu ù wé sí mi á à poñ bún. Yia wee fεe le Dónbeenì jì-cúá wón bìo cùnú wì po yia wee bío hā bíoní na á nùpue yí zū, se o búí bèn wee dàh bīnì tání hā bíoní mu à ba kèrètíewa kuure sīidéro le Dónbeenì yì va làa yahó.

⁶ Wán zàwa lè wán hínni, ká ì wáa lá buéé bíá hā bíoní na á nùpue yí zū á non mia mí dòn, á ì kènló mi cón cùnú lá à wé ho yén? Ì yí dà máa séení mia ká mu yínoñ bìo búí na le Dónbeenì zéenia làa mi, tàá mu bìo zūnló á ì zéenia làa mia, tàá le Dónbeenì jì-cúá á ì fεera non mia, tàá kàránlò búí á ì non mia. ⁷ Mí loñ hā sī-búania, ho cáahú tàá ho

* 13:3 «á ì tà le lònbee yì bìá ká bìo yì» Le Dónbeenì bíoní vñ-kíá búí yì, á bìo ká lé bìo bíá: «á non ìten ba cīina.»

coohú, ká hā búaró yí bò bìo wán á 6a à zūn bìo hā wee bío kaka? ⁸Lé o yén á à òò òò á à lá hā hā sīa ká a yí jǎ bìo le tǐn búaní bía wéréwéré? ⁹Minén mún bìo ka kà síí. Hen ká mi wee bío hā bióní na á nùpue yí zū, à nùpue na dà à tǎn hā á mía, á 6a à wé kaka à jínáa bìo mi wee bío? Hā à keń lòn bín-conconwà. ¹⁰Ho dímjǎ yí á hā síiwà boo, ká hā búenbúen wi lè mún bióní á síí na 6an bióní kúará mía hón mía. ¹¹Ká yia wee bío làa mi á ì hía yí máa jí bióní, bún ká ì ka lòn nì-hānì o cǒn, ó orén mún ò keń lòn nì-hānì ònén cǒn. ¹²Minén mún bìo ka kà síí. Bìo mi wee cà mu biowa na le Dónbeenì Hácírí wee na wéró pánká lè mi sīa búenbúen, á mi cén bánbá à mi cà bìo wee wé à 6a kèrètíewa kuure síidéro le Dónbeenì yí va lè mí yahó.

¹³Àwa, yia wee bío hā bióní na á nùpue yí zū ko ò o fio le Dónbeenì yí ò o wé dàń hā tǎn í à 6a nùpua jí. ¹⁴Hen ká ì wee fio lè hā bióní na á nùpue yí zū, á ì hácírí dén á à keń ho fióró wán, ká ì yí máa le ì yí á à wéráa ho. ¹⁵Àwa, á lé mu yén á ì ì wé? ì ì fio lè hā bióní na á nùpue yí zū lè ì hácírí, ká ì mún pá à le ì yí á à fio lè le bióní na 6a nùpua zū à 6a jí. ì ì sío hā lení lè hā bióní na á nùpue yí zū lè ì hácírí, ká ì mún pá à le ì yí á à sío lè le bióní na 6a nùpua zū à 6a nùpua jí. ¹⁶Ká wa yí máa wé làa bún, ká yia wee wé ho bǎrákà déró fióró lè hā bióní na á nùpue yí zū lè mí hácírí á bía ká á à wé kaka à tǎráa ho «*Amiina» ho fióró mu vaa véenii. ¹⁷Hàrí à ù bǎrákà déró fióró mu wé se kaka, á bía yí jǎ ho máa yí cùnú ho yí.

¹⁸Ì wee dé le Dónbeenì bǎrákà, lé bìo hā bióní na á nùpue yí zū, á ònén wee bío po mi búenbúen. ¹⁹Èe ká 6a kèrètíewa kúaa mín wán, á hā bióní bìo hònú na á ì ì bío làa ba lè le bióní na 6a zū á ì ì bío á à kǎrán làa ba, á ì wa á po hā bióní muaaseé píru na á ì ì bío làa ba na á nùpue yí zū.

²⁰Wàn zàwa lè wàn hínni, mi yí wé lòn háyúwá mi yilera yí. Mu bè-kora dǎnii yí bún mi wé lòn háyúwá. Ká mi màhá wé leéka mi yiwa lòn yèn-tǐnia ya. ²¹Bìo ká lé bìo túara le Dónbeenì bióní vūahú yí:

«Ì ì òò hā síí-vìò nùpua wán
á à bíoráa lè ì nìpomu lè hā bióní na 6a
yí máa jí.

Hàrí ká ì wó bún,

* 14:21 Mi loń Ezayii vūahú 28.11

á ì nìpomu pá máa jí ì cǒn.»*

²²Lé bún á hā bióní na á nùpue yí zū hǒn bíoró wee zéeni làa bía yínóń 6a kèrètíewa le 6a níi mía 6a kèrètíewa bìo yí. Bún bè-zéeniinii so yahó yí sǎ 6a kèrètíewa. Ká le Dónbeenì jì-cúa hǒn fεeró bèn wee zéeni lè 6a kèrètíewa le le Dónbeenì wi làa ba. Bún yahó yí sǎ bía yínóń 6a kèrètíewa. ²³Mi loń. Ká 6a kèrètíewa kuure nùpua búenbúen lá kúaa mín wán síí, á 6a búenbúen wee bío hā bióní na á nùpue yí zū, ó o búí na òò òò yí zū 6a kèrètíewa bìo yara, tàà o búí na yínóń o kèrètíe 6ueé dǒn, á 6a so máa bío le mi wee khée le? ²⁴Èe ká 6a búenbúen wee fεe le Dónbeenì jì-cúa, ó o búí na yínóń o kèrètíe, tàà o búí na òò òò yí zū 6a kèrètíewa bìo yara 6ueé dǒn, á 6a so máa le mí yiwa, á máa zūn le mí wó khon bìo 6a wee jí bìo yí le? ²⁵Bìo wi 6a yiwa na á nùpue yí zū, á bìo ò zūn. Hón pǎahú so yí, ká 6a màhá líí búrá á à 6úaaní le Dónbeenì ká 6a à bío: «Tùii poni, le Dónbeenì ònén wi làa mía.»

Ba kèrètíewa kúeemínwánlò bìo

²⁶Wàn zàwa lè wàn hínni, á bìo wáa ko mu wé le mu yén? Hen ká mi wé kúaa mín wán, ká yia yú lení ò o sío le, ká yia yú bìo o ò kǎrán làa bía ká, ò o kǎrán 6a. Ká yia le Dónbeenì zéeni làa bìo búí ò o zéeni mu, ká yia yú hā bióní na á nùpue yí zū bíoró pánká, ò o bío hā, ká yia bèn yú hā tǎnlló pánká, ò o tǎn hā. Bún búenbúen á à dàń ò sèeni 6a kèrètíewa kuure à 6a síidéro le Dónbeenì yí wóka fǎrá òò. ²⁷Ká 6a búí wi mi tǎhú á wee bío hā bióní na á nùpue yí zū, á bún ko làa nùpua nùwá jun, tàà nùwá tǐn à wé mu. Ká yia wé bía mí bìo, à yia so bèn bío mí bìo, ò o búí mún wé tǎnii bìo 6a nì-kénii kénii wee bío. ²⁸Ká yia á à tǎnii mu mía, á 6anso ko ò o wé tété, ò o bío le le Dónbeenì mí yí.

²⁹Ká mu lé 6a búí wee fεe le Dónbeenì jì-cúa, á bán nùwá jun tàà nùwá tǐn á ko 6a wé bío ká bía ká wee và mí yiwa bìo hā jì-cúa mu wi à 6a 6ua lè mítén wán. ³⁰Ká le Dónbeenì zéeni bìo búí là a búí mi tǎhú, á yia lá wee bío ko ò o wé tété ká a díá le biónii na wón 6anso yí. ³¹Ká mu wee wé kà, á mi búenbúen dà wé è fεe le Dónbeenì jì-cúa, yia wé bía mí bìo, á yia á à bío mí bìo, bèra a

na à mi búenbúen yí ho kàránlò, à mún yí le sī-hebúée. ³²Yia wee fεε le Dónbeenì jì-cúa ko ò o zúń míteń ò o yí wé mu concon. ³³Le Dónbeenì yí wa bio na lùnkaa. Bìo wee wé ho hээрà bún lé bio le Dónbeenì wa. Bún lé bio mu wee wéráa bia bio sà le Dónbeenì yí kuio búenbúen yí.

³⁴Ká ba kèrètíewa wé kúaa mín wán, á ba háawa ko ba wé tété. Níi yí non ba yi à ba bio. Ba ko ba wé liiní míteń làa bio ba *zúífúwa landá bíaráa mu. ³⁵Ká ba wí à ba zúń bio búí yara, à ba tùa bún lé mí bàrání mí zīnì yí. Mu yí se ò o háa bio ba kèrètíewa kúeemínwánlò yí.

³⁶Mí wee leéka le le Dónbeenì bín-tente so ló mínén cōń le? Tàa mu so lé mínén mí dòn á le bio sà yi le? ³⁷Hen ká a búí wee leéka le mí lé le *Dónbeenì jì-cúa fεero, tàa bāńso wee leéka le mí yú le Dónbeenì bio wéró pánká, à bāńso zúń mu le bio á í túara non mia kà lé o Núhúso bio na ó o bō henía. ³⁸Ká yia yí tà mu, á le Dónbeenì máa tà wón bio.

³⁹Wán zàwa lè wán hínni, á bio mi wáa ko mi cà lè mi sīa búenbúen lé le Dónbeenì jì-cúa fεeró, à bia wee bío hā bioní na á nùpue yí zú à mi mún yí hē. ⁴⁰Bio here, lé à mu búenbúen wé làa bio mu koráa, à mu yí lùnká.

15

O Krista vèeró bio

¹Wán zàwa lè wán hínni, le Dónbeenì bín-tente na á í buera non mia, lé dén á í bínía wee leéka bio làa mia. Lé lerén á mí tà bio á bō yi lè mi sòobée. ²Lerén lé dio á à kání mia ká mi wee búa le sese làa bio á í bueraráa le non mia. Ká bún máa se mí tà le bio coon.

³Ho kàránlò na bio jùhú wi po hia ká, hia ínén í beere yú á non mia le hia kà: O *Krista húrun wa bē-kora bio yi làa bio mu túararáa le Dónbeenì bioní vūahú yí. ⁴Ba nūna a, á mu wizooní fin zoń, ó o vèera làa bio mu túararáa le Dónbeenì bioní vūahú yí. ⁵O zéenia míten là a Piere, bún món ó o màhá zéenia míten lè mí tonkarowà píru jun. ⁶Bún món á wán zàwa lè wán hínni na po khíá-hònú ó o zéenia lè míten làa cuékúee. Ba cērēe pá yio wi lua hārì lòn zúia. Ba nūwā yen búí lé bia húrun ba tíahú. ⁷Bún món ó o zéenia míten là a Zaaki, á màhá zéeníanáa míten lè mí tonkarowà búenbúen. ⁸Bio ó o zéenia míten lè ba

búenbúen vó, ó o mún zéenia míten lè ínén na ka lòn za na teró cú wán. ⁹Mu bon, í lé ba tonkarowà búenbúen món dí. Ba yáa yí ko ba ve mi làa tonkaro, lé bio á bia bio sà le Dónbeenì yí á í beera lò. ¹⁰Bio á í karáa ho zuia, lé le Dónbeenì sāamu pánká yi. Á le sāamu na le wó làa mi á yí tò, bűee. Í sá ho tonlò á lò bon po ba tonkarowà na ká búenbúen. Èε ká mu yínóń ínén lè í pánká á wó mu. Lé le Dónbeenì sāamu lé bio non á í dāńna wóráa mu. ¹¹Lé bún bio yi, à mu wé ínén loo, tàa bārén loo, se dio kà lé le bioní na wa wee bue, á lé lerén mí tà bio.

Ba ni-hía vèeró bio

¹²Ká mu lé o *Krista vèeró bio á wa wee bue, á lée webio non á mi tíahú á ba búí wee bíoráa le ba ni-hía máa vèe? ¹³Ká ba ni-hía máa vèe bio bon, se o Krista mún yí vèera. ¹⁴Ká a Krista yí vèera, se bio wa wee bue jùhú mia, á bio mí tà yi mún mia. ¹⁵À bē bún wán, á se wa lé ba sabín-fūaalowa, lé bio wa bíá kēńkēń le le Dónbeenì vèenia o Krista léra ba ni-hía tíahú. Ká mu bon ká ba ni-hía máa vèe, se bio á wa le le Dónbeenì vèenia o Krista mún yí bon. ¹⁶Ká ba ni-hía yí dà máa vèe, se o Krista mún yí vèera. ¹⁷Èε ká a Krista yí vèera, se bio mí tà yi jùhú mia, á mi bē-kora pá jà mí júná yi. ¹⁸Mu yáa po bún, mu wee zéení le bia tà a Krista bio á húrunnáa á bio yáara búenbúen. ¹⁹Ká mu lé le mukāni na wa wi yi hā làa na kà wán mí dòn bio yi á wa dóráa wa sia o Krista yi, se wa miinà po ba nùpua na ká búenbúen miinà.

²⁰Èε ká a Krista bēntín vèera bio bon. Bìo á mu bē-yáa wee zéení le ho dínlò á à be è wé se, lé bún bán síí ó o Krista vèeró bio mún wee zéení le ba ni-hía à vèe. ²¹O nùpue ni-kéní lé yia non á ba nùpua wee híráa, lé bún bāń síí ó o nùpue ni-kéní lé yia mún non á ba ni-hía wee vèeráa. ²²Bio ba nùpua búenbúen wee hí lé bio ba lée síí dà-kéní là a Adāma, lé bún á ba búenbúen mún ñ vèe, ba páanílò là a Krista bio yi. ²³Ká ho vèeró mu màhá á wé làa bio mu sàńáa mín. O Krista lé yia dú ba búenbúen yahó lòn bē-yáa. Bún món ó o buenlò pāahú á bia bio sà a yi màhá à vèe. ²⁴Hón pāahú so yi ká mu bio búenbúen jùhú á à búe. O Krista á à búe hā pánká sūmáa bāńsowá lè mí síiwá búenbúen na yí máa mí júná ká a bíní ñ na le bēenì o Máá Dónbeenì yí. ²⁵Mu bon, o

Krista bueé lá le béení fúaa bió, ó o búrá mí zúkúsa mí tá á bò mí zeñ wán.* 26 O zúkúso na o ò yáa ho món lé mu húmú. 27 Mu bon, mu túara le Dónbeenì bionì vūahú yi le le Dónbeenì dó mu bio búenbúen o tá.† Ká lé le Dónbeenì dó mu bio búenbúen o tá, se mu wee zéení le le Dónbeenì na dó mu dén níí ló. 28 Ká a Krista khií wi mu bio búenbúen jūhú wán, ó orén na lé o Za á bèn ò dé mítén le Dónbeenì tá. Bún ká le Dónbeenì na lá dó mu bio búenbúen o tá, á à wé mu bio búenbúen béε.

29 Ká ba ñi-hía yí máa vèe, á léε webio á bia wee bátizé mítén ba bio yi á wee cà? Léε webio non ba wee wéráa mu? 30 Á warén bèn léε webio non á wa wee zāanínáa wa mukānī lāa wizoonī. 31 Wizonle léε wizonle ká ī wee sánsá mu húmú. Wán zāwa lè wán hínni, ī wee bío bún lé bio á bio wa Núhúso Yeesu Krista wee wé mi tīahú á ī sīi wan bio yi. 32 Ho Efεεze yi, á ī lò bon ba nūpua níi yi lè ī san lāa zín-búaa. Ká mu lé ho dímjíná bio mí dòn bio yi á ī wóráa mu se lé ho cùnú yén á ī yú? Ká ba ñi-hía yí máa vèe, se le bionì na kà bio bon: «Mí wé wa dí ká wa a ju, lé bio wa yirò húrun se mu vó.»‡ 33 Mí yí khà mítén: «Lé o nūpue na téréenna ò o wee bè lā a bè-kora wéro á hía wé lā a bio síi.» 34 Á mí cén tīni mí yio, à mí khií mu bè-kora wéro yi. Ba búii wi mí tīahú á yí zū le Dónbeenì. Ī wee bío kà síi á hā ñiyio dí mia.

Wa sánia yèrémálo bio

35 Εε ká ba búii pá wee túa le ba ñi-hía vèeró á à wé kaka síi. Ba sánia á à keñ kaka ba vèeró pāahú? 36 Mí bēntīn lé ba bōnbúwá. Mí loñ, hen ká a búii dù dēε búii beεre, ká le yí sūna, á yí ló bio le lá karáa wán, á le so ò dàñ lé á yòò dā le? 37 Mu bio na há yòò ló yínōñ bún mi dù, mu bàn beεre lé dio á mi dù. Mu dà á wé weēnj taa bè-dínií búii. 38 Bio á le bio hía wéráa, bún sà le Dónbeenì yi. Mu bè-dínií búenbúen bio na mu wee lé á sārāa síi yínōñ dà-kéní. 39 Á bìa yio wi lua búenbúen sánia yínōñ dà-kéní. Ba nūpua, ba sároñ búaa, ba jínzāwa lè ba cezāwa búenbúen sánia wi ká hā búenbúen màhá wi mín júná yi. 40 Ho wáayi biowa semu wi mí dòn lāa bìa yio wi lua na wi ho tá yi semu. 41 Le wii semu

wi mí dòn, ho pīhú semu wi mí dòn, á hā mànaayio semu wi mí dòn. Á hā mànaayio mu lè mí dà-kéní kéní semu pá wi mín júná yi.

42 Lé bún lè ba ñi-hía vèeró bio léε dà-kéní. Hen ká ba sánia hía líi dó ho tá yi lāa bio le beεre wee dirāa bio síi, á hā soo. Ká hā hía vèera, á hā síi yèrémá á máa bīnī hí. 43 Hā sánia na ba nūuna, á cūkú mía, hā yí dà bio búii máa wé. Ká hā hía vèera á hā cūkú wé á pānká keñ. 44 Hā sánia na wee nūu, hōñ bio sà ho dímjíná na kà yi. Ká hā khií vèera, á hā a yèrémá á bio ò síi ho wáayi yi. Bio hā sánia na bio sà ho dímjíná yi wiráa, lé bún bàn síi á hā sánia na bio sà ho wáayi yi mún wiráa.

45 Mu so yí túara le Dónbeenì bionì vūahú yi kà síi le? «O Adāma na lé o yahón nūpue, á le Dónbeenì wó ó o yio wi lua.»§ Ká a *Krista na lé o mōndén Adāma wón lé ho wáayi nūpue na wee na le mukānī. 46 Bio dú ho yahó yínōñ hā sánia na bio sà ho wáayi, hā sánia na bio sà ho dímjíná yi lé hāa dú ho yahó. Ho wáayi sánia hōñ wi lāa món. 47 O yahón nūpue na má lè le tīnī wón bio sà ho tá yi. Ká a «jūn níi nūpue» bio sà ho wáayi. 48 Bìa bio sà ho tá yi ka lāa yia má lè le tīnī bio síi. Ká bìa bio sà ho wáayi yi, bán bèn ka lāa yia bio sà ho wáayi bio síi. 49 Bio wa lárāa ho tá yi nūpue síi, lé bún wa mún khií lárāa ho wáayi nūpue síi.*

50 Wán zāwa lè wán hínni, bio á ī wi á ī zéení lāa mia, lé á mi zūñ le wa yí dà máa keñ hen na le Dónbeenì wee dí mí béenì yi lè wa sánia na bio sà ho dímjíná yi. Mu biowa na dà wee yáa níi yí dà máa keñ bio yí dà máa yáa yi. 51 Mí jí bio kà. Ī ñi zéení bio búii na le Dónbeenì lāa sà yi lāa mia: Mu yínōñ wa búenbúen lé bìa á hí. Ká ba ñi-hía lāa bìa yio wi lua lé warén búenbúen síi á à yèrémá. 52 Mu ù wé fūafūa, lè le yère kēbūenló bio síi, ho pāahú na le būaani sá á à jí yi le mōndén wizonle zoñ. Ká le būaani mu sá já, á ba ñi-hía á à vèe, á sánia à yèrémá, á wāa máa bīnī máa hí huúu. Ká warén na yio wi lua, á sánia à yèrémá. 53 Mu bon, hā sánia na wee

* 15:25 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 110.1 † 15:27 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 8.6 ‡ 15:32 Mí loñ Ezayii vūahú 22.13 § 15:45 Mí loñ Bio jūhú búεenī vūahú (Genèse) 2.7 * 15:49 Le Dónbeenì bionì vōñ-kía búii yí á bio kà lé bio túara: Lé bún á mi mún wa lárāa ho wáayi nūpue síi.

hí à soo, á ko hã yèrémá à wé hĩa yí dà máa hí máa soo. ⁵⁴ Ká hã sãniá na wee hí à soo á khií yèrémá á wó hĩa yí dà máa hí máa soo, bún ká bìo túara le Dónbeeni bíoni vūahú yi ká màhá wáa jii ì sí:

«Húmú, ũ fūuhú fá á mu vóráa. †

⁵⁵ Húmú, ũ pánká wi wen?

Húmú, ũ hĩni na ũ wee táaráa wi wen?» ‡

⁵⁶ Mu húmú hĩni na mu wee táaráa lé mu bè-kohó. Á bìo bèn wee na à mu bè-kohó yíráa ho pánká wa wán lé o *Moyiize làndá. ⁵⁷ È ká wa wee dé le Dónbeeni bārāká, lerén na wó á wa dàrnáa mu húmú wa Núhúso Yeesu Krista pánká yi.

⁵⁸ Wàn zàwa lè wàn hĩni na á ĩ wa là sòobée, bún lé bìo non á mi fárá tĩn, à yí díá le ba dèké mia. Mi ca mi kuio o Núhúso tonló sáró yi. Lé bìo mi wáa zū le le lònbee na mi wee lá a Núhúso bìo yi á yínorí káamáa.

16

Le wári na cõn non ho Zeruzaleemu kèrètíewa yi

¹ Mi wáa le wa khií zo le wári na wee cã à séenína bìa bìo sã le Dónbeeni yi na wi ho Zeruzaleemu yi tũíawá yi. ĩ bía bìo le wári cãlò mu bìo ko mu wéráa á non ho Kalasii kèrètíewa kuure yi vó. Minén mún wé làa bún bìo sí. ² Hã dimaasiwa búenbúen à mi ñi-kéni kéni wári na mi sá yú búí á mi bára mĩ dòn làa bìo mi dàráa mu. Bèra a na à mi wáa yí pa ĩ buenlò mi cõn à bío le mi ì cãnáa wári. ³ ĩ khií buée dõn mi cõn, á ba nùpua na á minén mi bæere hueekaa lé bán á ĩ ì fé mi hãmu bìo á à túa hã võnna à bè wán á à na yi, á ba à bua à varáa ho Zeruzaleemu. ⁴ Ká ĩnén ĩ bæere pá ko à ĩ bua mu varáa, á ba à bè làa mi.

Bìo ó o Poole wi ò o wé

⁵ ĩ wi à ĩ buen mi cõn, ká ĩ màhá à káa ho Maseduana kõhú yi á à buennáa. ⁶ Nún-sĩ á ĩ buée cãaka làa mia cúa-yen, jún-sĩ á le tẽnĩ pãahú búenbúen á ĩ yáá à wé mi cõn. Bún ká mi wáa à yí mi á à séení á ĩ vaá dãnáa hen na á ĩ bò ò va yi. ⁷ Mu bon, ĩ yí wi à ĩ buee mi mia làa milò ká síi ká ĩ khií. ĩ wi à ĩ buee cãaka làa mia ká a Núhúso tà mu. ⁸ Bìo ká wán, á ĩ ì keení ho Efeze lóhó yi á

ho *Pãntekoote á à yí mi bín. ⁹ Lé bìo á ton-beeni sáró jii héra díá non mi bín, á bìa wi ba hè ho sáró mún boo.

¹⁰ Ká a Timotee buée dõn mia, à mi sáberé à mi wioka a bua, lé bìo ó o wee sá a Núhúso tonló lè ĩnén bìo. ¹¹ O búí yí zuañ wo yi. Ká a khií biniá wà à buen ĩ cõn, à mi séení a ò o buée dã làa héerá. ĩ pan wo, orén lè wàn zàwa na bò làa wo.

¹² Ká mu lé wàn za Apoloosi, wón á ĩ henía s̄i á à yí cúa-yen le o bè lè wàn zàwa na biniá wà à buen mi cõn à buennáa, ká a s̄i b̄entín yí tà le veení mu bìo bìo ká wán. ĩ zū mu le pãahú na ò o yí le ní yi, o ò buen.

O Poole bíoni véení

¹³ Mi tiní mi yio, mi fárá òn mi s̄idéró le Dónbeeni yi. Mi zéení le mi lé ba nùpua na s̄ia hereka, á pánkáwá wi. ¹⁴ Mi bè-wénia búenbúen á mi wé wé lè le waminì.

¹⁵ Wàn zàwa lè wàn hĩni, le ĩ pá b̄ini hení bìo dà-kéni bìo na mia. Mi zū a Sitefanaasi lè mín z̄i nùpua. Mi zū le ho Akayii kõhú búenbúen yi, á barén lé bìa nín-yání tà a Núhúso bìo. Mi mún zū le ba dèení bánbáa wee séení bìa bìo sã le Dónbeeni yi. ¹⁶ Àwa, bán nùpua so síi, làa bìa làa ba léera ho tonló yi, á mi wé tà díá le ba dí mi yahó. ¹⁷ Bìo á wàn zàwa Sitefanaasi là a Akayikuusi, là a F̄ōotunatuusi á buée búeekíó mi á b̄entín léee bìo na wan ĩ s̄i làa sòobée. Lé bìo á bìo mi yí dà máa wé máa na mi bìo mi khèra làa mi bìo yi, lé bún á barén wó mi lahó yi. ¹⁸ Ba b̄entín h̄iina ĩ s̄i làa bìo ba wee wéráa mu làa miã p̄õnna cèrèe yi. Ba nùpua mu síi á mi wé k̄õnbi.

Le tẽnĩ

¹⁹ Ba kèrètíewa kuio na wi ho Azii kõhú yi á wee tẽnĩ mia. O Akilaasi là a Piriisiiye lè ba kèrètíewa na wee buee kúee mín wán ba cõn, á wee tẽnĩ mia wa Núhúso yèni yi. ²⁰ Wàn zàwa búenbúen wee tẽnĩ mia. Minén mún tẽnĩka mín yi sese.

²¹ Lònbió lé ĩnén Poole lè ĩ nín-bia á wee túa le tẽnĩ ì na mia.

²² Ká a búí yí wa a Núhúso mi tíahú, à mi lén wo mi tíahú. «Maranataa», le wa Núhúso buen.

²³ Le wa Núhúso Yeesu *Krista s̄amu à keñ làa mia. ²⁴ ĩ b̄entín wa mia lè ĩ s̄i

ḡúenḡúen wa páaníló là a Yeesu Krista b̀o
yi. *Amiina!

HO jun nii vūahú na ó o Poole túara non
ho
KOR^{ente}
kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró nūhú

O Poole lé yia wiokaa túara ho vūahú na kà non ho Korente kèrètíewa kuure yi. Sáni ò o túa ho, à bún ba búí ba tíahú lá pá a Poole mu bìo le o yínón o Yeesu *Krista tonkaro.

Ká a Poole màhá túara ba yi, á zéenia mí bio yahó làa ba. O le mí wa ba búenbúen, á wi à ba bīnī wé sī.

O nín-yání zéenia bìo ó o lò bonnáa, làa bio le Dónbeeni séenianaá wo (1.1-11). Hā bīn-zàwa na wi orén làa ba pàahú ó o bía dání yi, á zéenia le lé o Yeesu non le jii mí yi à mí jì ba zeñ wán. O Poole vūahú búí yi ó o zá làa ba, èe ká ho vūahú na kà yi ó o le mí sīi wan làa sòobéé bìo ba tà yèremáa mi yilera le mí wárá bio yi (1.12-7.16).

O Poole le ho Korente kèrètíewa wé hén mí níní à wéráa mu hāmu séení ho Zeruzaleemu kèrètíewa na lé ba ni-khenia (8-9).

Ho vūahú mu lii véení, ó o Poole zá làa bia le o yínón le Dónbeeni tonkaro, á zéenia le ba bìo yi bon (10-13).

Le tēení

¹Mu lé ínén Poole na le Dónbeeni le mí sīi bio á wó là a Yeesu Krista tonkaro, le wán za Timotee á wee tēení ba kèrètíewa kuure na wi ho Korente lóhó yi ho Akayii kōhú yi. Wa mún wee tēení bía bìo sà le Dónbeeni yi na wi ho kōhú mu búenbúen yi ²Le wán Maá Dónbeeni le wa Nūhúso Yeesu Krista wé mu sáamu làa mia, à na ho hēerá mia.

O Poole wee dé le Dónbeeni bārākà

³Le le khòoní à bio sī wa Nūhúso Yeesu *Krista bàn Maá yi. Wón na lé o maá na zū le màkárí, á wee hení wa sīa fēēē. ⁴O wee hení wa sīa le lònbee na wee yí wen búenbúen yi, bèra a na à warén bèn dān dīn bún wán à henínáa bia lò wee be sīa, à ba yí le sī-hebúée na warén wa beere yú le Dónbeeni cón. ⁵Mu bon, làa bìo sīi á le lònbee wee yírāa wen dà khīi o Krista bio yi, lé làa bún sīi á le sī-hebúée na wa wee yi le Dónbeeni

cón o Krista pánká yi á wa wee yí puuní. ⁶Hen ká wa lò wee be, se léé bèra a na à mí yí le sī-hebúée, à mún kání. Èe ká wa yú le sī-hebúée, se léé bèra a na à minén mún yí le à bè yi dān lárāa le lònbee dà-kéní kéní na warén wee lá. ⁷Mi siadéro le Dónbeeni yi á wa láa yi binbirì. Bìo mi páanía le lònbee yi làa wen, á wa bèn mún zū le mí mún páanía le sī-hebúée na wa yú yi làa wen. ⁸Mu bon, wán zàwa le wán hínni kèrètíewa, wa ko wa zéení bìo sá wen ho Azii kōhú yi làa mia. Wa lá le lònbee bín làa sòobéē. Le lònbee mu bēntín wó herera wá wán fúaa wa yáa lá máa dān le. Wa yáa lá wee leéka le le máa ká wen. ⁹Wa bēntín lá wee leéka le ba à búe wen. Lé bún non á wa yí dó wa sīa waten yi à wa dó hā le Dónbeeni na weē vēení ba ñi-hía yi. ¹⁰Le Dónbeeni lé ñio kánia wen bún húmú so sīi yi, á le pá à bīnī ì kání wen. Mu bon, wa láa mu yi le le pá wé è kání wen. ¹¹Minén mún séení wen le mí fioró. Lé bún á à na ká mu sáamu na wa à yí ba cērēē fioró pánká yi, á ba nùpua cērēē á à bè yi á à dérāa le Dónbeeni bārākà wa bio yi.

O Poole khínia mí vēení yi

¹²Bìo wa sīa wee zéení làa wen lé bún wa sīa wee wa bio yi, mu lé bio wa wee bua le waten ho dímjíjá yi le mu húaaràmu, le le yi na wee ce, ñio wee lé le Dónbeeni cón, sònkú bio wa buan le waten minén dání yi. Mu yí wó le hā sánia bè-zūnminì pánká, ká mu wó le Dónbeeni sáamu pánká yi. ¹³Mu bon, wa vónna na wa wee túa na mia á wa yí máa túa bè-vio búii yi ká mu yínón bìo mi wee kàran làa bìo mi wee jí hā yi. Í láa mu yi le mí ì jí bìo wa túara wéréwéré. ¹⁴Mi ñiñ yí jía bìo kà búenbúen: Mi dà à zámaka wa bio yi, làa bio á warén mún ñ zámakarāa mi bio yi nònzoñ na wa Nūhúso Yeesu ì buen yi.

¹⁵Í láa bún yi. Lé bún non á í lá wi à ì buee lé mí cón vé, bèra a na à mí séení mí hā cúa-jun. ¹⁶Mu bon, í lá wi à ì buee ñin mí cón vé à buennáa hen ho Maseduana yi. Ká ì bīnía, á ì tīn buee ñin mí cón à mí séení mí à ì dān varāa ho *Zudee kōhú. ¹⁷Bìo á ì bía le ì wé ká à mu yí wó so wee zéení le ì láa yi mia le? Hen ká ì le ì wé bio, à ì so wé mu là a jíní jun bànso bìo sīi le, yia wee tà ho ūuu ho zuia ká ho yiró ò o le bueé lòn nùpue na yí zū Dónbeeni le? ¹⁸Le Dónbeeni na máa

wé yèrémá mí jii lé í seéràso. Hã jii-cúa na wa wee fɛɛ na mia yínón úuu làa bùéé. ¹⁹Le Dónbeenì Za, o Yeesu Krista, yia á ìnén là a Silivén là a Timotee bíá bìo nòn mia jii-cúa yínón úuu làa bùéé. Mu bon, o jii-cúa lée úuu mí dòn. ²⁰Orén lé yia lé ho úuu na wee zéení le bìo búenbúen na le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé lé ho tũíá. Lé bún nòn á lé orén Yeesu *Krista mu á wa wee bè yì à tàráa wa amiina à dérása ho cùkú le Dónbeenì yì. ²¹Lé lerén nòn á warén làa mia wee dàñ fàrá òn wa pàaníló là a Krista yì. Lé lerén mí beere hueekaa wen, ²²á bò mí fiimìni wán. Le dó mí Hácírì wa sía yì, à zéení le bìo le dó mí jii le mí ì na wen á le è wé máa khí.

²³Í wee báa mu jii wán le Dónbeenì yahó á à dé í mukàni ì na mu bìo yì, le bìo nòn á í yì bíníá yì guararáa mi cón ho Korente yì, lé bìo á í yì wí à í bóóní mia. ²⁴Wa yì wí à wa kíká mia à mi dé mi sía, lé bìo wa zū le mi siadéro o Krista yì fàrá tina, á wa wí à wa séení mia bèra a na à mi sía wa.

2

¹Áwa! Á í wáa le í máa buen mi cón lé bìo á í yì wí à í tìn véení mi yiwa. ²Ká í véeníá mi yiwa, á lé ba yén wáa dà à weé í sii, bìo á bà dà à weé í sii lé bán á í véeníá yiwa. ³Lé bún nòn á í túararáa ho vūahú mu. Í lá buara mi cón ho pàahú mu yì, á mi bìo lá à véení í yì, ká minén lé bìa nòn lá ko mi weé í sii. Mu bon, í òntín láa mu yì le ká ìnén sii wan, á minén búenbúen sía mún ò wa. ⁴Pàahú na á í wee túa ho vūahú mu, ká í hácírì yáara fúaa í yáá wá há yèn-ca-poa. Bìo á í túara ho yì yínón à véení mi yiwa, ká í wí à mi zūn le í wa mia làa sòobéé.

O Poole séra díá nòn bìa wó khon làa wó yì

⁵Yia wó khon làa mi mi tíahú á yì véeníá ìnén í dòn yì, mu lé mi búenbúen á ònso véeníá yiwa. Bùéé yáá, í bà dà í níi wán, mu lé ba búí mi tíahú á ònso véeníá yiwa. ⁶Wón nùpue so á nùpua cèrèe mi tíahú á zaráa, á bún wáa à yì o. ⁷Hã làa na ká wán á mi sén mu día na a yì à hení a sii, bún mía ó o yì í vá dàkhíina, á yilera à yáa. ⁸Bún bìo yì á í wee fio mu mi cón le mi zéení mu na a yì wéréwéré le mi wa a. ⁹Mu bon, í túara ho vūahú mu à loínáa le mi wee bè bìo á í bíá nòn mia yì le. ¹⁰Áwa! Á í wáa à bío bìo kà

à na mia: Hen ká mi wé séra nùpue bè-kora díá nòn wo yì, á ìnén mún ò sén mu ù díá á à na ònso yì. Ká í lá ko à í sén bìo búí díá na a búí yì, á í ò sén mu ù díá á à na a yì minén bìo yì o *Krista yahó. ¹¹Í wé è wé mu bèra a na ò o *Satáni yì yì sée mi wán, lé bìo á bìo ó o wí ò o wé á wa zū.

O Poole khon o Tiite yì ho Torowaasi yì

¹²Bìo á í vaá dòn ho Torowaasi lóhó o Krista bún-tente bueró bìo yì, á í mòn ò o Núhúso héra í tonló sáró wóhú. ¹³Ká í yì pá wee dè, lé bìo á í yì yú wán za Tiite bín, á bún lé bìo nòn á í dórása ho Torowaasisa mu cãa wé se, à í wá buara ho Maseduana kóhú wá buéé loñ le í yì o hen le.

Wa wee fáa há fūna o Krista pánká yì

¹⁴Èe ká mi le wa khòni le Dónbeenì, lé bìo á le wee dí wa yahó à fáarása há fūna fèee wa pàaníló là a *Krista bìo yì. Le Dónbeenì wee òn wa wán à zéenínáa o Krista à ba nùpua zūn wo há làa búenbúen yì. O zūnló mu ka lòn sãmu na sã á wee bènben fè há làa búenbúen. ¹⁵Mu bon, wa ka lòn bìo na sãmu sã na ó o Krista wee na le Dónbeenì yì, bíá káníá làa bíá wee víini mítén tíahú. ¹⁶Bia wee víini mítén cón á mu ka lòn sãmu na wee na mu húmú, ká bíá káníá cón á mu òn ka lòn sãmu na wee na le mukàni binbirì. Yia yáá dà à sá hón tonló so lée wée. ¹⁷Ba nùpua cèrèe wee bue le Dónbeenì bíoni à càráa mu bìo, ká warén yì máa wé làa bán bìo sí. Le Dónbeenì tonkaa wen, á wa wee hén wa yiwa à sárása há tonkaa mu tonló le yahó wa pàaníló là a Krista bìo yì.

3

Le pàaníi finle ton-sáwá bìo

¹Wa so wí à wa tìn zéení waten làa mia le? Tãa wa so màkóo wí à wa bua vūahú na wee zéení làa mia le ba tonkaa wen mi cón làa bìo ba búí wee wérása mu le? Tãa wa bío le mi túa ho búí na wen à wa bua vaa zéenínáa waten lòn-veere yì le? ²Minén mí beere ka lè mi lé ho vūahú na túara wa sía yì á ba nùpua búenbúen wee kàrán à zūn. ³Mu bon. Minén mí beere lé ho vūahú na ó o *Krista túara á kàràfáa wen. Ho yì túara lè le dèe na ba wee túarása ho vūahú wán, ká ho túara lè le Dónbeenì na wí fèee Hácírì. Ho yì túara huee wán, ká ho túara ba nùpua sía yì. ⁴Wa wee bío kà, lé bìo wa láa le Dónbeenì yì o Yeesu Krista pánká yì.

⁵ Wa yí máa leéka le ho tonló mu wa dà à sà lè wa kùrú pànká. Lé Le Dónbeeni wee na à wa dàni wéráa mu. ⁶ Lé lerén non á wa dàina wóráa le páani finle ton-sáwá. Dén páani finle so yí yú mí pànká ho lándá na túara yi. Le yú ho le Dónbeeni Hácírí pànká yi. Ho lándá na túara wee wé à ba nùpua hí mu húmú binbirì, ká le Dónbeeni Hácírí bèn wee wé à ba nùpua yí le mukàni binbirì.

⁷ O *Moyiize lándá hía túara hã huepenlenwà wán.* Ho pàahú mu yí á le Dónbeeni cùkú juiíkaa làa sòobéé, fúaa o Moyiize yahó wee juiíka ho cùkú mu bio yi. Bio ó o Moyiize yahó juiíkaró yí máa mía mí cúee, ká a *Isirayeele zàwa yí dàina yí lora ho yi lé bio ho wee juiíka dàkhíina. Ká hón lándá so na wee na ò o nùpue hí á zéenia le Dónbeeni cùkú beeni kà síi, ⁸ á le Dónbeeni cùkú beeni mu bio so khíi máa poñ bún ká mu lé le Dónbeeni Hácírí wee sá mí tonló le? ⁹ Wa zú le ho lándá tonló na vaa véení á dà à síini á nùpue júhú á cùkú wi. Ká mu ka ká, á ho tonló na wee na ò o nùpue téréen so cùkú máa keñ máa poñ bún le? ¹⁰ Wa yàà dà à bío le ho cùkú na yánkaa wi wáa yí máa mi, lé bio á hía hã làa na ká wán á bèn po po horén. ¹¹ Mu bon, ká mu bio na hía khíi á cùkú wi, se bio wee keñ bín féeé cùkú bèn ò poñ bún cùkú.

¹² Á bio wa dó wa sía wee lóní ho cùkú mu, lé bún non wa poní sénkaa kúaráa wee bíoráa. ¹³ Warén yí máa wé là a Moyiize bio, wón yánkaa pon mí yahó yi lé le nín-kéní, bèra a na ò o Isirayeele nìpomu yí mí ho cùkú na máa mía véro o yahó mu wán.† ¹⁴ O Isirayeele nìpomu hácírí fù yí dà máa jì le páani kínle vónna bíoní na wee kàrán na ba yi. Hàrí ho zuia á mu pá ka lè ba pon mí yara yi lè le nín-kéní mu. O nùpue páani ló là a *Krista lé bún mí dòn wee wé à le nín-kéní mu hén lén hã yara yi. ¹⁵ Mu bon, hàrí ho zuia ká a Isirayeele nìpomu wee kàrán o Moyiize vónna à ba máa zún hã bân kúará. Mu ka lòn nín-kéní na pon ba sía yi. ¹⁶ Ká yia tà a Nùhúso bio à le nín-kéní mu hén lén o yahó yi. ¹⁷ O Nùhúso na bio bíá lé le Dónbeeni Hácírí. O Nùhúso Hácírí hía wi lahó na yi à hón lahó so nùpua keñ mítén. ¹⁸ Warén búenbúen na á nín-kéní yí

pon yara yi á wee loñ mi a Nùhúso cùkú làa bio ó o nùpue wé mináa mí yahó ho zùbálén yi bio síi. O cùkú mu wee juiíka wa wán. O Nùhúso na lé le Dónbeeni Hácírí á wee wé à wa wé yèrémá ká wa wà, à keñ là a bio síi, à cùkú wé dé wán féeé.

4

O Poole yí tèera mí bàra le Dónbeeni tonló sáró yi

¹ Le Dónbeeni lè mí tentemu á kàrafáa ho tonló mu wen. Lé bún non wa yí máa tée wa bàra ho sáró yi. ² Wa yí máa sà waten wéráa bio, á pá hã niyi-waráa díá. Wa yínó ni-khàwa, á wa mún yí máa dé yèrémálo le Dónbeeni bíoni yi. Ká wa wee zéeni ho túiá poni bio wéréwéré. Wa wee wé ká síi le Dónbeeni yahó bèra a na à ba nùpua búenbúen zún le wa lé ba húaaràwa. ³ Ká le bín-tente na wa wee bue á kúará sà yi, se lé bia wee ví á le kúará sà yi cón. ⁴ Bán nùpua so yí zú le bín-tente kúará lé bio ó o *Satáni na wee dí mí béeni ho dímjáa yi, á wee wé à ba hácíira máa dàni mu kúará zún à dé mí sía le Dónbeeni yi. Ba yí máa mi le bín-tente mu khoomu juiíkaró. Bún na wee zéeni a *Krista cùkú. ⁵ Mu bon, wa yí máa bio waten bio ká a Yeesu Krista na lé o Nùhúso lé yia á wa wee bue bio. Warén wa bæere lé mí ton-sáwá a Yeesu bio yi. ⁶ Le Dónbeeni yánkaa bíá: «Le mu khoomu keñ le tibirí lahó yi». Lerén lé dìo mún wó á mu khoomu wi wa sía yi, à wa zúnnáa le cùkú bio na wee mí a Yeesu Krista yahó yi.

⁷ Bún bè-beeni so wi warén na ka lòn sía na má lè ho córó yi, bèra à na à ba nùpua zún le ho dànló na bân síi mía wee lé, le Dónbeeni cón, ká ho yí máa lé warén cón. ⁸ Le lònbee lè mí síwà wee yí wen, èe ká le màhá yí yú sée wa wán. Wa yiwa wee dè, èe ká wa hácíira màhá pá yí yáara. ⁹ Ba nùpua wee jinií na sánia, èe ká le Dónbeeni yí pá wen yí díá. Ba wee lùiorá wen, èe ká mu yí máa yáa wen. ¹⁰ Pónna búenbúen ká ba wee cà wa búero yahó làa bio ba wó wó bóráa o Yeesu, bèra a na à le mukàni binbirì na ló a Yeesu cón à mí wen wéréwéré. ¹¹ Mu bon, wa wi le mukàni yi. Èe ká ba wee cà ba búe wen pónna búenbúen yi o Yeesu bio yi. Bún wee wé bèra a na à le mukàni binbirì na ló a

* 3:7 Mi loñ Léro vūahú (Exode) 34.27-35 † 3:13 Mi loñ Léro vūahú (Exode) 34.33-35

Yeesu cǒn à mi wa sǎnía na dà à hí yí. ¹²Lé ká síí á warén wee zàanínáa wa mukānì pǎnna búenbúen yi, bèra a na à le mukānì binbiri na ho pànká mia.

¹³Wa páanía le sǐidéro dà-kénì yi. Mu ka làa bio mu túararáa le Dónbeenì bfonì vūahú yi le: «Ī bíá lé bio á ĩ dó ĩ sīi.»* Àwa, á warén mún dó wa sīa làa bún síí, lé bún non á wa mún wee bioráa. ¹⁴Wa zū le yia vèení o Núhúso Yeesu lé wón mún ò vèení wen, lé bio wa páanía là a Yeesu. O ò páaní ì fé wen làa mia yòó bàrà mí cǒn. ¹⁵Bio wee wé ká búenbúen lé minén bio yi, bèra a na à ba nùpua cèrèè wé yí le Dónbeenì sāamu ká ba wà. Ká mu wó kà, á ba nùpua na à dé le Dónbeenì bǎrǎkà á à dé ho cùkú le yi, á wé è dé wán.

Wa khíí yí hǎ sǎnía bè-fia

¹⁶Lé bún non á wa yí máa tèéráa wa bàra. Hàrì ká wa sǎnía pànká wee tí yi ká ho wà, á wa hácírí fíamu bún wee dé wán ká mu wà là hǎ wizooní. ¹⁷Le lònbee na wee yí wen hǎ làa na ká wán na khíí vé á máa tèè lè ho cùkú beenì na wa khíí yí, hón na máa vé máa mi. ¹⁸Warén yí máa cà mu bio na wee mi. Bio yí máa mi lé bio wa wee cà. Lé bio á bio wee mi yí máa mía, ká mu bio na yí máa mi bún wi bín fèèè.

5

¹Wa zū le ká le wizonle na wa sǎnía na lé wa mànakàwa zǐní yáara, á le Dónbeenì ì na hǎ sǎnía wa nì-kénì kéníwà yi ho wáayi. Hǒn mànakàwa zǐní so na à nùpue níí yí wó á à keń bín fèèè. ²Bio ká wán á wa yiwa wee vá lé bio wa wee cà mu lè wa sòobéè à le Dónbeenì na hǎ sǎnía bè-fia mu wen ho wáayi. ³Ká wa yú hǒn sǎnía bè-fia so, á wa mànakàwa máa wé bio na wee héèka mí bírí á yí yú sǎnía. ⁴Mu bon, Bio wa wi hǎ sǎnía na ka lòn zǐní yi á wa yiwa wee vá, á lò wee be. Wa yí le le Dónbeenì fé wa sǎnía mí dòn, ká wa wi à le wé hǎ làa bè-fia, bèra a na à hǎ sǎnía na à keń bín fèèè à zo hǎ bè-kía na à hí lahó. ⁵Le Dónbeenì mí beere lé dío wíokaa wen bún bio yi. Le non mí Háacírí wen à zéení le bio le dó mí jii le mí ì na, á le è na máa khí. ⁶Lé bún bio yi á wa yí máa tèé wa bàra, ká wa jòn zū le bio wa wi ho tá wán, á wa dǎní nǎyi là a Núhúso.

⁷Mu bon, bio wa wee bua lè waten á wa wee wé héha làa bio wa dóráa wa sīa le Dónbeenì yi, ká mu yínòh bio wa wee mi lè wa yio bio yi. ⁸Wa sīa hereka, á mu mún lá à wé sí wen à wa lé ho dímjíná na kà yi à vaa keení a Núhúso nisání. ⁹Hàrí à wa keń ho dímjíná yi, tàà à wa lén vaa keení a nisání, se bio wa màkóo wi yi lé ho wé bio sí a yi. ¹⁰Lé bio wa búenbúen ko à wa khíí vaa ò o *Krista yahó ò o cítí. Ká wa wó mu bè-tente tàá ká wa wó mu bè-kora, ó ò sǎání wen á à héha làa bio wa nì-kénì kéní wó ho dímjíná yi.

Wa lè le Dónbeenì bǐnía sī o Yeesu pànká yi

¹¹Bio wa zū a Núhúso kǒnbii júlúú, á wa wee bánbá à ba nùpua tà ho tǔíá poni. Le Dónbeenì zū wen binbiri, á ĩ wee leéka le minén mún zū mi mi sīa yi. ¹²Wa yí máa cà à wa zéení làa mia le mi ko mi tà wà bio. Bio mí sīa á à waráa wa bio yi lé bún wa wee cà, bèra a na à mi dǎn bío sí bia wee yòoní mítén bio ba karáa dǎní yi, ká bio ba sīa yi á ba yí máa loń. ¹³Ká lé bio wa wee wé lòn khéerowà, lé le Dónbeenì yahó á wa wee wéráa mu. Ká lé bio wa wee wé lòn nùpua na júná wi bín, bún lé minén bio yi. ¹⁴O *Krista waminì pànká búaa wa wán. Wa láa mu yi le orǎn lé o nùpue nì-kénì na húrun ba nùpua búenbúen bio yi, á le Dónbeenì cǒn á wa búenbúen páanía húrun làa wo. ¹⁵O húrun ba búenbúen bio yi bèra a na à bia yio wi lua wé yí wé bio sí ba yi, ká ba wé wé bio sí yia húrun ba bio yi, á vèera.

¹⁶Lé bún bio yi, á wa wǎa yí máa loń ba nùpua làa bio wa wee mi làa ba à héha lè mu nìpomu. Hàrì ká wa yánkaa wee loń o Yeesu yi làa bún bio, á hǎ làa na ká wán á wa wǎa yí máa loń wo yi làa bún.

¹⁷Hen ká a nùpue páanía là a *Krista, se wón òanso lée nì-finle. Mù bè-kía wǎa khíína, mu bio búenbúen wǎa wó bè-fia. ¹⁸Bún búenbúen lé le Dónbeenì wó mu. O Krista pànká yi, á le wó á warén làa de bǐnía sī, á ho tonló na á le le wa sá, lé ho wé à bia ká mún wé sī làa de. ¹⁹Mu bon, o Krista pànká yi, á le Dónbeenì non le níí à ho dímjínása làa de bǐnì wé sí. Le wǎa yí máa loń ba nùpua búenbúen bè-kora yi. Le le wa bío na ba nùpua na ká yi le ba bǐnì wé sī làa mín.

* 4:13 Mí loń Lení vūahú (Psaumes) 116.10

²⁰ Ǻwa, á wa lé o Krista tonkarowà, á wee lá le bióni o Krista yèni yi. Á mu ka le mu lé le Dónbeeni mí bæere ðin wa wán á wee bíoráa làa mia. Wa wee bónbóni mia o Krista yèni yi le mi día le le Dónbeeni làa mia bīnī wé sī. ²¹ O Krista yí wó mu bè-kohó yí mən, à le Dónbeeni síinia a nùhú lòn bè-kora wéro bio sí warén bio yi, bèra a na à wa wé ba nùpua na téréna le Dónbeeni yahó wa páaníló làa wo bio yi.

6

¹ Lé kà sí á warén na le le Dónbeeni páania wee sá, á pá wíokaa wee hení mu na mia, le mi yí día le le Dónbeeni sáamu na le wó làa mia bio wé káamáa. ² Lerén lé dío bia mu kà sí:

«Ho pàahú na mu ko yi,
á ĩ ní ũ fioró.

Ho kànlílo wizonle zoñ,

á ĩ bueé séení fo.»*

Ǻwa, ho pàahú na wa wi yi lé ho pòn-tente, ho zuia lé ho kànlílo wizonle.

³ Wa yí wi à wa wé bio búu na hía na ká wa à wé è khe le ba nùpua, lé bio wa yí wi à nùpue woon yáa wa tonló yèni. ⁴ Bio wa wee sá búenbúen yi, á wa wee zéeni le wa lé le Dónbeeni ton-sáwá. Wa wee hí wa sía le lònbee le mí síwá, le le yi véé yi, ⁵ ho haró yi, ho kàsó yi, le lònbee na wee yí wen ba zàamáa ní yi, hã ton-hebúaa sáró yi, mu ðamu fooró le le hini yi. ⁶ Wa buan waten le le yi na wee ce, á zū le Dónbeeni, á wee ñi wa yiwa, á wayika. Le Dónbeeni Hácíri wi làa wen, wa wa ba nùpua le wa sía búenbúen.

⁷ Wa wee wé mu le ho tuiá poni bióni na wa wee bue le Dónbeeni pànká yi. Wa wee wé bio téréna, bún ka lòn fio sía na wa wee firáa le wa zúkúso, á mún wee paráa waten yi. ⁸ Ba nùpua búu wee dé ho cùkú wen ká ba búu bán wee yáa wa yèni. Ba búu wee khòoní wen, ká ba búu wee là wen. Ba wee bío le wa lé ba sabín-fúaalowa, ká wa ñon wee mì ho tuiá poni. ⁹ Ba wee bío le nùpue woon yí zū wen, à ba nùpua ñon zū wen. Ba nùpua yèn-dání yi, á wa ka le wa húrún, à wa ñon yio wi lua. Ba wee beé wa lò, ká ba màhá máa búe wen. ¹⁰ Hàri bio ba wee véení wa

yiwa, ká wa sía pá wee wa fíéé. Wa lé ba nì-khenia, ká wa ñon wee wé à ba nùpua cèrèé wé ho nàfòró bànsowà. Wa ka lòn nùpua na ðèé búu mia, à mu bio búenbúen ñon bio sá wen.

¹¹ Minén Korénte lóhó kèrètíewa kuure, wa héra wa yiwa á bía wéréwéré non mia.

¹² Wa yí pá le wa máa wañ mia, minén lé bia yí tà yí wa wen. ¹³ ĩ wee bío làa mia ka le mi lé ĩ zàwa: Mi mún wañ wen làa bio wa waráa mia.

Le tǽbíri le mu khoomu yí dà máa páani

¹⁴ Bìi yí dó mí sía o Yeesu yi bè-wénia mi yí páani yi làa ba. Mu bon, mu bio na téréna le mu bio na yí téréna dà à wé kaka à páanínáa? Á mu khoomu le le tǽbíri so dà à páani le? ¹⁵ O Yeesu *Krista là a *Satāni so dà à páani bio dà-kéní yi le? Yia dó mí síi o Yeesu yi làa yia dó mí síi o Satāni yi yilera so dà à wé dà-kéní le? ¹⁶ Lé le páani yén yáa wi le *Dónbeeni zī-beeni le hã wónna pàahú? Mu bon, mi so yí zū le warén lé bia lé le Dónbeeni na wi fíéé zī-beeni le? Mu ka làa bio á le bíaráa mu kà síi:

«Ī ĩ kéní ba tǽhú,
ĩ ĩ vará làa ba,
ĩ ĩ wé bān Dónbeeni,
á ba à wé ĩ ñipomu».

¹⁷ Lé bún bio yi ó o Nùhúso bíaráa bio kà:

«Mi lé ba tǽhú,
mi yí páani làa ba.
Mi yí dā bio na tun huúu,
á ĩnén á à tà mi bio.

¹⁸ ĩ ĩ wé mìn maá,
á minén á à wé ĩnén zà-hínni le ĩ zà-báawa.

O Nùhúso na dà mu bio búenbúen lé wón te mí ñi-cúa.»†

7

¹ Wàn zàwa na á ĩ wa làa sòobéé, bún biowa so búenbúen á le Dónbeeni dó mi ñii le mí ĩ wé. Á bio mu ka ká, á mi le wa ceé wa sánia le wa yiwa. Mi wa bua waten, à bio sí le Dónbeeni yi, à wé kòñbi le.

O Poole yi véé yèrémáa wó le sí-wee

² Mi wañ wen! Wa yí wó yí khon làa ñii woon, wa yí yáara a búu bio, wa mún yí tò a

* 6:2 Mi loñ Ezayii vūahú 49.8 † 6:18 Mi loñ Levii nūwā vūahú (Lévitique) 26.12; Ezekiyeele vūahú 27.37; Ezayii vūahú 52.11; Ezekiyeele vūahú 20.34; Samuwēele ñun ní vūahú 7.14; Ezayii vūahú 43.6

búi wán. ³Í yí bía búń à síńńńáa mi júná. Í yáà lá bía mu le wa ǵèńtín wa mia làa sòobée. À wa yìò wé lua, tàà à wa hí, se wa pá wa mia. ⁴Í ǵèńtín láa mia, í sīi wan mi bìo yi làa sòobée. Le lònbee na wee yí mi búenbúen á í sīi here yi, á wee zàmaka.

⁵Mu bon, bìo wa ǵueé dǵn ho Maseduana, á wa yí yú vūńńà, le lònbee lè mí síwà yú wen hen. Ba nùpua wee pí wa bìo à kán wen, wa yilera hǵn yí kará lòn-kéní ⁶Hen ká a nùpue bàra tò, à le Dónbeení bīńí hení a sīi. O Tiite ǵuenlò wa cǵn lé búń á le dǵń wán heníanáa warén sía. ⁷Mu yáà yínoń búń mí dòn. Bìo ó o Tiite ǵueé bía á mún henía wa sía. O bía non wen le mi henía mí sīi, o le mi sía vá làa sòobée à mi bīńí mi mi, le bìo mi wó làa mi khińna á bīńia yí sīi mia, le mi henía í bìo. Bìo á í jńá búń, á í sīi wíokaa wan.

⁸Hàrí ká ho vūahú na á í túara non mia á véenía mi yiwa, á ínén mu yí máa vá yi. Mu lá dà à vá mì lé bìo á í zū le í véenía mi yiwa ho pǵn-za dǵe yi, ⁹èe ká í màhá sīi wan hā làa na ká wán. Í sīi yí wan bìo á í véenía mi yiwa bìo yi. Í wee zàmaka lé bìo mi yiwa vá hā wén-kora na mi wó bìo yi, á pá hā día. Le yi-vée na yú mia ká, lé le Dónbeení wí à mu wé làa búń, bèra a na à mi sía cǵi mi wén-kora mu bìo yi à pí hā. Ká mu wó ká, se wa vūahú mu túaró yínoń bio na wa wó khon làa mia. ¹⁰Ká a nùpue yi wee vá lé bìo mu lé le Dónbeení sīi bìo, à dén yi-vée so wé ò o yèrémá mí yilera lè mí wárá, lé búń wee na à le Dónbeení kǵnǵnso. Dén yi-vée so síi bìo máa vá wen. Èe ká le yi-vée na màhá ká làa bìo yí zū le Dónbeení yi-vée bìo síi, á wee ǵua a nùpue varáa mu hǵmú yi. ¹¹Mu bon, mi yiwa na wee vá lé bìo mu lé le Dónbeení sīi bìo, á mi wáa loń bìo wó mia bìo ká wán. Mí loń bìo mi nonńáa miten, á yilera búenbúen yèrémáa. Mí wee bío sí miten yi làa sòobée. Mí wee zéení bìo ká wán le mí yí wa mu bè-kora. Mí wee cǵi mi sía mu bìo yi. Bìo lá dà à yí mia mu bìo yi á mi yáà zǵna. Mí sía vá à mi bīńí mi mi, á mi wí à mi bīńí wé le Dónbeení sīi bìo, ká mi bé yía wó mu bè-kohó. Mí zéení mu bìo cǵèrèe yi le mi níní mia búń biowa so wéení.

¹²Ká í túara ho vūahú non mia, se mu yínoń yía wó khon bìo yi, á mu mún yínoń

yía ǵa wó khonńáa bìo yi. Í túara ho bèra a na à bìo mi nonńáa miten wa bìo yi à bìo zūń wéréwéré le Dónbeení yahó. ¹³Lé búń bìo yi á wa yúráa le sī-hebúee.

Mu bon, mu yáà yínoń búń mí dòn á wa sía hà bìo yi. Wa mún wee zàmaka bìo ó o Tiite sīi wan bìo yi, lé bìo mi búenbúen híńna a sīi. ¹⁴Í khòńna mia o Tiite yìo yi, á bìo ó o van mi cǵn bīńia, á mi ǵèn yí dó nìyio mìi. Bìo á bìo wa wee bío búenbúen lé ho túiá ponináa, lé làa búń á bìo wa khòńna làa mia o Tiite yìo yi mún wóráa ho túiá. ¹⁵Bìo ó o ǵuara mi cǵn á mi ǵuan wo se. Mí bò a bioní yi lè le sòobée lè le kǵnbii. Hen ká a leékaa mu, ò o wíoka wań mia. ¹⁶Í wee zàmaka lé bìo á í láa mia mu bìo búenbúen yi.

8

Mu hǵmu cǵlò bìo

¹Wán zàwa lè wán híńni, wa wi mi zūń bìo non le Dónbeení wóráa mu sǵamu lè ho Maseduana kèrètǵewa kuo. ²Ba lò bon làa sòobée, ká ǵa sía ǵèńtín pá wan làa sòobée. Ba khon binbirí, èe ká ǵa màhá wó mu hǵmu cǵèrèe le Dónbeení tonlò sǵró bìo yi. ³Í lé mu ǵàn seérǵso, ǵa wó bìo ǵa dà wee wé, ǵa wó mu miten á yóò puńna lé bìo mu sí ǵa yi. ⁴Ba fiora mu wa cǵn á henía, le wa día le mí dé mí níní à séenínáa ho Zeruzalǵemu kèrètǵewa kuure. ⁵Ba wó mu á dà bìo wa lá wee leéka wán. Barén non miten le Dónbeení yi, á ǵa día miten non wen làa bìo mu sínáa le Dónbeení yi.

⁶Lé búń bìo yi á wa le ho cǵlò tonlò mu na ó o Tiite lá ǵuákáa mi cǵn ò o wíoka sá à tíf jii. ⁷Mí siadéro lè mí bioní yi, mí bìo zūńlò lè miten naló yi, lè le waminí na mí yú wa cǵn, búń búenbúen á mi dó mí sòobée yi, á wó mu sese. Lé ká síi á mí sòobáarǵa miten sǵarǵa ho cǵlò tonlò na ká.

⁸Í yí máa kǵká mia. Í wí à í zéení bìo ǵa kèrètǵewa kuo na ká wóráa làa mia, bèra a na à mí dǵn zéení le mǵi wa bíá ká bìo bon. ⁹Lé bìo mí zū wa Núhúso Yeesu *Krista sǵamu na ó o wó non wen bìo. Orén na mu bìo búenbúen wí níi yi, á díá búń búenbúen ò o tà mu khemu yi mí bìo yi. O wó ká síi bèra a na ò o khemu mu wé mia lè ho nǵfòrò ǵǵnsowá mí sía yi.

¹⁰Í wí à í bío bìo á í wee leéka ho cǵlò mu dǵnǵi yi: Bìo mí wó á se, minén lé bíá zenín lé ǵa nín-yání nùpua na tà ho bìo, á

lé minén mún nín-yání wó ho. ¹¹Hã laà na kà wán á mi tíí ho tonló mu jii. Bìo mi fù sòobáá miten á tà mu, lé làa bún à mi pá wé sòobáráa miten à sá ho tonló mu vaa tíí jii. Mi wé mu làa bìo mi dáráa mu. ¹²Lé bìo ká mi sòobáa miten á non bìo le Dónbeeni yi, á le è tà à fé bìo wi mi cón, ká le máa loí bìo mía mi cón. ¹³Mi yí leéka le í wee sèení bìa ká lònbee làa mia bèra a na à òarén vūn ká minlò nè be. Bùéé, í wi à mi mànì.

¹⁴Hã laà na kà wán á mi bìo wi cèrèé á mu súaani à mi wé hã bìa khon. Ká nonzoñ na minén bèn khon à òarén bìo wi boo, á 6a à hã mia. Ká mu wee wé ká, bún ká mi màa. ¹⁵Mu ù wé làa bìo mu túararáa le Dónbeeni bioni vūahú yi: «Yia yú ho ònló cèrèé á yí yú yí puuní, á yia yí yú bìo na boo á bìo búu mún yí fòora yi.»*

O Tiite le 6a búu varó ho Korente yi bìo

¹⁶Wa wee dé le Dónbeeni bákáká, dén na wó ó o Tiite sòobáa miten mi bìo yi làa bìo warén wó làa bú. ¹⁷Lé bìo á bìo wa le o Tiite va mi cón ó o tà. Mí lahó yí ó orén miten lé yia yáa henía mí bínì varó mi cón bìo. ¹⁸Wa wáa à tonka a Tiite mu le wán za na 6a kèrètíewa kuio búenbúen wee wóka yèni le Dónbeeni bín-tente bueró bìo yi. ¹⁹Mu yínoñ bún mí dòn, 6a kèrètíewa kuio lé bìa lera wán za mu ò o wé bè làa wen wa varáa yi. O wee bè làa wen à sáráa ho cáló mu tonló na wee dé ho cùkú o Nùhúso mí beere yi, á mu wee zéení le wa wi wa wé bìo se. ²⁰Le minka wáí mu á wa wé è pa bìo bèra a na à núpue yí bío khe na wen le buaró dání yi. ²¹Lé bìo wa wi à wa wé bìo se o Nùhúso yahó le 6a núpua yahó. ²²Wa mún ò páaní ò tonka wán za búu làa ba. Pónna cèrèé wa lora a, á mon ò o wee sòobá miten le Dónbeeni tonló sáró yi. Hã laà na kà wán ó o yáa wókaa wee na miten ho tonló mu yi á po bìo le ho yahó lé bìo ó o láa mia. ²³O Tiite wón làa mi leéra ho tonló yi, wa páanía wee sá à sèenínaa mia. Ká bìa á à bè mín làa wò bán lé 6a kèrètíewa kuio tonkaa 6a mi cón. Ba tonló wee dé ho cùkú o *Krista yi. ²⁴Ká 6a buéé dñn mi cón, à mi zéení làa ba le mi wa 6a, à 6a kèrètíewa kuio na tonkaa 6a à zúñ le bìo wa wee khoní mia bìo yi á òntín léé tuiá poni.

* 8:15 Mi loí Léror vūahú (Exode) 16.18

* 9:9 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 112.9

9

Le Dónbeeni wa yia wee hã mu bìo le le sí-wee

¹Mu yáa ka le mu júhú mía à í túa ho vūahú na kà na mia 6a kèrètíewa kuure sèení mu dání yi. ²Lé bìo á í zū bìo mi sòobáaráa miten 6a sèenílò bìo yi. Í sīi wan mi bìo yi á wee bío na ho Maseduana kèrètíewa yi hen le «Ho Akayii kèrètíewa wi 6a sèení 6a kèrètíewa kuure na wi ho *Zudee yi. Ba yáa búakáa wee wóka miten mu bìo yi harí zenin». Ká ho Maseduana kèrètíewa mún jía mu, á 6a cèrèé wókaa non miten le sèení mu bìo yi. ³Èe ká í màhá à tonka wán zàwa mu mi cón bèra a na à bìo non wa khoníanaa mia à yí wé káamaa. Á í wi à mi wóka miten làa bìo á í bíaráa mu. ⁴Bún mía ká inén le ho Maseduana kèrètíewa buéé dñn mia ká mi òñ yí wókaa miten ho cáló mu bìo yi, á warén lé bìa hã niyio ò dí 6a yio yi, lé bìo wa láa mia. Í zū le minén á hã niyio mún ò dí. ⁵Lé bún non á í leékaa le mu súaani à í fio wán zàwa mu à 6a dí í yahó buen mi cón, á buée loí le sèení mu bìo, dén na mi dó mi jinií non bìo yi. Ká í buée dñn ká mu yio ló, á bún ò zéení le mi héra mi yiwa wóráa mu ká kíkáa yí kera mu yi.

⁶Mi zúñ mu! Núpue yí dù bìo na boo, ó o máa lá bìo na boo. Núpue na dù mu bìo na boo, wón ò lá mu bìo na boo. ⁷Mí na, à héha làa bìo wi mi nì-kéní kéníwá sía yi. Mi yí wé mu làa yi véé, à keñ le mu léé kíkáa mí wán. Lé bìo á yia wee na mu bìo le le sí-wee wón bìo sí le Dónbeeni yi. ⁸Le Dónbeeni dà à na bìo cèrèé mia á yòò puuní bìo mi màkóo wi yi, bèra a na ká mi yú hã pónna búenbúen yi á yòò puuní, á mi ò ò dàn ò wé bìo na se cèrèé làa bú. ⁹Mu ò keñ làa bìo mu túararáa le Dónbeeni bioni vūahú yi: «O wee hén mí yi à hánáa 6a nì-khenia, o wee wé mu tentemu ffee.»* ¹⁰Yia wee na mu bè-dà 6a núpua yi á wee hã 6a làa bìo 6a à dí, á mún ò na mu bè-dà minén yi. Ò o ò wé á mu ò jin á mí tentemu cùnù wé è dé wán. ¹¹Ò o ò na bìo cèrèé mia bèra a na à minén bèn hén mi yiwa à hánáa 6a núpua. Mu ò wé á 6a núpua cèrèé á à dé le Dónbeeni bákáká bìo mi non wen á wa non 6a yi bìo yi. ¹²Le

séenii na mi wee wé yínóñ dèè na wee séení ho Zeruzaleemu kèrètíewa kuure ba màkóo bio yi mí dòn, le mún wee wé à ba wíoka wé dé le Dónbeenì bǎrǎkà cèrèè. ¹³ Le séení na mi wee wé kà á à zéení le mi héra mi yiwa. Mu bon, mi wee bío o *Krista bín-tente bio, á bò le yi, á ba nùpua cèrèè wee dé ho cùkú le Dónbeenì yi mu bio yi. Ba mún wé è dé ho cùkú le yi bìo mi hérarǎa mi yiwa á non mi níi bio bǎrén lè ba nùpua búenbúen yi bio yi. ¹⁴ Á ba wé è fio ò na mia à zéení le mí wa mia, lé bìo le Dónbeenì wó mí sǎamu làa mia yòò puunía. ¹⁵ Mi wa dé le Dónbeenì bǎrǎkà mu bè-tente na òan síi mia, na le wó non wen bio yi.

10

O Poole wee bío mí tonkaró tonló bio

¹ Ìnén Poole í bæere á wee fio mia, o *Krista wayiró là a síi na se pǎnká yi. Ba le kǎ í wi làa mia à í we hézón, kǎ í khèra làa mia à í síi wé here. ² Kǎ í màhá wee fio mia le mi yí día le kǎ í khíi bínía buara mi cón à í yí mia zǎráa. Ba nùpua búí wi mi tíahú á wee bío le í wee bua íten lòn nùpue na yí zū Dónbeenì. Bán sowaso á í buée mí lè sòobée á à na yi. ³ Mu bon, wa wi ho díimíjǎ yi, kǎ hǎ fio na wa wi yí á wa yí máa fi lè ho díimíjǎ fio bio síi. ⁴ Hǎ fio sía na wa wee firǎa yínóñ ho díimíjǎ fio sía. Bùée! Warén fio sía lé le Dónbeenì na pǎnká wi fio sía. Hǎ pǎnká wi à firǎa hǎ lùna na ba zúkúsa wee sà miten yi. Wa wee bío búe ba sabín-fúaalowa júná. ⁵ Hǎ yile-kora búenbúen na á bia wee yòoní miten wee lá à òin sǎnsǎráa le Dónbeenì bio zúníló á wa wee kǎnká kúia. Wa wee yèrèma ba nùpua hácirí à ba bè o Krista bíoní yi. ⁶ Kǎ pǎahú na mi cèrèè khíi zéenia le mi bò a Krista bíoní mu yi bio bon, á warén ò bé bìa kǎ na yí bò le yi. ⁷ Minén wee loí bìo wee mí mí dòn. Hen kǎ a búí bíá le mí bio sǎ a *Krista yi, ó o ko ò o zúní le òin mún bio sǎ a Krista mu yi. ⁸ Hàrì kǎ í ka lè í dá khòonía íten ho pǎnká na ó o Núhúso non wen bio yi, á nìyio máa dí mi. Hón pǎnká so na ó o Núhúso non wen, lé à wa séenínaa mí kuure, kǎ mu yínóñ mi yáaró bio yi. ⁹ Í yí wi à í kèrì lè í wi à í zǎní mia lè í wónna na á í wee túa, ¹⁰ lé bio ba búí le: «O Poole wónna bíoní léé bíoní na hereka

làa bíoní na wee vá. Èε kǎ a màhá wi làa wen ò o pǎnká máa kèrì, à bíoní pǎnká máa kèrì.» ¹¹ Bìá wee bío hón bíoní so zúní le bìo wa wee túa hǎ wónna yi à toní na ba yi lé búí mí bæere wa à wérǎa kǎ wa khíi buée òn ba. ¹² Ba búí sòobáa wee wíoka mí yènnáa dàkhíina. Bán á warén so yáá à tà á à màní lè waten le? Ba wee wé mítén lòn mònzání sía à mònzá lè mítén mí dòn. Ba hácirí so wi le?

¹³ Kǎ warén bán máa khòoní waten máa dà máa khíi. Ho tonló na le Dónbeenì dó wen lé hón wa wee kǎpa yi. Lé búí bio yi wa fuarǎa mi cón. ¹⁴ Wa yí dà bìo le Dónbeenì le wa wé wán. Mu bon, warén lé bìa nín-yání buara mi cón buée buera le bín-tente na bio ciran o Krista. ¹⁵ Wa yí máa khòoní waten ho tonló na á ba búí sǎ bio yi. Wa láa mu yi le mí síaderó le Dónbeenì yi wee dé wán kǎ mu wà, á warén tonló mún ò va lè mí yahó làa sòobée mí cón, kǎ wa máa dà bìo le Dónbeenì le wa wé wán. ¹⁶ Kǎ mu wó làa búí, á wa à òan ò va lè wa yahó á vaá bue le Dónbeenì bín-tente hǎ kǎna na dà minén wán yi. Wa yí wi wa sǎ ho lahó na ba búí búakáa wee sǎ yi à khòoní waten ho tonló na ba sǎ bio yi.

¹⁷ «Yia le mí ò khòn, à wón khòn bio ó o Núhúso wó bio yi.» ¹⁸ Yia wee khòoní mítén yínóñ yia ó o Núhúso tà bìo, mu lé yia ó o Núhúso mí bæere wee khòoní.

11

O Poole lè ba tonkarowà na bio yí bon bìo

¹ Í wi à mi tà à í bío làa mia lòn khéero cùeée. Úuu! Mí tà mu yi. ² Mí bìo sí mìi làa sòobée fúaa í yí wi ò o búí túii mia làa bìo le Dónbeenì yí wi ò o búí túiinaa mia bio síi. Mu bon, í bò mí fúamu non báa nì-kéní yi. Wón báa so lé o *Krista. Í wee zéení mia làa wo lòn hínzò-síini na yí zū báa. ³ Èε kǎ bio ó o háa khàráa o Èeve vínía, á í zǎna à minén mún yilera hía lúnka à ví làa búí síi, à yí día miten naló lè mí cemu mi páaníló là a Krista bio yi. ⁴ Mu bon, kǎ a búí buée wee bío Yeesu veere na warén yí bíá bio làa mia, tàá kǎ a búí buée non hácin-veere na wi mí dòn lè le Dónbeenì Hácirí mia, tàá kǎ a búí buée wee bue bín-tente veere na wi mí dòn

* 10:17 Mí loí Zeremii vǎahú 9.23

* 11:3 Mí loí Bio jǎhú búeení vǎahú (Genèse) 3.1-6, 13

làa dìo warén buera non mia, à bún mi dèení tà fùafùu.

⁵ À ìnén cón, á ba nùpua mu na mi wee ñàkà bìo le ba lé o Yeesu tonkarowà binbirí, á yí po ìnén. ⁶ Nùhú sī á ì yí dàñ bìo lè ò barén bìo, ká mu bìo zūnló á ì po ba. Wa zéení mu làa mia wéréwéré hā pònna búenbúen lè mu bìo búenbúen yi.

⁷ Tàá bìo á ì buera le Dónbeenì bín-tente non mia hā káamáa yi, á liinía ìten non mia bèra a na à minén ñúná hooní, á ì so wó khon le? ⁸ Ì tà á fó ba kèrètíewa kuio búu níu bìo á sáráa ho tonló non mia. ⁹ Bìo á ì fù wi mi cón á màkóo wi le séení yi á ì bìo yí wó Nún-sèró o búu wán. Wán zàwa kèrètíewa na ló ho Maseduana yi lé bán úuan bìo á ì màkóo wi yi buée non mi. Ho pàahú mu yi á ì bìo yí wó Nún-sèró minén búu wán, á ì mún yi wi à ì bìo wé sèró o búu wán mi tíhú.

¹⁰ Ì dà à khòoní ìten bún bìo yi, á nùpue na à hè mi ho Akayii kòhú yi mu wéroy yi wón mía. O *Krista na wi mi yèni yi á bìo á ì wee bío kà lé ho tūiá poni. ¹¹ Bìo á ì bío kà so wee zéení le ì yí wa mia le? Búeé! Le Dónbeenì zū le ì wa mia.

¹² Bìo á ì bìo lá yínón ñún-sèró o búu wán, lé bún mu pá karáa, bèra à na à bìo le mí lé o Yeesu tonkarowà ká mu yí bon à yí bè bún yi khòonínáa miten le mi wee sá làa bìo á warén wee sáráa. ¹³ Ba nùpua mu yínón Krista tonkarowà, ba lé ba ni-khàwa, á wee wé míten lòn Krista tonkarowà. ¹⁴ Mi yí le mu wé mia coon, lé bìo á pàahú búu ò o *Satāni mún yèrémá míten wé lòn Dónbeenì tonkaro na ló ho wáayi, à wé ñuifka lòn khoomu. ¹⁵ Á mi yí le bìo ó o Satāni ton-sáwá bìo na ba wee yèrémá míten wé lòn ton-sáwá na téréna wé mia coon. Mu vaa véení á bìo ba wó sàání á ba so máa yí le?

Le lònbee na yú a Poole bìo

¹⁶ Le ì wíoka bìo mu na mia: O búu yí leéka le ì wee khée. Èe ká mi wee leéka le ì wee khée, à mi na le níu mi le ì khòoní ìten làa bìo mi lá à nanáa le o khéero yi. ¹⁷ Bìo á ì bìo hā làa na kà wán yínón bìo ó o Nùhúso wi à ì bíoráa, búeé! Bìo á ì wáa lan wee khòoní ìten kà, á ì wee bìo lòn khéero. ¹⁸ Yínón ba nùpua cèrèe wáa wee khòoní míten ho dímjíá bìo dání yi le? Àwa, á ìnén mún wáa à khòoní ìten. ¹⁹ Minén na lé mu bè-zūmíni bānsowá á wee tà bìo ba khéerowá wee wé

yi. ²⁰ Ba nùpua wee wé mia lè mí wobáani, à wé hūn mia, à wé juua mi bìo, à wé ñin mia, à wé ffo mi sáráa, á mi wee díá à bún búenbúen kúu mia. ²¹ Mu bàn bíoró ñiyio wi. Mi sáberé, warén sīa yí wó herera yí vaá bó bún yi. Èe ká ì pá à bío lòn khéero ò lén. Bìo á bìo ká wee khòoní míten bìo yi, bún á ìnén mún dà à khòoní ìten bìo yi. ²² Ba lé ba *Heberewa le? Àwa, á ìnén mún lé o hebere ni. Ba ló a *Isirayeele ñipomu yi lé? À ìnén mún ló a ñipomu yi. Ba ló a *Abarahaamu nonkani yi lé? Á ìnén mún lé o mòmmaní. ²³ Ba lé o *Krista ton-sáwá lé? Ì yáa à bío lè ì ñúhú mía bín, ìnén lé o Krista ton-sá po ba. Ì sá ló bon po ba, ba dó mi ho kàsó yi á po barén, ba han mi po po barén. Ì zàania ì mukani cúa cèrèe po ba. ²⁴ Ba *Zúifua han mi lè le labàani yimú cúa-búará-ñun dà-kéní mía á dón hā zen cúa-hónú. ²⁵ Ba nùpua vúana mi lè le búni, á dón hā zen cúa-tin. Cúekúee búu á ba lèekaa mi lè hā huua le mí ì búe. Ho won-beeni lú mu ñumu yi làa mi dón hā zen cúa-tin. Cúekúee búu á ì wó le wizon-kúure lè mí tinnahú mu ñun-beeni yi. ²⁶ Pònna cèrèe ká ì wi le veeni yi á ì lò bon bìo cèrèe bìo yi: Hā muna búu na sú cáa á ì lò bon káaló yi. Ba kònlowá, lè wán síi nùpua, làa bia yínón wán síi nùpua, bán búenbúen beera ì lò ì veeni yi. Ì lò bon hā ló-beera yi, hā mana yi, mu ñun-beeni yi. Wán zàwa na le mí lé ba kèrètíewa à mu ñon yí bon bán mún beera ì lò. ²⁷ Ì sá ló bon dàkhíina. Hā pònna búu á ì cáana yí duma, le hini lè le ñu-hani beera ì lò. Pònna cèrèe à ì máa yí bìo dí. Le tēeni lè ho pēerú mún beera ì lò. ²⁸ Mu yáa pá yínón bún mí dòn. Bìo á ì wee leéka bìo hā wizooni búenbúen mún wi bín: Ba kèrètíewa kuio búenbúen á ì yi wee ò bìo yi. ²⁹ Hen ká a búu lée yídá, à ì lò wé be mu bìo yi. Ká a búu wó bè-kohó à mu vá mi làa sòobé.

³⁰ Ká ì ko à ì khòoní ìten, à ì wé mu ì yídamu bìo yi. ³¹ Le Dónbeenì na lè le wa Nùhúso Yeesu bàn Maá, dín na ko lè le búaaní fēee, á zū le ì yí máa fí sáberé. ³² Pàahú na á ì buée wi ho Damaasi lóhó yi, ó o Kuvēeneere na wee sá a bēe Aretaasi yēni yi le ba pe ho lóhó zūanjini búenbúen, à ba wii mi. ³³ Ká ba màhá can ho lío-beeni

lè hã hũni á ï zon yi á ɓa léé liinia lè ho soró món, lé bún fenía mi.†

12

Bio ó o Nuhúso zéenia là a Poole

1† I ko à ï khòoní ìten à mu jónh jùhú mía. Èé ká ï màhá à bío mu bè-sànkania na ó o Nuhúso zéenia làa mi dání yi. 2† I zū a kèrètíé búí. Le Dónbeenì buan wo yòoraráa ho wáayi jún-tíahú mu wáa à yí lúlúio píru náa. O lá van ho wáayi binbirí léé, táá hã léé kònkórá jà a yi léé, bún á ï yí zū. Le Dónbeenì léé dio zū mu. 3 Mu bon! I zū le le Dónbeenì buan wo yòoraráa ho wáayi. Ká a lá van ho wáayi binbirí léé táá hã léé kònkórá jà a yi léé, bún á ï yí zū. Le Dónbeenì léé dio zū mu. 4 Bio ó o vaá jà le Dónbeenì cón ho wáayi mu yi á yí dà máa bío, á mu ní mún yí non nùpue yi ò o bío mu. 5† I ì khòoní ìten bio wó a nìi mu yi bio yi. Ká ìnén ì beere dání yi, á ï khòoní ìten ï yídàmu bio yi. 6 Ká ï yáá pá lá wi à ï khòoní ìten, se ï pá yínón khéero, lé bio á ï ì mi ho tũíá poni. Èé ká ï màhá máa bío, ï yi wí à ɓa nùpua càtí mi à dà bio á ï wee wé làa bio á ï wee bío wán.

7 Mi yí mən le, ï lá dà à yòoní ìten bún bè-beera so na le Dónbeenì zéenia làa mi bún bio yi. Èé lé bún non á le dó bio búí mi na wee wá ï sánia yi. Le díá ó o *Satāni tonkaro wó mu làa mi, bèra a na à ï yí yòoní ìten. 8† I fíora a Nuhúso dñn hã zen cúa-tín le o véení ï lònbee mu. 9 Ó o bíá non mi: «I sãamu ù kája fo, lé bio á ho pãahú na fo wee mi ù yídàmu yi lé hón pãahú so yi á ï pánká òèn wíokaa wee mi yi». Àwa, á mu súaani à ï wé khòn bio á ï lé o yídà bio yi, bèra a na ò o *Krista pánká keñ mi binbirí. 10 Lé bún bio yi, á ï sīi wan bio á ï lé o yídà bio yi. O Krista bio yi hārì ɓa wé là mi, à le lònbee yí mi, hārì à ɓa wé níiní ï sánia, à ï hácírí yáa, á ï sīi pá à wa. Lé bio ká ï lé o yídà pãahú na yi, à ï yí ho pánká hón pãahú so yi.

O Poole yilera lunkaa ho Korente kèrètíewa bio yi

11† I bíá lè ï jùhú mía bín, èé ká lé minén non á ï bíaráa kà. Mu bon, minén lé bíá lá ko à mi mi ho tũíá ï jii ɓa nùpua yahó. Hārì

ká ï yínón dèè á bíá mí wee jàkáká bio le ɓa lé ɓa tonkarowà binbirí á yí súaani mi bio woon yi. 12 Bio á ìnén lé o Yeesu tonkaro, á ï jà ï yi làa sòobéé, á le Dónbeenì ñin ï wán á wóráa mu yéréké biowa lè mí síwà. 13 Lé mu yén á ï wó non ɓa kèrètíewa kuio na ká yi ká ï yí wó mu yí non mia, ká mu yínón bio á ï yí díá á mi lá ï jún-sèró. Mi wáa sén díá na mi bún bio yi.

14 Hen làa cínú ká ï buen mi cón á bún wáa à wé mu cúa-tín níi. Bún á ï mún máa bío le mi na bio búí mi. Minén mi beere lé bíá á ï wee cà, ï màkóo míá mi níi bio yi. Mu yínón ɓa zàwa wee bàrá mí níi bio ká lè min nùwá, ká ɓa zàwa òan nùwá lé bíá wee bàrá mu ká làa ba. 15 Ìnén cón á ï níi bio búenbúen lá déro ho tonló yi mi bio yi á à wé sī mi. ï yáá dà à na ï mukāni búenbúen mi bio yi. Bio á ìnén wa mia lè ï sòobéé jún-sī lé bún wee lén mu búí bio mi wa làa mi yi.

16 Mi tà à zūn le ï bio yí wó jún-sèró mi wán. ɓa búí wee bio le o Poole òèntín héra, o wee khà wen à fé níi bio. 17 Bia búenbúen na á ï tonkaa mi cón ó o búí á ï so ñin wán á tò mi wán le? 18† I hía fíora a Tiite, ó o ɓuara mi cón, á wàn za nì-kéní búí na mi zū á bò làa wo. O Tiite mu so ɓueé khà mia fó bio búí le? Ìnén làa wo so yí wó yilera dà-kéní á yí sáráa le? Le dání na wa lá so yínón dà-kéní le?

19 Bio wa bíá ho vūahú yi ɓueé bó hen, jún-sī mi wee leéka le wa wee bío sī waten yi. Èé ká ɓueé. Wa bíá mu le Dónbeenì yahó wa páaníló là a *Krista bio yi. Wán zàwa lè wán hínni na á ï wa làa sòobéé, wa wee bío bún búenbúen bèra a na mi jàa va lè mí yahó le Dónbeenì wōhú wán. 20† I zána à ï ɓuee yí mia ká mi yí ka làa bio á ï wee leéka, ká ìnén òèn yí ka làa bio á minén wee leéka. ï zána le jún-sī á ï ɓuee yí mia ká mi wí hã fio yi, á wee dí le yandee làa mín, á sīa wee cì mín yi, á wee penka làa mín ká mi ì là mín, á wee jùu mín ká mi ì yòoní miten, á yú bio na à mi wé. 21† I zána le ká ï ɓuara mi cón, à wán Dónbeenì díá à hã nìyio dí mi mi bio yi. ï zána à ï ɓuee mi mia à wá mi bio yi, lé bio á bíá fù wi mu bè-kora wéró yi á yí yèrèmaa mí yilera lè mí wárá, á pá wi ho hã-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà wéró yi. ï zána à ï

† 11:33 Mi loí Bè-wénia vūahú 9.25

buee yí ba ká ba pá wee wé mu bìo na yí se
lè mí síwà búenbúen.

13

O Poole mónđen zéení là a tɛɛní bìo

¹ Bìo á ì buen mi cón kà á wáa à wé ì
buenló cúa-tìn ní. Mu túara kà sí: «Mu bìo
búenbúen á wa à lén yìo ba seéràsa nùwā
jun tàá nùwā tìn bè-bíonii wán.» ² Mu cúa-
jun ní na á ì buara mi cón, á ì jà bìa wee wé
mu bè-kora làa bìa ká búenbúen zeñ wán.
Bìo á ì wāa khèra làa mia bìo kà wán, á ì
wiokaa wee jì mi zeñ wán le ká ì khí bínia
buara á nì woon ní máa lé ho béró yi. ³ Mì
wì à mi zūn wéréwéré le o *Krista wee ò
tìn wán à bíoráa. Àwà! Á mi zūn mu le o
Krista yínó yí dà mì tíahú. Ì wee jì mi zeñ
wán, o ò zéení mí pànká làa mia. ⁴ O búéeró
ho *kùrùwá wán ó o zéení le mí lé o yídà
bún bon, ká hā làa na kà wán ó o yìo wì lua
le Dónbeeni pànká yi. Warén páaníló làa wo
bìo yi á wa mún lé ba yídàwa bún bon. Èe ká
wa màhá wee jì mi zeñ wán: Le Dónbeeni
pànká yi á warén làa wo yìo á à wé lua mì
tíahú!

⁵ Mì loñ miten à dándá miten miten, à zūn
le mì dó mì sīa o Yeesu Krista yi. Mì so yí zū
le o wì mia le? Nún-sī á mì loñna miten mōn
à mì yí ka làa bún! ⁶ Èe ká ì láa mu yi le mì
zū le warén bán zéení le wa dó wa sīa wo
yi. ⁷ Wa wee fìo le Dónbeeni yi bèra a na à
mì wé yí wé mu bè-kora. Èe ká wa màhá yí
máa wé mu à zéeníná le warén á sée wì yi.
Wa wee wé mu bèra a na à mì wé wé ho tūiá
poni bìo mì dòn, hàrí ká wa bìo búenbúen
ka le mu jii yí sú. ⁸ Wa yí dà máa kán ho tūiá
poni, bìo bon bún mì dòn lé bìo wa dà wee
wé. ⁹ Mu bon, wa wee zàmaka bìo á warén lé
ba yídàwa, à minén pànká wì bìo yi. Bìo wa
wee cà wa fìoró yi lé à mì wé ba nùpua na á
wékheró bìo yí máa mì léé yi. ¹⁰ Bìo nōn á ì
fèra wee túarāa ho vūahú mu ù na mìj lée
bèra a na ká ì khí bueé òn mia à ì yí òn ho
pànká na ó o Nùhúso nōn mì wán à zaráa
làa mia. Mu bon, le Dónbeeni yí nōn ho mì
à ì yáa mia, ká lée bèra a na à ì séení mia à
mì siadéro le yi va làa yahó.

¹¹ Wán zàwa le wán hínni, mì le mì sīa wa,
à siadéro le Dónbeeni yi va làa yahó. Mì wé
hení mín sīa à jii-cúa wé dà-kéní à kéí mín

wán làa héerà. Á le Dónbeeni na wa wen á
wee na ho héerà ba nùpua yi á à kéí làa mia.

¹² Mì tɛɛní mín yi sese lòn nu zàwa. Bìo bìo
sà le Dónbeeni yi hen búenbúen wee tɛɛní
mia. ¹³ Le wa Nùhúso Yeesu *Krista sāmū,
lè le Dónbeeni wamini, lè le Dónbeeni Hā-
círí páaníló làa wen, à kéí le mì búenbúen.

* 13:1 Mì loñ Lándá zéenílò vūahú (Deutéronome) 19.15

Ho vūahú na ó o Poole túara non
ho
Kalasii
kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró nùhú

Ho vūahú mu lé o Poole túara ho non ho Kalasii kòhú kèrètíewa kuure yi. Bio ó o yánkaa buera le Dónbeeni bín-tente bín, á ba nùpua búí dó mí sīa o Yeesu yi (Bè-wénia 16.6).

Ba búí ló buée bía le bia yínón ba *zúí-fūwa ko ba kúio míten làa bio ho làndá bōráa mu. Ó o Poole túara ho vūahú non ba yi le ba yí bè hón kàránlò so yi, lé bio ho yí héhaa là a Yeesu *Krista bín-tente. O bía le bio ba dó mí sīa o Yeesu yi, lé bün te bio ba térénnanáa le Dónbeeni yahó, ká yínón bio ba bò ho làndá yi. O Poole nín-yání zéénia bio ó o Yeesu yánkaa vonnáa wo ó o wó a tonkaro (1-2).

O Poole ñin le Dónbeeni vōn-kíá wán á zéénia le yia dó mí sīi o Yeesu yi, á wón ñ kàní, ká yínón ba zúífuwa làndá bèró lé bio ò kàní òanso (3-4).

Ho vūahú lii véení ó o bía le ba ko ba bua miten lòn nùpua na wi miten bio síi. Ba ko ba díá le le Dónbeeni Hácírí dí ba yahó, á ba á yí le mukōn-fínle, á mún ñ wañ mín (5-6).

Le tēení

¹ Inén Poole lé o Yeesu *Krista tonkaro. Mu yínón nùpua wó mi là a tonkaro, á ñ mún yí ñin ñi woon wán á wóráa wo. Mu lé o Yeesu Krista là a Maá Dónbeeni lé bia tonkaa mi, lerén Dónbeeni mu na vèénia wo léra ba ñ-hía fíahú. ² Mu lé inén lè wán zàwa na làa mi páanía wi búenbúen lé waréñ wee túa ho vūahú na ká á à ña minén kèrètíewa kuio na wi ho Kalasii kòhú yi.

³ Le wán Maá Dónbeeni lè wa Núhúso Yeesu Krista à wé mí sāmū làa mia, à na ho héerà mia. ⁴ O Krista tà non míten á wó wa bè-kora séndíaró muini yia, á káníanáa wen ho zuia dímjíá kohó na kà níi yi. Lé ká síí ó o Krista wóráa wán Maá Dónbeeni síi bio, ⁵ wón na ho cùkú bio sà yi há lúlúio na jii mia yi. *Amiinal

Le Dónbeeni bín-tente lée dà-kéni mí dòn

⁶ Bio mi pá le Dónbeeni na von mia o *Krista sāmū pánká yi à mi yèrémáa bò bín-tente veere na bio yí bon yi fuafua bēntín lée bio na và mi làa sòobée. ⁷ Mu yí máa zéeni le bín-tente búí bínia wi, bùeé! 'Ba nùpua búí lé bia wee lúnka mi yilera, á wi ba yèrémá a Krista bín-tente. ⁸ Áwa! Ká a búí, tàá warén wa beere, tàá wáyí tonkaro búí kúí buée buera bín-tente búí na wi mí dòn làa ño á warén buera non mia, à wón òanso à há dánkáa yí. ⁹ Wa bía mu, á ñ pá bínia wee bío mu: Hen ká a búí ló buée buera bín-tente na wi mí dòn làa ño mi tà bio, à òanso à há dánkáa yí. ¹⁰ Áwa! Á mi so wee léeka le ñ wi à ba nùpua tà ñ bio lée, tàá lé le Dónbeeni? Lé ba nùpua á ñ so wi à ñ bio wé sí yi le? Ká mu lé à wé à ñ bio wé sí ba nùpua yi, se ñ lá máa wé Krista ton-sá.

Bio ó o Núhúso vonnáa o Poole wó là a tonkaro

¹¹ Wán zàwa lè wán hínni, le ñ bío bio ká na mia: Le Dónbeeni bín-tente na á ñ buera non mia á yí ló nùpue cón. ¹² Á le mún yínón dèe na á ñ yú nùpue búí cón, tàá dèe na ó o búí kàrána làa mi. Le bín-tente na á ñ wee bue lé o Yeesu *Krista mí beere lé yia zéénia le làa mi. ¹³ Mi yàá ná bio á ñ kuio lá cannáa ba *zúífuwa làndá bèró yi. ñ lá wee jíní le Dónbeeni nìpomu sánia làa sòobée, á wi à ñ búe mu nùhú. ¹⁴ Ba zúífuwa làndá bèró á ñ lá henia bio po wa ninzàwa na ká. Á bio á wán maàwà bò henia á ñ lá wee là heere á po ba nùpua na ká. ¹⁵ Èe ká le Dónbeeni màhá fèra léra mi bàrá mí dòn ká ñ yàá ñin yí ton. Le sāmū na le wó làa mi lé bün bio yi á le vonnáa mi. ¹⁶ Le zéénia mí Za Yeesu bio làa mi, à inén bèn bíní zéeni mu làa bia yí zū le Dónbeeni. Á ñ dèénia hínon wà à ñ yí túara nùpue yi làa bio á ñ wé. ¹⁷ ñ yàá yí van ho Zeruzaleemu á yí vaá mōn mín làa bia wó a Yeesu tonkarowà ló mi, á ñ wà van ho Arabii kòhú, á ñin bín bínia buararàa ho Damaasi lóhó yi. ¹⁸ Lúlúio bio ñin búnn mōn á ñ wà van ho Zeruzaleemu á vaá zūna a Sefaasi, á wó há wízoní píru hònú bín làa wo. ¹⁹ O Yeesu tonkarowà na ká ó o búí á ñ yí mōn ká yínón o Núhúso bàn za Zaaki. ²⁰ Le Dónbeeni lé ñ sèéràso, bio á ñ wee túa á à na mia ká yínón sabéré. ²¹ Bún mōn á ñ wà van ho Siirii lè ho Silisii kána yi. ²² Èe ká ho *Zudee kòhú kèrètíewa kuio màhá lá ñin yí mōn mi. ²³ Bio ba ná mí dòn lé bio ká: «Yia lá wee jíní na

sánia lé wón wáa wee bue le siidéro bio na ó o lá wi ò o búe jùhú». ²⁴ Á ba wee khòoni le Dónbeeni i bio yi.

2

O Poole lè ba tonkarowà na ká

¹ Lúlúio píru náa bún món á ìnén là a Baanabaasi bò mín yòora ho Zeruzalemu. Ì mín fó a Tiite bòráa.

² Ì tà yòora ho Zeruzalemu, lé bio le Dónbeeni zéenia mu làa mi le ì wé mu. Ì yòò dòn, á ba kèrétíewa ya-díwá mí dòn lé bia á ì zéenia le bín-tente na á ì wee bue na bia yínón ba *zúifúwa yi bio non yi. Lé bio á ì lá yí wi à ho tonló na á ì sá khiina, làa hia á ì lá lan wee sá hā làa na kà wán à wé ton-káamáa.

³ O Tiite lé o kereeki nni, à ba yàa pá yí kíkáa wo yi le o bè ho *kúiiro landá yi. ⁴ Ká ba búu na le mí lé wán zàwa à mu jòn yí bon, á sá miten zon wa tiahú, à loñ bio ó o Yeesu *Krista wó á wa wiráa waten, bèra a na ba yèrémá wen wé lè ho landá wobáani.

⁵ Èe ká wa màhá yí tà yí non mu ní ba yi húuu, bèra a na à le bín-tente tuiá poni keñ bín mi bio yi.

⁶ Ba kèrétíewa kuure ya-díwá (bio ba karáa bio yí ciran mi, le Dónbeeni yí máa hueeka núpua mín yi), ba ya-díwá mu á yí kíkáa mi le ì bini bè bio búu mi wán. ⁷ Ba yàa zūna le le bín-tente bue naló bia yínón ba zúifúwa yi bàn tonló á le Dónbeeni kàrà-fáa mi làa bio le kàràfáaraa ho o Piere yi le o bue le na ba zúifúwa yi. ⁸ Mu bon, yia wó ó o Piere lé o Yeesu tonkaro ba zúifúwa cón, lé wón mín wó á ì lé o Yeesu tonkaro bia yínón ba zúifúwa cón. ⁹ O Zaaki, là a Piere là a Zān, bán na ba wee lá lòn bòròbòròwa na buan ba kèrétíewa búenbúen kuure dínia á zūna le lé le Dónbeeni jè mí sáamu á kàràfáa ho tonló mu mi. Lé bún non á ba dá mí níni ìnén là a Baanabaasi yí á wa tēenia mín yi, à zéeni le ba tà wa bio, le ba léé dà-kéni làa wen. Á wa le warén ñ va làa bia yínón ba zúifúwa cón, ká barén èn ñ va làa bia lé ba zúifúwa cón. ¹⁰ Bio ba cà wa cón séenia, lé à wa wé pa ba kèrétíewa kuure ni-kenhia bio. Á ì èn sòobáa iten bina wéró yi.

¹¹ Ká pàahú na ó o Piere buara ho Antiosi lóhó yí, á ì zéenia o wékheró làa wo ba búenbúen yio yi. ¹² Mu bon, pàahú na ba núpua búu na là a Zaaki zū mín ñ yí buara,

ká a Piere mu wee páani dí lè wán zàwa na yínón ba *zúifúwa. Ká pàahú na á bán núpua so buéé dòn yi, ó o khú á yí máa dí làa ba, lé bio ó o zána ba kèrétíewa na wee hení ba zúifúwa landá bio. ¹³ Wán zàwa kèrétíewa na lé ba zúifúwa mín zon o Piere mu bio yi. Hàri o Baanabaasi ba yàa pá cá dó mu yi. ¹⁴ Èe ká pàahú na á ì mōn à ba varáa yí téréna à héha lè ho tuiá poni na le Dónbeeni bín-tente le mu koráa, á ì bia làa wo wán zàwa búenbúen yio yi ká síi: « Ìnén na lé o zúifú à ù wee bua iten làa bia yínón ba zúifúwa bio síi à ù día mu zúifúmu, á dà à wé kaka à kíkánáa wán zàwa na yínón ba zúifúwa yi le ba bua miten lè ba zúifúwa bio síi? »

Bia le ba zúifúwa làa bia yínón ba kánfílo bio

¹⁵ Warén na lé ba *zúifúwa tonnáa, wa yí mà yí dó bán bè-kora wérowà so na yínón ba zúifúwa jii. ¹⁶ Èe ká wa màhá zū le mu yínón o *Moyiize landá bèró wee wé ò o núpue térénnáa le Dónbeeni yahó, ká lé bio á ñanso dó mí síi o Yeesu *Krista yi. Lé bún non á wa dóráa wa sīa o Yeesu Krista mu yi á à wéráa ba núpua na téréna bio wa dó wa sia wo yi bio yi, ká mu yínón bio wa bò ho landá yi. ¹⁷ Ká warén wi à wa téréni le Dónbeeni yahó o Yeesu Krista pánká yi, à lé bún tín biniá wee wé wen lè ba bè-kora wérowà, se bún so wee zéeni le o Krista wee sá na mu bè-kora yi le? Búeé dé! ¹⁸ Mu bon, hen ká ì yèrémáa bò ho landá na á ì pá día yi, se bún wee zéeni le ì sínia ì jùhú iten.

¹⁹ Ho landá bio dání yi, á ì ka lòn núpue na húrun. Á lé horén landá mu jòn mín wó mu. Bún wó bèra a na à ì ñan keñ le mukāni yi le Dónbeeni bio yi. Ì ka lòn núpue na páania búaa ho *kùrúwá wán là a Krista. ²⁰ Ì mukāni wi bún bon, ká ì wáa yí te iten, o Krista mi bæere lé yia wi mi. Le mukāni na á ì wi yi hā làa na kà wán á ì wi yi ì siidéro o Krista yi bio yi, wón na wara mi, á tà non miten ì bio yi. ²¹ Ì yí dà máa pí le Dónbeeni sáamu na le wó làa mi bio. Mu bon, hen ká mu lá lé o Moyiize landá lé hia wee wé ò o núpue téréni le Dónbeeni yahó, se o Krista húrun káamáa.

3

Ho Kalasiisa bónbúmu bio

¹Èee! Kalasii kǎhúsa, mi so lée bǎnbúwá le? Yia khà mia vínía lée wée? O *Krista na búaa ho *kùrúwá wán bio ñon zéénia làa mia wéréwéré. ²Ì ò tùa mia làa bio dà-kéní: Bio mi yú le Dónbeeni Hácírí so lé bio mi tíira ho làndá jii lée? Bùée! Mu lé bio mi dó mi sía le Dónbeeni bín-tente na mi já yi.

³Mi bǎnbúra vaá bó búñ yi le? Mi búakáa le le Dónbeeni Hácírí, á lé hã laa na kà wán á mi wi mi ñin mi kùrú pánká wán le? ⁴Bio sá mia búenbúen so lée káamáa le? Bùée! Mu yí dà máa wé káamáa. ⁵Mi wa loñ lon! Hen ká le Dónbeeni wee na mí Hácírí wen, á wee wé ho yéréké biowa mi tíahú à le so wé mu lé bio mi wee bè o *Moyiize làndá yi lée, tàá lé bio mi dó mi sía le bín-tente na mi já yi?

Le Dónbeeni wee wé ò o ñupue téréen le yahó

⁶Bio ó o *Abarahaamu bio wóráa lé bio kà: «O dó mí sii le Dónbeeni yi, lé búñ non le càtfo wo là a ñupue na téréenna le yahó.»*

⁷Àwa, mi wáa zúñ bio kà: Bìa dó mí sía le Dónbeeni yi bán lé bìa lé o Abarahaamu za-wa. ⁸Mu fèra túara le Dónbeeni bíoni vūahú yi le bìa yínón ba *zúifūwa á le Dónbeeni ì wé á ba à téréen le yahó ba siadéro le yi bio yi. Le bín-tente fèra túara a Abarahaamu dání yi á bía non wo yi: «Le Dónbeeni á à ñin ùnén wán á à wéráa mu bè-tentewá lè hã siíwá búenbúen.»[†]

⁹Àwa, á bìa dó mí sía le Dónbeeni yi á le è wé le mu tentemu là a Abarahaamu mu bio síi. ¹⁰Mu bon, bìa wi ba bè ho làndá yi à kánínáa á hã dánkáa á à yi. Mu túara le Dónbeeni bíoni vūahú yi kà síi: «Le o ñupue na yí máa bè bio túara ho làndá vūahú yi búenbúen féee à tíí jii à dánkání.»[‡] ¹¹Mu lée kénkén, ñupue yí dà máa téréen le Dónbeeni yahó ho làndá na á ñanso bò yi bio yi, lé bio mu túara le Dónbeeni bíoni vūahú yi le «yia téréenna le Dónbeeni yahó bio á ñanso dó mí sii le yi bio yi, wón á à keñ le mukāni binbirí yi.»[§]

¹²Ho làndá bèró bio yí cèéra le siidéro le Dónbeeni yi. Ká yia màhá wee bè bio ho làndá bò henía yi à tíí jii, wón yio á à wé lua ho pánká yi. ¹³Hã dánkáa na là ña wa júná yi ho làndá bio yi ó o *Krista fó bò mítén wán wa lahó yi, á wa wi waten. Lé

bio mu túara: «Le yia búaa le búeení wán à dánkání.»* ¹⁴Bún wó bèra a na à mu bè-tentewá na le Dónbeeni dó mí jii le mí ì wé là a Abarahaamu à bènben dā bìa yínón ba zúifūwa ba páaníló là a Krista bio yi, à wa yí le Dónbeeni Hácírí na le dó mí jii le mí ì na, wa siadéro le yi bio yi.

Ho làndá lè le jii déro bio

¹⁵Wán zàwa lè wán hínni, mi wa héha mu lè ba ñupua bio. Mu bio na ó o ñupue le mí ì wé na ó o tiara bàrà, ká mu héhaa lè ho kǎhú làndá, á ñupue yí dà máa yèrèma mu. ¹⁶Lé kà síi le Dónbeeni dó mí jii non o *Abarahaamu là a nonkāni yi. À mu ñon lé o Abarahaamu làa yia nonkāni can wo yí á bio le Dónbeeni dó mí jii le mí ì wé bio sã yi. Mu yí túara le: «Làa bìa nonkāni can wo yi», à wáa keñ lè hã boo. Mu túara le Dónbeeni bíoni vūahú yi le: «Yia nonkāni can fòn», wón na lé o *Krista. ¹⁷Àwa! Á ì wáa wee bio bio kà: Le Dónbeeni bio na le le mí ì wé na le dó mí jii bio yi wó á ho làndá na buara hã lúliúio khíi-náa làa bóni làa píru le jii déro mu món yí dà máa khíni yi, tàá máa yèrèma le. ¹⁸Mu bon, ká hã kía wee yí le Dónbeeni cǎn ho làndá bèró pánká yi, se hã bio wáa yí ló bio le Dónbeeni dó mí jii le mí ì wé yi. Á mu ñon lé bio le dó mí jii le mí ì wé á le ñin wán wóráa mí sáamu là a Abarahaamu.

Ho làndá bèró bàn júhú

¹⁹Àwa, á lée webio non le Dónbeeni bòràa ho làndá? Le bò ho bèra a na ba ñupua wé zúñ mí wékheró fúaa ho pāhú na á yia khíi te o *Abarahaamu yi buée ton. Lé orén bio yi á le Dónbeeni dó mí jii. Le Dónbeeni tonkarowá na ho wáayi le bìa zéénia ho làndá. Ká a ñupue búí lé yia mu ñin wán wóráa. ²⁰Ká mu lée ñupue ñi-kéní le mí ì wé mí bio, se o màkóo máa keñ yia o ò ñin wán yi. À le Dónbeeni dén màhá lé lerén mí dòn, á le dó mí jii non. ²¹Àwa! Bún so wee zéení le ho làndá làa bio le Dónbeeni dó mí jii le mí ì wé yí máa tà mín yi le? Bùée, hen ká làndá búí lá dà wee na le mukāni ba ñupua yi, á hón làndá so pánká yi, á ba lá dà à téréen le Dónbeeni yahó. ²²Ká le Dónbeeni bíoni

* 3:6 Mi loñ Bio júhú búeení vūahú (Genèse) 12.3 † 3:8 Mi loñ Bio júhú búeení vūahú (Genèse) 12.3 ‡ 3:10 Mi loñ Làndá bio zéeníló vūahú (Deutéronome) 27.26 § 3:11 Mi loñ Habakuuki vūahú

2.4 * 3:13 Mi loñ Làndá zéeníló vūahú (Deutéronome) 21.23

vūahú yi á mu bía le mu bè-kohó pànká wi ho dímjná nùpua búenbúen wán, bèra a na à bio le Dónbeenì dó mí jii le mí ì na bia sia dó le yi à bio sǐ ǎa yi ǎa siadéro o Yeesu Krista yi pànká yi.

Hā kǐa na le Dónbeenì dó mí jii le mí ì na wen

²³ Sáni à le siidéro o *Krista yi pàahú dā, à wa ka lè wa wi ho kàsó yi ho làndá nǐ yi, á pannáa ho pàahú na le Dónbeenì ì wé á wa à zūn dén siidéro so. ²⁴ Ho làndá lé hía wó wa paro fúaa o Krista búenlò, bèra a na à wa téréen le Dónbeenì yahó wa siadéro o Krista mu yi pànká yi. ²⁵ Hā laa na kà wán á le siidéro o Krista yi pàahú dōn, wa bio wáa bǐnía mía o paro mu nǐ yi.

²⁶ Mu bon, mi búenbúen lé le Dónbeenì zàwa mi siadéro o Krista yi bio yi. ²⁷ Minén búenbúen na ho *bátémù wó á mi páanía là a Krista á wáa ka lè mi zǎ a Krista mu. ²⁸ Hueekaró wáa mǐa ǎa *zúifúwa làa bia yínoñ ǎa zúifúwa pàahú. Hueekaró mía ǎa wobáani làa bia wi mítén pàahú, hueekaró mía báawa làa háawa pàahú, lé bio mi búenbúen lée dà-kéni mi páanílò là a Yeesu Krista bio yi. ²⁹ Ká mi bio sǎ a Krista yi, se mǐ wáa lé o *Abarahaamu mǎnmanía. Á hā kǐa na le Dónbeenì dó mí jii le mí ì na a yi á bio ò sǐ mia.

4

Mu wobámu lè ho keñ mítén bio

¹ Bio kà lé bio á ì wi à ì zéeni: Pàahú na ó o kǐa ǎanso lé o háyónza yi, ó orén là a wobá-nii á hueekaró mía pàahú, hàrǐ bio mu bio búenbúen sǎ a yi mí cúee. ² Èe ká ǎa nùpua búí lé bia màhá wee loñ orén làa bio sǎ a yi yi, à paráa ho pàahú na á ǎan maá bàrá. ³ Pàahú na warén mún hǐa ka lòn háyúwá, á wa lé ho dímjná biowa wobáani.

⁴ Ká ho pàahú na le Dónbeenì bàrá á dōn, á le tonkaa mí za ó o buée ton o háa yi. O buan mítén làa bio ó o *Moyiize làndá bòráa mu. ⁵ O buara buée wó bèra a na à bia lá wee bè ho làndá yi keñ mítén, á mún wó wen lè le Dónbeenì zàwa. ⁶ Mu bon, mi lé le Dónbeenì zàwa. Lé búin non le dó mí Za Hácǐrǐ wa sia yi, òo wee wé à wa dàñ ve le pǎnpǎn le: «Abaa.» Mu kúará le: Ì Maá. ⁷ Áwa, á fo wáa

yínoñ wobá-nii, fo lé le Dónbeenì za. Á bio fo lé le za, á le kǐa na bio sǎ le zàwa yi, á le mún ò na foñ.

O Poole yilera lunkaa ho Kalasiisa bio yi

⁸ Bio mi yánkaa yǐ zū le Dónbeenì, á mi wee sǎ lòn wobáani à na hā dofiina na yínoñ le Dónbeenì yi. ⁹ Èe ká hā laa na kà wán á mi zū le Dónbeenì. Bio yáa here lé bio le zūna le mi bio sǎ mí yi. Àwa! Á mu wó kaka á mi bǐnía bò búin biowa so na pànkáwá mía, á bio júhú mía yi? Mi wi mi bǐnǐ wé mu biowa mu wobáani le? ¹⁰ Hā wizooni búí, lè hā piina búí, lè hā pǎnna búí, lè hā lúlúio búí á mi wee hení bio dà, ¹¹ Ì zána à ho tonlò na á ì sǎ mi bio yi à wé káamáa.

Le bín-tente zúkúsa

¹² Wán zàwa lè wán hínni, ì wee fio mu mi cǎn, mi wé lè ì bio síi. Ìnén so yǐ wó ìten lè mi bio síi le? Mi yǐ wó bio na yǐ se làa mi. ¹³ Mi zū le mu wámú lé bio non á ì dínnáa mi cǎn á nín-yání bueraráa le bín-tente non mia. ¹⁴ Mi lòn bio ì wámú bio yi. Mi lá dà à pí ì bio, ká mi yǐ wó mu. Mi buan mi lòn Dónbeenì wáyí tonkaro. Mi yáa buan mi là a *Krista Yeesu bio. ¹⁵ Mi sí-wee na fù dén bio wó kaka? Mu bon, ì láa mu yi le ká mi lá dà à khúaa mi yio á à na mi, se mi wó mu. ¹⁶ Lé ho túia poni na á ì wee mǐ na mia bio yi á ì wóráa mi zúkúso le? ¹⁷ Ba nùpua mu here mi sǎ, ká hā yilera na màhá wi ǎa yi mi dánǐ yi á yǐ se. Ba wi ǎa khee mia làa mi ká ǎa wé à mi yèrémá hení ǎarén bio. ¹⁸ Ká a nùpue here mu bio na se sǎ, se mu se. Ká a wee wé mu hā pǎnna búenbúen yi, se mu se, ká mu yǐ wé pàahú na á ì wi làa mia mí dòn. ¹⁹ Ì zàwa, ì wíokaa lò wee be mi bio yi lòn háa na wee te bio síi, fúaa bio mi lá a Krista ferenkóomu. ²⁰ Mu òntǐn lá à wé sí mi à ì keñ mi nisánǐ, à yèrémá ì bionǐ bíoró à bíoráa làa mia. Lé bio á ì yilera yáara mi bio yi.

O Akaare là a Sara bio

²¹ Mi bío lon! Minén na wi mi bè ho làndá yi, mi yǐ já bio ho bíá le? ²² Mu bon, mu túara ho *làndá vūahú yi le «o *Abarahaamu yú ǎa zàwa búaa jun. O yà-kéni ó o yú là a Akaare na lé o wobá-hǎnni,

* 4:22 Mǐ loñ Bio júhú búeení vūahú (Genèse) 16.15; 21.2

ká yia so ó o yú lè mín háa Sara.»²³ O za na ó o wobá-hánii ton, wón ton héhaa lè ba nùpua sia bio. Ká a za na ó o yú lè mín háa wón ton le Dónbeeni jii déro pànká yi.²⁴ Bìo bía kà bàn kúará binbirì wi: 'Ba háawa nùwā jun mu bìo wee zéeni le páanii cúa-nun na le Dónbeeni bò. Le nín-yání páanii bò ho pàahú na le Dónbeeni non ho landá yi le Sinayii búee wán. Dén páanii so zàwa lé ba wobáanii làa bìo ó o wobá-hínzoró Akaare zàwa lé ba wobáanii bìo síi.²⁵ O Akaare bìo wee zéeni ho Sinayii búee na wi ho Arabii kòhú yi bìo. O bìo mún wee zéeni ho Zeruzaleemu na há làa na kà wán bìo, hón na lè mí zàwa lé ba wobáanii.²⁶ Ká ho Zeruzaleemu na ho wáayi hón wi mítén. Lé horén lè wàn nu.²⁷ Mu bon! Bìo kà lé bìo túara le Dónbeeni bíoni vūahú yi:

«Ūnén na yí dà máa yí za,
wéé ū síi.

Ūnén na yí zūna a za teró via,

wé zèeka lè le sí-wée.

Mu bon, o háa na ba pá día

zàwa boo po a háa na bàn báa wi.»[†]

²⁸ Minén wàn zàwa lè wàn hínni, mí lé le Dónbeeni jii déro zàwa là a *Izaaki bìo síi.

²⁹ Ká ho fù lè ho yahó ó o Abarahaamu za na ton héhaa lè ba nùpua sia bìo á wee beé yia ton le Dónbeeni Hácírí pànká yi lò. Lé bún mu pá karáa há làa na kà wán. ³⁰ Èé ká léé webio túara le Dónbeeni bíoni vūahú yi?

«Día le o wobá-hánii lén lè mí za. Lé bìo ó o wobá-hánii za yí ko ò o leé há kía yi là a háa na wi mítén za.»[‡] ³¹ Àwa, wàn zàwa lè wàn hínni, wa yínóni wobá-hánii zàwa, ká wa lé o háa na wi mítén zàwa.

5

O Krista wó á wa wi waten

¹ O *Krista léra wa júná bèra a na à wa keñ waten binbirì. Á mí cén ca vīnvīn. Mí yí bīnī yí díá mítén mu wobámu níi yi. ² Ūnén Poole wee bío le ká mí wee *kúio miten, se o Krista bìo júhú wáa bīnía mía mí cón. ³ Ī wi à ĩ pá bīnī wíoka bío mu na mia: Nùpue léé nùpue na bīnía kúio miten ho *landá bìo yi ko ò o bè ho landá mu búenbúen yi à tíí jii. ⁴ Minén na wi à le Dónbeeni wé mia lè ba nì-térénnia ho landá na mí wee bè yi bìo yi, mí là a Krista fáara mín yi. Mu sáamu na ó o wó

làa mia á mí vīnía. ⁵ Ká warén bán wee ònóni le Dónbeeni Hácírí pànká yi bìo wa à térén le yahó wa siadéro le yi bìo yi. ⁶ Mu bon, bìa páania là a Krista cón, á bìo here yínóni à ū kúii tàà à ū yí kúii. Ká bìo here lé ū siidéro le Dónbeeni yi na wee mí le waminì wára na fo wee wé yi.

⁷ Minén na lá wee va lè mí yahó sese, lé o yén hò mia le mí yí bīnī yí bè ho túia poni yi? ⁸ Bìo hò mia ká yí ló le Dónbeeni na von mia yi. ⁹ Mu ka lè le ja-fi-za dèe na ká le dó mu dūmu yi kha à mu búenbúen lé. ¹⁰ Èé ká ĩ láa mia, á dó ĩ síi o Nuhúso yi le bìo mí wee leéka máa keñ mí dòn lè ínén bè-leékani. Ká yia màhá kúaa mia mín yi hàrì ò o keñ kaka, ó o júhú á à sí.

¹¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, ká ínén lá bīnía wee káran ba nùpua le ho *kúiiro léé bìo na ko, á léé webio non á ba tīn lá wé le jīnīnāa ĩ sánia? Mu bon, ká ĩ láa wee wé bún, se o Krista húmú ho *kùrúwá wán bìo lá máa kánká ba nùpua. ¹² Àwa! Le bìa wee kúee mia mín yi wáa búe mí bámu júhú kènkèrèkè le wa loñ!

Mí wé día le le Dónbeeni Hácírí dí mí yahó

¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, le Dónbeeni von mia à mí keñ miten, èé ká mí màhá yi bè bún yi à wé wéráa bìo mí sia wee vá yi na yí se. Mí wé sá na mín yi lè le waminì. ¹⁴ Mu bon, o *Moyiize landá búenbúen jii tun le bíoni na kà yi: «Wañ mí nínza làa bìo á ūnén ū beere waráa ūten bìo síi.»^{*} ¹⁵ Èé ká mí wee bóonika mín yi, á wee fi mín yi, à mí zūn mu le lé minén mí beere wee yáa mín.

¹⁶ Ī wáa à bío bìo kà à na mia: Mí día le le Dónbeeni Hácírí dí mí bìo búenbúen yahó. Lé bún ñ na ká mí máa bè bìo mí sia wee vá yi na yí se yi. ¹⁷ Bìo há sánia síi wee vá yi na yí se lè le Dónbeeni Hácírí wee fi. Á le Dónbeeni Hácírí mún yí máa tà bìo ó o nùpue síi wee vá yi. Mu mí bìo jun yí máa tà mín yi. Lé bún non á mí yí dà máa wé bìo mí le mí ĩ wé. ¹⁸ Ká mí wee día à le Dónbeeni Hácírí dí mí yahó, se mí bìo wáa mía ho landá níi yi.

¹⁹ Bìo wa sia wee vá yi na yí se á wee mí wéréwéré. Mu lé ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí síwá, lè há nìyi-wára. ²⁰ Há wónna

† 4:27 Mí loñ Ezayii vūahú 54.1 ‡ 4:30 Mí loñ Bìo júhú búeení vūahú (Genèse) 21.10 * 5:14 Mí loñ Levii nùwā vūahú (Lévítique) 19.18

hālól, lè mu nín-símú wéró. Ho jinmínló, hā fio lè le yandee. Le sī-kihuaarè, ho penka làa mín, ho máa jí mín yi à sanká mín lè hā kuio. ²¹Hā yìo na wee lé mí ninzàwa bìo, ho ja-junló, ho dándínló, lè mu bàn síiwa. Bìo á ì bíá nòn mia lè ho yahó, lé bún á ì pá wíokaa wee bío ò na mia: Bìá wee wé hñn wára so búenbúen lahó mia le Dónbeeni béeni dfiní.

²²Bìo le Dónbeeni Hácírí wee wé à mu keñi o nùpue yi lé bìo kà: Mu lé le waminì, le sī-wee, ho hээрà, le yi jilól, le hii wéró, le sī na se, le sīdéró le Dónbeeni yi, ²³Ho wayiró, ho dàñ miten bua yi. Bún bìowa so búenbúen á ho làndá yí pá bìo. ²⁴Bìá bìo sà a *Krista yi bán ka lè ba búaa bìo ba sīa wee vá yi lè mí síwà na yí se ho *kùrùwá wán. ²⁵Bìo le Dónbeeni Hácírí nòn á wa yìo wi luaráa, à mi le wa díá waten à le Hácírí mu dí wa bìo búenbúen yahó. ²⁶Mí yí le wa wé yòdoní waten, à wé yí cà hā bíoní làa mín, à yìo wé yí lé mín bìowa.

6

Mí wé tà séení mín

¹Wàn zàwa lè wàn hínni, ká a búí mi zù yi ò o wee wé mu bìo na yí se, à minén na le Dónbeeni Hácírí dú yahó à bàrá a ho wā-tente wán. Èe ká mi màhá wayii miten à wéráa mu. Ká minén na wee wé mu cén pa miten bìo, à yí díá à minén mi beere bñí wé mu bè-kora. ²Mí wé séení mín à láráa mín jùn-sèró. Ká mi wee wé ká, á mi ì bè o *Krista làndá yi á à tíí jii. ³Ká a búí wee leéka le minén bìo núhú wi ò o yàá yínón dèe, se o wee khà miten. ⁴Le mi nì-kéní kéní wíoka loñ bìo minén mi beere wee bua lè miten, á mi ì mi bìo mi dà à wéé mi sīa bìo yi miten dání yi, ká mi máa tèe miten là a búí. ⁵Mu bon, mi lè mí nì-kéní kéní wára na mi wee wé bìo ciran mia. ⁶Le yia ba wee kàrán lè le Dónbeeni bíoní wé lén bìo ó o wee yí búenbúen búí à hā làa yia wee kàrán wo. ⁷Mí yí khà miten. Le Dónbeeni yí máa zuaí yi. Bìo ó o nùpue dù lé bún ó o ò lá. ⁸Yia wee ò bìo sī hā sánia yi wón bìo khíi yáa. Ká yia wee ò bìo sí le Dónbeeni Hácírí yi, ò ò yí le mukàni na máa vé. ⁹Mí yí le wa tèe wa bàra mu bè-tentewà wéró yi. Mu bon, ká wa yí khú mu wéró yi, á wa khíi lá bìo wa dù ho pàahú na mu ko yi. ¹⁰Lé bún te mu á pàahú léee pàahú na wa yú mu bàn ní yi,

à mi wa wé wé mu bè-tentewà lè ba nùpua búenbúen, sònkú bìá dó mí sīa le Dónbeeni yi lè warén bìo.

Móndén tèníní

¹¹Mí loñ ho túaró na kà bùaakaró. Lé ìnén lè ì nín-bia wee túa bìo kà á à na mia. ¹²Bìá wee kíká mia à mí *kúio miten, bán nùpua so wi ba zéení miten à ba mi. Bìo ba wee cà lé bìo ba à wé ká ba nùpua máa beé ba lò o *Krista *kùrùwá bìo yi. ¹³Ba nùpua mu wee hení ho *kúiiro bìo ká barén mý beere yí máa bè ho làndá yi. Ká ba màhá wi à mí mún kúio à barén khòoní miten bìo yi. ¹⁴Ìnén máa khòoní ìten bìo búí bìo yi ká yínón wa Núhúso Yeesu Krista kùrùwá bìo yi. O Yeesu húmú ho kùrùwá wán bìo yi, á ho dímjná ka lòn dèe na húrún ìnén cón. Á ho dímjná bìo dání yi á ì mún ka lè ì húrún. ¹⁵Mu bon, fo kúio loo tàá fo yí kúio loo, bún yínón bìo na here. Bìo here lé bìo le Dónbeeni bínia wó wen lè ba nì-fia. ¹⁶Le bìá búenbúen na à bè ho kàránló na á ì nòn ba yi yi à le Dónbeeni wé lè mí hээрà, à zún ba màkárí, à le mún wé mu lè mí nìpomu búenbúen. ¹⁷Le bìo kà wán ò o búí wáa yi bñí yí seé mi. Lé bìo ó o Krista bìo yi á hā fāani wi ì wán. ¹⁸Wàn zàwa lè wàn hínni, le wa Núhúso Yeesu Krista wé mu bè-tentewà làa mia. *Amiina!

Ho vūahú na ó o Poole túara non
 ho
 Efɛɛze
 kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró jùhú

O Poole lé yia túara ho vūahú na kà. Ho Efɛɛze lé ho Azii kǎhú ló-beeni lé bǎn te bio ó o nonnǎa ho vūahú mu ba kèrètíewa kuure na bǎn làa bia ká búenbúen yi. O Poole kará ho Efɛɛze yi yú hǎ lúlúio bio tǎn (Bè-wénia 19.1–20.1). Lé bǎn món ó o túararǎa ho vūahú mu ká a wi ho kàsó yi (3.1; 4.1).

Ho vūahú mu yi ó o Poole dó le Dónbeeni bǎrǎkǎ, ò o zéenia bio le hueekaarǎa mí nǐpomu, á sérarǎa ba bè-kora día o Yeesu húmú ho *kùrùwǎ wǎn pǎnká (1–3).

Bǎn món, ó o Poole wee fan à bia búenbúen na dó mí sǎa o Yeesu yi à wé dàñ bua mǐten làa bio le Dónbeeni le mu korǎa (4–6).

Bio le Dónbeeni nǐpomu wórǎa le dà-kení ó o Poole zéenia làa biowa bio tǎn:

1. O le mu ka lòn nùpue sǎnia, ó o Yeesu lé hǎ jùhú (1.23).
2. O le mu ka lòn zǐi mónkúio, ó o Yeesu lé le huee na buan ho soró dínia (2.20–22).
3. O le mu ka lòn háa, ó o Yeesu lé o háa bàn báa (5.21–33).

Le tɛɛní

¹ Mu lé ínén Poole, yia le Dónbeeni lè mí sǐi bio á wó á tǐ lé o Yeesu *Krista tonkaro, lé mí wee túa ho vūahú na kà. Tǐ wee tɛɛní mínén na bio sǎ le Dónbeeni yi [ho Efɛɛze lóhó yi], á páania là a Yeesu Krista, á sǐadéro wo yi fǎrǎ tǐna. ² Le wǎn Maá Dónbeeni, là a Núhúso Yeesu Krista à wé mu sǎamu làa mia, à na ho hɛɛrǎ mia.

Le Dónbeeni sǎamu na le wó làa wen bio

³ Mǐ wa khòní le Dónbeeni, dío lé wa Núhúso Yeesu *Krista bàn Dónbeeni lè bàn Maá. Le wó á le Hácírí bè-tentewà lè mí sǐiwǎ na wee lé le cǎn á wi wen wa páaníló là a Krista bio yi. ⁴ Mu bon. Le Dónbeeni fèra hueekaa wen à wa páaní là a Krista ká bio búí díñ yí léra. Le wó bǎn à wa wé ba nùpua na wee ce le yahó, à wékhe bio yí mí léé yi.

Bio le Dónbeeni wara wen, ⁵ á le fèra le mí ì díñ o Yeesu Krista wǎn á à wérǎa wen lè mí zǎwa binbirí. Bǎn lé bio le sǐi vá yi le mí ì wé. ⁶ Á wa wǎa ko wa wé khòní le Dónbeeni le sǎamu beeni bio yi. Bǎn sǎamu beeni so le wó làa wen bio le Za na le wa làa sòobéé wó bio yi.

⁷ Bio wa páania là a Krista, wón na kúaarǎ mí cǎni húrunnǎa wa bio yi, á le Dónbeeni kǎnia wen á séra wa bè-kora día. Bǎn lé le sǎamu na jii mia, ⁸ bio le wó á wa yú yóo puunia. Le Dónbeeni lè mí bè-zǔmǐni na jii tun ⁹ á wó á wa dàña zǔna bio le sǐi vá yi le mí ì wé na lá sà yi, bio le fèra le mí ì díñ o Krista wǎn á à wé. ¹⁰ Bǎn lé à bio ho wáayi làa bio ho tá wǎn búenbúen à le vá kúee mín wǎn ho pǎahú na le le mu ko yi o jùhúso nǐ-kení tá, wón na lé o Krista.

¹¹ Bio wa páania là a Krista á le Dónbeeni hueeka wen à wa bio sǐ le yi. Le wó mu lé bio le fèra le mí ì wé mu. Á bio le le mí ì wé búenbúen á le wee wé làa bio le sǐi vá yi. ¹² Á warén na nín-yání dó wa sǐa o Krista bio yi wee lònǐ à wǎa ko wa wé khòní le le cùkú beeni bio yi.

¹³ Mínén mún páania là a Krista. Mǐ jǎ le bǐn-tente na lé ho tǔiǎ poni na wee kǎní mia á dó mí sǐa o Krista yi. Bio mí páania làa wo, á le Dónbeeni non mí Hácírí mia, dío á le dó mí jii le mí ì na. Dén Hácírí so lé le Dónbeeni fǐimǐni na bò mí wǎn. ¹⁴ Bio le Dónbeeni fèra non dén Hácírí so wen, á wa wǎa dà à zǔn le. Le mún ñ na hǎ kǐa na le dó mí jii le mí ì na wen. Hǎn kǐa so á wa à yí pǎahú na á le khíi tǐi warén búenbúen na bio sǎ le yi kǎnǐló jii. Á wa wǎa ko wa wé khòní le Dónbeeni le cùkú beeni bio yi.

O Poole fióró na ó o wó bio

¹⁵ Lé bǎn non á bio á ínén jǎ bio mí dórǎa mí sǐa o Núhúso Yeesu yi bio, làa bio mí warǎa bia búenbúen na bio sǎ le Dónbeeni yi bio, ¹⁶ á tǐ wee dé le Dónbeeni bǎrǎkǎ fɛɛɛ mi bio yi, á wee fio mi bio yi. ¹⁷ Tǐ wee fio wa Núhúso Yeesu *Krista bàn Dónbeeni yi, dío lé wǎn Maá cùkúso, le le na mu bio zǔnǐló pǎnká mia, à wé zéení mu bio làa mia mí Hácírí pǎnká yi, bèra a na à mí wíoka zǔn le sese. ¹⁸ Le le hén mí hácírí à bio mí dó mí sǐa wee lònǐ na le von mia bio yi à mí dàñ zǔn. À mí mún dàñ zǔn le Dónbeeni kǐa na semu bàn sǐi mia bio, hǐa á bia bio

sà le yi níni wi yi. ¹⁹ À mi mún dàn zūn le Dónbeenì pànká beenì na bàn síi mía bio, hía le wee séeni lè warén na dó wa sia le yi. Hón pànká beenì so lé hía ²⁰ ó o vènia là a Krista á yòò bàrà mí nín-tíani ho wáayi. ²¹ Le Dónbeenì yòonia a Krista kà síi hā pànkáwá lè mí síiwá búenbúen júhú wán, o yèni po hā pànkáwá búenbúen yènnáa, hía hā laà na kà wán làa hía wi lè ho món. ²² Le Dónbeenì bàrà a Krista mu bìo búenbúen júhú wán, á wón na wi mu bìo búenbúen júhú wán á le wó lè ba kèrètíewa búenbúen kuure júhúso. ²³ Dén kuure so lé o sánia, ó o Krista mu mí kuure wi yi jii sú, ó o mún sú hā làa búenbúen.

2

Le Dónbeenì sãamu na kãnia wen bìo

¹ Minén wékhewa lè mi bè-kora na lá le wee wé bio yi, á mi lá lé ba nùpua na húrun mu húmú binbiri le Dónbeenì cón. ² Mi lá wee bua miten lè ho dímińása na yí zū le Dónbeenì bìo síi, á wee wé ba cínáwa júhúso síi bìo. Ba cínáwa júhúso mu lé yia wee wíoka víini bìa pá le Dónbeenì síi bìo wéró. ³ Warén búenbúen mún lá ka lè ba bio, á wee wé bio wa sia wee vá yi na yí se. Wa lá wee wé bio yí se na sí wa sánia lè wa yilera yi. Lé bún non á le Dónbeenì mún lá ko le síní warén júná làa bìa ká bio.

⁴ Ɛé ka le Dónbeenì makári bènťin jii mía. Bio á le wa wen dakhíina, ⁵ lé bún te bio le nonnáa le mukāni binbiri wen wa páaníló là a *Krista bio yi, hārí ká wa lá lé ba nùpua na húrun mu húmú binbiri wa bè-kora bio yi. Mu bon. Lé le Dónbeenì sãamu kãnia mia. ⁶ Á wa páaníló là a Yeesu Krista bio yi á le mún páania vènia wen làa wo, á yòò bàrà ho wáayi. ⁷ Le Dónbeenì wó mu tentemu làa wen wa páaníló là a Yeesu Krista bio yi, bèra à na à le sãamu na jii mía à le zéeni lè ba nùpua búenbúen ho yiró na lua yi. ⁸ Mu bon, mu lé le Dónbeenì lè mí sãamu non mi kãianáa mi siadéro le yi bio yi. Ho kãníló mu bìo yí ló mia, mu lé le Dónbeenì wó mu làa mia làa kãamáa. ⁹ Ho kãníló mu bio yaá pá yí ló mi wárá yí, ó o búii wáa yí ko ó o yòoní miten mu bio yi. ¹⁰ Mu bon. Le Dónbeenì lé dio má wen, á non le mukāni binbiri wen wa páaníló là a Yeesu Krista bio

yi, bèra a na à wa wé wé hā wén-tentewa, hía le fèra bò le wa wé wé.

Ba zúifúwa làa bìa yínóń ba zúifúwa wó le dà-kéni

¹¹ Minén na yínóń ba *zúifúwa, mi bīni leéka bìo mi lá karáa bio. Ba zúifúwa le mí lé le Dónbeenì nìpomu bio ba kúiora bio yi. Á ba jina mia lé bìo mi yí kúiora lè ba bìo síi. ¹² Ho pàahú mu yi, ká mi yí zū a Krista. Mi lá yí dà máa mì máa dé o *Isirayeele nìpomu jii, bún na le Dónbeenì léra á mu bìo síi le yi. Le Dónbeenì páaní na le bò làa bìo le dó mí jii le mí ì wé á mi níi lá mía yi. Mi lá buan miten ho dímińá yi ká bìo mi dó mi sia wee lóoní lá mía, mi lá yí zū le Dónbeenì. ¹³ Ɛé ká hā laà na kà wán, mi páaníló là a Yeesu *Krista bio yi, á minén na lá khèra le Dónbeenì yi á wáa vá bueé bó le yi, o Krista na kúará mí cāni húrunnáa mi bio yi pànká yi. ¹⁴ Mu bon. O Krista mu miten lé yia dó ho héerá wa pàahú. Hā jinmia na lá wi ba zúifúwa làa bìa yínóń ba zúifúwa pàahú lòn soró, ó o bueé fù léra mí húmú pànká yi, á wó ba lè mu nìpomu dà-kéni. ¹⁵ Ba zúifúwa làndá làa bìo ba bò henía búenbúen ó o bueé bó júhú, bèra a na à ba wé le kuure dà-finle ba páaníló làa wo bìo yi. Lé bún ó o wó á dóráa ho héerá ba pàahú. ¹⁶ O Krista mu wó á hā jinmia na lá wi barén mín yi pàahú á wáa wó. O wó á ba lé le kuure dà-kéni, á wó á ba bīnia sí lè le Dónbeenì o húmú ho *kùrúwá wán pànká yi. ¹⁷ O Krista mu bueé buera ho héerá bín-tente á non minén na lá khèra lè le Dónbeenì yi, lè warén na bó le yi. ¹⁸ Mu bon, lé o Krista mu bio yi á wa búenbúen dà à dínnáa wán Maá Dónbeenì yahó, le Dónbeenì Hácíri dà-kéni na wa yú pànká yi.

¹⁹ Áwa, á minén na yínóń ba zúifúwa, mi wáa yínóń nì-hāni na bìo yí sà le Dónbeenì nìpomu yi, mi wáa wee mì dé le Dónbeenì nìpomu jii, mi lé le Dónbeenì zii nùpua. ²⁰ Mi ka lòn zii na ba wee so bàn mónkúio. Ba tonkarowá lè ba jii-cúa fèerowá ka lòn zii júhú. Ká a Yeesu Krista mí beere ka lòn huee na buan ho soró dínia. ²¹ Lé wa páaníló làa wo bio yi á wa buannáa mín yi sese lòn zii mónkúio, á soni wee yòò, à wé le zii na bio sà a Núhúso yi. ²² Lé mi páaníló là a Krista bio yi á minén mún làa bìa ká

buannáa mín yi lòn zii mónkúio, à wé le zii na le Dónbeeni wi yi lè mí Hácírí.

3

Ho tonló na le Dónbeeni kàràfáa o Poole yi

¹Lé bún te bio á ìnén Poole wee fio le Dónbeeni yi mi bio yi. Ba dó mi ho kàsó yi lé bio á ì lé o Yeesu *Krista ton-sá minén na yínón bá *zúífúwa bio yi.

²Ho tonló na le Dónbeeni kàràfáa mi lè mí sáamu mi bio yi á mi ná bio kénkén. ³Le Dónbeeni zéenia mu bio na lá sà yi làa mi, bio á ì túara dání yi cíinú. ⁴Mi kàrána ho, á mi ì mi bio á ì zúnáa mu bio na lá sà yi o Krista dání yi bio. ⁵Mu bio mu á le yí fèra yi zéenia lè ba nùpua na hàáni làa bio á le zéeniafáa mu hã làa na kà wán lè warén na lé le tonkarowà, lè le jii-cúa fèrowà, mí Hácírí pànká yi. ⁶Mu bio mu lé bio kà: Bà yínón bá zúífúwa páaníló là a Yeesu Krista bio yi, á ba wáa lèra hã kía yi làa bia lé ba zúífúwa, ba lé le kuure dà-kéní làa ba, á mu bè-tentewà na le Dónbeeni dó mi jii le mí ì wé è na mí nìpomu yi á ba ními mún wi yi. Bún dà wee wé le bín-tente pànká yi.

⁷Lé dén bín-tente so á ì wee bue lé bio le Dónbeeni lè mí sáamu á non ho tonló mu mi á ì wee sá le lerén mí bæere pànká. ⁸Bia bio sà le yi búenbúen tíahú ìnén lé yia bio júhú mia po ba. Èe ká le Dónbeeni lè mí sáamu màhá pá non ho tonló mu mi le ì bue o Krista bè-tentewà na jii mia bio à na bia yínón bá zúífúwa yi. ⁹Á le mún non ho tonló mi à bio le le mí ì wé na lá sà yi wéro à ì zéeni bio wéréwéré na ba nùpua yi. Le Dónbeeni, dìo léra mu bio búenbúen, á lá sà mu yi hàáni. ¹⁰Mu wó bèra a na à ho wáayi pànkáwá wáa zún le bè-zúinini lè mí síwà bio, ba kèrètíewa búenbúen kuure pànká yi. ¹¹Bún á le Dónbeeni fèra le mí ì wé ká bio júi òn yí léra, lé bún le wáa tíira jii wa Núhúso Yeesu Krista yi. ¹²Wa páaníló làa wo lè wa siadéro wo yi bio yi, lé bún non á wa dà wee ònnaa le Dónbeeni yahó ká zání mia wen. ¹³Lé bún te bio á ì ì fioráa mia à le lònbee lè mí síwà na á ì wee lá mi bio yi à mi yí tèe mi bàra bio yi. Le lònbee mu wee zéeni le mi bio júhú wi binbirí.

Le wamini binbirí na ó o Krista zéenia

¹⁴Lé bún te bio á ì wee fàrá ì nonkónúná wán wán Maá Dónbeeni yahó à fio, ¹⁵dén

na lé hã zì-júná na ho wáayi làa hã ho tá wán búenbúen Bàn Maá. ¹⁶Ì wee fio lerén na semu Bàn síi mia yi, le le Hácírí dé ho pànká mia ¹⁷à mi siadéro o *Krista yi bio yi, ò o keñ làa mia fèe. Ì wee fio le mi wáñ le Dónbeeni, à minén mún wáñ mín. Ká mi wee wé bún, á mi ì keñ lòn vùndèe na naní zon ho tá yi, taá lòn zii na júhú fàrá se. ¹⁸Bún lé bio á à na á minén làa bia bio sà le Dónbeeni yi búenbúen á à zúináa le o Krista bèntín wa wen làa sòobé. ¹⁹Á bio ó o Krista wa làa wen á mi ì zún, hàri ká nùpe yi dà máa zún mu máa véeni. Lé bún ì na ká mi ì keñ làa bio le Dónbeeni le mi keñnaa búenbúen.

²⁰Le Dónbeeni dà mu bio búenbúen. Bio wa dà à fio le cón, hàri bio wa yaá wee leéka, bún búenbúen á le bè-wénia wee puuni yi lè le pànká na le wee séeni làa wen. ²¹Á mi wáa wa khòoní le Dónbeeni bio le wee òn ba kèrètíewa búenbúen kuure là a Yeesu Krista wán à wé bio yi. Mi wa khòoní le fèe hã lúlúio na jii mia yi. *Amiina!

4

Wa lé le dà-kéní

¹Á bio á ìnén Poole na wi ho kàsó yi o Núhúso tonló na á ì wee sá bio yi wáa wee cà mi cón làa sòobé lé bio kà: Minén na le Dónbeeni von, mí fua miten làa bio mu koráa. ²Mi wé liini miten à wé wayi, à wé jii mi yiwa. Mi wé hĩ mi sã mín biowa yi bio mi wa mín bio yi. ³Le Dónbeeni Hácírí wó mia lè le dà-kéní, á mi bánbá à ho héera keñ mi pãahú, à mi wé le dà-kéní fèe.

⁴Wa lée dà-kéní làa bio á hã sãnia lée dà-kénináa, á le Dónbeeni Hácírí dà-kéní lé dio á wa búenbúen yí, á bio wa búenbúen mún dó wa sã wee lòní lée dà-kéní, bio le Dónbeeni dó mí jii le mí ì na wen pãahú na le von wen yi. ⁵Wa Núhúso lée nì-kéní, á mu bio na wa tà yi lée dà-kéní, á ho *bátèemù na wa yú mún lée dà-kéní. ⁶Le Dónbeeni lée dà-kéní á lé wa búenbúen Maá. Le wi wa búenbúen júhú wán, le wee òn wa búenbúen wán à wéráa bio le le mí ì wé, le wi wa búenbúen yi.

⁷Èe ká le Dónbeeni màhá hõn wa nì-kéní kéní lè mu biowa wéro pànká làa bio ó o *Krista le mu koráa. ⁸Bio ká lé bio túara le Dónbeeni bioní vūahú yi:

«O wiikaa mí zúkúsa na ó o dàrina

á khèra yòoraráa.

O non mí bè-hània ɓa nùpua yi.»*

⁹Bìo ɓa wee bío le «o yòora», bún kúará lée webio? Bún wee zéeni le sáni ò o yòo, ó o liyon ho tá wán vó. ¹⁰Ó orén mu na lion làa bún bio, lé orén ni-kéni mu lé yia pá bínia yòora ho wáayi jún-tíahú á tíraráa mu bìo búenbúen jii. ¹¹Lé orén hñn ɓa nùpua lè mu biowa wéro pánká: ɓa búii ó o wó lè mí tonkarowà, ɓa búii ó o wó á ɓa wee fɛɛ le Dónbeenì jii-cúá, ɓa búii ó o wó á ɓa wee bue le Dónbeenì bín-tente. ɓa búii ó o wó á ɓa wee pa le Dónbeenì nìpomu bìo à kàrán ɓa. ¹²O non bún biowa so wéro pánká à bán nùpua so wé dàni séeni bia bìo sà le Dónbeenì yi à ɓa dàni sá nanáa le yi, bèra a na à ɓa kèrètiewa búenbúen kuure na lé o *Krista sánia à pánká wé dé wán. ¹³Lé bún ñ na á wa siadóro le Dónbeenì Za yi là a zúnló á à wé wen lè le dà-kéni, à wé ɓa kèrètiewa na dñn vó, là a Krista na á bìo búii yí fòora yi bìo síi. ¹⁴Ká mu wó kà, á wa wáa máa bīni máa keñ lòn háyónzawa na khàro yí do, lòn woohú na ho pinpiró lè mu jummu yànbónló wee hɛɛ yèrémáka. Nì-khàwa máa bīni máa vīni wen máa yí lè mí kàránló. ¹⁵Ká wa wee mì ho tūiá na mín yi bìo wa wa mín bìo yi, á wa keñló là a Krista bìo síi wé dé wán ká mu wà, wón na lé ho júhú. ¹⁶Lé orén wee wé ò o nìpomu wé le dà-kéni, làa bìo ó o nùpue sánia bìo cɛɛkaaráa mín yi wó a nùpue bìo síi. Ká a nùpue sánia biowa lè mí dà-kéni kénii wee sá mí tonló làa bìo mu koráa, à hà dà wé se. Lé ká síi ɓa kèrètiewa búenbúen kuure bìo karáa. Ká ɓa lè mí ni-kéni kénii wa mín, á wee sá mí tonni làa bìo mu koráa, à le kuure mu dá wé se.

Le mukōn-finle na ɓa kèrètiewa yú bìo

¹⁷Áwa, á bìo kà lé bìo á ìi henii na mia wa Núhúso yèni yi: Mi wáa yí bīni yí ɓua miten làa bia yí zū le Dónbeenì bìo síi. ɓa wee bè mí yilera mu bè-kāamāa wán. ¹⁸ɓa yí zū dɛɛ le Dónbeenì bìo dání yi. Le mukāni binbirì na wee lé le Dónbeenì cñn á ɓa níi mīa yi. Lé bìo ɓa tun mí yiwa, á le Dónbeenì bìo dání yi á ɓa mún yí zū harì dɛɛ. ¹⁹ɓa yí zū niyio. Mu koomu lè mí síiwà á ɓa wee wé ká ɓa wà, mu jii fiiníi mīa. ²⁰Ká pàahú na minén tà a *Krista bìo yi, á yínón làa bún síi

*

4:8 Mi loñ Lení vīahú (Psaumes) 68.19

á ɓa le mi ɓua lè miten. ²¹Bìo bìo ciran wo búenbúen á minén já kénkén, á mi páaníló làa wo bìo yi á ɓa mún kàránna mia là a Yeesu Krista mu tūiá poni. ²²Bún wee zéeni le mi ko mi díá bìo mi fū wee ɓua lè miten ká mi yínón ɓa kèrètiewa. Bún pàahú ká bìo ɓa nùpua sīa wee vá yi na wee vīni ɓa á wee yáa mia. ²³Mi díá le le Dónbeenì yèrémá mia à mi yilera wé hà bè-fia. ²⁴Mi yèrémá wé ɓa nì-fia. Le Dónbeenì wó mia lè ɓa nì-fia à mi ɓonmjn làa de. Á mi wáa ɓua miten héha làa bún, à wé ɓa nùpua na téréna á wee ce le Dónbeenì yahó làa bìo le tūiá poni bòràa mu.

²⁵Áwa, á mi wáa khí hà sabóni fūaaló yi. Mi wé mì ho tūiá na mín yi, lé bìo wa lé hà sánia dà-kéni. ²⁶Ká mi sīa wé cā à mi yí wé bè-kora. Mi wé yí díá le le wii tɛ ká mi sīa pá wee cī. ²⁷Mi yí díá le o *Satāni yí pánká mi wán. ²⁸Yia lá lée kōnlo à ɓanso yí bīni yí juuaa bìo. ɓanso wé sá ó ò yí mu bìo á à jianáa mí màkóo, á mún ñ séenínáa ɓa nì-khenia. ²⁹Mi wé yí mí bín-kora na mín yi. Hà bín-tentewà na dà à henii ɓa nùpua sīa ho pàahú na mu ko yi lé hā mi wé bío bèra a na à bia wee jí hā à hà wé séeni. ³⁰Á le Dónbeenì Hácírí na le non mia á mi yí véeni yi. Dén Hácírí so lé le Dónbeenì fiimini na bò mi wán, à zéeni le mi bìo sà le yi, á pan ho pàahú na le khíi tíi mí káníló jii. ³¹Bìo ɓa wó làa mia ká mu yí se, à mi yí ɓua mi yiwa yi. Mi wé yí cīi mí sīa mín wán. Mi wé yí zá làa mín, mi wé yí là mín. Mi díá mu sūnsūmámu lè mí síiwà. ³²Mi wé wé mu tentemu làa mín, à zūri mín màkárí. Mi wé sɛn díá na mín yi làa bìo le Dónbeenì dñn o *Krista wán á séra díá nonnáa mia.

5

¹Á bìo mi lé le Dónbeenì zàwa na le wa làa sòobɛɛ, á mi cén wé wé lè le bìo síi. ²Mi le le wamini wé mi mí wará búenbúen yi làa bìo ó o *Krista wararáa wen á húrún wa bìo yi. O wara wen á non mí mukāni wa bìo yi. Bìo ó o wó lé le muini na bìo sī le Dónbeenì yi. ³Bìo mi bìo sà le Dónbeenì yi, á mi wáa ko mi khí ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà yi, à khí hà niyi-wará na súii mīa yi. Mi yí wé nùpua na yio yí máa sī làa bìo. Bún biowa so búenbúen á yí ko à mu bìo wé mì léé mia

hùúu. ⁴Hã ñiyi-bíoní lè hã bín-conconwà lè hã kàakó-bíoní á mi yí ko mi wé bío. Bio mi ko mi wé wé lé le Dónbeeni bárakà dérò. ⁵Mi ko mi zūn mu sese le bìa wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà, làa bìa wee wé hã ñiyi-wárà na sùii mìa bán búenbúen máa dí le Dónbeeni là a Krista béeni hùúu. Á bìa yío yí máa sí lè mu bío, bán mún máa dí le béeni mu. Lé bio á bio ba wee cà ka lòn wónna na ba dó mí sia yi. ⁶Mi yí día le ba ñi-khàwa à víini mìa lè mí bíoní, lé bio á bìa yí máa bè le Dónbeeni bíoní yi á ba wee wé bún biowa so á le khií síni júná. ⁷Áwa, á minén yí lèé ba wárà yi làa ba.

⁸Mu bon. Mi lá wi le tǎbíri yi, ká mi páaníló là a Krista bio yi á mi wáa wi mu khoomu yi. Á mi cén wáa bua miten làa bìa wi mu khoomu yi bío. ⁹Lé bio á bìa bío sà mu khoomu yi á wee wé hã wárà na se, na téréna, á bio lé ho tǎiá. ¹⁰Á mi cén bánbá à mi zūn bio sí a Núhúso yi, ¹¹à hã wárà na cùnú mìa, hĩa á bìa bío sà le tǎbíri yi wee wé à minén yí lèé yi làa ba. Mi yáa bio mu wéréwéré le bio ba wee wé á yi se. ¹²Mu bon, bio ba wee sanka míten wé á bíoró ñiyi yáa wi. ¹³Ɛé ká ba wárà mu búenbúen á bio bía wéréwéré, à mu keí lòn khoomu á ló mu wán. ¹⁴Mu bon, mu bio búenbúen na mu khoomu ló wán bún bio so bio sà mu yi. Lé bún non á bio ká bíaràa:

«Ūnén na dǔma, sǎn.

Híni lé ba ñi-hía tǎhú,

ó o Krista á à dé mí khoomu ū wán.»

¹⁵Áwa, á mi cén pa miten bio bio mi ì bua lè miten dání yi sese. Mi wé mu bè-zūnmini ãansowà ká mi yí wé bǎnbúwá. ¹⁶Pàahú lée pàahú na mi dà à wé mu bè-tentewà yi à mi wé mu lé bio ho pàahú na wa wi yi ñupua wee wé mu bè-kora dàkhiina. ¹⁷Lé bún non á mi ko à mi bánbá à mi zūn bio ó o Núhúso le mí wé wé ká mi yí wé ba ñupua na yi wi mi zūn bio. ¹⁸Mi wé yí ñu ho ñivén dà khií, bún wee yáa o ñupue. Ká mi wé día le le Dónbeeni Hácíri pànká à keí mi wán. ¹⁹Mi wé sío hã lení lè mí síwà na wee lé le Dónbeeni cǎn à henínáa mín sǎ. Mi wé sío à khòoní a Núhúso lè mí sǎ búenbúen.

²⁰Mi wé dé wán Maá Dónbeeni bárakà fƐƐ

mu bio búenbúen bio yi, wa Núhúso Yeesu Krista yèni yi.

Bio ba kèrètíewa ko ba wé bua làa mín

²¹Bio mi wee kǎnbi o Krista, á mi wé liini míten na mín yi.

²²Háawa, mi wé liini míten na mi bǎrání yi làa bio mi wee liinínáa miten à na a *Krista yi bio síi. ²³Mu bon, o háa jǔhúso lé ãan báa, làa bio ba kèrètíewa búenbúen kuure jǔhúso lé o Krista bio síi. Le kuure mu lé o sǎnía na ó o kǎnía. ²⁴Bio á ba kèrètíewa búenbúen kuure wee liinínáa míten à na a Krista yi, lé bún ãan síi à ba háawa mún wé liinínáa míten à na mí bǎrání yi mu bio búenbúen yi.

²⁵Báawa, mi wé waí mi hǎnání làa bio ó o Krista waráa ba kèrètíewa búenbúen kuure bio síi, á non mi mukáni le bio yi. ²⁶O wó bún bèra a na à le bio sí le Dónbeeni yi. O ceéra le lè mu ñumu lè le bíoní, ²⁷bèra a na à ba kèrètíewa búenbúen kuure mu wé ðe Ɛa wee ce, á fianí mìa yi, á cùkú wi, à le ðan ðin o yahó ká bè-kohó yèni yí máa ve lèé le yi. ²⁸Bún búenbúen wee zéeni bio ó o báa ko ò o warínáa mín háa. O ko ò o waí wo làa bjo ó o waráa mi kúrú sǎnía. Báa na wa mín háa se o wa miten. ²⁹À ñupue na bèn ðin jina mí sǎnía wón mìa. O yáa wee wé ðiini hã à pa há bio, làa bio ó o Krista wee wéráa mu lè ba kèrètíewa búenbúen kuure ³⁰na lé o sǎnía bio síi. Á warén so yínóí o sǎnía biowa óúí le? ³¹Le Dónbeeni bíoní vǔahú yi á bio ká lé bio túara: «Lé bún non ó o báa á à día mín maá lè mín nu ká à lèé lè mín háa, á ba mí nǔwá ñun á à wé sǎnía dà-kéní.» ³²Bio bía ká lée bè-beeni na sà yi. Á ñén wee bio le mu lé o Krista lè ba kèrètíewa búenbúen kuure bio á mu wee zéeni. ³³Ká mu máhá mún wee zéeni minén bio: Ba báawa lè mí ñi-kéní kéní ko ba waí mi hǎnání làa bio ba waráa míten bio síi. Á ba háawa mún ko à ba wé kǎnbi mí bǎrání.

6

¹Zàwa, mi wé bé mi maawà lè mi nuwà bíoní yi mi páaníló là a Núhúso bio yi. Lé bio á lé bún mi ko à mi wé wé. ²Le Dónbeeni bio na le bò henía tǎhú, á bio lé nín-yání dó mí jii bò wán lé bio ká: «Wé kǎnbi mìn maá

* 5:31 Mi loí Bio jǔhú búeɛni vǔahú (Genèse) 2:24

* 6:3 Mi loí Léró vǔahú (Exode) 20:12; Làndá

zéeni lo vǔahú (Deutéronome) 5:16

lè mìn nu, ³á ũ bìo á à wé se á à yí le mukõn-tóní ho tá wán.»*

⁴Maáwà, mi wé yí cǐf mi zàwa sīa. Mi wé bè ɓa sese à zéení ɓa làa bìo sī a Nùhúso yi à ɓuaráa ɓa.

⁵Wobáaní, mi wé bè mi júnása na wi ho dímjná yi bióní yi. Mi wé kǒnbi ɓa sese lè le yi poni. Mi wé bè ɓa bióní yi làa bìo mi wee bèráa o *Krista bióní yi bìo síi. ⁶Mi wé yi wé mu ɓa yio yi mí dòn à càráa le yèni ɓa cǒn. Ká mi wé wé bìo le Dónbeenì sīi v́a yi lè mi sīa búenbúen lé bìo mi lé o Krista wobáaní. ⁷Mi wé sá na mi júnása yi lè mi sīa búenbúen, à kéní lè mu lé o Nùhúso á mi wee sá na yi, ká mi yí máa sá na nùpua yi. ⁸Mi zún le bìo mi nì-kéní kéní wee wé ká mu se á mi khií yí ɓàn cùnú o Nùhúso cǒn, à mi wé wobáaní tàa nùpua na wi miten.

⁹Wobáaní júnása, mi mún ɓua mi wobáaní sese. Mi wé yí là hɛɛrè làa ɓa. Mi zún le minén làa ɓa á lɛ́era a Nùhúso nì-kéní yi, wón wi ho wáayi, o yí máa hueeka nùpua mín yi.

Hã fio sĩa na le Dónbeenì non wen bìo

¹⁰Bìo á ò bío ò na mia á à véenínáa lé bìo ká: Bìo mi páanía là a Nùhúso, á mi cà ho pánkà orén na pánkà beenì ɓàn síi mia cǒn.

¹¹Mi khii hã fio sĩa na le Dónbeenì non mia, à dàñ f́ará ñin sánsáráa o *Satāni nì-khènló. ¹²Mu yínóñ nùpua á wa wee firáa, bùeé. Lé hã pánkà-sūmáa na yí máa mi, hĩa wee dí le bèení ho dímjná na bìo sà a Satāni yi yi, lè hã pánkà-sūmáa na wi ho wáayi, lé hǒn wa wee firáa. ¹³Lé búñ non á ò le mi khiiráa hã fio sĩa na le Dónbeenì non mia búenbúen, bèra a na ká pàahú na mu wé here yi à mi dàñ ñin à sánsá mu, á mu véení ká mi pá à f́ará à ñin. ¹⁴Áwa, á mi wáa wíoka miten. Mi ñin le Dónbeenì tūiá poni wán à búñ wé lòn ku-cɛɛní na mi can lè mi kuio. Mi wé ɓa nì-térénnia à búñ wé lòn hĩa hènii sĩa á mi pon mi kosīa yi. ¹⁵Mi ca mi kuio le Dónbeenì bín-tente na wee na ho hɛɛrè buero yi, à búñ wé lòn nakāa á mi źá. ¹⁶Pàahú léé pàahú, à mi wé wíoka dé mi sīa le Dónbeenì yi, à búñ wé lòn hĩa hènii sĩa na mi ɓuan mi yahó à hèráa o Satāni hĩa dānašo. ¹⁷Mi wíoka zún kénkén le le Dónbeenì kánia mia, à búñ wé lòn kónlè na mi búra. Mi wíoka zún le Dónbeenì bióni sese à búñ wé lòn khà-tóni, hĩa le Dónbeenì

Hácírí non mia. ¹⁸Mi wé fio le Dónbeenì yi f́éé mu bìo búenbúen bìo yi, à wé día le le Dónbeenì Hácírí dí mi yahó à mi fioráa. Bún bìo yi à mi na miten búenbúen le yi à yi sa ho fioró tá. Mi wé fio na bia bìo sà le Dónbeenì yi búenbúen yi f́éé. ¹⁹Mi mún wé fio na ínén yi, bèra a na à hã bióní na á ò ko à ò bío à le Dónbeenì dé ò jnií yi, à ò dàñ zéení le bín-tente bìo na lá sà yi lè le sī-hebúee. ²⁰O Yeesu *Krista dó mi le ò zéení le bín-tente mu lè ɓa nùpua. Lé búñ non ɓa dóráa mi ho kàsó yi. Áwa, á mi fio na mi à ò dàñ zéení le bín-tente mu bìo lè le sī-hebúee làa bìo mu koráa.

Móndén tɛɛní

²¹Wán za Tisiiki na wa wa làa sòbɛɛ, wón na wee sá a Nùhúso tonló sese, wón ɓueé zéení bío á ò bìo karáa búenbúen làa mia, à mi zún mu. ²²Lé búñ bìo yi á ò wee tonkaráa wo mi cǒn, ò o ɓuee zéení bìo wa bìo karáa làa mia, à hǐf mi sīa.

²³Le wán Maá Dónbeenì là a Nùhúso Yeesu *Krista à na ho hɛɛrè minén na lé wán zàwa lè wán hínni kèrètiewa yi. Le ɓa wé à mi wañ mín, à wíoka dé mi sīa o Yeesu yi.

²⁴Le le Dónbeenì wé wé mu sáamu làa bia búenbúen na wa wa Nùhúso Yeesu Krista lè le wamini na jnií mia.

Ho vūahú na ó o Poole túara non
 ho
 Filiipu
 kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró nǔhú

Ho vūahú na kà lé o Poole túara ho non ho Filiipu lóhó kèrètíewa kuure yi. Lé barén lé ɓa nín-yání nǔpua na ó o Poole buera le bín-tente non yi ho Maseduana kǔhú yi (Bè-wénia 16.12-40), á ɓa tà dó mí sǎa o Yeesu *Krista yi. Ho vūahú mu ó o Poole hǎa wee túa ká a wi ho kàsó yí ká a màhá túara ho lè le sǐ-wɛɛ.

Ho vūahú mu nǔhú ɓúɛɛní ó o Poole zéénia le mí sǐi wan ho Filiipusa bio yi. Bún món ó o zéénia bio ó o bio kará làa ba, ò o henía ɓa sǎa. O mún ɓa non ɓa yi le ɓa wé liíní mítén làa bio ó o Yeesu wóráa mu bio sǐi. O zéénia le mí ì tonka a Epaforodiite là a Timotee ho Filiipu kèrètíewa cǔn (1-2).

O ɓà ɓa zèh wán le ɓa wé yí jí ho kàránlò na bio yí bon bio, ká ɓa sòobá mítén à wé wé là arén bio sǐi (3).

O zéénia bio le Dónbeenì wee nanáa le sǐ-wɛɛ lè ho héérà ɓa búenbúen na páanía là a Krista yi (4).

Le tɛɛní

¹ Ìnén Poole là a Timotee na lé o Yeesu *Krista ton-sáwá wee tɛɛní minén kèrètíewa na wi ho Filiipu lóhó yi. Wa wee tɛɛní ɓa ya-díwá làa ɓa wee séení ɓa yi, làa ɓa ká búenbúen na bio sà le Dónbeenì yi ɓa páanílo là a Yeesu Krista bio yi. ² Le wán Maá Dónbeenì là a Nǔhúso Yeesu Krista à wé mí sáamu làa mia, à na ho héérà mia.

O Poole fíora ho Filiipusa bio yi

³ Pàahú lée pàahú ká ì leékaa mi bio, à ì dé wán Dónbeenì bǎrǎkà. ⁴ Pàahú lée pàahú ká ì wee fio à ì mún fio na mi búenbúen yi lè le sǐ-wɛɛ. ⁵ Lé bio, à lá ho pàahú na mi dó mí sǎa o *Krista yi á ɓueé ɓó ho zuia yi, á mi dó mí níní mi le Dónbeenì bín-tente bueró tonló yi. ⁶ Ì láa mu yi le ho ton-tente na le Dónbeenì ɓúa nǔhú mia, á le è sá á à tíí jii o Yeesu Krista bǐní buen-nǔnzoñ. ⁷ Ì tǔúá sǐ à hǔn yilera so kéh mi mi búenbúen dǎní

yi, lé bio á ì wa mia làa sòobéɛ. Mu bon, le Dónbeenì wó á mi leéɓa le bín-tente bueró tonló yi làa mi. Á pàahú na á ì wi ho kàsó yi, á wee tà le Dónbeenì bióní jii o cítí-fí yahó, á ì wee zéení mu wéréwéré le mu lé ho tǔúá. ⁸ Mu bon, le Dónbeenì zǔ le mu lé ho tǔúá poni, le ì wa mia làa sòobéɛ làa bio ó o Yeesu Krista waráa mia. ⁹ Á ì wee fio le Dónbeenì cǔn le mi wamini wíoka wé dé wán, à mi bio zǔnló le Dónbeenì bio dǎní yi, làa bio se làa bio yí se hueekaró mún yi à wíoka wé dé wán. ¹⁰ Bún ká mi ì dǎn ñ lén bio se po bio ká bèra a na à mi ce le Dónbeenì yahó à wékheró bio yí mǐ yí leé yi à vaa ɓúe o Krista bǐní buen-nǔnzoñ. ¹¹ Á mi bè-wénia búenbúen á à téréen o Yeesu Krista pǎnká yi, á ɓa nǔpua á à dé ho cùkú le Dónbeenì yi, á à khòní le.

Le bín-tente bueró bio

¹² Wán zàwa lè wán hínni, ì wi à mi zǔn le bio sá mi lè bún wó á le bín-tente bueró tonló vannáa lè mí yahó. ¹³ Mu bon, ho *Oroomu béɛ zǐ-beení parowá júnása làa ɓa ká búenbúen zǔ le lé o *Krista bio yi á ì wiráa ho kàsó yi. ¹⁴ Bio á ì wi ho kàsó yi lé bún mún wó á wán zàwa lè wán hínni boomuso wíokaa dó mí sǎa o Nǔhúso yi, á wíokaa henía mí sǎa le Dónbeenì bióní bueró yi. ¹⁵ ɓa ɓúú wi ɓa tǎhú wee bue o Krista bín-tente lé bio ɓa wee dí le yandee làa mi, á wi à ɓa bio nǔhú wé poín mi. Èɛ ká ɓa ɓúú bán wee bue le bióni mu lè le yi na se. ¹⁶ Bǎnsowa so wee wé mu lé bio ɓa wa mi, á zǔ le ì wi hen le bín-tente jii tàró bio yi. ¹⁷ Ká ɓa wi à ɓa bio nǔhú wé poín mi o Krista bín-tente bueró bio yi, bán yilera na wi ɓa yi yí se. ɓa wi à ɓa beé ì lò à bè bio á ì wi ho kàsó yi wán. ¹⁸ Èɛ ká bún búenbúen nǔhú mǎa. À mu wé le yi na se loo, tàà yi na yí se loo, bún yí here. Bio nǔhú wi lé ò o Krista bio wé bue. Bio ó o Krista bio yú wee bue bún lée zǎmakaa ì cǔn, á ì wé è zǎmaka mu bio yi fɛɛɛ. ¹⁹ Lé bio á ì zǔ le bio wee wé ká búenbúen vaa véení lé ì kǎnfló mi fíoró pǎnká yi, là a Yeesu Krista Hácírí* na wee séení mi pǎnká yi. ²⁰ Bio á ì pan làa sòobéɛ á dó ì sǐi wee lòoní lé bio kà: Ì máa wé bio ɓúú na hǎ niyio dà à dí mi bio yi. Ká ì sǐi á à wé here á wáa wé è dé ho cùkú o Krista yi ì

* 1:19 Yeesu Krista Hácírí: O Yeesu Krista Hácírí na bio ɓa hen lè le Dónbeenì Hácírí lée dà-kénni.

wará yi làa bio á t̄i wee wéráa mu, à t̄i yio wé lua, tàà à t̄i hí. ²¹ Mu bon, ìnén c̄n ká t̄i yio wi lua, se lé ho cùkú dérò o Krista yi bio yi. Ká t̄i b̄n húrún loo, á t̄i mún ò yí cùnú b̄n yi. ²² È ká bio á t̄i yio wi lua wà, á tonló cùnú wi ba n̄pua c̄n, á bio á t̄i wáa à lén á t̄i yí zū. ²³ T̄i wee héhèeka mu mí bio ònun p̄ahú. T̄i lá húrún á vaá wi là a Krista, se mu lá à wé s̄i mi, lé bio á b̄n lé bio b̄n t̄in s̄uáaní. ²⁴ È ká minén bio yi á t̄i kerílò làa mia á j̄uhú b̄n wíokaa wi po b̄n. ²⁵ Á bio á t̄i wáa láa mu yi, á t̄i zū le t̄i kerí b̄n, á à kerí lè mi búenbúen á wé è séení mia, à mi wíoka z̄un le Dónbeení bio, à s̄ia wa mi s̄iadérò o Yeesu yi bio yi. ²⁶ Lé b̄n ò na ká t̄i khií b̄nía buara mi c̄n, á mi í wíoka z̄amaka làa s̄obéé t̄i bio yi mi páanílò là a Krista yi.

Bio ba kèrètíewa ko ba bua lè mítén

²⁷ Bio bio here lé bio mi í bua miten sese á à héha làa bio ó o *Krista b̄n-tente le mu koráa, bèra a na ká t̄i buara mi c̄n loo tàà ká t̄i yí buara loo, à t̄i wé jí le mi f̄ará òn mi s̄iadérò o Krista yi wán lè le hácírí dà-kéní, á wó le j̄ii dà-kéní páanía lá le lònbee wee tà le Dónbeení b̄n-tente j̄ii. ²⁸ Mi yí fáa le mi zúkúsa z̄ánika mia bio woon yi. B̄n ò zéení làa ba le ba à yáa, ká mu b̄n ò zéení lè minén le mi í k̄aní. B̄n búenbúen lé le Dónbeení wó mu. ²⁹ Mu bon, le Dónbeení wó mu s̄amu làa mia: Le wó á mi dó mi s̄ia o Krista yi á mún lò wee be o bio yi. ³⁰ Mu bon, ìnén làa mia páanía wee lá le lònbee dà-kéní, òio á t̄i híá lá lè ho yahó á mi m̄n. Á lé dén lònbee so á t̄i pá lan wee lá á mi wee jí bio.

2

¹ Mi p̄anká wee wíoka kerí mi páanílò là a *Krista bio yi. O waminí wee hení mi s̄ia. Mi páanía le Dónbeení Hácírí p̄anká yi. Mi s̄ia se á zū le makárí. ² Áwa, á mi cén wáa wee jí mín yi, à waí mín, à wé mi yilera làa dà-kéní. Mi wé b̄n búenbúen á tíráa t̄i s̄i-wee j̄ii. ³ Mi yí wé bio búí na wee wé à mi bio j̄uhú kerí poí b̄ia ká. Mi wé yí yòní miten b̄ia ká wán à ba mi mia. Ká mi wé liiní miten à wé leéka le b̄ia ká s̄uáaní mia. ⁴ Mi wé yí leéka minén mi òn bio, ká mi mún wé leéka b̄ia ká bio.

⁵ Bio mi páanía là a Yeesu Krista, á mi bua miten làa bio ó o buannáa mítén bio sí:

⁶ Orén na ka lè le Dónbeení bio, á yí le mí í bua mí màamínlò làa de konloon.

⁷ B̄ueé. O tà díá b̄n búenbúen ò o buéé ton lè ba n̄pua bio síí á lé o n̄pue binbirí, á wó mítén là a ton-sá bio síí.

⁸ O liinía mítén á tà bò le Dónbeení bíoní yi fúaa o tà mu húmú yi, hàrí mu húmú ho *kùrùwá wán.

⁹ Lé b̄n òn le Dónbeení wáa yòníánaa wó o wi mu bio búenbúen j̄uhú wán, á wó ó o yú le yèni na po há yènnáa búenbúen.

¹⁰ Á b̄ia wi ho wáayi làa b̄ia wi ho tá wán làa b̄ia wi ho n̄-h̄nbó-lóhó yi búenbúen ò f̄ará mí ònkòj̄uná wán o yahó.

¹¹ Á ba búenbúen á à bío wéréwéré le o Yeesu *Krista lé o Núhúso, á à déráa ho cùkú o Maá Dónbeení yi.

Ba kèrètíewa ka lòn khoomu ho dímj̄iná yi

¹² Minén na á t̄i wa làa s̄obéé, bio mi wee bè le Dónbeení bíoní yi, á mi wé wé bio á b̄ia le k̄anía ko ba wé. Mi wé k̄onbi le Dónbeení làa s̄obéé à wéráa mu. Bio mi lá wee wé mu ká t̄i wi làa mia, á mi pá wíoka wé wé mu hàrí bio á t̄i mía làa mia. ¹³ Lé le Dónbeení wee na ho p̄anká mia à mi s̄ia vá há wára na sí le yi à òn wéráa há.

¹⁴ Bio léé bio na mi wee wé, à mi yí khií mi kíó yi ká mi í zá làa mín à wéráa mu, ¹⁵ bèra a na à wéke bio yí mì yí léé mia, à mi wé ba n̄pua na wee ce le Dónbeení yahó, le Dónbeení z̄awa na á f̄ianí mía yi ho lònbio n̄pua na lé ba n̄-s̄umáa tíahú. Mi ka lòn khoomu ba tíahú lòn f̄intéena na dó bio síí, ¹⁶ minén na wee bue le b̄n-tente, òio wee na le muk̄aní binbirí. Ká mi wee wé làa b̄n, á t̄i dà à z̄amaka mi bio yi o *Krista b̄n búen-n̄onzoñ, lé bio le lònbee na á t̄i lá mi bio yi yínoñ k̄amáa. ¹⁷ Bio mi dó mi s̄ia le Dónbeení yi á mi òn miten le yi b̄n ka lòn muini na ba yan bio síí. Á hàrí ká ba ko ba búé mi, à t̄i wé lòn h̄amu na bò mu wán, á t̄i wee z̄amaka mu bio yi á à z̄amaka lè mi búenbúen. ¹⁸ Làa b̄n bio síí, á minén mún wé z̄amaka, à mún z̄amaka làa mi.

O Timotee là a Epaforodite tonkaa bio

¹⁹ T̄i wee leéka le hen làa c̄inú ká a Núhúso Yeesu tà, á t̄i tonka a Timotee mi c̄n bèra a

na à ì jí mi sǎ à sīi hǐ mi bìo yi. ²⁰Lé bìo ká mu yínóń wón á nùpua na wee leéka mi bìo làa bìo á ìnén wee leékaráa mu á mía. ²¹Bia ká búenbúen yara sá mí kùrú bìo ká a Yeesu *Krista bìo níí ló. ²²Minén mi bæere zū bìo ó o wó. O páanía sá le bín-tente tonló làa mi làa bìo ó o za wé sáráa lè mín maá. ²³Àwa! Ká ì zūna bìo á ì bìo ò wéráa, ó orén lé yia á ì wee leéka à ì dèení tonka mi cǎn. ²⁴Ì láa mu yi le hen làa cǐnú ká a Nùhúso ò na ho wǒhù mí à ìnén ì bæere á à buen mi cǎn. ²⁵Èe ká wán za Epaforodiite na mi lá tonkaa ì cǎn ò o buee na mi ní bìo na mi le mi ì séení làa mi mì, á ì le mu ko à ì día wo ò o bīnī buen mi cǎn. O sá le bín-tente tonló á lá le lònbee làa mi làa sòobé. ²⁶O bēntín wi ò o mi mi wán, á mún yilera lùnkaa lé bìo ó o zū le mi já mí vánvamu bìo. ²⁷Mu bon, o lò lá yí here làa sòobé, léé cǐnú ká a yàá lá à hí. Ká le Dónbeenì màhá zūna a màkárí, mu yàá yínóń orén mí dòn, ìnén á le mún zūna màkárí bèra a na à le yi-vée na wi ì wán à yí dé wán. ²⁸Lé búnn non á ì wi à ì día wo ò o buen mi cǎn fúafúa, bèra a na ká mi mōn wo, à mi sīa wa, à ìnén yi-vée bēn yòò tí yi. ²⁹Àwa! Á mi sí a yahó lè hǎ zàmaka-beenì mi páaníló là a Krista bìo yi. Ba nùpua na ka là a bìo á mi wé kǎnbi, ³⁰lé bìo á cǐnú ká ká a lá à hí o Krista tonló bìo yi. Bìo mi yí dà máa wé máa na mì lé bìo mi khèra làa mi, lé búnn ó orén zàanía mí mukàni á wó séenfanáa mi.

3

O Krista bìo jùhú wi po bìo ká

¹Wàn zàwa lè wàn hínni, á bìo ká wán á ì wee bìo bìo ká làa mia: Mí wé zàmaka bìo mi páanía là a Nùhúso bìo yi. Mu bìo na á ì túara nōn mia na á ì bīnīa wee tíí yi yínóń bìo na wee seé mí, ká mu léé bìo na á à séení mia, à bìo búí yí dàń mia yí vínī. ²Mi pa miten bìo ba ton-sá-kora yi, ba ka lòn booní, ba sòobáa wee hení ho kúioró bìo dàkhíina. ³Mu bon, warén lé bìa kúiora binbirì. Wa wee ùaani le Dónbeenì lè le Hácírí pánká, á wee zàmaka wa páaníló là a Yeesu *Krista bìo yi, á yí dó wa sīa waten yi. ⁴Ká a búí lá wee leéka le mí dà à dé mí sīi miten yi, se ìnén dà à dé ì sīi búnn yi á à poń wón bānsō. Mu bon, ì tuiá lá à wé sī à ì dé ì sīi ìten yi, ⁵lé bìo á ìnén ba *kúio ì teró wizooní bìo hetín zoñ. Wàn síí lé o *Isirayeele nipomu,

ì ton o Bēnzamee zī-jùhú yi. Wàn nùwā lé ba *zúífúwa binbirì, á ì lé o zúífú binbirì. Ì lé o *Farizie á henia o *Moyiize làndá bèrò bìo, ⁶á ì can ì kuio làa sòobé le Dónbeenì tonló yi fúaa ì lá wee beé ba kèrètíewa kuure lò. Á ho *làndá mu bèrò dání yi, á nùpue lá yí dà máa bío le ì wó khon mu búí yi huúu. ⁷Èe ká a Krista bìo yi, á búnn bìowa so na lá ka lòn cùnú bìo ì cǎn á ì wáa wee wé lòn bè-káamáa. ⁸Mu bon, mu bìo búenbúen ka lòn bìo na jùhú mía ì cǎn, lé bìo á ì Nùhúso Yeesu Krista zūnló búnn lé bìo jùhú wi po bìo ká búenbúen. Lé orén Krista mu bìo yi á ì pánaa mu búenbúen, á wee wé mu lòn zàn-bìo, bèra a na à ì bìo wíoka sí a yi binbirì ⁹à páaní làa wo. Mu yínóń bìo á ìnén bò ho làndá yi á nōn á ì térénnanáa, ká lé bìo á ì dó ì sīi o Krista yi á le Dónbeenì wóráa mi là a nì-térénni. ¹⁰Bìo á ì wee cà lé o Krista zūnló, à mún zūn ho pánká na le Dónbeenì nōn wo yi o véeró mōn. Ì wi à ì páaní a lònbee yi làa wo à tà mu húmú yi là a bìo síi. ¹¹Ká mu wó ká, á ìnén mún ñ láa mu yi le le Dónbeenì khíí vèení mi.

Wa ko wa bánbá vaa yí bìo wa wee cà

¹²Wàn zàwa lè wàn hínni, ì yí dà máa bío le bìo á ì wee cà á ì wáa yú wó, taá bìo á ì ko à ì keńnáa á jni wáa tun. Èe ká ì màháa wee hení ì lò bèra a na à ì yí mu, lé bìo ó o Yeesu *Krista léra mi á ì bìo sǎ a yi búenbúen.

¹³Wàn zàwa lè wàn hínni, ìnén yí máa leéka le ì yú mu wó. Bìo bìo here mì lé bìo ká: Bìo á ì wó khíina á ì wáa yí máa loń, bìo wi ì yahó lé búnn á ì wee bánbá bìo yi. ¹⁴Á bìo á ì wee cà lé búnn á ì wáa wee lúwí bìo yi, bèra a na à ì vaa yí ì veró cùnú ho wáayi le Dónbeenì cǎn ì páaníló là a Yeesu Krista bìo yi. ¹⁵Lé hǎn yilera so ko à hǎ wé keń warén kèrètíewa na dǎn wó le Dónbeenì bìo dání yi yi. Èe ká mi wee leéka bè-vio búí mu bìo yi, à le Dónbeenì zéení mu yara wéréwéré làa mia. ¹⁶Bìo wi bín, á hen na wa van vaá bó yi á mi wáa le wa wíoka bánbá làa búnn bìo.

¹⁷Wàn zàwa lè wàn hínni, mi wé wé bìo á ì wee wé. Bia wee bè bìo mi mōn à wa wee wé yi lé bán á mi fá mi yio yi. ¹⁸Mu bon, ba nùpua cèrèè wáráa wee zéení le ba lé o Krista na húrun ho *kùrúwá wán zúkúsa. Ì láa wee wé bìo mu na mia fée, á ì pá bīnīa wee bìo

mu làa mia ká ò wá. ¹⁹ Bân nùpua so pìorà lé 6a dofiina, á hã nìyi-wára na 6a wee wé lé hón á 6a wee khòoní miten bìo yi. Bìo 6a wee leéka lé ho òmíjǎ bìo mí dòn. Mu vaa véení ká 6a à yáa búenbúen. ²⁰ Èe ká warén kúrú lahó hón yòò wi ho wáayi. Á wa kǎnflò Yeesu Krista na à lé bín á à buen lé wón wa wee lòní. ²¹ Hen ká a khúí buara á wa sǎnia na cùkú mia ó o buée wé á hã à kerí là a sǎnia na cùkú wi bìo sí. Ó o ò wé mu là ho pǎnká na wi o cón, hia ó o ò yíráa le sée mu bìo búenbúen waí.

4

¹ Áwa, wàn zàwa là wàn hínni na ò wa làa sòobé, ò sǎi bènín vǎ à ò bíní mi mia. Mi bìo wee wé ò sǎi, á lé minén bìo yi à ò yí ho cùkú, á mi wáa wíoka fǎrá òmí pǎaníló là a Núhúso yi.

Le zéení bìo

² O Evodii là a Sēntiisi á ò wee hení bìo ká á à na yi le 6a jǐ-cúa wé le dà-kéní 6a pǎaníló là a Núhúso bìo yi. ³ Èe ká ùnén na pǎania wee sá ho tonlò làa mi là mí yahó á ò wee bío bìo ká á à na yi: Ba háawa mu mí nùwǎ jun á ù séení. Ba pǎania lá le lònbee làa mi le Dónbeení bín-tente bueró bìo yi. O Kileman là wàn zàwa na ká mún pǎania lá le lònbee làa mi le Dónbeení bín-tente bueró bìo yi. Bân yènnáa túara bia yú le mukāni binbirì yènnáa vūahú yi.

⁴ Mi wé zǎmaka féee mi pǎaníló là a Núhúso bìo yi. Ì wíokaa wee bío mu, mi wé zǎmaka. ⁵ Mi wé 6a nùpua na wayika à 6a nùpua búenbúen zūn bìo. Mi wé leéka le hen làa cínú ká a Núhúso á à buen. ⁶ Mi yí le mi hácírí yáa bìo woon yi. Èe ká mi màkóo wé wi bìo lée bìo yi, à mi zéení mu là le Dónbeení. Mi mún wé dé le bǎrákà féee. ⁷ Ká mi wee wé ká, á le Dónbeení á à na mí héerà mia, hón héerà so dà bìo wa wee leéka búenbúen wán, ho ò wé á mi yiwa máa wé è dè, á yilera máa wé è lúnka mi pǎaníló là a Yeesu *Krista bìo yi.

⁸ Wàn zàwa là wàn hínni, á bìo ká wán á ò bìo bìo ká làa mia: Bìo ko mu wé here mia lé ho tūiá poni bìo, làa bìo búenbúen na ko là le kónbii, làa bìo téréenna, làa bìo wee ce, làa bìo ó o nùpue ko ò waí, làa bìo ko là ho cùkú. Bìo búenbúen na se làa sòobé, làa bìo ko là le òuaaní lé bín bìo ko mu wé

here mia. ⁹ Bìo á ò kǎránna làa mia á mi ò wa yi, bìo mi jǎ ò cón làa bìo mi mǎn à ò wee wé lé bín á mi wé bè yi. Ká mi wee wé ká, á le Dónbeení na wee na ho héerà, á à kerí làa mia.

Ho Filiipu lóhó kèrètíewa bǎrákà déró bìo

¹⁰ Ì wee zǎmaka làa sòobé ò pǎaníló là a Núhúso yi, lé bìo mi màhá wáa dàina zéenia làa mi le mi pan ò bìo. Mu bon, mi pan ò bìo yí khú ká lé bìo mi lá òmí yí yú mu wéró nii. ¹¹ Mu yínoñ bìo búí fòora mi á nǎn á ò wee bíoráa ká. Hen ká ò bìo ka làa bìo na, à ò sǎi wa mu bìo yi lé bìo á ò mána mu búenbúen. ¹² Ì khon loo, á ò zū bìo á ò ò bua là ò iten. Ì bìo wi loo á ò zū bìo á ò ò bua là ò iten. Ì yú bìo á ò dí loo, táá ò yí yú bìo á ò dí loo, à ò yí puuní loo, táa à bìo wi ò cón fòo mi loo, mu búenbúen yi á ò zū bìo á ò ò bua là ò iten sese. ¹³ Bún biowa so wéró pǎnká ó o *Krista wee na mi. ¹⁴ Èe ká bìo mi séenia mi le lònbee na yú mi bìo yi bènín lée bìo na se.

¹⁵ Minén Filiipusa, mi zū le pǎahú na á ò búia le Dónbeení bín-tente bueró jǎhú mi cón, á ló ho Maseduana kǎhú yi, á lé minén mi dòn lé 6a kèrètíewa kuure na séenia mi. ¹⁶ Pǎahú na á ò wi ho Tesaloniiki yi lé bín mi búia mu jǎhú yi, á séenia mi làa bìo á ò màkóo wi yi á dǎn há cúa-jun. ¹⁷ Bún yí máa zéení le ò wee cà à mi wé séení mi làa bín sí féee, èe ká ò màhá wi à le Dónbeení na bìo mi wee wé bǎn cùnú mia. ¹⁸ Mi hámu na mi tonkaa là a Epaforodíite buée dǎn mi là mí jǐ-kǎa, mu yáa puunía bìo á ò màkóo wi yi búenbúen. Bìo mi nǎn ka lòn muini yia na cína á sǎmu sí le Dónbeení yi. ¹⁹ Wàn Dónbeení na nǎfòró jǐi mia á à na bìo mi màkóo wi yi búenbúen mia mi pǎaníló là a Yeesu *Krista bìo yi. ²⁰ Le ho cùkú à bìo ò wàn Maá Dónbeení yi féee há lúlúio na jǐi mia yi. *Amiina!

Le tēení

²¹ Bìo bìo sǎ le Dónbeení yi 6a pǎaníló là a Yeesu *Krista bìo yi á mi tēení yi là mí nǎ-kéní kéní. Wàn zàwa là wàn hínni na làa mi pǎania wi mún wee tēení mia. ²² Bìo hen na bìo sǎ le Dónbeení yi búenbúen wee tēení mia, sǎnkú bia wee sá ho *Oroomu bée cón.

²³ Le o Núhúso Yeesu Krista wé mu sǎamu làa mia.

Ho vūahú na ó o Poole túara non
ho
Koloosi
kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró nūhú

Ho vūahú na kà lé o Poole túara ho non ho Koloosi lóhó kèrètíewa kuure yi. Yia nín-yání buera le Dónbeeni bíoni bíl lé yia ba le Epafaraasi, o là a Poole páanía wee sá ho tonló dà-kéní. O wee lé ho Koloosi lóhó mí bæere yi (1.7; 4.12).

Pàahú na ó o Poole wi ho kàsó yi ho Oroomu yi (4.3), ó o Epafaraasi buée búεεκίο wo á bía non wo yi le ba nùpua búí hínon wee víini ho Koloosi kèrètíewa le ho kàránlò búí síi.

Lé bún non ó o Poole túararàa ho vūahú na kà non ba yi, à zéeni le Dónbeeni túiá poni làa ba, bèra a na à ba pí ba nùpua mu kàránlò. O mún bía non ba yi le le Dónbeeni òn o Yeesu *Krista wán léraràa ho dímjá, á lé orén le wee òn wán kánínáa ba nùpua (1-2).

O zéeniá bio ba wé è bua le mítén ba páanílò là a *Krista yi (3-4).

Lé o Tisiiki là a Oneziimu ó o Poole tonkaa le ho vūahú mu á ba vaá non ho Koloosi kèrètíewa kuure yi.

Le tēēnī

¹ Mu lé ínén Poole, yia le Dónbeeni lè mí síi bio á wó á í lé o Yeesu *Krista tonkaro, lé mi wee túa ho vūahú na kà. Ínén le wán za Timotee ² á wee tēēnī minén wán zàwa le wán hínni na bio sá le Dónbeeni yi ho Koloosi lóhó yi á páanía là a Krista, á síadéro wo yi fàrá tína. Le wán Maá Dónbeeni á wé mu sáamu làa mia, à na ho héerá mia.

O Poole Dónbeeni bārākà déró bio

³ Hen ká wa sansan wee fio wa Núhúso Yeesu *Krista bân Maá Dónbeeni yi mi bio yi, à wa dé le bārākà. ⁴ Wa wee dé le bārākà lé bio wa já bio mí sía dóràa o Yeesu Krista yi bio, làa bio mí waráa bía búenbúen na bio sá le Dónbeeni yi. ⁵ Mí dó mi sía á wa mín, lé bio mí dó mi sía á wee lóní le Dónbeeni bè-tente na le dó mí jii le mí ì ká làa mia ho wáayi. Mu bè-tente mu á mí já bio pàahú na ba buera le bín-tente non mia yi, dén na

lé ho túiá poni. ⁶ Ho dímjá búenbúen yi, á bía wee tà le bín-tente mu bio, à wé bio sí le Dónbeeni yi á wee dé wán ká ba wà. Lé ká síj á mu mún wee wéràa minén cón à lá ho pàahú na mi já le bín-tente mu yi, á zúna le Dónbeeni sáamu bio binbiri à buee búe ho zuia jii wán. ⁷ Mu lé o Epafaraasi, yia wa wa làa sòobée na làa wen páanía wee sá a Krista tonló, lé wón buera le bín-tente mu non mia. O wee sòobá mítén à sáràa o Krista tonló wa lahó yi mi cón. ⁸ Lé orén buée bía le wamini na á le Dónbeeni Hácírí wó á mi wa làa mín bio làa wen.

⁹ Lé bún non á pàahú na wa já mi bio yi jii wán, á wa wee fio le Dónbeeni yi fée mi bio yi. Wa wee fio le le Dónbeeni na mu bè-zúnmíní le mu bio zúnlò búenbúen na wee lé lerén mí bæere Hácírí cón mia. Lé bún ò na ká mi ì zúñ bio le síi vá yi á mu jii ì sí. ¹⁰ Bún ká mi ì dàñ ò bua miten làa bio mu koráa là a Núhúso, á mi wé è wé bio sí a yi búenbúen fée le há wára na se le mí síwà búenbúen, á à wíoka à zúñ le Dónbeeni. ¹¹ Bio le Dónbeeni pánká jii mía, á wa wee fio le yi le le wé à mi pánká keñ bèra a na à mí wé dàñ hí mí sía, à jì mí yiwa le le sí-wee. ¹² Mí wé dé wán Maá Dónbeeni bārākà. Le wó á mí ko à mí ní keñ há kía na le bārà ká làa bía bio sá le yi mu khoomu yi le cón. ¹³ Le kánia wen le tóbiri pánká ní yi, á wa wáa wi le Za na le wa làa sòobée béēni dínní ¹⁴ Lé o Za mu pánká yi á le kánia wen, á séra wa bè-kora día.

O Krista khòonlò leni

¹⁵ O Za mu yi á wa wee mi le Dónbeeni na yi dà máa mi.

O kí mu bio búenbúen, á wi mu bè-lénnia búenbúen nūhú wán.

¹⁶ Lé bio ó orén lé yia le Dónbeeni òn wán léraràa mu bio búenbúen, bio ho wáayi, làa bio ho tá yi, bio wee mi, làa bio yí máa mi, há pánkáwá le mí síwà búenbúen.

Le Dónbeeni òn orén wán á léraràa mu bio búenbúen, mu bio búenbúen le léra orén bio yi.

¹⁷ Orén wi ká bio búí òn yí léra.

Lé orén pánká yi á mu bio búenbúen wi mí lara yi sese.

¹⁸ Ba kèrètíewa búenbúen kuure na ka lòn sánia bân nūhú lé orén.

Lé orén le kuure mu búa wán.

Lé orén lé 6a ni-hía nín-yání so na vèra á máa bīnī máa hí bèra a na ò o dí mu bìo búenbúen yahó.

¹⁹ Lé bìo mu wó sīna le Dónbeenì yi à bìo lerén karáa búenbúen à le Za mún keñ làa bün.

²⁰ Á mu mún wó sīna le yi à le ñin orén wán à bìo ho wáayi làa bìo ho tá yi búenbúen làa de bīnī wé sī.

Lé o Za na húrún ho *kùrùwá wán á cāni kúará pánká yi á le dóráa ho hээрá lerén lè mu bìo búenbúen pàahú.

²¹ Á minén na lá lé 6a ni-hānī le Dónbeenì cōn, á lá lé le zúkúsa mi yile-kora lè mí bè-kora wéro bìo yi, ²² á le wáa wó á mi bīnīa sī làa de bìo le wó á le Za wó a nùpue á húrún pánká yi. Le wó ká sí bèra a na à mi ñan ñin le yahó ká mi wee ce á fīanī mīa yi á bè-kohó yèni yí máa ve léé yi. ²³ Ká mi màhá ko mi wíoka dé mí sīa o Za mu yi, à fārá ñin. Bìo mi dó mi sīa wee lōonī bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí í wé le bín-tente yi á mi yí khènnáa. Le bín-tente mu lé ñio mi jñá khīina, ñio buera non ho ñimjñá nùpua búenbúen yi. Á lé lerén bín-tente mu bueró tonló á inén Poole mún wee sá.

O Poole lònbee na ó o wee lá bio

²⁴ Hā làa na kà wán á le lònbee na á ñ wee lá mí bìo yi á ñ wee zāmaka bìo yi. Lé ká sīi á ñ sánia lò ò beráa, á à tírāa le lònbee na wa ko wa káa yi jii* o *Krista tonló sáró yi 6a kèrètiewa búenbúen kuure na lé o sánia bìo yi. ²⁵ Inén wáa lé 6a kèrètiewa búenbúen kuure mu ton-sá lé bìo le Dónbeenì kàràfáa ho tonló mi, á le ñ zéeni mí bionì bìo yahó búenbúen mi séeniló bìo yi. ²⁶ Le bionì mu lé mu bìo na le Dónbeenì lá sà ho ñimjñá nùpua búenbúen yi hāani. Èe ká hā làa na kà wán á le wáa zéenia le bionì mu bìo làa bia bìo sà le yi. ²⁷ Le Dónbeenì le mí ñ zéeni làa ba le le bìo na lá sà yi na semu ñan sīi mīa á 6a nùpua búenbúen níni ñan keñ yi. Bün bìo so lé o Krista páaniló làa mia. Lé bün non á mí dó mi sīa wee lōonī ho cùkú na le Dónbeenì dó mí jii le mi níni ñ keñ yi. ²⁸ Lé wón Krista so á wa wee zéeni bìo, á wee jñ le Dónbeenì ñipomu ni-kéni kéní zení wán, á wee kàrán 6a lè mí ni-kéni kéní mu bè-zúimini pánká yi. Wa wee wé bün bèra a na à 6a ni-kéni kéní ñan ñan vé 6a páaniló làa a

Krista pánká yi. ²⁹ Lé bün te bìo á ñ wee sáráa ho tonló mu lè ñ sòobée làa a Krista pánká beeni na wee mi bìo á ñ wee wé yi.

2

¹ ñ wi à mi zūn le ñ wee sá lè ñ sòobée minén lè ho Lawodisee lóhó kèrètiewa, làa bia ká búenbúen na yère mún ñin yí dá ñ wán bìo yi. ² ñ wee sá lè ñ sòobée bèra a na à mi búenbúen sīa wé hereka à mi wé le dà-kéni bìo mi wa làa mín bìo yi. Bün bìo yi á mí ñ yi mu bè-tentewá lè mí sīwá búenbúen na ko làa mia ká mí ñentín zūna le le Dónbeenì bín-tente na mi jñá lé ho tūiá poni. Lé bün ñ na ká mí ñ zūn le Dónbeenì bìo na lá sà yi, bün na lé o *Krista. ³ Lé orén mí ñon á mu bìo zūnló lè mu bè-zúimini búenbúen ña lé ho ñāfōrō binbiri wee lé cōn. ⁴ ñ bía bün non mia bèra a na à mi yí día mīten le o búii khà lè mí bín-sīa vīini. ⁵ ñ mīa mi tíahú bün bon, ká ñ hácirí ñen màhá wi làa mia. Bìo mi buannáa mín sese, làa bìo mí siadéro o Krista yi fārá tīna á ñ sīi wan bìo yi.

Wa páaniló làa a Krista bio

⁶ Áwa, á bìo mi tà ò o Yeesu *Krista wé mi Nuhúso, á mi wáa bua miten làa bìo sī a yi mi páaniló làa wo bìo yi. ⁷ Mi fārá mí siadéro wo yi lòn vñdèe na naní zon ho tá yi bìo sīi. Mi le mi siadéro mu wo yi à wíoka wé dé wán. Mi wíoka fārá ñin mí siadéro wo yi. Mi wé mu búenbúen héha lè ho kàránlò na mi yú, à wíoka wé dé le Dónbeenì bārakà fèe.

⁸ Mi pa miten bìo. Mi yí día le 6a nùpua vī mia lè mí kàránlò na yí bon á jñhú mīa. Hón kàránlò so fārá 6a nùpua làndawá lè ho ñimjñá pánkawá na yí máa mi wán, ká ho yí fārá Krista wán. ⁹ Mu bon, bìo ó o Krista wó a nùpue mí cúee á bìo le Dónbeenì karáa búenbúen ó o mún karáa. ¹⁰ Á le Dónbeenì bìo ñan yi á mi bìo búenbúen jii sú mi páaniló làa a Krista yi, wón na wi hā pánkawá na yí máa mi búenbúen jñhú wán. ¹¹ Bìo mi páania làa wo, á mi lé 6a nùpua na 6a kúiora. Ká hón kúioró so màhá yí wó mi sánia yi. Ho *kúiiro na ó o *Krista wó lé mu bè-kohó pánká na ó o lera mia. ¹² Pàahú na mi bátizera yi, á mi ka lòn nùpua na páania nùna làa a Krista á mún páania vèra làa wo lé bìo mi dó mi sīa le Dónbeenì pánká na vènia wo lera 6a ni-hía tíahú yi. ¹³ Á

* 1:24 Mi loñ Matyi vūahú 24.3-14; Maaki vūahú 13.19-23

minén na lá húrun le Dónbeeni cón mu bè-kora na mi lá wee wé làa bio mi yí kúiora bio yi, á le wáa vènia mia mi páanlò là a Krista bio yi. Le séra wa bè-kora búenbúen díá. ¹⁴ Wa wékheró bio na jà wa júná yi á le 6ó júhú lòn kení vūahú bio síi. Le búaa mu ho *kùrùwá wán á 6óráa mu júhú. ¹⁵ Le fáara hā pànkáwá na yí máa mi búenbúen fūna á dó hā niyio hā yi ba núpua búenbúen yahó o Krista húmú ho kùrùwá wán pànká yi.

¹⁶ Ó o búii wáa yí ko ò o cítí mia bio mi yí bò 6a *lándá yi mu bè-dínií lè mu bè-juníi dání yi, tàá bio mi yí máa dí hā són-beera, tàá ho píihú miló nín-yání wizonle sánú, tàá 6a *zúifūwa vūnkalo wizonle sánú. ¹⁷ Bún búenbúen fū lé bio lá wá bueé wé 6àn khànkhanáamu. Ká mu binbiriso wee lé o Krista yi. ¹⁸ Mi yí díá le o búii bio le mi yí ko lè ho cúnú le Dónbeeni cón. Í wee bio bia wee wé lè 6a wee liiní mifen à 6úaaní ho wáayi tonkarowá bio. ʼBa wee bío le mi bio júhú wi po bia ká 6a bè-miníi bio yi. Lé 6arén te mí kùrú yilera. ʼBa wee yòoní mifen mu bio yi káamáa. ¹⁹ ʼBa yí céera a Krista na ka lòn sánia 6àn júhú yi. Lé orén wee wé à hā sánia biowa na ceékaa mín yi à wé dá làa bio le Dónbeeni le mu wéráa.

Wa húmú lè wa vèeró là a Krista bio

²⁰ Mi páania húrun là a Krista, á kánia ho díimíjána pànkáwá na yí máa mi níi yi. Á léee webio non á mi pá wee díá mifen à 6a kíkáká yi lè mí *lándáwá, ka lè mi bio pá sà ho díimíjána yi? ²¹ ʼBa le mi yí lá bio kà, à yí dí bio kà, à bio kà mi yí dā. ²² Hón lándáwá so bio ciran mu bio na ká a núpue jianá mu lè mí màkóo, à mu vé. Lé 6a núpua bò hā á wee kàrán làa mín. ²³ Mu bon, mu ka lòn bè-zúiníni bio na se á wee zéeni le 6a núpua wé dé mí sòobéé le Dónbeeni bio yi, à wé liiní mifen, à wé beé mí sánia lò. Ée ká mu júhú màhá míá. Mu wee kájna bio 6a núpua sia wee vá yí mí don yi.

3

¹ Á bio mi ka lè mi vèera là a *Krista, á mi wáa wé cànka bio bio sà ho wáayi, hen na ó o Krista yòò kará yi le Dónbeeni nín-tiáni. ² Mi wé leéka bio bio sà ho wáayi bio, ká mi wé yí leéka bio bio sà ho díimíjána yi

bio. ³ Mu bon, mi ka lè mi húrun, á mi wáa yú le mukón-finle là a Krista, wón na páania lè le Dónbeeni. Bia bio sà ho díimíjána yi á le mukón-finle mu bio sà yi. ⁴ O Krista lé yia lé mi mukáni. Ká a Krista khú wá bueé zéeni mifen lè ho díimíjána, á mún ñ zéeni làa ba le mi bio sà mí yi, á mi ì páani a cùkú yi làa wo.

Le mukón-finle lè le mukón-kínle bio

⁵ Àwa, á bio wi mia na bio sà ho díimíjána yi á mi búe júhú. Bún na lé ho há-fénlò lè ho bá-fénlò lè mí síiwá, lè hā niyi-wará, lè mu bio na yí se na mi sia wee vá yi, lè hā yio na yí máa sì lè mu bio. Bún na ka lòn wónna na mi dó mi sia yi. ⁶ Hón wékhewa so lé hía wee wé à le Dónbeeni síi cináa [bia yí máa bè le bíoni yi.] ⁷ Lé bún 6àn síi á minén mún lá wee wé pàahú na hā wékhewa pànká wi mi wán. ⁸ Ée ká hā làa na kà wán á mi khí mu búenbúen yi. Mi wé yí le mi sia cí, mi díá le mukón-jii lè, lè hā lantàa, lè hā kàakó-bíoni. ⁹ Mi wé yí fúaa sabíoni na mín yi. Mi wé yí wé bún biowa so, lé bio mi wáa díá bio mi fú wee 6ua lè mifen. ¹⁰ Mi wáa yèrémáa wó 6a ni-fia. Lé le Dónbeeni wó mia lè 6a ni-fia á wee yèrémá mia féee, à mi bonmín làa de, à mi zún le binbirí. ¹¹ Lé bún non á 6a *zúifūwa làa bia yínón 6a zúifūwa, làa bia kúiora làa bia yí kúiora, lè 6a ni-háni, làa bia yio yí héra, lè 6a wobáani làa bia wi mifen, bán búenbúen á hueekaró mia yi. O *Krista mí don lé yia bio júhú wi. Bia dó mí sia wo yi búenbúen ó o páanianáa.

¹² Àwa, minén na le Dónbeeni wa á hueekaa á mi bio sà le yi, mi wáa wé 6a núpua na zū le màkárí. Mi wé wé mu tentemu. Mi wé liiní mifen à wé wayika. Mi wé jii mi yiwa. ¹³ Mi wé yí le mi sia cí mín yi. Ká a búii wé wó khon lè mí ninza, à mi sén díá na mín yi. Bio ó o Núhúso séraráa mi wékheró díá, lé bún 6àn síi á minén mún wé sén díá nanáa mín yi. ¹⁴ Mi waí mín, bún lé bio bio here á po bio ká búenbúen. Lé bún á à wé mia lè le dà-kéní binbirí.

¹⁵ Le o Krista héerá na ó o wee na mia à dí mi biowa búenbúen yahó. Lé hón héerá so á le Dónbeeni hueekaa mia à mi kení yi, à mi wé lòn sánia dà-kéní. Mi wé dé le báraká. ¹⁶ Le o Krista bíoni kení mi yiwa à jii sí, à mi wé kàrán mín, à wé hení mín

sīa lè mu bè-zūmīnī nà jīi sū. Mi wé só hā lení lè mí sīwà lè mí sīa búenbúen à dérāa le Dónbeeni bārākà. ¹⁷Bìo mi wee bìo làa bìo mi wee wé búenbúen á mi wé wé là a Nùhúso Yeesu yèni. Mi wé dé o Maá Dónbeeni bārākà o Yeesu mu pànká yi.

Bìo wa ko wa bua làa mín

¹⁸Hāawa, mi wé liiní miten na mi bārání yi, làa bìo mi ko mi wé wé làa bũ mi páaníló là a Nùhúso bìo yi. ¹⁹Báawa, mi wań mi hánání. Mi wé yí jīiní mi mukání ba wán.

²⁰Zàwa, mi wé bè mi maáwà lè mí nuwà bioní yi mu bìo búenbúen yi, lé bìo á bún sī a Nùhúso yi. ²¹Maáwà, mi wé yí cǐi mi zàwa sīa à tèé ba bàra.

²²Wobáaní, mi wé bè mi júnása na wi ho dímjíá yi bioní búenbúen yi. Mi wé yí wé mu ba yìo yi mí dòn à càráa le yèni ba cǐn. Ká mi màhá wé sá na ba yi lè le yi na wee ce, bìo mi wee kǒnbi o Nùhúso bìo yi. ²³Mi wé wee sá tonló léé tonló, à mi hén mi yiwa sárāa ho, à keń lè mu lé o Nùhúso á mi wee sá na yi, ká mi yí máa sá na nùpua yi. ²⁴Lé bìo mi zū le o Nùhúso á à sàání mia, dén sǎání so lé hā kía na ó o bàrá ká làa bia bìo sá a yi. Yia lé mi Nùhúso lé o Yeesu Krista, lé wón á mi wee sá na yi. ²⁵Ká bia bèn wee wé bìo yí téréna, bán ó o Nùhúso á à sàání yi á à héha làa bún, o máa hueeka nùpua mín yi.

4

¹Wobáaní júnása, mi wé wé bìo téréna á héhaa lè mi wobáaní. Lé bìo mi zū le minén mún Nùhúso wi ho wáayi.

Le zéení lè le tēení bìo

²Mi yí khí ho fioró yi. Mi dé sòobéé ho yi à wé dé le Dónbeeni bārākà féeé. ³Mi mún wé fio na warén yi bèra a na à le Dónbeeni hén mí bín-tente bueró jīi na wen, bún na lé o *Krista bìo na lá sà yi. Lé bún bìo yi á ĩ wiráa ho kàsó yi. ⁴Mi fio na mi bèra a na à ĩ dǎn zéení mu wéréwéré làa bìo á ĩ ko à ĩ zéení làa bũ.

⁵Mi wé zūn miten buaró bia yínóń ba kèrètíewa tíahú. Pàahú léé pàahú na mi dà à wé mu bè-tentewà yi à mi wé mu. ⁶Mi wé ba nùpua na zū hā bioní à wé bío hā bín-tentewà, à wé dǎn bío lè ba nùpua làa bìo mu koráa.

⁷O Tisiiki bueé zéení bìo á ĩ bìo karáa búenbúen làa mia. Wón lé wán za mu kèrètíemu dǎn yi á ĩ wa làa sòobéé. O wee sòobá mítén à sárāa o Nùhúso tonló làa mi.

⁸Bìo non á ĩ wee tonkaráa wo mi cǐn léé bèra a na à mi zūn bìo wa bio karáa, o ò hǐi mi sīa.

⁹O Oneziimu na wee lé mi cǐn á à bè mín làa wo. Wón mún lé wán za mu kèrètíemu dǎn yi á ĩ wa làa sòobéé. O sīidéro o Krista yi fárá tīna. Lé barén mí nuwá jūn á à bè mín bueé zéení bìo wó wa cǐn búenbúen làa mia.

¹⁰O Arisitaaki, yia làa mi páanía wi ho kàsó yi á wee tēení mia. O Baanabaasi bǎn za na ba le Maaki mún wee tēení mia. O búenló bìo fèra bíá non mia. Ká a bueé dǎn mia, à mi bua a sese. ¹¹O Yeesu, yia ba mún wee ve le Zusituusi wón mún wee tēení mia. Ba *zúifūwa na lé ba kèrètíewa tíahú, á bán mí dòn lé bia làa mi páanía wee sá, à zéení le Dónbeeni bá-zàmu bìo. Ba henía ĩ sīi. ¹²O Epafaraasi, yia wee lé mí cǐn, á mún wee tēení mia. Wón mún lé o Yeesu Krista tonsá, á wee sòobá mítén à fio féeé mi bìo yi bèra a na à mi siadéro le Dónbeeni yi wioka fárá tīn, à wé ba kèrètíewa na dǎn wó, á yí máa titika le Dónbeeni sīi bìo wéro yi.

¹³Ínén ĩ beere mǎn bìo ó o wee beéráa mítén lò làa sòobéé minén lè ho Lawodisee lè ho Hiyerapoliisi lórá kèrètíewa bìo yi. ¹⁴O Luki na lé o dǒkótúarán, yia á ĩ wa làa sòobéé, là a Demaasi mún wee tēení mia.

¹⁵Mi tēení wán zàwa lè wán hínni kèrètíewa na wi ho Lawodisee lóhó yi. Mi mún tēení a Ninfa lè ba kèrètíewa na wee kúee mín wán o zīi yi.

¹⁶Ká mi kàrána ĩ vūahú mu wó, à mi na ho ho Lawodisee kèrètíewa kuure yi à bán mún kàrán. Ká bán mún tonía ho vūahú na non ba yi á non mia, à mi mún kàrán hón.

¹⁷Mi hení na a Aasiipu yi le ho tonló na o Nùhúso kàráfaa wo yi ò o wé sá à ho jīi sí.

¹⁸Lònbió lé ínén Poole lè ĩ nín-bia á wee túa bìo kà à na mia. Mi yí le mi yiwa sá mi ho kàsó na á ĩ wi yi. Le le Dónbeeni à wé mí sáamu làa mia.

Ho nín-yání vūahú na ó o Poole
túara nnon ho
Tesaloniiki
kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró júhú

Ho vūahú mu lé o Poole túara ho á nnon ho Tesaloniiki kèrètíewa kuure yi. Ho Tesaloniiki mu lé ho Maseduana kǎhú ló-beeni. Ba kèrètíewa kuure na ho lóhó mu yi lé orǎn Poole fǎrá le. Èé ká a màhá yí dàina yí kará bín yí míana. Lé bìo á ho kàránlò na ó o wee na á 6a *zúifúwa búí yí tà bìo, á 6a nnon wo (Bè-wénia vūahú 17.1-17). Bìo nnon ó o túararáa ho vūahú mu lé ho tonlò na ó o sá hùinía yí bín ó o wi ò o bíní sǐ jii.

Bìo le kuure mu yí fǎrá yí míana, ká bìo le kèrètíewa wee wé ká mu se búenbúen ó o jǎ, ó o wee zǎmaka mu bìo yi, á wee hení 6a sǎ le 6a bánbá à 6a kèrètíemu wé va lè ho yahó. O bíá 6a nì-hía vèeró bìo làa ba, làa bìo ó o *Krista à bíní ì buen á bueé fé bìa dó mí sǎ wo yi. O mún bíá le 6a wé sá à yí dí parí.

Ba bè-zūnlòwà tò mu wán le ho vūahú mu lé hía lé o Poole nín-yání vūahú na ó o túara. O túara ho hǎ lúlúio búarǎ-jun làa píru (50), lè ho búarǎ-jun làa píru làa dà-kéní (51) pǎahú o Yeesu teró mǎn.

¹ Mu lé warén, o Poole, là a Silivēn là a Timotee á wee túa ho vūahú na kà á à na minén Tesaloniiki kèrètíewa kuure yi, minén na bìo sǎ a Maá Dónbeeni là a Núhúso Yeesu *Krista yi. Le le Dónbeeni wé mí sǎamu làa mia à na ho héeǎ mia.

Bìo ho Tesaloniiki kèrètíewa buan lè mítén

² Wa wee dé le Dónbeeni bǎrákǎ féeé mi búenbúen bìo yi. Wa yí máa khí le Dónbeeni fioró yi mí bìo yi. ³ Wa wee leéka mi bìo fúuu wán Maá Dónbeeni yahó. Lé bìo á mi yí dú parí mí sǎdéró le Dónbeeni yi. Le waminí na wi máa lé dén non á mi wee wérǎa mu bè-tentewà. Á mi sǎdéró wa Núhúso Yeesu *Krista yi á mún fǎrá dǎn. ⁴ Wán zàwa lè wán hǐnni, wa zū mu lè le Dónbeeni wa mia á hueekaa à mi bìo sǐ le yi. ⁵ Wa yí buera le

bín-tente yí nnon mia lè wa jiní mí dòn, wa mún wó mu lè le Dónbeeni Hácírí pǎnká, á mún láa mu yi kénkén le le bín-tente mu bìo lé ho tǔiá. Bìo wa buan lè waten mi tíahú à mi bìo wé seráa á mí zū. ⁶ Bìo warén wó á mí bò yi, á mún bò bìo ó o Núhúso wó yi. Hàrí bìo mi lò wee be làa sòobée mí cúee, à mi pá tà bò le Dónbeeni bíoní yi lè le sǐ-wee, dio le Dónbeeni Hácírí wee na.

⁷ Bìo mi wó kà lé bún á bìa tà a Krista bìo ho Maseduana lè ho Akayii kǎna yi búenbúen lá ko 6a wé loí yi à wé. ⁸ Lé lè minén cǎn ó o Núhúso bíoní dǎn yi á sǎ jánáa ho Maseduana lè ho Akayii yi. Mu yínoí bún mí dòn. Mi Dónbeeni bìo tǎrò á bènberá hǎ lùu búenbúen, á mu gǎn bíoró yǎá wǎa júhú mía wa cǎn. ⁹ Ba nùpua búenbúen wee bío bìo mi buan làa wen bìo, pǎahú na wa van mi cǎn yi. Ba mún wee bío bìo mi pá hǎ wǎnna à mi tà le Dónbeeni binbirí na wi féeé bìo, á nnon miten le yi ¹⁰ á pannáa le Za Yeesu na à lé ho wáayi ì buen, wón na le vèenía. Orǎn Yeesu mu lé yia á à kǎnì wen le Dónbeeni sǐ-cǐlè cǐtíi pǎahú.

2

Ho tonlò na ó o Poole sá ho Tesaloniiki lóhó yi bìo

¹ Wán zàwa lè wán hǐnni, minén miten mǎn wa búenlò mí cǎn cǎnú. ² Mí zū mu le sǎni wa buen mi cǎn, á 6a beéra wa lò, á zúainá wen ho Filiipu lóhó yi. Ká le Dónbeeni màhá henía wa sǎ á wa bueraráa le Dónbeeni bín-tente nnon mia lè hǎ kǎnkáa.* ³ Wa bè-bíonii yí dǎn bìo na yí bon wán. Yilera na yí se mía wen. Wa yí máa cà à wa vǐiní nùpue. ⁴ Bùeé. Le Dónbeeni lora wen, á mǎn à wa ko làa bú, á le kàràfáa mí bín-tente wen á wa wee bue. Hen ká wa wee bío, se mu yínoí nùpua á wa le wa à weé sǎ, ká mu lé le Dónbeeni. Dén na zū bìo khǐina zoó wi wa sǎ yi. ⁵ Mí zū mu kénkén le wa bíoní yínoí nì-khènló bíoní. Wa yí máa bío à cà bìo nùpue búí cǎn. Bún le Dónbeeni mí beere zū. ⁶ Wa mún yí cà à minén tǎá nì-vio khòoní wen. ⁷ Wa yǎá lá ko à wa wé fé bìo búí mi cǎn lé bìo wa lé o *Krista tonkarowà. Èé ká wa màhá tà wayíira waten mi tíahú làa bìo ó o hǎ-jàa wé wayíiraa mítén à loínáa mí zàwa yi bìo síi. ⁸ Wa wa mia làa sòobée

* 2:2 Mi loí Bè-wénia vūahú 16.19-24; 17.1-9

lé bún non á wa yí kájnaa le Dónbeeni bín-tente bueró à na mia yi mí dòn, à wa le wa à na waten búenbúen mi bio yi. Bún wee zéeni le mi bìo òntín here wen dàkhíina. ⁹Wàn zàwa lè wàn hínni, ho tonló na wa sá, làa bìo wa lò bonnáa á mi zū bìo. Wa sá le wisoni lè ho t́nàahú, bèra a na à wa bìo yí wé sèró mi nì-kéní búí wán. Lé kà síí á wa wóràa á bueraràa le Dónbeeni bín-tente non mia. ¹⁰Minén na tà a Krista bìo á wa buan waten sese yahó, á téréinna waten. Bìo ɓa dà à bío le wa wó khon yi á mia. Minén lè le Dónbeeni lé mu seéràa. ¹¹Mi zū mu le mi nì-kéní kéní á wa buan làa bìo ó o maá wee wé ɓua lè mí zàwa bìo síí. ¹²Wa non hā yile-tentewà mia, á híina mi sīa, á bía mu henía non mia le mi ɓua miten làa bìo le Dónbeeni síí vá yi. Dén na von mia à mi keń le bá-zàmu cùkú yi.

¹³Wa mún pá b́nía wee dé le Dónbeeni b́arakà bè-vio búí bìo yi. Pàahú na mi jáa le Dónbeeni bíoní wa j́nii yi, á mi yí buan le lòn nùpue bíoní, à mi buan le lè le Dónbeeni bíoní bìo síj. Mu ɓon. Le ɓèntín ló le Dónbeeni cón làa t́iia. Le bíoní mu bè-wénia wee mi minén na tà a Krista bìo cón, ¹⁴Wàn zàwa lè wàn hínni, ho *Zudee kóhú kèrètíewa kuio na bìo sà le Dónbeeni yi bìo na sá ɓa yi lé bún ɓàn síí á minén mún káa yi. Le lònbee na yú ɓa ɓa *zúífúwa níi yi, lé dén lònbee so síí á mìn zàwa mún beéra lè mi lò. ¹⁵Lé ɓarén zúífúwa yáania bó le *Dónbeeni jii-cúa feerowà. Lé ɓa zúífúwa mún bó a Nùhúso Yeesu. Warén wa beere á ɓa beéra lò. Le Dónbeeni síi bìo wéro mia ɓa yi hùúu. Bìo bìo wi ɓa nùpua búenbúen yi á ɓa tun wána. ¹⁶Wa lá wi à wa bue le Dónbeeni bíoní à na bìa yínón lé zúífúwa yi à ɓan fen, á ɓa wi ɓa hù wen. Lé kà síí á ɓa wó à tíiraràa mí bè-kora na ɓa wee wé f́f́f́ jii. Èe ká mu véení á le Dónbeeni síi cā ɓa yi.

O Poole síi wà ò o mi ho kèrètíewa wán

¹⁷Wàn zàwa lè wàn hínni, wa saawaa mìn yi á yú pàahú à wa máa mi mìn, ká wa màhá wee leéka mi bìo. Á wa wee ɓánbá, á wi wa mi mi wán, lé bìo á mi bìo wi wen làa sòobée. ¹⁸Lé bún non á wa lá wi à wa b́nii buee búeékí mia. Inén Poole wó mu lora ðn hā zen cúa-yen. Ká a *Satāni màhá hò wen. ¹⁹Bìo non á wa dóràa wa sīa, á wi le sī-wɛɛ yi, lé minén bìo yi. Lé minén lé le sàání na á à wɛɛ wa sīa

wa Nùhúso Yeesu yahó o khíi b́nii buenlò pàahú. ²⁰Mu ɓon. Lé minén lé wa cùkú lè wa sī-wɛɛ.

3

¹Bìo wa míana wa máa jí mi sá, á wa jáa wa yiwa san. Lé bún non á wa tò mu wán le wa à keeni ho Ateena lóhó yi wa dòn, ²à wa tonkaa wàn za Timotee mi cón, wón na wee sá le bín-tente bueró tonló lè le Dónbeeni, ðio bìo ciran o *Krista. Wa tonkaa wo ò o buee wé à mi siadéro le Dónbeeni yi wóka f́ará ðin, ò o mún hení mi sīa. ³Lé bún á à na ká minén búí máa día mítén á ho zuia lònbee na wee yí mia máa lúnka mi yilera. Minén miten yáa zū mu le warén na tà a *Krista bìo ko wa káa le lònbee mu yi. ⁴Bìo wa híia wi mi cón á wa f́era bía mu non mia le wa lò ò be làa sòobée. Mi zū le bún lé bìo ðèn wó. ⁵Lé bún non á t́ jà t́ yi san á t́ tonkaa o Timotee mi cón ò o buee loń bìo mi siadéro le Dónbeeni yi bìo karáa à b́nii buee bío na mi. Bìo dà-kéní á t́ lá zána yi, le jún-sī ó o *Satāni khà mia v́inía. Ká mu lá wó làa bún se wa seéra waten mi bìo yi káamaa.

⁶Èe ká bìo ó o Timotee ló mi cón buee ðn, á bìo ó o bía mi siadéro le Dónbeeni yi lè mi waminí dání yi léee sī-wɛɛ bìo. O bía le ká mi san san lon wa bìo à mi sīa wa. O le mi wee cā à mi mi wa wán làa bìo á warén mún wi à wa ḿinaa mi wán bìo síí. ⁷Wàn zàwa lè wàn hínni, lé bún non wa yúráa le sī-híilè mi siadéro le Dónbeeni yi bìo yi le hácírí yáaró lè le lònbee na wee yí wen yi. ⁸Hā làa na kà wán á bìo mi can t́ina o Nùhúso yi á wee f́ání wa sánia. ⁹Wa yáa yí zū bìo wa à dé lè le Dónbeeni b́arakà le sī-wɛɛ na wa wee yí le yahó mi bìo yi. ¹⁰Wa wee fio le Dónbeeni yi lè wa sòobée le wisoni lè ho t́nàahú à wa làa mia b́nii mi mìn, à bìo f́oora mia mi siadéro le Dónbeeni yi bìo yi à wa tíf bún jii.

¹¹Le wàn Maá Dónbeeni mí beere lè wa Nùhúso Yeesu à wioka ho wóhú na wa à bè buee mináa mi wán. ¹²Le o Nùhúso wé à le waminí na mi wa làa mìn á mún wa lè ɓa nùpua búenbúen, à wé dé wán à yòo puuní. Le le waminí mu ɓonmín làa ðio á wa waráa mia. ¹³Bún ká a Nùhúso á à hení mi sīa, á mi yiwa á à ce wàn Maá Dónbeeni yahó, wa Nùhúso Yeesu làa bìa búenbúen na bìo sà a yi buenlò pàahú.

4

Bio ba kèrètíewa ko ba bua lè mítén
¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, wa kenía mia làa bio mi ì buaráa miten á bio á à wé sínáa le Dónbeenì yi. Á le làa búnn mi buan lè miten. Èé ká wa màhá wee fio mu mi cǝ́n làa sòobéé á wee hení mu na mia o Nùhúso Yeesu yèni yi le mi wíoka dé mu wán.

² Hã yile-tentewà na wa non mia á mi zū. Lé o Nùhúso Yeesu á hã ló yi. ³ Bio le Dónbeenì wee cà lé à minén mi kuio bio sǝ́ le yi: Mí pa miten bio ho hã-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà yi. ⁴ Mi nì-kéní kéní zūn bio mi ì hénínáa mi sánfa yi mu bio yi à héha làa bio le Dónbeenì sǝ́i vá yi. ⁵ Mi yí díá miten à mu bio na yí se ponì wé búe làa bio á bia yí zū le Dónbeenì wee wéráa mu. ⁶ Nii woon yí wé yí khe lè mín za mu bio mu dání yi húúu. Wa bíá mu non mia vó á jà mi zeñ wán le bia wee wé hǝ́n wárá so síi ó o Nùhúso sǝ́i á à cǝ́ yi á à cítí. ⁷ Bio bíá bon, le Dónbeenì yí von wen le wa wé há-fénló làa bá-fénló lè mí síwà. Le von wen à wa bio sǝ́ le yi búenbúen. ⁸ Lé búnn non ká yia pá hã bíoní na ká, se mu yínón núpue á òanso pá bio. Mu lé le Dónbeenì ó o pá, òio wee na mí Hácíri mia.

⁹ Búnn khíina bín, á mu júhú mún wáa mia à ba túa vūahú na mia ba kèrètíewa wamini dání yi. Bio mi ì wan làa mín á le Dónbeenì zéénia làa mia vó. ¹⁰ Búnn lé bio á mi yáá buan lè wàn zàwa lè wàn hínni búenbúen na ho Maseduana kǝ́hú búenbúen yi. Èé ká wa pá wee fio mia le mi wíoka dé mu wán. ¹¹ Mi sòobá miten à keñ mín wán ho héerà yi. Bio bio ciran mia lé bio mi wé loí. Mi wé sá à jiiá mi màkóo miten làa bio wa henianáa mu non mia. ¹² Lé búnn á à na ká bia yínón ba kèrètíewa wé è kǝ́nbi mia á mi bio mún máa wé sèró o búii wán.

O Nùhúso bini buenlò bio

¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, wa wi mi zūn bia húrun tuiá. Lé búnn á à na ká mi yilera máa yáa làa bia yí dó mí sǝ́i ba nì-hía vèeró bio yi bio síi. ¹⁴ Wa dó wa sǝ́i le o Yeesu húrun á vèera. Lé o Yeesu mu bio yi á le Dónbeenì á à ve bia húrun á à kúee mín wán làa wo.

¹⁵ O Nùhúso bíonì búii dání yi, á bio kà lé bio wa à bío: Ká a Nùhúso khíi biniá buara,

á warén na yio á à wé lua hón pàahú so yi á máa dí bia húrun yahó. ¹⁶ Le zèerè á à dé, á le Dónbeenì wáayi tonkarowà júhúso támu, lè le Dónbeenì búaanì támu sǝ́i á à jǝ́. Búnn ká a Nùhúso mí beere á à lé ho wáayi á à lii. Á bia húrun ká ba dó mí sǝ́i o *Krista yi á à vèe ho yahó. ¹⁷ Búnn mǝ́n á warén na yio wi lua á le Dónbeenì á à páaní ì là làa ba hã dùndúio wán á yòó sínáa o Nùhúso yahó. Búnn ká wa à keñ là a Nùhúso fèéé. ¹⁸ Mj wé bío hã bíoní mu na mín yi à henínáa mín sǝ́i.

5

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, mu júhú mia à ba túa vūahú na mia mu biowa mu búenbúen bàn wéró pàahú lè mu bàn wiz-onle dání yi. ² Minén mi beere yáá zū mu sese le o Nùhúso buenlò á khíi wé mu bè-vínkanií làa bio ó o kǝ́nlo wee wé buennáa ho tǝ́nàahú bio síi. ³ Ká ba núpua khíi wee bío: «Wa wi ho héerà yi. Bio na yí se máa yí wen.» Lé hón pàahú so ba yio bueé tí ká mu bio búenbúen fù lùnkáa mín yi ba wán. Mu khíi yòoka ba wán làa bio ó o há-sániso sǝ́ni vía wee wé yòokaráa o wán bio síi o teró pàahú. Ba máa fen le wisonle mu zoñ. ⁴ Èé ká minén wàn zàwa lè wàn hínni, minén bán mia le tǝ́bíri yi, á le wisonle mu máa yòoka mi wán là a kǝ́nlo bio. ⁵ Mi búenbúen bio sǝ́ mu koomu yi, mi bio sǝ́ le wisoni yi. Mu yínón tǝ́nàahú wa wi yi. Wa mia tǝ́bíri yi. ⁶ Àwa, á mi yí le dǝ́mu búe wen làa bia ká bio. Mi wa fání wa yio à zūn waten buaró mu bio búenbúen yi. ⁷ Lé ho tǝ́nàahú á ba núpua wee wé da yi, á lé ho tǝ́nàahú á ba mún wee wé ju khée yi. ⁸ Èé ká warén bán bio sǝ́ le wisoni yi á wa ko wa zūn waten buaró mu bio búenbúen yi. Wa siadéro le Dónbeenì yi, lè wa wamini á ko mu wé lòn hía táró báka na wa à zǝ́i á à paráa waten yi, á wa siadéro ho kǝ́nfló bio yi á ko mu wé lòn hǝ́nló kónlè na wa wé è búnn. ⁹ Le Dónbeenì yí lera wen cítíi bio yi. Le wi à le kǝ́nì wen lè wa Nùhúso Yeesu *Krista níi. ¹⁰ Wón lé yia húrun wa bio yi, bèra a na ká wa yio wi lua loo, tàá ká wà húrun loo, à wa làa wo páaní keñ mín wán. ¹¹ Mi wé hení mín sǝ́i ká síi, à wé sèenika mín à mi siadéro le Dónbeenì yi wé dé wán làa bio mi yáa wee wéráa mu.

Hã bíoní na bìo henía nɔn ba kèrètíewa yi

¹² Wàn zàwa lè wàn hínni, wa wee fio bìo kà mí cǔn: Mí wé kǔnbi bia wee sá le Dónbeenì tonló mí cǔn, bán na ó o Núhúso bàrá mí júhú wán le ba wé zéení mia. ¹³ Mí wé kǔnbi ba, à waí ba lè mí sòobéé le Dónbeenì tonló na ba wee sá bìo yi. Mí kerí mín wán làa hээрà.

¹⁴ Wàn zàwa lè wàn hínni, wa pá bínía wee fio mia: Mí wé bío ba paríwà cǔn. Bia le hézání wi yi à mí hení bán sia. Mí wé sí ba yídàwa. Mí wé jì mí yiwa ba nùpua búenbúen biowa yi. ¹⁵ Mí pa miten bìo, mí wé yí dì yúaa mín wán. Minén mín yi wé sòobá miten à wé mu bè-tentewà làa mín fээр, à mún wé mu làa bia ká búenbúen.

¹⁶ Mí wé le mí sia wa fээр, ¹⁷ à yí kí ho fióro yi. ¹⁸ Mí wé dé le Dónbeenì bára ká bìo búenbúen yi. Bún lé bìo le Dónbeenì cǎ minén na lé lè dà-kéní là a Yeesu *Krista cǔn.

¹⁹ Mí yí hè le Dónbeenì Hácírí bè-wénii. ²⁰ Le Dónbeenì jì-cúa na lé wee fээр á mí yí pí à wé làa kàakó-bìo. ²¹ Mí wé cincii mu bìo búenbúen vé, à lén bìo se mu yi à búa. ²² Mu bìo na yí se lè mí sùwà á mí khènnáa.

²³ Le le Dónbeenì na wee na ho hээрà lé dìo wé à mí kerí lè lerén bìo binbirì. Le minén mí kùio, mí hácírí, lè mí mànákà, lè mí sánía à le pa bìo à ffaní yí zo, à lònínáa wa Núhúso Yeesu Krista buenlò. ²⁴ Le Dónbeenì na von mia wee wé bìo le dó mí jii le mí ì wé. Lerén lé dìo á à wé mu á à tíí jii.

²⁵ Wàn zàwa lè wàn hínni, mí wé fio na wen.

Le tээрní

²⁶ Mí tээрní wàn zàwa lè wàn hínni kèrètíewa búenbúen yi lè le kǔnbii.

²⁷ Ī dǐn o Núhúso wán wee ónóónínáa mia, le ho vūahú na kà à mí kàrán le ba kèrètíewa búenbúen jí.

²⁸ Le wa Núhúso Yeesu Krista sāamu à kerí làa mia.

HO jun ní vūahú na ó o Poole túara non
 ho
Tesaloniiki
 kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró jùhú

Ho vūahú mu na kà yi, ó o Poole bīnía lá a Nùhúso buenlò bìo wee zéení yahó. Lé bìo ba nùpua búí hía wee bío wéréwéré le o buara vó. Á mu dó le záníi ba kèrètíewa kuure yi. Ba wee bío le o Yeesu pá le mí máa fé mí. O Poole bía le sání ò o Yeesu bīnii buen, ó o nì-sūmúí búí á à híní ì káání ba nùpua, á ba à sánsá le Dónbeeni. Ba búíi wee leéka le bìo ó o Nùhúso buenlò wáa sùaráa kà síí, á mí ì kèení máa wé è sá dèe, á ba ninzàwa wé è dííní. Ó o Poole pá mu, ò o bía bìo kà non ba yi: «Yia yí wi ò o wé sá dèe, á òo bānsò bēn mún yi ko ò o wé dí.»

O túara ho nín-yání vūahú á píina bìo yen bún món ó o bēn túara hia kà.

¹ Mu lé warén, o Poole là a Silivēn là a Timotee á wee túa ho vūahú na kà á à na minén Tesaloniiki kèrètíewa kuure yi, minén na bìo sà wàn Maá Dónbeeni là a Nùhúso Yeesu *Krista yi. ² Le o Maá Dónbeeni là a Nùhúso Yeesu *Krista wé mí sāmamu làa mia, à na ho hээрà mia.

O Nùhúso Yeesu bueé fí le cítíi

³ Wàn zàwa lè wàn hínni kèrètíewa, wa ko wa wé dé le Dónbeeni bāráká fēēē mi bìo yi. Mu térénná à wa wé mu, lé bìo mi siadéro le Dónbeeni yi wee va lè mí yahó làa sòobé, á le wamini na mi nì-kéní kéní wa làa mín á wee dé wán. ⁴ Lé bún non wa wee khòonínáa waten ba kèrètíewa kuio tráhú bìo mi tà fárá dín sese bìo yi, làa bìo ba nùpua jina mia á wee beé mí lò à mi pá tà dó mi sīa o Yeesu *Krista yi.

⁵ Mu wee zéení le le Dónbeeni cítíi fílò térénná. Lé bún ñ na ká mi ì koñ lè le Dónbeeni bá-zámu, bìo mi lò wee be bìo yi. ⁶ Bìo térénná lé bìo le Dónbeeni á à wé. Bìo wee beé mí lò á le è beé lò. ⁷ Minén na lò wee be á le Dónbeeni kúí na hā vūíná yi làa wen pāhú na ó o Nùhúso Yeesu kúí yòò lé ho wáayi lè mí wáayi tonkarowà na pánká wí á

* 2:3 Dónbeeni zúkúso: O zúkúso mu lé o Satāni tonkaro. O pá le Dónbeeni bìo. Orén mí bæere lándá na ó o bò yi mia. Le Dónbeeni dánkáa wi o wán fēēē.

bueé líí zéení mítén. ⁸ O ò buen ho dōhú na yèkèyèkè yi, á bueé beé bia yi wi ba zūñ le Dónbeeni lò, á yí máa bè wa Nùhúso Yeesu bín-tente yi. ⁹ Lònbee na jii máa lé dío á à yí ba. Le Dónbeeni á à ja ba à ba á khèn lerén lè mí dàíló na cùkú wi yi. ¹⁰ Nònzoñ na o ò lé á à buen yi, á bìo bìo sà a yi á à dé ho cùkú wo yi. Bìo dó mí sīa o yi á à mi a, á à zàmaka a bìo yi. Minén mún ñ kèñi ba tráhú, lé bìo mi tà le bōni na wa buera non mia bìo.

¹¹ Lé bún non wa wee fio fēēē mi bìo yi. Wa wee fio le Dónbeeni yi le le wé á mi koñ lè ho veró na le von làa mia. Wa wee fio le le Dónbeeni dàíló pánká yi, à mu tentemu na mi wee leéka wéro lè mi siadéro le Dónbeeni yi à le Dónbeeni tíi jii. ¹² Ká mu wó làa bún, á wa Nùhúso Yeesu yèni á à yí ho cùkú mi bìo yi, á minén mún ñ yí ho cùkú o bìo yi. Bún lé wàn Dónbeeni là a Nùhúso Yeesu Krista sāmamu.

2

Bìo zéénia le Dónbeeni zúkúso dání yi

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, hen ká mu lé bìo ciran wa Nùhúso Yeesu *Krista buenlò lè wa fémínlò làa wo bìo, á wa wee fio mia ² le mí yí dèení lunka mi yilera à wé lè mí júná mia bín, ka lè o Nùhúso buara mi já sà. Mu dà à wé le mu fēera non mia lòn Dónbeeni jicúa, tàa mu bía non mia, tàa mu zéénia le wa ka lè wa túara mu ho vūahú yi non mia. ³ Mi yí díá le nùpue khà mia làa bìo búí síi huúu, lé bìo le wizonle mu máa dá ká ba nùpua á yí káa, á yí pá le Dónbeeni bìo. Á le Dónbeeni zúkúso*, yia jùhú sú á yí zéénia mítén yi vó. ⁴ Bìo ba nùpua wee búaaní búenbúen lòn dofiina ó o ò firáa. O ò yòoní mítén bún búenbúen wán. O kúí hení mí síi á yòò zo le *Dónbeeni zì-beeni yi á zoó kèení ká a bío le minén lé le Dónbeeni. ⁵ Bìo á ì hía dīn yí ló mi cōn, á ì bía mu làa mia, tàá mi yi sà mu yi le? ⁶ Mi wáa zū bìo buan wo dīnía bìo kà wán. Lé bún non ó o máa zéení mítén ká mu yinoñ ho pāhú na fèra bò díá dān. ⁷ Mu bè-sūmúí na bìo sànkāa á dèenía búakāa wee wé. Pāhú na á bìo pá buan mu dīnía á à khèn làa bī, ⁸ bún ká le Dónbeeni zúkúso mahá à zéení mítén. Ó o Nùhúso Yeesu jii sōnsāmamu pánká á à búe o. O ò

yáa wo lè mí buenlò pànká. ⁹ Le Dónbeenì zúkúso mu khíi buen là a *Satāni dànló, á buée wé mu yéréké biowa lè mí síiwá á à khà lè ba nùpua. ¹⁰ Hā wén-kora lè mí síiwá o ò wé á à khà làa bia wee vīnī mīten. 'Ba wee vīnī mīten lé bio ba pá ho tūiá poni na dà ba wee kǎnī, á yí wa ho. ¹¹ Lé búnn non á ho pànká na wee vīnī á le Dónbeenì á à dé ba yi, bèra a na à ba dé mí sía bio yí bon yi. ¹² Á bia búenbúen na yí máa dé mí sía ho tūiá poni yi à ba wee wéé mí sía mu bè-kora wéró yi, bán búenbúen júná á à sí.

Le Dónbeenì hueekaa mia á kǎnía

¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, minén na ó o Núhúso wa, wa ko wa wé dé le Dónbeenì bārākà fēēē mi bio yi. Lé bio mu nín-yání, á le Dónbeenì hueekaa mia le mí ì kǎnī lè mí Hácírí pànká, dìo wee wé à wa bìo sī le yi, à séení bìo mi dó mi sía ho tūiá poni yi. ¹⁴ Lé búnn le Dónbeenì von mia bio yi le bín-tente na wa buera non mia pànká yi. Le von mia bèra a na ò o Núhúso Yeesu *Krista cùkú à mi níi keñ yi.

¹⁵ Wàn zàwa lè wàn hínni, lé búnn non à mi cén hení mi lò, à fàrá dīn. Bìo wa bíá lè wa jíní non mia làa bìo wa túara hā vōnna yi á kenía làa mia à mi bè yi sese. ¹⁶ Wa Núhúso Yeesu Krista mí bæere lè wàn Maá Dónbeenì á wó á wa yú le sī-hebúēē na jiií mía lè le síidéro binbirì. ¹⁷ Le ba wíoka dé mi sī-hebúēē wán, à na ho pànká mi, hía mi ì wéráa mu bìo búenbúen na se, mi bíoní lè mi wárá yi.

3

Mí wé fio na wen

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, mu véení á mi wé fio na wen bèra a na ò o Núhúso bíoní wíoka wé dàñ ben fē hā lùa fūafūa à le yí ho cùkú hā lòn-vio yi làa bìo á le bìo wóráa mīnén cǎn bìo síí. 'Mí mún fio à le Dónbeenì kǎnī wen ba nì-kora lè ba nì-sūmáa níní yi, bìo ba búenbúen yínóñ nùpua na wee tà à dé mí sía le Dónbeenì yi. ³ Èé ká a Núhúso wón le mí ì wé bìo na ò o wé mu. O ò sí mīa á à pa mi bìo ó o nì-sūmúí máa yí mīa. ⁴ O Núhúso híina wa sía mi bio yi, o wee zéení mu na wen le bìo wa henía non mīa á mi wee wé, á mún wee wé mu ká mi wà fēēē. ⁵ Le o Núhúso séení mīa mi yilera yi, à mi wañ le

Dónbeenì, à mi mún dàñ wé jì mi yiwa làa bìo ó o *Krista jànáa mí yi bìo síí.

Mí wé sá làa bìo á warén wóráa mu

⁶ Wàn zàwa lè wàn hínni, wa wee hení mu ù na mīa wa Núhúso Yeesu *Krista yèni yi, le bia búenbúen na lé ba paríwà mi tíahú á yí máa bua mīten héha lè ho kàránlò na wa non mīa, á mi pa mīten bio yi. ⁷ Minén mí bæere zū bìo mi ì bua lè mīten á à wéráa lè wa bio. Warén kera làa mīa á wa yí dú parí.

⁸ Wa yí día waten ó o búí yí dīnía káamáa. 'Bùéé! Wa sá á lò bon làa sòobēē le wisoni lè ho tīnāahú, bèra a na à wa bìo yí wé seró mi nì-kéní woon wán. ⁹ Ho pànká na wa yú bìo yi, á wa lá dà à bío le mi wé séení wen. Èé ká wa le wa máa bío mu. Wa wó mu ká síí á zéení làa mīa le mi bè yi. ¹⁰ Pāahú na wa kera mi cǎn á bìo kà lè bìo wa henía non mīa: Yia yí wi ò o sá dēē, á bānso bēn mún yí ko ò o wé dí. ¹¹ Wa wee bío làa mīa ká síí lé bìo wa wee jí le ba búí wi mi tíahú lé ba paríwà. 'Ba yí máa sá dēē. 'Ba bè-wénia búí mīa ká yínóñ à dé mīten ba nì-vio biowa yi. ¹² Bán nùpua so á wa wee fio á à hení bìo ká á à na yi o Núhúso Yeesu Krista yèni yi, le ba ko ba wé sá à dànnáa mīten bua.

¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, minén bán yí le mi bàrà tè mu bìo na se wéró yi. ¹⁴ Hen ká a búí pá le mí máa bè bìo wa bíá ho vūahú na ká yi, à mí zūñ bānso bìo, à wé yí va dà a, á hā nīyio ò dí o. ¹⁵ Èé ká mi màhá yí wé o lè mí zúkúso, ká mi wé zéení a lè mìn za bìo síí.

Hā dúbuaa lè le tēení

¹⁶ Le o Núhúso mīten, yia lé ho hēerà bānso, à wé na ho hēerà mīa hā pōnna búenbúen yi fēēē. Le o Núhúso keñ lè mí búenbúen. ¹⁷ Lé ínén Poole lè ì nín-bia á te le tēení na ká bìo wee túa. Ī wee wé túa mu à véeníáa ì vōnna. Lé búnn le ì vōnna túaró síí. ¹⁸ Le o Núhúso Yeesu Krista wé mí sáamu lè mí búenbúen.

Ho nín-yání vūahú na ó o Poole túara non o Timotee yi

Vūahú túaró nūhú

O Timotee bān maá hía lé o *Κερεσι nìi, ká bān nu hía lé o zúifu hínzoró, á lé o kèrètíe. O Poole là a Timotee zūna mín ká a Poole mu wà vaá bue ÷e Dónbeeni bíoni ho Lisitere lóhó yi. Mu pāahú ká a Timotee lé o yàronza fēe. O hía dó mí sīi le Dónbeeni yi làa sòobé (Bè-wénia 16.1-3). À lá búñ jii wán, ó o Timotee wáa bò a Poole yi á ba wee sá le Dónbeeni tonló (Bè-wénia 17.14; 18.5; 19.22).

O Poole vōnna na ó o túara non o Timotee yi lé hā bio ñun.

Ho nín-yání vūahú yi ó o bía biowa biò tñ bio:

1. O ñà ba kèrètíewa zeñ wán le ba pa mítén bia wee kàrán ba le mu biò na yí bon bio yi.
2. O zéenia bio ba kèrètíewa ko ba wé ÷uaanínáa le Dónbeeni. O mún zéenia bio á ba kèrètíewa búenbúen, le ba kuio nì-kíá làa bia wee séení ba ko ba ÷ua le mítén.
3. Mu véení ó o Poole zéenia biò ó o Timotee ko ò o ÷ua le ba kèrètíewa à ðāñ sárāa le Dónbeeni tonló sese.

Le tēení

¹ Ìnén Poole lé o Yeesu *Krista tonkaro, lé bio le Dónbeeni na lé wa kànílo là a Yeesu Krista mu le ì sá ho tonló mu konḷon. ² Timotee, lé ùnén á ì wee túa ho vūahú na ká á à na yi, lé bio á wa siadéro o Krista yi ðání yi á ù lé ì za. Le wàn Maá Dónbeeni là a Yeesu Krista na lé wa Nūhúso à wé mu bè-tentewà làa fo. Le ba na mí waminì le mí hēerā mia.

Yí hácírí bia wee vínì ba ñupua le mí kàránló yi

³ Làa bio á ì bíarāa mu non foñ, ðía à ù keení ho Efeze yi. Ba ñupua búí wi ho lóhó mu yi á wee vínì ba ñupua le mí kàránló. Cén hē ba le ba ðía mu. ⁴ Mún bío na ba yi le ba yí na mítén hā wāhio bè-bíonii yi, làa bio á bān ÷uaawa bio wórāa bio bíoró. Bún

lé bio wee dé le wānñi na here ba pāahú, mu yí máa wé à ba na mítén bio le Dónbeeni le mí ì wé yi, á wa yí ðá máa zūn bio le Dónbeeni le mí ì wé ká wa yí dó wa sīa le yi. ⁵ Bio non á ì le ù bíorāa mu na ba yi lé bio á ba ko ba wañ mí ninzāwa. Ká ba le mí wa mí ninzāwa á ba ko à ba sīa ce à wé le hā yile-tentewà, à dé mí sīa búenbúen le Dónbeeni yi. ⁶ Hñn wén-tentewà so búenbúen á ba búí pá ðía à ba wee vínì mítén le le wānñi-kánlè na nūhú mía. ⁷ O *Moyiize lāndá kàránló le ba ñupua bio á ba wee hení ká bio ba wee bío làa bio ba wee kàrán á barén mí bæere yí zū kúará. ⁸ Mu bon, o Moyiize lāndá se, ká wa wee bè ho yi làa bio á mu korāa. ⁹ Wa ko à wa zūn le ho yí bará ñupua na téréna bio yi. Búeé! Bia ho bará bio yi le bia yí máa bè le Dónbeeni bíoni yi, le ba nì-káania le ba nì-sūmāa, le ba bè-kora wérowà. Ho bará bia yí máa kōnbi le Dónbeeni, làa bia wee ÷ua mítén le le bio nūhú mía bio yi, làa bia wee búe mí maáwà táá mí nuwà bio yi. Nì-búe léé nì-búe á ho bará bio yi. ¹⁰ Ho mún bará bia wee wé ho há-fénlò le ho bá-fénlò le mí síwà, le ba báawa na wee ða le mí ninzāwa báawa, làa bia wee yēc ba ñupua bio yi. Ho lāndá mu bará ba sabín-fūaalowa làa bia wee dé mí jini na ká ba máa bè mu yi bio yi. Ho bará bia búenbúen na yí máa bè ho kàránló na téréna yi bio yi. ¹¹ Hón kàránló so héhaa le le Dónbeeni cùkúso bín-tente. Le Dónbeeni na wee wé mu bè-tentewà lé ðén kàrafāa le bín-tente mu mi.

O Poole wee dé o Krista bārākà

¹² Ì wee dé wa Nūhúso Yeesu *Krista bārākà lé bio ó o non ho pānká mi á ì wee sárāa o tonló. Ì wee dé o bārākà le bio ó o láa mi, á léra mi wó le mí ton-sá. ¹³ Ìnén na fū wee yāa o yēni, á wee beé bià tà a bio lò, á mún wee là a, ēc ká arén wón mahá zūna ì makárí lé bio á ì lá yí zū bio á ì wee wé, á ì yí dó ì sīi wo yi. ¹⁴ Wa Nūhúso Yeesu Krista wó mu sāamu le mí síwà làa mi. O wó á ì dó ì sīi wo yi, á wa a, á mún wa ba ñupua. ¹⁵ Bio á ì wee bío ká láayi wi á ko à ba ñupua dé mí sīa mu yi: O Yeesu Krista ÷uara ho ðímíjñá yi bèra a na à ba bè-kora wérowà kànì. Á ìnén lé yia lé o bè-kora wéro po bia ká. ¹⁶ Ká a Yeesu mahá zūna ì makárí, ìnén na bè-kora wi po bia ká, á ñà mí yí ì bio yi. O wó mu á zéenia le ba ñupua na kñí tà a bio á à yirāa

le mukāni binbirì na máa vé. ¹⁷ Le ba nùpua búenbúen dé ho cùkú le Dónbeenì yí à wé kònbì le, lerén na á nùpue yí dà máa mi, á wi fέεε, á wee dí le béenì fέεε. Lerén mí dòn le Dónbeenì. *Amiina!

O Poole wee hení a Timotee sīi

¹⁸ Ī za Timotee, bio kà lé bio á ĩ hení ì na fon, à héha lè há bióní na le Dónbeenì jicúa fεεrowà yánía bía ũ dání yi, bèra a na ũ sīi wé here le bín-tente tonló na fo wee sá yi. ¹⁹ Wíoka dé ũ sīi, à sá ho lè le yi na se. 'Ba ni-dòndáa búí pá bún á ba ðen yí bínía yí dó mí sía le Dónbeenì yi. ²⁰ Bán nùpua so ó o Himeneε là a Aleksāndere wi tíahú. Á ĩ día ba á ba bio sá a Satāni yi, bèra a na à ba yí bīnī yí là le Dónbeenì.

2

Bio á wa ko à wa wé fio bio yi

¹ Bio á à wé here mia á à dí bio ká búenbúen yahó lé bio kà: Mí wé fio le Dónbeenì yí lè mí sòobéε, á bónbóní le, á dé le bāráká ba nùpua búenbúen bio yi. ² Mí wé fio na ba bá-zàwa làa bà á ho pánká wi níi yi búenbúen yi, lé bún ñ na ká wa à keñ ho héerà yi, á à wé waten, á mún wé è wé há wára na se. ³ Ho fio à na ba nùpua yi lée bio na se, á mu mún sī le Dónbeenì na kánía wen yi. ⁴ Le wi à ba nùpua búenbúen kání à zūn ho tūiá poni. ⁵ Mu bon, le Dónbeenì lée dà-kéní. Á yia wi ba nùpua làa de pāhú lée ni-kéní. Wón lé o Yeosu *Krista na buée wó a nùpue. ⁶ O buara buée non mítén á káníanáa ba nùpua. O wó mu á zééníanáa le le Dónbeenì wi le kání ba nùpua búenbúen ho pāhú na mu ko yi. ⁷ Lé bún bio yi á le Dónbeenì wórāa mí lè mí bín-buero, á tonkaa mi le ĩ kàrán bia yínón ba *zúifūwa, à ba dé mí sía le yi. Bio á ĩ mà kà lée tūiá poni, sabéré mía mu yi.

Bio ba háawa ko ba wé bua lè mítén

⁸ Áwa, á bún lé bio non á ĩ wi à há lùà búenbúen yi à ba nùpua hóoní mí níni dá ho wáayi à fioráa. 'Ba yí le mí sía cī mín yi, ba mún yí zá làa mín à wérāa mu. ⁹ Ī mún wi à ba háawa sà zíló à héha làa bio mu korāa ba nùpua búenbúen cōn. 'Ba ko ba wé dé le kònbii mí sía zíló yi, à wé bua mítén sese. Le ba nún-vānī wíokaró yí wé bio na à na ká ba nùpua wé è loí ba yi. Hā donkhue-sīa na

wó lè ho sánú tàà bè-vio búí na yàwá here à ba wé yí zī. 'Ba yàá pá yí ko ba wé zī há sīa na yàwá here dàkhīna. ¹⁰ εε ká ba wé sòobá mítén à wérāa há wárā na se. Bún lé bio ba háawa na le mí wee kònbì le Dónbeenì ko ba wé bua lè mítén. ¹¹ Ho kàránló pāhú á ba háawa ko ba wé tété à bé zo à jínáa yia wee na ho kàránló cōn. ¹² Ī yí tà le ba háawa wé kàrán ba báawa, tàà à ba yí pánká ba wán. 'Ba ko ba wé keení sūuní. ¹³ Mu bon, o Adāma lé yia le Dónbeenì má ho yahó á màhá bò yi mánáa o εεve. ¹⁴ Á mu mún yínón o Adāma lé yia ó o *Satāni sūna, o háa lé yia ó o sūna, á lé wón lé yia yí bò le Dónbeenì bè-biónii yi. ¹⁵ Hārì bio mu wó ká á ba háawa á à kání ba hámu bio yi, ká ba dó mí sía le Dónbeenì yi, á le wamini wi ba yi, á wee bua mítén sese làa bio le Dónbeenì le mu korāa.

3

'Ba kèrètíewa kuure ya-díwá

¹ Bio á ĩ mì ì na mia á láayi wi: Nùpue na wi ò o wé o ya-dí ba kèrètíewa kuure yi, wón wi ò o sá tonló na se. ² O ya-dí ko ò o zūn mítén buaró à wékkeró bio yí mì léé yi. O ko ò o wé háa yà-kéní ðanso. O wára ko à há wé se, à wé o nùpue na bio búenbúen ó o wee wé kána, á ba nùpua wee kònbì. O mún ko ò o zūn ba ni-hānī buaró, à zūn ba nùpua kàránló. ³ O yí ko ò o wé ja-ju, o mún yí ko ò o wé nùpue na wa fio, bùéé. O sīi ko le wé se, à wé o nùpue na yí wa bióní. O yí ko ò o sòobá dé mí sīi le wárí yi. ⁴ O ko ò o dán mí zīi nùpua bua, ò o zàwa wé jí a cōn, à wé kònbì o. ⁵ Ká a nùpue hía yí dà mí kùrú zīi nùpua máa bua, ó o ò wé kaka à dán ñ buarāa ba kèrètíewa kuure? ⁶ O ya-dí yí ko ò o wé nùpue na sīidéro o *Krista yi ðīn yí míana, bèra a na o hía yí ydoní mítén mu bio yi, à le Dónbeenì sīiní a jūhú làa bio le sīníanáa o Satāni jūhú bio sīi. ⁷ O ko ò o wé o nùpue na wee bua mítén sese à bia yínón ba kèrètíewa wé kònbì o o wén-tentewà bio yi, bèra a na à bè-kohó bio yí mì léé wo yi, ò o Satāni hía yí yí o vī.

'Ba kèrètíewa kuure ton-sáwá bio

⁸ 'Ba kèrètíewa kuure ton-sáwá ko à ba wé ba nùpua na wee bua mítén sese, à yí wé jini jūn ðansowā. 'Ba yí ko ba wé ju ho

*divén dà mí ní wán, à sòobá dé mí sī le wáí càrò yi. ⁹Le Dónbeeni tūiá poni bioni na le zéeniá hā siáderó le yi dání yi á ba ko ba wé bè yi lè le yi na wee ce. ¹⁰Hen ká mi le mi ì lén nùpua á à wé lè ba kèrètíewa kuure ton-sáwá à mi loí ba ká fiani mía ba yi, ká ba dà à sá ho tonló mu, à mi wáa bua bán. ¹¹Ba hánání ko à ba bua mítén sese, à yí waí hā ni-juá. Ba ko ba wé ba nùpua na bio búenbúen ba wee wé kája, à láayi kení mu bio búenbúen yi. ¹²Ba kèrètíewa kuure ton-sá ko à bàn háa wé yà-kení, o ko ò o dání mí zàwa lè mín zī nùpua bua. ¹³Ba kèrètíewa kuure ton-sáwá na tonló se bán á ba nùpua wee kànbi, á ba poni á à sén á à bioráa o Yeesu na ba dó mí sīa yi bio.

Mu bio zūnló na wa wee yí o Krista yi cón

¹⁴Í wee leéka à í buen ū cón hen làa cínú. Èe ká í wee túa bio kà ¹⁵bèra a na ká í míana buarará à ū pá zūn bio á ū buaráa ūten ba kèrètíewa kuure yi. Dén kuure so lé ba kèrètíewa zī-juhú na bio sà le Dónbeeni yi. Le kuure mu lé diò sá ho tūiá poni díní làa bio á hā bòròbòròwa wé sínáa lẹ zī díní bio síí, lé lerén á ho tūiá poni mu dín wán. ¹⁶Le Dónbeeni bè-sankanií na le zéeniá làa wen wa siáderó o Yeesu yi dání yi òntín lée bè-beeni.

O Krista
bueé wó a nùpue,
á le Dónbeeni Hácírí vèeniá wo zéeniánaa le
o bio bon.

Ó o zéeniá mítén lè le Dónbeeni tonkarowá
na ho wáayi.

O bio buera non hā siíwá búenbúen yi.
Ho dímjná yi á ba nùpua dó mí sīa wo yi.
Le Dónbeeni yòniá wo á dó ho cùkú yi.

4

Le Dónbeeni bè-wénia búenbúen se

¹Le Dónbeeni Hácírí bía mu wéréwéré le hen ká ho dímjná véro khíí òn á ba nùpua búí wáa à khí á máa dé mí sīa le Dónbeeni yi. Ba à yèrémá khíí bè mu biowa na wee khá ba nùpua vínií yi, lè ba cínáwa kàránló yi. ²Bán nùpua so wee tí bio wi ba yiwa yi ká ba fūaa hā sabóní à víiniánaa ba nùpua. Ba bè-leékana yi, á ba yí zū bio se làa bio yí se máa hueeka mín yi. ³Ba wee bío le mu yaamu yí

se, á wee hè mu. Ba mún wee hè ba nùpua lè mu bè-díniá búí díró ká le Dónbeeni non léra mu ho díró bio yi, bèra a na à bia dó mí sīa o *Krista yi, na zū ho tūiá poni wé dé le Dónbeeni bārákà díráa mu. ⁴Bio le Dónbeeni léra búenbúen se, á wa ko wa wé tà mu yi à dé le bārákà mu bio yi. ⁵Mu bon, le Dónbeeni bióni lè ho fióró lé bún wee wé à mu bio búenbúen ce le Dónbeeni yahó.

O Yeesu Krista ton-sá tente

⁶Bún biowa so na ká búenbúen á ū kàrán lè ba kèrètíewa, bún ká fo màhá wáa à wé o Yeesu *Krista ton-sá tente na le Dónbeeni bióni wee kàrán féee ū siíderó le yi bio yi, làa bio fo bòráa bio ba kàrána làa fo yi bio yi. ⁷Hā wáhio na yí máa zéenií mu bè-tente là a nùpue, hā yí héhaa lè wa siáderó le Dónbeeni yi á ū pí bio. Bio fo ko à ū wé lé ho kení ūten làa bio á fo ò bèráa le Dónbeeni yi sese. ⁸Bio fo ò kení lè ū sánia lée bio na dà fo wé è seenií. Èe ká ho sòobá ūten à wé bè le Dónbeeni yi sese bún cúnú wi bio búenbúen yi, lé bio á yia bò le Dónbeeni yi wón le dó mí jii le mí ì na le mukāni binbirí yi hā làa na ká wán, lè ho yiró na lua yi. ⁹Le bióni na ká lée bióni na láayi wí á ba nùpua ko ba tà yi. ¹⁰Mu bon, wa wee sá à lò be, à sòobá waten lé bio wa dó wa sīa wee lóni bio le Dónbeeni na wí féee le mí ì wé. Le lé ba nùpua búenbúen kànfi, sònkú bia dó mí sīa le yi. ¹¹Bún lé bio á fo ko à ū bè hení à wé kàrán lè ba nùpua.

Bio á fo ko ū bua lè ūten

¹²Yí dia le ba zúarí fon lé bio á fo lé o háyónza. Èe ká ū màhá bua ūten sese à bia dó mí sīa le Dónbeeni yi mi à bè yi: Ū bioní yi, ū wára yi, bio á fo wa lè ba nùpua yi, ū siíderó yi lè ū sīi na wee ce yi. ¹³Wé sòobá ūten à kàrán le Dónbeeni bióni vūahú à na ba kèrètíewa yi. Wé hení ba sīa à kàrán ba à paráa í buenlò. ¹⁴Le Dónbeeni Hácírí hāmu na fo yú á ū yí wé làa bio na juhú mía. Fo yú mu á héhaa làa bio le Dónbeeni jii-cia fēerowá bía pāahú na á ba kèrètíewa kuure ya-díwá bò mí níni ū wán. ¹⁵Bio á í zéeniá làa fo búenbúen á ū wé sòobá ūten à wé wé. Na ūten búenbúen ho tonló mu yi á ba nùpua mi bio á fo wee varáa lè ū yahó. ¹⁶Pa ūten bio fo wee buaráa ūten làa bio fo wee kàrán lè ba nùpua dání yi. Fára òn à bè le Dónbeeni yi mu búenbúen yi. Ká fo ònna

* 3:16 Mí loí Oroomusa vūahú 1.4

wee wé làa bún bìò, á ùnén ù bæere á à kàní ùten á mún ù kàní bìa wee jí ù bíóní.

5

¹ Wé yí là hɛrɛ̀ lè nì-kínle. Fo wé le fo o zéení a, à ù wé mu lè le kònbii, à kɛ́n lè o lè mìn maá. Ba yàrówá á ù wé zéení lè mìn zàwà bìò síí. ² Ba há-kíá ù zūn buaró à kɛ́n lè ba lè mìn nuwà. Ba há-yàrówá á ù wé zéení lè mìn hínni bìò síí, ká ù mahá wé mu lè há yilera na se.

Ba maháawa na wi ba kèrɛ̀tíewa kuure yi bìò

³ Wé pa ba maháawa bìò, sònkú bìa nùpua na wee loí ba yi mía. ⁴ Ká maháa zàwà tàá o m̀nmanía wi á ba ko ba zūn le barén lé bìa ko à ba wé loí mìn zì-júhú bìò. Ká ba wee wé kà se ba wee wí bìò á bàn nùwà lè bàn ùaawa wó nɔn ba yi kɦíina. Bún lé bìò sí le Dónbeenì yi. ⁵ Ká a maháa na nùpue na à loí wo yi mía, ó o kará mí dòn, wón bìò búenbúen ó o dó le Dónbeenì níi yi. O wee fio le Dónbeenì yi à bònboní le le wisoni lè ho t́nàahú à máa kɦí. ⁶ Ká maháa na bɛ̀n wee wé bìò sí a yi, wón ka lè o húrun hàrì ká a yìo wi lua. ⁷ Bún lé bìò á ù hení na ba yi, bèra à na à wékheró bìò yí mì léé ba yi. ⁸ Ká a nùpue yí máa loí bìa làa wo te mìn yi, sònkú bìa bìò sà a yi binbirì, se bìò ó o le mí dó mí síí o *Krista yi ó o b́nía món. O yàá sùnsùmána po yia yí dó mí síí wo yi.

⁹ O háa na lúlúio yú ho búará-t́n lé yia ko ò o mì dé ba maháawa t́hahú, o ko ò o wé o háa na yan le cúekúee. ¹⁰ O ko ò o wé háa na ba nùpua wee kònbì o wén-tentewà na ká bìò yi: O buan mí zàwà sese, o tà á ba nì-hānì làara a wán, o sɛera bìa bìò sà le Dónbeenì yi zení,* o sɛénía bìa yú le lònbee lè mí sífà, há wén-tentewà lè mí sífà cɛ̀rɛ̀e ó o wó.

¹¹ Ká ba mahá-fia bán ù lén níí. Lé bìò á pàahú na ká mu yaamu bìò wi ba yi, à ba sía bìò wéró wé à ba b́nía a Krista món. ¹² Ká ba wó kà, se ba júná sú lé bìò á bìò ba dó mí jíní le mí máa ya á ba yáara.

¹³ Hen ká fo mà ba dó ba maháawa jii á ba wé è hɛɛ è vará ba nùpua jíní ká ba máa sá dɛɛ. Mu yàá máa k̄aɲa bún yi mí dòn, ba lè ba dàn bíorowá, á wee kúee mí jíní

há t́tíawà na bìò yí ciran ba yi. ¹⁴ Lé bún búenbúen bìò yi á ù wé à ba mahá-fia à yaka à te mí zàwà wé loí yi mí zíní yi, bèra a na à wa zúkúsa yí yí b́n-kora mì léé wen. ¹⁵ Ì wee bíò bún lé bìò á ba búí yàá dɛénía yèrɛ̀máa bò a *Satāni yi. ¹⁶ Ká háa búí na lé o kèrɛ̀tíe bàn temínlowá búí léee maháawa, ó orén lé yia ko ò o wé sɛéní ba, bèra a na à bán bìò wáa yí wé sèrò ba kèrɛ̀tíewa kuure wán. Bún ká ba maháawa na sɛénílowá mía á ba kèrɛ̀tíewa kuure á à dàñ wé è sɛéní.

¹⁷ Ba kèrɛ̀tíewa kuure ya-díwá na wee sá mí tonló sese á ko lè le kònbii lè le sɛéní, sònkú bìa wee dé mí sòobɛɛ le Dónbeenì bíonì bueró yi à wé kàrán ba nùpua làa de. ¹⁸ Le Dónbeenì bíonì v̄uahú á bìò ká túara yi: «Hen ká a nàa wee và ho d́nlo yí à ù yí ca a jii.»[†] Mu pá b́nía túara: «O ton-sá ko lè mí sàání.»[‡] ¹⁹ Hen ká ba kèrɛ̀tíewa kuure ya-dí búí ó o búí le o wó khon bìò búí bìò yi à ù le b́anso sɛ̀r̀asa nùwà jun tàá nùwà t́n kɛ́n, ká bún mía à ù yí tà mu. ²⁰ Yia wé wó khon à ù ve o à bíoráa ba nùpua yìo yi. Ká fo wee wé làa bún á mu ù zánì bìa ká á ba máa dé mítɛn hɔn wára so yi.

²¹ Bìò ká lé bìò á ù wee hení ù na foñ le Dónbeenì là a Yeesu Krista lè ba tonkarowá na ho wáayi yahó: Sòobá ùten à bè mu yi, à wé yí hueeka ba nùpua mìn yi. ²² Wé yí zà ù síí wán à bè ù níni nùpue wán déraa wo ho tonló yi ba kèrɛ̀tíewa kuure yi ká fo yí zū bìò ó o karáa sese. Yí léé o búí bè-kora yi làa wo, le ùnén ù bæere à wé o nùpue na wee ce le Dónbeenì yahó.

²³ Wé yí ju jummu mí dòn, ká ù wé ju ho *dívɛn ćínú ù pìohó na wee vá túntún bìò yi.

²⁴ Ba nùpua búí bè-kora na ba wee wé wee mi denkhɛɛn hàrì ká ba yàá d́n yí ćitío ba. Ká ba búí bán bɛ̀n bìò wee zūn làa món. ²⁵ Lé làa bún síí á há wén-tentewá wee mináa wéréwéré mu khoomu yi. Há yí máa sà yi hàrì ká há bìò yí zūna fua.

6

¹ Bìà lé ba wobáani búenbúen ko ba wé kònbì mí júnása, bèra a na à ba nùpua yí yáa le Dónbeenì yèni, à mún yí bìò yí khe ho kàránlò na wa wee na d́ání yi. ² Ká bà

* 5:10 Hā zení sɛ̀eró: Mu kúará le o tà liinía mítɛn á sá nɔn bìa bìò sà le Dónbeenì yi. † 5:18

Mi loí Lándá zéenílo v̄uahú (Deutéronome) 25.4 ‡ 5:18 Mi loí Luki v̄uahú 10.7

ɲúnása dó mí sĩa o *Krista yi à ɓa yí leéka le bio ɓa lé ɓàn zàwa ɓa siádéro bio yi á ɓa máa wé è kǎnbi ɓa. ʼBa yàá ko ɓa wíoka wé sá na ɓa yi lè mí sòobée, lé bio á ɓa ɲúnása mu na ɓa wee sá na yi á dó mí sĩa le Dónbeenì yi á ɓa wa ɓa.

Bún biowa so á ù kàrán lè ɓa nùpua à hení ɓa sĩa mu wéro yi.

Ho kàránló na bio yí bon lè le wárí waíló bio

³ Ká a búí wee kàrán bè-vio na wi mí dòn làa bún, á yí tà wa Núhúso Yeesu *Krista bióni binbirí yi, á mún yí tà bio wa wee kàrán lè ɓa nùpua waten ɓuaró dání yi, ⁴ se wón ɓanso wee yòoní miten, o yí zū hàrì dèe. Bio ò wa lée zía làa wãaní kánló. Bún wee buen lè le yandee lè hà zía lè hà làntàa, lè hà yile-kora. ⁵ Ba nùpua wé kán mín fěe lé bio ɓa yilera yí se, làa bio ɓa yí zū ho tũíá poni. ʼBa wee leéka le ká mí tà bò bio sī le Dónbeenì yi á mí lè yí le wárí. ⁶ Mu bon, le siídéro le Dónbeenì yi cùnú wi làa sòobée ká bio fo yú á ù sīi wan bio yi. ⁷ Wa wee te ká wa dèe búí mía, ká wa khií wee hí á wa mún máa bua dèe búí máa lénnáa. ⁸ Lé bún ká wa yú bio wa à dí, á yú hà sī-zinia se bún á à yí wen. ⁹ Ká bía wi à ɓa wé ho nàfóro ɓansowá konloon bán wee dé míten mu bè-kora wéro yi, à keń lòn nùpua na á dá dá vūn. ʼBa wa mu bio na ɲúhú mía, na wee ɓooní a nùpue yi, à yáa wo búenbúenbúen. ¹⁰ Mu bon, le wárí waíló á wee buen lè mu bio na yí se lè mí síwà. ʼBa nùpua búí khiéra lè le Dónbeenì, lé bio ɓa sòobáa dó mí sĩa le wárí càró yi dà, á ɓa lò bèn wee be mu tá làa sòobée.

Le zéenú na ó o Poole non o Timotee yi

¹¹ Ká únén na dó ù sīi le Dónbeenì yi, khèn làa bún biowa so búenbúen. Wíoka sòobá ũten à wé wé bio téréna le Dónbeenì yahó. ʼBua ũten làa bio mu sínáa le Dónbeenì yi. Wé dé ù sīi le yi fěe, à wań ɓa nùpua, à wé hī ù sīi à mún wé wayi. ¹² Wíoka dé sòobée ù siídéro o *Krista yi làa bio ó o dásí wee dérása mí sòobée à firáa hà fio bio síi, à ù yí le mukāni na máa vé. Lé bún bio yi á le vonnáa fo, á fo bía ù siídéro le Dónbeenì yi bio wéréwéré ɓa seéràsa cèrèe yahó. ¹³ Ī wee hení bio kà á à na foñ le Dónbeenì yahó, lerén na wee na le mukāni mu bio búenbúen yi, ĩ mún wee hení mu ù na foñ o Krista yahó, wón na mà ho tũíá wéréwéré o Pilaate yahó. ¹⁴ Wé bè bio á ĩ bía non foñ yi

sese, wé mu le mu ɲii sí bèra a na à nùpue yí dān mí wékheró bio lé foñ fúaa wa Núhúso Yeesu Krista khií bínía ɓuara. ¹⁵ O khií buen ho pãahú na le Dónbeenì le mu ko yi:

Lerén Dónbeenì na mu bè-tentewà lè mí síwà wee lé cǎn, na dà mu bio búenbúen, á lé le Dónbeenì mí dòn.

Le lé ɓa bá-zàwa búenbúen bée, á lé ɓa ɲúnása búenbúen Núhúso.

¹⁶ Lerén mí dòn lé dio wi fěe.

Mu khoomu na le wi yi ɓàn síi á nùpue yí dà máa sùará yi.

Nùpue dīñ yí mǎn le, ó o búí mún yí dà máa mí le.

Le ho cùkú lè ho pànká à bio sī le yi fěe. Amiina!

Ho nàfóro ɓansowá zéenú

¹⁷ Hení mu na ho nàfóro ɓansowá yi le ɓa wé yí yòoní míten, le ɓa yí dé mí sĩa ho nàfóro na yí máa mía yi, à leéka le ho dà à kǎní ɓa mu bio búenbúen yi, ká ɓa dé mí sĩa le Dónbeenì yi, dén na wee na mu bio búenbúen wen à wa sĩa wa bio yi. ¹⁸ Bío na ɓa yi le ɓa wé wé mu bè-tentewà, à wé wé mu cèrèe. Le ɓa wé hén mí níní à séení ɓa nùpua. ¹⁹ Ká ɓa wee wé kà síi, se lée nàfóro binbirí á ɓa wee bàrá sese ká lè míten à khií yíráa le mukāni binbirí.

Le mónđen zéenú

²⁰ Timotee, bio le Dónbeenì kàrafáa foñ á ù wíoka pa bio sese. Hã bín-conconwà làa hĩa bio búí yí cèéra le Dónbeenì yi à ù yí tà bio. Mu bio na ɓa wee ve làa bio zūíló ká mu ɲon yí bon ɓàn kàránló á ù mún yí tà bio. ²¹ Bún bio zūíló so á ɓa búí dó mí sĩa yi lé bún te bio á ɓa bínánáa le Dónbeenì món. Le le Dónbeenì wé mí sãamu làa mía.

Ho jun ní vūahú na ó o Poole túara non o Timotee yi

Vūahú túaró jūhú

Pàahú na ó o Poole wee túa ho vūahú na kà yi ká a wi ho kàsó yi ho Oroomu yi. O lò hía wee be (2.9) à nùpue na à séení a mún mía (4.16).

Bìo ó o Poole mu wee leéka le mí hú-mú wà buée sùará, ó o bánbáa ò o kenía o Timotee na ó o wa làa sòobée. O Poole wee dé le Dónbeeni bāráká o Timotee mu bìo yi. O wee hení na a yi le o fàrá òo mí sīidéro o *Krista yi wán, à bánbá wé sá le Dónbeeni bín-tente bueró tonló, hàrí ká ba nùpua wee beé o lò ho tonló mu sáró bìo yi (1.1-2.13).

O Poole pá bīnía bía non wo yi le o hè ba nùpua na wa hā bín-conconwà bíoró. Lé bìo á mu yí máa na à le Dónbeeni tonló va làa yahó, ò o bía non o Timotee yi le o wé làa bìo mínén wee wéráa, à lá ho tuiá poni, lè le waminì, lè ho ten liiniló dání. O mún bía non wo yi le o yí nònsà ho kàránlò tente na ó o yú bìo yi (2.14-4.5).

Ho vūahú véení ó o zéeníà bìo ó orén mí bære lò bonnáa, làa bìo le Dónbeeni séeníánaa wo o lònbee yi (4.6-18).

Le tēníní

¹ Mu lé ònén Poole, yia le Dónbeeni lè mí sīi bìo á wó á ò lé o Yeesu *Krista tonkaro lé mi wee túa ho vūahú na kà. Le tonkaa mi le ò bue le mukāni binbirì na máa vé bìo, ò le Dónbeeni dó mí jui le mí ò na wen wa páaníló là a Yeesu Krista bìo yi. ² Ì wee túa ho á à na ònén Timotee na lé ò za na ò wa làa sòobée yi. Le o Maá Dónbeeni lè wa Núhúso Yeesu Krista wé mu sáamu làa fo, à zūn ù màkárí, à na ho hēerà fo.

O Poole wee hení a Timotee sīi

³ Ì wee dé le Dónbeeni bāráká, dén na á ò wee sá na yi lè le yi na wee ce làa bìo á wán maáwà fù wee sá nanáa le yi bìo sīi. Le wisoni lè ho tīnāhú ká ò wee fio, à ò mún wé fio na fo. ⁴ Hēn ká ò wee leéka le wé na fo wá bìo pāahú na á ò wà día fo yi, à ò sīi vā làa sòobée à ò bīnì mi ù wán à zāmaka mu bìo yi. ⁵ Ì mún wee leéka bìo á fo dórāa ù sīi lè ù sòobée o Yeesu *Krista yi bìo. Dén

sīidéro so na kera mìn búa Loyiisi lè mìn nu Eniisi yi, á ò láa le lé dén òn sīi mún wi ònén yi. ⁶ Lé bún non á mu bìo wéró pánká na le Dónbeeni non fo. Pàahú na á ò bò ò ní ní ù wán yi, á ù wíoka dé sòobée yi. ⁷ Mu bon, le Dónbeeni Hácírí na le non wen yínóh záníi Hácírí, ká le màhá wee na ho pánká wen, á wee wé á wa wañ ba nùpua, à mún òn waten bua yi.

⁸ Àwa, á ù yí nìyi o Núhúso bìo bíoró yi, à ù mún yí nìyi bìo á ònén wi ho kàsó yi bìo yi. Ká ù tà à wa páaní le lònbee yi le Dónbeeni bín-tente bìo yi, à wé mu lè ho pánká na le Dónbeeni non fo. ⁹ Le Dónbeeni mu lé òo kánía wen á hueekaa wen à wa bìo sī le yi. Mu yínóh wa wén-tentewà bìo yi á le wórāa mu. Mu lé lerén lè mí sáamu kánía wen làa bìo le lon le mí ò wérāa mu. Bún le fèra wíokaa wa bìo yi o Yeesu Krista pánká yi ká ho òmínjā òn yi léra. ¹⁰ Bìo ká wán á mu sáamu mu bìo wāa wee mi wéréwéré, lé bìo á wa kánílo Yeesu Krista buara buée fá mu húmú fūuhú. O zéeníà le ká wa tà le Dónbeeni bín-tente bìo, á wa à yi le mukāni binbirì na máa vé.

¹¹ Ìnén le Dónbeeni léra á wó lè mí tonkaro, á le ò bue mí bín-tente na ba nùpua yi à mún kàrán ba làa de. ¹² Lé bún bìo yi á ò wiráa le lònbee na kà yi, á mu nìyio mún yí dú mi, lé bìo á ò zū yia á ò dó ò sīi yi, á ò láa mu yi le dà à pa le bín-tente na le kàrafāa mi bìo. Mu bon, le ò pa le bìo fúaa le wizonle na ó o khíi bīnì ò buen yi.

¹³ Ho tuiá poni bioní na á fo jā ò cōn á ù bua, à bè le yi. Wé mu lè le sīidéro o Yeesu Krista yi à wañ ba nùpua ù páaníló làa wo bìo yi. ¹⁴ Mu bè-tentewà na le Dónbeeni kàrafāa fo. Mí Hácírí na wi làa wen pánká yi, á ù pa bìo.

¹⁵ Fo zū le ho Azii kōhú nùpua na dó mí sīa le Dónbeeni yi cèrèè pá mí día. O Fizeele là a Ηεμερωεεε mún wi ba tīahú. ¹⁶ Le o Núhúso wé mí sáamu là a Onēzifoore zī-núhú nùpua, lé bìo ó o wee hī ò sīi túntún. Bìo á ò wi ho kàsó yi ó o yí máa nìyi bìo yi ba nùpua yahó. ¹⁷ Pàahú na ó o buara ho Oroomu yi hen ó o bánbáa ò o cànkāa mi fúaa bìo ó o yú mi. ¹⁸ Le o Núhúso zūn o màkárí nònzoh na ó o khíi buée cífí ba nùpua yi. Fo zū le pāahú na á ò hía wi ho Efēzee lóhó yi ó o séeníà mi làa sòobée.

2

O ton-sá ko lè mí sááni

¹ Ká únén na lé í za, wé yí ù pánká mu sáamu na ó o Yeesu *Krista wó làa fo yi. ² Bìo á í kàránna lè ba nùpua ba seéràsa cèrèe yahó na fo já í cón, ù bíní kàrán lè ba nùpua na láayi wi, bìa dà à bíní ì kàrán mu lè ba búí. ³ Le lònbee na wee yí o Yeesu Krista ton-sáwá á ù tà yí làa bìo ó o dásí tente wee tàráa le lònbee yi bìo síí. ⁴ O dásí na wí ò o bìo wé sí mí nùhúso yi wón yí máa wé día mítén à bè-vio búí bùmaka. ⁵ O nùpue na wí hā penkaa lùwíi yí á mún yí dà máa yí bìo ko làa wo ká a yí bò ba lùwilowà làndá yi. ⁶ O vāro na wee tà beé mí lò ho vāro yi lé yìà ko ò o wé o yahón nùpue na á à yí mí lònbee cùnú. ⁷ Wé và ù yi bìo á í wee bío na foñ wán, ó o Nùhúso ò wé á fo ò zūn mu búenbúen kúará. ⁸ Bíní leéka a Yeesu Krista na vèera bìo, wón na lé o *Daviide mòmānfi. Bún lé le bín-tente na á í wee bue. ⁹ Lé lerén bín-tente mu bìo yi á ba cannáa mi dó ho kāsó yi á wee beé lò lòn nùpue na wó khon. Èe ká le Dónbeeni bíoní dén á nùpue yí can. ¹⁰ Lé bún non á í wee tà le lònbee lè mí síwà yi bìa le Dónbeeni hueekaa bìo yi, bèra a na à bán mún kàní ba páanílò là a Yeesu Krista bìo yi à ba dàñ zo a cùkú na máa vé yi. ¹¹ Le bíoní na kà láayi wi:

Ká wa ká lòn nùpua na páania húrún làa wo, á wa mún ñ yí le mukāni làa wo.

¹² Ká wa wee dàñ hì wa sīa, á wa à dí le béeni làa wo.

Ká wa pá a,

ó orén mún ñ pí wēn.

¹³ Ká wa yí máa wé bìo ó o le wa wé, ó orén yí máa yèrémá mí jii.

Mu bon, bìo ó o karáa ó o yí dà máa lé wán.

Le Dónbeeni bíoní bueró na jii tun

¹⁴ Bío na ba kèrétíewa yi le ba bíní leéka mu biowa na kà bìo, à hení mu na ba yi le Dónbeeni yahó le ba wé yí dé mítén le wāaníi na jùhú mía yi. Le yí máa séení bìa wee jí le ká mu yínón ba yáaró. ¹⁵ Sòobá ütēn à wé o nùpue na láayi wi le Dónbeeni yahó. Bua ütēn là a ton-sá na yí máa niyi mí ton-sáníi bìo yi bìo síí, à wé bue ho tuiá poni bíoní. ¹⁶ Hā bín-conconwà làa hīa bìo búí yí cèera le Dónbeeni yi à ù yí dé ütēn yi, lé bìo á bìa wee dé mítén hñn bíoní so síí yi á wee

wíoka khēn lè le Dónbeeni ká ba wà. ¹⁷ Bán nùpua so bíoní ka lòn cāká na wee beeni. O Himeneē là a Filēete wi ba nùpua mu tíahú. ¹⁸ Ba khēra lè ho tuiá poni lé bìo ba wee bío le ba ni-hía vèera khīina, à vīnīnāa ba nùpua à ba bīnīa a Yeesu món. ¹⁹ Èe ká le Dónbeeni nìpomu bán yí máa dèkè yi lòn zīi na jùhú fārá tīna bìo síí. Mu túara le zīi mu jùhú na fārá tīna wán kà síí: «O Nùhúso zū bìa bìo sà a yi». Mu mún túara le: «Bia le mí bìo sà a Nùhúso yi lè mí nì-kéní kéní wāa wé yí wé bè-kohó».

²⁰ O nàfōrò bānsō zīi yi á ho dīnló sīa lè mí síwà wi yi. Hā búí wó lè ho sánú, hā búí wó lè ho tōjōn, hā búí má lè ho córó, hā búí lé hā bueení á ba tan. Hā búí ba wee sārāa hā wizon-beera yi, ká hā búí ba wee sārāa hā wizon-kāamāawa yi. ²¹ Hen ká yìà wee ceé mítén ho kàránlò mu dānī yi, wón á à keñ lòn dīnló dēe na ba wee sārāa le wizon-beeni yi bìo síí. O bìo á à sī mí Nùhúso yi, á bìo jùhú ù keñ o cón. O wíokaa hā wén-tentewà wéró bìo yi.

²² Àwa, á mu bìo na yí se na wee vā ba yārówá dé mu bè-kohó yi á ù khēnnāa. Bánbá á ù wé o nùpue na téréna, à sīidéro le Dónbeeni yi fārá tīn, à wañ ba nùpua, à wé à ho hēera keñ únén làa ba pāahú. À bìa sīa wee ce á wee fio wa Nùhúso yi à mún wé làa bún bìo síí. ²³ Hā bín-conconwà bíoró á ù yí dé ütēn yi, fo zū le mu wee buen lè hā warà. ²⁴ Ò o Nùhúso ton-sá jōh yi ko ò o wé tá warà. O ko ò o wé wé mu tentemu lè ba nùpua búenbúen, à wé dàñ kàrán ba nùpua. O ko ò o wé o nùpue na mu bìo búenbúen wee kúu yi. ²⁵ Hāri bìa yí tà a bìo ó o pá ko ò o wé wayirāa à kàrán ba, jún-sī á le Dónbeeni ì wé á ba sīa á à yèrémá á à tà ho tuiá poni bìo. ²⁶ Le è wé á ba à zūn bìo se, á à fee mítén o *Satāni níi yi, wón na ka lòn dádá na lá vūn ba á ba wee wé o sīi bìo.

3

Mu biowa na khii wé á ho dīmíjā à vèráa

¹ Zūn mu, le ká mu bìo búenbúen véro khíi wà buéé dā, á le lònbee á à keñ làa sòobé. ² Lé bìo mu pāahú ká ba nùpua wé è cà mí kùrú bìo mí dòn. Bā à wañ le wāri á à porí mu bìo búenbúen. Bā wé è khòoní mítén, á à yòoní mítén. Bā wé è bío hā bín-kora á à léé le Dónbeeni yi. Bā zāwa máa

wé è jí mín nùwā bíoní. ¹Ba nùpua á à wé ba bè-yízúnlòwà. Bìo lé le Dónbeenì bio á ba máa wé è dé kònbii yi. ²Ba máa wań mín nùpua. Ba máa wé è zúń nùpue màkàrí. ³Ba wé è yáa ba nùpua yènnáa. ⁴Ba máa wé è dàń míten máa búa yi, ba à wé ba ñi-sùmáa, bìo se á ba máa wań. ⁵Bia làa ba lé le jii á ba wé è lé món. ⁶Ba máa wé è le mí yiwa máa wéráa mu bìo. ⁷Ba à wé ba khònlòwà, ba à wań mí sía bìo á à poń le Dónbeenì. ⁸Ba wé è búa míten le ba wee wé bìo sí le Dónbeenì yi, à le pànká ba ònò yí tà bìo. Bán nùpua so á ù khènnáa. ⁹Ba nùpua mu tíahú ba búí wé è lé yi á à zo hà zíní, á zoó khà ba háawa búí na sīadéro yí fàrá yí tīna, á sú lè mu bè-kora, à ba yèrémá bè ba bíoní yi. ¹⁰Ba háawa mu sīa wee vá mu bìo na yí se lè mí síwà wéro yi. ¹¹Ba wee kení míten féeé ká ba màhá yí dàrna yí zūna ho tūiá poni. ¹²Bán nùpua so yí tà ho tūiá poni bìo làa bìo ó o Zaneesi là a Zānberesi* hía yí tàráa o *Moyiize bìo bìo síi. ¹³Ba yilera yí se, ba yí dó mí sía sese le Dónbeenì yi. ¹⁴Èe ká ba bìo màhá máa va làa yahó lé bìo ba nùpua búenbúen zū le ba vúnun làa bìo ó o Zaneesi là a Zānberesi vílò bìo hía zūnanáa bìo síi.

Bìo ba kenía làa fo, á ù búa sese ¹⁵Èe ká únén wón zū bìo á ù wee kàrán lè ba nùpua, á zū bìo á ù wee búa lè iten. Fo zū ù tonlò jùhú, á zū bìo á ù dóráa ù síi le Dónbeenì yi. Fo mún zū bìo á ù wee hínáa ù síi làa bìo á ù waráa ba nùpua. Fo zū bìo á ù wee jìnáa ù yi. ¹⁶Bìo ba nùpua jínianáa ù sánia, á beera ù lò ho Antiosi lè ho Ikoniyumu, lè ho Lisitere lóra yi, á fo zū. Mu bon, ba òntín beera ù lò làa sòobée. Èe ká wa Núhúso màhá kánia mi mu búenbúen yi. ¹⁷Bia búenbúen na wi ba búa míten à héha làa bìo le Dónbeenì síi vá yi wa páanlò là a Yeesu *Krista bìo yi, bán ba à beé lò. ¹⁸Ká ba ñi-sùmáa lè ba sabín-fūaalowa, bán sūnsūmámu lè ba sabíoní wé è dé wán ká mu wà. ¹⁹Ba à víiní ba nùpua, á ba nùpua mún ù víiní barén. ²⁰Ká únén, bánbá à ù wé bè bìo á fo kenía yi, à tà mu yi lè ù síi búenbúen. Únén ù beere zū bia kenía mu làa fo. ²¹Le Dónbeenì bíoní vūahú á fo zū bìo hàrì ù háyónmu yi. Lè lerén dà à na mu bè-zūmínì binbirì foń, bìo á fo dà à bè yi á à déráa ù síi o Yeesu Krista yi á à

kánináa. ²²Le Dónbeenì bíoní vūahú á túara lè lerén mí beere Hácírí pànká. Le bíoní mu bìo jùhú wi làa sòobée. Lè lerén wee kàrán o nùpue, á wee wé ò o pí bìo yí bon, lé lerén wee bé o nùpue, le mún wee wé ò o wé wé bìo téréna. ²³Lé bún ù na ká le Dónbeenì nùpue á à dàń wé è wé hà wára na se.

4

O Poole mónđén bìo na ó o henía ¹Bìo ká lè bìo á ù wee hení ù na foń lè le sòobée le Dónbeenì yahó, là a Yeesu *Krista yahó, wón na khíi bueen bueé cítí ba yènvèeniasa lè ba ñi-hía á mún bueé dí mí bēeni. ²Hàrì ho pàahú wé se loo, à ho yí wé se loo, à ù wé bue le Dónbeenì bíoní. Bia wé wó khon à ù zéení ba wékheró bìo na ba yi, à hení mu na ba yi le ba día mu bè-kora wéro. Wé hení ba sía. Bún búenbúen á ù wé jì ù yi à wé kàrán ba. ³Lé bìo á pàahú búí khíi dá ká ba nùpua máa wé è jí bia wee kàrán ba lè ho tūiá poni cón, ká ba wé è wé bìo sí ba yi, á wé è jí ba ñi-kàranlòwà cèrèe na bìo yí bon cón. ⁴Ba à pí ho tūiá poni bìo ká ba à bè hà sabíoní món. ⁵Èe ká únén wón zū ù ten buaró mu búenbúen yi, tà le lònbee yi. Wé bue le Dónbeenì bín-tente na ba nùpua yi. Sá ho tonlò mu sese làa bìo mu koráa.

⁶Ká ínén wón húmú sūaráa, ù ká lòn yia na ba yan lè le muinì vó. ⁷Í sá a Yeesu Krista tonlò lè ù síi búenbúen lòn nùpue na san ho saró lè mí sòobée. Bìo le Dónbeenì le ù wé á ù wó á mu jii sú lòn nùpue na lùwa vaá òn hen na ó o ko ó o vaa dá yi. Í sūidéro o Yeesu Krista yi á ù yí día. ⁸Bìo ká wán á ho cúnú na ko làa mi bìo á ù wó bìo téréna bìo yi, á bará pan mi ho wáayi. O Núhúso na lé o cítí fí na téréna á à na ho cúnú mu mii pàahú na ó o khíi cítí ba nùpua yi. Mu máa wé ínén ù òn ó ò na ho cúnú yi, ká bia búenbúen na wee lòní a bíní buenlò ó o mún ù na ho yi.

O Poole wì ò o Timotee bueen o cón ⁹Bánbá à ù bueen ù cón fūafūa. ¹⁰Lé bìo ó o Demaasi wà ò o día mi á van ho Tesaloniki lóhó ho díimíjía biowa na ó o wa bìo yi. O Keresán wón wà van ho Kalasii kòhú, ò o Tiite bèn van ho Dalamatii kòhú. ¹¹O Luki mí òn lè yia wi hen làa mi. Hen ká fo bò o bueen à ù fé o Maaki buennáa, lé bìo ó o dà wee séení mi ho tonlò yi. ¹²O Tisiiki

* 3:8 Mi loí Léro vūahú (Exode) 7.11-12

wón á ĩ tonkaa ó o van ho Efεεze. ¹³ Fo bò o buen à ù buee lé ho Torowaasi yi à ù lá ĩ báká beenì na á ĩ díá o Kaapuusi cǒn ɓua buennáa, Fo bò o buen à ù mún khuii ĩ vǒnna, sǒnkú ĩ sǒnna na ho túaró wi wán. ¹⁴ O Alekisǎndere na lé o kháa-likí ɓèntín wó khon làa mi dàkhíina. Le Dónbeenì á à sàání a yi á à héha làa bio ó o wó. ¹⁵ Ünén mún pa ũten bio lé bio á bio wa wee kàrán lè ɓa nùpua ó o yí tà bio húuu. ¹⁶ Bio ɓa nín-yání buan mi vannáa le cítí fíiní, á hàrí nùpue yí buee tà ĩ jii, ɓa búenbúen pá mi díá. Le le Dónbeenì sén mu díá na ɓa yi. ¹⁷ Èε ká a Núhúso wón pan ĩ bio á non ho pánká mi á ĩ bueraráa o ɓíoní á ɓia yí zū le Dónbeenì cèrèε jíá le. Lé orén kǎnía mi ɓa kúdenwà yi. ¹⁸ O Núhúso á à kǎní mi mu bè-sūmáa búenbúen yi. O ò kǎní mi á ĩ keń ho wáyí o bá-zàmu yi. Le ho cùkú à ɓio sǐ a yi fεεε hǎ lúlúio na jii mia yi. *Amiina!

Le móndén tɛení

¹⁹ ĩ wee tɛení a Pírisiye là a Akilaasi yi. ĩ mún wee tɛení a Onezifoore zĩ-júhú nùpua yi. ²⁰ O Erasiite wón kará ho Korente yi, ká a Torofiimu wón á ĩ díá ho Milee yi lé bio ó o lò yí here. ²¹ Bánbá à ù buen ká le tɛení dǐn yí hínɔn.

O Ebuluusi, là a Pudɛnsi là a Linuusi là a Kolodia lè wàn zàwa lè wàn hínni kèrètíewa na wi hen búenbúen wee tɛení foñ.

²² Le wa Núhúso keń làa fo, le o wé mí sáamu làa mia.

Ho vūahú na ó o Poole túara non

Tiite
yí

Vūahú túaró jùhú

O Tiite hía lé o Poole nì-kenínii. O yínón zúifú (Kalasiisa 2.1-3). O hía wee bè là a Poole à 6a sá le Dónbeeni bín-tente bueró tonló.

Pāahú na ó o Poole wee túa ho vūahú na ká á à na a yi, ká a wi ho Kerete yi á wee loní 6a kèrètíewa kuio na wi hā lórà na bín yi bìo, à hā wé va lè mí yahó (1.5).

Mu nín-yání ó o Poole zéenia bío á 6a kèrètíewa kuure ya-díwá ko 6a bua lè mítén (1.5-16).

Bún món ó o Poole zéenia o Tjite làa bìo ó o ko ò o wé kàrán lè 6a kèrètíewa kuio. Hón kuio so lé 6a nì-kía kuure, lè 6a há-kía kuure, lè 6a yàrówá kuure, lè 6a wobáani kuure (2).

O mún zéenia bío 6a kèrètíewa ko 6a bua lè mítén à dàni keenínaa mín wán lè ho héerá, ká hā zía lè hā bín-zàwa lè ho sankaró mía 6a pāahú. Bún món ó o tēenia 6a yi (3).

Le tēeni

¹ Mu lè ínén Poole á túara ho vūahú na kà. Í lé le Dónbeeni ton-sá là a Yeesu *Krista tonkaró, bèra a na à bia le hueekaa à 6a siadéro wíoka fàrá tìn à 6a zūn ho tūiá poni na à wé á 6a à bua mítén á à héha làa bío sí le Dónbeeni yi. ² Lé bún n na á 6a dà à dé mí sia wé è lóní le mukāni binbirí na máa vé, dió le Dónbeeni dó mí jii le mí ì na bìa bío sà le yi yi ká bío búí diñ yi léra. Wa láa mu yi lé bío wa zū le le Dónbeeni máa wé fí sabéré. ³ Ká bío le le mí ì wé pāahú dōn, á le zéenia bío le dó mí jii le mí ì wé wérewéré lè 6a nùpua làa bia le tonkaa le 6a bue mí bín-tente jini. Lé hón tonló so á wa kànfo Dónbeeni kàràfaa mi.

⁴ Mu lè ínén Poole á túara ho vūahú mu non únén Tiite yi. Fo lé í za binbirí wa siadéro le Dónbeeni yi bío yi. Le wán Maá Dónbeeni lè wa kànfo Yeesu *Krista à wé mí sáamu làa fo à na ho héerá foñ.

Ho tonló na ó o Tiite ko ò o sá ho Kerete yi

⁵ Í wà à ã día fo ho Kerete kōhú yi, à ù wíoka bío á ínén làa fo búá jùhú à véeni, à mún hueeka 6a nùpua bàráka hā lórà lè mí dà-kéní kéní na 6a kèrètíewa wi yi à 6a dí 6a yahó. Liini ù hácirí bío á ã henía non foñ wán. ⁶ O ya-dí ko ò o wé nùpue na á bè-kohó yèni yí máa ve léé yi. O ya-dí ko ò o háa yà-kéní na ó o yan lé wón mí dòn ò o kája yi à yí lé món. O zàwa ko à 6a dé mí sía o Yeesu *Krista yi, 6a mún ko à 6a zūn mítén buaró, bèra a na à bè-kohó bío yí mí léé 6a yi, à 6a mún yí wé 6a zà-káania. ⁷ Lé bío 6a kèrètíewa kuure ya-dí lé le Dónbeeni ton-sá, lé bún bío yi ó o yí ko à bè-kohó yèni ve léé wo yi. O yí ko ò o wé nùpue na yí máa tà jí bia ká cōn, á sī sūwa. O yí ko ò o wé o nùpue na wee ju ho *divén dākhiina, á wa hā bíoní. O yí ko ò o wé o nùpue na sòobáa dó mí sī le wárí yi, á wee cà le làa bío yínón mu. ⁸ Èe ká a màhá ko ò o wé o nùpue na wee hén mí yahó sí 6a nùpua. O ko ò o wañ mu bè-tente wéró. O ko ò o wé o bè-zūminni bānsó, á térénaa, á wee wé bío sí le Dónbeeni yi, á dà wee 6a mítén sese.

⁹ Le Dónbeeni bín-tente, dió lé ho tūiá poni na kàrána làa wo ó o ko ò o wíoka bua sese. Ká a wee wé ká sí, o ò dàni wé è hení bia ká sía á 6a à bè ho kàránló na bío bon yi, á mún n dàni n zéeni wérewéré làa bia le ho kàránló mu bío yí bon le 6a wee víini mítén.

¹⁰ Mu bon, 6a kèrètíewa cèrèe, sònkú bia wee bè ho *kúiró làndá yi fíahú, á yí máa jí dèe, á wee bío hā bín-conconwà à khàráa 6a nùpua víini. ¹¹ Yí día le bānsowa so wé kàrán 6a nùpua lé bío 6a kàránló mu yí bon, ho wee yáa hā zī-jún-kúio. Mu yáa yínón bún mí dòn, 6a wee wé mu à càraa le wárí. ¹² Ho Kerete kōhúsa nì-kéní búí na barén wee là làa jii-cúa fero á bia bío kà: «Ho Keretesá lé 6a sabín-fūalowa, 6a sūnsūmána lòn zín-búaa, 6a lé 6a paríwà, bío 6a wa lé ho dará 6a dí.» ¹³ À mu bèn bon, o nii mu tūiá sí. Lé bún non, á ù zá làa ba à mí le sòobé na 6a yi à 6a yèremá dé mí sia bío bon yi ¹⁴ à yí tà 6a *zúifúwa hácin-bióni, làa bia pá ho tūiá poni làndáwá yi. ¹⁵ Yia wee ce le Dónbeeni yahó, á làndá yí máa hè làa bío búí díró. Ká yia yí máa ce le Dónbeeni yahó, á yí dó mí sī o Yeesu yi, wón wárá búenbúen yí máa ce. Hári o yilera yáa yi

máa ce. O wó bio yí se à mu n̄yio máa dí o.
¹⁶O wee bío wéréwéré le mí zū le Dónbeenì è ká a wárá h̄n̄n wee zéení le mu yí bon. O bio s̄iini ló, o yí máa bè le Dónbeenì bióni yí, o yí dà bio na se máa wé.

2

Bio 6a kèrètíewa ko à 6a 6ua lè mítén
¹È ká ünén wón wé kàrán 6a n̄pua lè ho kàránlò na bio bon. ²Bío na 6a n̄-kía yi le 6a wé 6ua mítén yi mu bio búenbúen yi. Le bio 6a à 6ua lè mítén à wé à 6a n̄pua k̄n̄bi 6a. ³Ba ko à 6a wé mu bè-zūm̄ini 6ansowà, à wé 6a n̄pua na fàrá t̄ina mí siadéro le Dónbeenì yi, à wé wañ 6a n̄pua làa sòobéé, à wé j̄i mí yiwa. ⁴À ù mún bío na 6a h̄a-kía yi le bio 6a wee 6ua lè mítén à héha làa bio le Dónbeenì s̄iini wá yi. ⁵Ba yí ko 6a wé yáa bia ká yènnáa, à yí sòobá yí dé mítén ho *div̄én puló yi. ⁶Ba ko à 6a wé zéení 6a n̄pua làa bio se. ⁷Ká 6a wee wé ká síí á 6a à dàñ wé è kàrán 6a h̄a-f̄ia làa bio 6a ko 6a wañnáa mí b̄arání lè mí z̄awa, ⁸á à wé mu bè-zūm̄ini 6ansowà, á wé è k̄āna mí b̄arání mí dòn yi, á wé è loñ mí z̄in̄i tonni yi sese, á à wé 6a h̄a-tentewà, á wé è liini mítén á à na mí b̄arání yi. ⁹Ká 6a wee 6ua mítén ká síí, á 6a n̄pua máa wé è bío h̄a b̄in̄-kora máa lé le Dónbeenì bióni yi.

⁶Mún hení na 6a ȳarówa yi le 6a wé mu bè-zūm̄ini 6ansowà ⁷mu bio búenbúen yi. Ünén ù bæere ko à ù wé wé h̄a wárá na se à bia ká mí, à bè yi. Dé sòobéé ù kàránlò yi á wé wé ho lè le yi na p̄uara día. ⁸Wé mì ho t̄iia poni, h̄ia á n̄pue yí dà máa kán, bèra a na à h̄a n̄yio dí bia yí tà ù bio lè bio 6a máa dàñ máa bío b̄in̄-kohó wa dàñ yi.

⁹Ba wobáani bán á ù bío na yi le 6a wé liini mítén na mí j̄únása yi mu bio búenbúen yi, à wé wé bio s̄iini 6a yi, à wé yí kán 6a, ¹⁰à wé yí k̄n̄b̄uni 6a níi bio. ¹¹Ba yáa ko à 6a wé zéení le mí láayi wi binbiri mu bio búenbúen yi. ¹²Ká 6a wee wé ká síí, á 6a wárá búenbúen á à wé á 6a n̄pua wé è k̄n̄bi ho kàránlò wa k̄n̄flo Dónbeenì d̄áni yi.

¹¹Mu bon, le wó mí s̄amu á h̄eraráa ho k̄n̄fló w̄h̄ú n̄n̄ 6a n̄pua búenbúen yi.

¹²Mu s̄amu mu bio yi, á le Dónbeenì wee kàrán wen á wa pí bio yí s̄iini le yi lè ho d̄im̄iná bio na wa sia wee vá yi, bèra a na à wa wé

mu bè-zūm̄ini 6ansowà, lè 6a n̄-térénnia, lè 6a n̄pua na wee wé bio s̄iini le Dónbeenì yi h̄a làa na ká wán. ¹³Bún lé bio wa ko wa wé à déráa wa s̄ia l̄oni le wizon-tente na ó o Yeesu *Krista na lé wa Dónbe-beeni á lé wa k̄n̄flo k̄h̄i 6ueé zéení mítén mí c̄uk̄u yi. ¹⁴O tà húrun wa bio yi, bèra a na ò o k̄n̄i wen ho p̄anká na wee j̄aa wen dé mu bè-kora lè mí s̄iíwà búenbúen níi yi, à wa wé 6a n̄pua na wee ce o yahó, à bio s̄iini a yi, à h̄a wárá na se wéro bio k̄n̄i yi f̄éé.

¹⁵Bio á ì bia n̄n̄ foñ á ù wé kàrán lè 6a kèrètíewa lè ho p̄anká búenbúen na fo yú. Wé hení 6a s̄ia le 6a bè mu yi. ¹⁶Ká bia yí máa bè mu yi bán à ù wé z̄aráa. Yí tà le n̄pue z̄uañ foñ.

3

¹B̄ini leéka 6a kèrètíewa le 6a ko à 6a wé liini mítén 6a bá-z̄awa lè ho p̄anká ya-díwá yahó à wé bè 6a b̄ioní yi, à h̄a wárá na se wéro bio k̄n̄i 6a yi. ²Bío na 6a yi le 6a wé yí bío yí khe na n̄pue yi, à wé yí fi lè 6a n̄pua, à wé 6a n̄pua na wayika, à wé yí z̄uañ 6a n̄pua yi. ³Mu bon, warén mún lá yí máa j̄i d̄èé, á lé 6a n̄-k̄ania, á dó wa s̄ia mu bio na yí bon yi. Bio wa sia wee vá yi búenbúen lé b̄un̄ á wa h̄ia wee wé á yí dà máa día. Wa lá lé 6a yi-kora 6ansowà á wee dí le yandee. Wa lá wee wé à 6a n̄pua j̄in̄ wen, à warén mún j̄in̄ 6a. ⁴È ká wa k̄n̄flo Dónbeenì á zéenia mí tentemu, làa bio le wa lè 6a n̄pua. ⁵Le k̄n̄fia wen lé bio á le z̄una wa mak̄arí, ká mu ȳinoñ wa wárá na téréna na wa dàña wó bio yi. Le k̄n̄fia wen á ceéra wen lé mí Hácírí p̄anká, á wa yú le muk̄ōn-finle. ⁶Le Hácírí mu á le Dónbeenì n̄n̄ wen á le wi wen wa k̄n̄flo Yeesu *Krista p̄anká yi. ⁷Lé b̄un̄ bio yi á wa dà à yí le muk̄n̄i binbiri na máa ve, dío wa dó wa s̄ia wee l̄oni. Mu búenbúen dà à wé lé bio le Dónbeenì wó wen lè 6a n̄-térénnia le s̄amu p̄anká yi. ⁸H̄a b̄ioní na á ì bia n̄n̄ foñ ká á láayi wi.

Ì wi à ù hení h̄a bio làa sòobéé à na 6a n̄pua yi bèra a na à bia dó mí s̄ia le Dónbeenì yi w̄oka ca mí kuio mu bio na se wéro yi. Ho kàránlò mu se á j̄uh̄ú wi 6a búenbúen c̄ōn. ⁹Ká 6a n̄pua na wa le w̄aani na j̄uh̄ú mía, làa bia wa le n̄n̄k̄ani w̄aani, làa bia wa h̄a z̄ia, làa bia wa a *Moyiize l̄andá bio w̄aani, bán búenbúen à ù kh̄ennáa. Bún búenbúen j̄uh̄ú mía, mu

yí máa séení nùpue. ¹⁰ Yia wee kheé ba kèrètíewa à ù ve o bíoráa. Ká a yí tà à ù wíoka ve o hã cúa-ɲun ní bíoráa. Ká a pá yí já mu, à ù wé ɲàa wo bání. ¹¹ Mún zūrí mu kénkén le wón nùpue so sí á díá ho wā-tente. Mụ bē-kora na ó o wee wé wee zéení le o ɲúhú sú.

Le mónđen tēení

¹² Ī ì tonka a Aatemaasi tàà o Tisiiki mi cón. Ká barén á yia buée dōn mia, á ùnén bēn bánbá à ù buee yí mi ho Nikopolisi lóhó yi. Ī wi à ĩ buee keení bín le tēení pàahú. ¹³ O Zenaasi na lé ho *lándá zūńlo là a Apoloosi, à ù bánbá à ù séení mí veeni yi. Yí le dēe búí fòo ba yi. ¹⁴ Bìà dó mí sīa le Dónbeenì yi lè wa bìo sí mún ko ba ca mí kuio mu bìo na se wéro yi, à wé séení ba nùpua làa bìo ba màkóo wí yi, bèra a na à ba bìo ɲúhú keń.

¹⁵ Bìà wí hen làa mi búenbúen wee tēení foñ. Bìà wa wen mí siadéro le Dónbeenì yi bìo yi á ùnén mún tēení yi. Le le Dónbeenì wé mí sáamu lè mí búenbúen.

Ho vūahú na ó o Poole túara nɔn o Filemɔn yi

Vūahú túaró jùhú

Ho vūahú na kà lé o Poole túara ho á nɔn o Filemɔn yi. O Filemɔn lé o Poole òn bɔ́nlo. O fù lé o nùpue na bìo jùhú wi ɓa nùpua cɔ́n làa sòobé, á lé ho Koloosi kèrètíewa kuure nì-kéní. O Filemɔn wobá-nì búí fù wi á lùwa ò o díá a. O yèni ɓa le Oneziimu.

Ho vūahú mu yi ó o Poole tɛ̀nía o Filemɔn làa bia làa wo páanía wi yi (1-3). O Poole dó le Dónbeeni b́arákà o Filemɔn síidéro o Yeesu *Krista yi bio yi, làa bio ó o wa lè mín zàwa lè mín hínni kèrètíewa bio yi (4-7).

Bio ó o Oneziimu wà díá mí jùhúso, ó o fò mín là a Poole ká wón wi ho kàsó yi, ó o Poole mu wó ó o tà a Yeesu bio, á lé o kèrètíe. Bìo mu wó kà, ó o Poole le o b́íní yèrémá va mí jùhúso Filemɔn cɔ́n. Lé bún te bìo ó o túara ho vūahú nɔn o Filemɔn mu yi, á fíora a le ká a Oneziimu b́ínía buara a cɔ́n, ò o tà sɛ́n bìo ó o wó búenb́úen díá à na a yi, à bua a sese bìo ó o wáa lé òn za mu kèrètíemu d́ání yi bio yi (8-22).

Le tɛ̀nía

¹ Mu lé ínén Poole, yia wi ho kàsó yi o Yeesu *Krista tonló sáró bio yi, lé mi wee túa ho vūahú na kà á na únén Filemɔn yi. O Timotee na lé wàn za, wón làa mi páanía wee tɛ̀nía fòh, únén na làa wen páanía wee sá, na wa wa làa sòobé. ² Wa mún wee tɛ̀nía wàn hínló Apia yi, là a Aasiipu, wón mún làa wen páanía wee lá le lònbee lè mí sífwa. Ba kèrètíewa kuure na wee kúee mín wán ù zii á wa mún wee tɛ̀nía yi. ³ Le wàn Maá Dónbeeni là a Nùhúso Yeesu *Krista à wé mí sáamu làa mia, à na ho h́eérá mia.

O Poole síi wan o Filemɔn bio yi

⁴ Hen ká í sansan wee fio le Dónbeeni yi, à í dè le b́arákà ù bio yi. ⁵ Lé bìo á ù síidéro o Yeesu *Krista yi á í wee jí bìo, á mún wee jí bìo fo wa làa bia búenb́úen na bio sà le

Dónbeeni yi. ⁶ Í wee fio le bia dó mi sía o Krista yi làa fo páaní à pánká wíoka kén á wíoka zúú mu bè-tentewá búenb́úen, bio le Dónbeeni wee wé làa wen wa páanílo là a Krista bio yi. ⁷ Lé bìo á bìo fo wa lè wàn zàwa lè wàn hínni á í j́á, á í síi òntín wan, á síi hà làa sòobé mu bio yi. Mu bon, bia bìo sà le Dónbeeni yi á fo híina sía.

O Poole wee fio o Filemɔn o Oneziimu d́ání yi

⁸⁻⁹ Lé bún te bìo á í wee fíoráa fo le ù wé bio fo ko à ù wé. Wa páanílo là a *Krista bio yi, á í lá dà à na le jii á à bío le ù wé mu. Èe ká í màhá pá à fio fo bio wa wa làa mín bio yi. Àwa, á ínén nì-kínle Poole, yia wi ho kàsó yi o Yeesu Krista tonló sáró bio yi á pá wee fio fo bio wa wa làa mín bio yi, ¹⁰ le ù sáberé à ù wé bìo á í bìo ò na fòh o Oneziimu d́ání yi, wón na á í wó ó o lé í za mu kèrètíemu d́ání yi ho kàsó yi. ¹¹ O bìo jùhú lá míá ù cɔ́n bún bon, èe ká hà làa na ká wán á ínén làa fo ó o bio jùhú wáa wí cɔ́n.*

¹² Àwa, á í wáa à bío le o Oneziimu mu b́íní buen ù cɔ́n, o bio òntín here mi làa sòobé. ¹³ Bio á í wi ho kàsó yi le b́ín-tente bio yi, á í yáa lá wi à í díá wo í nisání, ò o wé séení mi ù laho yi. ¹⁴ Èe ká í màhá yí wi à í wé bio búí o d́ání yi ká í làa fo yí j́á mín yi. Lé bìo á í yí wi à mu tentemu na fo ò wé á à na mi à wé lè í wee kíká fòh lè mu wéro, ká mu lé únén ù beere yi.

¹⁵ Nún-sí á le Dónbeeni yáa wó ó o Oneziimu khèra làa fo ho pòn-za dèe yi, bèra a na ká a b́ínía buara ù cɔ́n, à mi wáa páaní keeni f́ee. ¹⁶ Hā làa na ká wán ó o yínón wobá-nii mí dòn, o bio jùhú wi po bún. O wáa lé mìn za kèrètíe, á fo ko à ù wíoka waí wo làa sòobé. O lé wàn za kèrètíe na á í òntín wa làa sòobé. Á í mún láa mu yi le fo ò wíoka à waí wo á yáa a poín ínén, bio ó o bio sà fòh bio yi, làa bio mi páanía là a Nùhúso bio yi.

¹⁷ Àwa, ká fo zú le warén lé ɓa b́ínlowá binbirí, ká a b́ínía buara ù cɔ́n, à ù bua a sese, à kén lè lé ínén í beere. ¹⁸ Ká a wó khon làa fo bio búí yi, tàa ká a ko ò o wí bio búí fòh síi, à ù jii mu ínén jùhú yi. ¹⁹ Hā jii-cúa na á í wee túa lè í nín-bia lé hína kà: «Ínén

* 1:11 ONEZIIMU: Le yèni mu kúará le <mu jùhú wi>.

Poole á à wí ũ kení na wi o yi». Ī yí máa bío le fo ko à ũ wí bìo búí miì, ká fo màhá ko à ũ zūú lé ínén lé yia zéenia o Yeesu bìo làa fo á fo yúráa le mukānì binbiri. ²⁰Àwa, wàn za Filemɔn, á ĩ wee fio fo o Nùhúso yèni yi le ũ wé bìo á ĩ wee fio fo le ũ wé. Wa páaníló là a *Krista bìo yi, ũ yí díá le ĩ yilera lúnka mu bìo yi.

²¹Ī láa mu yi le bìo á ĩ túara ho vūahú yi le ũ wé á fo ò wé kénkén. Ī yáá zū le fo ò wé yòó puuní bìo á ĩ le ũ wé yi. ²²Mún cà le zīi búí ká làa mi. Ho fioró na mī wee wé ĩ bìo yi, á ĩ láa mu yi le hen làa cīnú ká ĩ yí iten búeé búeekí mia.

Le mónđen tɛɛní

²³O Epafaraasi na làa mi páanía wi ho kàsó yi o Yeesu *Krista tonló sáró bìo yi wee tɛɛní fòh. ²⁴O Maaki, là a Arisitaaki, là a Demaasi, là a Luki, bán búenbúen na làa wen páanía wee sá ho tonló dà-kéní á mún wee tɛɛní fòh.

²⁵Le wa Nùhúso Yeesu *Krista à wé mí sáamu làa mia.

Hebere vūahú

Vūahú túaró júhú

Yia túara ho vūahú mu á wa yí zū. Bānso túara ho non bia tà a Yeesu yi na le lònbee lè mí síwà yú. O túara ho non ba yi bèra a na à ba yí pí le Dónbeeni bìo, ká ba hení mí sīa à fàrá òrén, à zūn le bìo ó o Yeesu wó á po mu bìo búenbúen.

Ho vūahú mu wee zéení le le Dónbeeni òrén mí Za Yeesu wán zéenanáa miten lè ba nùpua á mu vóràa. Le *Dónbeeni jì-cúa fεerowà ó orén bìo júhú wi po. O po ho wáyì tonkarowà, á po a *Moyiize là a Zozue (1-3).

O Yeesu mu bìo júhú wi po le *Dónbeeni yankarowà na yánkaa wi. Orén lé yia lé le Dónbeeni yankaro binbirì. Lé bún te bìo le Dónbeeni mu wee sɛn ba nùpua bè-kora día à kànnínaa ba mu húmú yi o pànká yi. Bìo ó o *Isirayeele nìpomu fù wee ya hā muini lè ba bà-kùio na le Dónbeeni yi, lé bún fù wee zéení a Yeesu *Krista na buée hí bìo (4-10).

Ho vūahú lii véení wee hení ba kèrètíewa sīa à ba wíoka ca mí kuio le Dónbeeni bìo yi. Bìo le Dónbeeni nìpomu fù fàrá òrén mí siadéro le Dónbeeni yi á ho vūahú mu bíá bìo. Ho mún wee kàrán ba nùpua à ba kàràfá miten o Yeesu mí dòn yi. Le ba fá mí yìo wo yi, à hí mí sīa le lònbee lè mí síwà yi, á fàrá òrén fúaa mu véení (11-13).

Le Dónbeeni òrén mí Za wán wee bíoráa

¹ Le Dónbeeni yánkaa òrén ba jì-cúa fεerowà wán á bíaràa lè wán bùaawa. Le wó mu pōnna cèrɛɛ yi, á le bíoró làa ba mún síwà boo. ² Èe ká hā làa na ká wán hā pōnna vaa véení, á le òrén mí Za wán wee bíoráa làa wen. Lé le Za mu le òrén wán á léraráa mu bìo búenbúen. Lé orén le wáa dó mu bìo búenbúen ní yi. ³ Orén lé yia le Dónbeeni cùkú beeni wee mi yi. Bìo á le Dónbeeni karáa lé bún ó orén mún karáa. O buan mu biowa búenbúen òrén lè mí bíoni na pànká

wi. Lé orén le Dónbeeni òrén wán á séraráa ba nùpua bè-kora día, á ba wee ce le yahó. Bún món ó o yòó kará ho wáyì le Dónbeeni nín-tíani, òrén na po mu bìo búenbúen.

Le Dónbeeni Za po ho wáyì tonkarowà

⁴ Làa bìo le Dónbeeni Za po poráa ho wáyì tonkarowà, lé ká sīi á le yèni na le wee ve làa wo mún po poráa ba yèni. ⁵ Le Dónbeeni òrén yí bíá làa wáyì tonkarowà bìo le:

«Fo lé í Za.

Ho zuia jii wán á í lè mìn Maá.»*

Le mún òrén yí bíá bìo ká là a búí:

«Ínén á à wé bàn Maá,

ó orén á à wé í Za.»†

⁶ Ká pàahú na le Dónbeeni tonkaa mí Za kínleso ho òrén yí, á le bíá bìo ká:

«Ho wáyì tonkarowà búenbúen ko ba wé bùaani a.»‡

⁷ À le òrén bíá ho wáyì tonkarowà òrén yí le:

«Le Dónbeeni wee wé à le tonkarowà kèrì lòn pinpiró,

le wee wé à le ton-sáwá mu kèrì lòn òrén òrén.»§

⁸ Ká le màhà bíá bìo ká mí Za òrén yí:

«Órén Dónbeeni, ù béeni òrén jii máa fí máa mi.

Fo ò pa ù nìpomu bìo lè ho òrén.

⁹ Fo wa bìo òrén, fo jina mu bè-kora.

Lé bún non á òrén na lé ù Dónbeeni á kúaa ho jiló ù júhú wán

à zéení le í tà ù bìo.

Lé bún wéera ù sīi.

Í dó ho cùkú foñ á po mi nínzàa na ká.»*

¹⁰ Le pá bíni bíá bìo ká mí Za mu òrén yí:

«Mu júhú búakáni ká bìo búí òrén yí lera, á òrén Nùhúso lé fo lera ho tá,

á lé fo mún lera ho wáyì.

¹¹ Bún bè-lénna so búenbúen kúí vé, ká òrén á à kèrì bíí fεεε.

Ho wáyì lè ho tá wé è khè lòn sī-zínia.

¹² Fo ò bì mu lòn báká beeni á à bàrà,

mu ù yèrèrà lòn sī-zínia,

ká òrén á à òrén làa bìo fo karáa, fo ò kèrì bíí fεεε.»†

¹³ Le Dónbeeni òrén yí bíá làa wáyì tonkarowà bìo le:

«Buee kèrì í nín-tíani,

* 1:5 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 2.7 † 1:5 Mi loñ Samuwεεle cúa-jun ní vūahú 7.14 ‡ 1:6 Mi loñ Lándá zéenílò vūahú (Deutéronome) 32.43 § 1:7 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 104.4 * 1:9 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 45.7-8 † 1:12 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 102.26-28 ‡ 1:13 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 110.1

fúaa ká ì búrá ù zúkúsa ù tá á ù bò ù zení wán.»[‡]

¹⁴Á ɓa tonkarowà na wee lé ho wáayi ðèn lé ɓa yén? ʼBa lé le Dónbeenì ton-sáwá. Le wee tonka ɓa à ɓa ɓuee séení bia á à yí ho kànlílo le Dónbeenì cón.

2

Mi wa dé ho kànlílo bio le sòobéé yi

¹Lé bún non á bio wa ná á wa ko wa ɓua lé wa sòobéé, bèra a na wa yí ví. ²Le Dónbeenì jì-cúaa na ho wáayi tonkarowà mà á bio lé ho tũíá, á nùpue léee nùpue na ðèn yí bò hã yi, wón yú mu ðàn lònbee na ko làa wo.*

³Àwa, ká warén mún yí dó ho kànlílo na ká ðàn síi bìo le sòobéé yi, á wa so dà à kànlí waten le lònbee na ko làa wen yi le? Ho kànlílo mu bìo lé o Núhúso mítèn á nín-yání buera mu. Á bia ná mu á zéeníà le warén le ho bio bon. ⁴Á le Dónbeenì zéeníà le bìo ɓa bíaa bon. Le zéeníà mu lè mu yéréké biowa lè mí síiwà na wee zéení le pànká, lè mu biowa wéro pànká na lerén mí ɓeere Hácírí wee na ɓa nùpua yi làa bìo le síi vá yi.

Le Dónbeenì ðìn o Yeesu wán wee kànlínaa ɓa nùpua

⁵Le Dónbeenì yí dó ho yìròn ðímíjána na wee bío bìo ho wáayi tonkarowà níi yi. ⁶Le Dónbeenì bíoní vūahú yi, ó o búii yàà túara bio kà:

«Éee Dónbeenì! O nùpue léee wée á fo ò leékaráa o bio?

O nùpue léee wée á fo ò paráa o bio?

⁷Fo wó á ho wáayi tonkarowà bio jùhú wi á po a ho pòn-za ðèe yi.

Bún món á fo bíniá wó ó o yú ho cùkú lè le yèni,

⁸fo bàrà a mu bìo búenbúen jùhú wán.»[†]

Bún wee zéení le le Dónbeenì wó ó o wi mu bìo búenbúen jùhú wán, á ðèe búii yí ká. Èe ká hã làa na ká wán á wa ðìn yí máa mí mu.

⁹Èe ká bìo ká lé bio wa zú: Le Dónbeenì wó á ho wáayi tonkarowà bìo jùhú wi á po a Yeesu ho pòn-za ðèe yi. Á hã làa na ká wán á le bíniá wó ó o yú ho cùkú lè le yèni le lònbee na ó o lá á húrunnáa bio yi. Le wó

mu ká síi bèra a na à le sãamu pànká yi, ò o húmú bio séení ɓa nùpua búenbúen. ¹⁰Mu bon, mu se à le Dónbeenì na léra mu bìo búenbúen, ðio ɓuan mu búenbúen ðíniá à wé ò o Yeesu káa le lònbee yi bèra a na ò o bio jii síi làa bio mu lá ko mu wéráa. Le wó ká síi bèra a na à ɓa nùpua cèrèe páani le cùkú yi làa de. Lé o Yeesu wó á ɓa nùpua cèrèe wé è yíráa ho kànlílo. ¹¹O Yeesu lé yia wee wé à ɓa nùpua ce le Dónbeenì yahó. Á bia ó o wee wé à ɓa ce bán búenbúen làa wo wáa léee Maá ni-kéni zàwa. Lé bún te bio ó o Yeesu wee veráa ɓa lè mín zàwa lè mín hínni ká mu niyio mía wo yi. ¹²Bio ká lé bio ó o bía:

«Dónbeenì, ì ì zéení ù bìo lè wán zàwa lè wán hínni.

Ì ì khòoní fo ù nìpomu búenbúen tíahú.»[‡]

¹³O mún bíaa le:

«Ìnén á à ðé ì síi le Dónbeenì yi.»

O pá bíniá bíaa le:

«Lé wen na páaniá wi, ìnén lè ɓa zàwa na fo non mi.»[§]

¹⁴Àwa, á bio á bán zàwa so lé ɓa nùpua binbirí, ó o Yeesu mí ɓeere mún lá ɓa síi, bèra a na ò orén mí ɓeere húmú pànká yi ò o yí ho pànká o *Satāni wán, yia wee wé à ɓa nùpua hí, ¹⁵ò o mún kànlí bia búenbúen na mu húmú zónlò lá can lòn wobáani ɓa síi wízoní búenbúen yi. ¹⁶O Yeesu mu cén yí ɓuara wáayi tonkarowà séenílò bìo yi. Lé o *Abaraahaamu mòmniáa ó o wà ɓueé séení. ¹⁷Lé bún non ó o ko ò o láráa mín zàwa lè mín hínni síi binbirí, bèra a na ò o ðáñ wé mín zàwa lè mín hínni mu yankarowà jùhúso, á zū ɓa nùpua màkárí, á láayi wi le Dónbeenì cón, à le Dónbeenì wé sèn ɓa nùpua bè-kora día. ¹⁸Á bìo ó o Yeesu mí ɓeere káa le lònbee yi á kúará khéra, lé bún non ó o dà wee séenínaa bia búenbúen na ho kúará khénlò wee yi.

3

O Yeesu bio jùhú wi po a Møyiize

¹Lé bún non á minén wán zàwa lè wán hínni na bio sã le Dónbeenì yi, minén na le mún hueekaa à mi níni kéñ le bìo yi, mi le mi yilera kéñ o Yeesu bio wán. Lé orén le Dónbeenì tonkaa ó o ɓueé wó bìo wa dó wa

* ^{2:2} Le Dónbeenì jì-cúaa na le tonkarowà mà: Mu wee bío o Møyiize làndá bìo ðáñ yi. ʼBa zúífúwa cón á le Dónbeenì ðìn ho wáayi tonkarowà wán á bíaráa là a Møyiize. † ^{2:8} Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 8.5-7 ‡ ^{2:12} Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 22.23 § ^{2:13} Mi loñ Ezayii vūahú 8.18

sĩa yi wee bíó wéréwéré yankarowà jùhúiso.
² Le Dónbeenì léra a ò o sá ho tonló mu, ó o mún bò bìo búenbúen na le le o wé yi, làa bìo ó o *Moyiize yánkaa wóráa mu lè le Dónbeenì nìpomu. ³ Èe ká a Yeesu màhá ko lè ho cùkú á po a Moyiize, làa bìo á yia son le zii koráa lè ho cùkú á po le zii mí bæere bìo síi. ⁴ Mu bon, zii na wi à nùpua yí son le dén mía. Ká le Dónbeenì lé òo fèen wó á mu bìo búenbúen wi làa bìo mu karáa. ⁵ O Moyiize yánkaa bò bìo le Dónbeenì le o wé yi le zii nìpomu búenbúen tíahú. Wón lé le Dónbeenì ton-sá, á bìo ó o wee wé ko mu zéeni le Dónbeenì jii-cúaa na le è fæe. ⁶ O *Krista mún bò bìo le Dónbeenì le o wé yi ká wón fèen lé le Za, á le bàrà mí zii nìpomu jùhú wán. Bún nìpomu so lé warén, ká wa wíokaa henía wa sĩa wee lòní bìo wa dó wa sĩa yi.

Bia dó mí sĩa le Dónbeenì yi khii kéú le vùnnà yi

⁷ Lé bún non le Dónbeenì Hácírí bío bìo kà: «Ho zuia, ká le Dónbeenì wee bío làa mia, ⁸ à mi yí wé lòn nùpua na yí wi ía jí dèe làa bìo á mi wóráa mu ho pàahú na mi káa á khúaaana le Dónbeenì jii yi ho tá hení yi bìo síi.

⁹ Á le bíaa le mìn òuaawa yánkaa khúaaana mí jii yi ho tá hení yi á khéraràa mí kúará à ba non non bìo mí wó há lúliúo búará-jnun yi.

¹⁰ Lé bún te bìo á le síi cànáa ba yi, á bíaa bìo kà:

Ba nùpua na kà wee pí í bìo fæe, le dání na á í wi à ba lá á ba díaa.

¹¹ Bìo le síi cà ba yi, á le báa le ho lahó na á le wíokaa à ba vùn yi á ba wáa máa zo yi hùúu.»*

¹² Wán zàwa lè wán hínni, mi pa miten bìo, ò o búii híaa yí wé sí-kohó òanso mi tíahú à káa pí le Dónbeenì díaa, òo wi fæe. ¹³ Mí wé hení mìn sĩa làa wizooní búenbúen, pàahú na wa wi «ho zuia» na le Dónbeenì bíaa bìo. Ká mí wé wé mu bèra a na à mí nì-kéní woon yí díaa míten le mu bè-kohó khà vùnní, à wé lòn nùpua na yí wi ía jí dèe bìo síi. ¹⁴ Ká wa fàrá òin bìo wa dó wa sĩa yi wán mu jùhú búeeníí fúaa wa mukàni véro, se wa màhá

páania sá là a Krista. ¹⁵ Làa bìo mu bíaràa kà síi:

«Ho zuia, ká le Dónbeenì wee bío làa mia, à mi yí wé lòn nùpua na yí wi à ba jí dèe

làa bìo á mi wóráa mu ho pàahú na mi káa á khúaaana le Dónbeenì jii yi bìo síi.»†

¹⁶ Bìaa jíaa le Dónbeenì bíoni à ba «káa á khúaaana le jii yi» lé ba yén? Mu so yínón bíaa búenbúen na ó o Moyiize fó lóràa ho *Ezipite kòhú yi le? ¹⁷ Bìaa «le Dónbeenì síi cà yi há lúliúo búará-jnun yi» lé ba yén? Mu so yínón bíaa wó mu bè-kora ho tá hení yi á húrún bín le? ¹⁸ Á bíaa le «báa le ho lahó na á le wíokaa à ba vùn yi á ba wáa máa zo hùúu» lé ba yén? Mu so yínón bíaa pá á yí bò bìo le bíaa yi le? ¹⁹ Wa fèen non le ba yí dànnáa yí zon há vùnnà lahó mu yi, lé bìo ba yí tà yí dó mí sĩa le Dónbeenì yi.

4

¹ Áwa, á bìo le Dónbeenì jii na le dó le wa à zo há vùnnà lahó na le wíokaa ká làa wen pá wi bín wa bìo yi, á mí cén wa pa waten bìo à wa yí khe ho lahó mu yi. ² Mu bon, dén bín-tente so á wa jíaa làa bìo á wán òuaawa yánkaa pánáa le bìo síi. Ká le bíoni mu màhá yí séeniá ba, lé bìo ba dó mí sĩa le bíoni mu yi. ³ Ká warén bán ò zo há vùnnà lahó mu yi, lé bìo wa dó wa sĩa le bíoni mu yi. Ho lahó mu na le bíaa bìo kà dání yi:

«Bìo á í síi cà ba yi, á í báa le ho lahó na á í wíokaa à ba vùn yi á ba wáa máa yí hùúu.»*

Pàahú na le Dónbeenì bíaa mu yi, à bún le léra mu bìo búenbúen vó. ⁴ Le Dónbeenì bíoni vùahú búii yi á bìo kà lé bìo bíaa há wizooní bìo hènun níi dání yi: «Bìo le Dónbeenì sá mí tonló búenbúen vó, á le vùnnà há wizooní bìo hènun níi zon.»† ⁵ Á bìo kà pá bíniá bíaa: «Ho lahó na á í wíokaa à ba vùn yi á ba wáa máa yí hùúu.»

⁶ Bìaa le Dónbeenì nín-yání bíaa le bín-tente mu non yi bán yí zon há vùnnà lahó mu yi, lé bìo ba yí tà yí dó mí sĩa le yi. Lé bún te bìo á ba búii dà à zoráa ho lahó mu yi. ⁷ Lé bún te bìo le Dónbeenì bíniá dó le wizoonle búii, á wee ve làa «zuia». Le wizoonle mu ó o

* 3:11 Mí loí Lení vùahú (Psaumes) 95.7-11 † 3:15 Mí loí Lení vùahú (Psaumes) 95.7-8 * 4:3 Mí loí Lení vùahú (Psaumes) 95.11 † 4:4 Mí loí Bìo jùhú búeeníí vùahú (Genèse) 2.2

*Daviide bía dání yí lúlúio cèrèè bún món lè hà bióní na kà, hĩa wa ló wán:

«Ho zuia, ká le Dónbeeni wee bío làa mia, à mi yí wé lòn nùpua na yí wí ba jí dèe.»[†]

⁸ Ká a Zozue lá dú mu nìpomu yahó á ba zon hà vūrnà mu lahó yi, se le Dónbeeni wáa lá máa bīnī máa bío wizonle búio. ⁹ Lé bún non á hà vūrnà na ka lè hà wizooní bio hējun nī vūrnà bio á le Dónbeeni wíokaa bio ká lè mí nìpomu. ¹⁰ Mu bon, yia zon le Dónbeeni vūrnà yi, wón mún sá wó wee vūrnà bio le Dónbeeni sá à le vūrnánáa bio síi. ¹¹ Àwa, á mí cén wa dé sòobéé à wa dān zo hà vūrnà mu yi. Mi wa pa waten bio à wa hĩa yí pí le Dónbeeni bio, làa bio á wàn fūaawa pánáa le bio bio síi. ¹² Le Dónbeeni bióni wee na le mukāni binbirī, le pānká wi làa sòobéé po ho khà-tóní na yara lé hà bio jun. Le wee zo ba nùpua khīí zoo búe ba sīa yi. Le ka lòn khà-tóní, á wee fūaa hà hūn-júná khīí zoo búe ho sánbājiló yi. Bio ó o nùpue síi wee vá yi, là a yilera á le bióni mu wee zūn wéréwéré. ¹³ Mu bè-lénia yi á dèe woon yí sà le Dónbeeni yi. Mu búenbúen đin đenkheən á le wee mi. Dén Dónbeeni so lé dió wa búenbúen lè wa nì-kéní kéní ko wa khīí zééní bio wa wó à na yi.

O Yeesu lé ba yankarowà jùhúso beeni

¹⁴ Wa yú le *Dónbeeni yankarowà jùhúso beeni. Wón khīina zoó bó le Dónbeeni mí beere yi yáá. Ba yankarowà jùhúso beeni mu lé o Yeesu, le Dónbeeni Za. Àwa, á bìo wa dó wa sīa yi á mí cén wáa le wa wíoka pa bìo làa sòobéé. ¹⁵ Ba yankarowà jùhúso beeni na wa yú yínōn nùpue na yí dà máa séení wen wa yídām yi. Orén mí beere á ho kúará khénlò lè mí síiwá yáá yú làa bìo warén kúará wee khénnáa, ká arén màhá yí wó bè-kohó yí mon. ¹⁶ Á mí wáa wa vá vaa búe le Dónbeeni na wee wé mu sāamu yi ká záníi mīa wen. Ká wa wó bún, á le è zūn wa màkárí, á à sén wa bè-kora à día. Le è wé mu ho pāahú na mu ko yi.

5

¹ Ba yankarowà jùhúso á le Dónbeeni léra ba nùpua tíahú, ò o wé sá le tonló ba bìo yi. Orén lé yia wee na ba nùpua mu hāmu le Dónbeeni yi, á wee ya ba bè-kora séndíaró

muini. ² Ba nùpua na yí zū mu bìo yara, na wee va ví, bán ó o yankaro mu zū bìo, lé bìo ó orén mí beere mún lé o yídá. ³ Lé bún bìo yi ó o ko ò o wé ya orén lè ba zāamāa bè-kora séndíaró muini. ⁴ Nùpue yí dà máa dé mítén làa yankarowà jùhúso mítén. Le Dónbeeni lé dió wee ve o nùpue à dé ho tonló mu yi, làa bìo le vonnáa o *Aaron á dó ho yi bìo síi. ⁵ O *Krista bìo mún ka kà síi. O yí wó mítén làa yankarowà jùhúso. Lé le Dónbeeni dó a ho tonló mu yi, á bía bìo kà non wo yi: «Fo lé í Za.

Ho zuia jii wán á í lé mìn Maá.»^{*}

⁶ Le Dónbeeni pá bīnīa bía bìo kà:

«Fo lé o yankaro fēeē

là a Melekisedeeki bio síi.»[†]

⁷ Pāahú na ó o *Krista hĩa wi ho tá wán, ó o fíora á bónbónía le Dónbeeni lè mí pānká, lè hà yēn-caa, dió lá dà wee kání a mu hómú yi. Á bìo ó o liinía mítén, á tà mu búenbúen yi, á le Dónbeeni jí a fíoró. ⁸ Bìo ó o lé le Dónbeeni Za mí cúee, ò o pá tà le lònbee búenbúen na yú a yí á keníanaa mítén làa bìo ó ò bēráa le Dónbeeni bióni yi. ⁹ Lé bún tíira a bìo búenbúen jii, á non á bía wee bè o bióni yí búenbúen wé è yíráa ho kánlóló na lé le mukāni na máa vé. ¹⁰ Le Dónbeeni dó a wó lè ba yankarowà jùhúso là a Melekisedeeki bio síi.

Héyiii! Mi yí pí le Dónbeeni bìo

¹¹ Bìo cèrèè wi wa cōn wa dà à bío o Melekisedeeki mu bìo dání yi, ká mu yara zééníló lònbee màhá wi, lé bìo mi yí máa wé jí mu bìo à zūn yara fūafūa. ¹² Mí wáa lá ko mi wé ba nì-kàranlòwà, à hàrì lòn zuia mí màkóo pá wi ba wíoka kàrán mia lè le Dónbeeni bìo na nín-yání kàráanna làa mia. Mí màkóo pá wi mu yoomu yi, mí yí dà máa dí đínlò na lì. ¹³ Yia màkóo wi mu yoomu yi wón ka lòn kúnkúza. O yí zū bìo se làa bìo yi se hueekaró mín yi. ¹⁴ Èe ká ho đínlò na lì hón lé bía đōn wó te mí đínlò. Bán fá, á zū bìo se làa bìo yi se hueekaró mín yi.

6

¹ Lé bún non ó o *Krista nín-yání bìo na ba kàráanna làa wen á mí wa dà wán, ká wa va làa yahó o bìo zūnlóló yi lòn nùpua na đōn wó. Bìo wa zū wó á mí yí wa bīnī búia kàránlò

[†] 4:7 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 95.7-8

^{*} 5:5 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 2.7

[†] 5:6 Mi loñ Lení vūahú

(Psaumes) 110.4

juhú: Mu lé à pí hã wára na yí se, à dé ũ sīi le Dónbeeni yi, ² làa bio ba wee wé à ceéráa mítén le Dónbeeni yahó,* le le ní bèró ba nùpua wán, làa bio ba nì-híá á à vèeráa, le le mónđen cítí bio. ³ Bún lé bio wa à wé, ká le Dónbeeni tà. ⁴ Mi loí. Ba nùpua búí wi bín á yú mu khoomu, le Dónbeeni hñn ba le mu bè-tentewà cèrèe, ba mún yú le Dónbeeni Hácírí, ⁵ á zū le le Dónbeeni bíoní se làa sòobé. Ho dímjá na ho yiró á ba zū pánká bio. ⁶ Bún búenbúen món, à ba pá biníá wee wé mí bè-kíá, á bio wáa bíní ì wé á ba à yèrèmanáa mí yilera le mí wára bún mía. Bán nùpua so sīi ka le ba biníá wee búe le Dónbeeni Za ho *kürüwá wán, á wee zuañ wo yi ba nùpua yio yi.

⁷ Hen ká ho viohó wee tè wé se ho tá wán ò o váro dínló be wé se, à le Dónbeeni dúbuu ho tá mu yi. ⁸ Ká lé hã kíkara le le jí-kora wee sà ho wán, se ho tá mu cùnú mía. Le Dónbeeni hñá dánkání ho, á mu véení ká ho ò cíí.

⁹ Wán zàwa le wán hínni na wa wa làa sòobé, hàrí ká wa wee bío kà síí, á wa pá láa mu yi le mí bò ho wá-tente, hia wee va ho kánfílo laho yi. ¹⁰ Le Dónbeeni térénná, le yi máa sà mí bè-wénia yi, làa bio mi zééníanaa le mi wa làa de. Le séení na mi wó, làa ò mi pá lan wee wé ba kèrétíewa dání yi á le zū. ¹¹ Ká wa màhá wi à mi nì-kéní kéní ca mi kuio fúaa mu véení, bèra a na à bio mi dó mi sía wee òoní à wé à jii sí. ¹² Mi cén wáa yí dí parí, ká mi wé le ba nùpua na wee dé mí sía le Dónbeeni yi féee bio síí, à yíráa bio le dó mí jii le mí ì na.

Le Dónbeeni dó mí jii à le máa yèrèmá le

¹³ Bio le Dónbeeni hñá dó mí jii non o *Abarahaamu yi, á le báa le mí yèni, lé bio á nùpue na po le á le è báaráa yèni á mía. ¹⁴ Bio ká lé bio le bía: «Ūuu, ì wé mu bè-tentewà cèrèe làa fo, ì wé á ũ mòmmanía á à wé boo làa sòobé.»[†] ¹⁵ Ó o Abarahaamu bèn hã mí sīi pannáa bio le Dónbeeni dó mí jii le mí ì wé, á le wó mu non wo yi. ¹⁶ Ká ba nùpua le mí ì báa, à ba báa là a búí na po ba yèni, á nùpue mún máa wé bíní kán bio ba báa jii wán. ¹⁷ Làa bún síí á le Dónbeeni

mún wi à bìa le dó mí jii le mí ì wé le mu bè-tentewà à zūn kénkén le le è wé mu. Lé bún te bio le báa á bò bio le dó mí jii le mí ì wé wán. ¹⁸ Mu bon, mu biowa bio jun mu na yí máa yèrèmá á le Dónbeeni yí máa fí sabéré yi. Àwa, á warén na pá mu bio búenbúen á sía hà làa sòobée wíokaa wee dé wa sía òoní bio le Dónbeeni dó mí jii le mí ì wé. ¹⁹ Bio wa dó wa sía wee òoní lé bún guan wen dína vínvin le Dónbeeni yahó, á wó á wa dàna cúaa ho pñsò-beeni na sankaa hã pñsòni búkú le hã cúa-jun, á yòò zon le *sòobá-lùe bàn binbiriso yi. ²⁰ Dén sòobá-lùe bàn binbiriso so ó o Yeesu zon yi dú wa yahó warén wa beere bio yi. Mu bon, lé orén lé ba yankarowá juhúso féee là a nni na ba le Melekisedeeki bio síí.

7

O Melekisedeeki lé o béé, á lé le Dónbeeni yankaro

¹ O Melekisedeeki mu lé ho lóhó na ba le Saleemu béé, á mún lé le Dónbeeni na wi mu bio búenbúen juhú wán yankaro. Páahú na ó o *Abarahaamu hñá tá há hñá le ba bá-zàwa á dána ba, á bio ó o bíníá wee buen, ó o Melekisedeeki léé sá a yahó, á dúbuu wo yi. ² Á bio ó o *Abarahaamu yú há hñá téení bàn cúa-pírú níí ó o non o Melekisedeeki yi. Le yèni mu kúará le «térénló béé». Á bio ó o lé ho Saleemu béé, bún kúará le o lé ho «héerá béé». ³ Bàn máa le bàn nu á nùpue yí zū. Nùpue yí zū a nonkání cèení. O teró bio yí bía yí non, ó o húmú bio mún yí bía yí non. O bio òonmín le le Dónbeeni Za bio: O lé o yankaro féee.

⁴ Mi loí bio ó o Melekisedeeki mu bio juhú wiráa. Hàrí wán búaa Abarahaamu bio na ó o yú há hñá téení bàn cúa-pírú níí á wón non wo yi. ⁵ O nni na ba le *Levii mòmmanía na le ba yankarowá ó o Məyiziè làndá non le níí yi le ba wé fé o *Isiraye le nìpomu bio na ba wee yí bàn cúa-pírú níí. Ó o Isiraye le nìpomu mu jòn le bàn zàwa, lé bio á bán nonkání mún can o Abarahaamu yi. ⁶ Ká a Melekisedeeki wón nonkání yí can Levii yi, ò o Abarahaamu màhá pá non bio ó o yú bàn cúa-pírú níí wo yi. O Melekisedeeki mu dúbuu a Abarahaamu

* 6:2 Le Dónbeeni bíoní vónna búí yi á mu bía le: Lè hã bátèèmuwa. † 6:14 Mi loí Bio juhú búeení vüahú (Genèse) 22.16-17 * 7:1 Mi loí Bio juhú búeení vüahú (Genèse) 14.18-20

na le Dónbeenì dó mi jii nnon yi. ⁷ À wa zū kénkén le yia wee dúbua wón bìo jùhú wi po yia ba wee dúbua yi. ⁸ O Levii nùwā, bia ó o Isirayeele nìpomu wee na bìo ba wee yí bàn cúa-pírú nni yi, bán léee nùpua, ba wee hí. Ká a Melekisedeeki na ó o Abarahaamu non mí bìo bàn cúa-pírú nni yi, wón yò wi lua làa bìo le Dónbeenì bióni vūahú biaraa mu. ⁹ O Levii nùwā lé bia á mu bìo bàn cúa-pírú nni wee na yi. Èe ká bìo ó o Abarahaamu na lé bàn búaá á léra mu, bún wee zéni le orén Levii mún wáa léra mu. ¹⁰ Mu bon, pàahú na ó o Melekisedeeki sá a Abarahaamu yahó yi, ká a Levii òn yi ton. Èe ká mu pàahú ká a wi mún búaá mu yi.

¹¹ O Isirayeele nìpomu *làndá yi, ó o Levii zī-júhú lé hia ho yankaró tonló bìo sà yi. Ba lé ba yankarowà là a *Aaron bìo síi. Èe ká ba yankaró tonló jii màhá yí sú. Lé bún non á yankaro veere búí ló na ka là a Melekisedeeki bìo, wón yí ló Aaron nonkani yi. ¹² Ká ho yankaro tonló háa yèrèmaa, se ho làndá mún ko ho yèrèma. ¹³ Yia hā bióni mu bía dání yi bàn zī-júhú nùpua yí wó yankarowà yí mon. ¹⁴ Wa zū le wón na lé wa Núhúso á ton o *Zudaa zī-júhú yi. Á bìo ó o Mòyiizee wee bío ba yankarowà bìo, ó o bèn mún yí bía bìo búí ho zī-júhú mu dání yi.

O Yeesu lé o yankaro là a Melekisedeeki bìo síi

¹⁵ Á bìo wáa wíokaa non ó o yankaro mu bìo wee ceráa lé bìo kà: O yankaro búí ló á ka là a Melekisedeeki bìo síi. ¹⁶ O yí wó yankaro làa bìo ba nùpua bòráa mu bìo síi. O wó a yankaro le mukani na wi o yi na máa vé máa mi bìo yi. ¹⁷ Bìo ká lé bìo le Dónbeenì bióni vūahú bía:

«Fo lé o yankaro fée»

là a Melekisedeeki bìo síi.»[†]

¹⁸ Le Dónbeenì khínia ho nín-yání làndá yi, lé bìo ho pánká mía, ho bìo jùhú mía. ¹⁹ Ho làndá mu lá yí dà máa wé á nùpue máa téréen le Dónbeenì yahó. Ká hā làa na ká wán á bìo wa dó wa sía yi wee lóni bún bèn wíokaa súaani. Lé bún pánká yí á wa wee òn vā vaa búeraa le Dónbeenì yi.

²⁰ Mu yínon bún mí òn. Le Dónbeenì báa mu jii wán. Bia ká bán wó ba yankarowà à

le yí báa bìo. ²¹ Ká a Yeesu wón le Dónbeenì wó là a yankaro, á báa bò mu wán làa bìo kà: «O Núhúso á báa mu jii wán, á máa bini máa yèrèma mi jii.

Fo lé o yankaro fée.»[‡]

²² Lé bún non á le páanii na ó o Yeesu wó á le wi warén le Dónbeenì pàahú á súaani òn le ho yahó.

²³ Bìo pá bini wee sanká mu mún yi lé bìo kà: Ba yankaro cèrèe khínia, lé bìo mu húmú yí máa díá á ba sá lén. ²⁴ Èe ká bìo ó o Yeesu ù kèni bún fée, á nì-veere máa lá a lahó o yankaró tonló yi. ²⁵ Lé bún non ó o dà wee kánínia bia wee vá buee búe le Dónbeenì yi orén pánká yi. Mu bon, o Yeesu mu wi fée, á wee fio le Dónbeenì yi ba bìo yi.

²⁶ Á wón yankarowà jùhúso so na lé o Yeesu lé yia á ko làa wen. O wee ce le Dónbeenì yahó, o bè-yáanii mía, fiani mía wo yi, o yí máa páani làa bè-kora wérowà. Le Dónbeenì bàrà a mu bìo búenbúen jùhú wán. ²⁷ O màkóo mía ò o ya muini làa wízoní mí bè-kora bìo yi le ba zàamáa bè-kora bìo yi làa bìo ba yankarowà júnása na ká wee wéráa mu bìo síi. Le muini ó o yan ciekúee mí òn á mu vóráa, á lé orén mifen mún wó le muini mu yia. ²⁸ Ba yankarowà júnása na ba wee òn o *Mòyiizee làndá wán à kúeeráa, bán dà à va à ví. Ká ho *làndá bèró món á le Dónbeenì báa á bàrà mí za wó là a yankaro, wón na bìo búenbúen jii sú fée.

8

O Yeesu lé ba yankarowà jùhúso

¹ Bìo wa le wa à bìo búenbúen á bìo jùhú wi po bìo ká lé bìo kà: Ba yankarowà jùhúso na bìo bía ká lé yia á warén yú. O yòò kará ho wáayi le Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen nín-tiáni. ² O wee sá mí yankaró tonló mu le *sòobá-lùe yi hā pānsóni bùkú binbiri yi, hia á nùpue yí tá, lé o Núhúso Dónbeenì mifen tá ho. Nùpue yí tá hón.

³ Yankarowà jùhúso léee yankarowà jùhúso á léra, bèra a na ò o wé wé mu hāmu, à ya hā muini na le Dónbeenì yi. Àwa, á warén yankarowà jùhúso bèn mún ko ò o yí bìo búí à hā le le Dónbeenì. ⁴ O lá wi ho tá

[†] 7:17 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 110.4 [‡] 7:21 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 110.4

wán, se o yáá lá máa wé yankaro. Lé bìo 6a búú wí wó á wee há le Dónbeenì làa bìo ó o *Moyiize làndá bòráa mu. ³Bán yankarowà júnáa so tonló na 6a wee sá lé ho binbirì so na wí ho wáayi bàn khànkhánaamu. Mu bon, pàahú na ó o Moyiize háa ko ò o búaká tá há pónsoni bùkú yi, á le Dónbeenì bíá non wo yi: «Loñ, wé mu búenbúen làa bìo á ì zéenanáa mu non foñ le búee wán.»^{*} ⁶Ká há làa na kà wán ó o Yeesu wón le Dónbeenì karáfáa ho tonló yi. Ho bìo júhú wí làa sòobé, lé bìo le páanii na ó o bò le Dónbeenì là 6a nùpua pàahú á súaani súaani diò lá wí le ho yahó, lé bìo á bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé è na wen le páanii mu yi bún súaani bìo là ho yahó.

Le Dónbeenì dó mí jii le mí ì bè le páanii finle

⁷Ká le *páanii na le Dónbeenì bò là ho yahó á fiani lá mía yi se le lá máa bini máa bè páanii búú. ⁸Ée ká lé bìo le Dónbeenì nìpomu wó khon làa de á non le bíráa bìo kà:

«Mí loñ, lé ìnén Núhúso Dónbeenì bíá bìo kà:

Pàahú búú khíi dā, ká ì bè le páanii finle là a *Isirayeele nìpomu, là a *Zudaa zì-júhú nìpomu.

⁹Dén páanii so á á wé mí don làa diò á ì bò là è bàn 6uaawa

pàahú na á ì tò 6a ní wán lóráa ho *Ezipite kshú yi.

Bán yí bò bìo wa bíá tò wán yi.

Lé bún te bìo á ì bèn mún pá 6a díá, lé ìnén Núhúso bíá mu.

¹⁰Bìo kà món le páanii na á ìnén Núhúso á à bè là a *Isirayeele nìpomu lé diò kà:

Ì ì wé á 6a wé è leéka ì làndáwá bìo,

ì ì dé há 6a sía yi. Lé ìnén Núhúso bíá mu.

Ì ì wé bàn Dónbeenì,

á barén ì wé ì nìpomu.

¹¹Nùpue máa bini máa kàrán mín za táá mí nínza le 6a tà ìnén Núhúso bìo,

lé bìo 6a búenbúen á à tà ì bìo,

à lá 6a nì-kía yi líi búee 6a háyúwá yi.

¹²Ì ì sén 6a bè-kora á à díá,

á máa bini máa leéka 6a wékherò bìo hùú.»[†]

¹³Bìo le Dónbeenì wee bío le páanii finle bìo, bún wee zéeni le le catío le páanii na bò là

ho yahó làa dà-kínle. À bìo léee bìo 6èn híá kína, se mu ká ho víló.

9

Le nín-yání páanii bèrò

¹Le páanii na bò là ho yahó á làndáwá wí wee kàrán 6a nùpua làa bìo le Dónbeenì wee 6uaanináa. Á 6a nùpua là le Dónbeenì mu fémínló lahó mún wí ho tá wán. ²Mu bon, há pónsoni bùkú á tá mu bìo yi, á káana là há cúa-jun. Á ho nín-yání lahó na 6a wee ve làa sòobá-lùe lé bín á le fíntá-cúaa, là le tàbári na ho búurú na bìo sà le Dónbeenì yi wí wán, á zoó wí yi. ³Á ho jun níi lahó lé há 6a le *sòobá-lùe bàn binbiriso. ⁴Lé hón lahó so á mu bìo na sámu sí cíníi dèe na wó là ho sánú bìo cèéa yi, á le páanii bonkonì na mání là le yahó wó là ho sánú zoó wí yi. Dén bonkonì so á le dèe búú wí yi á mu bìo na 6a le *maane wí yi. Ó o *Aaron búinza na sà há vónna mún wí le bonkonì mu yi, à séeni há hue-penlenwà, há le páanii làndáwá na le Dónbeenì non o *Moyiize yi á túara wán. ⁵Le bonkonì mu bàn júhú á ho wáayi tonkarowà na 6a le Serubēnwa wí yi, á wee zéeni le Dónbeenì cùkú. ⁶Ba mía tàró pon le bonkonì mu jì-pee yi, bín na 6a nùpua bè-kora wee sén díá yi. Ée ká bún bíoró pàahú yínoñ háa kà.

⁶Lé làa bún á há sía mu bàràkaraa. Á le *sòobá-lùe lé bín le *Dónbeenì yankarowà wee zoo sá mí tonló yi làa wizooní. ⁷Ká le sòobá-lùe bàn binbiriso dén lé 6a yankarowà júhúso mí don wee zo le yi. O wee zo bín le cúekúee le lúlúure yi là 6a búaa na ó o fúana cāni, à zoo na le Dónbeenì yi orén mí beere bè-kora séndíaró bìo yi, là le Dónbeenì nìpomu na ká bè-kora séndíaró bìo yi. ⁸Le Dónbeenì Hácíri wee zéeni mu le ká le sòobá-lùe wí bín wà, á se le sòobá-lùe bàn binbiriso jii yí dà máa hén. ⁹Bún bìowa so wee zéeni bìo wee wé há làa na ká wán bìo. Mu wee zéeni le mu hámu na 6a nùpua wee wé, là há muini na 6a wee ya yí dà máa wé á 6a máa téréen le Dónbeenì yahó. ¹⁰Mu lé 6a nùpua mí don *làndáwá na 6a bò ho dínló, là mu bè-junii, làa bìo 6a wee sèeka là miten dání yi. Há làndáwá

* 8:5 Mí loñ Léro vūahú (Exode) 25.40 † 8:12 Mí loñ Zeremii vūahú 31.31-34

mu kera bín fúaa pàahú na le Dónbeenì yèrèmaa mu biowa yi.

O Krista lé mu bè-kora séndíaró muini yia

¹¹ O *Krista buara buée wó ba yankarowà jùhúso bèra a na wa yí mu bè-tentewà. Le lùe na ó o sá mí yankaró tonló yi dén jii mún sú po hã pñsonì bùkú na yáania tá ho tá henì yi. Le yínón dèe na á nùpua tá. Le bio yí sã ho òmíjíná yi. ¹² O Krista zon le Dónbeenì *sòobá-lùe bàn binbiriso yi le cùekúee mí dòn á mu vóràa. Mu yínón bà-kùio cāni ó o zonnáa, lé o kùrú cāni lé dìo ó o zonnáa, á wee kánínáa ba nùpua fèee. ¹³ O nòn-zúnle na ba wee cǐ sāni na ba wee kúee mu jumu yi à wãa lè ba nùpua na yí máa ce à héha là a *Moyiize lándá, lè ba kókówá lè ba dāanì cāni, lé bún wee ceé ba à héha lè ho lándá mu. ¹⁴ Ká bún wee wé kà sí, se o Krista cāni dén bìo òn wíokaa yòo po bún. Le Dónbeenì Hácírí pánká yí ó o Krista mu tà non míten á wó a muini yia na á fñani máa yi. O cāni lé dén á à ceé wa yiwa hã wára na wee bua wen varáa mu húmú laho yi yi, bèra a na à wa dàñ sá na le Dónbeenì na wí fèee yi.

Le cāni lé le páanii na bò fìimini

¹⁵ Lé bún non o *Krista bòráa le *páanii fñle le Dónbeenì lè ba nùpua pàahú. O húrun á feníanáa ba nùpua mu bè-kora na ba wó le nín-yání páanii pàahú, à bia na le Dónbeenì von dàñ yí hã kía na máa vé, hã bio fèra bía día.

¹⁶ Nùpue mónđen jì-cúa bìo hía wee bío, se bànsò húrun. ¹⁷ Mu bon, hen ká yia mà hã jì-cúa mu húrun, à hã bìo màhá wé le sòobé. Lé bìo ká a yìo wi lua, à hã jì-cúa mu bìo máa wé here. ¹⁸ Lé bún yàa non le cāni kúaará á bòráa le nín-yání páanii. ¹⁹ Bio ó o *Moyiize káranna hã lándáwá á non o *Isirayeele nìpomu búenbúen yi wó, ó o lá ba nòn-zàwa lè ba kókówá cāni ña ó o cān, á bò mu jumu wán. Ò o lá le vëndèza na ba le *izopu lakahó, lè ho yènsé muhú, ò o wee wãa hã lándáwá vūahú, lè ba nùpua búenbúen ²⁰ ká a bío bìo kà: «Dìo kà lé le páanii na le Dónbeenì bò non mia bàn cāni.»* ²¹ Làa bún sí, ó o mún wàana hã pñsonì bùkú lè hã sĩa na wi ho yi

búenbúen. ²² Ho lándá vūahú yi á mu yàa bía le mu bio búenbúen wee ceé lè le cāni, le ká cāni yí kúaará á bè-kora yí dà máa sèn máa día.

O Krista non miten le cùekúee mu vóràa
²³ Àwa, Ká bìo wi ho wáayi bàn khànkhà-náamu wee ceé là a *Moyiize lándáwá, á mu bàn binbiriso ko mu ceé làa bio súaani súaani bún. ²⁴ O *Krista yí zon hã pñsonì bùkú na ba nùpua tá yi. Hón bùkú so lè hen na le Dónbeenì wi yi bàn khànkhànaamu, ká ho yínón horén mí beere. Lé ho wáayi ó o Krista yòora á yòo òn le Dónbeenì yahó wee yanka le wa bio yi. ²⁵ Làa lúlúio á le *Dónbeenì yankarowà jùhúso beeni wé zo le sòobá-lùe bàn binbiriso yi lè ba bùaa na ba fúaana cāni. Ká a Krista wón yí máa wé zoo ya míten làa muini fèee. ²⁶ Ká a lá wee wé bún fèee, se o lò lá wé è be fèee à lá ho òmíjíná lénlò pàahú buee búe ho zuia yi. Èe ká hã pñna vaa véenì, ó o Krista buara le cùekúee mí dòn á buée wó míten lè le muini yia á bòráa mu bè-kohó jùhú. ²⁷ Nùpue lée nùpue á à hí le cùekúee mí dòn. Bún món á le Dónbeenì ò cítí o. ²⁸ Lé làa bún ó o Krista wóràa míten lè le muini yia le cùekúee mí dòn á bòráa ba minka nùpua bè-kora jùhú. O khí bínì ò buen, ká bún màhá máa wé bè-kora ó o buée búe jùhú. O buée kǎnì bia pan o buenlò.

10

O Krista buée ó hã muini yaró jùhú

¹ Bìo ó o *Moyiize lándá wee zéeni yínón bìo wi bàn binbiriso mí beere. Mu lé mu bàn khànkhànaamu. Hón lándá so wee zéeni le hã muini dà-kénì kénì mu ko hã wé ya làa lúlúio fèee. Lé bún non á bia ba wee ya hã bìo yi á hã yí dà máa wé á ba máa téréen le Dónbeenì yahó. ² Ká bún mía se bìa ba wee ya hã muini mu bìo yi á bè-kora wáa lá à sèn á à día làa cùekúee, á lá máa bínì máa leéka mí bè-kora mu bìo, á máa ya muini mu bìo yi. ³ Èe ká buée. Làa lúlúio ká hã muini mu wee wé à ba bínì leéka mí bè-kora bio. ⁴ Mu bon, ba nòn-zàwa lè ba kókówá cāni yí dà máa búe mu bè-kora jùhú.

⁵ Lé bún non á bìo ó o *Krista buara ho òmíjíná yi, ó o bía non le Dónbeenì yi:

* 9:20 Mí loñ Léró vūahú (Exode) 24.3-8

«Fo yí tà hã muiní lè mu bè-hãniì bio, à ù wó á ï sãnía wi.

⁶ Ba bùaa na ba fũaana á cĩna le muini yeeníi ðeè wán

lè hã muiní mu búí na ba wee ya mu bè-kora séndíaró bio yi búenbúen bio yí wó sĩna foñ.

⁷ Á ï wáa bíá: Lé mi na wà à buen bueé wé ù sīi bio.

Bún lè bio túara ï dání yi le Dónbeenií bóni vūahú yi.»*

⁸ Bìo kà lé bio ó o Krista bíá lè ho yahó: «Fo yí tà hã muiní lè mu bè-hãniì bio. Fo mún yí tà ba bùaa na ba wee fũaa à cĩ le muini yeeníi ðeè wán, lè le muini na ba wee ya mu bè-kora séndíaró bio yi bio. Bún búenbúen yí máa wa ù sīi.» Á hã muiní mu òn wee ya à héha làa bio ho *lándá bòráa mu. ⁹ O Krista tĩn bĩnía bíá: «Lé mi na wà à buen bueé wé ù sīi bio.» O Krista bó ho hàani muiní jùhú ò orén mí beere wó mítén là a muini yia dó hã lahó yi. ¹⁰ O Yeesu Krista wó le Dónbeeni sīi bio. Bio ó o Krista non mítén á húrún le cúekúee á mu vóráa, lé bún wó á wa bio sà le Dónbeeni yi. ¹¹ Ba yankarowà búenbúen wee ðin ya hã muini dà-kéní kéní mu làa wizooní, à hã òn yí dà máa sén bè-kora máa día hùúu. ¹² Èe ká a Krista yan mu bè-kora séndíaró muini le cúekúee, ò o yóo kará le Dónbeeni nín-tiání féeè. ¹³ Á pan bio le Dónbeeni á à dé o zúkúsa o tá ó ò bè mí zení wán. ¹⁴ Le muini dà-kéní mí ðon na ó o Yeesu mu yan lé dén wó á bia bio sà le Dónbeeni yi téréna le yahó. ¹⁵ Lé bún le Dónbeeni Hácírí mún bíá. Le bíá bio kà lè ho yahó:

¹⁶ «Bìo kà lé bio ó o Nùhúso bíá: Hã wizooní mu khífló móndén á dío kà lé le páaní na á ï bè làa ba.

Í ï dé ï lándáwá ba sĩa yi,

Í ï wé á ba wé è leéka hã bio,

¹⁷ Í máa bĩní máa leéka ba bè-kora lè ba wékheró bio hùúu.»†

¹⁸ Hen ká mu bè-kora hĩa séra día, se muini yaró wáa mía bún bè-kora so séndíaró bio yi.

O Krista héra ho wõhú non wen

¹⁹ Áwa, wán zàwa lè wán hínni, lé o Yeesu cãni pánká yi á wa láa mu yi le wa à zo le

*sòobá-lùe bàn binbiriso yi. ²⁰ O có ho wã-finle na lé ho wã-binbirì á non wen. O héra ho pònsò-beeni na ka lè ho lé o sãnía á wa wee ðán yòo zo le sòobá-lùe bàn binbiriso yi. ²¹ Á wa yú ba yankarowà jùhúso na wi le *Dónbeeni zĩ-beeni jùhú yi. ²² Mi wáa wa vá vaa búe le Dónbeeni yi lè le yi na púaara día, lè le sīidéro binbirì. Mu bio na wa wó à mu yí se á mi wa lén wa sĩa yi à hã ce, à mún see wa sãnía lè mu jumu na wee ce. ²³ Bìo wa dó wa sĩa yi wee lòní á mi le wa wé zéeni bio wéréwéré, à yí tée wa bàra. Mu bon, le Dónbeeni dó mí jii le mí ï wé bio na, à le wé mu. ²⁴ Mi wa pa mín bio, à wé hení mín sĩa le wamini lè hã wárá na se dání yi. ²⁵ Mi yí wa khí à wé yí buen wa kuure fēmínlò làa bio ba nì-dòndáa búí khú yí máa buennáa bio sīi, ká mi màhá wa wé hení mín sĩa, sònkú bio wa zū le o Nùhúso wizonle jàana lua.

²⁶ Bìo wa zū ho tūiá wó ká wa wó bè-kora làa cãni, se muini wáa kũn mía máa ya bún bè-kora so séndíaró bio yi. ²⁷ Bio ká, lé ho lóní le cítí lè ho dà-súmí na à cĩ le Dónbeeni zúkúsa. ²⁸ Hen ká a búí yáara a *Moyiize lándá, ká mu bàn seéràsa nùwá jun táa nùwá tĩn wi, á ònsò ko ò o búe, màkárí zūnló mía mu yi. ²⁹ Sònkú yia zuańna le Dónbeeni Za yi, á wó le páaní cãni na ceera ònsò lè mu kãakó-bio, à là le Dónbeeni Hácírí sãamuso, wón lònbee so máa poñ bún le. ³⁰ Yia bíá bio kà á wa zū: «Hã yúaa diró bio sà mi. Yia ko làa bio na, á ï wé mu lè ònsò». O mún pá bíá bio kà: «O Nùhúso á à fĩ le cítí mí nìpomu wán.»‡

³¹ Le Dónbeeni na wi féeè á nùpue hĩa zon ní, bún zãní wi làa sòobéè. ³² Mi bĩní leéka bio wó khĩna, le pãhú na le Dónbeeni dó mí khoomu mi wán, á le lònbee yú mia làa sòobéè. ³³ Ba là mia, á beera mi lò ba nùpua búenbúen yio yi, táa bia ba beera lò làa bún sīi á mi tà jii. ³⁴ Mu bon, mi lò páanía bon làa bia wi ho kàsó yi. Hàrì mi ní bio ba fó á mi yáa pá tà mu lè le sī-wèe, lé bio mi zū le bio sà mia á súaani súaani mu, bún á à keñí bín féeè. ³⁵ Áwa, á mi wáa yí titika bio mi láa yi. Lé lerén sīidéro mu bio yi á mi ï yíráa le sãání na bio jùhú wi làa sòobéè. ³⁶ Mi ko mi hĩ mi sĩa bèra a na à mi ðán wé bio le

* 10:7 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 40.7-9 † 10:17 Mi loñ Zeremii vūahú 31.33-34 ‡ 10:30 Mi loñ Lándá zéenií lo vūahú (Deutéronome) 32.35-36

Dónbeenì le mi wé. Lé búnn ò na ká mi ò yí bio le dó mí jii le mí ò na mia. ³⁷Le Dónbeenì bioní vūahú yí á bio kà bía:

«Hen làa cínú tente ká yia lua á buée dà.

O máa mía.

³⁸O nùpue na téréenna wón ò kenì le mukāni binbirì na máa vé yí o sīdéro le Dónbeenì yí pànká yí.

Ἐε ká òanso bīnía ló lè mí mōn, á ī sīi máa wa a bio yí.»[§]

³⁹Ἐε ká bán na wee lè mí mōn à ví lén á warén mīa fīahú. Warén bán ò wā sīa le Dónbeenì yí, á wi ho kánílò wōhú wán.

11

Wàn bùaawa sīadéro le Dónbeenì yí bio

¹O nùpue sīdéro le Dónbeenì yí wee zéeni le mu bio na á òanso dó mí sīi wee lōoní yíró ó o láa yí. Mu wee zéeni le bio á òanso yio yí máa mi ó o láa yí le mu bio bon binbirì. ²Lé wàn maawà sīadéro le Dónbeenì yí non á le tārāa ba bio.

³Lé bio wa dó wa sīa le Dónbeenì yí á non wa zūnāa le le léra ho dímiǵá lè mí bioní. Lé ká sīi wa zūnāa le bio yí máa mi lé búnn le ònn wán lérarāa bio wa wee mi. ⁴O *Abeele dó mí sīi le Dónbeenì yí, lé búnn non le muini na ó o yan á sūaaní a *Kαηεε muini. Lé o sīdéro mu non le Dónbeenì tà fóráa o hāmu, á bía le o téréenna. O Abeele húrun, Ἐε ká a sīdéro le Dónbeenì yí bio yí, á bio ó o wó á ba nùpua pá wee bío bio.*

⁵Lé o Enōaki sīdéro le Dónbeenì yí bio yí ó o buan yōorarāa ho wāayi le mí yèn-vèni «á nùpue yí bīnía yí mōn, lé bio le Dónbeenì buan wo yōorarāa ho wāayi.» Sāni ó o bua yòo ho wāayi, á le Dónbeenì bioní vūahú zéeni mu le «o bio wó sīna le Dónbeenì yí.»[†] ⁶Á búnn ònn buée wé ká mu yínōn le sīdéro le Dónbeenì yí bio yí, á nùpue bio yí dà máa wé sī Dónbeenì yí hūúu. Yia wee vá vaá búe le Dónbeenì yí ko ó o láa mu yí le le wi binbirì, á bía wee cà ba zūn le á le mún wee sáani yí.

⁷Lé o Nowee sīdéro le Dónbeenì yí bio yí á le zéeniánaa bio wà buée wé làa wo. Ó o Nowee dó mu le sòobéε yí, ó o wíokaa ho won-beeni ó orén là a zīi nùpua kánianāa.

Lé o sīdéro mu le Dónbeenì yí á sīnía ho dímiǵá jūhú. Á lé o sīdéro mu bio yí á le Dónbeenì le o térénnanaa.

⁸Lé o *Abarahaamu sīdéro le Dónbeenì yí bio yí ó o tārāa le veró á wà van ho kōhú na le Dónbeenì le mí ò na a yí, á ho bio sī a yí. O yāá hīnon wà ká a yí zū hen na ó o wee va yí. ⁹O dó mí sīi le Dónbeenì yí, ó o wà vaá kàyāa ho kōhú na le Dónbeenì dó mí jii le mí ò na a yí yí, á kera hā pōnsōni bùkúwá yí bīn là a *Izaaki là a *Zakoobu, bán na á hā kīa dà-kéni kéní mu bio mún sā yí.

¹⁰O Abarahaamu mu lá wee lōoní ho lóhó na jūhú fārā tīna. Hón lóhó so lé le Dónbeenì zéeni bio ho fārārāa, á lé lerén mún fārā ho.

¹¹Lé o Sara sīdéro le Dónbeenì yí á non le wó ó o yúráa o za ká a ònn hīana yí máa te, ò o mún kīna. Ἐε ká a mähá láa le ká le Dónbeenì dó mí jii le mí ò wé bio na, á le wé mu. ¹²Lé búnn non á wàn bùaawa nì-kéni mí ònn, o Abarahaamu, á wó ba zāamāa òan maá, ká a húmú yāá lá sūarāa. Mu nìpomu na sà a mōn á boo lè hā mánàayio bio sīi, táá lè le hōnlè na mu yámú numu jii bía bio sīi. Nùpue yāá yí dà máa mī ba máa zūn jii.

¹³Bán búenbúen dó mí sīa le Dónbeenì yí á húrun à bio le dó mí jii le mí ò wé yí kúaa ba wán. Ἐε ká ba mähá pá khèra mōn mu, á ba sīa wan mu bio yí, á ba bía wérwéré le mí lé ba kàyáwá ho tá wán. ¹⁴Bio ba bía búnn ká sīi wee zéeni le ba màkóo wi maá zīi yí ho wāayi. ¹⁵Hen ká ba lá leékaa ho kōhú na ba ló día bīni varó bio binbirì, se ba lá à ònn ò bīnì ò va ho. ¹⁶Ἐε ká lé bio le maá zīi na bio sūaaní, ònn wi ho wāayi, lé dén ba màkóo wi yí. Lé búnn non le Dónbeenì yí máa nīyi bio ba wee ve le le mín Dónbeenì bio yí, dén na son ho lóhó ká làa ba.

¹⁷Lé o Abarahaamu sīdéro le Dónbeenì yí bio yí ó o tà le mí ò ya mí za Izaaki lè le muini á à na le yí pāahú na le le mí ò khén o kúará yí, ká a ònn zū kénkén le le Dónbeenì mu dó mí jii non wo yí. ¹⁸Mu bon, le Dónbeenì hía bía non wo yí: «Ba zāwa na á ò dó ò jii le ò na fōn, lé o Izaaki á ò ò ònn wán á fo ò yíráa ba.»[‡] ¹⁹Ἐε ká a Abarahaamu lon mí yí, ó o le

§ 10:38 Mi loñ Habakuuki vūahú 2.3-4 * 11:4 Mi loñ Bio jūhú búeení vūahú (Genèse) 4.3-10 † 11:5 Mi loñ Bio jūhú búeení vūahú (Genèse) 5.21.24 ‡ 11:18 Mi loñ Bio jūhú búeení vūahú (Genèse) 21.12

le Dónbeeni dà ba nì-hía wee vèení. Lé búnnon á le Dónbeeni mu dífaraa o za non wo yi, ó o ka lòn yia na vèera.

²⁰Lé o Izaaki sīdéro le Dónbeeni yi bìo yi ó o dúbuaaràa o Zakoobu là a Ezayuu yi bìo wà buée wé dání yi.

²¹Lé o Zakoobu sīdéro le Dónbeeni yi non á bìo ó o húmú dōn, ó o dúbuaaràa o Zozeefu zàwa lè mí nì-kéní kéní yi, ò o buan mí búini yi á líf búrá ò o ùaanaía le Dónbeeni.

²²Lé o Zozeefu sīdéro le Dónbeeni yi non ó o húmú pàahú ó o bíaràa o *Isirayeele nìpomu léro ho *Ezipe yi bìo, á zéenia bìo ba à wé là a nì-hímmu.

²³Lé o *Moyiize òn nùwā siadéro le Dónbeeni yi bìo yi á ba sankaaràa wo hā piina tīn. Bìo ba mōn o za semu, ó o bée bíoní ba yí zána.

²⁴Lé o Moyiize sīdéro le Dónbeeni yi non á bìo ó o hía dōn, ó o pá le ba wé yí ve mí làa Ezipe bée hínló za. ²⁵O tà lá le lònbee lè le Dónbeeni nìpomu, à bìo lá dà à wéé o sīi ho pōn-za yi, búnnon na lé mu bè-kora ó o pá día.

²⁶Ho Ezipe kōhú nāfōrō wi búnnon bon. Èe ká a Moyiize cōn, á hā lantàa na à là làa wo làa bìo ba wee là làa yia le Dónbeeni mōn léra bìo sí á bìo níhú wí o cōn làa sòobée, lé bìo ó o khèra mōn ho cūnnon na pan wo ho yiró.

²⁷Lé o Moyiize sīdéro le Dónbeeni yi non ó o lóràa ho Ezipe kōhú yí wà ò o yí zána bìo ho kōhú mu bée sīi á à cī a yi. O ka lè o yio wi le Dónbeeni na yí máa mi wán, lé búnnon te bìo ó o fàrá tīnanáa. ²⁸Lé o sīdéro le Dónbeeni yi non ó o dúráa ba *zúifūwa sánú na ba le Paaki, á non le jii le ba khii o Isirayeele nìpomu zīnī zūajiní lè le cāni bèra a na à ho wáyai tonkaro na wee búe ba nùpua à yí búe ba hínbii zàwa.

²⁹Lé o Isirayeele nìpomu siadéro le Dónbeeni yi non ba dàinna káanaa mu yámú numu bè-muhú yí lè mí làa lòn tá hení bìo síi. Èe ká ho Ezipeesa non ba mōn buée zon, á mu numu bó ba búenbúen.

³⁰Lé o *Isirayeele nìpomu siadéro le Dónbeeni yi non ba bánbáa ho Zerikoo lóhó hā wizooní bìo hēnnon, á ho dándá beeni na son kīnía ho lóhó mu yi á tò. ³¹Lé o háa na lá wee yéé mítén, yia ba le Arahaabu sīdéro le Dónbeeni yi non ó o kánianáa, ò o yí páania

yí húrun lè le Dónbeeni zúkúsa. Lé bìo ba cūiilowà na ló ba Isirayeelesa cōn ó o buanse.

³²Bìo á ī yàá wāa à bīnī ì bío lé mu yén. O Zedion, là a Baraaki, là a Samusōn, là a Zefitee, là a *Daviide, là a Samuwele lè ba jii-cúa feerowà bìo na ba wó á ī yí dà máa tè yi búenbúen máa véení. ³³Lé ba siadéro le Dónbeeni yi bìo yi non ba dàinna ba bá-zàwa, á wó bìo téréenna, á yú bìo le Dónbeeni dó mí jii le mí ì na ba yi, á mún dàinna tunnáa ba kúdenwà jini. ³⁴Lé le sīdéro mu le Dónbeeni yi bìo yi non ba dàinna bóráa hā dā-sūmáa, á kánia mítén ho khà-tóní búeró yi. Ba bueeka á lò bīnía fá. Ba henía mí sīa táràa hā hīa, á dàinna non mí zúkúsa hīntáwá. ³⁵Lé ba háawa búii siadéro le Dónbeeni yi non ba bīnía mōnnáa mín nùpua na lá húrun lé bìo ba vèera.

Ba nùpua búii ba jīnīa sánía ba siadéro le Dónbeeni yi bìo yi, á ba pá le mí máa kání mítén á ba húrun, bèra a na à ba bīnī vèe à keí le mukāni binbirí yi. ³⁶Ba búii jà mí yiwa á hā lantàa kúio ba yi. Ba han ba, á can lè hā zúakuaríwà kúaa ho kāsó yi. ³⁷Ba búii ba lèekaa lè hā huuaa bó, ba búii ba kúiora lè hā kārakáràwà, ká ba búii bán ba bó lè ho khà-tóní. Ba búii bán yí zú hen na ba à zo, á wee zí ba pia lè ba via sōnna. Mu bìo búenbúen fōora ba yi. Ba beera ba lò làa sòobée. ³⁸Ho dīmíjā yí ko làa ba, lé bìo ba sūaaní ho. Ba wee hée yíná ho tá hení lè hā búaa yi, á wee hée zo hā hue-beera pōnna lè hā kána yi.

³⁹Le Dónbeeni tà bán búenbúen bìo ba siadéro le yi bìo yi. Èe ká bìo le Dónbeeni mu dó mí jii non le mí ì na ba yi á ba màhá pá yí yú, ⁴⁰lé bìo le Dónbeeni lá wíokaa bìo sūaaní búnnon á ká lè wa búenbúen. Lé búnnon bārén mí dōn yí ko ba bìo jii sí ká warén na ká níi ló.

12

Mi wa hì wa sīa le lònbee lè mí sīiwà yi

¹Àwa, bìo á bán seerà-kúii so kīnía wen, á minén mún wa pí bìo búenbúen na wee hē wen wa máa va lè ho yahó, à mu bè-kora na wee búmaka wen à wa pí día, ká mi wa lúwí lè wa sòobée vaa dà hen na wa ko wa vaa dā. ²Mí wa fá wa yio o Yeesu yi. Wón lé yia wee wé à wa dànn dé wa sīa le Dónbeeni yi. Lé orén wee tíí wa siadéro mu jii. O tà

á ba búaa wo ho *kùrùwá wán ó o húrun, á tà mu bàn nìyio yi, lé bio ó o fèra m̀on le sī-wee na wi mu m̀on. Á hā làa na kà wán, ó o bèn kará le Dónbeenì nín-tiáni.

³ Mi léka a Yeesu bio. ⁴ Ba bè-kora wérowà hínon o wán, ká a màhá nà mí yi mu búenbúen yi. Á mi wáa yí le mi bàra t̀eró à yí p̀anká mi wán. ⁵ Mi wee fi lè mu bè-kora, èe ká mi òn yí fun làa bún yí vaá bó mu húmú yi. ⁶ Mi so yiwa sà le zéeni na le Dónbeenì ǹon mia yi lè le zàwa bio sí le?

«Í za, hen ká a Núhúso wee bé fo, à ù yí pí. Hen ká a wee zá làa fo, à ù yí t̀èe ù bàra.

⁶ Mu bon, o Núhúso wee wé bé bìà ó o wa. Bìà ó o zū le ba bìo sà a yi bán búenbúen lé bìà ó o wee wé ha.»*

⁷ Á lé mi béró bìo yi ǹon mi lò wee beráa. Le Dónbeenì guan mia lè mí kùrú zàwa bio sí. Lé o za yén á bàn maá máa wé bé? ⁸ Ká le Dónbeenì yí máa bé mia lè mí zàwa na ká búenbúen bio, se mi lè le zii zàwa, ká mi yínoń le zàwa binbirí. ⁹ Wa maáwà fù wee bé wen á wa mún fù wee k̀onbi ba. Á mu so yí s̀aani à wa wé k̀onbi o Maá Dónbeenì poń bún bèra a na wa yí le mukani le? ¹⁰ Wa maáwà wee bé wen ho p̀n-za yi héha lè ba kùrú yilera. Ká le Dónbeenì dén wee bé wen bèra a na wa bio wé se. Le wi à wa ce làa bio lerén wee ceráa. ¹¹ Wa béró p̀ahú á mu máa wé wé sī wen, mu wee wé beé wa lò. Èe ká mu véenii á bìà bó bán lé bìà wee wé ba nùpua na t̀erenna, bán wee wé keń ho héerá yi mu bio yi.

¹² Á mi cén hení mi bàra na tò, mi zení na wee t̀umaka à mi fárá òn. ¹³ Mi bè ho wòhú na muina, bèra a na à yia lé o lóni bio yi dé wán, ká a veeni òn t̀erén.

¹⁴ Mi wé à ho héerá keń minén lè ba nùpua búenbúen p̀ahú, à ceé miten le Dónbeenì yahó, ká bún mia á nùpue woon máa mi a Núhúso Dónbeenì. ¹⁵ O búyí yí ví ví à pí le Dónbeenì s̀aamu na le wee wé na a yi. Mi pa miten bio, mí yí día le bio búyí na yí se à lé mi tíahú lòn v̀indè-heere à d̀éé bìà ká. ¹⁶ Mi pa miten bio mu koomu lè mí síwà wéroró yi. Mi wé yí z̀uań bio bio sà le Dónbeenì yí làa bio á yia ba le Ezayuu wóráa mu bio sí. Wón m̀on ho òn yí á p̀ánaa mí nì-kínmu ǹon mín f̀èe yi. ¹⁷ Á mu vaa véenii ó o wi à bàn maá dúbua

a yi, ká wón màhá yí wó mu. Ó o wá hā yèn-ca-poa san à mu yí òn yí yèremáa.

¹⁸ Bìo ho fù làa yahó nùpua vá vaá bóráa le búee na ba le Sinayii yi, bún na ó o nùpue dà wee t̀úii yi, na lé ho òn yí, lè le t̀íbi-cúaa, lè ho pinpi-beeni, á minén yí vá yí vaá bóráa lahó búyí yi làa bún bàn síi. ¹⁹ Ba ná le búaań wíló, lè mu t̀on-beeni sá, á ba yí òn yí. Á ba le le Dónbeenì yí bini yí bío làa mi miten. ²⁰ Lé bio á bio mà ǹon ba yi po ba. Bio ká lé bio mu t̀amu bíà: «Nùpue léee nùpue t̀úaa le búee mu yi, h̀ari ò o wé zàn-yia, á wón òn lèka lè hā huua á à búe.»[†] ²¹ Bio á bán m̀on á zánia ba làa s̀obéé, fúaa o *Moyiize bíà bio kà: Í zána zána á wee zà.

²² Èe ká minén bán vá vaá bó le búee na ba le Sion yi, lè le Dónbeenì na wi f̀èe ba lóhó yi, h̀on na lé ho Zeruzalemu na wi ho wáayi. Mi vá vaá bó ba nùpua c̀erèe na wee dí ho s̀ánú yi, bán na lé ho wáayi tonkarowà, lè le Dónbeenì hínbii zàwa na yènnáa túara le c̀on ho wáayi. ²³ Mi vá vaá bó le Dónbeenì hínbii zàwa na yènnáa túara le c̀on ho wáayi yi. Le Dónbeenì na wee f̀i le cíti ba nùpua búenbúen wán lé òn mi vá vaá bó yi, á vá vaá bó ba nùpua na t̀erenna á bio jii sú yi. ²⁴ O Yeesu, yia kúaará mí c̀ani ceéraráa wen lé wón mi vá vaá bó yi. Lé orén le Dónbeenì òn wán bòráa le p̀aaní finle làa wen. Ó o c̀ani mún bio jùhú wi po a *Abèe bio.

²⁵ Á mi cén wé jí yia wee bío làa mia c̀on sese. O *Isirayeele nìpomu yáania yí ná yia jà ba zeń wán c̀on, á le lònbee òn yí ba. Ká warén bán lé le Dónbeenì wee bío làa wen ho wáayi. Ká wa tun wa jik̀onna le wa máa jí le c̀on, á le lònbee mún òn yí wen léee k̀énk̀én. ²⁶ Le Dónbeenì yánkaa wee bío à ho tá búenbúen d̀eké. Á ho zuia á bio ká lé bio le òn mi jii ǹon wen le mí òn yí: «Í pá à bini òn yí wíoka à d̀eké ho tá, á mún òn yí d̀eké ho wáayi.»[‡] ²⁷ Bún kúarà le bio léra na dà wee d̀eké á k̀hi vé. Ká bio yí dà máa d̀eké bún òn yí k̀én bín.

²⁸ Lé bún ǹon á warén bá-zamu na wa yú á yí dà máa d̀eké. Bún bio yi à mi wa z̀un le Dónbeenì s̀aamu na le wó làa wen bio, à sá na le yi à héha làa bio le sī vá yi, lè le k̀onbi,

* 12:6 Mi loń Wàhio vūahú (Proverbs) 3.11-12 † 12:20 Mi loń Léroró vūahú (Exode) 19.12-13 ‡ 12:26 Mi loń Aazee vūahú 2.6

Ho vūahú na ó o Zaaki túara

Vūahú túaró jùhú

O Zaaki na lé o Yeesu òn za, lé yia túara ho vūahú na kà. O Yeesu hómú là a véerò mòn lé bio ó o tāràa o bio, á wó a nì-kenínii. Ó o bio zééníá le o wó ho Zeruzaléemu kèrètíewa kuure ya-dí (Bè-wéníá 15). O bióni yahó sá ba *zúífúwa na lé ba kèrètíewa, na saawaa wi hā kā-vio yi (1.1).

Bio ba kèrètíewa ko ba òwa lè miten lé bún ó o Zaaki bía bìo mí vūahú yi. O bía le mu bè-zúnmìni wee lé le Dónbeenì cón. O mún bía ho nàfòró, lè mu khemu, lè ho kúará khénlò bio (1.2-2.13).

O Zaaki bía le le sūdéró le Dónbeenì yi lè hā wárá á leéra (2.14-26). O bía le wa jini paa ko hā kení (3.1-13). O mún bía mu bè-zúnmìni binbirì bìo (3.13-18). Bia wee kúee ba nùpua mín yi, làa bìa wee jùu mín, lè ho nàfòró ònsowá bán búenbúen ó o jà zeñ wán (4.1-5.6). O Zaaki vūahú lii véení, ó o jà ba kèrètíewa zeñ wán le ba wé hì mí sīa, à wé fio le Dónbeenì yi na mín yi.

Le tēení

¹ Mu lé ínén Zaaki na lé le Dónbeenì là a Yeesu *Krista ton-sá á túara ho vūahú na kà. Í wee tēení a *Isirayeele zī-júná píru jun nípomu yi, bia tà a Krista bìo, na saawaa wi ho dímjíná yi.

Mí hì mí sīa le lònbee pàahú

² Wàn zàwa lè wàn hínni kèrètíewa, ká le lònbee lè mí síwá wé yú mia, à mí zúñ le mí júná sī làa sòobé. ³ Hen ká mí siadéró le Dónbeenì yi fàrá tīna le lònbee pàahú, lé bún ñ na ká mí ò wóka à òn le lònbee mu. ⁴ Mí ko mí wóka ca mí kuio à sánsá le lònbee fúaa mu vaa véení. Lé bún ñ na ká mí ò wé ba nùpua na bìo búenbúen se, á bè-kohó bìo jà má mí léé yi, á òn búi yí fòora yi.

Mí wé dé mí sīa le Dónbeenì yi à fioráa

⁵ Ká a búi wi mí tíahú á mu bè-zúnmìni fòora yi, à ònso wío mu le Dónbeenì cón, á le è na mu wo yi. Le Dónbeenì hii wi, le wee hā ba nùpua búenbúen, le yí máa wé hēhēeka bìo búi yi. ⁶ Èe ká ònso màhá ko

ò o dé mí sī binbirì le Dónbeenì yi à fioráa, à yí titika. Yia wee fio ká a titika bio ònmún lòn òn búi na ho pinpirò wee yèrémáka làa bìo ho sī wá yi. ⁷ Bānso yí ko ò o leéka le mí ò yí bìo le Dónbeenì cón. ⁸ O yí zū bìo ó o ò dé mí sī yi. O yí dà máa bè bìo dà-kéní mòn.

O kèrètíe na khon làa yia nàfòró wi bìo

⁹ O kèrètíe na khon á bìo jùhú mia ò o le mí sī wa, lé bìo le Dónbeenì cón ó o bìo jùhú wi. ¹⁰ Ó o kèrètíe na lé o nàfòró ònso sī mún dà á wa, lé bìo le Dónbeenì zééníá làa wo le ká mínén bìo níi mia, se o bìo jùhú mia. O bìo búenbúen á à vé lè le pùiflè búi sī na máa wé mia ká le di bìo sī. ¹¹ Ká le wii hà á yóo wee jí lè mí sòobé, à le jini he, à pùiflè di, à semu búenbúen ònéní yí. Lé ká sī ó o nàfòró ònso bìo khíi wéera. O bìo búenbúen khíi òn òn á à vé làa cúekúee.

Mu bè-kora wéró yilera wee lé o nùpue yi

¹² Yia káa le lònbee lè mí síwá yi, ò o sūdéró le Dónbeenì yi pá fàrá òn wón ònso jùhú sī. Mu bon. Yia hà mí sī fúaa mu vaa véení, á le Dónbeenì ò na le mukāni binbirì na máa vé ònso yi. Dén lé le sánii na le dó mí jii le mí ò na bìa wa le yi. ¹³ Yia sī wé vá mu bè-kora wéró yi, à ònso yí bío le lé le Dónbeenì mu ló yi. Mu bon. Le Dónbeenì sī yí dà máa vá bè-kora wéró yi, á lerén mí beere mún yí máa dé mu wéró yilera o nùpue yi. ¹⁴ Èe ká mu lé wa sīa váró mu bè-kora wéró yi, lé bún wee khā wen vīni. ¹⁵ Ká yia màhá sī wá mu bìo na yí se yi á tà wó mu, à bún lé bìo wé mu bè-kohó. Ká mu bè-kohó híia fàrá mí naní ònso yi á vivio tīna, à mu wé mu hómú.

¹⁶ Wàn zàwa lè wàn hínni na á ò wa làa sòobé, mí yí khā miten. ¹⁷ Mu bè-tentewá búenbúen wee lé le Dónbeenì cón, dén mí òn na léra mu khoomu. Le Dónbeenì òn mí òn, le yí máa yèrémáka lòn tārò. ¹⁸ Le Dónbeenì lè mí sī bìo á yàa òn mí mukāni wen lè mí bióni na lé ho tūiá poni, á wa wáa dú mu bè-lénna búenbúen yahó lè mu bè-yáa bìo sī.

Mí wé wé bìo le Dónbeenì bióni bía

¹⁹ Wàn zàwa lè wàn hínni na á ò wa làa sòobé, mí zúñ bìo kà: Mí ò-kéní kéní ko à mí wé tá mí jikōnna sese. Mí wé yí cí bióni wán. Mí mún wé yí le mí sīa cí fúafú. ²⁰ Mu

bon, o nùpue na sīi wee cì á yí dà máa wé bio térénna le Dónbeenì cǎn. ²¹Lé búnn non á bio wee tíí o nùpue yi búenbúen, lè mu sūnsūmámu à mi díá. Mi liiní miten à tà le Dónbeenì bíonì bio, dìo le dù mi yiwa. Dén dà à kǎní mia.

²²Ká mi màhá wé yí jí le bíonì mu mí dòn. Mi wé wé bìo le bíonì mu le mi wé. Ká mi yí máa wé búnn, se mi wee khà miten. ²³Mu bon. Yia wee jí le bíonì mí dòn ò o yí máa wé bio le bíonì mu le o wé, wón bǎnso ka lòn nùpue na lá ho zùbálén ò o lora mí yahó. ²⁴Bio ó o lora mítén vó ò o wà, ó o yi dèenía sà bio ó o karáa yi. ²⁵Ká yia bèn wee cūii le Dónbeenì làndá, ho làndá tente na wee wé ò o nùpue wé mítén, á wee tà bè ho yi, wón bǎnso jíhú á à wé sí mu bio yi. Bǎnso yí máa jí ho làndá mu à bīnī nǎnsā yi. O wee bè ho yi.

²⁶Hen ká a búii wee leéka le bio mí wee wé lé bio sí le Dónbeenì yi, à bǎnso màhá jii peè mia, se o wee khà miten, se bio ó o le mí wee wé bio sí le Dónbeenì yi jíhú mia. ²⁷Wàn Maá Dónbeenì yahó á bio sí le yi binbirì lé à wa séení ba híminí lè ba maháawa na lò wee be, à múnyí díá le ho dímjná bio vá wen dé mu bè-kohó yi.

2

Mi wé yí hueeka ba nùpua mín yi

¹Wàn zàwa lè wàn hínni, bio mi dó mi sīa wa Nùhúiso Yeesu *Krista na lé o cùkúso yi, á mi wáa wé yí hueeka ba nùpua mín yi. ²Hen ká a búii lá buara mi kúeemínwánlò lùe yi síi, á zǎ mí nín-kíza fíbeere na wó lè ho sánú lè mí sǐ-sení. Mu pàahú à nì-khenii búii múnn vaá ló buara ho kúeemínwánlò dà-kéní kéní mu yi lè mí sǐ-lènnā. ³Á mi kǎnbio hǎ sǐ-sení bǎnso á bía non wo yi: «Ūnén, buee keení le kanmúnn wán.» À mi bèn bía non o sǐ-lènnā bǎnso yi: «Ūnén ònn ho wáayi», búnn mia à «ū buee keení ho tá yi ī nisání.» ⁴Ká mi wee wé búnn, se mi so yí máa hueeka mín le? Ká mi wee wé kà, se lé hǎ yile-kora lé hǎ mi buan á wee cítiráa mín.

⁵Wàn zàwa lè wàn hínni na á ī wa làa sòobée, mi jí bio kà: Mu so yínǎn le Dónbeenì hueekaa bía lé ba nì-khenia ho dímjnása cǎn, à ba dé mí sīa le yi le? Dén

sǐdéro so lé dìo lé ba nǎfòró binbirì. 'Ba níní ì keñ le Dónbeenì béenì na le dó mí jii le mí na bía wa le yi. ⁶Èe ká minén bán màhá wee zuañ ba nì-khenia yi. Á bía wee beé mi lò, á wee bua mia varáa le cítí fínní lara yi so yínǎn ho nǎfòró bǎnsowà le? ⁷Ho nǎfòró bǎnsowà mu mí beere lé bán múnn wee yáa o Yeesu na mi bio sà yi yèni. ⁸Le Dónbeenì bá-zàmu làndá na túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi lé hǎ kà: «Wañ mi ninza làa bio ūnén ū beere waráa ūten bio síi.»* Ká mi wee bè ho làndá mu yi binbirì, se mu se. ⁹Èe ká mi wee hueeka ba nùpua mín yi, se mi wee wé mu bè-kora. Mi júná á à sí, lé bio mi yí bò ho làndá mu yi. ¹⁰Mu bon, ká a búii vúnun bio le Dónbeenì bò henía dà-kéní búii wán, hàrì ká a bò bio ká búenbúen yi, se lé mu búenbúen ó o pá vúnun wán. ¹¹Mu bon. Le Dónbeenì na bía le ū yi fé baa tàá hǎa,† lé dén múnn bía le ū yi fé bue nùpue.‡ Áwa! Á ka lè fo yí fó hǎa tàá fo yí fó baa, à fo màhá bó a nùpue, se fo pá vúnun le Dónbeenì làndá wán. ¹²Mi zún le le Dónbeenì á à cítí mia lè ho làndá tente na wee wé ò o nùpue wé mítén. Lé búnn non á mi ko mi bè ho làndá mu yi mí bíonì lè mí wára yi. ¹³Mu bon, pàahú na le Dónbeenì khií cítí ba nùpua yi, á bía yí zūna mí ninzàwa màkárí á yí wó le hii làa ba, á le Dónbeenì múnn khií màa zún ba màkárí á máa wé le hii làa ba. Ká yia wee zún mí ninzàwa màkárí à wé le hii làa ba, wón poní á à sèn le cítí fí nǎnzònn.

Le sǐdéro le Dónbeenì yi ko mu wé mi hǎ wára yi

¹⁴Wàn zàwa lè wàn hínni, ká a búii bía le mí tà a *Krista bio ò o wára á mu màhá yí máa mi yi, se mu jíhú so wi le? Búnn so dà a kǎní a le? ¹⁵Ka lè mín za tàá mìn hínló na lé o kèrètíe á sǐ-zǐnia tà mia, á bè-dínni wee fòo wo yi síi, ¹⁶ó o búii ló mi tíahú bía non wo yi: «Lén làa héerà, vaa lá ū tēenì dēe zǐ, à vaa yí ho dínló dí sǐ.» À bǎnso màhá yí hǎn wo làa bio ó o màkóo wi yi, se mu jíhú so wi le? ¹⁷Lé búnn á yia le mí tà a Krista bio à mu yí máa mi a wára yi, se mu jíhú mia.

¹⁸Mu dà a wé le o búii bía bio kà: «Ba búii tà a Krista bio mí dòn, à ba búii bèn wee wé hǎ wára na se mí dòn.» Áwa! Á ū wáa zéení

* 2:8 Mi loñ Levii vūahú (Lévitique) 19.18 † 2:11 Mi loñ Léro vūahú (Exode) 20.13 ‡ 2:11 Mi loñ Léro vūahú (Exode) 20.14

ũ Krista bîo t̄aró binbir̄i na h̄a wárá mía yi làa mi, á ìnén òn n̄ zéeni làa foñ lè ì wárá na se le ì t̄a a Krista bîo binbir̄i. ¹⁹Fo t̄a le le Dónbeeni lée dà-kéni mí dòn le? Á bún se lon. Á ba cináwa mún tà mu yi á wee zà le yahó lè le zánii. ²⁰Fo lée b̄ónbú le? Fo wi à ì zéeni làa fo le o Krista bîo t̄aró na yí máa mi h̄a wárá yi j̄uhú mía le?

²¹Mi loí wàn òuaa *Abarahaamu. Lée webio non á le Dónbeeni le o lé o n̄pue na t̄érinna? Mu so yínón bio ó o wó bio yi le? O t̄a h̄on mí za *Izaaki lè le Dónbeeni le muini yeení d̄e wán. ²²Fo yí mon le? O s̄id̄eró le Dónbeeni yi á l̄éra là a wárá. Lè bún ó o s̄id̄eró mu j̄ii s̄uráa h̄a wárá na ó o wó bio yi. ²³Bún lé bio non á bio túara le Dónbeeni b̄ioni v̄uahú yi o dán̄i yi á j̄ii s̄uráa: «O *Abarahaamu dó mí s̄ii le Dónbeeni yi, lé bún non le càt̄o wo là a n̄pue na t̄érinna le yahó,»^S á le dú mu b̄ónmu làa wo. ²⁴Mi yí mon le? O n̄pue wárá lé h̄ia wee wé ò o wé o n̄pue na t̄érinna, ká mu yínón o Krista bio t̄aró mí dòn. ²⁵Lé bún ó o h̄áa búii na h̄ia wee ȳé mít̄en bio h̄ia wóráa. O ȳeni ba le Arahaabu.† O h̄ia t̄érinna le Dónbeeni yahó bio ó o wó bio yi. O h̄ia t̄a ó o *Isirayeele n̄pomu tonkarowá làara a wán, á séenia ba á ba ló ho lóhó yi á n̄pue yí mon ba.

²⁶Mu bon, n̄pue mànákà h̄ia ló a yi ò o hí. Lè bún ó o Krista bio t̄aró na yí máa mi h̄a wárá yi á mún ka lòn bio na h̄urun.

3

O n̄pue ko ò o j̄ii p̄e wé

¹Wàn zàwa lè wàn hínni, mi búenbúen yi cà à mi wé n̄-kàranlowà. Mí z̄u le war̄en n̄-kàranlowà á le cít̄ii khíi wé here wán á à p̄on ba n̄pua na ká. ²Mu bon, wa búenbúen wee wé khe bio c̄er̄e yi. N̄pue búii lá yí máa bio khe síi, se wón òanso lée n̄pue na j̄ii tun á dà mí s̄anía wee bua yi.

³Hen ká wa wi ò o cúa wé bè bio wa le o wé yi, à wa dé ho kàràf̄i o j̄ii yi. Lè bún wa wee wé à dànnáa o bio. ⁴Mí mún loí ho won-beeni na ba wee ca ho p̄onsò-beeni yi à ho pinpi-beeni wé j̄aa. Lée dà-za d̄e búii p̄énp̄éréké na c̄éera ho m̄on yi, lé dén á yia wee p̄a ho won-beeni mu wee wé ki làa ho, à ho va làa hen na ó o le ho va yi. ⁵O

n̄pue j̄ii mún ka kà síi. Le ka c̄ínú, ká le màhá wee khòoní mít̄en mu bè-beera na le dà wee wé bio yi. Mi loí, yínón ho dà-za wee c̄ii le dùu-beeni le? ⁶O n̄pue j̄ii mún ka lòn d̄ohú. Wa s̄anía biowa búenbúen t̄iahú á le j̄ii le dío sú lè mu bè-kora á wee d̄éé wa s̄anía búenbúen. Lè ler̄en wee yáa wa bio búenbúen lè ho d̄ohú bio síi. Bún bè-yáanii so búenbúen wee lé o *Sat̄ani yi.

⁷O n̄pue dà wee mání ba najuwà lè mí síiwà, lè mu jumu òuaa, lè ba j̄inzwà, ó o mún mánia ba. ⁸Ká le j̄ii dén á n̄pue yí dà máa h̄e yi. Le yí se. Le yí dà máa wé t̄éte. Le ka lòn s̄uró na wi le yi, á wee wé ba n̄pua. ⁹Lé le j̄ii mu á wa wee khòonínáa o Núhúso Dónbeeni na lé wa Maá. Á lé ler̄en j̄ii dà-kéni k̄éni mu á wa mún wee d̄ánkání lè ba n̄pua, bán na le Dónbeeni lera à ba bonmín làa de. ¹⁰Le khòoníi lè h̄a d̄ánkáa wee lé le j̄ii dà-kéni mu yi. Wàn zàwa lè wàn hínni, mu lá yí ko mu wé wé kà síi. ¹¹Mi so òn mon à jumu na síi làa bio yí síi á páania wee lé buii dà-kéni yi le? ¹²Wàn zàwa lè wàn hínni, mónkòrò v̄ind̄e so dà a ha j̄ia le? Á jinna so dà a ha mónkòrò le? Làa bún síi, á mu jumu na síi yí dà máa lé le buii na jumu yí síi yi.

Mu bè-z̄úr̄im̄ini wee lé le Dónbeeni c̄ón

¹³Wàn zàwa lè wàn hínni, n̄pue na bè-z̄úr̄im̄ini binbir̄i wi á wi mi t̄iahú le? À òanso wáa zéeni mu làa bio ó o wee òuaráa mít̄en sese, lè h̄a wárá na ó o wee liiní mít̄en wé. Lè bún á à zéeni le o bè-z̄úr̄im̄ini binbir̄i wi. ¹⁴Èe ká lé le yande-s̄umúu wi mia, á wee penka làa mún, à mi yí yòoní mit̄en bio mi le mí lé mu bè-z̄úr̄im̄ini òansowá bio yi. Ká bún yi mia, se mi p̄a ho t̄uiá poni. ¹⁵Mu bè-z̄úr̄im̄ini mu lé ho òm̄ij̄nása bè-z̄úr̄im̄ini. Mu yí ló le Dónbeeni Hácír̄i c̄ón. Mu yáa ló a Sat̄ani c̄ón. ¹⁶Hen ká le yandee lè h̄a penkaa wi l̄ue na yi, à dén l̄ue so bio l̄unka. H̄a wén-kora lè mí síiwà wee wé keñ b̄ín. ¹⁷Èe ká yia le Dónbeeni bè-z̄úr̄im̄ini wi yi, wón yi wee ce. O mún wee wé à ho h̄eérà keñ ba n̄pua p̄aahú, o wayi, o b̄ioní mía. B̄anso z̄u mí ninzwà màkár̄i. O h̄ii wi á wárá búenbúen se. O yí máa hueeka n̄pua mún yi, o lé o h̄uaarà. ¹⁸Bán wee wé à ho h̄eérà keñ ba

§ 2:23 Mi loí Bio Núhú Búeení v̄uahú (Genèse) 15.6 * 2:23 Mi loí Ezayii v̄uahú 41.8 † 2:25 Arahaabu: Mi loí Zozue v̄uahú 2.1-21; 6.22-25

nùpua pàahú, 6a wára ka lòn bè-dìni, bio wee lé mu mǎn lée bio na sī le Dónbeenì yi.

4

Bio á mi sīa wee vá wéro yi na yí se á mi khí yi

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, mu wó kaka á mi wee firáa làa mín? Mu so yínóú mi sīa bio na yí se càró fàn poni na wee búe mia fée bio yi á mu wee wéráa le? ² Mi sīa wee vá mu bio búí yi ká mi màhá yí dà máa yí mu à mi wáa wé búe mín. Le yandee wi mia á bio mi yí máa yí bio mi sīa vá yi, à mi wáa wé fi làa mín. Mí yí máa yí bio mi sīa vá yi, lé bio mi yí máa fio mu le Dónbeenì cǎn. ³ Tàá ká mi flora le Dónbeenì cǎn á mi máa yí mu, lé bio á bio mi leékaa wee floráa yí se. Mi fioró júhú lé à mi yí mu bio à weéráa mi sīa cùeé. ⁴ Mi ka lòn háa na bàn báa wi ò o wee fé 6a bá-vio. Mí so yí zū le yia wa ho dímjá bio se wón jina le Dónbeenì le? Yia wi ò o waí ho dímjá bio, á bànsò bèn ò wé le Dónbeenì zúkúso. ⁵ Mí so wee leéka le le Dónbeenì bíonì vūahú yi á hā bíoní na ká bía kāmáa le? «Le Dónbeenì Hácírí na le dó wen á le yí wi à le léé yi là a búí húú.» ⁶ Ée ká le sáamu na le màhá wee wé làa wen á po bún. Bìo ká lé bio bía le Dónbeenì bíonì vūahú yi: «Bia wee yòoní mítén á le Dónbeenì pá bio, ká le màhá wee wé mí sáamu làa bia wee liiní mítén.» ⁷ Á mi cén wé liiní miten le Dónbeenì yahó. Mí dín sánsá a Satāni, ó o ò lùwí ká à día mia. ⁸ Mí lén va lè le Dónbeenì cǎn á lerén bèn ò sí mí yahó. Minén bè-kora wérowà, mi khí mu bè-kora wéro yi. Minén na yí máa bè mu bio dà-kéní mǎn, mi día miten búenbúen na le Dónbeenì yi. ⁹ Mí sè mi yara, à mi wá. Mí día hā konsíní à mi wá. Mí día le sī-wee à mi sè mi yara. ¹⁰ Mí liiní miten o Núhúso yahó ò o ò yòoní mia.

Mí wé yí cítí mǎn

¹¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, mi wé yí jùu mín. Yia jùuna mìn za tàá mìn hínló, tàá á cítí wo, se bànsò bía khon le Dónbeenì làndá dǎn yi, o wee cítí ho. Ká fo hía wee fí le cítí ho làndá wán, se fo wáa yí máa bè ho yi. Fo wee wé ütén lè le Dónbeenì làndá cítí-fí. ¹² Le Dónbeenì mí dòn lé dìo bàrá ho

làndá á lé lerén mún lé o cítí-fí. Lé lerén dà à kǎnì a nùpue, á mún dà à wé ó o bio á à yáa. Á únén bèn lé o yén á wee cítíráa mín za?

Minén nàfòró bànsowà, héyil!

¹³ Àwa, mi le í bio bío dà-kéní na mia. Mí wee wé bío le ho zuia tàá ho yìró ká mi ò va ho lóhó na ká, á vaá duan le lúlú-kùure, á à yí ho cùnú. ¹⁴ Mí wee wé bío bún ká mi jòn yí zū bio pan mia ho yìró. Mí ka lòn bókūumu na wé fà à dèenì bíní khíí fūafūa. ¹⁵ Mí lá ko mi wé bío bio kà: «Ká le Dónbeenì tà, á wa yìo wi lua ho yìró á séenía wen á wa à wé bio ká làa bio kà.» ¹⁶ Ée á bún mi yí máa wé à mi wee yòoní miten lè mi khòn-bíoní. Bún síí yí se. ¹⁷ Lé bún non, ká yia zū bio ó o ko ò o wé ká mu se ò o yí wó mu, se bànsò wó khon.

5

¹ Àwa, bio ká wán lé minén nàfòró bànsowà á í wiráa. Mí wá, à wāamaka mu bè-sūmáa na khíí yí mia bio yi. ² Mí nàfòró wee yáa. Mí sī-zínía á ho bénlò wee là. ³ Mí sánú lè mi tǎndon semu wee yáa. Lé bún wee zéení le mí wó khon. Lé bún non le Dónbeenì cítíí fí nǎnzòh, ká mi bio á à yáa búenbúen làa bio ho dǎhú wé cǎnía mu bio bio síí. Cǎnú ká, ká ho dímjá á à vé, à minén pá pan mi nàfòró bio á bóbókoo ho yi lée webio? ⁴ Mí loí, 6a nùpua na wee sá mi manawá yi á mí máa wé dèenì sáání yi. Lé bún lé mi wékheró, á non 6a wee záráa làa mia. Á 6a zía mu á le Dónbeenì na dà mu bio búenbúen já. ⁵ Ho tá wán, á bio búí yí fòora mia. Mí wee wé bio mi sīa vá yi. Mí wee wéé mi sīa. Mí wee díiní miten lòn búaa na 6a wee hā ho búero bio yi ká le cítíí fílo wizonle dén bèn jàana lua. ⁶ Bía yí wó yí khon, á mi síinía júná á bó, à 6a yáa yí tāmáa hārì cǎnú.

Mí wé hǐ mi sīa à pa a Núhúso

⁷ Wàn zàwa lè wàn hínni, lé bún non, á mí hǐ mi sīa fúaa ká a Núhúso bínía buara. Mí loí o vāro. O wee wé hǐ mí síí pa hā vi-yáa na ó o ò dí mí bio, à mún hǐ mí síí pa hā viora na à dǎé o bè-díni, à bè yi láráa mí dínló. ⁸ Minén mún wé hǐ mi sīa, mi hení mi sīa, lé bio ó o Núhúso ò buen hen làa cǎnú.

* 4:6 Mí loí Wáhio vūahú (Proverbs) 3.34

⁹ Wàn zàwa lè wàn hínni, mi wé yí le mi sīa cì mín yi à jùu mín, ó o Núhúso máa cítí mia. Hen làa cínú ká a Núhúso na lé o cítí-fí á à buen. ¹⁰ Wàn zàwa lè wàn hínni, le Dónbeenì jì-cúa færowà na bía a Núhúso Dónbeenì yèni yi, á lò bon ká 6a pá hà mí sīa. Minén mún hì mi sīa le lònbee yi lè 6a bìo síi. ¹¹ Mi loń, wa wee bío le bán na tà le lònbee yi, á júná sí. Á mu 6èn bon, mi jná a Zoobu bìo. O hía hà mí sīi á mu bìo búenbúen kúio wo yi, á mi 6èn mən bìo ó o Núhúso wó nən wo yi mu va à véení. Tùia poni, o Núhúso zū le makári làa sòobéε.

Mi wé le jì-kénì 6ànsowà

¹² Wàn zàwa lè wàn hínni, bio yàá pá wi bín á ĩ hení ì na mia lé bìo kà: Mi yí ví ví yí dé dεε. Mi yí dé ho tá, tàá ho wáayi, tàá bè-vio búii. Mi wé le ũuu, à mi òn bín wán. Ká mi le 6ueé, à mi òn bín wán. Bín lé bìo ò na ká le Dónbeenì máa síiní mí júná.

Mi wé séení mìn ho fioró yi

¹³ Hen ká minén ó o búii lò wee be ò o fio le Dónbeenì yi. Ká a búii sīi wan, ò o sío à khòní a Núhúso. ¹⁴ Hen ká minén ó o búii lò yí here, ò o ve 6a kèrètíewa kuure ya-díwá à bán 6uee khii ho jiló làa wo o Núhúso yèni yi, ká 6a fio na a yi. ¹⁵ Ká 6a dó mí sīi binbirì á fioraráa, á yia lò yí here á à wa. O Núhúso á à weé wo. Ká 6ànsò wó bè-kora búii, ó o Núhúso ò sèn mu ù díá. ¹⁶ Àwa! Á mi wáa wé bío mi wékheró làa mín. Mi wé fio na mín yi, bèra a na à mi wa. O nùpue na téréna wón fioró pánká wi. ¹⁷ Mi loń, le *Dónbeenì jì-cúa færo *Elii hía lé o nùpue lè warén bìo síi. Á bìo ó o fiora lè mí sòobéε bèra a na à ho viohó yí tè, á ho 6èn yí tò á dōn hā lúlúio bìo tīn lè mí sanká.* ¹⁸ Bín món ó o bīnía fiora á ho viohó tò á ho tá bìo na dà wee ha á han mí bia.

Yia vúnun bīnì buenlò

¹⁹ Wàn zàwa lè wàn hínni, hen ká a búii vúnun díá le Dónbeenì tùia poni mi tíahú, ó o búii 6uan 6ueé bàrá ho wā-tente wán, ²⁰ à mi zūn le yia fó a bè-kora wéro ho wā-kohó na ó o lá wi wán, wón kánía wo mu hímú yi. Lé bín ñ na ká le Dónbeenì máa bīnì máa leéka 6ànsò bè-kora na ó o wó búenbúen bìo.

* 5:17 Mi loń Bá-zàwa nín-yání vūahú (1 Rois) 17-18

Ho nín-yání vūahú na ó o

Piere túara

Vūahú túaró jùhú

O Piere nín-yání vūahú ó o túara non ba kèrètíewa na saawaa wi ho Azii Minɛere kána búy yi. Nún-sí lé o Poole, tàà bìà làa wo pàanía sá á zéenia le Dónbeeni bio làa ba, á ba tàráa mu yi. 'Ba núpua fù wee bàká ba yi, á wee beé ba lò bìo ba dó mí sīa o Yeesu yi bìo yi. Lé bún te bìo ó o Piere túararàa ho vūahú na kà non ba yi, á henía ba sīa, à ba yara sí a Yeesu *Krista, à wé fàrá tīn le lònbee pàahú, làa bìo ó o Yeesu na bìo non ba kànfánaa á wóràa mu. O Piere leékaa ba làa bìo le Dónbeeni kànfánaa ba, làa bìo le wó á ba yúráa le sīadéro o Yeesu Krista húmú là a vèeró pànká yi, á dó mí sīa wee lòní binbirì. O henía ba sīa bèra a na, à ba wíoka fání mí yìo, à bua mīten sese ba pàaníló là a Krista bio yi. Bìo ó o Yeesu buannáa mīten le lònbee lè mí sīwà na yú a yi, lé bún bàn síí á barén mún ko ba bè yi. O Piere non le zéení lè mí sīwà ba yi, bèra a na à ba zūn mīn buaró mu bìo búenbúen yi, à bìa yí zū le Dónbeeni wé mi mu, à bán mún tà le Dónbeeni bìo, à wé búaaní le.

Le tɛení

¹ Inén Piere na lé o Yeesu *Krista tonkaro lé mí wee túa ho vūahú na kà. Í wee túa ho á à na bìa le Dónbeeni hueekaa wó lè mí nìpomu yi, na saawaa wi mu nì-hāmu yi ho Pōn, lè ho Kalasii, lè ho Kapadoosi, lè ho *Azii, lè ho Bitinii kána yi. ² O Maá Dónbeeni hueekaa mia á héhaa làa bìo le fèra le mí ì wé làa bī, á wó mia lè mu nìpomu na bìo sà le yi mí Hácírí pànká yi. Le wó mu bèra a na ò o húmú ho *kùrùwá wán pànká yi, à mí wé ba núpua na wee ce le Dónbeeni yahó, à wé wé bìo ó o Yeesu Krista le mí wé. Le le Dónbeeni wíoka wé wé mí sāmú làa mia, à wíoka wé na mí héerà mia.

Wa sīadéro à lòní ho kànló bìo

³ Mí wa búaaní le Dónbeeni, dén lé wa Núhúso Yeesu *Krista bàn Maá. Le minka tentemu bìo yi, á le wó á wa yú le mukōn-fīnle o Yeesu Krista na lá húrun na á le

vèenia pànká yi. Lé bún bìo yi á wa dó wa sīa wee lòní làa sòobéé, ⁴ á pannáa bìo bìo sà le nìpomu yi na le bàrá ho wáyí ká làa mia. Bún bìo so yí máa yáa, timu mía mu yi, mu yí máa yèrémá. ⁵ Bìo mí dó mí sīa le Dónbeeni yi, á le dànló pan mia, bèra a na à mí yí ho kànló, hia bìo wíokaa wó día pan mí zéenló ho dímjína vé nònzoñ. ⁶ Lé bún bìo yi, á mí wee zàmakaràa làa sòobéé, hàrì ká le lònbee lè mí sīwà wee yí mia hā làa na kà wán ho pòn-za yi. ⁷ Ho sánú yáá lé mu bìo na wee yáa. Èé ká ho màhá pá wee wé pà ho dōhú yi, à zūnnáa le ho lé ho sánú binbirì. Lé ká síí á minén sīadéro le Dónbeeni yi na bìo jùhú wi làa sòobéé po ho sánú bàn kúarà mún ko lè ho khénló, à zūnnáa le mí dó mí sīa binbirì le yi. Ká mí sīadéro le Dónbeeni yi fàrá tīna, á pàahú na ó o Yeesu Krista khíi buéé zéení mīten yi, á mí ì yí le khòoní, lè ho cùkú, lè le kònbii. ⁸ O Yeesu mu á mí yí mōn, à mí jòn pá wa a. Hàrì bìo mí pá òn yí máa mí a mí cúee, à mí dó mí sīa wo yi. Lé bún non á mí wiráa le sī-wee yi làa sòobéé. Dén sī-wee so bìo á yí dà máa bío. ⁹ Mí wi le sī-wee yi, lé bìo mí dó mí sīa o Yeesu yi ó o kània mia.

¹⁰ Le Dónbeeni jì-cúa fɛerowà yánkaa cinciíra ho kànló mu bìo làa sòobéé, á fɛera hā jì-cúa na bìo cìran mu sāmú na le Dónbeeni le mí ì wé làa mia. ¹¹ O Krista Hácírí *kera lè ba jì-cúa fɛerowà mu, á le lònbee na ó o ò káa yi, lè ho cùkú na ó o ò yí mu bàn mōn, á le Hácírí mu fèra zéenia bìo làa ba. Á ba cà lè mí sòobéé à zūn mu wéró pàahú, làa bìo mu ù wéráa síí. ¹² Á mu zéenia làa ba le mu bìowa mu bàn jì-cúa na ba wee fɛé á bìo yí cìran barén mí beere, ká mu lé minén á mu cìran. Á lé bún á bìa wee bue le bìn-tente hā làa na kà wán á zéenia làa mia lè le Dónbeeni Hácírí na ló ho wáyí pànká. Ho wáyí tonkarowà yáá mún sīa vá à ba zūn mu bìo mu.

Bìo le Dónbeeni nìpomu ko ba bua lè mīten

¹³ Lé bún non, à mí wáa fání mí yìo le Dónbeeni tonló sáró bìo yi, à zūn mīten buaró. Mí dé mí sīa làa sòobéé à lòní mu sāmú na le è wé làa mia o Yeesu *Krista bīnì buen nònzoñ. ¹⁴ Bìo mí lá òn yí zū le

* 1:11 Krista Hácírí: O Krista Hácírí na bìo bíá hen lè le Dónbeeni Hácírí lée dà-kèní

Dónbeenì bìo yara á bìo mi sīa lá wé vá wéró yi na yí se á mi wáa día, ká mi wé wé bìo le Dónbeenì le mí wé. ¹⁵ Le Dónbeenì na von mia á wee ce, á minén mún wé ba nùpua na wee ce le yahó mò bìo búenbúen yi. ¹⁶ Mu bon, mu túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi kà síi: «Mí keí mu cemú yi, lé bìo á ìnén wee ce.»†

¹⁷ Bìo ká mi wee fio, à mi ve le Dónbeenì le mìn Maá, dén na yí máa hueeka ba nùpua mìn yi, le wee cítí ba búenbúen à héha làa bìo ba ñi-kéní kéní wó. Le yí máa hueeka ba mìn yi. Áwa, á mi bua miten à zéení le mi wee kòñbi le Dónbeenì ho pàahú na mi ì wé ho tá wán yi. ¹⁸ Le Dónbeenì léra mi júná bìo mi lá wee bua le miten yi, bún na mi kenía mìn maawá cón na jùhú mía. Mi zū le mu yínoñ le wáí tàà ho sánú na wee yáa á le wó làa bú. ¹⁹ Bùéé, o Yeesu Krista, yia ka lòn muini pioza na á fíani woon mía yi, lé wón cāni na bìo jùhú wi binbirì pánká yi á le léraráa mi júná. ²⁰ Le Dónbeenì fèra léra a mu bìo yi, ká bìo búí ñiñ yí léra, á hā pòñna véení na kà yi, ó o *Krista mu wáa zéénia mifen minén bìo yi. ²¹ Lé o Krista bìo yi á mi dóráa mi sīa le Dónbeenì yi, dén na vèénia wo á dó ho cùkú yi. Lé bún wó á mi dóráa mi sīa le Dónbeenì yi wee lòní bìo le le mí ì wé.

²² Ho tuiá poni bíonì na mi bò yi lé dén non á mi wee ceráa le Dónbeenì yahó, bèra a na à le wamini binbirì keí mia. Áwa, á mi cén wañ mìn làa sòobéé le hā yiwa na wee ce. ²³ Mu bon, mi wáa bīnía ton, ká mi màhá yínoñ nùpua na ton à bìo sí mu hómú yi. Lé le Dónbeenì bíonì na wi bín féeé pánká yi á mi tonnáa, dén na wee na le mukāni binbirì. ²⁴ Mu bon, mu túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi kà síi:

«Ba nùpua búenbúen ka le le jíní bìo síi, á ho cùkú na ba wee yí ka le le pùiflè bìo síi. Le jíní wé he, à le pùiflè di,

²⁵ ká a Nùhúso bíonì dén wi bín féeé hā lúlúio na jii mía yi.»‡

Dén bíonì so lé le bín-tente na buera non mia.

2

¹ Áwa, á mi khí mu sūnsūmámu le mí síwá yi. Mi wé yí fūaa sabíoní huúu, mi yí wé ñi-khàwa, mi wé yí dí yandee huúu, mi wé yí jùu nùpua à yáa ba yènnáa. ² Mí wañ le Dónbeenì bíonì mí dòn làa bìo ba kúnkúzawa waráa mi nuwà yoomu bìo síi, bèra a na à mi dā le Dónbeenì bìo dāní yi mi kǎñlò bìo yi. ³ Mu bon, mi zūna bìo ó o Nùhúso seráa.

Bia dó mí sīa le Dónbeenì yi lé le ñipomu

⁴ Mí vá buee búe o Yeesu yi, wón na lé le mukāni òanso, na ka lòn huee na ba nùpua pá día, ká lé lerén á le Dónbeenì màhá léra, le bìo jùhú wi le cón làa sòobéé. ⁵ Minén mún le mukāni wi yi, á mi mún ka lòn huua. Áwa, á mi día le le Dónbeenì khuii mia soráa le zii na le Dónbeenì Hácírí wi yi, à wé le *Dónbeenì yankarowà na wé è ya hā muini làa bìo le Dónbeenì Hácírí mu le mu koráa, hĩa le wé è tà bìo o Yeesu *Krista bìo yi. ⁶ Mu bon, bìo ká lé bìo túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi: «Mí loñ, ì léra le huee na wee bua ho soró ñiñ, ñio bìo jùhú wi làa sòobéé, á à bàrà ho lóhó na ba le *Sion yi. Yia á à dé mí síi le yi á ñiyio máa dí huúu.»*

⁷ Áwa, á minén na wáa dó mi sīa o Yeesu yi, minén á à yí le kòñbii. Ká bìa yí dó mi sīa wo yi, á mu túara: «Le huee na ba so-sowa lá pá día lé ñio hía bīnía buéé buan ho soró ñiñ.»† ⁸ Á mu mún túara: «Le lé le huee na wee kòkòn wán, ho búaa hó na wee lùwá a nùpue.»‡ Bán wee kòkòn le wán lé bìo ba pá le Dónbeenì bíonì bìo. Á bún lé bìo mún sà ba yi. ⁹ Éc ká minén bán lé mu ñipomu na léra, á lé ba yankarowà na bìo sà a bée yi. Mí lé ho síi na wee ce le Dónbeenì yahó. Le Dónbeenì wó mia le mí ñipomu, bèra a na à mi bue le bè-beera na le wó bìo, dén na léra mia le tífírí yi á dó mí khoomu na òan síi mía yi. ¹⁰ Mí yánkaa lá yínoñ Dónbeenì ñipomu, ká hā làa na kà wán á mi wáa lé le ñipomu. Le Dónbeenì lá yí máa wé le hii làa mia, ká hā làa na kà wán á le wee wé le làa mia.

Mí bua miten sese bìa yí zū le Dónbeenì tíaahú

† 1:16 Mí loñ Levii nùwā vūahú (Lévitique) 19:2 ‡ 1:25 Mí loñ Ezayii vūahú 24:25 * 2:6 Mí loñ Ezayii vūahú 28:16 † 2:7 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 118:22 ‡ 2:8 Mí loñ Ezayii vūahú 8:14

¹¹Minén na á ĩ wa làa sòobée, mi lé ɓa nì-hānì ho tá wán na khíí lé á à lén. Á ĩ wee hení mu ù na mia, à bio ɓa nùpua sīa wee vá yí na yí se, bio wee yáa o nùpue mukāni binbirì bio à mi khènnáa. ¹²Mi ɓua miten sese bia yí zū le Dónbeenì tīahú. Mi ɓua miten làa bún, bèra a na ká ɓa wee yáa mi yèni le mi lé ɓa bè-kora wérowà, à ɓa mi mi wén-tentewà, à dé ho cùkú le Dónbeenì yì pàahú na á dén ò zéení miten làa ba yì.

Le kǎnbi na ko lè ho pànká ya-díwá

¹³Mi wé liiní miten na ho pànká ya-díwá búenbúen yì mi páaníló là a Núhúso bio yì. Mi wé liiní miten na a bée yì, wón á wí ɓa búenbúen jùhú wán, ¹⁴à mún wé liiní miten na ɓa júnása yì, bán na ó o wee tonka à ɓa beé bia wee wé mu bè-kora lò, ká ɓa wíoka bia wee wé mu bio na se yènnáa. ¹⁵Mu bon, bio sī le Dónbeenì yì lé à mi wén-tentewà bio yì, à bia wee bío hā bín-conconwà na yì zū le dèe à yì dàñ bío bio búí mi dání yì. ¹⁶Mi ɓua miten lè ɓa nùpua na wí miten bio sī. Ká mi mahá yì bè bún yì à wé wéráa mu bè-kora. Mi wé le Dónbeenì ton-sáwá binbirì. ¹⁷Mi wé kǎnbi ɓa nùpua búenbúen, à wañ mìn zàwa lè mìn hīnì kèrètíewa. Mi wé hézón le Dónbeenì, à wé kǎnbi o bée.

Mi ko mi wé tà le lònbee yì là a Krista bio sī

¹⁸Minén ton-sáwá, mi wé bè mi júnása bioní yì lè le kǎnbii binbirì. Mi wé yí wé mu làa bia sīa se á wayika mí dòn, ká mi mún wé wé mu làa bia lònbee wí. ¹⁹Mu bon, ká a nùpue wee hī mí sīi le lònbee na lá yí ko le yí o yì le Dónbeenì kǎnbii bio yì, se mu lée bio na se. ²⁰Ká ɓa wee ha mia mu bè-kora na mi wó bio yì á mi hā mi sīa, se bún so cùkú wí le? Èe ká ɓa wee beé mí lò mu bè-tentewà na mi wee wé bio yì à mi hā mi sīa, se bún lée bio na se le Dónbeenì yahó. ²¹Lé bún wé ró bio yì le Dónbeenì vonnáa mia, lé bio ó o *Krista mí beere mún lò bon mi bio yì. O wó mu zéenia làa mia, bèra a na à mi bè mu yì. ²²O yí wó bè-kohó yì mɔn, o yí fā sabéré yí mɔn. ²³Ɓa nùpua là a, ká arén yí là nùpue. Bia beéra a lò ó o yí là làa heere, ká a mahá dó mí bio le Dónbeenì ní yì, dén wee cítí ɓa nùpua làa bio téréna. ²⁴Orén mí beere lò bon wa bè-kora bio yì ho *kùrùwá wán, bèra a na à mu bè-kora dání yì à wa wé lòn nùpua na húrùn, ká wa keñ le mukāni yì

bio téréna wé ró bio yì. Le lònbee na ó o lá lé dén weéra mia. ²⁵Mu bon, mi lá ka lòn pia na wúnun, èe ká hā làa na ká wán á mi wáa yèrémáa ɓuara mi paro cón, yia wee pa mi mukāni bio.

3

Bio ɓa háawa lè mí bārání ko ɓa wé ɓua làa mín

¹Laa bún sīi á minén háawa mún wé liiní miten na mi bārání yì, bèra a na, ká mi bārání búí na pá yí dó mí sīa le Dónbeenì bioní yì á mɔn bio mi wee ɓua lè miten, à bán dé mí sīa le yì ká bioní yì bíá yí nɔn ɓa yì, ²lé bio ɓa wee mi bio mi wee ɓua lè miten sese, làa bio mi wee kǎnbiára ɓa. ³Mi yí le miten wíokaró à wé mi sánía wíokaró, lòn júná páró, lè mu bè-zínia na wó lè ho sánú, lè hā sī-sení zíló. ⁴Ká mi le miten wíokaró à wé mi yiwa wíokaró, bún na lé le sīi na máa yáa, na wayi, na wí ho héeerà yì. Bún lé bio bio jùhú wí le Dónbeenì cón làa sòobée. ⁵Lé làa bún á ɓa háawa na dó mí sīa le Dónbeenì yì, na bio sá le yì yánkaa wee wíokaráa mítén, ɓa yánkaa wee liiní mítén na mí bārání yì, ⁶là a háa na ɓa le Sara bio sīi. Wón yánkaa wee bè bio á fàn báa *Abarahaamu le o wé yì, á wee ve o le mí jùhúso. Minén á à wé wón Sara so mòmmanía mu tentemu na mi wé è wé bio yì, ká záníi woon yí lúnka mi yilera. ⁷Minén báawa fèn mún zūn le mi hánání na mi wiráa á pànkáwá tà mia. Mi wé ɓua ɓa sese, à wé kǎnbi ɓa, lé bio barén làa mia á à páaní ò yí mu hāmu na lé le mukāni binbirì. Mi wé wé ká sīi bèra a na à bio búí yì būmaka mi fioró.

Mi ko mi wé wé bio téréna

⁸Áwa, á mi búenbúen le mi yilera wé dà-kéní, à zūn mín màkárí, à wañ mín. Mi wé ɓa nùpua na sīa se, à wé liiní miten na mín yì. ⁹Ƴa wé wó khon làa mia à mi yí wí mu kee. Ƴa wé làa mia à mí yí là bānso. Mu bè-tentewà lé bio á mi wé fan na mín yì. Mu bon, le Dónbeenì von mia bún bio yì, bèra à na à mí yí mu bè-tentewà na le dó mí jii le mí ò na mia.

¹⁰«Mu bon, yia wa ò o keñ le mukāni yì, à sīi wízonni wé se, à bānso khíi hā bín-kora bíoró yì, à wé yí fūaa hā sabíoní.

¹¹ B'anso pí mu bè-kora wéró, à wé wé bìo téréna, à wé cà ho h'éèrà f'éeè.

¹² Mu bon, o Nùhúso wee pa bia wee wé bìo téréna bio, o wee jí 6a fioró.

Ká bia wee wé mu bè-kora bán ó o pá bìo.»*

¹³ Ká mi can mi kuio mu bè-tentewà wéró yi, á nùpue so ò wé bè-kora làa mia le?

¹⁴ Hàrí ká le lònbee á à yí mia bìo mi wee wé bìo téréna bio yi, se mi júná sī. Mi yí zón bia dà à beé mi lò, à mi mún yí lúnka mi yilera. ¹⁵ Ká mi ùaaaní a *Krista mi sīa yi, à zūn le o lé o Nùhúso. Mi wé wíoka miten, bèra a na ká nùpue wé tùara mia làa bìo mi dó mi sīa wee lóoní bìo, à mi dàñ zéení mu yara. ¹⁶ Ká mi màhá wé wayí miten à wéráa mu, lè le k'ònbii, lè le yi na yí máa dè, bèra a na à bia wee bàkà mia, na wee là mia lé bìo mi wee bua miten làa bìo mu koráa mi p'áaníló là a Krista bio yi, à hà niyio dí. ¹⁷ Mu bon, ká mu lé le Dónbeenì sīi bìo ò o nùpue lò be bìo ó o wee wé mu bìo na se bìo yi, búñ sūaaaní bìo le lònbee á à yí o mu bè-kora na ó o wee wé bio yi.

¹⁸ Mu bon, o Krista mí beere lò bon 6a nùpua búenbúen bè-kora bio yi. Wón na yí wó bè-kohó yí m'òn á húrun le cúekúee 6a bè-kora wérowà bìo yi, bèra a na ò o dàñ bua mia varáa le Dónbeenì c'ón. 'Ba bó a, ká a màhá v'èera le Dónbeenì Hácírí p'ánká yi. ¹⁹ Lé dén Hácírí so p'ánká yi ó o mún vaá bueraráa le bín-tente n'òn bia wí 6a nì-hía l'ue yi lòn k'ásósa. ²⁰ Ba lé bia hía p'á le Dónbeenì bìo, á dén hà mí sīi 6a bìo yi o N'òwee won-beenì wíokaró p'áahú. O won-beenì mu á nì-kúii hía yí zon, léee nùpua n'uwà h'ètin mí d'òn, bán lé bia le Dónbeenì k'ánia mu jun-beenì yi. ²¹ Mu hía wee zéení ho *bátéémù na wee k'ání mia hà làa na ká wán bìo. Ho bátéémù yín'ón wa s'ánia timu á ho wee s'ee lén. Ho wee zéení le wa lé 6a nùpua na tà bò le Dónbeenì yi lè hà yiwa na wee ce. Bún wó o Yeesu Krista v'èeró p'ánká yi. ²² O Yeesu mu y'òora ho w'áayi, á y'òó wí le Dónbeenì nín-t'íani. Le Dónbeenì w'áayi tonkarowà lè hà p'ánk'áwá búenbúen lè mí síiwà ó o wí j'úhú wán.

4

Le muk'ón-finle bìo

* 3:12 Mi loí Lení v'úahú (Psaumes) 34.13-17

¹ B'io ó o *Krista lò bon mí s'ánia yi ká síi, á minén mún le hà yilera mu síi k'èñ mia. Mu bon, yia s'ánia lò bon, wón w'áa b'ínia mia bè-kora w'éení. ² Á mi síi w'izooni na mi ì wé ho tá wán á mi w'áa yí ko à mi wé wé bìo mí s'ia wee vá yi na yí se, ká mi wé wé bìo s'í le Dónbeenì yi. ³ Mu bon, ho p'áahú na k'hiina yi, á mi s'òob'áa wó bia yí zū le Dónbeenì s'ia bio. Mi lá wee wé mu koomu lè mí síiwà, á wee wé bìo mí s'ia wee vá yi na yí se. Mi lá lé 6a ja-n'uwà lè 6a d'andíwá, á lá wee hà hà w'ónna, búñ na le Dónbeenì j'ina. ⁴ Ká hà làa na ká wán á 6a wó coon bio mi yí l'éra mu koomu lè mí síiwà na 6a wee wé yi làa ba, á 6a w'áa wee là mia. ⁵ Èe ká 6a màhá k'hií f'ee bio 6a wó t'úia làa yia w'okaa miten vó 6a yèn-v'eeniasa lè 6a nì-hía c'ítíró bìo yi. ⁶ Lé búñ bìo yí á le bín-tente mu buera n'onn'áa bia húrun yi. Mu lé bia húrun mu húmú na 6a nùpua búenbúen ko 6a yí mu bè-kora bio yi. Le buera n'òn bèra a na à 6a yí le muk'áni binbirì le Dónbeenì Hácírí p'ánká yi.

Mi ko mi wé zūn mún buaró

⁷ Hen làa c'ínú ká mu bìo búenbúen á à v'é. Á mi cén f'ání mi y'io à zūn miten buaró, à mi wé dàñ fio. ⁸ B'io j'úhú wí làa s'òob'ée lé à mi wañ mún lè mi s'ia búenbúen. Mu bon, mi wé s'èñ mu bè-kora c'èr'èe día.* ⁹ Yia wé van yia c'ón, ò o bua a sese, ká a yí k'hií mí kíy yi à wéráa mu. ¹⁰ Mu bìo w'éro p'ánká na le Dónbeenì n'òn mi nì-k'éní k'éní yi á mi wé s'éení làa mún. Ká mi wee wé ká síi, á mu tentemu lè mí síiwà na le Dónbeenì wó làa mia á mi ì dàñ ò pa bìo sese. ¹¹ Yia le b'íoní b'íoró p'ánká n'òn yi à wón wé bío le Dónbeenì b'íoní na 6a nùpua yi. Yia léee ton-sá, à wón wé sá lè ho p'ánká na le Dónbeenì n'òn wo yi, bèra a na à mu bìo búenbúen yi à ho c'úkú bio s'í le Dónbeenì yi o Yeesu *Krista p'ánká yi, wón na ho c'úkú lè ho p'ánká á bìo s'á yi hà l'úlúio na j'ii mia yi. *Amiina!

Bia lò wee be o Krista bio yi j'ún-s'ini bìo

¹² Minén na á i wa làa s'òob'ée, mi yí le le lònbe-s'umúii na wee yí mia à bio wé mia coon, à k'èñ lè le lá yí ko à le yí mia. ¹³ Mí y'áa w'èé mi s'ia bìo mi lò wee be bio yi làa bìo ó o *Krista lò bonn'áa bìo, bèra a na ká a k'hií zéénia míten mí c'úkú yi, á mi s'ia mún

* 4:8 Mi loí W'ahio v'úahú (Proverbes) 10.12

hà wa, á à zàmaka làa sòobée. ¹⁴Hen ká ba nùpua wee là mia o Krista bio yi, se mi núná sī, lé bio le Dónbeenì Hácírí cùkúso á wi làa mia. ¹⁵O búí mi tíahú lònbee júhú á yí ko à mu wé bio á òanso lé o nì-búe, tàà kònlo, tàà bè-kora wéro, tàà bio á òanso wee hée dé mí jii há tũíawà na yí ciran wo yi bio yi. ¹⁶È ká a búí màhá lò wee be bio ó o lé o kèrètíe bio yi, à òanso yí niyi mu bio yi. Òanso yáá dé le Dónbeenì bārákà bio ba wee ve o là a kèrètíe bio yi. ¹⁷Mu bon, le cítíí filó pàahú dòn, á le jòn h búáká lè le Dónbeenì nìpomu. Ká le wee búáká lè warén na lé le nìpomu, á bìa pá yí dó mí sīa le Dónbeenì bín-tente yi bán bio bèn h wé kaka coon? ¹⁸«Ká bìa wee wé bio téréna wee káa le lònbee lè mí siíwà yi à fennáa, á bìa yí bò le Dónbeenì yi lè ba bè-kora wérowà bán bio bèn h wé kaka coon?»† ¹⁹Àwa, á bìa lò wee be à héha lè le Dónbeenì sīi bio wíoka wé wé bio se. Òa wáa día mí bio le ní yi, dén na léra mu bio búenbúen. Hen ká le dó mí jii le mí í wé bio na, à le wé mu.

5

Ba ya-díwá zéení na non ba yi bio

¹Hā làa na kà wán á í bioní yahó bèn h sí ba ya-díwá na wi mi kuure yi. Inén mún lé o ya-dí lè ba bio síí. Í lé o scéràso le lònbee na yú a *Krista dání yi, ó o cùkú na le Dónbeenì khíí zéení á ba nùpua á à mí á í kèñ yi. ²Le Dónbeenì nìpomu na le kàràfáa mia na ka lòn pi-òohú á mi wé pa bio sese. Mi wé yí wé mu lòn bio na ba kíkáa mia le mi wé, ká mi wé wé mu lé bio mu ló mí sīa yi, à wé wé mu làa bio le Dónbeenì le mu koráa. Mi mún wé yí wé mu le wárí càró bio yi, ká mi wé wé mu lè mí sīa búenbúen. ³Bìa le Dónbeenì kàràfáa mia á mi wé yí wé pànká wán lòn bá-zàwa, ká mi wé wé bio se, à ba wé mi à bè yi. ⁴Ká mi wee wé kà síí, ká yia ka lòn pi-pa na wee pa wa búenbúen bio khíí buara, á mi ì yí le sàání na cùkú wi, dío máa yáa.

Le zéení na yahó sá ba kèrètíewa kuure bio

⁵Minén yàrówá mún wé bè ba ya-díwá bioní yi, mi búenbúen wé liíní miten na mín yi. Mu bon. «Bìa wee yòoní miten á le Dónbeenì pá bio, ká le màhá wee wé mí sáamu làa bìa wee liíní miten.»* ⁶Á mi

cén liíní miten le Dónbeenì na dà mu bio búenbúen yahó, bèra a na à le yòoní mia ho pàahú na mu ko yi. ⁷Mu bio búenbúen na mi yilera wee lúnka bio yi á mi dé bio le Dónbeenì ní yi, lé bio le wee pa mi bio. ⁸Mi zún miten, à fání mi yio, mi zúkúso na lé o *Satáni na ka lòn kúden na wé hée wunwún ká a muù, á wee cà yia ó o ò yí á à là. ⁹Mi wíoka fàrá mi siadéro le Dónbeenì yi tīnī, à sánsá a. Mi zū le mìn zàwa lè mìn hínní kèrètíewa na wi ho dímjíyá yi mún lò wee be lè mi bio síí. ¹⁰Mi lò á à be ho pòn-za dèe yi. È ká le Dónbeenì ì wé á mi bio búenbúen bīnī ì wé se, á mi siadéro á à wíoka à fàrá à tīn, le è dé ho pànká mia, le è wé á bio búí máa dèké mia máa yí. Lé lerén wee wé mu bè-tentewà lè mí siíwà. Le von mia bèra a na à mi níni kèñ le cùkú na jii máa yi mi páaníló là a *Krista bio yi. ¹¹Ho pànká á bio sá le yi fée. *Amiina!

Le mónđen tēení

¹²O Silivēn, yia lé wán za kèrètíe na á í láa yi, lé wón séení mi túararàa ho vōn-za na kà. Í túara ho à henínáa mi sīa, à zéení làa mia le le Dónbeenì sáamu binbirí búnn lé bio mi wi yi. ¹³Ba kèrètíewa kuure na wi ho *Babiloona yi hen, bìa le Dónbeenì hueekaa lè mi bio síí á wee tēení mia. Í za Maaki mún wee tēení mia. ¹⁴Mi tēení mín yi sese. Le ho hēerà à kèñ lè mi búenbúen na páanía là a Krista!

† 4:18 Mi loí Wàhio vūahú (Proverbs) 11.31

* 5:5 Mi loí Wàhio vūahú (Proverbs) 3.34

HO jun ní vūahú na ó o
Piere
túara

Vūahú túaró júhú

Ho vūahú na kà lé o Piere túara ho non bia búenbúen na dó mí sīa o Yeesu *Krista yi. Ba nùpua búí zon ba kèrètíewa kuio yi, á wee vūíní ba lè ho kàránlò na wi mí dòn lè le Dónbeení bín-tente. Á ba kèrètíewa mu dó miten hā wárá lè mí síwà na yí se yi. Lé bán nùpua so bio yi non ó o Piere túararāa ho vūahú mu.

O Piere le ba ko ba wé bua miten làa bìo le Dónbeení le mu korāa, à fàrá òn ho tūiá poni wán, hia ó o Yeesu tonkarowà kàrána làa ba (1).

O bía le ba pa miten ba nì-kàránlowà kàránlò na bio yí bon yi (2).

O Piere le bia le o Yeesu máa bīnī máa buen á lé ba sabín-fūaalowa. O le o Yeesu mu hā mí sīi ò o máa buen fūa, lé ba nùpua bio yi, á wi à hàrí nì-kéní kà à yí ví, ká ba búenbúen dàn yí ho pàahú à yèrè má mí yilera lè mí wárá, à le Dónbeení kàní ba (3).

Le tēēnī

¹ Mu lé ínēn Simōn Piere na lé o Yeesu *Krista ton-sá là a tonkaro á wee túa ho vūahú na kà. Í wee túa ho á à na minēn na siadéro o Yeesu yi léee dà-kéní lè warēn siadéro wo yi. Būn dàinna wó o Yeesu Krista na lé wàn Dónbeení lè wa kànflò térénlò pànká yi. ² Le le Dónbeení lè wa Núhúso Yeesu zūnló bìo yi, à le Dónbeení wé mu sāamu cèrēe làa mia, à na ho hēerà cèrēe mia.

Bio ba kèrètíewa ko ba buarāa miten

³ Le Dónbeení pànká wó á wa yú bìo ko làa wen búenbúen na à séení wen á wa à keń le mukāni yi, á à wérāa bio sí le yi. Mu bon, le wó á wa zūna yia von wen à wa níni keń o cùkú là a tentemu yi. ⁴ Lé làa búń á le Dónbeení dó mí jii wó mu bè-beera na bio júhú wi làa sòobéé á non wen, bèra a na à mi kàní ho ðímjíná bìo na ba nùpua sīa wee vá yi na yí se yi, à páaní wé le dà-kéní lè le Dónbeení. ⁵ Lé búń bio yi à mi dé sòobéé miten yi, à wé bua miten sese, à bè bio mi

dó mi sīa le Dónbeení yi wán. Mi wíoka zūń le Dónbeení, à bè bìo mi wee bua miten sese wán, ⁶ à wé ðāń miten bua mu bio búenbúen yi à bè bio mi zū le Dónbeení wán. Mi yí tēé mi bàra à bè bio mi dà miten wee bua mu bio búenbúen yi wán, à wíoka ca tīn le Dónbeení yi à bè bio mi yí máa tēé mi bàra wán. ⁷ Mi le mi bìo wé sí mín yi à bè bìo mi wee ca tīn le Dónbeení yi wán, à wań mín bè bio mi bìo sí mín yi wán. ⁸ Mu bon, ká búń búenbúen wi mia làa sòobéé, á wa Núhúso Yeesu *Krista zūnló mi cón cùnú á à keń, á mi wé è wé mu bio na se. ⁹ Ká bía á búń biowa so mía yi, bán yí máa mi bio sese, ba ka lòn muiwà. Bìo le Dónbeení séra ba bè-kora na ba wó kñīna ðía á ba yiwa sà yi.

¹⁰ Àwa, á minēn wàn zàwa lè wàn hīnni, mi wíoka ca mi kuio, bèra a na à bio le Dónbeení von mia á hueekaa bìo yi à mi ðīn wán. Ká mi buan miten làa búń, á mi máa ví ho wōhú yi máa mi hūú. ¹¹ Lé búń ñ na ká a Yeesu Krista, wa Núhúso na lé wa kànflò béēni na wi fēēē ðíró á mi níni á à keń yi binbirí.

¹² Lé búń bio yi á ī pá wé è leéka mia fēēē lè mu biowa mu bìo, hàrí bìo á ī zū le mu biowa mu á mi zū vó, á mi mún dó mi sia làa sòobéé ho tūiá poni bíoni na kàrána làa mia yi. ¹³ Í wee leéka le ká ī yio wi lua, á mu se à ī wé bīnī leéka mia lè mu biowa mu à mi hácírí keń mu wán. ¹⁴ Mu bon, ī zū le hen làa cīnú ká ī hí làa bìo wa Núhúso Yeesu Krista zéēnianāa mu làa mi. ¹⁵ Èē ká ī màhá à bánbá, bèra a na à ī hūmú mónðén, à mi pá wé leéka mu biowa mu bio fēēē.

O Yeesu Krista cùkú beēni na wa mōn bìo

¹⁶ Mu bon, bio wa Núhúso Yeesu *Krista buara lè mí pànká, á wa yí bía bìo làa mia lè ba nùpua hácín-bíoní, bùéé. Warén wa bæere mōn wo lè mí cùkú beēni. ¹⁷ Mu bon, o Yeesu Krista yú a Maá Dónbeení cùkú beēni. O cùkú beēni ðānsō Dónbeení bía làa wo ká síi: «Yia kà lé ī Za na á ī bō ī tàká wán, o bio sí mii làa sòobéé».* ¹⁸ Warén wa bæere já mu tāmū mu sā ho wáayi ká wa là a Yeesu mu páanía wi le búee na bìo sà le Dónbeení yi wán.† ¹⁹ Lé búń te bìo le Dónbeení jii-cúa fēerowà bíoní láayi wíokaa wirāa wa cōn, à mi cén we pa hā bio sese. Mu bon, hā jii-cúa mu ka lòn fīntání na dó hen na mu

* 1:17 Mi loń Matiyē vūahú 3.17 † 1:18 Mi loń Matiyē vūahú 17.1-5; Maaki vūahú 9.2-7; Luki vūahú 9.28-35

yuumu wi yi, á pan ò o Yeesu na ka lòn tá-tíà mànaayiire à zéení mítén mi sīa yi. ²⁰Mi yáá ko mi zūn le le Dónbeeni jì-cúa na wi le Dónbeeni bíoni vūahú yi á nùpue yí dà máa zéení bio yara wéréwéré miten. ²¹Mu bon, le Dónbeeni jì-cúa fεerowà jì-cúa na ba fεera á yí ló barén mí beere yi. Lé le Dónbeeni Hácírí dó hā bíoní mu ba jíní yi á ba bíá le yèni yi.

2

Ba ni-kàránlowà na bio yí bon bio

¹Bia le mí lé le Dónbeeni jì-cúa fεerowà à mu yí bon á hía wi o *Isirayεele nìpomu tǎhú. Làa bún síi á ba ni-kàránlowà na bio yí bon á mún ò keń mi tǎhú. Ba wé è kàrán ba nùpua làa bio yí bon á à yáaráa ba. Hàrí o Núhúso na séra ba bè-kora díá á kǎnía ba á ba à pí ì díá. Lé bún te bio á ba à dindìn ò yáa. ²Nùpua cèrεe á à tà ba bio á wé è wé mu koomu lè mí síwà na ba wee wé. Lé barén bio yi á ba nùpua wé è yáaráa le Dónbeeni tǔiá poni wōhú yèni. ³Le wárí càrò làa poníi bio yi á ba ni-kàránlowà mu wé è khà mia lè hā bín-sīa. Èε ká ba júná símíló bio màhà wókaa vó díá míana, le Dónbeeni á à yáa ba máa khí.

⁴Hàrí ho wáayi tonkarowà na yánkaa wó mu bè-kora á le Dónbeeni yáá pá yí díá coon, ká le màhà dó ba le lònbee lahó yi, á can ba lè hā zúkàrǎwà le tǐbí-cūaa yi pannáa le cítíi filó wizonle. ⁵Hàrí ho hàáni nùpua na yí bò bio le Dónbeeni bíá yi á le yí díá coon, le dúee be-beeni bó ba júhú. Yia le kǎnía lé o nìi na ba le Nowee, wón na fù wee bío lè ba nùpua le ba wé wé bio téréna, lé wón lè ba nùpua nùwā hẹjun á le Dónbeeni kǎnía. ⁶Ho *Sodoomu lè ho *Komɔore lórása á le Dónbeeni múp sínía júná, á hā lórá mu lè mí nùpua cǎ búkúbúkúbúkú. Lé ká síi á le wóráa, à zéení le bìá yí máa bè bio le wee bío yi á le mún khíi síini júná làa bún bio. ⁷Èε ká a nìi na ba le Looote, yia téréna, wón á le kǎnía. O nìi mu pǎahú nùpua bè-wénia na fù yí se á véenia o yi. ⁸Mu bon, o nì-térénnii mu yi fù wee vá làa sòobée, lé bio ó o fù wi làa ba, á wee mi bio ba wee wé, á wee jí bio ba wee bío na yí se làa wizooni búenbúen. ⁹Lé làa bún ó o Núhúso wee kǎnínáa bíá can tina a yi le lònbee yi, ká a bèn wee

bua bia wee wé mu bè-kora, á pannáa le cítíi fǐ nònzoñ á à beeráa bán lò. ¹⁰Bia ó o Núhúso mànjáa á à beé lò lé bia wee zuañ le Dónbeeni júhúsomu yi á ba wee wé mí sīa bio na yí se.

¹¹Ba ni-kàránlowà mu láa mítén yi làa sòobée, ba wee yòoní mítén, á yí máa kǎnbi ho wáayi bùaa na cùkú wi. Ba yáá wee là ba. ¹²Hàrí ho wáayi tonkarowà na pànkáwá yáá wi po barén pá yí máa bío bín-kora léé ho wáayi bùaa mu yi o Núhúso yahó. ¹³Ba nùpua mu ka lòn najuwà á hácíira mía, na bio sǎ ho wii búeró yi. Ba wee là bio ba yi zū, á ba bèn ò búe ba làa bio ba wee búeráa ba najuwà bio síi. ¹⁴Lé hón yéréké so ò sá ba yi hā wén-kora na ba wee wé bio yi. Bio ba wee wé mí sīa yi lé hā nìyi-wára na ba wee wé, hàrí le wisoni yi yáa. Hen ká ba páania wee dí làa mia, à mi yèni wé yáa, à hā nìyio dí mia, lé bio ba wa mí wára mu. ¹⁵Ho há-fénló á ba dó mí sīa yi làa sòobée. Ba yí máa sa bè-kora wéró tá, á bíá pànkáwá mia lé bán ba wee khà dé miten yi. Ba yio yí máa sì làa bio hùúu, á hā dánkáa bèn wi ba wán. ¹⁶Ba vúnun díá ho wōhú á ba bò a nìi na ba le Bozoore za *Balaamu wára yi, wón na ba yà jii lè le wárí le o wé mu bè-kora, ó o mún tà fò le. ¹⁷Èε ká a wékheró mu màhà bio mà non wo yi. O sùnpèni na yí máa bío, á bíá làa wo lòn nùpue, á hòráa o jì-cúa fεero Balaamu mu o saá-wára na ó o lá le mí ì wé yi.

¹⁸Ba ni-kàránlowà mu ka lòn jun-dáa na á jumu mía yi, á mún ka lòn viohó na wee kán lè mí pànká ká ho máa tè. Le Dónbeeni á à kúee ba le tǐbí-cūaa lahó yi. ¹⁹Hā bín-hebúaa na júná mia lè hā nìyi-wára na ba wee wé lé bún ba wee hée khà lè ba nùpua na còonía díá bio na lá vúnun wee wé, à bán mún bíní wé wé lè barén bio síi. ²⁰Ba wee bío na ba yi le ká ba tà á ba à keń miten, à barén mí beere jwñ lé ba wobáani ba sīa bio na wee yáa ba nii yi. Mu bon, bio léee bio hía yú pànká nùpue wán, à bāso wee wé mu bio mu wobá-nii. ²¹Ba búu zū a Yeesu Krista, yia lé wa Núhúso á lé wa kǎnfo, lé bún bio yi á bán wáa díá ho dímíjǎ bio na wee víini ba nùpua. Èε ká ba màhà bínía díá mítén á ho dímíjǎ bio mu yú pànká ba wán, à ba bio wioka yáa à poñ bio mu fù karáa. ²²Mu bon,

ba yàá lá yí zúna bio le Dónbeeni le ba bua lè míten súaani bio ba zū mu à ba yí máa bè le Dónbeeni mu lándáwá na kàrána làa ba yi.
²² Mu bè-zúfmini bíoní na kà lé hja bio sá ba yi: Bio ó o buenza lá támaa lé bún ó o bínía vaá wee dí, ó o ònbn̄ieeni na ba lá seera á bínía wee zo ho fāncínló yi.

3

O Nuhúso bīnī buenlò bio

¹ Minén na á ī wa làa sòobéε, bìo kà wáa lé mu cúa-jun ní ká ī wee túa mia. Hā vōnna mu mí bìo jun yí á ī wee leéka mia, á wee dé pánká hā hácín-tentewà na wi mia yi. ² Mí le mí hácírí keńí le *Dónbeeni jicúa fεerowà jicúa na ba fεra mà wán. Mí mún bīnī leéka a Yeesu tonkarowà bio ña ba kàrána làa mia bio, bún na lé wa Nuhúso lè wa kànflò bìo na ó o bò henía. ³ Bìo mi ko mi zún ho yahó lé bio kà: Ho pāhú vaa véení ká ba nùpua búí á à híní wé è wé bìo ba sia vá yi na yí se. 'Ba wé è yáa mí jīnī yí á à na mia, 'á wé è bío bio kà: «Bio ó o Yeesu wáa dó mí jīi le mí í buen, ó o wen? Wàn òaawa húmú jīi wán, á mu bìo búenbúen pá ðín làa bìo mu lá karáa hārí ho ðmíjná jūhú búεeni.» ⁵ 'Ba wé è bío bún lé bio ba wee wé le cānī à keńí lè ba yí zū bio wó khíina, le le Dónbeeni yánkaa léra ho wáayi lè ho tá, ká mu jummu fù wi hā lùu búenbúen yi, á le bía á ho tá ló mu jummu yi. ⁶ Lé mu jummu á le Dónbeeni mún pá bīnía véení lè ho ðmíjná bio mu na le fù léra. ⁷ Làa bún síi, á le Dónbeeni mún bía le ho wáayi lè ho tá na ho zuia à keńí bín à pa bio le khíi cítí ba nùpua yi, á à sínī bia pá le Dónbeeni júná. Mu zoń ká ho wáayi lè ho tá á à cì búkúbúkúbúkú.

⁸ Minén na á ī wa làa sòobéε, bìo dà-kéni na mi yàá yí ko à mi nōnsā yí lé bio kà: O Nuhúso cōn á le wizonle dà-kéni ka lòn lúlúio khíá-pírú, á hā lúlúio khíá-pírú ka lòn wizonle dà-kéni. ⁹ 'Ba nùpua búí wee leéka le o Nuhúso wee mía á à wéráa bìo ó o dó mí jīi le mí í wé. Èε ká òueé. O hā mí síi mi bìo yi, á yí wi à hārí n̄i-kéni v̄í, ká mi búenbúen yèrémá mi yilera lè mi wárá.

¹⁰ Èε ká a Nuhúso bīnī buenlò wizonle dén pá khíi cí ba nùpua wán là a kōnlo bìo síi. Mu zoń ká ho wáayi biowa á à yáa, ho juuvíló sá á à jí pōnpōn. Ho tá làa bio wi

ho yi búenbúen á à v̄í. ¹¹ Bìo á bún biowa so búenbúen khíi wé, á mi cén zún bìo mi í bua lè miten. Mí bua miten làa bio sí le Dónbeeni yi, à ca tīn le yi. ¹² Mí lōnó le wizonle na le Dónbeeni í wé ó o *Krista á à bīnī í buen yi, à bua miten sese bèra a na à le wizonle mu dā fūafūa. Mu zoń le Dónbeeni á à búe ho wáayi jūhú lè ho dōhú. Á mu biowa na wi ho yi búenbúen á à juu. ¹³ Le Dónbeeni dó mí jīi le mí í wé ho tá lè ho wáayi bè-fia, á bio téréna wé è wé yi. Bún lé bio wa wee lōnó.

Mi ko mi zún miten buaró

¹⁴ Áwa, minén na á ī wa làa sòobéε, á bìo mi wee lōnó le wizonle mu, á mi bánbá téréni miten, à wékehe bio yí mí léé mia, à mí keńí ho hээрà yi. ¹⁵ Mí zún le bio ó o Nuhúso jánáa mí yi ò o máa buen jūhú léε bèra a na à ba nùpua fen, làa bìo á wàn za Poole na wa wa làa sòobéε túararáa mu ñon mia. O túara mu á héhaa lè mu bè-zúfmini na le Dónbeeni ñon wo yi. ¹⁶ Lé bún ó o Poole wee túa mí vōnna búenbúen yi ká a wee bío mu bìo. Hā bíoní búí wi hā vōnna mu yi á jíló do. Lé bún te bìo ba nùpua búí na yí zū mu bio yara, na siadéro le Dónbeeni yi yí fárá yí tīna, á wee yèrémá hā bíoní mu kúará. 'Ba wee yèrémá hā kúará làa bio ba wee yèrémánáa le Dónbeeni bíoní vūahú bíoní búí bàn kúará. Lé ká síi ba wee wé à yáaráa míten.

¹⁷ Èε ká minén na á ī wa làa sòobéε, ī ña mi zeń wán vó. Mí yí día le bìa yí téréna à vīnī mia, mí fárá tīn mí siadéro le Dónbeeni yi. ¹⁸ Mí wa wé à wa wíoka keńí wa Nuhúso Yeesu *Krista na lé wa kànflò sāamu yi, à wa zúnló làa wo à wíoka wé dé wán. Le ho cùkú à bio sí a yi hā làa na ká wán lè hā lúlúio na jīi mía yi. *Amiina!

Ho nín-yání vūahú na ó o Zān túara

Vūahú túaró jùhú

O Zān, yia lé o Yeosu nì-kenínia nì-kéní, lé wón túara ho vūahú na kà. O túara ho à jìnáa 6a kèrètíewa zeñ wán 6a nì-khàwa bio yi. O bíá mí vūahú mu yi le o Yeosu lé le Dónbeeni Za bio bon á 6ueé wó a nùpue binbirì. O mún zéenia le 6a kèrètíewa lé le Dónbeeni zàwa, á 6a ko 6a wé 6ua miten làa bia wi mu khoomu yi bio, à mún wañ mìn. Lé bio le Dónbeeni lé le waminì 6anso, á mún ka wéréwéré lòn khoomu.

Le Dónbeeni bíonì wee na le mukāni binbirì

¹Bio á ì wee túa á à na mia lé bio bio ciran yia lé le Bíonì na wee na le mukāni binbirì. Mu jùhú búeení ká bio búí òn yí léra ká arén wi fée. Ká bio ká wán wa já a tāmú, á mōn wo, á fá wa yio wo yi, á 6uan wo yi. ²Yia wee na le mukāni binbirì á zéenia miten làa wen. Wa mōn wo á wee mì ho túiá o jii. Wa wee bue le orén na wee na le mukāni binbirì á wi fée. O páania wi là a Maá Dónbeeni. Ká hā làa na ká wán á le Dónbeeni wó á wa mōn wo. ³Mu bon. Bio wa mōn làa bio wa já lé bún wa wee bue bio á mún ñ na mia, bèra a na à minén làa wen mún páani. Warén páania là a Maá Dónbeeni lé mí Za Yeosu *Krista. ⁴Ì wee túa mu á à na mia bèra a na à wa sí-wee jii à sí bio wa páania bio yi.

Mí 6ua miten làa bia wi mu khoomu yi bio sí

⁵Dio ká lé le bíonì na wa já o Yeosu *Krista cōn, dio wa à bue á a na mia: Le Dónbeeni ka wéréwéré lòn khoomu. Hāri bio búí yúifí lòn tífirí á mia le yi. ⁶Ká wa le wa páania làa de à wa pá wee 6ua waten làa bia wi le tífirí yi bio sí, se wa lé 6a sabín-fūaalowa, á yí máa bè le Dónbeeni túiá yi. ⁷Èe ká wa wee 6ua waten làa bia wi mu khoomu yi bio, làa bio le Dónbeeni mí beere karáa wéréwéré lòn khoomu, se wa wāa páania, á le Dónbeeni Za Yeosu cāni á wé è ceé wen wa bè-kora búenbúen yi. ⁸Ká wa le wa yí máa wé bè-kora, se wa wee víini waten, á yí tà le Dónbeeni túiá poni bio. ⁹Èe ká wa wee tà bío wéréwéré le wa wó khon, á

le Dónbeeni na térénna á yí máa yèrémá mí jii, dén á à sén wa bè-kora á à díá, á à ceé wen bio wa wó khon yi búenbúen. ¹⁰Ká wa le wa yínón bè-kora wérowà, se wa wee lá le Dónbeeni lòn sabín-fūaalo, se wa yí tà bio le bíá yi.

2

Wa séenilo lé o Yeosu Krista

¹Ì zàwa, ì túara bio kà, bèra a na à mi yí wé mu bè-kora. Ká a búí pá khíí vā vā wó bè-kohó, á wa séenilo wi o Maá Dónbeeni nisání. Wón lé o Yeosu Krista, wón na térénna. ²Mu bon, o Yeosu *Krista wó wa bè-kora séndíaró muini ye. O yí wó mu warén wa dòn bio yi. O mún wó mu ho díimjása búenbúen bè-kora bio yi.

³Hen ká wa wee bè bio le Dónbeeni bò henía yi, se wa wāa zū le wa zū le Dónbeeni binbirì. ⁴Ká a búí le mí zū le, ò o yí máa bè bio á le bò henía yi, se wón léee sabín-fūaalo á yí tà le Dónbeeni túiá poni bio. ⁵Ká yia mahá wee bè le bíoní yi, wón wee zéeni le mí wa le Dónbeeni bio bon. Lé ká síí á wa à zúnnáa le wa páania làa de. ⁶Yia le minén lè le Dónbeeni páania, á 6anso 6en mún ko ò o 6ua miten làa bio ó o Yeosu 6uannáa miten bio síí.

Mu bè-finle na le Dónbeeni bò henía

⁷Minén na á ì wa làa sòobée, bio ká yínón bè-finle na le Dónbeeni bò henía á ì wee túa á à na mia, 6ueé. Mu léee bè-kínle na mi já pāahú na 6a 6ueé buera le Dónbeeni bín-tente nōn mia yi. Bún bè-kínle so lé le bíonì na mi já mu pāahú. ⁸Èe ká mu mún léee bè-finle á ì wee túa á à na mia. Mu bè-finle mu bio bon binbirì. Mu wee mi a Yeosu *Krista lè minén mí beere yi. Lé bio á bio yúifí lòn tífirí búakáa wee víí, á le Dónbeeni túiá poni na ka lòn khoomu á 6a nùpua dēenia wee mí. ⁹Yia le mí wi bún khoomu so yí ò o jina mìn za táa mìn hínló kèrètíe, se 6anso pá wi le tífirí yi. ¹⁰Yia wa mìn zàwa lè mìn hínni kèrètíewa, wón wi mu khoomu yi. Wón 6anso á bio na dà wee víini mia yi. ¹¹Ká yia jina mìn za táa mìn hínló kèrètíe, wón wi le tífirí yi. O wee varáka le yi, ó o yí zū hen na ó o wee va. Lé bio le tífirí wó a là a muui. ¹²Ì zàwa, ì túara mia lé bio mi bè-kora séra díá o Yeosu Krista pánká yi.

¹³Minén nì-kíá, ĩ túara mia lé bìo á yia wi bín ká bìo búí òn yí léra á mi zū.

Minén yàrówá, ĩ túara mia lé bìo ó o Satāni fūuhú á mi fá.

¹⁴Ī zàwa, ĩ túara mia lé bìo ó o Maá Dónbeenì á mi zū.

Minén nì-kíá, ĩ túara mia lé bìo á yia wi bín ká mu bìo búí òn yí léra á mi zū.

Minén yàrówá, ĩ túara mia lé bìo mi siádéró o Yeesu yí pànká wi, á pan le Dónbeenì bíonì bìo, ó o *Satāni fūuhú á mi fá.

¹⁵Àwa, lé mi búenbúen á ĩ wee bío bìo ká á à na yi: Mi yí wañ mu biowa na bìo sà ho dímíjǎ yi. Ká a búí wa ho dímíjǎ bìo, se ònso yí wa a Maá. ¹⁶Lé bìo le sīi na wé vá mu bìo na yí se yi, làa bìo hā yìo wé lé bǎn yíró poni, lè ho nǎfòró yíró na wee wé ò o nùpue yòoní mítén, búenbúen yí ló a Maá yi, mu bìo sà ho dímíjǎ yi. ¹⁷À hón dímíjǎ so lè ho biowa na yí se na ba nùpua sīa wee vá yi á ònò wee khií. Ká yia wee wé bìo le Dónbeenì sīi vá yi, wón á à keñ bín féeε.

O Krista zúkúsa á wi

¹⁸Ī zàwa, hen làa cínú ká hón dímíjǎ so á à vé. Mi jǎ le o *Krista zúkúso á à zéení mítén. Èε ká hā làa na ká wán yàá, ó o Krista zúkúsa á wi. Lé búenbúen á wa zúnáa le hen làa cínú ká hón dímíjǎ so á à vé. ¹⁹O Krista zúkúsa mu lá wi wa tíahú ká ba bèntín lá yí tà a bìo, lé búenbúen ba lóráa wa tíahú. Mu bon, ká ba bèntín lá tà a bìo, se ba yí ló wa tíahú á yí wà. Èε ká bìo ba ló wa tíahú wà, búenbúen wee zéení le ba bèntín lá yí tà a Krista bìo. ²⁰Èε ká minén bán ó o Yeesu Krista wó á mi yú le Dónbeenì Hácírí, á mi búenbúen mún zū ho tǔiá poni bìo. ²¹Ī wee túa mia yínoñ bìo mi yí zū ho tǔiá poni, bùeé. Ho tǔiá poni á mi zū, á zū le ho tǔiá poni á sabéré mia yi.

²²Àwa, á yia wáa lé o sabín-fùaaló lé o yén? Mu so yínoñ yia le o Yeesu yínoñ *Yia le Dónbeenì mon léra le? Mu bon, yia wee bío búenbúen wón lé yia lé o Krista zúkúso. Wón pá a Maá Dónbeenì lè mí Za Yeesu bìo. ²³Nùpue léé nùpue na pá le Dónbeenì Za Yeesu bìo, se ònso yí pánia là a Maá Dónbeenì. Nùpue léé nùpue na tà le Dónbeenì Za Yeesu bìo, se ònso pánia

là a Maá Dónbeenì. ²⁴Lé búenbúen á bìo mi jǎ pǎahú na ba bùeé buera le Dónbeenì bín-tente ònso mia yi á mi pan bìo lè mi sòobéε. Ká mi pan bìo mi jǎ bìo pǎahú na ba bùeé buera le Dónbeenì bín-tente ònso mia yi, á minén mún òn pánia lè le Dónbeenì Za Yeesu là a Maá Dónbeenì. ²⁵Ká wa pánia ká síi, á wa à yí le mukāni binbirì na máa vé, ònso ó o Yeesu dó mí jii le mí òn na wen.

²⁶Bìo ònso á ĩ túararāa búenbúen biowa so ònso mia, lé ba nùpua na wi ba wé khií mia yínoñ bìo yi. ²⁷Èε ká minén bán ó o Yeesu wó á mi yú le Dónbeenì Hácírí á le wi làa mia. Á mi màkóo yáa wáa bínia mia nì-kàránlo veere yi. Mu bon, le Dónbeenì Hácírí wé è kàrán mia lè mu búenbúen. Bìo le Hácírí mu wé è kàrán làa mia lé ho tǔiá poni, le yí máa fí sabéré. Á mi cén pánia là a Yeesu Krista làa bìo le Hácírí mu kàránnaa mu làa mia.

Yia pánia là a Yeesu yí ko ò o wé bè-kora

²⁸Àwa, ĩ zàwa, mi cén pánia là a Yeesu Krista bèra a na ká a khií lua, à wa sí a yahó ká wa yiwa yí máa dè, à nìyio yí dí wen.

²⁹Mi zū le o Yeesu *Krista á téréna. Búenbúen bìo yi á mi mún zún le nùpue léé nùpue na wee wé bìo téréna le Dónbeenì yahó, se wón ònso mún lé le Dónbeenì Za.

3

¹Èee! Mi loñ bìo ó o Maá Dónbeenì warāa wen! O Maá Dónbeenì wa wen làa sòobéε, ó o wee ve wen le mí zàwa, á wa bèn lé le zàwa bìo bon. Èε ká ho dímíjǎna bán yí zū le wa lé le Dónbeenì zàwa lé bìo á ba yí zū le. ²Àwa, minén na á ĩ wa làa sòobéε, wa wáa lé le Dónbeenì zàwa wó. Ká bìo wa khií keñnaa búenbúen á le Dónbeenì ònso yí zéenia làa wen. Bìo á wa zū lé bìo ká: Hen ká a Yeesu *Krista khií lua, á wa à mi a làa bìo ó o karāa, á warén mún òn yèremá à keñ là a bìo. ³Bia búenbúen na dó mí sīa wee ònso búenbúen ko ba wé ceé mítén làa bìo ó orén mí bæere wee cerāa bìo síi.

⁴Nùpue léé nùpue na wee wé mu bè-kora, se ònso pá le Dónbeenì làndá. Mu bè-kora wérolé le Dónbeenì làndá píló. ⁵À mi ònso zū le o Yeesu Krista buera à sén ba nùpua bè-kora día. Á mi mún zū le o yí máa wé bè-kohó hùúu. ⁶Lé búenbúen á yia pánia làa wó á mún yí ko ò o wé bè-kora. Á yia wee wé mu bè-kora wón yí mon wo á mún yí zū a.

⁷ Ī zàwa, mi yí díá miten le nùpue khà vīnī. O nùpue na wee wé mu bìo na téréna le Dónbeeni yahó, wón téréna làa bìo o Yeesu Krista térénnaná. ⁸ Ká yia wee wé mu bè-kora, wón bìo sà a *Satāni yi. Lé bìo ó o Satāni wee wé mu bè-kora hàri ho dímjná nùhú búeení. Lé bún non le Dónbeeni Za Yeesu Krista buara bèra a na ò o buee yáa o Satāni bè-wénia. ⁹ Yia wó le Dónbeeni za wón bànso yí ko ò o wé bè-kora. Mu bon, le mukāni binbirì na wee lé le Dónbeeni cōn á wi bànso yi. O yí dà máa wé è wé bè-kora, lé bìo ó o lé le Dónbeeni za. ¹⁰ Lé kà síi á le Dónbeeni zàwa lè le Satāni zàwa wee hueekarāa mín yi: Yia yí máa wé bìo téréna le Dónbeeni yahó á yí wa mín za tàa mín hínló kèrètíe, wón bìo yí sà le Dónbeeni yi.

Bìo bíá ba kèrètíewa mín yi waminì dání yi

¹¹ Dìo kà lé le bíonì na mi jná pàahú na ba buée buera le Dónbeeni bín-tenpe non mia yi: Mi wa wañ mín. ¹² Minén tíahú ò o búii yí bè bìo ó o *Kapee wó òan síi yi, wón bìo sà a Satāni yi, á non ó o bórāa mín fēe. Á léee webio non ó o bórāa wo? Lé bìo ó orén lé o nì-sūmúí à bàn fēe wó bìo téréna le Dónbeeni yahó.

¹³ Wān zàwa lè wān hínni, lé bún non ká ho dímjnása jina mia, à mi yí le mu wé mia coon. ¹⁴ Warén zū le wa bìo wáa yí sà mu húmú yi, le wa yú le mukāni binbirì. Wa zū mu lé bìo wa wa wān zàwa lè wān hínni kèrètíewa. Yia yí wa mín za tàa mín hínló, wón bìo sà mu húmú yi. ¹⁵ Mu bon. Yia jina mín za tàa mín hínló kèrètíe wón ka lòn nì-búe. Á mi zū le o nì-búe nì-kéní kà á máa yí le mukāni binbirì na máa vé.

¹⁶ Bìo kà lé bìo wa zūnáa le waminì: O Yeesu *Krista wa wen, á dó mí mukāni non wa bìo yi. Lé làa bún síi á warén mún ko wa dérāa wa mukāni na wān zàwa lè wān hínni kèrètíewa bìo yi. ¹⁷ Hen ká a búii á bìo wi cōn síi, à bàn za tàa bàn hínló kèrètíe búii bèn khon, ó o yí zūna a makári, á yí seenía wo, se bìo le Dónbeeni le o wañ lè ba nùpua ó o so wa làa ba le? ¹⁸ Ī zàwa, mi yí lè wa wān mín lè hā bíonì na wa wee bío na mín yi mí dòn. Mi lè wa waminì à wé mi wa wárá yi. Bún lé bìo á à zéení le wa wa mín binbirì.

¹⁹ Lé kà síi wa à zūnnáa le wa bìo sà ho tūiá poni yi. Á wa sía á à kēn ho héerá yi le Dónbeeni yahó. ²⁰ Hàri ká wa sía le wa wó khon kaka, á le Dónbeeni dén pá dà po wa sía. Le zū mu bìo búenbúen.

²¹ Minén na á ĩ wa làa sòobée, hen ká wa sía yí le wa wó khon, se wa poní séra kúaará le Dónbeeni yahó. ²² Bún ká wa fiara bìo léee bìo le cōn á le è na mu búenbúen wen, lé bìo wa bò le bíonì yí, á wee wé bìo sí le yi. ²³ Bìo kà lé bìo á le bò henía: Le wa dé wa sía mí Za Yeesu *Krista yi, à mún wañ mín làa bìo ó orén mí beere bórāa mu henía. ²⁴ Yia bò le Dónbeeni bíonì yi wón páanía làa de, á le mún páanía lè bànso. Le Dónbeeni non mí Hácírí wen. Lé bún non á wa zūnáa le le páanía làa wen.

4

Yia le Dónbeeni Hácírí wi yi á wee zūn kaka

¹ Minén na á ĩ wa làa sòobée, mi pa miten bìo. Bia búenbúen na le le Dónbeeni Hácírí wi làa mí á mí wé yí dēenì dé mi sía yi. O búii le mí wee bío lè le Dónbeeni Hácírí pánká, à mi cūii bànso bíonì à khénnáa o kúará lon le mu so bon le. Lé bìo á bia le mí lé le Dónbeeni jii-cúa fēerowá à mu yí bon á wi ho dímjná làa búenbúen yi. ² Mí dà a zūn bia le le Dónbeeni Hácírí wi làa mí làa bò kà: Yia bíá wéréwéré le o Yeesu *Krista buée wó a nùpue bìo bon, se wón le Dónbeeni Hácírí wiráa. ³ Ká yia yí tà le mí ì bío wéréwéré le o Yeesu Krista buée wó a nùpue, se Dónbeeni Hácírí mía làa wón bànso. Lé o Krista zúkúso hácírí wi làa wo, dío búenlò bìo á mi jná. Awa, á lé dén hácírí so wáa wi ho dímjná yi hā làa na kà wán. ⁴ Èe ká minén na lé ĩ zàwa, minén bìo sà le Dónbeeni yi á bán na le mí lé le *Dónbeeni jii-cúa fēerowá à mu yí bon á mi dàrna á fáara fūna. Mí dàrna ba lé bìo á le Hácírí na wi lè minén pánká wí po dío wi ho dímjná yi. ⁵ Ba jii-cúa fēerowá mu bìo sà ho dímjná yi, lé bún non ba wee bíorāa ho dímjnása bíonì, á bán mún wee jí ba cōn. ⁶ Ká warén bèn bìo sà le Dónbeeni yi, á bia zū le wee jí wa cōn. Ká yia bìo yí sà le Dónbeeni yi wón yí máa jí wa cōn. Lé làa bún á wa dà a hueekarāa yia le Dónbeeni Hácírí na lé ho tūiá poni wi yi á à lén mín yi làa yia ó o Satāni na lé o sabín-fūaalo hácírí wi yi.

Le waminì ló le Dónbeeni yi

⁷ Minén na á ĩ wa làa sòobéé, mi le wa wań mín, lé bio le waminì ló le Dónbeeni yi. Ká mi wa mín se mu wee zéeni le mi lé le Dónbeeni zàwa, á zū le Dónbeeni. ⁸ Bia yí wa mìn, bán yí zū le Dónbeeni, lé bio le Dónbeeni lé le waminì òanso. ⁹ Bio kà lé bio le Dónbeeni zéenia le mí wa làa wen: Le tonkaa mí Za kéní ó o òuara ho òmíjńá yi, à wa òań yí le mukāni binbirì o pānká yi. ¹⁰ Bio kà lé bio wee na à wa zūńńáa le waminì bio: Mu yínòń bio warén wa lè le Dónbeeni. Ká lé bio lerén wa làa wen, á tonkaa mí Za ó o bueé wó wa bè-kora sèndíarò muini yia. ¹¹ Minén na ĩ wa làa sòobéé, á bio á le Dónbeeni wara wen lè mí sòobéé kà síí, á warén mún ko à wa wań mín. ¹² Nùpue na òmń mōn le Dónbeeni wón mía. Èé ká wa wa mín, á le è keń làa wen, á bio le Dónbeeni wa lè òa nùpua á à mi wéréwéré wa tíahú.

¹³ Bio ònōn wa zū le warén páania làa de á lerén mún páania làa wen, lé bio le ònōn mí Hácírí wen. ¹⁴ O Maá Dónbeeni tonkaa mí Za ò o buee kāńi ho òmíjńáa. Warén mōn mu á lé mu scérāsa. ¹⁵ Nùpue na bía wéréwéré le o Yeesu lé le Dónbeeni Za, wón òanso le Dónbeeni páanianáa, ó o mún páania lè le Dónbeeni. ¹⁶ Warén bán zū bio le Dónbeeni wa làa wen, á mún dó wa sía mu yi. Le Dónbeeni lé le waminì òanso. O nùpue na wa le Dónbeeni á wa òa nùpua, wón páania lè le Dónbeeni, á le Dónbeeni mún páania làa wo. ¹⁷ Bio ònōn wa poní á à sènnáa le cítíí fí ònōnōn lé bio wa zū le bio le Dónbeeni wa làa wen á wee mi wéréwéré wa tíahú. Wa poní á à sèn le Dónbeeni yahó lé bio wa páania làa de ho òmíjńá yi làa bio ó o Yeesu *Krista páanianáa làa de ho yi. ¹⁸ Yia zū le le Dónbeeni wa mí, wón á zāńí mía yi. Mu bon, yia zū le le Dónbeeni wa mí binbirì, wón á zāńí yí òa máa keń yi húuú. O nùpue na zāna lé yia wee leéka le le Dónbeeni á à síńí mí púhú. Lé búń ònōn á yia le zāńí wí yí yí máa mi bio le Dónbeeni wa làa wo wéréwéré.

¹⁹ Warén wa mún lé bio le Dónbeeni nín-yání wara wen. ²⁰ O búí lá le minén wa le Dónbeeni ò o jina mún za tàá mún híńlò kèrètíé, se òanso lé o sabín-fúaaalo. Mu bon, òan za tàá òan híńlò na ó o wee mi ó o yí wa, ó o òèn ò wé kaka à wańńáa le Dónbeeni, òio ó o yí máa mi? ²¹ Le Dónbeeni mún òo mu henía le yia wa minén Dónbeeni, á òanso mún ko ò o wań mún za tàá mún híńlò

kèrètíé.

5

Le Dónbeeni zàwa yú le sée ho òmíjńá wán

¹ Nùpue léee nùpue na tà le o Yeesu lé *Yia le Dónbeeni mōn lera bio bon, se wón òanso á le Dónbeeni wó lè mí za. Á nùpue léee nùpue na wa yia lé o maá, ó o mún ò wań o maá mu zàwa. ² Ká warén wa beere wa le Dónbeeni á wee bè bio le òo henía yi, lé búń wa à zūńńáa le wa wa le Dónbeeni zàwa. ³ Mu bon, ká wa wa le Dónbeeni, á wa wé è bè bio le òo henía yi. Á bio le Dónbeeni òo henía á máa wé sèró na jà wen, ⁴ lé bio á bía lé le Dónbeeni zàwa búenbúen á yú le sée ho òmíjńá wán. Á bio ònōn wa yúraa le sée ho òmíjńá wán lé wa siadéro o Yeesu yi bio yi. ⁵ Yia yú le sée ho òmíjńá wán léee wée? Mu lé yia tà le o Yeesu *Krista lé le Dónbeeni Za bio bon.

Ho túiá na mà o Yeesu Krista òání yi

⁶ O Yeesu *Krista mu lé yia bueé káa ho *bátéemù jumu yi, á kúaará mí cāni húrunnāa. O yí káa ho bátéemù jumu yi mí ònōn, o káa ho bátéemù jumu yi ó o mún kúaará mí cāni húrunnāa. Á yia wee mi mu túiá lé le Dónbeeni Hácírí, lé bio le Hácírí mu lé ho túiá òni òanso. ⁷ Bio wee zéeni le mu bon léee biowa bio tīn: ⁸ Le Dónbeeni Hácírí, lè mu jumu, lè le cāni. Á mu mí bio tīn wee zéeni mu bio òa-kéní mu. ⁹ Hen ká wa wee tà ho túiá na òa nùpua wee mi yi, á le Dónbeeni túiá na le wee mi òo òa nùpua túiá, hón wa mún ko wa tà yi. Ho túiá na le wee mi lé hía bio ciran le Za. ¹⁰ Yia tà le o Yeesu lé le Dónbeeni Za, wón láa ho túiá mu yi. Yia yí tà ho túiá mu bio, wón wee wé le Dónbeeni làa sabín-fúaaalo. Lé bio ó o yí tà le ho túiá na le Dónbeeni wee mi mí Za òání yi á bon. ¹¹ Ho túiá mu lé hía kà: Le Dónbeeni ònōn le mukāni binbirì na máa vé wen. Lé le Za á le òin wán á ònōnāa le. ¹² Yia páania lè le Dónbeeni Za, se wón yú le mukāni binbirì na máa vé. Yia yí páania lè le Dónbeeni Za, se wón yí yú òen mukāni so.

Le mukāni binbirì na máa vé bio

¹³ Bio kà búenbúen Á ĩ túara ònōn minén na tà le Dónbeeni Za Yeesu yèni pānká bio, bèra a na à mi zūń le mi yú le mukāni binbirì na máa vé. ¹⁴ Bio ònōn wa poní sérarāa le Dónbeeni yahó lé bio kà: Hen ká wa fíora

le Dónbeenì yi bìo búí dǎní yi ká mu lé le sīi bìo, à le jí wa cǎn. ¹⁵ Á bìo wa zū le le wee jí wa cǎn, á wa mún zū le bìo wa fìora bìo yi á le wó wó.

¹⁶ Hēn ká a búí mōn mìn za tàá mìn hínló kèrètíe búí ò o wee wé mu bè-kohó na yí máa wé ò o hí mu húmú binbirì, á fànso ko ò o fio le Dónbeenì yi na a yi, á le è na le mukāni binbirì wo yi. Le bíoni mu bìo cìran bìa wee wé mu bè-kohó na yí máa wé à ba hí mu húmú binbirì. Èe ká mu bè-kohó búí wee wé ò o nùpue hí mu húmú binbirì. Yínóń búń á ī le mi fio bìo yi. ¹⁷ Wékheró léee wékheró búenbúen léee bè-kohó búń bon. Èe ká bè-kora búenbúen màhá yí máa wé ò o nùpue hí mu húmú binbirì.

¹⁸ Wa zū le yia wó le Dónbeenì za á máa wé è wé mu bè-kora, lée bìo le Dónbeenì Za Yeesu wee kǎní a mu wéró yi. Ó o *Satāni mún yí dà máa wé o làa dèe woon.

¹⁹ Warén bán zū le wa bìo sǎ le Dónbeenì yi. Ká ho dímíjásá na yí zū le Dónbeenì bán búenbúen ó o Satāni pànká wí wán. ²⁰ Wa mún zū le le Dónbeenì Za Yeesu lé yia gueé wó á wa zūnáa le Dónbeenì binbirì. Á wa páanía lè le Dónbeenì binbirì wa páaníló lè le Za Yeesu *Krista bìo yi. Lerén lé le Dónbeenì binbirì, á lerén mí dòn lé dìo mún wee na le mukāni binbirì na máa vé. ²¹ Ī zàwa, mi pa miten bìo à mi yí ùaaaní hǎ dofiina na yínóń le Dónbeenì binbirì.

HO jun ní vūahú na ó o
Zān
túara

Vūahú túaró júhú

O Zān, yia lé o Yeesu nì-kenínia nì-kéní, lé wón túara ho vūahú na kà. Ho vūahú mu yi, ó o von mítén làa nì-kínle. O túara ho non ba kèrètíewa kuure búí yi.

Ba kèrètíewa kuure mu ó o wee ve làa háa lé mí zàwa. O wókaa bíá ba nì-khàwa lè le waminì bio, á mún bíá le ba sòobá mítén á wè bè le Dónbeenì tùíá poni yi.

Vūahú nín-yání bíoní

¹⁻² Ìnén na lé o nì-kínle, lé mi wee túa ho vūahú na kà. Ì wee túa ho á à na a háa na le Dónbeenì léra yi, orén lè mí zàwa. Ì wa mi búenbúen làa sòobéé, lé bìo le Dónbeenì tùíá poni na le zééní làa wen á wa tà yi á ho wi wa yiwa yi féé. Mu yínóí ìnén ì dòn wa mia. Bia búenbúen na tà ho tùíá mu bìo á mún wa mia. ³ Le o Maá Dónbeenì lè mí Za Yeesu *Krista à wé mu sàamu lè le hii làa wen, à ba na ho héerà warén na tà ho tùíá poni bìo á wa mún yi.

Mí wa waí mín à pí ho kàránlò na yí bon bio

⁴ Û zàwa búí á ì jà bìo le ba tà bò le Dónbeenì tùíá poni yi làa bìo ó o Maá Dónbeenì heníanaa mu non wen, á ì sī bènín wan mu bìo yi làa sòobéé. ⁵ Háa mu, há làa na kà wán, á bìo á ì hení ì na fòn lé bìo kà: Mí wa waí mín. Le bíonì mu yínóí bín-finle na bò heníá á ì túara non mia, bùéé. Le bìo mà non wen ho pàahú na wa búakáa á jà le Dónbeenì bíonì yi. ⁶ Hen ká wa wee bè bìo le Dónbeenì bò heníá yi, lé bún á à zééní le wa wa le Dónbeenì. Bìo le Dónbeenì bò heníá pàahú na wa búakáa jà le Dónbeenì bíonì yi lé bìo kà: Mí waí mín.

⁷ Ì wee bío kà sí lé bìo ba nì-khàwa wáa bera fò há lùà búenbúen. Ba wee bío le bìo ó o Yeesu *Krista bùéé wó a núpue á yí bon. Ba lé ba nì-khàwa, ba lé o Krista zúkúsa. ⁸ Á mí cén pa mítén bio, à bìo mí wó búenbúen le Dónbeenì bìo yi á mí yí tètè yi, ká mí yí mu cùnù à ho jii sí.

⁹ Yia yí máa tà bè ho kàránlò na bìo ciran o Krista yi, ká a báará díá ho, se wón yí zū

le Dónbeenì. Ká yia wee tà bè ho yi, wón páanía là a Maá Dónbeenì lè mí Za. ¹⁰ Ká núpue búí na yí máa tà bè ho kàránlò na bìo ciran o Krista yi wé buara mi cón, á wi ò o kàrán mia, à mí yí tà le o làa mi wán. Mí yí hén mi yara sí bānso. ¹¹ Yia héra mí yahó sá a núpue mu sí, se bānso làa wo leéra há wén-kora na ó o wee wé yi.

Vūahú mōndén bíoní

¹² Bìo cèrèé á ì wi à ì bío làa mia, ká ì màhá yí wi à ì túa mu vūahú yi. Ì wi à ì buen mi cón ìten á wa bùéé páaní ì tà há láakáwá. Ká bún wó, á wa sí-wee jii màhá à sí.

¹³ Mún hínlò na le Dónbeenì mún léra, wón lè mí zàwa wee tēéní mia.

Ho tīn ní vūahú na ó o Zān túara

Vūahú túaró nùhú

O Zān, yia lé o Yeesu nì-kenínia nì-kéní, lé wón túara ho vūahú na kà. Ho vūahú mu yi, ó o von míten làa nì-kínle. O túara ho non ba kèrètíewa kuure ya-dí búí na ba le Kayuusi yi. O wíokaa o Kayuusi là a Demetiriyuusi yènnáa bio ba wó bio yi.

Ká a Dioterēfu wára hǎn ó o yí wa, ó o le ba kèrètíewa yi bè hǎ yi.

Le tēení

¹ Kayuusi, mu lé ìnén na lé o nì-kínle á wee túa ho vūahú na kà á a na foñ. Ī wa fo làa sòobé. ² Ûnén na á ĩ wa làa sòobé, ĩ wee fan á ù bìo búenbúen wé se. Bìo á ùnén lè le Dónbeenì buannáa mín sese, lé búnn bán síi á ù sǎnía lò mún wé hereráa. ³ Wàn zàwa kèrètíewa buéé bíá non mìi le le Dónbeenì tuiáa poni bìo á fo heníá, á fo mún wee bè ho yi. Bìo á ĩ ná mu, á ĩ síi wan làa sòobé. ⁴ Bìo á ĩ síi á à bīnì ì wa yi á à porí bìo á ĩ ná à ba le ĩ zàwa mu kèrètíemu dání yi bò le Dónbeenì tuiáa yi, búnn mía.

O Kayuusi bò le Dónbeenì yi sese

⁵ Ûnén na á ĩ wa làa sòobé, wàn zàwa kèrètíewa á fo wee bua sese, hàrì bìá lé ba nì-hǎnì á fo pá wee bua sese. Búnn lé bìo wee zéení le fo òntín bò le Dónbeenì yi. ⁶ Bìo fo wa làa ba á ba mà tuiáa non ba kèrètíewa kuure yi. Ká bán nùpua so síi fo wee séení ba varáa yi làa bìo le Dónbeenì le mu koráa, se mu se. ⁷ Mu bon, mu lé o *Krista tonló bìo yi á ba lóráa, à ba yí fó hàrì òe bìá yí zū le Dónbeenì cǎn. ⁸ Áwa, á mu sà warén yi à wa wé séení bán nùpua so síi. Ká wa wee séení ba, búnn ká wa mún páanía làa ba á wee zéení le Dónbeenì tuiáa poni bìo.

O Dioterēfu là a Demetiriyuusi bìo

⁹ Ī túara ho vǎn-za non mi kèrètíewa kuure yi. Èe ká a Dioterēfu na wa ò o wé dí mu bìo búenbúen yahó á yí máa càtí ĩ bíoní.

¹⁰ Ká ĩ buara, á hǎ wén-kora na ó o wó, lè hǎ sabíoní na ó o fūaana ĩ jii á ĩ buéé bío bìo làa mia. Bìo ó o bīnía wee wé yàá po búnn. O yí máa tà à wàn zàwa kèrètíewa làa o wán. Á

bìá mún tà le ba wé làa mí wán ó o hò. Á bìá ba wee làa wán ó o wee ja lén ba kèrètíewa kuure yi.

¹¹ Ûnén na á ĩ wa làa sòobé, fo wé mǎn ba nùpua na wee wé bìo yí se à ù yí bè ba wára yi. Èe ká fo wé mǎn ba nùpua na wee wé bìo se à ù bè bán wára yi. Yia wee wé bìo se wón bìo sà le Dónbeenì yi. Yia wee wé bìo yí se wón yí zū Dónbeenì.

¹² O Demetiriyuusi wón ba nùpua búenbúen bèn wee wíoka yèni. Bìo ó o wee bua míten héha lè le Dónbeenì tuiáa poni lé búnn wee zéení le o lé o nì-tente. Ìnén mún wee wíoka a yèni, á ù zū le bìo á ĩ wee mì búenbúen lé ho tuiáa.

Le mónǎn tēení

¹³ Bìo cèrèe á ĩ wi à ĩ bìo làa fo, ká ĩ màhá máa túa mu vūahú yi. ¹⁴ Ī wi à ĩ buen ù cǎn hen làa cǎnú, á wa buéé páaní ì tà hǎ láakáwá. ¹⁵ Le ho hēerà à kení làa fo. Mǎn bǎnlowà na làa wǎn páanía wi á wee tēení foñ. Mún tēení wàn bǎnlowà na làa fo páanía wi yi lè mí nì-kéní kéní.

Ho vūahú na ó o Zude túara

Vūahú túaró jùhú

O Zude lé yà túara ho vūahú na kà á nɔn le Dónbeeni nìpomu búenbúen yi. Ho vūahú mu bióní ló mín là a Piere jun ní vūahú na á wón túara. Hā vónna mu mí bio jun wee jì ba kèrètíewa zeñ wán le ba pa míten bio ba nì-kàránlowà na bio yí bon bio yi, bán na wee wé hā wárá na ba sīa wee vá na yí se.

O Zude mu bía le ba nì-kàránlowà mu wee wé mu bio na yí se làa sòobé. O bía le le Dónbeeni á à síní ba júná. O mún bía le ba kèrètíewa wíoka wé bánbá à wé le dà-kéní là a Yeesu, à dé mí sòobé le Dónbeeni bio yi le Dónbeeni mu Hácírí pánká yi, à wañ mín, bèra a na ò o Yeesu *Krista pánká yi à ba yí le mukàni binbirì na máa vé.

Le tɛɛní

¹ Mu lé ínén Zude, o Yeesu *Krista ton-sá, ínén na lé o Zaaki bàn za, lé mi wee túa ho vūahú na kà. Í wee túa ho á à na bìa ó o Maá Dónbeeni hueeka yi, á wa, bìa ó o Yeesu Krista wee pa bio. ² Le o Nùhúso wé mu tentemu cèrɛɛ làa mia, à na mí hɛɛrà mia, á wíoka wañ mia.

Ba nì-kàránlowà na wee vīnì ba nùpua bio

³ Minén na á ĩ wa làa sòobé, ĩ sī bɛntín lá vá làa sòobé à ĩ túa mia ho kánlò na bio ciran wa búenbúen dání yi. Hā làa na kà wán á mu wáa léee konloon à ĩ wé mu, bèra a na à ĩ hení mí sīa à mí fárá tīn mu bio na mi tà yi, bio le Dónbeeni nɔn bìa bio sà le yi le cúekúee á mu vóráa. ⁴ Í wee túa mia lé bio ba nùpua búí na pá le Dónbeeni, á tun míten yi zonnáa mi tīahú. 'Ba wee yèrémá wán Dónbeeni sáamu bióní kúará à dàñ wéráa mí sīa wárá na yí se. Lé bún ba wee wé à pínáa o Yeesu Krista, wón mí dòn na lé wa ya-dí le wa jùhúso. Mu fèra túara le le Dónbeeni á à síní ba júná.

⁵ Í zū le bio á ĩ bjo ò na mia kà búenbúen á mi zū, ká ĩ màhá pá bīnía wee leéka mia làa bū. Mí zū bio ó o Nùhúso kánianáa o *Isirayeele nìpomu ho *Ezipite kōhú yi. Ká

bìá pá yí dó mí sīa le yi bán le wó á ba húrún. ⁶ Mí bīnì leéka ho wáyai tonkarowà búí bio, bán na yio yí sù ho pánká na le Dónbeeni nɔn ba yi á ba ló hen na ba lá wi yi. Lé bún te bio le Dónbeeni can ba kúaaráa le tībì-cúaa yi á pannáa le wizonle na le khíí fī le cítíí yi. ⁷ Mí mún bīnì leéka ho *Sodɔomu lè ho *Komɔore lórása bio, lè hā lórá na sùarákaa yi làa ba bio. Hā lórá mu nùpua dó míten mu koomu wárá lè mí sīwà yi, á wi ba wé da lè ba zàn-búaa. Á bio kà wán ba wi ho dōhú na wee cī fɛɛɛ yi. Mu wó kà à jīnāa ba nùpua zeñ wán.

⁸ Lé hōn wárá so sīí lé hīa á ba nùpua mu na wi mi tīahú á mún wee wé. 'Ba hácíira bò mu biowa na yí bon wán, á mu bio na sī ba yi na yí se lé bún ba wee wé. Le Dónbeeni jùhúsumu ba wee zùan yi, á wee là ho wáyai búaa na cùkú wi. ⁹ Hārì ho wáyai tonkarowà jùhúso na yèni ba le Misɛɛle yáa pá yí henía mí sīí yi wó bún. Wón ñoh là a *Satāni khon mín yi o *Mɔyize nì-hínmu wán, ká a màhá yí là a. Bio kà lé bio ó o bía: «Le o Nùhúso beé ũ lò». ¹⁰ Èɛ ká barén nùpua mu bán wee là bio ba yí zū, ba yí máa le mí yiwa wéráa mu bio lòn najuwà, lé bún yáa wee yáa ba. ¹¹ Ho yéréké á à sá ba yi. 'Ba wee wé là a nīi na ba le *Kapee bio sīí. Le wárí càro bio yi á ba wó khon làa bio ó o nīi na ba le *Balaamu wóráa mu bio sīí. 'Ba bio yáara, lé bio ba káa là a nīi na ba le Koree bio sīí. ¹² Hen ká mi bunbua-dínlò á ba pánía wee dí làa mia, à mi dínlò díró yíráa keñ. 'Ba wee dí bùubaa ká mu nīyio máa dí ba, ba wee leéka míten bio mí dòn. 'Ba ka lòn vīohó na wee kán lè mí pánká ká ho máa tè. 'Ba ka lòn vīnsīa na yí máa ha mí haró pāahú, na ba ðɛera kúará á hā húrún. ¹³ Ba nīyi-wárá wee mi làa bio ho mu-beeni jumu yànbónlò khùankhúwa wee léee kúia mináa bio sīí. 'Ba ka lòn màaayio na la-kéní míá, á le Dónbeeni bèn ká ho lahó làa ba le tībì-cúaa yi, á ba khíí keñ yi fɛɛɛ.

¹⁴ O Enɔki, yia lé wán maáwà nùwà hɛɛnun níi à lá a Adāma jīi wán, á yánkaa fɛɛra le Dónbeeni jī-cúa barén dání yi mún ká sīi: «Mí loñ, lé o Nùhúso na bò ò buen lè ho wáyai tonkarowà cèrɛcèrɛcèrɛ, ¹⁵ á buee cítí ba nùpua búenbúen. 'Ba bè-kora wéròwà búenbúen na káa á pá le Dónbeeni ò ò síní júná ba bè-kora na ba wó lè hā bín-

kora na ɓa bía le Dónbeenì dání yi bio yi».

¹⁶ Ɓa nùpua mu sīa yí máa wa mi. Ɓa wee wírí mítén bio yi làa wizoóní búenbúen. Ɓa sīa bio na yí se lé búñ ɓa wee wé. Ɓa wee khòñ lè mí bíoní, á wee wíoka ɓa nùpua yèni à càráa mu bio.

Le zéenú na non ɓa kèrètíewa bio yi

¹⁷ Ɔ́e ká minén na á í wa làa sòobéε, mi bīnī leéka wa Núhúso Yeesu *Krista tonkarowá jì-cúá bio. ¹⁸ Ɓa bía le: «Hā pòñna vaa véení, ká ɓa nùpua wé è yáa mí jīnī yí á à na mia. Ɓa wé è wé mí sīa bio na yí se, á à pí le Dónbeenì bio». ¹⁹ Lé ɓarén wee khéé ɓa nùpua. Ɓa leékaa bio na, à ɓa wé. Dónbeenì Hácírí mía ɓa yi. ²⁰ Ɔ́e ká minén na á í wa làa sòobéε, mi ðīn mi sīadéro le Dónbeenì yi wán à séenínáa mín, à mi wíoka va làa yahó. Mí wé fio lè le Dónbeenì Hácírí pànká. ²¹ Mí ɓua mín làa bio le Dónbeenì wa làa mia, à dé mi sīa lòní le mukāni na máa vé, ðio wa Núhúso Yeesu *Krista á à na mia o tentemu bio yi. ²² Bīa sīadéro yí fārā yí tīna sese le Dónbeenì yi á mí zūnì màkárí. ²³ Mí kǎnī ɓa hā júná sīnfló yi. Mí mún zūnì bīa ká màkárí, ká mi màhá pa miten bio. Mí jīn ɓa wárá, hàrī ɓa sī-zīnīa á mi yàá pá yí túii yi ɓa wén-kora bio yi.

Móndén jì-cúá

²⁴⁻²⁵ Le Dónbeenì dà, le è pa mia á mi máa día ho wòhú, le è wé á mi ò ðīn le yahó ká bè-kohó bio máa mi máa leé mia. Le è wé á mi ò zāmaka le yahó le cùkú beenì yi. Mí wa khòóní le Dónbeenì na lé le dà-kéní, le lé wa kǎnfló wa páanfló là a Yeesu *Krista bio yi, wón na lé wa Núhúso. Le ho cùkú, lè mu beemu, lè ho pànká búenbúen na bio sà a yi f́éε à bio pá sī a yi hā laà na kà wán à lén f́éε. *Amiina!

Le Dónbeeni Bè-sànkani na le zéenià là a Zān

Vūahú túaró jùhú

Yia túara mu bè-sànkani vūahú lé o Zān na lé o *Krista tonkaro. Pàahú na ó o wee túa ho yi ká bia tà a Krista bio á ho Oroomu béε wee beé lò làa sòobéε. O túara ho pàahú na ba hía wira a buan zoó díá ho kòhú na wi mu jummu tíahú, hia ba le Patimòosi yi. O túara ho á heníanáa bia tà a Krista bio sía. O le ba wíoka dé mí sía o Yeesu yi lé bio ó o dàina mu bio búenbúen. O vūahú mu yi á le Dónbeeni páanú kínlé vūahú bio cèrèε wee mi yi.

O Zān bía mí vūahú yi le o Yeesu zéenià míten làa mí. Á lé o Yeesu mu mún bía le o túa bio ó o mɔn búenbúen (1). Ó o Zān bɛn túara hā wɔnna bio hɛɛnun á nɔnka ba kɛrɛtɛwa kuio bio hɛɛnun na wi ho Azii kòhú yi (2-3). O zéenià bio ó o mɔn ho wáayi, lè ho sò-mánu firó, lè hā búaaní bio hɛɛnun, lè mu biowa bio hɛɛnun, lè hā lánpórá bio hɛɛnun bio (4-16). Ho ló-beeni *Babiloona cíló là a Satáni lè mí ton-sáwá yáaró bio (17-20). Bún mɔn ó o mɔn ho dímiǵá finle na le Dónbeeni léra. O bía le hen làa cínú ká a Yeesu á à bíní ì buen (21-22).

Bio ho vūahú wee zéeni

¹Bio wi ho vūahú na kà yi lé le Dónbeeni bè-sànkani na le zéenià là a Yeesu *Krista à wón zéeni na mí ton-sáwá yi, à ba zúú bio ò wé hen làa cínú. Ó o Yeesu tonkaa mí tonkaro na ló ho wáayi ni-kéni, ò o buee lii zéeni mu lè mí ton-sá na ba le Zān. ²Bio ó o Zān mu mɔn búenbúen ó o mà tuiá. O zū le mu lé le Dónbeeni jii-cúa, á zū le lé o Yeesu Krista zéenià mu. ³Bia wee kàrán le Dónbeeni jii-cúa na túara ho vūahú na kà yi, làa bia wee jí hā à pa hā bio bán júná bɛntín sí, lé bio mu biowa mu wéroró a sùaráa.

O Zān tɛenià ba kɛrɛtɛwa kuio bio hɛɛnun yi

⁴Ho vūahú mu lé ínén Zān wee túa ho á à na ho Azii kòhú lórá bio hɛɛnun kɛrɛtɛwa kuio bio hɛɛnun yi. Le le Dónbeeni, dio wi fɛεε, na wi ká bio búii ðiñ yí léra na bò ò buen, à wé mu sáamu làa mia, à na ho hɛérà mia. Le hā hácíra mí bio hɛɛnun,* hia ðiñ le Dónbeeni bá-zámu kanmúini yahó à mún wé mu sáamu làa mia, à na ho hɛérà mia. ⁵Le o Yeesu Krista, yia wee mi ho tuiá le Dónbeeni jii, yia láayi wi, yia nín-yání vèera ló ba ni-hía tíahú, yia wi ba bá-zàwa búenbúen jùhú wán à mún wé mu sáamu làa mia, à na ho hɛérà mia.

Lé orén wa wen, á húrun cāni kúaará kǎníanáa wen wa bè-kora yi, ⁶á wó á wa lé le *Dónbeeni yankarowá nípomu na wee sá bān Maá Dónbeeni tonló. Le ho cùkú lè ho pánká à bio sí a yi fɛεε hā lúlúio na jii mía yi. *Amiinal

⁷Mi loñ! Nín-yia hā dùndúio yi bò ò buen. Ba núpua búenbúen á à mi a, hàrì bia cú a. Ho dímiǵá kána síwá búenbúen á à tà le wéε o bio yi. Lé bún mu ù wéráa. *Amiinal ⁸O Nùhúso Dónbeeni, dio wi fɛεε, na wi ká bio búii ðiñ yí léra, na bò ò buen, dio dà mu bio búenbúen á weε bío: «Lé ínén á búa mu bio búenbúen jùhú, á lé ínén mún ñ véeni mu bio búenbúen.»

O Zān mɔn o Krista lè mí cùkú beeni

⁹Ínén lé o Zān na lé mìn za wa páaníló là a Yeesu bio yi. Í làa mia páanía le Dónbeeni bá-zámu yi, á léra mi lò beéroró làa bio mi wee hínáa mi sía yi làa mia. Lé ínén ba hía wira á buan zoó díá ho kòhú na wi mu jummu tíahú, hia ba le Patimòosi yi. Ba zoó díá mi bín lé bio á ì buera le Dónbeeni bíoni á zéenià ho tuiá na ó o Yeesu mà. ¹⁰O Nùhúso wizonle zoñ,[†] á le Dónbeeni Hácíri pánká kera ì wán, á ì ná tǎmu búii sǎ pǔnpǔn lòn búaaní tǎmu ì mɔn. ¹¹Á mu tǎmu mu bíá làa mi: «Bio fo wee mi à ù túa ho vūahú yi na hā lórá bio hɛɛnun na kà kɛrɛtɛwa kuio bio hɛɛnun yi: Ho Efɛεze, ho Simiina, ho Pɛkaamu, ho Tiatire, ho Saade, ho Filadelifii, lè ho Lawodisee.» ¹²Bio á ì ná mu tǎmu mu sǎ, á ì yèrèmaa le ì khú loñ yia bía làa mi, á ì khú mɔn fíntá-cúaaawa bio hɛɛnun na wó lè ho sánú. ¹³Ò o búii lòn

* 1:4 Hā hácíra mí bio hɛɛnun: Mu bio hɛɛnun wee zéeni mu bio na jii sú bio. Hen ká á hā hácíra bio hɛɛnun lé le Dónbeeni Hácíri á mu wee zéeni bio. † 1:10 O Nùhúso wizonle: Le wizonle mu lé o Yeesu vèéroró wizonle. Le lé ho dimaasi.

nùpue[‡] á zoó wi hã tíahú. Bãnsò zã ho báká tóní, á can mítén lè le nín-kéní na tá lè ho sánú. ¹⁴ O jún-vānī ka púiapúia lòn yènsé. O yio ka lòn dōhú denle, ¹⁵ á zení wee juifka kúiakúia lòn tòn̄n̄n̄ na ɓa pà á wíokaa. O tãmu sã wee jí lòn jun-beeni vānáló. ¹⁶ Hã mànàayio bìo hẹ̀jun ó o buan lè mí nín-tiáni. Ho khà-tóní yara junso na jia wi á wee lé o jii yi. O yahó ka cě́cě́n̄ lòn wiso-hádōhú.

¹⁷ Bìo á ĩ m̄n̄ wo kà, á ĩ lùwá a tá díá, á yí máa kánkán lòn nùpue na húrun. Ó o líf bò mí nín-tiáni ĩ wán ò o bíá: «Yí z̄n̄ wá. Lé ĩnén á búá mu bìo búenbúen júhú, á lé ĩnén mún khíí véení mu bìo búenbúen. ¹⁸ ĩnén lé yia le mukānī binbirī wí c̄n̄. ĩ lá húrun, á lé mi na wáa wi le mukānī yí f̄ēēē hã lúlúio na jii mia yi. Mu húmú á ĩ pánká wi wán, á ho nì-h̄n̄bó-lóhó á ĩ pánká mún wi wán. ¹⁹ Áwa, á bìo fo wee mi, bìo wi làa bìo bueé wé mu m̄n̄, búnn búenbúen à ũ túa. ²⁰ Ká mu lé hã mànàayio bìo hẹ̀jun na á ĩ buan lè ĩ nín-tiáni, lè hã f̄intá-cúaaawa bìo hẹ̀jun na wó lè ho sánú, búnn b̄an̄ kúará á ĩ zéení làa fo: Hã mànàayio bìo hẹ̀jun h̄n̄n̄ bìo wee zéení le Dónbeeni tonkarowà na wee pa ɓa kèrètíewa kuio bìo hẹ̀jun yi bìo. Ká hã f̄intá-cúaaawa bìo hẹ̀jun, h̄n̄n̄ bìo b̄en̄ wee zéení ɓa kèrètíewa kuio bìo hẹ̀jun bìo.»

2

Bío mà n̄n̄ ho Ef̄eze kèrètíewa kuure yi

¹ «Hã jii-cúa na kà á ũ túa à na le Dónbeeni tonkaro yi, yia wee pa ho Ef̄eze lóhó kèrètíewa kuure yi:

«Yia buan hã mànàayio bìo hẹ̀jun lè mí nín-tiáni, na wee varáká hã f̄intá-cúaaawa bìo hẹ̀jun na wó lè ho sánú tíahú, lé wón wee bío bìo kà: ² ĩ zū bìo mi wee wé, mi tà le lònbee yi mu bìo yi, á mún wee h̄i mi s̄ia mu yi. ĩ zū le bia lé ɓa n̄i-sūmáa á mi pá bìo. 'Ba búí na le mí lé o *Krista tonkarowà à mu yí bon, á mi khéra kúará, á zū le ɓa lé ɓa sabin-fúaalowa. ³ Mi wee tà h̄i mi s̄ia, à tà le lònbee yi ĩ bìo yi, mí yí máa t̄ēē mi bàra.

⁴ Èe ká ĩ màhá à zá làa mia bìo búí na á ĩ m̄n̄ mia à mu yí se bìo yi. Bìo mi wa làa mi p̄ahú na mi búakáa dó mi sia mi à mí díá. ⁵ Áwa! Á mí cén và mi yiwa bìo mi f̄u karáa wán, à zūn le mí ló lè ho m̄n̄. Mí cén yèrè má mi yilera lè mí wárá à wé làa bìo mi f̄u karáa bìo. Ká mí yí yèrè máa, á ĩ bueé lá mí f̄intá-cúaa á à lén b̄n̄. ⁶ Ká ĩ màhá mún wee búá mia. Lé bìo á bìo ɓa Nikolayitewa wee wé á mí jina, làa bìo á ĩnén mún jinanáa mu.

⁷ «Yia wee jí bìo, à ɓansò jí bìo le Dónbeeni Hácírí wee bío na ɓa kèrètíewa kuio yi. Yia dàina ho f̄uuhú fá, á le Dónbeeni v̄ns̄a buahó v̄nd̄ēē na wee na le mukānī ɓa nùpua yi, á ɓansò á ĩ na dén b̄an̄ beere díró ní yi.»

Bío mà n̄n̄ ho Simiina kèrètíewa kuure yi

⁸ «Hã jii-cúa na kà á ũ túa à na le Dónbeeni tonkaro yi, yia wee pa ho Simiina lóhó kèrètíewa kuure yi:

«Yia búá mu bìo búenbúen júhú, á mún khíí véení mu bìo búenbúen, yia lá húrun á v̄era, lé wón wee bío bìo kà: ⁹ ĩ zū mí lò beéró bìo, á zū mí khemu bìo, à ho n̄f̄oró binbirī j̄n̄n̄ wi mí c̄n̄. Á bia le mí lé ɓa *zúifúwa à ɓa yín̄n̄ ɓa zúifúwa binbirī bìo ɓa wee yáa lè mí yèni á ĩ mún zū. 'Ba nùpua mu kuure bìo s̄a á *Satānī yi. ¹⁰ Le lònbee na à yí mia á mí yí z̄n̄. Mí loí, o Satānī á à wé á mí búí ɓa à kúee ho k̄asó yí á à khén̄n̄a mi kúará. Le lònbee á à yí mia hã wizooní bìo píru yi. * Mí f̄ará d̄n̄n̄ mí s̄iaderó mìl wán, h̄arí ɓa búe mia, á ĩ na le mukānī binbirī mia.

¹¹ «Yia wee jí bìo, à ɓansò jí bìo le Dónbeeni Hácírí wee bío na ɓa kèrètíewa kuio yi. Yia dàina ho f̄uuhú fá, wón ɓansò á mu húmú cúa-jun ní máa yi.»

Bióni mà n̄n̄ ho P̄ekaamu kèrètíewa kuure yi

¹² «Hã jii-cúa na kà á ũ túa à na le Dónbeeni tonkaro yi, yia wee pa ho P̄ekaamu kèrètíewa kuure yi:

«Yia ho khà-tóní yara junso na jia wi á wee lé jii yi, lé wón wee bío bìo kà: ¹³ ĩ

[‡] 1:13 Mu ker̄ekimu yi á mu bíá: «Lòn nùpue za». Mu bìo wee zéení yia ó o Daniȳēle m̄n̄ (Daniȳēle v̄iahú 7.13-14; 10.5-6). 'Ba zúifúwa c̄n̄ ó o nùpue za mu lé Yia le Dónbeeni m̄n̄ léra. * 2:10 Hã wizooní bìo píru: Bún wee zéení le le lònbee mu máa mia.

zū le ho lóhó na fo wi yi lé o *Satāni béeni dīnī. Mi yí bīnía ī mōn à mi fàrá òn mi sīadéro mi wán. Hārī pàahú na ba bó a nī na ba le Āntipaasi yi mi cōn hen na ó o Satāni mu wi yi, á mi pá wókkaa dó mi sīa mi. O Āntipaasi mu lé wón mà ho tūiá ī jii binbirī. ¹⁴Èé ká ī mǎhá à zá làa mia cīnú bìo á ī mōn mia à mu yí se bìo yi. Ba búu wi làa mia na bò a nī na ba le *Balaamu kàránlò yi. Wón na zéenia o *Isirayēle nīpomu khà vīnīlò là a nī na lé o béé, yia ba le Balaaki† á bán là hā wōnna taa, á wó ho há-fénlò lè ho bá-fénlò lè mí sīwà. ¹⁵Lé ká sīu ba búu mún wi làa mia á bòráa ba Nikolayitewa kàránlò yi. ¹⁶Á mi cén yèrémá mi yilera lè mi wára. Ká mi yí yèrémá, á hen làa cīnú ká ī buen, á buéé fi làa bán nūpua so lè ho khà-tóni na wee lé ī jii yi.

¹⁷«Yia wee jí bìo, à ònsò jí bìo le Dónbeeni Hácírī wee bío na ba kèrètíewa kuio yi. Yia dàina ho fūuhú fá, á ho *maane na ba sànkaa á ī na a yi ó o là. Ī mún n na le hue-poni ònsò yi. Le huee mu á ī wónci le yèn-finle wán á à na ònsò yi. Nī-veere yí dà máa zūn le yèni mu ká yínoñ yia le hue-poni mu nōn yi.»

Bío mà nōn ho Tiatiiere kèrètíewa kuure yi

¹⁸«Hā jii-cúa na ká á ū túa à na le Dónbeeni tonkaro yi, yia wee pa ho Tiatiiere lóhó kèrètíewa kuure yi:

«Yia lé le Dónbeeni Za, na yio ka lòn dšhú denle, á zení wee juiika lòn tōn, lé wón wee bío bìo ká: ¹⁹Bio mi wee wé á ī zū. Á le wamini na wee mi mia, làa bìo mi yí máa bīnī ī mōn, làa bìo mi wee wé na ba nūpua yi, làa bìo mi wee hīnáa mi sīa, mu búenbúen á ī zū. Ī mún zū le hā làa na ká wán, á bìo mi wee wé á po bìo mi wó pàahú na mi búakáa dó mi sīa o Yeesu yi. ²⁰Èé ká ī mǎhá à zá làa mia bìo búu na ī mōn mia à mu yí se bìo yi. O háa Zezabēle‡, yia le mí lé le *Dónbeeni jii-cúa fēero à mu yí bon á mi wee día ò o

khà ī ton-sáwá vīnī. O wee jia ba dé ho bá-fénlò lè ho há-fénlò lè mí sīwà wéro yi, lè hā wōnna taa làrò yi. ²¹Á ī nōn ho pàahú wo yi, ò o yèrémá mí yilera lè mí wára, ká a mǎhá yí tà le mí í día mí koomu wára. ²²Áwa! Ī ī wé ó o ò tètè mu vāmú á bia làa wo wee páani búenbúen á ī beé lò làa sòobéé, se ba bèn yèrémáa, á día a koomu wára. ²³Bia bò a yi búenbúen á ī ò búe. Ká mu wó ká, á ba kèrètíewa kuio búenbúen á à zūn le ínén lé yia á zū a nūpue yilera, làa bìo ó o sīu vá yi. Ī ī sàáni mi nī-kéní kéní yi á à héha làa bìo mi wee wé.

²⁴«Ká minén Tiatiiere kèrètíewa kuure nūpua na ká, na yí tà yí bò ho kàránlò mu yi, á mún yí wi mi zūn bìo ba wee ve là a *Satāni bio na sà yi, bán á ī ò bío bìo ká á à na yi: Ī máa bīnī máa hení bìo búu wéro máa na mia, ²⁵ká bìo mi dó mi sīa mí lé búu mi fàrá òn wán làa bìo mi wee wéráa mu fúaa ī bīnī buenlò.

²⁶⁻²⁸«Yia dàina fá ho fūuhú, á bò bìo á ī wee zéeni yi fúaa mu véenī, wón á ī na ho pánká yi ó o ò wé hā sīwá búenbúen jūhú wán làa bìo á ínén mún yúráa ho pánká ī Maá cōn bìo sīi. Ò o ò sūwani mí pánká ba wán làa sòobéé, á wé è fi ba lòn sīa na má làa cōró. Bānsò á ī na hā tá-tīa mǎnàayiire yi.‡

²⁹«Yia wee jí bìo, à ònsò jí bìo le Dónbeeni Hácírī wee bío na ba kèrètíewa kuio yi.»

3

Bío mà nōn ho Saade kèrètíewa kuure yi

¹«Hā jii-cúa na ká á ū túa à na le Dónbeeni tonkaro, yia wee pa ho Saade lóhó kèrètíewa kuure yi:

«Yia hā hácíira bìo hējun na bìo sà le Dónbeeni yi wiráa, na hā mǎnàayio bìo hējun wi níi yi, lé wón wee bío bìo ká: Bìo mi wee wé á ī zū. Ba nūpua wee leéka le mi yú le mukāni binbirī, à mi jōn hūrun le Dónbeeni yahó. ²Áwa, á mi cén fání mi yio, à dé pánká miten yi, á bìo ká mia jūhú hía yí búe. Mu bon. Ī zū le bìo mi wee wé á jii yí sū ī Maá Dónbeeni

† 2:14 Balaamu làa Balaaki: Mi loñ Miló vūahú (Nombres) 22-24; 25.1-3; 31.16 ‡ 2:20 Zezabēle: Mi loñ Bá-zāwa nín-yání vūahú (1 Rois) 16.31; 19.1-2 § 2:26-28 Tá-tīa mǎnàayiire: Le mǎnàayiire mu wee zéeni le sée yiró bio. Le mún wee zéeni a Krista bá-zāmu búakáro bìo. Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 2.8-9; Miló vūahú (Nombres) 24.17; Bè-sànkani vūahú 22.16

yahó. ³Àwa, á mi bīnī leéka mi yiwa bìo mi já lè le Dónbeenì biónì á tà le yi bìo. Mí yèrémá mi yilera lè mi wárá, à wé bè le biónì mu yi. Ká mi yí fánía mi yìo, á ì bueé yòoka mi wán là a kònlò bìo. Mí máa dàń máa zūń ì buenlò mi cǒn pàahú. ⁴Èé ká ǵa búí màhá wi mi cǒn ho Saade mu lóhó kèrètíewa kuure tǵahú á buan mīten sese le Dónbeenì yahó lòn nùpua na sǐ-zǐnia wée ce wéréwéré. Bán á à bè làa mi ká ǵa zǎ há sǐ-poa, lé bìo ǵa kò làa bú.

⁵«Làa bún síí á yía dàńna ho fūuhú fá, á wón ñ zǐíní lè há sǐ-poa. O yèni á ì máa lén bia yú le mukānī binbirì yènnáa vūahú yi hūúu. Ì ì dǐn ì Maá lè mí tonkarowá yahó á à bío le ǵanso bìo sǎ mìl.

⁶«Yía wee jí bìo, à ǵanso jí bìo le Dónbeenì Hácírí wee bío na ǵa kèrètíewa kuio yi sese.»

Bío mà nǒn ho Filadelifii kèrètíewa kuure yi

⁷«Hǎ jí-cúa na kà á ũ túa à na le Dónbeenì tonkaro na wee pa ho Filadelifii lóhó kèrètíewa kuure yi:

«Yía na ǵan síí mía, na lé ho tūiá poni ǵanso, yía ó o *Daviide béenì díró níí naló pánká wi níí yi lòn woohú won-za, yía héra mu bío jíí à nùpe máa dàń pe mu jíí, na mún pon mu bío jíí à nùpe máa dàń hén mu jíí, lé wón wee bío bìo kà: ⁸Bío mi wee wé á ì zū. Ì zū le ǵa nùpua yí máa kǒnbi mia sese, èé ká mi màhá pá wee bè ì bióní yi, mi yí pá ì bìo ǵa nùpua yahó. Àwa, ì héra ho zūajii nǒn mia. Á nùpe na mún dà à bīnī ì pe ho á mía. ⁹Mí loń, bío kà lé bío á ì ì wé làa bia bìo sǎ a Satāni yi, bán na wee fūaa há sabioní le mí lé ǵa *zúífúwa à mu jǒn yí bon. Ì ì wé á ǵa bueé fǎrá mí nǒnkójúná wán mi yahó, á ǵa à zūń le ì wa mia. ¹⁰Bío á ì henía nǒn mia le mí hǐ mi sía á mi tà bò yi. Lé bún nǒn á le lónbee na bueé khén ho dímjána nùpua búenbúen kúará á ìnén ǵèn mún ñ kǎnǐ mia yi. ¹¹Hen làa cǐínú ká ì buen. Bío mi dó mí sía mìl lé bún mi fǎrá dǐn wán làa bío mi wee wéráa mu, bèra a na ò o búí hǐa yí fé mi bío na wee zéení le mí fá ho fūuhú.

¹²«Yía dàńna ho fūuhú fá, wón ñ kèń lòn bǒròbòrò ì Maá *Dónbeenì zǐ-beeni yi féeé. Bǎnsò ò kèń le zǐi mu yi féeé. Ì Maá Dónbeenì yèni, lè le lóhó yèni á ì ì túa ǵanso wán. Hón lóhó so lé ho Zeruzaleemu finle na à lé ho wáayi le Dónbeenì cǒn á à lii. Ìnén yèn-finle á ì mún ñ túa ǵanso wán.

¹³«Yía wee jí bìo, à ǵanso jí bìo le Dónbeenì Hácírí wee bío na ǵa kèrètíewa kuio yi sese.»

Bío mà nǒn ho Lawodisee kèrètíewa kuure yi

¹⁴«Hǎ jí-cúa na kà á ũ túa à na le Dónbeenì tonkaro yi, yía wee pa ho Lawodisee lóhó kèrètíewa kuure yi:

«Yía yèni ǵa le *Amiina, yía wee mí ho tūiá poni le Dónbeenì jíí, yía láayi wi, yía lé ho tūiá poni ǵanso, na le Dónbeenì dǐn wán léraráa mu bío búenbúen, lé wón wee bío bìo kà: ¹⁵Bío mi wee wé á ì zū. Le Dónbeenì bío yi, á mi yí sùwa, á mi mún yí wan. Mí lá kà lè mí sùwa tǎa mí lá wan, se bún pá wǎa súaaní. ¹⁶Ká bìo mi yí sùwa á mi mún yí wan, à mi ka tǒn, á ì ì kún mia á à kúia. ¹⁷Mí wee bío le mí níí bìo wí, le mí bò mīten mí nǎfòró wán, bío búí yí fòora mia, tǎa. À mí yí zū ká mí lé ǵa yinyio ǵansowá á bío màkárí wi. Mí lé ǵa ñ-khenia. Mí lé ǵa muiiwá á wee vará mí bío. ¹⁸Àwa, á mí día le ì zéení mia: Ho sǎnú binbirì na ceéra ho dǒhú yí á mí wǎa buee yá ì cǒn. Lé bún ñ na ká mí ì wé mu bío ǵansowá binbirí. Mí buee yá há sǐ-poa ì cǒn à zǐ sǎráa mí nyìo. Mí mún buee yá há yìo tǐnì ì cǒn à váanì lè mí yìo à mí wé mí. ¹⁹Bia á ìnén wa ká ǵa wó khon, à ì zǎ làa ba, à bé ǵa. Mí cén biní dé sòobéé mīten yi, à yèrémá mí yilera lè mí wárá. ²⁰Mí loń, ì dǐn ho zūajii á wee tēení. Ká yía já ì sǎ á tà le ì buee zo, á ì ì zo ǵanso cǒn á wa à páanì ì dí.

²¹«Yía dàńna ho fūuhú fá, á ì wé á ǵanso ò kèení mu bá-zǎmu kanmúiní wán ì nisǎnǐ, làa bío á ìnén mún fá ho fūuhú á qarǎráa ì bá-zǎmu kanmúiní wán ì Maá nisǎnǐ.

²²«Yía wee jí bìo, à ǵanso jí bìo le Dónbeenì Hácírí wee bío na ǵa kèrètíewa kuio yi sese.»

4

Le khòoní na le Dónbeení wee yí ho wáyí

¹ Bún món, á ì bīnía mɔn à ho wáyí jii héra. Á mu tām na lá bía làa mi lè ho yahó, na sã wee jí lòn bŭaani, lé bún tɔn wee bó làa mi: «Buee yòo hen, á ì zéeni bio bueé wé làa fo.» ² Mí lahó yi, á le Dónbeení Hácírí pánká kera ì wán, á ì mɔn mu bá-zàm kanmúini bíi ho wáyí ò o búí kará le wán. ³ Bãno semu ka lè hã *hŭe-seni búí na ba le zasipu làa saaduana cīaciakaró bó sí, á wee juiíka kùákùúá. Le bon-khònlé mún ló kíniá mu bá-zàm kanmúini mu yi á wee juiíka lòn *hŭe-seni na ba le emeroode. ⁴ Mu bá-zàm kanmúini mu b̄an sí bóni làa bìo náa kíniá le yi, á ba ñi-kíá bóni làa ñuwā náa kará wán. Ba búenbúen zã hã sí-poa, á búra mu bá-zàm khònlúaa na wó lè ho sánú. ⁵ Mu bá-zàm kanmúini mu á ho viohó juiíkaró wee lé yi, á ho ñamakaró sã mún wee jí le yi. Hã fĩntá-cúawa bìo h̄ejun zãniá yèen b̄arà le yahó. H̄on lé hã hácíra bio h̄ejun na bio sã le Dónbeení yi. ⁶ Bìo búí lòn saahó na ñumu wee ce wéréwéré lòn máká dúuhú á mún wi mu bá-zàm kanmúini mu yahó.

Búaa búaa náa búí mún ðin kíniá le kanmúini mu yi. Ba yara lè ba máa búenbúen léé yio. ⁷ O ñin-yáni yia ka lòn kúden. O ñun ní yia ka lòn ðaa-za. O ðin ní yia yahó ka lòn ñupue yahó. O náa ní yia wón ka lòn ðuio na ðéera wà. ⁸ Ba mí búaa náa búenbúen á mía bio h̄ez̄in h̄ez̄in wi. Hã búenbúen wó lè hã yio. Bio kà lé bio ba wee bó le wisoni lè ho t̄inàahú f̄éé: «O Nuhúso Dónbeení b̄an sí mía. O ða mu bìo búenbúen. O wi ká bio búí ðin yí léra. O wi f̄éé, o bò ò buen.»

⁹ Hen ká ba búaa mu sansan wee bío yia kará mu bá-zàm kanmúini wán beemu bìo á wee khòoní a, á wee dé o b̄arákà, wón na wi f̄éé hã lúluúo na jii mía yi, ¹⁰ à ba ñi-kíá bóni làa ñuwā náa líi búrá yia kará mu bá-zàm kanmúini wán na wi f̄éé hã lúluúo na jii mía yahó à búaa ni a. Ba wee wé hén mí sánú khònlúaa líi kúia mu bá-zàm kanmúini yahó ká ba à bó bio kà:

¹¹ «Nuhúso, wa Dónbeení,

* ^{5:5} Zudaa z̄i-júhú ñupua kúden là a b̄éé Daviide m̄onm̄ani: Mí loñ Bìo Nuhú Búeení v̄uahú (Genèse) 49.9; Ezayii v̄uahú 11.1, 10

fo ko lè ho cùkú.
Fo ko lè le khòoní.
Ho pánká búenbúen bìo sã foh.
Lé bio ünén lé yia léra mu bio búenbúen.
Ünén lé yia le mu keñ,
á mu bèn wi.»

5

O Pioza mí ðon lé yia ko lè ho v̄uahú benló

¹ Ì bīnía le ì loñ, á ì mɔn à yia kará mu bá-zàm kanmúini wán buan v̄uahú búí lè mí ñin-tiáni. Ho v̄uahú mu yahó lè ho máni búenbúen á ho túaró wi wán, á bun. Ho jii lan lè ho sò-mánu hã zen cúa-h̄ejun. ² Ì mún mɔn wáyí tonkaro búí na pánká wi, ò o wee bó bio kà p̄np̄n: «Yia ko lè ho sò-mánu na lan lè ho v̄uahú mu jii firó à ben ho lé o yén?» ³ Ká yia mahá ko lè ho benló à kàrán ho á yí ló. Bãno mía ho wáyí, o mún mía ho tá wán, á ho tá f̄ik̄shú ó o mún mía yi. ⁴ Á ì b̄ent̄in wá mu bio yí làa sòobéé, lé bio á yia ko lè ho benló à kàrán ho á yí ló. ⁵ Á ba ñi-kíá bóni làa ñuwā náa ñi-kéni búí á wee bó làa mi: «Yí wá bio. Loñ, yia ba wee ve làa Zudaa z̄i-júhú ñupua kúden, o b̄éé *Daviide m̄onm̄ani, á fá ho f̄uhú.* Wón lé yia ko lè ho sò-mánu na lan lè ho v̄uahú mu jii firó, à ben ho.»

⁶ Ì bīnía le ì loñ, á ì mɔn Pioza búí na ka lòn yia na ba f̄ã yan làa muini, ká a ðin le b̄éeni kanmúini sí yi, ba búaa búaa náa, lè ba ñi-kíá bóni làa ñuwā náa tíahú. O Pioza mu wáa là a yio lé mu bìo h̄ejun h̄ejun. H̄on yio so lé hã hácíra bio h̄ejun na le Dónbeení tonkaa ho ðim̄j̄ná kùaráa búenbúen yi. ⁷ O Pioza mu vá vaá bó yia kará mu bá-zàm kanmúini wán, ò o fó ho v̄uahú na á wón buan lè mí ñin-tiáni. ⁸ Bio ó o fó ho buan, á ba búaa búaa náa lè ba ñi-kíá bóni làa ñuwā náa á bueé búrá a Pioza mu yahó. Ba búenbúen buan hã kòncówá, á mún buan hã lánpórá na wó lè ho sánú, na mu bìo búí na sãmu sí sú á wee c̄i yi. Bún bìo so wee zéeni b̄ia bio sã le Dónbeení yi fioró bio. ⁹ Á ba búaa búaa náa lè ba ñi-kíá bóni làa ñuwā náa wee sío le len-finle na kà: «Ünén lé fo ko lè ho v̄uahú mu féró. Fo ko lè ho v̄uahú mu féró à fi ho sò-mánu na lan ho jii.

Lé bio ùnén lé fo ba yan le le muini.

Ū cāni lé diò yà ba nùpua á ba bio sà le Dónbeenì yi.

Ba ló ho dímjná kána nùpua le mí síwà búenbúen yi,
hàri ba wé lùe lé lùe,
hàri ba bío bíoni léé bíoni.

¹⁰ Fo wó á ba lé wàn *Dónbeenì yankarowà nìpomu,
à ba wé sá na le yi.

Ba à dí le béni ho tá wán.»

¹¹ Ī bñía le ĩ loń, á ĩ jná ho wáayi tonkarowà sã. 'Ba ka cèrècèrècèrè, á kńńía mu bá-zàmu kanmúini, le ba búaa búaa náa, le ba nì-kía bóni làa nùwá náa yi.† ¹² Bìo kà le bio ba wee bío pńpń: »

«O Pioza na ba lá fá

á ho dàńlò, le ho nàfòró, le mu bè-zúmini,
le ho pánká á bio sà yi.

O ko le le kńnbii.

O ko le ho cùkú.

O ko le le khòni.»

¹³ Á mu bè-lénńia búenbúen, bio wi ho wáayi làa bio wi ho tá yi, bio wi ho tá fikđhú, làa bio wi mu jummu yi, mu búenbúen na wi há kùaráa búenbúen yi, á ĩ jná sã à mu wee bío bio kà:

«Le khòni, le le kńnbii, le ho cùkú, le ho pánká

á bio sã yia kará mu bá-zàmu kanmúini wán,

là a Pioza yi féee há lúlúio na jii mía yi.»

¹⁴ Á ba búaa búaa náa le: Amiina! Á ba nì-kía bóni làa nùwá náa bèn líf búrá à ba búaanía ba.

6

O Pioza fù ho sò-mánu bio hèzìn

¹ Ī bñía le ĩ loń, á ĩ mən ò o Pioza fù ho nín-yáni sò-mánu na lá lan ho vūahú jii. Á ĩ jná ba búaa búaa náa yà-kéni sã ò o béra lòn vlohó na nà: «Buee khíí léń!» ² Á ĩ le ĩ loń, à lée cón-poni na. Yia yòora á a buan le téε. O búii nən mu bá-zàmu khònlúee wo yi ó o búra á waráa lòn san-béε á tńn wà vaá fá ho fūhú.

³ Ó o Pioza fù ho jun ní sò-mánu na lá lan ho vūahú jii. Á ĩ jná ba búaa búaa náa jun níso sã ò o béra: «Buee khíí léń!» ⁴ Ó o cúa búii zoó ló hūeen lòn đhú. Yia kará a wán ó o búii nən ho pánká yi, ò o wé à ho hēerà

yí kerí ho tá wán, à ba nùpua wé búe mín. O búii nən ho khà-tó-tóni wo yi ó o buan.

⁵ Ó o Pioza fù ho tńn ní sò-mánu na lá lan ho vūahú jii. Á ĩ jná ba búaa búaa náa tńn níso sã ó o béra: «Buee khíí léń!» Á ĩ le ĩ loń, à lée cón-bíri na lua. Yia kará a wán á buan le dēe na ba wee mənzá le mu bio lĩnlĩmu. ⁶ Á ĩ jná bio búii sã lòn nùpue támu ba búaa búaa náa sīi yi à mu wee bío: «O nùpue wizon-kùure sámú lé há daa lánpámúarè dà-kéni yáwá. Ká mu lé há sio, se lée lánpámúarè bio tńn ho yáwá dà-kéni mu yi. Ká ho jiló le ho *divén búii à ū día mí yáwá yi.»

⁷ Ó o Pioza fù ho náa ní sò-mánu na lá lan ho vūahú jii. Á ĩ jná ba búaa búaa náa níso sã ó o béra: «Buee khíí léń!» ⁸ Á ĩ le ĩ loń à lée cón-khūuni na lua. Yia kará a wán yēni ba le Húmú. Ho nì-hònbó-lóhó bò a món. Ho dímjná nùpua búenbúen sankanòn cúa-náa ní bio dó ba níi yi, à ba búe ba le ho khà-tóni, le le hĩni, le mu vāmú, le ba zín-búaa.

⁹ Ó o Pioza fù ho hònú ní sò-mánu na lá lan ho vūahú jii, á ĩ mən há mànákàwa búii le muini yēni tá. Bìo bò le Dónbeenì bíoni yi, á mà ho tūiá le jii á ba bó, lé bán te mí mànákàwa. ¹⁰ Bìo kà lé bìo há mànákàwa mu wee bío pńpń: «Núhúso Dónbeenì na bàn sīi mía, yia lé ho tūiá poni bànso, le ho pàhú yēn fo ò pa á à sīinínáa ho dímjná nùpua júná á à diráa há yúaa wa búeró bio yi coon?» ¹¹ Á le Dónbeenì nən há sī-poa ba nì-kéni kénii yi, à le bíia nən ba yi le ba hí mí sīa cínú à paráa ba ninzàwa ton-sáwá, bàn zàwa le bàn hínni na ba à búe le bārén bìo sīi jii síró.

¹² Ī bñía le ĩ loń, á ĩ mən ò o Pioza fù ho hēzìn ní sò-mánu na lá lan ho vūahú jii, á ho tá dēkíio le mí pánká. Á le wii yēremáa ka kúirikúirikúiri, à ho piíhú hón múia hobobo lòn cāni. ¹³ Há mànáyio wee tē líi lòn hánbíio na ho pinpi-beeni wee díí. ¹⁴ Ho wáayi bun zon mín yi lòn pàhú á vúnun, á há búaa le há táwa na mu jummu kńńia yi, búen búenbúen lóka mí lara yi á vúnun. ¹⁵ Ho dímjná búenbúen bá-zàwa le ba júnása, ba dásíwá júnása, ho nàfòró bānsowá, bíia pánkáwá wi, ba wobáani làa bíia wi mítēn, ba búenbúen hēera sà mítēn

† 5:11 Mí loń Daniyēle vūahú 7.10

hã kãní yi lè hã búaa hue-beera pònnã. ¹⁶ À ɓa wee bío lè hã búaa lè mí hue-beera: «Mí jii wɛn, à yia kará mu bá-zàmú kanmúíni wán à yí mí wɛn, ò o Pioza síni wá júná. ¹⁷ Lè bio á yia kará mu bá-zàmú kanmúíni wán là a Pioza wizon-beeni na ɓa à fí le cítí yi wáa dõn. Á yia dà à kãní mítɛn le wizonle mu yi wón mia.»

7

Le Dónbeeni bò le fíimíni mí ton-sáwá ɓuráa wán

¹ Bún món, á í mɔn le Dónbeeni tonkarowà nùwã náa à ɓa ðin ho ðímíjã sáa mí bio náa yi á hò ho pinpiró hen na ɓa ðinka yi, à ho yí và ho tá, lè mu jun-beera, lè hã vînsîa wán. ² Á í bíní le í loí, á í mɔn le Dónbeeni tonkarowã veere ò o ló lè le wii hẽní. Le dẽe na le Dónbeeni, ðio lè le mukãni ɓanso, á wee bè lè mí fíimíni ó o ɓuan. Ò o bía bio kã pònpón lè le Dónbeeni tonkarowà nùwã náa mu, bia le nɔn ho pãnká yi à ɓa yáaraa ho tá lè mu jun-beera: ³ «Ho tá lè mu jun-beera lè hã vînsîa á mi ðin yí yáa ká wa yí bò le fíimíni wán Dónbeeni ton-sáwá ɓuráa wán yí vó.» ⁴ Á bía le fíimíni mu bò wán á ɓa zéeni jii làa mi. ʼBa búenbúen wó nùpua muaaseé ɓuráa-hèjun làa muaaseé náa. ʼBa ló a *Isirayeele nípomu zí-júná búenbúen yi. ⁵⁻⁸ O *Zudaa zí-juhú nùpua na le fíimíni mu bò wán lée muaaseé píru jun. Ó o Urubɛn, là a Kaade, là a Azeele, là a Nefutalii, là a Manasee, là a Simion, là a Levii, là a Izakaare, là a Zabulon, là a Zozeefu, là a Bẽnzamee, bán búenbúen zí-júná nùpua muaaseé píru jun jun á le fíimíni mu bò wán.

Ba zàamá-kúii ðin o Pioza yahó

⁹ Bún món, á í le í loí, à lée minka zàamá-kúii na. ʼBa jii yí dà máa zúú. ʼBa ló ho ðímíjã kãna nùpua lè mí síwá búenbúen yi, hãri ɓa wé lùe lée lùe, hãri ɓa bío bíoni lée bíoni. Í mɔn ɓa à ɓa ðin mu bá-zàmú kanmúíni yahó, là a Pioza yahó. ʼBa zã hã sípoa, á ɓuanka hã yùkúio võnna à zéeni le mí sía wan. ¹⁰ Bìo kã lè bio ɓa wee bío pònpón: «Wán Dónbeeni na kará mu bá-zàmú kanmúíni wán là a Pioza, lè bán kãniã wɛn.»

*

7:14 Le lònbe-be-beeni: Mí Loí Matiyè vūahú 24.21; Maaki vūahú 13.19

¹¹ Á ho wáayi tonkarowà búenbúen ðin kíníã ɓa nì-kíã ɓóní làa nùwã náa, lè ɓa búaa búaa náa na ðin kíníã mu bá-zàmú kanmúíni yi á líí ɓurá le yahó, á wee búaaani le Dónbeeni ¹² ká ɓa a bío:

«*Amiina!

Mu bè-zúrminí lè ho dànló lè ho pãnká á bio sã wán Dónbeeni yi.

Le ko lè le kònbii lè ho cùkú.

Wa ko wa khòoní le à dé le báraká fẽẽe hã lúlúio na jii máa yi.

*Amiina!»

¹³ Á ɓa nì-kíã nì-kéni wáa tũara mi: «Ba sípoa ɓansowá mu á fo zũ le? ʼBa wee lé wɛn?»

¹⁴ Á í bía nɔn wo yi: «Wán maá, ũnén lé fo zũ ɓa.» Ó o nì-kínle mu bíníã bía: «Bia kã lé bia káa le lònbe-be-beeni* yi. ʼBa seera mí sí-zíniã o Pioza cãni yi á hã wee ce píiapúia.

¹⁵ Lè bín le bio ɓa ðinnáa le Dónbeeni bá-zàmú kanmúíni yahó. ʼBa wee sã na le Dónbeeni yi le wisoni lè mí tĩnãahú fẽẽe le zĩ-beeni na bio sã le yi yi. Á le Dónbeeni, ðio kará mu bá-zàmú kanmúíni wán á à keñi làa ɓa, á à pa ɓa bio.

¹⁶ Hĩni làa ju-hãni máa bĩni máa dàni ɓa.

Wii máa bĩni máa jí ɓa,

á wunwuro mún máa bĩni máa beé ɓa lò.

¹⁷ Lè bio ó o Pioza na wi mu bá-zàmú kanmúíni síi yi á à pa ɓa bio làa bio ó o pípa wee wé paráa mí pia bio. O wé è dí ɓa yahó á à varáa le jun-ðãni yi, ðio wee na le mukãni binbirí, á le Dónbeeni á à súuka ɓa yèn-caa búenbúen.»

8

O Pioza fũ ho hẽjun ní sò-mánu

¹ Bìo ó o Pioza màhã fũ ho hẽjun ní sò-mánu na lá lan ho vūahú jii, á bio ho wáayi búenbúen wó tètété á dó mí yi. ² Á í le í loí, á í mɔn le Dónbeeni tonkarowà nùwã hẽjun na ðin le Dónbeeni yahó. Á ɓa nɔn hã búaaani dà-kéni kéní ɓa yi. ³ Á le Dónbeeni tonkarowã veere búu ló á buée ðin le *ãnsãn cĩnĩ dẽe nisãni. O ɓuan ho lãnpóhó na ɓa wee wé cĩ mu bio na sãmu sí yi. Ho wó lè ho sãnú. Á ɓa nɔn mu bio na sãmu sí cẽrẽe wo yi ò o cí mu ho yi ho *ãnsãn cĩnĩ dẽe na wó lè ho sãnú wán, ðio wi mu bá-zàmú kanmúíni yahó. Á mu bio mu làa bía

bio sà le Dónbeenì yi fióró ò o páaní na le Dónbeenì yi. ⁴ Á mu bio na sãmu sī na wee cī ho lánpóhó na ó o buan yi yīnī làa bia bio sà le Dónbeenì yi fióró á páanía yòò dōn le Dónbeenì. ⁵ Bún mōn ó o wáyì tonkarò mu khá hã donfúaa ho *ánsán cīnī á kúaa ho lánpóhó mu yi á kónkúaa kúaa ho tá wán lè mí pánká. Bio ó o kónkúaa hã kúaa kà sí, á ho viohó juíkaa á nãmakaa, á ho tá dèkíó lè mí pánká.

Hã bũaaní bio náa na nín-yání wá

⁶ Á ho wáyì tonkarowà nùwã hējun na buan hã bũaaní wáa wíokaa mítēn hã wíló bio yi.

⁷ Ó o nín-yání tonkarò wáa wá mí bũaaní. Bio ó o wá le, á ho viohó mànàayio, lè ho dōhú, lè le cāni lunkaa mín yi á dīndīn tò ho tá yi. Á ho tá lè mí vīnsiá lè mí jíní bio na cāka búenbúen á à yí mu bàn sankanōn cúa-tīn.

⁸ Ó o jun ní tonkarò á wá mí bũaaní. Á bio búí lòn búe-beenì búí zà wó ho dōhú kùera lion hã vūna lè hã jun-dáa bàn sankanōn cúa-tīn tīn wán. ⁹ Á ba bùaa na wí le cāni mu yi á húrun. Á hã wonna na wí le yi mún fù.

¹⁰ Ó o cúa-tīn ní tonkarò wá mí bũaaní, Á le mànàayi-be-beenì búí zà wó ho dōhú kùera lion hã vūna lè hã jun-dáa bàn sankanōn cúa-tīn tīn wán. ¹¹ Le mànàayiire mu yēni ba le Henheró. Á hã vūna lè hã jun-dáa jumu, á bio yèrēmáa wó mu jun-hia á à yí mu sankanōn cúa-tīn. Á ba nùpua cērērè húrun lé bio ba jun mu jun-hia mu.

¹² Ó o cúa-náa ní tonkarò wá mí bũaaní. Á le wii, lè ho pīihú, lè hã mànàayio sankanōn cúa-tīn tīn ní á bōóní yi, á mu bàn khoomu sankanōn cúa-tīn tīn ní á vó. Á le wisoni lè ho tīnàahú sankanōn cúa-tīn tīn ní wó le tībírí ckoon.

¹³ Á ĩ le ĩ loñ, á ĩ mōn duio búí ò o yòò wee dēe ho wáyì firicírri á wee bío bio kà pōnpōn: «Yéréké loo! Yéréké! Ho yéréké á à sá ho dímjí ná nùpua yi lé bio le Dónbeenì tonkarowà nùwã tīn na ká á à wí mí bũaaní.»

9

Bio wó hã bũaaní bio hònú ní wíló món

¹ Ó o cúa-hònú ní tonkarò wá mí bũaaní. Á ĩ mōn mànàayiire búí na kùera lion ho tá yi. Ho kōhú na nàyló jii míajii won-za á ba nōn le yi. ² Á le buéé héra ho kōhú na nàyló jii míajii, á le minka yīnī ló ho yi kúntūun, á pon ho tá búenbúen yi á mu wó le tībírí á le wii yí máa mi. ³ Á ba kòoyówá ló le yīnī mu yi á bera fò ho tá. Ba nōn ho pánká ba yi á ba wé táa ba nùpua lè ba naawà bio sí.

⁴ Á ba bía nōn ba yi le le jíní, lè hã vīnsiá, làa bio léé bio na wee sà hã vōnna à ba yí túii yi. Ká ba nùpua na le Dónbeenì fīimīnī mía wán lè bán mí dōn à ba wé táa. ⁵ Ba yí nōn le ní ba yi le ba búe ba nùpua mu, ká ba màhá à beé ba lò làa sòobéé á à dā hã pīina bio hònú. Bio ba wee beé là a nùpue ló á ka lòn naa táró vía bio sí. ⁶ Pàahú na á bún ò wé yi ká ba nùpua wé è bío le mí lá húrun se mu sũaaní. È ká ba màhá máa hí. Ba sía wé è vó mu húmú yi. È ká ba máa yí mu.

⁷ Ba kòoyówá mu ka lòn cúa na ba wíokaa hã hīa táró bio yi. Ba búenbúen júná á mu bio búí ponka yi lòn bá-zàmu khōnlúaa na wó lè ho sánú. Ba yara ka lòn nùpua yara, á jún-vānī túeeka lòn háawa jún-vānī. Ba jia ka lòn kúdenwà jia. ⁸ Ba kosīa ka lè hã ponka yi làa hōnló biowa búí. Ba mía sã wee jí wūrúwári wūrúwári lòn wòtórówa lè mí cúa na lúwa bò ò va hã hīa. ⁹ Ba zúaa wí á ka lòn naawà zúaa. Lé hōn zúaa so á ba à beé lè ba nùpua lò hã pīina bio hònú yi. ¹¹ Ba kòoyówá mu bée lé o tonkarò na pan ho kōhú na nàyló jii mía yi. O yēni lè mu heberemu ba le Abadon, ká mu kerεkimu á ba wee ve o làa Apolijon, mu kúará le «Bè-yáaro.» ¹² Bún lé ho nín-yání yéréké na wó khīna. Yérékéwá bio jun á pá à bīnī ò wé á à sī bún yi.

Bio wó hã bũaaní bio hēzīn ní wíló món

¹³ Bún mōn ó o cúa-hēzīn ní tonkarò á wá mí bũaaní. Á ho *ánsán cīnī dēe na wó lè ho sánú, dío wí le Dónbeenì yahó á tãmu búí ló kónbúaa mí bio náa yi á ĩ já sã. ¹⁴ Mu tãmu mu bia nōn o tonkarò cúa-hēzīn ní na buan mí bũaaní yi: «Ba tonkarowà na ló ho wáyì nùwã náa na ba can ho muhú na ba le Efaraate jii à ù fee kúia.» ¹⁵ Ó o feera ba kúará à ba búe ho dímjí ná nùpua sankanōn cúa-tīn ní jūhú. Ba lá wíokaa ba día á pannáa dén lúlúure so, hón pīihú so, dén

wizonle so, hón pòn-kéní kéní so. ¹⁶Barén hín-táwá na yòora ɓa cúawa á ɓa zééníá jii làa mi. 'Ba le ɓa lé ho muasee khiá-pírú pírú júná khiá-jun. ¹⁷Bio á ĩ mən lè ɓa sî lè bio kà: 'Ba búenbúen mu biowa ponka kosíá yi. Mu búí ka hùeɛn lòn dǎhú. Mu búí lé mu bè-búrán. Mu búí lé mu bè-dondó. 'Ba cúawa júná ka lòn kúdenwá júná. Ho dǎhú lè le yìiní lè ho kírɓi wee lé lè ɓa jini. ¹⁸Mu bè-sūmáa biò tīn mu, ho dǎhú lè le yìiní lè ho kírɓi na wee lé lè ɓa jini lè bio bóka ho dímjíá nùpua. Bia mu bó búenbúen á à yí ɓa sankanɔn cúá-tīn. ¹⁹'Ba cúawa mu pànkáwá wi ɓa jini lè ɓa zúaa yi. Mu bon, ɓa zúaa júná wi á ka lòn háwá, lé hǎn ɓa wee bóonínáa ɓa nùpua yi.

²⁰Ká ɓa nùpua na mu bè-sūmáa á yí yú yí bó, bán pá yí yèrémáa yí díá mí wǎnna hǎló. 'Ba pá wee búaaní ɓa cínáwa. Hǎ wǎnna na wó lè ho sǎnú, làa hǎa wó lè le wén-hǎnló, làa hǎa wó lè ho tǎjɔn, làa hǎa wó lè hǎ huua lè hǎ búeɛn, bún na yí máa mi mu bio, á yí máa jí mu bio, á yí dà máa wé dɛɛ, lé bún á bán pá wee búaaní. ²¹'Ba nùpua búeró, lè mu nín-símú wéró, lè ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà, lè ho kǎnló, bún búenbúen á ɓa pá yí yèrémáa á yí díá wéró.

10

Ho wǎn-za na á ho wáayi tonkaro buan

¹Á ĩ bíníá le ĩ loń, á ĩ mən le Dónbeení tonkaro búí na pànká wi, ò o ló ho wáayi wee lii. Le dùndúure pon wo yi lòn dà-zínii. Á le bon-khónle bánbáa o júhú. O yahó wee juiíka lòn wii, á zení ka lòn dǎhú bòròbòròwa. ²Wǎn-za búí na héra ó o buan. O nín-tiánin zeń ó o bò mu yámú jumu wán, ká a nín-káahón zeń ó o bò ho tá wán, ³ò o béra pǎnpǎn lòn kúden. Bio ó o béra ká síí, á ho viohó nàmakaró bíá zen cúá-hèjrun. 'Bìo á hón viohó so nàmakaa khiína, á ĩ wi á ĩ túa biò ho nàmakaró mu bíá, á ĩ jná tǎmu búí sǎ ho wáayi á mu bíá: «Ho viohó mu nàmakaró bán jì-cúá á ũ bua ũ don. Yí túa há.» ⁴Ó o tonkaro na á ĩ mən ò o ñin mu yámú jumu lè ho tá wán, á hoonía mí nín-tiánin ní dá ho wáayi, ⁵ò o báa lè le Dónbeení yèni, ñio wi bín fɛɛ hǎ lúlúio na jii míá yi, na léra ho wáayi làa bio wi

ho yi búenbúen, lè ho tá làa biò wi ho yi búenbúen, lè mu yámú jumu, làa bio wi mu yi búenbúen. O bíá: «Mu wáa máa bīnī máa mía. ⁷Nǎnzòń na ó o hèjrun níi tonkaro á à wí mí búaańi yi, bún zoń ká le Dónbeení biò na le lá le mí ì wé na sà yí á à wé á jii ì sí, làa bio le mánáa mu nɔn mí ton-sáwá na lé le jì-cúá fɛɛrowá yi.» ⁸Á mu tǎmu na á ĩ lá jná sǎ ho wáayi á tīn bíníá bíá biò kà nɔn mi: «Vaa fé ho vǎhú na ó o tonkaro na ñin mu yámú jumu lè ho tá wán buan.» ⁹Á ĩ ñen vaá bó a yi, á fióra a le o na ho wǎn-za mu mi. Ó o bíá nɔn mi: «Nín-hia, wǎa fé ho là. Ho líí wé hɛɛ ũ píohó yi hǎri ká ho lá ka lòn sòró ũ jii yi.» ¹⁰Á fó ho wǎn-za mu á là. Ho yoo bòbò lòn sòró. Bio á ĩ là ho wó, á ho wó mu bè-hia ĩ píohó yi. ¹¹Á ɓa bíá biò kà nɔn mi: «Fo ko á ũ pá bīnī bue biò le Dónbeení le mí ì wé le ho dímjíá kǎna nùpua lè mí síwà cèrɛɛ, hǎri ɓa bío bíoni léé bíoni, lè ɓa bá-zàwa cèrɛɛ.»

11

'Ba nùwǎ jun na wee mì ho túiá le Dónbeení jii

¹Ó o búí nɔn le kǎani na ɓa wee mǎnzǎ lè mu bio mi, ò o bíá làa mi: «Vaa mǎnzǎ le *Dónbeení zī-beeni, à mǎnzǎ ho *ǎnsǎn cǐnii dɛɛ. 'Ba nùpua na wi le Dónbeení zī-beeni mu yi á wee búaaní le, á ũ mi á zúu jii. ²Ká le zī-beeni mu bán lún á ũ yi mǎnzǎ. Hón díá nɔn bíá yí zū le Dónbeení yi. 'Ba á yonka ho lóhó na bio sǎ le Dónbeení yi há piina búará-jun làa bio jun yi. ³'Ba nùwǎ jun na wee mì ho túiá ĩ jii á ĩ tonka à ɓa bueé fɛɛ ĩ jì-cúá. 'Ba à zí há sǎa na wee zéeni le mu yúmú wó ɓa wán á à fɛɛráa ĩ jì-cúá mu há wizooni khiá-pírú jun làa búará-tīn yi.» ⁴Bán nùwǎ jun so lé hǎ Oliivewa vǎnsǎa biò jun lè hǎ fíntǎ-cúawa biò jun, hǎa biò bíá hǎani. * 'Ba ñin o Núhúso na wi ho dímjíá búenbúen júhú wán yahó. ⁵Ká a búí le mí ì wé ɓa làa bè-kohó, á ho dǎhú ù lé lè ɓa jini léé cǐ ɓa zúkúsa á à búe. Lé ká síí á yia le mí ì wé ɓa làa bè-kohó á à híráa. ⁶'Ba yú ho pànká á à hèráa ho viohó á ho máa tɛ, pǎahú na ɓa wee fɛɛ le Dónbeení jì-cúá yi. 'Ba dà à yèrémá mu jumu á mu ù wé le cǎni.

* 11:4 Mí loń Zakari vǎhú 4.3, 11-14

Ba dà à wé á mu bè-sūmáa lè mí síwà wé è sá ho dímjáa yi túntún ho pàahú na sī ba yi.

⁷ Ká hā jī-cúa na ba ko ba fée á fēera vó, ó o yia búí á à lé ho kōhú na nàyló jīi mīa yi á lée fi làa ba. O ò dàñ ba, á à búe ba. ⁸ Á ba nì-hínmu ba à kúia ba nùpua fémínló lahó yi, ho ló-beenì na ba búaa ba Núhúso yi ho *kùrùwá wán á bó. Ho ló-beenì mu yèn-waahú ba le *Sodōomu tàá *Ezipite. ⁹ Ba nùpua na ló ho dímjáa kána nùpua lè mí síwà búenbúen yi, hàrì ba wé lúe lée lúe, hàrì ba bío bíonì lée bíonì, tíahú á bueé dīn á à loñ ba nùwā jun mu nì-hínmu hā wízoní bío tīn lè mí canko yi, á à pí le ba máa nùu. ¹⁰ Ba nùpua na ho dímjáa yi sīa á à wa bío ba húrún bío yi. Ba à dí mu sánú á à hā mín lè mu bío, lé bío ba jī-cúa fēerowá nùwā jun mu á beérarāa ba lò làa sòobéé.

¹¹ Ká hā wízoní bío tīn lè mí canko mu khíina, á le Dónbeenì kúaa mí sōnsāmu na wee na le mukānì ba yi á ba vèera hínon. Á bia mu wó yò yi búenbúen zāna làa sòobéé.

¹² Á ba nùwā jun mu jí tāmú búí sá pōnpōn ho wáayi à mu wee bío làa ba: «Mí buee yòo hen.» Á ba hínon yòo wà hā dùndúio wán ká ba zúkúsa dīn wee loñ. ¹³ Ho pōn-kénì mu yi à bún ho tá dèkíó lè mí pánká, á fù ho lóhó sankanòn cúa-pírú ní. Nùpua na húrún mu yi lée muaaseé hējun. Bia fera yí húrún bán zōnkaa, á ba búaaní le Dónbeenì na wi ho wáayi.

¹⁴ Ho cúa-jun ní yéréké khíina, á hen làa cínú ká ho cúa-tīn ní ì buen.

Bio wó hā búaanì bio hējun ní wíló món

¹⁵ Ó o hējun ní tonkaró wá mí búaanì, á tāmú cèrèé bíá pōnpōn ho wáayi:

«Wa Núhúso Dónbeenì làa *Yia ó o mōn léra á ho dímjáa bēenì bio mahá wáa sá yi binbirì,

á le Dónbeenì á à dí le bēenì fēee hā lúlúio na jīi mīa yi.»

¹⁶ Á ba nì-kíá bóní làa nùwā náa na kará mí bá-zāmu kanmúiní wán le Dónbeenì yahó á líí búrá á ba wee búaaní le Dónbeenì ¹⁷ ká ba à bío:

«Núhúso Dónbeenì,
ūnén na dà mu bío búenbúen,
na wi fēee á wi ká bío búí dīn yí léra,
wa wee dé ū bārākà,

lé bío á ū pánká na jīi mīa lé hón fo lá lè ū bēenì.

¹⁸ Ho dímjáa kána nùpua sīa cà foñ, èe ká ūnén lé yia sīi wáa wee cì ba yi.

Ho pàahú dōn à ū fī le cítíi bíá húrún búenbúen wán.

Ho pàahú dōn à ū sáání ū ton-sáwá na lé ū jī-cúa fēerowá,

làa bío bío sà foñ yi, bán na wee kōnbi fo,

bíá bío júhú wi làa bíá bío júhú mīa.

Ho pàahú dōn à ū yáa bíá wee yáa ho dímjáa nùpua.»

¹⁹ Bio bá bíá vó, á le *Dónbeenì zī-beenì na wi ho wáayi jīi héra. Á le páaníí bonkoní díá wee mí. Á ho víohó juuíkaa á namakaa. Ho tá dèkíó lè mí pánká á ho víohó mànàayio tò cèrèe.

12

Bio ó o háa là a yia wó làa mín

¹ Bún món á yéréké bè-beenì búí zéenia míten ho wáayi. O lée háa, á le wii pon yi lòn dà-zínií á bò mí zení ho píhú wán.

O búra mu bá-zāmu khōnlúee na wó lè hā mànàayio píru jun. ² O sání dōn á wee búe,

ó o wee wá pōnpōn. ³ Á yéréké bè-veere búí bíniá zéenia míten ho wáayi. Mí loñ,

o lée jia be-beenì búí sí á ka hūee lòn dōhú. O júná lée bío hējun, ká a wáa lée bío píru. O júná mí bío hējun á mu bá-

zāmu khōnlúe-zāwa búra yi. ⁴ O sàara hā mànàayio sankanòn cúa-tīn ní lè mí zíní á kúaa ho tá yi. O jia be-beenì mu dīn o háa

na sání wee búe yahó. O wí ká a ton ò o lá a za ví.

⁵ Ó o háa mu ton mí za báa. O za mu khíi sūwaní mí pánká ho dímjáa kána nùpua búenbúen wán. Bio ó o ton, ó o za

dēenia fó bún wán á buan yòora le Dónbeenì lè mí bá-zāmu kanmúiní cōn. ⁶ Ká a háa wón

lúwa van ho lahó na le Dónbeenì wíokaa ká làa wo yi le dùure yi. Lé bín ba à pa a bío yi hā wízoní khíá-pírú jun làa búará-tīn

pàahú.

⁷ Á hā fio wáa cūaana ho wáayi. Le Dónbeenì tonkarowá lè mí púhúso Mísele á fun là a jia be-beenì mu lè mí tonkarowá,

⁸ á dàina ba á ba lahó wáa mīa ho wáayi. ⁹ Ba

* 12:9 Mí Loñ Bio Núhú Búeeníi vūahú (Genèse) 3.1-15

ɲɔn wo lè mí tonkarowà léra bín. O ɲia be-beeni mu lé o háa na wi bín hàáni.* Ba wee ve o làa Nì-bàkáló tàá Satāni. Lé orén wee khà ho dímíjǎ nùpua búenbúen víini. Ba ɲon orén lè mí tonkarowà búenbúen kúaa ho tá yi.

¹⁰ Á ĩ ɲá tǎmu búí sǎ ho wáayi à mu wee bío bío kà pǎnpǎn:

«Le Dónbeeni wáa kǎnía wen hǎ làa na kà wán.

Le zéenia le mí dà mu bío búenbúen,
le mí lé o bée.

Le zéenia le yia le mɔn léra á ho pànká búenbúen non yi.

Lé bío á yia lá wee dǐn wán Dónbeeni yahó à bàká wán zàwa lè wán hínni yi

le wisoni lè ho tǐnàhú le ba wó khon á ba ɲon léra ho wáayi.

¹¹ Wán zàwa lè wán hínni á dàǎna a o Pioza cǎni pànká yi,

làa bío ba mà le le Dónbeeni bíoni lé ho tǐiá poni pànká yi.

Ba mukāni bio yi here ba yi, á ba yí zǎna mu húmú.

¹² Lé búin non á minén na wi ho wáayi búenbúen wáa zǎmaka.

Èe ká minén na wi ho tá wán làa bia wi mu ɲumu yi á ho yéréké bèn n̄ sá yi.

Lé bío ó o Satāni lion mi cǎn. O sǐi cǎ lè mí sòobée lé bío ó o zú le ho pǎhú na ká a yi ka cǐnú.»

¹³ Bío ó o ɲia be-beeni zūna le ba ɲon wo dó ho tá yi wó, ó o bò a háa na ton o za báa yi wee ɲa. ¹⁴ Á ba non hǎ mía búí o háa mu yi lòn duio be-beeni mía, ó o dǎera vannáa le dùure yi, ho lahó na le Dónbeeni wókāa ká làa wo yi. Lé bín ba à pa a bío yi hǎ lúlúio bío tǐn lè mí sankā pǎhú. Ó o ɲia be-beeni na mún lé o háa mu na wi bín hàáni máa yí o máa wé làa dǎe. ¹⁵ Ó o háa mu kúna mu ɲumu á mu vǎná lòn muhú ɲumu á bò a háa mɔn wà vaá lá a. ¹⁶ Ká ho tá màhá séenia o háa á héra mí ɲii à ho dǎenia vǎ mu ɲumu mu búenbúen véenia. ¹⁷ Bío mu wó kà, ó o ɲia be-beeni mu sǐi cǎ a háa yi, ó o bǐnía wà vaá wee fi là a zàwa na ká. Bán zàwa so lé ba nùpua na wee bè bío le Dónbeeni bò hénia yi, á bò ho tǐiá poni na ó o Yeesu zéenia làa ba yi. ¹⁸ O ɲia be-beeni mu wà vaá dǐn mu yámú ɲumu ɲii.

13

O yia na ló mu yámú ɲumu yi bío

¹ Á ĩ bǐnía le ĩ loń á ĩ mɔn yia búí ò o ló mu yámú ɲumu yi. O ɲúná léé bío hɛɲun, á wáa léé bío pírú. Hǎ wáa mu mí bío pírú zǐnía lè mu bá-zàmu khǎnlúe-zàwa. Hǎ ɲúná mu á ba túara hǎ yènnáa wán á là lè le Dónbeeni. ² O yia mu ka lòn manɔn mùindaa. O nín-khonna ka lòn búe-khá nín-khonna, á ɲii ka lòn kúden ɲii. Ó o ɲia be-beeni á non mí pànká bǎn sǐi wo yi, á non mí bá-zàmu bǎn sǐi wo yi. ³ O yia mu ɲúhú dà-kéní ka lè ba hà ho ó o lá á hí. Èe ká ho màhá bǐnía wan. Bío mu wó ká á ho dímíjǎ nípomu búenbúen wó coon mu bío yi, á ba tà a yia mu bío. ⁴ Á ba wee búaaní a ɲia be-beeni lé bío ó o non mí pànká bǎn sǐi wo yi. Ba mún wee búaaní a yia mu ká ba à bío: «Yia á à tèè là a yia mu wón mía. Yia dà a mía.»

⁵ O yú le níi ò o wé yáa mí ɲii yi ká a là le Dónbeeni. Bún bǎn wéro níi non wo yi hǎ pǐina búará-ɲun làa bío ɲun yi. ⁶ Ó o wee bío hǎ bín-kora léé le Dónbeeni yi ká a là le yèni, làa hén na le wi yi, làa bia wi ho wáayi.

⁷ O yú le níi ò o ò fi làa bia bío sǎ le Dónbeeni yi à dàń ba. O yú ho pànká ho dímíjǎ kǎna nùpua lè mí síwǎ búenbúen wán, hàrí ba kǎn lùe léé lùe, hàrí ba bío bíoni léé bíoni.

⁸ Ho dímíjǎ nùpua búenbúen á à búaaní a. Bán na yènnáa yí túara hàrí ho dímíjǎ ɲúhú búeeníi bia yú le mukāni binbirí yènnáa vǎhú yi, hía ó o Pioza na ba bó te, lé bán á à búaaní a.

⁹ Yia wee ɲí bío, à bǎnso ɲí bío á à bío:

¹⁰ Yia ho kàsó zoró sǎ yi, wón n̄ zo ho. Á yia ho khà-tóní húmú sǎ yi, wón ba à búe làa ho. Lé búin á bia bío sǎ le Dónbeeni yi ko ba hí mí sǐa yi, à wíoka dé mí sǐa le Dónbeeni yi.

O yia na ló ho tá yi bío

¹¹ Á ĩ bǐnía le ĩ loń á ĩ tǐn mɔn yia búí ò o líí ló ho tá yi. O wáa lé mu bío ɲun á ka lòn Pioza wáa. Ká a màhá wee bío là a ɲia be-beeni bío sǐi. ¹² O nín-yání yia pànká bǎn sǐi ó o yú bèra a na ò o wé sá a yahó. O wee kǐkǎ ho dímíjǎ nùpua búenbúen yi à ba búaaní a nín-yání yia na ba hà ó o lá á hí ká a màhá bǐnía wan. ¹³ O wee wé mu yéréké bè-beera. O yáa wee wé à ho dǎhú lé ho

wáayi lii à ɓa nùpua búenbúen mi. ¹⁴O wee víiní ho dímjá nùpua lé bio ó o yú le ní à wéráa bún yéréké biowa so o yia na ló mu yámú jumu yi yahó. O wee bío le o yia na ɓa hà là ho khà-tóní ó o yí húrún, à ɓa mí bàn kansí à déráa ho cùkú wo yi. ¹⁵O yú ho pànká ò o dé le mukàni o kansí mu yi ò o wé dàni bío, ò o mún dàni búe bia búenbúen na le mí máa bùaani a kansí mu. ¹⁶Bia bio júhú wi làa bia bio júhú mí, ho nàfóro òansowà là ɓa ni-khenia, ɓa nùpua na wi mften là ɓa wobàani, bán búenbúen ó o yia mu wee kíká yi à ɓa bè le fíimíni mí nín-tiàni níni wán tàá mí buráa wán. ¹⁷Ká le fíimíni mu mí nùpue wán, á òanso yí dà bio máa yà, ó o mún yí dà bio máa yèé. Le fíimíni mu lé o nín-yání yia yèni, tàá ho míló jii na màa là le yèni mu.

¹⁸Ba nùpua ko ɓa le mí yiwa hen sese: Yia zú mu bio, á òanso dà à zúni o yia mu yèni míló jii bàn kúará. Mu wee zéeni a nùpue bio. Hã jii léé 666.

14

O Pioza làa bia le Dónbeeni yà bio

¹Á ĩ bíní le ĩ loń à léé Pioza na le búee na ɓa le Sion búee wán. Ba nùpua muaaseé búará-hèjún, làa muaaseé náa páanía wi le wán làa wo. Ba nùpua mu ó o Pioza là mún maá yènnáa túara buráa wán. ²Á ĩ já tãmu búí sã ho wáayi lòn jun-beeni vãnáló. Mu sã mún wee jí lòn vlohó na wee nàmaka là mí pànká. Mu sã wee jí lòn kòncówá na ɓa wee búá. ³Ba nùpua mu búenbúen ðin mu bá-zàmú kanmúini, là ɓa bùaa bùaa náa, là ɓa ni-kíá yahó à ɓa wee sío le len-ftinle. Nùpue na dà le leni mu á à sío míá ká mu yínón ɓa nùpua muaaseé búará-hèjún làa muaaseé náa mu na le Dónbeeni yà ho dímjá nùpua tíahú. ⁴Bán á yí páanía làa háawa yí mɔn hùúu á ɓa wee ce le Dónbeeni yahó. Ba wee bè o Pioza yi à varáa hã lùu búenbúen na á wón wee va yi. Ho dímjá nùpua tíahú á òarén lé bia le Dónbeeni yà á ɓa bio sã lerén là a Pioza yi lòn bè-yáa bio síi. ⁵Ba yí fá sabéré yí mɔn hàrí lòn wizoñ-kéni. Wékheró bio yí dà máa mí máa léé ɓa yi.

Ho wáayi tonkaro búí wee bío le Dónbeeni cítií bio

⁶Á ĩ bíní le ĩ loń á ĩ mɔn wáayi tonkaro búí ò o yòo wee dée ho wáayi fíricírri. O wà buée bue le bín-tente na wi bín féeé á jii míá á à na ho dímjá kãna nùpua là mí síwà búenbúen yi, hàrí ɓa keń lùe léé lùe, hàrí ɓa bío bíoni léé bíoni.

⁷O wee bío kà pònpón: «Mí wé kànbi le Dónbeeni à lén le yèni. Lé bio le Dónbeeni cítií fíló pàahú ðɔn. Mí wé bùaani le Dónbeeni na lera ho wáayi, là ho tá, là mu jumu búenbúen.»

⁸Ó o jun ní wáayi tonkaro na bò a nín-yání tonkaro mɔn, á wee bío bio kà: «Ho *Babiloona beeni bio yára loo! Ho bio yára! Ho dééra ho dímjá nùpua búenbúen là ho bá-fénló là ho há-fénló là mí síwà làa sòobée lòn *divén na ho juuína làa ba.» ⁹Bún mɔn ó o tìn ní wáayi tonkaro na bò a jun ní mɔn, á bíá bio kà pònpón: «Yia wé è bùaani a yia na ló mu yámú jumu yi là mí kansí, ká òanso ó o yia mu fíimíni wi buure tàá o ní wán, ¹⁰á wón le Dónbeeni síi á à cǐ yi làa sòobée. Mu ù wé lòn divén na here á le Dónbeeni juuína là òanso. O lò á à be làa sòobée ho kírbí na wee cǐ yi ɓa tonkarowà na bio sã le Dónbeeni yi là a Pioza yahó. ¹¹Á ho ðòhú na wee beé o lò á máa hí máa mí. Ho yìini wé è lé féeé hã lúlúio na jii míá yi. Mu bon, bán na wé è bùaani a yia lé mí kansí, na ɓa à bè o yia mu fíimíni wán, bán lò khí wé è be le wisoni là ho tĩnàahú féeé.»

¹²Lé bún á bia bio sã le Dónbeeni yi, bia wee bè bio le bò henía yi á yí bíní o Yeesu mɔn, á ko ɓa hí mí sía yi. ¹³Ĩ já tãmu búí sã ho wáayi, à mu bíá: «Túa bio kà: Bia wee hí ká ɓa páanía là a Nùhúso bán júná sí bio kà wán.» Á le Dónbeeni Hácíri le úuu le bán júná sí. Le ɓa à wúñ le lònbee na ɓa lá bio yi. Ba bè-wénia wee zéeni le ɓa tonló sá se.

Lé mu bio khèro pàahú wáa ðɔn

¹⁴Á ĩ bíní le ĩ loń à léé ðundúure dà-poni na, ò o búí lòn nùpue kará le wán. O búra mu bá-zàmú khònlúee na wó là ho sánú, á fuan le khòñle na jia wi. ¹⁵Ó o tonkaro búí zoó ló le *Dónbeeni zì-beeni na ho wáayi yi á wee bío pònpón làa yia kará le ðundúure wán: «Lá ũ khòñle à ũ khè mu bio ho tá wán, mu khèro pàahú ðɔn.» ¹⁶Á yia kará le

dùndúure wán wáa khò mu bìo ho tá wán búenbúen véenia. ¹⁷ Ó o tonkaro búí bíníá zoó ló le Dónbeenì zì-beenì yi ho wáyí, á mún buan le khónle na jia wi. ¹⁸ Ó o tonkaro búí na wee loí le muini yeení dshú bio á zoó ló ho *ánsán cíníí lùe yi. O wee bío bio kà pónpón làa yia buan le khónle na jia wi: «Lá ù khónle à ù lii khé ho èrèzén na ho tá wán búenbúen, ho wáa bon.» ¹⁹⁻²⁰ Ó o wáyí tonkaro mu líf khó ho èrèzén búenbúen á léé kúaa le dà-beenì na ba wee jaa ho yi ho donkíahú. Le dà-beenì na ho èrèzén wee jaa yi á wee zéeni le Dónbeenì sī-cíflè bio. Ba léé jaana ho èrèzén mu, á mu wó le cāni vānaa yú hā kilomēterewa khíá-tīn síi, ká le booró wee dé o cúa á ká a júlú.

15

Le Dónbeenì tonkarowà lè mu bè-sūmáa bìo

¹ Á ĩ bíníá le ĩ loí á ĩ mōn yéréké bè-beenì búí ho wáyí na wó mi coon. ĩ mōn Dónbeenì tonkarowà nūwā hējun, á buanka mu bè-sūmáa bìo hējun. Bún bè-sūmáa so lé bio á à tíí le Dónbeenì sī-cíflè jii. ² Á ĩ bíníá le ĩ loí á ĩ mōn bio búí lōn saahó na jumu wee ce wéréwéré lōn māká dúuhú á ho dshú mún wi yi. Bìà dàńna a yia lè mí kansì lè ho mílò jii na màa là a yèni, lé bán òn ho saahó mu wán. Ba buan hā kòncówá na le Dónbeenì nōn ba yi, ³ á wee sío le Dónbeenì ton-sá *Moyiize là a Pioza leni:

«Núhúso Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen, bio fo wee wé búenbúen lé mu bè-beera, mu wee wé ba nùpua coon.

Dímíjā kāna búenbúen bēc, bio fo wee wé búenbúen á téréna, mu òn ho tūiá poni wán.

⁴ Yia máa kōnbi fo wón mía.

Yia á à pí máa bùaaní fo wón mía.

Foré le Dónbeenì ù dōn, ù síi mía.

Ho dímíjā kāna nùpua búenbúen á buéé bùaaní fo

lé bio á ù wee wé bio téréna á ba mi.»

⁵ Bún mōn á ĩ mōn à le zì-beenì na ho wáyí jii héra. Á hā pōnsōni búkú na wee zéeni le le Dónbeenì wi lè mí nìpomu á zoó díá wee mi. ⁶ Á le Dónbeenì tonkarowà nūwā hējun mu na buan mu bè-sūmáa bìo

hējun á zoó ló le zì-beenì mu yi. Ba zá hā báká túa bè-poa púiapúia, á canka mítén lè hā nín-kéníwà na tá lè ho sánú. ⁷ Á ba bùaa bùaa náa na kíníá mu bá-zamu kanmúini yi yà-kéní á nōn hā lánpóra bio hējun na wó lè ho sánú ho wáyí tonkarowà nūwā hējun mu yi. Hā lánpóra mu sú lè le Dónbeenì na wi fēēē hā lúlúio na jii mía yi sī-cíflè. ⁸ Á le *Dónbeenì zì-beenì wáa sú lè le yìini. Le yìini mu wee zéeni le Dónbeenì cùkú lè le dàńlò bio. Á nùpue yí dà máa bíní máa zo le, ká mu bè-sūmáa bio hējun na ba tonkarowà mu buan á yí khíina.

16

Mu bè-sūmáa bìo hējun bìo

¹ Á ĩ jā tāmu búí sá pónpón zoó le *Dónbeenì zì-beenì yi á mu bíá bìo kà nōn ba tonkarowà nūwā hējun mu yi: «Le Dónbeenì sī-cíflè na wi hā lánpóra mu yi á mí kónkó kúia ho tá wán.»

² Ó o nín-yání tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bio kúaa. Á mu hínon wó hā cāká-sūmáa bíá búenbúen na ó o yia fīmīni wi wán, bíá wee bùaaní a yia mu kansì.

³ Ó o jūn ní tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bio kúaa mu yámú jumu yi, á mu yèrè-máa ka lōn ní-hío cāni. Á ba bùaa na wi mu yi búenbúen hūrun.

⁴ Ó o tīn ní tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bio kúaa hā vūna lè hā jūn-dáa yi, á hā jumu yèrè-máa wó le cāni. ⁵ Á ĩ jā ò o tonkaro na mu jumu bio wi ní yi á bíá:

«Ūnén na wi fēēē á wi ká bio búí òn yi léra, ù síi mía.

Bio fo fā lè ù cítíí á téréna.

⁶ Ba nùpua kúaa á ĩ jū-cúa fēerowá cāni làa bíá bìo sá foñ na ká cāni, á fo bēn nōn le cāni ba yi le ba jū. Mu yú ba.»

⁷ Á tāmu búí ló ho *ánsán cíníí, á ĩ jā. Mu bíá: «Mu bon, Núhúso Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen, bio fo wee fī lè ù cítíí á téréna, mu òn ho tūiá poni wán.»

⁸ Ó o náa ní tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bio kúaa le wii wán. Á le wii yú le ní wee cīkaraa ba nùpua lè mí dshú, ⁹ á le cīkaraa ba làa sòobē. Á ba wee là le Dónbeenì, déna na pánká wi mu bè-sūmáa bìo

mu wán. Ba yí tà à yèrè má mí yilera lè mí wára à déráa ho cùkú le Dónbeenì yi.

¹⁰ Ó o hònú ní tonkaro kónkúaa mí lán-póhó yi bio kúaa a yia bá-zàmu kanmúiní wán. Á hā kāna na ó o wi júhú wán á le tǔbǐ-cūaa dó wán. Á ba núpua wee cūaaka mí denní lé bìo ba lò wee beráa. ¹¹ Á ba wee là le Dónbeenì lé bìo hā cākáwá wee beéráa ba lò à ba pá yí tà yí yèrè máa yí díá mí wén-kora wé ró.

¹² Ó o hènín ní tonkaro kónkúaa mí lán-póhó yi bio kúaa ho muhú na ba le Efaaate yi, á ho numu và bèra a na à ba bá-zàwa na ló lè le wii hènǐ buee dàñ khǐí. ¹³ Á ĩ bínía le ĩ loń á ĩ mǎn cínáwa bùaa tǐn búí à ba wee lé ba bùaa bùaa tǐn jini yi. Ba ka lòn béèwa. O yà-kéní wee lé o jia be-beeni jii yi, ká a búí wee lé o yia na ló mu numu yi jii yi, ká a yà-kéní wee lé yia na wee fεε hā jǐ-cúaa na yí bon jii yi. ¹⁴ Ba lé o *Satāni tonkarowà na wee wé mu yéréké biowa. Ba à híńí ì tē ho dímǐjǎ búenbúen bá-zàwa yi á à ve, à ba buee tá hā hāa lè le Dónbeenì, dén na dà mu bio búenbúen, le Dónbeenì mu wizon-beeni zoñ.

¹⁵ Ó o Núhúso bía: «Mí loń! ĩ buée yòoka mi wán là a kǎnlo bìo. Yia fánía mí yio, á wee zǐ mí sǐa fεεε bèra a na ò o yí vará mí bírí ĩ buenlò pàahú à hā nǐyio dí, wón bānso júhú sǐ.»

¹⁶ Ba cínáwa mu von ho dímǐjǎ bá-zàwa búenbúen kúaa mín wán ho lahó na ba le Haamakedon lè mu heberemu yi.

¹⁷ Ó o hènjun ní tonkaro kónkúaa mí lán-póhó yi bìo kúaa ho pinpiró yi. Á tǎmu búí ló mu bá-zàmu kanmúiní yi zoó le *Dónbeenì zǐ-beeni yi, á bía pǎnpǎn: «Mu wáa vó.» ¹⁸ Ho viohó juuikaa á nāmakaa, á ho tá dèkío lè mí pánká. Á lá ba núpua lénlò jii wán buee búe ho pàahú mu yi á ho tá dèké ró mu bān síi dǐn yí wó yí mǎn. ¹⁹ Á ho ló-beeni békāa lè hā cúa-tǐn, á ho dímǐjǎ kāna lórá búenbúen fū. Le Dónbeenì yí céra ho ló-beeni *Babiloona yí díá. Á ho divén na wee zéeni le le Dónbeenì síi cá lè mí sòobéé bio á le kíkāa ho yi á ho jun. ²⁰ Hā kāna na mu numu kínía yi lè hā búaa búenbúen vǐnun, á núpue yí máa mi. ²¹ Ho viohó mànáayi-beera tò lion ba núpua wán. Le mànáayiire dà-kéní líró dà

à yí kiloowa búará-jun làa píru síi. Á ba núpua là le Dónbeenì le minka lònbee na yú ba hā mànáayio mu bio yi. Le lònbee mu bān síi mía.

17

O hāa na sòobáa wee yèé miten bìo

¹ Bún món á ba tonkarowà nùwà hènjun na buan hā lánpóra nì-kéní vá buée bó mi ò o bía: «Buen le ĩ zéeni bio á ĩ ì sínínáa o hāa na sòobáa wee yèé miten dākhiína júhú làa fo, yia kará mu jun-beera jii. ² Ho dímǐjǎ kāna bá-zàwa wee fé o. Ho dímǐjǎ núpua mún wee fé o làa sòobéé, ó o bio wee khéeni ba lòn *divén na ba jun.» ³ Á le Dónbeenì Hácírǐ pánká kera ĩ wán, ó o tonkaro mu buan mi vannáa le dùure yi. Á ĩ mǎn hāa búí le dùure mu yi ká a kará a yia yà-muhú búí wán. O yia mu júná lé hā bìo hènjun á wáa lé hā bìo píru. O sǎnía búenbúen vó lè hā yènnáa na wee là le Dónbeenì. ⁴ O hāa mu na kará a wán zǎ lè dà-muhú cǐen cǐen. O bè-zǐnía á wó lè ho sǎnú, lè hā *hue-senǐ lè mí síwà na yáwà here. O buan le puuní dèe na wó lè ho sǎnú. Le sú lè mu bìo na wee zéeni a yirá-wára là a bá-fénlò na ó o wee wé. ⁵ Le yèni búí na kúará sà yí á túara a buure wán, le

«BABILOONA BEENÌ,

HÁAWA NA WEE YÈÉ MITEN LÈ HO DÍMÍJǎ
YIRÁ-WÁRÁ BĀN NU.»

⁶ ĩ mǎn o hāa mu ò o jun le cǎni á sù wee khée. Bía bìo sǎ le Dónbeenì yi, bía mà ho túiá o Yeesu jii lé bān te mí cǎni.

Bio á ĩ mǎn wo kà, ó o bio wó mi coon làa sòobéé. ⁷ Ó o tonkaro mu bía le léee webio nǎn ó o hāa mu bio wóráa mi coon. O bía: «Bio ó o hāa mu, là a yia na ó o kará wán bio karáa á ĩ ì benka à na foñ. O yia mu lé o yia na júná lé hā bìo hènjun, á wáa lé hā bìo píru. ⁸ O yia mu na fo mǎn á yio lá wi lua, ká bìo kà wán ó o húrun. O ko ò o vèe lé ho kǎhú na nǎyilò jii mía yi, à bìo léee yáa búenbúenbúen. Ba núpua na yènnáa yí túara hàrǐ ho dímǐjǎ júhú búeení bía na yú le mukāni binbirǐ yènnáa vūahú yi á à mí a ká ba à wé coon. Ba à wé coon lé bio ó o yio lá wi lua, á húrun, á bínía mǎn wán.

⁹ «Ba núpua ko ba le mí yiwa hen sese à zǐnnáa mu biowa mu bān kúará. Hā júná bio hènjun wee zéeni hā búaa bio hènjun na

ó o háa na bio bía á kará wán. Hã mún lé ba bá-zàwa nùwā hẹjun. ¹⁰Ba bá-zàwa mu tíahú á ba nùwā hõnú bẹeni wó. Ká a nì-kéní wee dí mí bẹeni, ká yia so bẹeni díró wi làa món. O khíi lá le, ó o máa dí le máa mía. ¹¹Ká a yia na yio lá wi lua ká bìo kà wán ó o húrun, wón mí beere lé ba bá-zàwa nùwā hẹtìn ní. O mún ló ba nùwā hẹjun tíahú. Wón bìo á à yáa búenbúenbúen.

¹²«Hã wáa bìo píru na fo mɔn hõn bèn lé ba bá-zàwa nùwā píru na ðiñ yí lá mí bẹeni. Ba à yí ho pànká á à dí le bẹeni là a yia ho pòn-za dẹe cínú mí ðòn yi. ¹³Ba à wé le jii dà-kéní á à sá à nanáa o yia mu yi lè mí pànká búenbúen. ¹⁴Ba à fi là a Pioza, ká wón màhá à ðań ba, lé bìo ó o wi ba júnáa búenbúen jùhú wán, á wi ba bá-zàwa búenbúen jùhú wán. Bìo ó o von á hueekaa, bìa siadéro wo yi fàrá ðiñ, lé bán là a Pioza mu á à páaní ì fá ho fũhú.»

¹⁵O tonkaro mu pá bíníá bía bìo kà làa mi: «Mu jun-beera mu na fo mɔn, bìo ó o háa na wee yéé mítén kará jii, bún lé ho dímjíá kána minka nùpua, hàrì ba wé lùe lée lùe, hàrì ba bío bíonì lée bíonì. ¹⁶Ká hã wáa bìo píru na fo mɔn là a yia mí beere bán á à jin o háa mu. Bìo wi o cǎn búenbúen ba à búe jùhú ká ba à día wo mí káamáa. Ba à là a taa ká bío ká ba à cǐ. ¹⁷Mu bon. Le Dónbeeni dó bío le le mí ì wé wéro ba sia yí á ba à wé le jii dà-kéní á à sá à nanáa o yia mu yi lè mí pànká búenbúen fúaa bìo le bía à jii sí. ¹⁸Ká a háa na fo mɔn, wón lé ho ló-beeni, hia yú ho pànká ho dímjíá kána bá-zàwa búenbúen wán.»

18

Ho Babiloona lóhó cǐlò bío

¹Bún mɔn á ì bíníá mɔn le Dónbeeni tonkaro búí ò o yòò ló wee lii. O yú ho pànká beeni á cùkú khon-beeni líí kúaará ho dímjíá kúaráa búenbúen yi. ²O tonkaro mu bía bìo kà pónpón: «Ho *Babiloona beeni bìo yáara loo! Ho bìo yáara! Ho wáa lé ba cínáwa lóhó. Ba cínáwa lè mí síwà kará ho yi. Ba júnzáwa na yí máa là* na ba nùpua jina, bán búenbúen wi ho yi. ³Ho dẹéra ho dímjíá nùpua búenbúen lè ho bá-fénló lè

ho há-fénló lè mí síwà làa sòobée lòn ðivén na ho juiína làa ba. Ho ka lòn háa na wee yéé mítén á ho dímjíá bá-zàwa wee fé. Ba duanlowá wó ho nàfòró bànsowá mu minka bio na á ho lóhó mu sa sia wee vá yi bìo yi.»

⁴Á ì bíníá já tãmu búí sã ho wáayi à mu bía: «Minén na lé ì nìpomu, mi lé ho lóhó mu yi, bèra a na à mi níni yí keí mu bè-kora na ho wee wé yi, à mu bè-súmáa na à yí ho à yí yí mia. ⁵Mu bè-súmáa á à yí ho lé bìo mu minka bè-kora na ho wee wé á jà mìn wán yòò bó le Dónbeeni yi, á le yí céra ho yí día. ⁶Hã wén-kora na ho wó lè ba nùpua lé hõn b̄an síi à mi mún wé làa ho. Bìo á ho wó lé bún b̄an síi cúa-jun à mi wé làa ho.

Ho wén-kora na ka lòn *ðivén á ho juiína lè ba nùpua lé hõn hereló b̄an síi cúa-jun à mi mún juií làa ho. ⁷Hen na ho búaaníá mítén vaá bó yi, lè mu minka bè-sení na ho weéra lè mí síi, lé ká síi à mí mún beé lè ho lò à véení ho yi. Ho wee bío mí yi le mí lé o béé, le mí yínorí maháá á mí yi máa vá máa mi hùú. ⁸Lé bún non á wizon-kéní búí ká mu bè-súmáa á à yí ho. Bún lé mu húmú, lè le yi véé, lè le hĩn-súmú. Horén mí beere á à cǐ ho dõhú yi dúkúdíúdíú. Lé bìo ó o Núhúso Dónbeeni na sínía ho jùhú á pànká wi.»

⁹Mu nonzon á ho dímjíá kána bá-zàwa na lè ho lóhó mu leéra ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí síwà lè ho minka bè-sení na weera ho síi yi á à mi ho cǐlò yiini. Ká ba mɔn le á ba à wá à kúaará ho bìo yi. ¹⁰Mu zon ká ba à khèn á à ðiñ lé le záníi bìo wee wé ho yi bìo yi, ká ba à bío bìo kà: «Yéréké loo, yéréké!

Ho *Babiloona beeni na lá yí máa sí yí, nín-hia jùhú dẹeníá sú ho pòn-za dẹe yi.»

¹¹Ba duanlowá búenbúen mún ñ tà le wéé lòn yúmú wó ba wán lé bìo á yia wé è yà ba bìo á wáa mía. ¹²Bún bìowa so lé ho sánú, lè ho tǔjòn, lè hã *hue-sení lè mí síwà na yáwá here, lè hã p̄nsò-sení bè-poa, lè hã p̄nsò-muna na yáwá here lè hã síiina, lè hã búeení búí síwà na yáwá here. Ba mún wee yéé hã donkhue-sǎ lè mí síwà. Hã búí wó lè ba sãmáwá jia, hã búí lé hã búeení búí síwà na yáwá here, hã búí lé ho h̄n̄lò, hã búí lé ho tǔjòn, hã búí lé hã *hue-sení búí

* 18:2 Ba júnzáwa na yí máa là: Mi loń ho Lándá zéenílò vūahú (Deutéronome) 14.12-18

sí. ¹³ Ba mún wee yéé mu biowa na sãmu sī á yàwá here. Bún lé le vɛ̀ndɛ̀e búí donkuua, lè hã vɔ̀n-zàwa búí, lè ho jilóló na sãmu sī, lè ho mífirè. Ba mún wee yéé ho divén lè ho jilóló, lè mu dũmu lè ho dínló lè mí síwà. Ba mún wee yéé ba nàwa, ba pia, ba cúawa lè mí wòtórówa. Ba mún wee yéé ba nùpua. ¹⁴ Ba wé è wá ká ba à bío bío kà: «Mu minka bè-sení na ũ yìo lá wee lé á yáara vó búenbúen. Ũ nãfòró lè ũ semu búenbúen vó. Fo máa bīnī máa yí mu hùúu.»

¹⁵ Ba duanlowà na duara ho yi wóràa ho nãfòró òansowà á à khèn á à òn lé le zãní bío wee wé ho yi bío yi. Ba à tà le wéè lòn yúmú wó ba wán ¹⁶ ká ba à bío bío kà:

«Yéréké loo, yéréké!

Ho ló-beeni yáara vó!

Ho lá ka lòn háa na wee ni hã pɔ̀nsò-sení bè-poa,
lè hã pɔ̀nsò-muna na yàwá here,
á wee zí mu biowa na wó lè ho sánú,
lè hã *hue-sení lè mí síwà na yàwá here.

¹⁷⁻¹⁸ Ho ló-beeni mu nãfòró búenbúen dèenía yáara vó ho pɔ̀n-za dèe yi.»

Hã won-beera júnása, làa bìa wee pà hã, làa bìa wee zo hã, làa bìa wee yí mí jii dínló mu yámú jumú wán, bán búenbúen ká ba mɔ̀n ho ló-beeni mu cìlò yìiní á ba à khèn á à òn, á à bío bío kà pɔ̀npɔ̀n: «Ho ló-beeni mu bàn sí lá mía.» ¹⁹ Ba à tà le wéè á wé è khuii le tɔ̀ní á à kúee mí wán lòn yúmú wó ba wán, ká ba à bío bío kà pɔ̀npɔ̀n:
«Yéréké loo, yéréké!

Lé ho ló-beeni mu minka nãfòró bío yi á hã wɔ̀n-beera òansowà á nãfòró wiráa. Lé bún búenbúen dèenía yáara vó ho pɔ̀n-za dèe yi.»

²⁰ Minén na wi ho wáyí, mi zãmaka ho yáaró bío yi.

Minén na bío sà le Dónbeeni yi,
là a Yeesu tonkarowà lè le Dónbeeni jii-cúa fɛerowá, minén mún zãmaka.

Lé bío le Dónbeeni síniá ho jùhú bío ho wó làa mia bío yi.

²¹ Á ho wáyí tonkaro búí na pànká wi wáa lá le hue-be-beeni búí á lèeráa dó mu yámú jumú yi ò o bía: «Lé ká sí á ba khíí lèeráa ho ló-beeni *Babiloona lè mí pànká cúekúee wán, á nùpue yère máa bīnī máa dá ho wán. ²² Ũ kòncó búawá, lè ũ len-béwá,

lè ũ pòròpí-wíwa, lè ũ búaa-wíwa á sã máa bīnī máa jí hùúu. Ũ ní ton-sáwá á nùpue yère máa bīnī máa dá wán. Ũ bío niló sã máa bīnī máa jí. ²³ Khoomu máa bīnī máa dé foñ. Yaamu máa bīnī máa ca foñ. Bún búenbúen á à wé foñ, lé bío á ũ duanlowà bío wi po ho dímjí ná duanlowà búenbúen. Fo mún khà ho dímjí ná nùpua búenbúen víniá lè ũ nín-símú wárá. ²⁴ Le Dónbeeni jii-cúa fɛerowá, làa bìa ká na bío sà le yi na ba bó, lè ba nùpua na ba bó búenbúen, bún búenbúen jà ho ló-beeni mu jùhú yi. Lé bún te bío le Dónbeeni á à síniáa ho jùhú.»

19

¹ Bún món, á ĩ já tãmu búí sã ho wáyí lòn zãmá-kúii na wee bío:

«Mi khòoní le Dónbeeni.

Lerén lé dìo wee fení ba nùpua.

Ho cùkú lè ho pànká á bío sà wán Dónbeeni yi.

² Bío le wee fí lè le cítí á téréenna, mu òn ho tuiá poni wán.

Mu bon, lerén lé dìo síniá a háa mu na sòobáa wee yéé mítén jùhú,

yia wó á ho dímjí ná nùpua pániá làa wó á yáararàa ba.

Le Dónbeeni ton-sáwá na húmú bío ló a ní yi á le dù yúaa.»

³ Mu tãmu pá bīniá bía:

«Mi khòoní le Dónbeeni!

Ho ló-beeni mu cìlò dõhú máa hí máa mi.

Ho yìiní á à lé fɛ́ee hã lúluúo na jii mía yi!»

⁴ Á ba nì-kía bóni làa nùwá náa, lè ba búaa búaa náa á líí búrá le Dónbeeni na kará mí bá-zàmú kanmúini wán yahó, à ba wee bío:
«*Amiina! Mí khòoní le Dónbeeni!»

O Pioza yaamu sánú díró bío

⁵ Á ĩ já tãmu búí sã lè mu bá-zàmú kanmúini cɔ̀n á mu bía:

«Minén ña lé le Dónbeeni ton-sáwá na wee kɔ̀nbi le,

bía bío jùhú wi làa bío bío jùhú mía, mí khòoní wán Dónbeeni.»

⁶ Á ĩ bīniá já tãmu búí sã ho wáyí lòn zãmá-kúii tãmu. Mu sã já lòn jun-beeni vãnáló, mu sã já lòn viohó na nà lè mí pànká bío sí, á bía bío kà:

«Mi khòoní le Dónbeeni

lé bío á wa Nùhúso Dónbeeni na dà mu bío búenbúen á wí mí béeni yi.

⁷ Mi le wa sīa wa, mi wa zàmbaka, mi wa dé ho cùkú le yi,

lé bìo ó o Pioza yaamu sánú díró á dñn.

⁸ Bàn fúaalè wón wíokaa mítén wó.

⁸ Le Dónbeeni non hā sī-zīnia bè-seni bè-poa púiapúia wo yi.»

Hón sī-poa so bìo wee zéeni bìo téréna na á bia bìo sà le Dónbeeni yi wó.

⁹ Á le Dónbeeni tonkaro wáa bíá non mi; «Túa bìo kà: Bia ba von o Pioza yaamu sánú dínií bènín júná sī.» Ò o bīnía bíá: «Bìo bíá lé le Dónbeeni tuiá na á le mà.» ¹⁰ Á tī wáa líf búrá a tá le tī búaaaní, ká a màhā bíá non mi: «Ébé! Yí wé bún. Inén wee sá le Dónbeeni tonló le únén le mìn zàwa le mìn hínni bìo sīí, minén na bò ho tuiá poni na ó o Yeesu zéena yi. Le Dónbeeni lé dio á ù búaaaní.

Mu bon, ho tuiá poni na ó o Yeesu zéeniá, lé hón á le Dónbeeni jì-cúa fèerowá jì-cúa fàrá wán.»

Bìo á yia yòra a cón-poni á à wé

¹¹ Á tī bīnía le tī loí, á tī mōn á ho wáayi jii héra. Á tī le tī loí à léé cón-poni na. Yia yòra a yèni ba le «Yia láayi wi á lé ho tuiá poni bànso.» O wee sīnía ba nùpua júná, à tá hā hīa làa bìo téréna. ¹² O yio ka lòn dōhú denle. Mu bá-zàmu khònlúe-zàwa cèrèè á búra a púhú yi. Yèni búí á túara a wán. Nùpue yí zū le ká mu yínóñ orén mí dòn. ¹³ O kánbun na ó o zá á zúra le cāni yi. O yèni búí ba le «Dónbeeni bíoni.»

¹⁴ Ba hīn-táwá na ló ho wáayi á yòra ba cón-poa bò a yi. Ba zā hā sī-poa bè-seni púiapúia. ¹⁵ Khà-tóní yara junso na jia wí á wee lé o jii yi. Hón khà-tóní so lé hia ó o ò firáa le ho dímjíná kána nùpua, á à dàí ba. Ò o ò sùwaní mí pánká ba wán làa sòobé. O ò fi ba làa bìo ba wee firáa ho Èrèzén bia à jaa bìo sīí, à zéeniáa le Dónbeeni na dà mu bìo búenbúen sī-cíflè. ¹⁶ Bìo ká le bìo túara a kánbun là a buzòhú wán:

«BÁ-ZÀWA BÚENBÚEN BÉÈ, NÚNÁSA

BÚENBÚEN NÚHÚSO.»

¹⁷ Á tī bīnía le tī loí, á tī mōn le Dónbeeni tonkaro búí ò o zoó òn le wii yi, á wee bío bìo kà pònpón le ba jínzàwa na wee khíí yòo déé firícríi ho wáayi: «Mi búee kúee mìn wán à mi dí ho sánú, hia le Dónbeeni wíokaa bìo. ¹⁸ Bìo búenbúen na húrun á mi búee dí sánía: Ba bá-zàwa, ba dásíwá júnása, ba

cúawa làa bìo wee yòo ba, ba nùpua na wí mítén le ba wobáani, bìo bìo júhú mía làa bìo bìo júhú wi.»

¹⁹ Á tī bīnía le tī loí á tī mōn o yia, le ho dímjíná bá-zàwa le mí hīn-táwá, à ba kúaa mìn wán à firáa làa yia yòra a cón-poni le mí hīn-táwá. ²⁰ Á ba wíira a yia mu, á wíira yia fèera hā jì-cúa na yí bon na wó mu yéréké biowa o yia mu yahó. O wó kà sīí á khàráa ba nùpua vínía, bán na ó o yia mu fíimínì bò wán, bán na búaaaní o kansí. O yia mu là a jì-cúa fèero mu á ba kúaa ho kirbí dā-be-beeni yi le mí yèn-vèeni. ²¹ Ó o yia mu hīn-táwá na ká bán á yia yòra a cón-poni bó le ho khà-tóní na wee lé o jii yi, á ba jínzàwa búenbúen búee dú ba sánía, á sù.

20

Bìo wó hā lúlúio khíá-pírú pàahú

¹ Á tī bīnía le tī loí á tī mōn le Dónbeeni tonkaro ò o ló ho wáayi wee lii. O buan ho kòhú na nàylílo jii mía bàn zūajii won-za, á buan ho zúakúarí na búaa. ² O tonkaro mu wíira a jia be-beeni. O jia mu lé o háa na wí bún hàani. Ba wee ve o làa Nì-bàkáló táá Satáni. O wíira a can le ho zúakúarí ò o mía dā hā lúlúio khíá-pírú. ³ O can wo lío dó ho kòhú na nàylílo jii mía yi, á dó jii, á bò le Dónbeeni fíimínì wán. O wó bún bèra a na, ò o wáa yí bīnì yí dàí khà ba nùpua vínì ká hā lúlúio khíá-pírú mu yí khíina. Ká hñn khíí khíina, ó o ko ò o lén léee fee díá o ò wé ho pòn-za dèe.

⁴ Á tī bīnía le tī loí á tī mōn bá-zàmu kan-múiní. Bìo kará hā wán á le béeni díró pánká non yi. Tī mún mōn bìo ba kúiora júná mànákàwa. Ba kúiora ba júná lé bìo ba zéeniá ho tuiá na ó o Yeesu mà, á buera le Dónbeeni bíoni. Bán yí búaaaní o yia, á yí búaaaní o kansí. O fíimínì mún mía ba búráa le ba níni wán. Ba véera á à páani í dí le béeni làa yia le Dónbeeni mōn léra á à dā hā lúlúio khíá-pírú. ⁵ Bún lé ho nín-yání véeró. Ba nì-hía na ká bán máa vèe ká hā lúlúio khíá-pírú jii á yí sù. ⁶ Bìo nín-yání véera bán júná sī, ba bìo sà le Dónbeeni yi. Mu cúa-jun ní húmú máa yí pánká bán wán. Ba à wé le Dónbeeni làa yia le mōn léra yankarowá. Ba à dí le béeni làa wo á à dā hā lúlúio khíá-pírú.

O Satāni biò yáara

⁷Ká hā lúlúio khíá-pírú mu khíina, á ɓa à lén o Satāni á lée fee á à díá ⁸ó o tɪn ì híní wé è khà ho dímjína kána búenbúen nùpua á à víini. Hón kána so ɓa wee ve làa Kooki làa Makooki* Ò o ò ve ɓa à kúee mín wán hā hīa táró bio yi. ʼBa à wé boo lòn yámú jumu jii hònlè bia biò síi. ⁹Ī mɔn ɓa à ɓa ló ho dímjína kàarāa búenbúen yi jàana lua á ɓueé dó kíniá ho lóhó na le Dónbeeni wà làa sòobéé yi, hīa le nìpomu wi yi. Ká dshú búii màhà ló ho wáayi á líí ɓó ɓa jùhú. ¹⁰O Satāni na lá wee khà ɓa víini wón ɓa wìira dó ho kirɓi dā-be-beeni yi, hen na á ɓa kúaa o yia làa yia fɛera hā jii-cúa na yí bon yi. ʼBa lò á à be bín fɛɛe le wisoni lè ho tɪnàhú hā lúlúio na jii mīa yi.

Le Dónbeeni cítio ho dímjína nùpua búenbúen

¹¹Á ĩ bīniá le ĩ loń á ĩ mɔn bá-zàmú kanmúí-beeni dā-poni làa yia kará le wán. Ho tá lè ho wáayi juuna vúnun o yahó, á máa bīni máa mi. ¹²Á ĩ bīniá le ĩ loń á ĩ mɔn ɓa nì-hía, bia biò jùhú wí làa bia biò jùhú mīa, á ɓa dīn mu bá-zàmú kanmúini mu yahó. Ó o búii hénkaa hā vōnna na ɓa nùpua bè-wénia túara yi. Ó o búii mún lá ho vūahú búii héra. Hón á bia yú le mukāni binbirì yènnáa túara yi. Á le Dónbeeni fā le cítii ɓa nì-hía wán á héhaa lè ɓa bè-wénia na túara hā vōnna mu yi. ¹³Bia húrun mu jumu yi céra á mu jumu díá á ɓa ló. Hàrì mu húmú lè ho nì-hónbó-lóhó á díá mí nì-hía á ɓa ló. Á le Dónbeeni cítio ɓa nì-hía búenbúen á héhaa làa biò ɓa nì-kéní kéní wó. ¹⁴Á mu húmú lè ho nì-hónbó-lóhó á ɓa dóra kúaa ho dā-be-beeni yi. Hón dā-be-beeni so lé mu húmú cúa-jun níi. ¹⁵Nùpue lée nùpue na yèni mīa ho vūahú na á bia yú le mukāni binbirì yènnáa túara yi, bán búenbúen ɓa mún dóra kúaa ho dā-be-beeni mu yi.

21

Ho wáayi finle lè ho tá finle

¹Á ĩ bīniá le ĩ loń á ĩ mɔn ho wáayi finle lè ho tá finle. Ho wáayi lè ho tá na lá wi lè ho yahó á juuna vúnun. Mu yámú jumu wáa mīa. ²Á ĩ mɔn ho Zeruzaleemu lóhó

dà-finle, hīa biò sà le Dónbeeni yi. Ho ló ho wáayi le Dónbeeni cón wee lii. Ho se làa sòobéé lòn há-fia na wíokaa mítén mí yaamu bio yi. ³Á mu tɔn-beeni búii sá jná lè mu bá-zàmú kanmúini cón á bia: «Mí loń, biò ká wán á le Dónbeeni páania kará lè ɓa nùpua. Le páania kará làa ɓa, á ɓa lé le nìpomu. Le Dónbeeni mí ɓeere wi làa ɓa. ⁴Le sùukaa ɓa yèn-caa búenbúen. Mu húmú lè le yi véé lè le wéé, lè le lònbee á wáa wó, lè biò á mu bè-kíá búenbúen wó.»

⁵Á yia kará mu bá-zàmú kanmúini wán wáa bia: «Mí loń, ĩ wó mu biò búenbúen lè mu bè-fia.» O bia: «Túa biò á ĩ bia, lè biò hā bíoní mu lè ho túiá poni á láayi wi.»

⁶Ò o bīniá bia: «Mu jii wáa sú. Lé ĩnén á búia mu biò búenbúen jùhú, á lé ĩnén mún ñ véeni mu biò búenbúen. ĩ lé mu biò búenbúen jùhú búeenii, á mún lé mu véenii. Yia le ju-hāni dà, á mu jumu na wee lé le mukāni binbirì jun-dání yi á ĩnén ñ na bànso yi làa káamāa ó o ò ju. ⁷Bún búenbúen lé hā kía na biò á à sǐ yia fá ho fūuhú yi. Á ĩ wáa à wé bànso bàn Dónbeeni, á bànso wáa à wé ĩ za. ⁸Ká ɓa zónlowà, làa bia pá le Dónbeeni biò, lè hā yirá-wará wérowà, lè ɓa nì-búewá, làa bia wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí siíwà, lè ɓa nì-cíwa, lè ɓa wōn-hāwà, lè ɓa sabín-fūaalowa, bán búenbúen á à kúee ho kirɓi dā-be-beeni yi á bún ɓèn ñ wé bán bio na sà ɓa yi. Bún lé mu húmú cúa-jun níi.»

Ho Zeruzaleemu lóhó dà-finle

⁹Á le Dónbeeni tonkarowà nūwā hɛjun na buan hā lánpóra bio hɛjun na mu bè-sūmāa wi yi nì-kéní á ɓueé bíá non mi: «Buen le ĩ zéeni a Pioza bàn há-fia làa fo.»

¹⁰Á le Dónbeeni Hácirí pánká kera ĩ wán ó o tonkaró mu lá mi yòorarāa le búee búii na búaa á dōn làa sòobéé wán. O zéeniá ho Zeruzaleemu lóhó na biò sà le Dónbeeni yi làa mi ká ho ló ho wáayi le Dónbeeni cón wee lii. ¹¹Ho lóhó mu wee juuíka kúiakúii lè le hue-seni na yáwá here na ɓa le zasipu biò síi. Ho wee ce wéréwéré lòn máká dúuhú. Biò ho wee juuíkarāa wee zéeni le Dónbeeni cùkú. ¹²Ho lóhó mu dándá na bánbáa ho á búaa, á mún dōn. Hā zūajini na wi ho

* 20:8 Kooki làa Makooki: Hā bio wee zéeni bia lé le Dónbeeni zúkúsa bio ho pàahú vaa véeni. Loń Ezekiyéle vūahú 38-39

dándá mu yí á lé píru jun. Á hā lè mí dà-kéní kéní á le Dónbeeni tonkarowà nì-kéní kéní pan yi. Ó o *Isirayeele zì-júná píru jun yènná túara hā zūajiní mu mí dà-kéní kéní wán. ¹³Hā zūajiní bio tìn wi lè le wii hēení, bio tìn wi lè le wii hēení bān nín-tiáni, bio tìn wi lè le wii hēení bān nín-káahó, ká hā bio tìn wi lè le wii tēení. ¹⁴Ho dándá mu júhú bàrà hā hue-be-beera píru jun wán. O Pioza tonkarowà píru jun yènná túara hā hue-be-beera mu dà-kéní kéní wán.

¹⁵Ó o tonkaro mu na wēe bío làa mí á buan le dēe búí na wee mōnzá lè mu bio. Le wó lè ho sánú. Dén lé diò ó o ò mōnzá lè ho lóhó, lè ho zūajiní, lè ho dándá. ¹⁶Ho lóhó mu sáa lée bio náa, á màa mín. Ó o tonkaro mu wáa mōnzáa ho lóhó mu á ho yú mu bio mōnzáníi cúa-muaaseé píru jun na à yí hā kilomēterewa muaaseé jun làa khíá-náa síi. Ho dāamu á mún màa mín lè ho sání dà-kéní tóntómú. ¹⁷O mún mōnzáa ho lóhó mu dándá làa bio ba nùpua wee mōnzá lè mu bio á ho yú nín-kókóníi cúa-búará-hèjun làa bio náa. ¹⁸Ho dándá mu son lè hā *hue-sení búí na ba le zasipu. Ho lóhó mí beere hón son lè ho sánú binbirí, á wee ce wéréwéré lòn máká díuhú. ¹⁹Hā hue-be-beera píru jun na ho dándá júhú bàrà wán á donkhueékaa lè hā hue-sení píru jun.

Le nín-yání hue-be-beeni á donkhueéra lè le hue-sení na ba le zasipu.

Le jun ní donkhueéra lè le hue-sení na ba le safiire.

Le tìn ní donkhueéra làa diò ba le kalise-duana.

Le náa ní donkhueéra làa diò ba le emeroodé.

²⁰Le hònú ní donkhueéra làa diò ba le saaduana.

Le hēzìn ní donkhueéra làa diò ba le koronaliina.

Le hējun ní donkhueéra làa diò ba le korisoliite.

Le hētìn ní donkhueéra làa diò ba le beeriile.

Le dēnú ní donkhueéra làa diò ba le topaaze.

Le píru ní donkhueéra làa diò ba le korizoparaze.

Le píru dòn ní donkhueéra làa diò ba le turikuaze.

Le píru jun ní donkhueéra làa diò ba le amitisiite.

²¹Hā zūajiní píru jun na lénkaa ho lóhó mu dándá yi wanna lè mí dà-kéní kéní á wó lè hā hue-poa búí síi bè-sení dà-kéní kéní na yáwá here. Ho lóhó mu wā-beeni hón wó lè ho sánú, á wee ce wéréwéré lòn máká díuhú.

²²Ho lóhó mu á í yí mōn *Dónbeeni zì-beeni yi. Ho màkóo mía le yi, lé bio ó o Núhúso Dónbeeni na dà mu bio búenbúen làa a Pioza lé bán mí beere á wi bín. ²³Ho lóhó mu màkóo mía le wii lè ho píhú khoomu yi. Le Dónbeeni cùkú ka lòn khon-be-beeni á dó ho wán. Ó o Pioza mún dó mí khomu ho wán. ²⁴Lé bín khoomu so á ho dímjíná kána nùpua á à keñ yi. Á ho dímjíná bá-zàwá á à bua mí ní bio ò buennáa ho yi. ²⁵Ho lóhó mu dándá zūajiní á máa bīnī máa pe le wisoni yi. Mu bon. Hā máa bīnī máa pe, lé bio á tá máa bīnī máa hī. ²⁶Ho dímjíná cùkú lè ho bè-sení búenbúen á ba wé è bua à buennáa ho lóhó mu yi. ²⁷Bio na yí máa ce le Dónbeeni yahó máa zo ho lóhó mu húú. Hā yírà-wará wérowà lè ba sabín-fúaalowa mún máa zo ho lóhó mu húú. Bia yènnáa túara bia yú le mukāni binbirí yènnáa vūahú yi, hia ó o Pioza te, lé bán mí dòn zoó keení ho lóhó mu yi.

22

¹Ó o tonkaro mu zéenia ho muhú búí làa mi. Ho jumu wee na le mukāni binbirí ba nùpua yi. Mu wee juifka lòn máká díuhú. Mu wee lé le Dónbeeni làa a Pioza bá-zàmu kanmúini cōn, ²à vāná ho lóhó mu wā-beeni síi yi. Á le vīndēe na wee na le mukāni binbirí á wi ho muhú mu sáa mí bio jun yi. Le wee ha hā cúa-píru jun le lúlúure yi. Píhú lée píhú à le ha. Le bān vōnna lé le tīni á ho dímjíná kána nùpua wee vānī lè mítēn. ³Bio búí na le Dónbeeni dánkánia á máa bīnī máa keñ ho lóhó mu yi. Le Dónbeeni làa a Pioza bá-zàmu kanmúini wi ho yi, á le Dónbeeni ton-sáwá wé è buaaní le Dónbeeni. ⁴Ba à mi le Dónbeeni yahó, le yèni á à túa ba buráa wán. ⁵Ho tá máa bīnī máa hī. Nùpua màkóo máa bīnī máa keñ fīntání làa wii khoomu yi, lé bio ó o Núhúso Dónbeeni á à dé mí khoomu ba wán. ⁶Ba à dí le béeni fēee hā lúlúio na jii mía.

O Yeesu le hen làa cīnú ká mí ì bīnī ì buen

⁶ Bún món, ó o tonkaro mu bíníá bía non mi: «Hā bióní na fo já lé ho túúá poni á láayi wi. O Núhúso Dónbeeni lé yia wee dé mí Hácírí mí jì-cúa fεerowà yì. Orén lé yia tonkaa mí tonkaro ò o buee zéeni bìo á à wé hen làa cínú lé mí ton-sáwá.»

⁷ O Yeesu bía: «Loń, ì ì bíní ì buen hen làa cínú. Yia wee tà bè le Dónbeeni jì-cúa na fεera ho vūahú na kà yì bènfin jùhú sí.»

⁸ Lé ínén Zān á mōn mu biowa mu, á já bìo bía búenbúen. Bìo á ì mōn mu á já mu wó, á ì líí búrá o wáayi tonkaro mu tá le ì búaaní a. ⁹ Ká a màhā bía non mi: «Ébé! Yí wé bún. Ínén wee sá le Dónbeeni tonló le únén le mìn zàwa le mìn hínni bìo sí, minén na lé le *Dónbeeni jì-cúa fεerowà làa bìo wee tà bè ho vūahú na kà bióní yì. Le Dónbeeni lé dìo à ù búaaní.» ¹⁰ Ò o pá bíníá bía: «Hā jì-cúa na fεera ho vūahú na kà yì á ù yí bua ù dòn. Mu bon, bìo hā zéeniá wéró á sùarāa. ¹¹ Yia yí téréna, à wón wé wé bìo yí téréna. Yia yí máa ce le Dónbeeni yahó, à wón wé wé bìo yí máa ce le Dónbeeni yahó. Yia téréna, à wón wé wé bìo téréna. Yia bìo sà le Dónbeeni yì, à wón wé wé bìo sí le Dónbeeni yì.»

¹² O Yeesu bíníá bía: «Loń, ì ì bíní ì buen hen làa cínú. Bìo wó se làa bìo yí wó yí se le mí nì-kéní kéní á ì buan bìo na ko làa ba wà buée na yì. ¹³ Lé ínén á búu mu bìo búenbúen jùhú, á lé ínén mún ñ véení mu bìo búenbúen. Í lé mu bìo búenbúen jùhú búeení, á mún lé mu véení.»

¹⁴ «Bìo scera mí sî-zínia á hā wee ce wéréwéré bán júná sí. *Ba à dàñ ñ zo ho

lóhó mu yì á zoó dí le vëndèe na wee na le mukāni binbirì bia. ¹⁵ Ká bía lé ba booní* le ba nì-cíwa, làa bìo wee wé ho há-fénló le ho bá-fénló le mí síwà, le ba nì-búewá, le ba wòn-hāwà, làa bìo wa hā sabóní, bán búenbúen á à kēñ ho khūuhū.

¹⁶ «Ínén Yeesu lé mi tonkaa ì tonkaro na ló ho wáayi ò o buee zéeni mu biowa mu bìo le minén kèrétíewa mi kuio yì. Í lé o bée *Daviide mōnmānì, ì ka lòn tá-tia mànāyire† na wee juiika.»

¹⁷ Le Dónbeeni Hácírí là a há-fia páanía wee bìo le: «Buen.» Bìo búenbúen já bìo bía à bán mún bío le: «Buen.» Bìo le ju-hāñ dá, à bán buen. Bìo wì à ba ju mu jumu na wee na le mukāni binbirì à ba buee ju mu làa káamāa.

¹⁸ Minén búenbúen na wee jí le Dónbeeni jì-cúa na fεera ho vūahú na kà yì á ínén Zān wee mì bìo kà làa sòobé á à na yì: Hen ká nùpue bò bìo ho vūahú mu jì-cúa na fεera wán, á le Dónbeeni ì wé á mu bè-sūmāa na bìo bía ho vūahú mu yì á à yí òanso. ¹⁹ Ká yia bèn mún léra bìo búu ho vūahú mu jì-cúa na fεera yì, á le Dónbeeni á à lén òanso ní le vëndèe na wee na le mukāni binbirì bia dínní, le ho lóhó mu zoró yì, làa bìo mu zéeniánaa ho vūahú mu yì.

²⁰ Á yia na zéeniá bìo bía ho vūahú na kà yì bìo wee bíq bíq kà: «Hen làa cínú ká ì bíní ì buen léé kēnkēn.»

«*Amiina! Núhúso Yeesu, buen!»

²¹ Le o Núhúso Yeesu wé mí sāamu le ba búenbúen.

* 22:15 Ba booní: *Ba zúífúwa cín á ba booní bìo wee zéeni ba nùpua na yí máa ce le Dónbeeni yahó. † 22:16 Tá-tia mànāyire: Mì loń 2.26-28